De Vlaamsche School. Jaargang 22

bron
De Vlaamsche School. Jaargang 22. A. Fontaine, Antwerpen 1876

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_vla010187601_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

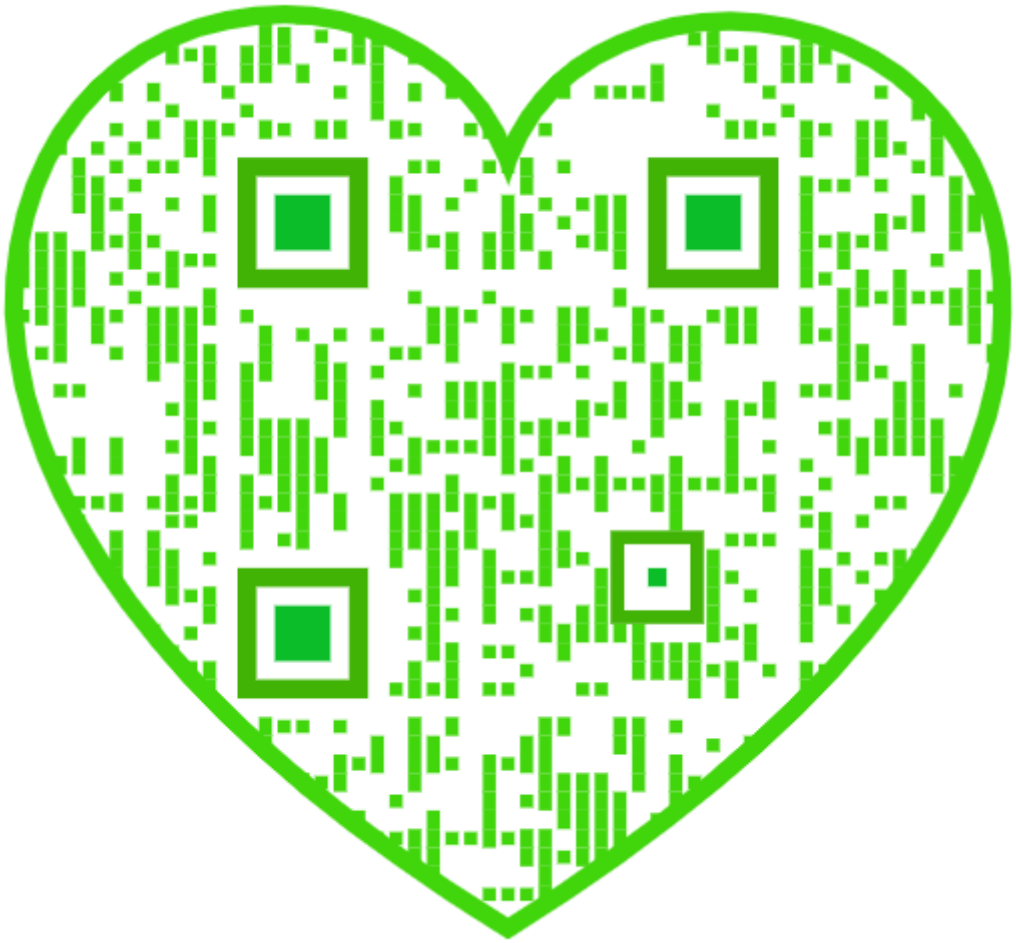

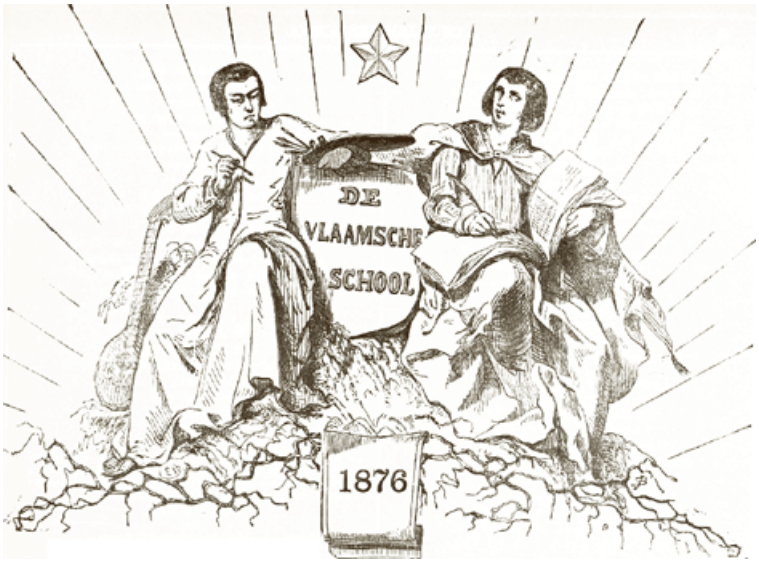

De Vlaamsche School
1876

Historische koren en liederen.
Jacoba van Beieren.*
1430.

Eerste deel.

VISSCHERSREI.
De zonne verzilvert de baren,
Ze dampen en wemelen zacht;
Wij hebben te visschen gevaren
Gedurend den heimliken nacht...
Hoe schoon, in het licht thans te staren,
Het windeken fladdert en lacht
Door 't ruischende riet: hee, blijft varen!
Hee!
Wij sturen naar huis met de vracht,
Waar zorgende liefde ons verwacht.
Scheldelief, vaarwel! vaarwel!

Frank van Borselen, graaf van Ostervant, op de tinne van Rupelmonde's kasteel.

O, stroom van Nederland, de schoonste vrouw
Wilde ik tot koningin. En Vlaandren moest
Met Holland gaan om haar te groeten, haar,
Jacoba, rijksvorstin van Nederland!

* Wordt getoondicht door Jan Van den Eeden.

In onzen echt lag vrede voor het volk,
Want broederbloed was er genoeg vergoten,
En broedertwist genoeg gestookt door list,
Uit helschen lust op 't rijksgebied
Der kloeke vrouw... Ja, ons verbond bracht vreê!
En Hoek en Kabiljauw verzoend, wat heil!
Verjoegen 't valsche walsch geweld - Burgond!
O droom, mijn levensdroom, verwalmd als damp,
Die op de Schelde golft en door het ruim
Vervliegt en smelt in 't roerloos hemelblauw.

REI VAN VISSCHERSVROUWEN EN LANDMEISJES.
Ziet, daar wijkt het nevelgrauw,
't Groen der wei dringt door den dauw,
Visschers naadren, hoort hun zangen,
Zeilt naar 't strand, met spoed! met spoed!
Vroolik zwelt ons jong gemoed,
't Is vol rein en frisch verlangen.
Hee, wat is de liefde, de liefde,
Hee, wat is de liefde zoet!

VISSCHERS.
Hee! wij hebben veel gevangen,
Lieve vrouwkens, zijt ons goed.

TE ZAMEN.
Hee! wat is de liefde, de liefde,
Hee, wat is de liefde zoet!

FRANK.
Die zangen tergen... 'k voele diep de liefde!
Helaas, die zon straalt in mijn oog niet meer.
't Is heden, ach, mijn laatste dag.... Jacoba
Vergeet mij gansch... Vergeten... wee!.. en 'k leef nog.
Vergeten! kon ik haar vergeten, 'k zou
Gerust dan sterven... Ren snel op uw ros
Mij lachend toe... Jacoba... Ik moet sterven!

REI.
Hee, wat is de liefde, de liefde,
Hee, wat is de liefde zoet!

FRANK.
Voor haar zit ik gevangen, zij beminde

Mij! mint mij nog... De hoogmoed werd gefnuikt;
Geen drift, maar liefde, ja, blijft eeuwig leven!
En ik moet sterven, ach, zoo jong! zoo jong!
Zal ik haar niet meer zien de schoone vrouw,
Bewonderd, ach, en ook zooveel vervloekt.

OP HET STRAND.

VISSCHERSKNAAP.
Door de golven
Van de Scheld,
Kom ik, liefje,
Toegesneld.

LANDMEISJE.
Welgekomen
Visschersmaat!
Hoe mijn boezem
Voor u slaat!

VISSCHERSKNAAP.
Als een roosje
Tusschen 't groen,
Plooi uw mondje
Tot een zoen.

LANDMEISJE.
Frissche jongen,
Op de wei,
Spring met mij
In dansgerei.

DANSGEREI EN GEZANG.
't Is zomer, blijde zomertijd,
De wereld wordt zoo vrij en wijd!
Ons hoofd is warm, ons hart is jong,
En 't minste dierken vindt een tong,
    En het zingt,
    Dat het klinkt:
Hee, wat is de liefde, de liefde,
Hee, wat is de liefde zoet!

FRANK.
o, Vrijheid! grooter, schooner dan de liefde,
o, Vrijheid! u heb ik om haar begeven!
Een vrouw! - ze kampte tegen gansch de wereld
Voor Nederland! - Maar tegen liefde was
Ze niet bestand... o, vrijheid..., liefde, weg!
Gedoemd, gedoemd zij... Neen! o God versterk
Mijn hart, geef mij in 't stervensuur nog moed...
Doch zie, wat daagt er ginds? - 't is zij! zij is 't!
'k Zie haar banier, o, Heer, gezegend zij
Dees stond. 'k Zie haar... Heb dank, heb dank.

De wachter op de tinne blaast den hoorn. - Schepen, rijkgetooid met wimpels en vlaggen, landen aan. Flips van Burgond met riddergevolg en Jacoba van Beieren stappen aan wal; Hoeksche en Kabiljauwsche burgers volgen; priesters en monniken; krijgsklaroenen schallen.

RIDDERMARSCH.
Volk, buk neer
Tot den grond;
Heil en eer
Aan Burgond!
Hij is 't recht,
Hij de kracht,
Heer en knecht,
Looft zijn' macht!

VISSCHERSKNAAP.
Zoete liefje,
Nog een zoen
Smaakt zoo lustig,
Tusschen 't groen.

LANDMEISJE.
Hoort ge, hoort ge
't Krijgsgebom,
Laat ons vluchten
Kom, o kom!

REI.
De vreugde verdwijnt,
Wen hij verschijnt;
En droevig en bang
Verstomt ons gezang.
Laat ons vluchten... vluchten... vluchten!
Op zijn' stappen stijgen zuchten:
Ach, zoo luid! - Ach, zoo lang!

Zij vluchten.

RIDDERMARSCH.
Nederland,
Hij is 't zwaard,
Dat voor schand
U bewaart.
Volk, buk neer
Tot den grond,
Heil en eer
Aan Burgond.

De stoet trekt het slot van Rupelmonde binnen. Groote zaal. Flips ten troon. Scherprechter en ridders rond hem geschaard. Priesters en monniken; Kabiljauwsche en Hoeksche burgers. Jacoba van Beieren en Frank van Borselen,

Tweede deel.

FLIPS.
Welaan, o graaf van Ostervant, beken
De schuld en stort het laatste rouwgebed,
't Schavot wacht u... de straf der eedverbrekers.

JACOBA.
Genade, Heer, genade!
Komt liefde niet te spade,
O schenk mij mijnen gade,
Verhoor mijn smeekgebeên.
Dat ik uw roem verkonde!
Is liefde, liefde zonde?
Straf mij dan voor die zonde,
'k Ben plichtig, - ik alleen!

FRANK.
Is 't kwaad zijn land te minnen,
En tegen list te strijden!
Is 't kwaad niet te overwinnen,
Ik wil den dood dan lijden...
Doch spaar de vrouw, doch spaar heur land!
Heb eerbied voor der schoonheid toover,
Of 'k roep u stervend toe: gij, roover!
Schand over u! Ja, driemaal schand!

REI.
O smaad! o wee! hij hoont den vorst!

JACOBA.
Ach, heb geen tijgerhart,
Verhoor mijn' smart,
Ik heb naar recht en liefde dorst.

REI.
O smaad! o wee! hij hoont den vorst!

JACOBA.
O, Heer, aanhoor ze niet en spaar hem 't leven,
'k Heb hem geofferd hart en zin;
En moet het zijn, voor hem ja, zal ik sneven;
Want zonder hem is sterven mij gewin.

FRANK.
O, Heer, verhoor heur niet en neem mijn leven,
Hoe diep ik haar van harte min!
Mijn vaderland verdwijnt niet door mijn sneven,
Blijv' zij des landes schoone rijksvorstin.

BUITEN IN HET VELD, STEMMEN UIT DE VERTE.
Pluk vergeet-mij-nietjes af,
Werp die op der liefde graf.
Hee! wat is de liefde, de liefde,
Hee! wat is de liefde zoet.

FLIPS.
Als muiter, als verrader hoont ge mij!
Ge moest mijn land beschermen en vol drift
Vergaapt ge u aan een vrouwtje, dat.....

FRANK.
O schand!
O schand! hoe zit een schurk op eenen troon,
Die in de ziel niet 't heilig, 't innig schoon
Gevoelt der vrouw, die voor de liefdemacht,
Haar heil, haar rust, haar eer ten offer bracht,

FLIPS.
Dat hij sterve!

REI.
Hij moet sterven!

JACOBA.
Ach! ach! ach!
Laat hem toch genâ verwerven!

FLIPS.
Dat hij sterve!

REI.
Hij moet sterven!

BUITEN IN HET VELD, STEMMEN NADER.
Zwerft de dood gelijk de wind.
Liefde toch den dood verwint.
Hee, wat is de liefde, de liefde,
Hee, wat is de liefde zoet!

JACOBA.
Wekt heldenmoed bij u geen medelij,
En spot gij met der mannen liefde en trouw;
Laat mijne bleekheid dan uw harte roeren...
Bespring als roover niet mijn heerschappij,
Wat ben ik zonder macht? - Een arme vrouw.
Laat mij mijn Frank als vorst ten troone voeren;
Wat ben ik zonder glans voor hem? wat is zijn loon?
Voor zulken heldenmoed, voor zulke liefde? - Mijne kroon.

FLIPS.
Hij zal sterven!

KABILJAUWSCHEN.
Zij heeft heur haat in 't bloed gekoeld,
Door ons wordt thans die haat gevoeld,
In nood en dood, zoo diep en naar:
Wraak over haar!

HOEKSCHEN.
Het land weergalmt van moordgeschree,
De vrouwen roepen: wee! o wee!
In nood en dood, met bange stem:
Wraak over hem!

De doodsklok klept. Priesters en monniken psalmen. Orgel.

De profundis clamavi ad te, Domine!
Fiant aures tua entendentes in vocem deprecationis mea.
Si iniquitates observaris, Domine, Domine, quis sustinebit.*

JACOBA.
Wee! wee!
Daar glinstert de bijl! - o hoon!
Daar opent zich 't graf...
Beul, ruk mij mee!
Scepter en kroon,
'k Sta gewillig alles af
Wat gij begeert...
Is eene kroon de liefde weerd!
Kan eene vrouw de liefde begeven?
Ach, laat hem, laat hem leven!

FRANK.
In mijne armen! in mijne armen!

STEMMEN BUITEN, LUIDER EN LUIDER:
Hemelschoonheid heerscht op aard,
Wordt de liefde trouw bewaard.
Hee, wat is de liefde, de liefde,
Hee, wat is de liefde zoet!

FRANK.
In mijne armen! in mijne armen!

JACOBA.
o, Vader, 'k smeek u om erbarmen!
Barmhartigheid!
o, Vader, breek ik uwe majesteit,
Ik zie, ik voel uw heldenschim!
Verwijt mij niet, bestraf mij niet!...
Wat is mijn vorstenroem? een naar geglim
Van burgerbloed...
Wat is een troon gesteund op lijken,
Gesteund op nood en dwang en volksverdriet?
Ach, vader, zoo er iemand boeten moet,

* Uit de diepten roep ik tot u, o, Heer! - Laat uwe ooren opmerkende zijn op de stem mijner smeekingen. - Zoo gij, Heer! de onrechtigheden gadeslaat: Heer, wie zal bestaan?

Laat mij als rijksvorstin bezwijken...
Vervolg toch niet de vrouw, uw arrem kind,
Ik heb zoo diep, zoo trouw gemind,
En ik min nog!

FLIPS.
Der rijksvorstin had ik den echt verboden.
Zij is verdwenen... Mijn is 't rijk!.. en des
Zal ik genadig zijn. - Ik kan der vrouw,
Vergifnis schenken... 'k Wil den man, mijn vriend ééns,
't Vergrijp vergeven. - Hij is vrij!

FRANK.
Vrij! vrij! in mijne armen! o gij zijt schoon,
o, Gij zijt goed! Ge draagt de reinste kroon
Der liefde, leg die nimmer neer,
Mijn edel wijf, ik kniel voor u ter neer.

JACOBA.
Vrij! vrij! aan mijnen boezem, o lieve man!.
Nu heersch ik meer dan ik het zeggen kan
Door liefde! neen, 'k verlang niet meer...
O liefde zoet - ik kniel voor u ter neer

'T VOLK STROOMT BINNEN. - ORGEL.
Vrij! vrij!
Geliefden, geliefden, 't lot is vervuld,
Gezoend is de schuld!
Blij, blij
Te juichen, te juichen: recht triomfeert,
Waar liefde regeert!
Laat ze nu strijden, laat ze nu twisten,
Laat ze nu spannen lagen en listen
Voor ijdelen pronk en volkerendwang!
Laat ze nu bloed vergieten met stroomen,
Tijden, o tijden zullen er komen,
Dat der liefde verkwikkende zang
Krachtig tyrannengevloek zal verdooven,
Dat der krijgers klaroenengeschal,
Met de wereld zal eeren en loven:
Liefde, de zoete! liefde overal!

E. HIEL.

Frans Hals' Galerij.
Door William Unger.

In 1874, blz. 15, gewaagden wij beknoptelijk van de belangrijke uitgaaf, door den wakkeren Nederlandschen uitgever, den heer A.-W. Sijthoff, te Leiden, ondernomen. Wij bedoelen de sterkwaterplaten, naar schilderijen van Frans Hals, vervaardigd door William Unger, van Weenen, van wiens werken wij in hetzelfde j a a r (1874), blz. 17, melding maakten.

Het is op de sterkwaterplaten naar Frans Hals, dat wij in dit opstel de aandacht onzer l e z e r s willen vestigen; i n een volgend artikel handelen wij over d e n meester zelf.

William Unger is m i s schien de uitstekendste etser van onzen tijd. Niemand beter dan h i j verstaat de zoo moeielijke e n schaarsch g e troffene kunst, om eene schild e r i j waarlijk g e t r o u w in plaat te brengen.

H e t is genoegzaam bekend, hoeveel gebrekkige, ja schier averrechtsche voorstellingen van meesterwerken in de wereld gekomen zijn, doordien teekenaars of plaatsnijders, welke niet berekend waren voor hune taak of zich niet in genoegzame mate met hunne modellen wisten te vereenzelvigen, desniettemin ondernamen etsingen of gravuren op koper, hout of steen volgens deze of gene beroemde schilderijen te maken.

Van William Unger evenwel heeft men geene dergelijke tekortkoming te vreezen. Hij heeft, onder alle opzichten, bewezen een meester in het vak te zijn. Zijne etsingen naar Frans Hals doen zijne faam niet alleen waardig gestand; maar bevorderen die in ruime mate. Men zou zeggen, dat hij de werken van den onsterfelijken

Nederlandschen schilder met eene ware voorliefde heeft behandeld, iets wat overigens verklaarbaar genoeg mag heeten, want hoe talrijk Europa's kunstlegioen ook moge wezen, kunstbeoefenaren van de gehalte van Frans Hals zijn er waarlijk niet veel.

De eerste aflevering der dusgenaamde *Galerij van Frans Hals* zag in den loop van 1872 bij den heer A.-W. Sijthoff het licht. Als naar recht, prijkt daarin het portret van Frans Hals, door Frans Hals; des meesters afbeelding is eene der meest karakteristieke sterkwater platen die wij nog van Wiliam Unger te zien kregen. Aan tekst, behelst de aflevering eene merkwaardige verhandeling van den heer C. Vosmaer over het leven en de werken van Frans Hals. Deze verhandeling, eene gansch oorspronkelijke, grondig en met de meeste studie bewerkte beschouwing, is gesteld in vier talen: Nederlandsch, Duitsch, Engelsch en Fransch, en opgeluisterd met een zestal fraaie houtsneden, waarvan wij er hier twee mededeelen. De eerste stelt voor, Jan Barentz[1], de schoen-

(1) Jan Barentz, in de wandeling Jan de Lapper genaamd, heeft verscheidene reizenter zee, en, onder andere, eene op het schip van den admiraal Tromp gedaan. In ondescheidene gevechten gedroeg hij zich buitengewoon dapper; zijne heldendaden werden door den staat beloond met een gouden keten en 500 gulden. Telkens hij zich weder voor een tijd te huis bevond, vatte Jan Barentz zijn gewoon handwerk weder op. Een arduinsteen, geplaatst in den voorgevel van het huis genaamd de *Zwarte Hond*, op het Spaarne, te Haarlem, bevat het volgende opschrift: *MDCLII: Voor dit huis oefende Jan de Lapper zijn eenvoudig handwerk, verhief zich door beleid en moed tot scheepsbevelhebber, en is, strijdende voor het vaderland, den heldendood gestorven.*

maker-luitenant ter zee van den admiraal Tromp, wiens afbeeldsel wij verleden jaar op blz. 71 gaven. De tweede, is het portret eener jonge juffer uit het museum van Nieuw-York; zij draagt een eenvoudig zwart kleed, witte cornet en kraag, terwijl zij de in elkaar gelegde handen op haren gordel laat rusten. Deze afbeelding

geeft een goed gedacht van 's meesters uitmuntende vrouwenportretten.

Verder b e v a t deze eerste aflevering, de volgende sterkwater-platen van William Unger:

1. *Feestmaal van de officieren der kolveniersgilde van Sint-Joris* (1616), berustende in het n i e u w Haarlemsch museum;
2. *Leve de trouw!* (1623), uit de verzameling van mevrouw Copes van Hasselt, te Haarlem;
3. *Feestmaal der officieren van de Kolveniersgilde* (1627), in voormeld museum;
4. *Feestmaal der officiers van de Kolveniersgilde van Sint-Joris* (1627), in voormeld museum;
5. *Het dochterken van Berensteyn* geschilderd tusschen 1630-33, op het Begijnhof van Berensteyn, te Haarlem;
6. *Vergadering der officiers der Kolveniersgilde* (1633), in voornoemd museum;
7. *Officieren en onderofficieren der Kolveniersgilde van Sint-Joris* (1639), in hetzelfde museum;
8. *Regenten van Sinte-Elisabethsgodshuis* (1641), in voornoemd museum;
9. *Regenten van het oude-mannenhuis* (1665), idem;
10. *Regentessen van het verblijf voor oude vrouwen* (1664), idem.

De tweede aflevering, uitgegeven in den loop van 1875, doet niet onder voor de eerste. Evenals deze, bevat zij tien v o o r t r e f f e l i j k e sterkwaterplaten van William Unger, naar schilderijen van F r a n s Hals, te weten:

1. *Het blijde drietal*, geschilderd omtrent 1616, uit het Berlijnsch museum;
2. *Frans Hals' tweede vrouw Lysbeth Reyniers*, van omtrent 1627, uit h e t museum te Amsterdam;
3. *Portret van eenen ruiter* (1625), uit h e t museum van Berlijn;
4. *Mansportret* (1635), uit de verzameling van ridder Jos. van Lippman, te Weenen;
5. *Vrouwenportret* (1640), uit dezelfde verzameling als n^{r} 4;
6. *Portret van Willem van Heythuysen* (1635-40), in de galerij Lich. tenstein, te Weenen;
7. *Officieren eener compagnie van de Amsterdamsche schutterij* (1617), op het stadhuis van Amsterdam;
8. *Portret eener jonge vrouw*, van omtrent 1630-35, in bezit van ridder G. von Epstein, te Weenen;
9. *De vroolijke drinker*, van omtrent 1627, aan het museum van Amsterdam geschonken door Dupper;
10. *Hillebobbe of de tooverheks*, van omtrent 1650, in het museum te Berlijn.

De enkele opsomming der genoemde platen kan volstaan om een begrip te geven van de kunstschatten, die de flinke

onderneming van den heer A.-W. Sijthoff verkrijgbaar stelt voor allen, die zich ter bevrediging van hunnen kunstzin eene opoffering van wat geld kunnen laten welgevallen. Daarbij is de prijs volstrekt niet hoog, wanneer men in aanmerking neemt wat men er voor bekomt en de kosten, aan eene uitgaaf als deze verbonden. Wij herhalen het: 't zijn wezenlijke meesterstukken die men koopt. Al de platen zijn te Munchen gedrukt, onder het onmiddellijk opzicht van den heer William Unger. De uitvoering als dusdanig is geheel onberispelijk. Vruchteloos hebben wij in de ettelijke exemplaren, welke ons door de handen zijn gegaan, naar ééne flauwe of te zwarte plek gezocht. Onberispelijk, wij herhalen het met nadruk, waren in al hare deelen de platen die wij te zien kregen.

De uitgaaf is verschenen op drieërlei wijze, te weten: kunstenaarsproeven vóór alle letter op oud Hollandsch en Chineesch papier, 86 fr.;

Proeven van keus vóór de letter op Chineesch papier; voor exemplaren van deze soort kost elke aflevering 58 fr;

Gewone exemplaren, waarvan de platen evenwel op Chineesch papier gedrukt zijn, kosten slechts 32 fr. per aflevering.

De afmetingen van het formaat zijn: lengte 58 centimeters, breedte 40 centimeters.

Het drukpapier, van de allerbeste soort, is opzettelijk voor het werk vervaardigd in de befaamde papierfabriek der heeren Van Gelder en zonen, te Amsterdam.

Wij hopen, dat de vorengaande opgaven alle belangstellenden, die zich werken als het onderhavige kunnen aanschaffen, aansporen zullen om er kennis mede te maken, in zooverre zij dit nog niet deden. Meer dan alle aanbeveling met woorden, zal het gezicht der platen hun aantrekken en boeien. Zij oefenen op den toeschouwer als een tooverkracht uit. Wij kennen personen, die, mondeling aangeraden het schoone werk eens in te zien, er niet alleen gretig voor ingeteekend, maar ook hen, door wien zij er mede in kennis gebracht waren, hun warmen dank betuigd hebben, over de ontvangene aanwijzing. Niet slechts alle inrichtingen voor kunstonderwijs, alle openbare bibliotheken, alle schilders, alle kunstbeoefenaars, alle bezitters van kunstverzamelingen en bibliotheken moeten prijs stellen op het bezit van het weergalooze werk; ook in de kamers der kunstlievende burgerij behoort het zijnen weg te vinden. Die het opslaat, onverschillig tot welken stand hij behoore, mag verzekerd zijn, er op elken leeftijd eene bron van edel genot, van geestverheffende gewaarwordingen te zullen in vinden.

Wij zegden hooger, dat de prijs zeer matig is. Hij is dat werkelijk, en valt des te meer onder het algemeen bereik, daar men het werk bij afleveringen bekomt. Van de uitgaaf op Chineesch papier met de letter, staat elke sterkwaterplaat, en zij zijn op groot formaat, den inschrijvers nauwelijks 3 fr. in. Dat mag goedkoop genoemd worden. Men vergelijke dezen prijs slechts aan wat eene kleine photographie of de eerste de beste gewone plaat, gegraveerd op hout of steen, kost.

Nog eens: wij kunnen onze lezers niet genoeg aansporen eene inschrijving op de uitgaaf der etsingen naar de schilderijen van Frans Hals te nemen.

Michelangiolo's feesten te Florence.

Italië vierde in September laatstleden den vierhonderdsten verjaardag der geboorte van den grooten schilder, beeldhouwer, bouwmeester en dichter, Michelangiolo Buonarotti, door feestelijkheden die de duizende uit alle gewesten Europa's naar

Florence toegestroomde reizigers in verrukking brachten, en deden denken aan die feesten der vijftiende en zestiende eeuw, waarvan wij soms de beschrijvingen overdreven dachten.

Alle landen hadden kunstenaren en geleerden afgevaardigd om hen te Florence te vertegenwoordigen: zoo had België gezonden de heeren E. Slingeneyer, L. Alvin en C.A. Fraikin, terwijl de verdienstelijke heer A. Schoy vertrokken was als correspondent van een kunstblad.

De feesten namen aanvang met eene prachtige tentoonstelling van bloemen, welke open bleef van 5 tot 12 September in het *Palazzo delle Cascine*, terwijl van 7 tot 16 derzelfde maand een geneeskundig congres gehouden werd in den *Borgo degli Albizzi.*

Op 7 September, tegen den avond, kwamen te Florence aan de stoffelijke overblijfsels van den vermaarden geschiedschrijver Carlo Botta. Vergezeld door de burgerlijke en militaire overheden, de scholen en de geleerde genootschappen, door de gilden met hunne vaandels en eene groote menigte volks, werd het lijk van Botta gedragen naar de *Santa-Croce*-kerk, alwaar het begraven werd vóór het altaar der graven Mazetto, niet verre van de rustplaats van Galilei.

Het is in diezelfde kerk dat Michelangiolo Buonarotti begraven ligt.

's Avonds was het plechtige ontvangst in het *Palazzo Ferroni*, waar eene lezing ter eere der vreemde afgevaardigden, ingericht door den Taalkundigen Kring, plaats had.

De spreker aldaar was Ricardo Taruffi, die voor onderwerp zijner voordracht gekozen had, *Michelangiolo als dichter* te beschouwen. Zijne lezing werd aandachtig aanhoord, naar waarde geschat en op vele plaatsen geestdriftig onderbroken.

De groote dag der feesten echter was Zondag 12 September! Van 's morgens vroeg boden de straten van de stad der Medicissen een heerlijk schouwspel aan; van zeer vroeg ook waren zij opgepropt van eene ontzaggelijke menigte volks; geen huis, waar niet de Italiaansche en Florentijnsche vlaggenwapperden. Klokken en beiaarden lieten hunne vroolijke en feestelijke tonen door de ruimte weergalmen, terwijl de opgewekte menigte eene beweging in de stad deed ontstaan, die moeielijk te beschrijven zou zijn.

De bewoners der omliggende dorpen kwamen in stoeten van muziek vergezeld van alle kanten de stad binnen, terwijl de spoorwegen, van wijd en zijd, duizende en duizende nieuwsgierigen aanbrachten.

In den voormiddag had een muzikaal morgenfeest in de zaal *dei Cinque Cento* van het *Palazzo Vecchio* plaats. Eene overgroote menigte uit de hoogere standen der bevolking woonde dit concert bij, dat door inschrijvingen ingericht was en bestuurd werd door den ridder Sbolci. Werken van Meyerbeer, Rossini er andere meesters werden aldaar gehoord; doch het *great attraction* van het programma waren twee madrigalen, door Michel-

angiolo gedicht en getoonzet door Arcadelt, een groot Nederlandsch toondichter der zestiende eeuw, die pauselijk zanger werd en koraalmeester van Sint-Pieter te Rome. Het is van hem dat wij voor drie jaren in Antwerpen bekend maakten een schoon *Ave Maria*, dat wij in onze hoofdkerk deden zingen, toen wij aldaar als secretaris aan de hervorming der kerkmuziek werkten.

Ziehier een der twee madrigalen van Michelangiolo die voorgedragen werden: de gedichten van den grooten kunstenaar zijn zoo weinig bekend en verdienen nochtans zoo zeer bekend en hooggeschat te worden, dat wij niet weerstaan aan den lust het volgende hier over te nemen:

Deh dimmi, Amor, se l'alma di costei
Fusse pietosa (come ha bello il volto)
S'alcun saria si stolto
Ch'a sè non si togliesse, e desse a lei!
Ed io. che più potrei
Servirla, amarla, se mi fusse amica,
Ch'essendomi nemica,
L'amo più ch'allor far nondoverrei?

(Wordt voortgezet.)

ALF. GOOVAERTS.

F.J. Gossé alias Gossec.

Er wordt gemeld, dat in de kleine gemeente Vergnies, kanton Beaumont, provincie Henegouwen, gaat opgericht worden een standbeeld van den verdienstelijken toonzetter en professor Frans-Joseph Gossé, alias Gossec, die aldaar den 17^{n} Januari 1734 geboren werd. Zijn vader was landbouwer. Op achtjarigen leeftijd werd Frans-Joseph als koorknaap bij de beroemde *Maitrise* der kathedrale kerk te Antwerpen aangenomen, waar hij onder de leiding van den kapelmeester Jos. Blavier eene goede muzikale opvoeding ontving. In 1751 begaf zich de jonge Gossé naar Parijs, met het doel zijn muzikalen aanleg te ontwikkelen. Hij beoefende vooral de samenstelling en het vioolspel, en bezat reeds veel talent als professor in den zang. Hij bestuurde het orkest van den pachter-generaal La Pipelinière ten zijnen huize, waar men de werken van Rameau uitvoerde. Later bestuurde hij het orkest van den graaf van Condé en in 1773 dirigeerde hij de beroemde *Concerts spirituels*, waar meerdere zijner werken werden uitgevoerd. Het is Gossé, die de eerste de symphoniën in Parijs deed kennen; Haydn componeerde zijne eerste symphonie hetzelfde jaar dat Gossé die soort van muziek in Frankrijk invoerde. Hij stichtte te Parijs in 1770 de dusgenaamde liefhebbersconcerten: *Concerts des amateurs.* In 1795 werd hij toeziende professor van het conservatorium te Parijs benoemd, welke betrekking hij waarnam tot in 1815, toen hij zich te Passy vestigde, om eene volledige rust te genieten. Gossé was lid van het instituut en Napoleon benoemde hem tot ridder van het Legioen van Eer. Hij overleed den 16^{n} Februari 1829, in den ouderdom van 95 jaren. Gossé schreef vijftien operas, vele symphoniën, quartetten, oratorios, lofzangen en talrijke hymnen voor de Fransche republiek, die allen te Parijs werden uitgevoerd. Zijne *Lijkmis* (messe des morts), in 1760 uitgegeven en in de St.-Rochuskerk te Parijs uitgevoerd, wordt als een meesterstuk vermeld. Gossé bekleedt eene waardige plaats

onder de meesters van zijnen tijd; in de samenstellingen voor koorgezang en orkest heeft hij zich veel roem verworven. Hij schreef eene muziekmethode die in het conservatorium te Parijs aangenomen werd. Hij leidde ettelijke uitstekende toonkunstenaars op, zooals Catel, Doerlem, Panseron, Gasse enz. Volgens zijne doopakte, is zijn naam Frans Joseph Gossé.

EDW. G.J. GREGOIR.

Kroniek.

Antwerpen. - *Koninklijke academie van schoone kunsten.* In 1876 is de dusgenaamde prijs van Rome in de schilderkunst te verdienen, voor Belgen van geboorte of bij groote naturalisatie, die, op den dag dat de prijskamp aanvangt, minder dan 30 jaren oud zijn. De bekroonde zal, gedurende vier jaren, jaarlijks eene beurs van 4000 fr. genieten, om in het buitenland te studeeren. Er kan ook een 2e prijs (300 fr.) en eene eervolle melding worden toegekend. De kamp voor den prijs van Rome heeft plaats tusschen de zes mededingers, die, in een voorbereidenden wedstrijd, het beste werk zullen geleverd hebben. De kamp neemt aanvang in de academie, op 27 Maart, 's middags. De mededingers moeten persoonlijk of schriftelijk bij den bestuurder der academie indienen; hunne vraag tot inschrijving, hunne akte van geboorte en; des noodig, van naturalisatie, hun adres; zij moeten opgeven, waar zij hunne studiën hebben gedaan en zich aangeven als leerling van de academie of van eenen schilder. Na 11 Maart, 's middags, worden geene mededingers meer aangenomen.

- Wij hebben in 1874, blz. 167, gemeld, dat het stadsbestuur voornemens was, zoo mogelijk, het stoffelijk overschot van den in Hollandsch Putte begraven schilder Jordaens naar Antwerpen te doen overbrengen. Uit eene grafschouwing is thans gebleken, dat het stoffelijk overschot van den grooten meester geheel vergaan is.

- Van de letterkundige afdeeling der maatschappij het *Vlaamsche volk* is aangekondigd een jaarboekje van 150 blz. met bijdragen van A. Van Acker, A.V. Bultynck, J. Kessels, A. Dekkers, A. Stoops, W. Suetens, J.B. Van Camp, J. Van der Voort, J. en E. Van Herendael. Prijs: 1½ fr.

- Het gemeentebestuur heeft aangekocht van Ferd. De Braekeleer, tegen 4000 fr., eene schilderij, voorstellende de voormalige Kipdorppoort te Antwerpen, gezien van den buitenkant der vestingen. Wij meldden in 1867 (blz. 60), dat de stad alstoen van denzelfden meester eene schilderij had gekocht, voorstellende de oude Berchemschepoort. (Zie, over deze poort, *De Vlaamsche School* van 1868, blz. 57 en 65.)

- Karel Verlat, die zich sedert eenige maanden in Egypte ophoudt, arbeidt in dit voor hem nieuwe land met onvermoeibare vlijt en schept er werkelijke meesterstukken. In eene tentoonstelling van kunstgewrochten, bestemd om verloot te worden, ten behoeve der slachtoffers van den jongsten watersnood in Frankrijk en die in de Twaalfmaandenstraat is geopend, zijn van Karel Verlat de volgende schilderijen te zien (hoewel niet om verloot te worden): *Egyptische meloenverkooper* (neergezeten bij zijnen voorraad, dien een schilderachtig barrevoets meisje in oogenschouw neemt); *Arabische muzikant* (gewikkeld in een rood bruinen mantel; zijne dochter luistert naar zijn spel); *De bedelares en de ezeldrijver* (de drijver is afgezeten en doet zich te goed aan een meloen, terwijl eene bedelares hem hare hand toesteekt om wat te krijgen); *Boerin uit het dorp Hifta* (met eene waterkruik op het hoofd en haar dochtertje aan de hand; *Arabische waterdrager* (water gerievende aan een meisje, terwijl een kind krijschend daar bij staat); *Boerinnen van Bethania*

(*Jeruzalem*). Buitendien wordt gemeld, dat de heer Verlat de laatste hand legt aan twee groote schilderijen, getiteld: *Vox populi* en *Vox Dei.*

- In 1864 zond de maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten haren inschrijvers eene schoone kopersnede, uitgevoerd door den plaatsnijder J.B. Michiels, naar Dyckmans' beroemde schilderij *de Blinde*, welke, in 1872, fr. 25,000 betaald werd voor het Antwerpsch museum der academiekers. Van verschillende zijden werd herhaaldelijk de wensch uitgedrukt,

daarvan een tegenhanger te bezitten; deze wensch gaat kunnen vervuld worden, dank zij den verdienstelijken plaatsnijder F. LAUWERS, die, in 1874, zooals men weet, primus van Rome was. Hij heeft, namelijk, eene schilderij van Dyckmans, *het Gebed*, uit de galerij van den heer Jos. De Bom, gegraveerd en stelt exemplaren daarvan verkrijgbaar tegen de volgende prijzen:

Kunstenaarsproeven fr. 15.00;

Exemplaren vóór de letter, fr. 12.00;

Exemplaren met letters, fr. 10.00.

De plaat zal te Parijs gedrukt worden, in het bijwezen van den heer F. Lauwers. De kunstvrienden zijn verzocht, hunne bestellingen ten spoedigste te doen.

- Het *Davidsfonds* geeft uit: *De Geuzen in de Kempen*, door dr. R. Snieders, 2 boekdeelen van 500 blz. Prijs 4 fr.; voor de leden 3 fr.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 14 December is art. 1 van het koninklijk besluit van 10 Juli 1858 als volgt gewijzigd: Art. 1. 'Er is ingesteld een driejaarlijksche prijs voor het schrijven van een Vlaamsch tooneelstuk. De medekampers zijn vrij in de keuze aan het onderwerp, maar bij gelijke verdiensten, zal de prijs toegekend worden aan het stuk, waarvan het onderwerp zal ontleend zijn aan de vaderlandsche geschiedenis of zeden.' Dezelfde wijziging is gebracht aan den prijskamp, voor Fransche tooneelletterkunde.

- Bij koninklijk besluit zijn de volgende deskundigen in commissie gesteld om werkzaam te zijn voor het verkrijgen van eene gewenschte eenheid van toonladder (diapason): F.A. Gevaert, J.T. Radoux, A. Samuel, P. Benoit, L. Van Gheluwe, J. Staps, J. Du Pont en Mahillon.

- Den 9^{n} Januari brachten de Gentsche *Melomanen*, met 300 uitvoerders, in het hertogelijk paleis, eene reeks samenstellingen van H. Waelput ten gehoore, namelijk: symfonie II (mi-bemol) ter gedachtenis van Hanssens, stukken uit het nog niet verschenen zangspel *Berten de diamantslijper*, uit de symfoniën III en IV en de cantate *De zegen der wapens.* Het schoone feest werd door de koninklijke familie bijgewoond. De bijval was overgroot.

-Een nieuw zangspel van Karel Miry, *Driekoningendag*, wordt met den meesten bijval op den Vlaamschen schouwburg vertoond.

Gent. - Den 26^{n} December hield het *Willemsfonds* zijne algemeene jaarlijksche bijeenkomst, welke besloten werd met een banket, waarop, onder andere, J. Vuylsteke, dr. Heremans, Peter Benoit en Karel Miry het woord voerden.

- In de *Taal is gansch het volk* heeft dr. Heremans voorgelezen eene novelle van wijlen Rosalie Loveling, *Pô en Paoletto;* Paul Fredericq las er een geschiedkundig drama van Willem Geets, *Willem de gek van Burgondië*, bewerkt naar een verhaal van Hendrik Peeters, verschenen in het *Taalverbond* van 1848.

- De kunstschilder De Bleye heeft een welgelijkend portret van E. Blaes voltooid.

- Wij vestigen de aandacht op de fraaie tentoonstelling van schilder- en beeldhouwwerken, geopend door het *Kunstgenootschap* in eene stadhuiszaal. Dezelfde maatschappij heeft eene tentoonstelling ingericht van kunstwerken, bestemd om verloot te worden tusschen hare leden. Het *Kunstgenootschap* is een zeer verdienstelijke kring, die de ruimste ondersteuning waardig is. De jaarlijksche bijdrage beloopt slechts 10 fr. De leden ontvangen jaarlijks eene fraaie gesteendrukte plaat en kunnen in de verloting van kunstwerken ettelijke prijzen winnen.

Moescroen. - Van den Gentschen kunstschilder Vital Sterck zijn in de gasthuiskapel twee matte schilderingen op doek tegen de muren aangebracht en zullen eerlang nog twee andere geplaatst worden; alle vier hebben liefderijke daden van Vincentius van Paula tot onderwerp.

Buitenland.

Amsterdam. - Gabriël Max, kunstschilder te Munchen, heeft aan de diergaarde eene fraaie schilderij geschonken, een dooden orang-oetang voorstellende.

- Het tafereel: *De Haagsche magistraat de schutterijofficieren onthalende*, van Johan van Ravenstein, uit het gemeentemuseum, is op nieuw verdoekt door den heer Hopman, van Amsterdam. De kosten dezer herstelling zijn volgens de bladen gl. 750. *De Kunstkronijk* zegt: 'De bizonder schoone schilderij is thans weder voor langen tijd gered. Het stuk is zeker een dertig duizend gulden waard. Bij de herstelling heeft geenerlei overschildering plaats gehad; alleen verdoeking en verwijdering van eenige plompe verf- en gipskladden. Overigens is de oude schildering geheel geëerbiedigd.'

- Amsterdam vierde onlangs den 600^{n} verjaardag zijner opkomst. Te dier gelegenheid is door M.C. De Vries Jr. een gedenkpenning vervaardigd. Op de voorzijde staat de Latijnsche tekst van den brief, waarbij Floris V op 12 October 1275 Amsterdam met tolvrijheid begunstigde. Op de keerzijde prijkt de Amsterdamsche stedemaagd; boven haar ontvouwen twee geniussen den giftbrief van den graaf met het grafelijk zegel en dat van het oude Amsterdam (het koggeschip); Neptunus vertoont zich links achter haar, terwijl de handelsgod aan den anderen kant boven haar zweeft. Ter zijde verheft zich rechts het oude stadhuis, thans het paleis des konings; links ziet men een deel van Rembrandts beroemde schilderij *De nachtwacht.* Op den tweeden grond een stoom- en een koopvaardijschip en op den achtergrond een spoortrein en eene fabriek. Zinnebeelden van handel, kunst en wetenschap. Het randschrift luidt: *Door het bloeiend Amsterdam feestelijk herdacht* 27 *October* 1875.

Deventer. - Behalve de reeds ontbloote muurschilderingen in de kerk alhier, heeft men er nog ontdekt in de krocht of kript, ouder het choor; alle worden voor rekening van het staatsbestuur hersteld.

Het Loo. - De monumentale zaal, door koning Willem III aangelegd, op zijn slot alhier, is thans voltooid. Zij is geheel gemaakt van blank eikenhout, fraai gebeeldhouwd, en verrijkt met verzilverde lijsten en sieraden. Hare grootte is 7 op 14, hare hoogte 3 op 4 el; ingang 3 op 4 el. Aanleg en meubelen zijn in den trant van het tijdvak van Lodewijk XIV. Schilderingen van Joh. Stortenbeker vereeuwigen Neerlands beroemdste mannen uit de drie laatste eeuwen; in de kroonlijst prijken de portretten van Marnix van St.-Aldegonde, Jacob Van Lennep, Tollens, Willems, Burlage, J.W. Pieneman, N. Pieneman, Ch. Rochussen, Herman Ten Kate en L.H. Eberson, afgewisseld door ongeveer honderd namen van beroemde kunstenaars en geleerden.

Londen. - Aangekondigd de aanstaande verschijning der levensschetsen van John Franklin en zijne vrouw, door hunne nicht, miss Cracaft.

Reims. - De Fransche staat is voornemens de stedelijke hoofdkerk te doen herstellen; de werken zijn geschat op 2 millioen.

Verton. - In de grondvesten van den toren dezer Fransche gemeente zijn ontdekt overblijfselen van eene bidplaats, door den heiligen Martinus op het einde der VIe eeuw gesticht, benevens een wit marmeren zijstuk van eene Gallisch-Romeinsche grafstede, 6 vierkante decimeters groot en waarop is uitgewerkt een griffoen, die een ramshoofd tusschen de klauwen houdt.

Valparaiso. - De door ons in 1874, blz. 56, aangekondigde uitvoering van Gevaerts cantate *Jacob van Artevelde* (overgezet in het Spaansch), heeft den 31^{n} October met veel luister plaats gehad door 2400 zangers.

Rekjavik. - In deze IJslandsche stad is een bronzen beeld, ter eere van den grooten beeldhouwer Thorwaldsen, opgericht.

Het verloren geld.

In eene groote vervallene kamer van een aan verscheidene werkmansgezinnen verhuurd gebouw, zat op eenen akeligen December-avond eene treurige vrouw, door vier bleeke, halfverhongerde kinderen omringd, waarvan het oudste niet meer dan zeven jaren kon tellen. Een man, dor van magerheid, stapte op en neer over den vloer, die

onder zijne snelle schreden kraakte en boog; in den avond had hij een bos stroo gehaald, waarop zijne vrouw en kinderen zaten, en om dien te koopen, had hij zijn laatste vest verpand. Het vroor hard; de sneeuw lag in vuile hoopen, die naar steenklompen geleken, op de bekrompene open plaats, waar gedurende de wintermaanden nauwelijks eene lichtstraal binnendrong, en de wind gierde door al de reten van het wrakke gebouw, en deed de halfverhongerde en slecht gekleede bewoners van koude verstijven. Behalve de gezegde hoop stroo, eene houten kist, een laag bankje en eene wrakke tafel, bevatte de kamer geen het minste huisraad; de uitgedoofde asch van het vuur lag in den haard, doch er was hout noch steenkool om hette vernieuwen; en een walmend en stinkend eindje kaars flikkerde in den tocht, die noch door het papier noch door de vodden, waarmede de gebrokene ruiten waren gedicht, kon worden buitengehouden, was eene weelde, die geheel verspild scheen te zijn, waar niemand eenige bezigheid had. Na verloop van eenigen tijd vielen de kinderen, hoewel zij geen avondeten hadden gehad, een voor een in slaap. De moeder legde ze naast elkander neer, en bedekte ze met haar versleten omslagdoek en het overschot van een oud deken, zoo zorgvuldig en teeder als ware het met eene zijden sprei geweest; daarop kuste zij ze met lippen, waarop eene zegenbede trilde, terwijl tranen, die zij poogde te smoren, opdat haar man ze niet zou zien, van hare wangen rolden. Eindelijk stond zij op, ging naar haren man, sloeg de armen om zijnen hals,

en fluisterde hem eenige woorden van hoop en bemoediging toe; maar het gezicht van haar eigen vervallen en veranderd gelaat, het gevoel van den knagenden honger in zijn binnenste, en het schouwspel zijner uitgeteerde kinderen, het een en ander maakte hem doof voor hetgeen zij zeide, en haar zacht van zich afwerende - zacht, zelfs op dat oogenblik van nijpende ellende - zeide hij, dat zij liever moest blijven zitten en hem met rust laten, terwijl hij poogde een middel uit te denken om den hongerdood te ontkomen.

- De plaats, waarvan ik u gisteren sprak, hervatte hij, nadat zijne vrouw zich weder bij de kinderen had nedergezet, en die zoo goed gepast voor mij scheen, is weeral vergeven.

- O, laten wij maar geduld hebben, zeide de vrouw zacht. Men zegt, als de nood op het hoogst is geklommen, dan moet het beter worden, en zeker met ons kan h e t niet erger worden dan het nu is.

- Geduld! viel haar man in. Wat heeft dat ons gebaat? Wat zal het ons baten? Ik ben een zot geweest dat ik den raad van dien schelm Gils niet heb gevolgd, want dan zouden wij ten minste eene woning hebben gehouden, en zoudt gij en de kinderen een bed hebben gehad om in te slapen.

- O, dank liever God, riep de vrouw uit, dat gij een eerlijk man zijt gebleven. Wat zijn zulke dingen, vergeleken bij het verlies van een goed geweten? En nogmaals naderde zij hem en sloeg haren arm teeder om hem heen. Ach, hoe koud zijt gij! zeide zij, toen zij bemerkte dat hij beefde, in spijt van de beweging, waardoor hij zich poogde te verwarmen.

- Geen wonder, antwoordde hij tamelijk bitter. Wij hebben vandaag geen vuur gehad, en ik ben door de sneeuw geweest om - om ons bed te halen. Ook vergeet gij, dat ik vandaag een vest minder aan heb dan gisteren.

- Dat is waar, man, zeide de vrouw, zonder op te merken, of te willen opmerken, welk eene zelfzucht er in zijne klacht doorstraalde, noch de eigenliefde van zijn leed te willen kwetsen door er het hare tegenover te stellen.

- Ik ben nu achttien maanden zonder plaats, hervatte hij, en ondervind meer en meer dat ik in mijn eigen stand onmogelijk weder geplaatst kan worden. Welk fatsoenlijk man zou

willen te doen hebben met iemand zoo slecht gekleed als ik, die zijn frak geknoopt houdt, om te verbergen dat hij geen vest aan heeft en hoe versleten zijn hemd is - hoewel nog altijd schoon door uwe zorg, vrouw.

- O, geef u niet aan zulk eene neerslachtigheid over, smeekte zij. Eenige bezigheid, al is het maar voor een tijd, kan ons weldra helpen om de panden te lossen. Maak door nutteloos morren onze ellende nog niet erger. Bedenk dat er in dezen bitteren nacht menschen zijn, die het nog slechter hebben dan wij - die zelfs gebrek hebben aan een bed van stroo en aan eene woning als deze. O, laten wij den moed niet verliezen. God zal eindelijk barmhartigheid met ons hebben, en ons een middel zenden om aan den nood te ontkomen. Wees standvastig! Wees geduldig!

Hij zag haar aan, terwijl het edelste gevoel van zijn hart uit zijne oogen straalde, en drukte haar teeder aan zijne borst. Nogmaals had zij hem van den rand des verderfs teruggebracht; want de verzoekingen van honger en gebrek ondermijnden zijn geloof aan het goede, en slechts een oogenblik te voren had hij, bijna met bedaardheid, gedacht aan het plegen eener misdaad, die, al werd zij ook niet ontdekt, hem de achting voor zich zelven zou hebben doen verliezen, en hem voor altijd met zelfverwijt zou beladen hebben.

Terwijl hij zoo stond deed een zware voetstap den trap dreunen. Het licht opnemende, haastte de vrouw zich naar het portaal, de kamerdeur achter zich sluitende, als wilde zij haren man verhinderen om haar te volgen.

Arker bleef staan, nieuwsgierig wat dit mocht beteekenen, toen hij daar buiten eene afwisseling van zachte en hooge woorden hoorde, en een oogenblik later zijne vrouw de deur opende en een man, als een kolendrager gekleed, binnenstapte. Hij zag met zekere plompe verbazing om zich heen, keek van den langen mageren man, naar de bleeke, slapende kinderen op hun strooleger, veegde met den rug van zijne groote zwarte hand over zijne oogen, verliet de kamer voor een oogenblik weder, en kwam terug met een zak kolen en een paar bossen hout.

- Daar, vrouw, zeide hij, en God vergeve mij dat ik zoo hard jegens u was. Ik zal u morgen vroeg nog wat kolen brengen, en als gij mij nooit betaalt, nu dan zal ik er op het eind niet te armer om zijn.

- Brave man! riep de vrouw uit, de betraande oogen naar zijn grof gezicht opslaande, dat zelfs door het masker van het kolenstof, eene uitdrukking van menschlievend medelijden vertoonde.

- Gij ziet onze omstandigheden, goede vriend, zeide Arker, die de zaak begon te begrijpen; wij zijn arm, maar niet oneerlijk, en het eerste geld dat ik verdien, zal ik gebruiken om u de kolen te betalen. Uw medelijden kunnen wij nooit vergelden, en zijne magere hand in die van den armen kolendrager leggende, drukte hij die met een gevoel van inniger dankbaarheid dan hij nog ooit voor eenig mensch had gekoesterd.

- Vergeef mij, Willem, dat ik u niet zeide wat ik gedaan had, zeide vrouw Arker. Ik wist wel, toen ik de kolen bestelde, dat wij ze niet konden betalen; maar eene van onze buurvrouwen heeft mij morgen eenig werk beloofd, en dat zou ik onmogelijk zonder vuur kunnen doen, en daarom verzocht ik den koopman om ons te borgen, tot ik betaling kreeg.

- Geef uwe kinderen, eerst wat te eten, viel de goedhartige kolenverkooper haar in de rede. Ik kan het beter zonder geld stellen, dan zij zonder eten. Als ik het noodig

heb, zal ik èr om komen vragen. En met deze woorden nam hij zijn ledigen zak op en stapte de kamer weder uit.

Naauwelijks was hij tien minuten weg geweest - slechts lang genoeg dat de vrouw den tijd had om vuur aan te maken, hetgeen zij onder eene voortdurende lofspraak op zijne edelmoedigheid deed - of er werd aan de deur geklopt, en eene zindelijk gekleede vrouw vertoonde zich - die vrouw Arker terstond erkende als de oude vrouw, aan welke zij in het kolenmagazijn hare bestelling had gedaan - met een mandje, dat niet klein was, aan de hand.

- Och Heere, juffrouw, zeide zij, waarom hebt gij mij van middag uwen nood niet geklaagd? Ik hoop, dat gij het niet kwalijk zult nemen - want Maria Arker had, in weerwil van haar vervallen uitzicht en armoedige kleeding iets over zich, dat eene afkomst aankondigde uit een geheel anderen kring, dan die, waarin hare nederige weldoenster gewoon was te verkeeren - ik hoop, dat gij het niet kwalijk zult nemen, dat ik u wat voor de kinderen breng.

Meteen zette zij het mandje voor de van blijdschap verbijsterde moeder neer, die haar slechts met tranen kon danken. Maar de goede vrouw verlangde geen dank. Zij haastte zich om den ketel met water te vullen, en breidde den medegebrachten voorraad op de tafel uit - brood, thee en koud vleesch. Eindelijk keerde vrouw Arker zich tot haren man, en riep uit:

- Heb ik u niet gezegd dat God barmhartig voor ons zou zijn? Hoe kunnen wij die goede vrouw en haren man genoeg danken, die ons dezen nacht voor koude en honger hebben bewaard?

- O, juffrouw, als gij wist hoe vergenoegd mijn hart klopt, zoudt gij ook wel weten dat ik geen dank noodig heb. Och Heere, dat genoegen is dubbel het geld waard. Maar ik wilde u zeggen, als uw man het mij niet kwalijk neemt - mijn zoon Jef is ziek te huis gekomen, en zoekt iemand om voor twee of drie dagen zijne plaats te vervullen tot hij weer te been is. Zijne plaats brengt wel niet veel op, maar twee frank en half daags is toch beter dan niets, en mijn jongen en de oude man dachten, dat als uw man rijden kan, het toch beter voor hem zou zijn dan stil te huis te zitten.

- Maar wat moet ik dan doen? riep Arker uit. Als ik uwen zoon van dienst kan zijn, ben ik er uit dankbaarheid voor uwe goedheid van harte toe bereid.

- Ik ben al half bang, antwoordde de oude vrouw, dat gij het mij kwalijk nemen zult als ik het zeg, maar als gij het dan weten wilt, Jef rijdt met eene vigilant.

- En nu is hij ziek en heeft iemand noodig die voor hem rijdt? zeide Arker.

- Dat eigenlijk niet, mijnheer, want er zijn menschen

genoeg, die gaarne voor hem zouden willen rijden en blij zijn met het buitenkanske, antwoordde de oude vrouw, maar wij dachten dat de lucht, en de beweging, en uwe kleine kinderen, en de twee frank en half daags...

- Ik begrijp, viel Arker er op in, wiens wangen een oogenblik hadden gegloeid van een weerspannig gevoel wegens het vernederende dat het voorstel scheen in te hebben; ik neem het aanbod aan. Zeg aan uwen zoon, dat ik wel gewoon ben te rijden, en behoorlijk op zijn rijtuig en zijn paard zal passen.

De kinderen stonden met blijdschap op, toen zij voor het onverwachte avondmaal werden gewekt, en de goede vrouw vertrok, verheugd over de hulp die zij had mogen bewijzen, en over de blijdschap der noodlijdenden, die zij voor een oogenblikkelijk gebrek bewaard had. Het was nu de beun aan Arker om zijne vrouw te bemoedigen en gerust te stellen, die wel wist dat haar nood en die van zijne kinderen hem tot het besluit had kunnen brengen om alle vooroordeel met voeten te treden en aldus lichamelijk den verborgen hoogmoed uit te roeien, die nog in zijn hart schuilde. Maar het vuur door nederige weldadigheid ontstoken, het voedsel door dezelfde hand op de tafel gezet - het eenige voedsel dat hij of zij dien dag hadden geproefd - had aan zijn trotschen geest eene les gegeven, die hem tot het besef van zijn waren plicht en tot het besluit had gebracht, om, welke vernedering er ook in gelegen mocht zijn, het gedane aanbod aan te nemen.

- Gij zijt eene ware profetes geweest, Mie, voegde hij haar troostend toe: ik zal nu toch wat kunnen verdienen. En ik moet niet bang zijn, dat iemand die mij voorheen kende, mij nu herkennen zal, in zulk eene kleeding en zulk een beroep. En al ware dat ook zoo, bedelaars moeten niet vies zijn; houd dus moed, lieve vrouw, en herinner u, wat gij mij zelve herinnerd hebt, dat alles nog ten beste voor ons kan keeren.

(Wordt voortgezet.)

Onze strijd, vaderlandsche poëzie, door V.A. dela Montagne.

Bovenstaand opschrift is de titel van een in het afgeloopene jaar verschenen dichtbundel, door een onzer medewerkers in 't licht gegeven. Het is ons een genoegen geweest, in hem eenen waren dichter te mogen begroeten, een dichter wiens hart hoorbaar klopt voor Vlaanderens heil, en wiens lied met krachtige klanken het grootsche verleden en het treurige heden van zijn geliefd Vlaanderen aan den volke verkondt.

Het werkje bevat waarlijk vele stukken van onberispelijke dichterlijke waarde, geschikt om de vaderlandsche gevoelens in de gemoederen van vele in slaap gedompelde Vlamingen te doen ontwaken. Moge de dichter dit doel bereiken, en hij zal fier mogen zijn op de lauweren, die hem bij zijne eerste schrede in de letterkundige wereld ten deel vielen!

Een der schoonste gedichten, die wij in den bundel ontmoetten, is voorzeker het stuk, geschreven naar aanleiding van den heilwensch, door Leidens geleerden onzen hooggeschatten Conscience, bij zijn zestigsten verjaardag, toegezonden, en luidende als volgt:

> ‘Vlaanderens roem is Hollands roem,
> Neêrlands roem is één!’

Ziehier de schoone accoorden, welke die heilwensch aan de lier onzes jeugdigen dichters ontwringt en waarvan de beroemde Duitsche volksdichter Hoffmann von Fallersleben eene vertaling liet verschijnen in: *Die Magasin für die Litteratur des Auslandes*, welke ook in het boek zijn opgenomen:

O Holland, voor die woorden, dank,
die kreet vol hoop en troost,
geen vlaamsche ziel, of daarbij heeft
ze een blijde zucht geloosd!
Geen vlaamsche ziel, die niet gegloeid
heeft, bij het hartlik woord,
geen oog, of 't richtte hopevol
zich naar het frissche Noord!

Ja, beider roem versmolt tot één!
want Tollens sprak de taal,
die Willems juichend klinken deed,
ten trots van Gal en Waal!
Want Holland roemt op Maerlants schrift,
- hij liet ons zooveel schats -
en Vlaandren wijst met broedertrots
op Vondel, Hooft en Cats!

Wij streden steeds, waar 't vrijheid gold,
wij streden steeds te gaâr,
wij reikten steeds elkaar de hand,
in druk en landsgevaar!
Getuig het Spanje, Frankrijk, tuig,
dat onder ééne van
als kindren van één moederstam
wij onverwinbaar staan!

Ja, Vlaandrens roem is Hollands roem,
ja, Neêrlands roem is één,
zijn wij gescheiden machteloos,
zijn wij gescheiden kleen,
wij worden groot, wij winnen kracht,
wanneer de broederhand
al nauw en nauwer ons omsluit:
één volk, één Nederland!

Wij waren eens - 't is lang voorbij -
wij waren eens vereend,
doch 't droevig uur van scheiden sloeg,
hoe Vlaandren 't heeft beweend.
Doch zij die vlek thans uitgewischt
zijn wij der vreugde alleen:
want Holland reikt de hand ons weêr,
want Neêrlands volk is één.

Gevoelvol en krachtig is deze taal der dankbaarheid voor de broederhand, door Neerlands geleerden den grijzen vader Conscience, en in hem den ganschen Vlaamschen stam, toegestoken.

Uit een ander stuk getiteld: *Het Neêrlandsch bloed*, troffen ons bijzonder de volgende regels:

O Neêrland! Neêrland! moederstam,
verzaakten wij u laf,

en stoottet ge ons, rechtvaardig gram,
als dwalers van u af:
ons Vlaandren heeft zooveel geleên;
het heeft zoo zwaar geboet;
kom, dat de leus ons weêr vereên;
wij zijn van Neêrlandsch bloed!

Op dezen smartkreet antwoorden wij met den onvergetelijken Van Lennep: ‘Oude veten zijn vergeten’!

Aan den dichtbundel, waarvan druk en papier uitmuntend verzorgd zijn, gaat eene goed gestelde inleiding van den heer M.H. de Graaff vooraf.

P.

Frans Hals.

In onze vorige aflevering, blz. 4 en volgende, riepen wij de aandacht onzer lezers op Sijthoffs belangrijke uitgaaf van William Ungers sterkwaterplaten naar schilderijen van Frans Hals. Wij gewaagden toen, met een enkel woord, van den aan de platen toegevoegden tekst van den heer C. Vosmaer. Thans wenschen wij eenigszins nader de meesterlijke studie te bespreken, die de uitstekende levensbeschrijver aan den grooten schilder heeft gewijd. Wij zullen terzelfder tijd gelegenheid vinden om, aan de hand van den heer Vosmaer, de in alle opzichten zoo merkwaardige figuur van Frans Hals in haar eigenaardig licht te beschouwen.

Frans Hals was niet slechts een schilder van groote voortreffelijkheid in wat men noemt het ambacht der kunst, dat is in het teekenen, het afdeelen zijner stukken en het penseelen. Hij munt daarenboven uit door eene schaarsch geëvenaarde eigenaardigheid en eene inderdaad buitengewone vindingrijkheid, wier stempel men op al zijne menigvuldige stukken gedrukt vindt, het zij hij schutters, regenten, regentessen of andere personen afmaalde, het zij hij zijne kracht ten toon spreidde in het genre en lustige drinkebroers, hartstochtelijke rookers, lieden uit de volksklasse, vroolijke muzikanten op het doek deed leven. Wellicht herinneren onze lezers zich nog de welgelukte plaat die ons tijdschrift in 1874, blz. 15, mededeelde, en waarop, gegraveerd naar eene schilderij van Frans Hals, een rommelpotspeler was afgebeeld, omringd van eene schaar volwassenen en kinderen.

Het bovenstaande plaatje, voorstellende een jonkman die de guitar bespeelt, behoort tot eene orde van onderwerpen, die door Frans Hals met eene ware voorliefde werden behandeld. De stukken waarin hij muziekmakende personen heeft geschilderd, zijn zeer talrijk.

Des schilders afbeelding gaat hiernevens, op hout gesneden, en wij kunnen er bijvoegen, dat zij, ook waarschijnlijk wat betreft de gelijkenis, goed getroffen is.

Van Frans Hals bestaan meerdere levensbeschrijvingen. Onder andere leverden J. Houbraken, J. Immerseel en C. Kramm tamelijk uitvoerige opstellen over het leven en streven van den onsterfelijken meester. Volledіger en juister dan de vermelde, zijn de levensschetsen en aanteekeningen, in den laatsten tijd over Frans Hals uitgegeven door den Franschman Th. Thoré, meer bekend onder zijn aangenomen naam W. Burger, door dr. A. Van der Willigen Pz., en vooral de uitstekende en uitvoerige academische dissertatie van dr. W. Bode van Berlijn.

De leste en beste levensschets des meesters is die van den heer C. Vosmaer, voorkomende in het prachtig album van William Unger, uitgegeven door den heer A.-W. Sijthoff.

De tijd waarin wij leven en waarvan wel eens veel kwaad gesproken wordt, heeft vele goede, niet te miskennen eigenschappen. Onder andere is er ééne eigenschap die hem bijzonder tot eere strekt. Wij bedoelen de billijke waardeering van groote of verdienstelijke mannen. Daarin, afgescheiden van onvermijdelijke uitzonderingen, betoont de negentiende eeuw zich breed, onbevangen, zelfs edelmoedig. En hare zorg, in dit opzicht, strekt zich ui[t] tot elk gebied van menschelijke werkzaamheid.

Nog tot in den aanvang dezer eeuw, werd van de schilderstukken van Frans Hals niet bijzonder veel werks gemaakt. Op het einde der vorige eeuw kon men schilderijen van den grooten meester koopen tegen tien, twintig en dertig gulden, terwijl men er thans vruchteloos evenveel duizenden voor aanbieden zou. Zijne puikste gewrochten, zijne meesterstukken, zijne grootste, kapitaalste schilderijen, hingen verloren, slecht verlicht, naauwelijks zichtbaar in bedompte stadhuiszalen of kamers van een godshuis: wij bedoelen het stadhuis van Haarlem en het dusgenaamd hofke van Beresteyn, een godshuis voor oude vrouwen in dezelfde stad.

Maar het gemeentebestuur van Haarlem betoonde zich doordrongen van den hooger bedoelden geest der eeuw, die miskenning van kunstenaarsgaven wraakt. Het verlangde een waardig lokaal te stichten voor de kunstgewrochten die het reeds bezat en voor degene waarvan het na verloop van tijd nog in bezit zou kunnen komen. En onbekrompen liet de stad Haarlem een museum bouwen, waar naartoe de acht kolossale schilderijen werden overgebracht die de stad van Frans Hals bezat en door hem tusschen de jaren 1616 en 1664 werden geschilderd. Daar zag men nu de werken van Frans Hals zooals zij moesten gezien worden en het scheen alsof de roem des meesters er door verjongde.

Wij stipten reeds aan, hoe men hem van lieverlede is gaan waardeeren. Als een bewijs van waardeering te meer mag ongetwijfeld de uitgave van den heer Sijthoff aangehaald worden. Zij is meer dan eene bloote vereering van den grooten schilder; zij is voor hem een gedenkteeken.

Frans Hals is uit eene aanzienlijke Haarlemsche familie gesproten. Zijn vader, Pieter Hals, bekleedde in 1574 en 1575 het ambt van schepen der stad Haarlem en maakte als weesmeester

deel uit van het bestuur der dusgenaamde weezenkamer. Om redenen, die wij tot hiertoe nergens vermeld weten, verlieten de ouders van Frans Hals de stad Haarlem en begaven zich naar het Vlaamsche land, waar hun zoon Frans, de later zoo beroemde schilder, geboren werd. In welke gemeente aanschouwde Frans Hals het

FRANS HALS, HOUTSNEDE VAN J. GUILLAUME.

eerste levenslicht? Van verschillende zijden is gedurende vrij langen tijd beweerd geworden, dat het te Mechelen aan de Dijle zou zijn. Dit wordt echter tegengesproken door dr. Van der Willigen, die, in zijne *Geschiedkundige aanteekening en over Haarlemsche schilders* uittreksels aanhaalt uit de doop- en trouwregisters der stad Haarlem, waarin is aangestipt, dat Frans Hals in de stad Antwerpen geboren werd in het jaar 1584. De heer Vosmaer houdt dit ook voor zeer waarschijnlijk.

Het verblijf van des schilders ouders in het buitenland, zou vermoedelijk van geen langen duur geweest zijn; zij keerden, in alle geval, naar de stad Haarlem terug, waar hun zoon Frans, op het einde van 't jaar 1610 of in den beginne van het jaar 1611, en dus op 26- of 27-jarigen leeftijd, een huwelijk aanging met Anna alias Anneke Hermans.

Er is - wat vrij zonderling mag heeten - niet veel tot ons gekomen, wat den nazaat zou kunnen veroorloven eenen blik te werpen in het huiselijk leven van den schilder. Desniettegenstaande hebben sommige schrijvers hem afgemaald als iemand van losbandigen levenswandel en hem zoo namelijk aangewreven, dat hij zich te buiten ging in den drank. Een dezer schrijvers is J. Houbraken.

J. Immerzeel trekt in zijn werk tegen deze beweringen te velde. Wij halen er de volgende regels uit aan, waarin hij tracht den schilder van de vlek te waschen, die men op hem geworpen heeft: ‘Het onwaarschijnlijke dat een man, die zoovele

heerlijke kunstwerken vervaardigde, dagelijks aan het misbruik van geestrijke dranken zou verslaafd geweest zijn, scheen aanvankelijk in ons oog het onnoodzakelijk te maken, onze lezers tot dat punt te bepalen; doch daar men blijft voorgaan, niet alleen F. Hals als een verachtelijk dronkaard tebeschrijven, maar zelfs onlangs zoo ver gegaan is, van in een kostbaar plaatwerk, dat te Brussel onder den titel van: *Scènes de la vie des peintres*, wordt uitgegeven, hem in een vignet af te beelden als dronken uit de kroeg door zijne leerlingen des nachts met een lantaren t' huis gebracht wordende, meenen wij aan de waarheid en waardigheid der geschiedenis verschuldigd te zijn, tegen dergelijke tastbaar logenachtige sprookjes te waarschuwen. Het is er zoo verre van af, dat Frans Hals zich aan eene zoo verfoeielijke levenswijze zou hebben schuldig gemaakt, dat men in de notulen van het St.-Lucasgild te Haarlem vindt aangeteekend, dat hij in 1644 Vinder en Overman van dat gild was, waartoe men gewoon was welgezeten en onbesproken gildebroeders te verkiezen; terwijl

men er tevens bij aangeteekend vindt: dat hij was een man van een opgeruimd humeur en algemeen bemind.'

Alleen blijkt uit het memoriaal van burgemeesteren van 20 Februari 1616 dat: *Frans Hals omme seeckere moetwille tegens zyne huysvrouwe voorgaande bedreven boven ontboden en by den heeren burgemeesteren bestraft en gereprehendeert weesende, bekent syne schult, belooft groote beterschappe ende gelycke moetwille te wachten en te onthouden op peyne soo hem tegens zyne huysvrouw off andere eenichsints qualycken compt te dragen swaerlycker gestraft endet oude mettet nieuwe affgekorven te sullen werden naer gelegentheyt.* Dit is het eenige feit van dien aard dat uit zijn lang leven bekend is, zoodat het verre van bewezen is, dat zijn gedrag ook in 't vervolg ongeregeld zou geweest zijn. Ook is het gebleken uit de bescheiden der oude rederijkerskamer *De Wijngaardranken*, dat in 1618 Dirk[1] en Frans Hals behoorden tot de eereleden dier kamer: beide waren Ook schutters.

Ook de heer Vosmaer verwerpt de aantijgingen waarmede men het karakter van Frans Hals heeft willen bezwalken.

De schilder is vader geweest van een talrijk kroost: drie dochters en zeven zonen. Vijf dezer laatste hebben geschilderd.

Harman Hals wordt als *gezelschapschilder* vermeld;[2] Johannes, met den bijnaam *Gulden Ezel*, schilderde beelden en genrestukken; Nicolaas, *boerenstukken* en landschappen; Reynier, genrestukken; Frans, portretten, genre en stillevens, *stilliggent goed,* zooals men het toen noemde, zegt de heer Vosmaer, en deze schilderde het meest in den geest zijns vaders, wiens werk hij soms kopieerde.

(Wordt voortgezet.)

Pieter De Baets.

Deze advocaat en volksvertegenwoordiger, werd te Gent geboren den 25^{n} Februari 1825 en deed zijne studiën in het Ste.-Barbaracollege en aan de hoogeschool zijner geboortestad. Hij was een der eerste Belgische advokaten die zich in zijne pleidooien van de Vlaamsche taal bediende. Gedurende drie jaren (1855-1857) maakte hij deel uit van den Gentschen gemeenteraad. Van 1861 tot 1866 en van 1870 tot aan het einde zijns levens vertegenwoordigde hij het arrondissement Gent in de wetgevende kamers. Pieter De Baets heeft in den Gentschen gemeenteraad en in de kamer van volksvertegenwoordigers, zoowel als overal elders waar de gelegenheid zich daartoe aanbood, de belangen der Vlamingen verdedigd met overtuiging en kracht en een door allen erkend en hooggeschat talent. Dankbaar herinneren zich de Vlamingen onder andere de redevoering door hem in de kamers van volksvertegenwoordigers in de maand December 1861 uitgesproken ten voordeele van de Vlaamsche zaak. Pieter De Baets is lid geweest van de meeste Vlaamsche maatschappijen der stad Gent. Hij behoorde tot de stichters van het *Willemsfonds* en van het al sedert ettelijke jaren niet meer bestaande tijdschrift *Het leesmuseum.* Er bestaan van hem eenige Vlaamsche schriften. Onder andere verscheen van hem, in 1849, een vlugschrift getiteld *Iets over 't brood* en later eene verhandeling betreffende *Het hypothekenstelsel.* De Baets was te Gent zeer bij het volk bemind. Allen die hem kenden, droegen hem overigens een goed hart toe. Bij de instelling van het *Davidsfonds* werd De Baets

(1) Dirk Hals was een broeder van den grooten meester.

(2) Zoon van Anneke Hermans.

door de inrichters als lid van het bestuur verkozen. Sedert anderhalf jaar was hij weduwenaar. Het verlies zijner echtgenoote was hem een harde slag geweest, en bleef hem een innig en knagend verdriet. Op Zondag avond 31 October 1875, ongesteld geworden, doch niet bedlegerig, heeft hij op 1 November omtrent vijf ure des avonds bijna schielijk het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Hij had nauwelijks den leeftijd bereikt van 50 jaren en 8 maanden en laat vijf minderjarige kinderen achter. Op 4 November heeft, onder een ontzaglijken toeloep van vrienden en vereerders van den overledene de plechtige begrafenis en uitvaart plaats gehad. Vooraleer het sterfhuis te verlaten werden aldaar in tegenwoordigheid van een aanzienlijk getal hooggeplaatste personen, van alle streken des lands toegesneld, om een laatste blijk van vereering en toegenegenheid aan den overledene te geven, twee redevoeringen in de Fransche taal uitgesproken door de heeren Kervyn van Volkaersbeke en Drubbel. Beide schetsten, in eene hartroerende taal, de talenten en verdiensten van De Baets af, hem beurtelings beschouwende in het openbaar en bijzonder leven, als burger, als staatsman, als Vlaming en christen. Deze onverdeelde hulde, was de uitdrukking van het gemoed aller aanwezigen, want, zooals de heer Drubbel te recht zegde: De Baets kon tegenstrevers, doch geene vijanden hebben. Van het sterfhuis begaf de stoet zich naar de Eecloosche statie, buiten de Dampoort, te Gent, waar de trein gereed stond, die het lijk en de vrienden naar Sleidinge zou brengen. Aan de statie van dit dorp wachtte de geestelijkheid; zij sprak de gewone gebeden over het lijk en ging dan, het *Libera* zingende, naar de kerk. Vooraan ging de Sleidingsche fanfarenmaatschappij *Iever en Eendracht*, die den zang der geestelijkheid door 't uitvoeren van rouwmarschen afwisselde. Het lijk werd van de statie tot aan de kerk gedragen door vier deurwaarders van de kamer van volksvertegenwoordigers; de hoeken van het baarkleed werden gehouden door de heeren Delcour, minister van binnenlandsche zaken, Drubbel, volksvertegenwoordiger, V. Cooreman, voorzitter van den *Katholieken kring* en De Naeyer, oud-volksvertegenwoordiger. De kerk van Sleidinge was gansch vol volk en aan den boord van het graf werden nog drie redevoeringen uitgesproken, door Alf. Siffer, bestuurlid der Gentsche afdeeling van het *Davidsfonds*, Jul. Obrie, advocaat, namens de jonge balie, De Pauw, kantonalen schoolopziener en secretaris van Sleidinge. Deze laatste sprak namens den gemeenteraad en de geheele bevolking van het dorp. Het *Davidsgenootschap* heeft eene inschrijving geopend om op het kerkhof te Sleidinge een gedenkteeken op te richten. De commissie is samengesteld als volgt: baron Kervyn van Volkaersbeke, eere-voorzitter; L. De Reu, provincialen raadsheer, voorzitter; V. Cooreman, ondervoorzitter van den *Katholieken Kring*; Fr. De Backere, notaris; E. de la Kethulle en de Vleeschauwer voor de *Vrije Kiesvereeniging*; A. Siffer, student; J. Van Assche, notaris; G. Verspeyen, advocaat en F. De Potter, letterkundige, secretaris-schatbewaarder, aan wien men inschrijvingen of geldelijke bijdragen zenden kan, Bylokelei, 29 te Gent.

Kroniek.

Antwerpen. - In de tentoonstelling ten behoeve der slachtoffers van den jongsten watersnood in Frankrijk zijn in de maand Januari de volgen tafereelen van den te vroeg gestorven Jos. Lies tentoongesteld geweest: *De vluchtelingen*, toebehoorende in 1864 aan den heer Gambart, van Londen; *Aan de boorden van het water* en *Bezoek te velde* (eigenaar de heer V. Lijnen); *De rampen van den oorlog* en *Het gesprek* (eigenaar de heer J. Nauts); *Faust en Mephistopheles* (eigenaar dr. De Fourchaux);

's Avonds, Landschap met figuren en *De bijzit* (eigenaar de heer P.J. Huybrechts); *Avondwandeling*, het laatste werk des meesters, toebehoorende aan den notaris Keppenne, van Luik;

De rijke vrek (eigenaar P. De Beys); *Studiekop* (eigenaar de heer F. Lamorinière); *De avondwandeling* (van de heeren gebr. Delehaye); *Genoegens van den buiten* (de heer F. Joostens) en *Het bezoek op de hoeve* (de heer Van Montenaecken) en *Het hof van Margaretha van Oostenrijk* (de heer Bernheim, van Brussel); *De valkenjacht* (de heer Everard, van Londen) en *De alchimist* (de heer G. Van Havre).

Met genoegen vermelden wij dat er tusschen den heer J. Dupont en het bestuur van 't museum wordt onderhandeld over den aankoop der voornoemde schilderij van Lies, getiteld: *De vluchtelingen.*

- Bij ministerieele beslissing van 22 Januari en op gunstig verslag der middencommissie over het lager onderwijs. zijn de *Vaderlandsche liederen* van Ed. Gregoir aangenomen geworden voor de lagere scholen.

- De glasschilders Stalins en Janssens hebben een nieuw glasraam geplaatst in de kloosterkapel der Zusters Apostelinen, (Kloosterstraat), voorstellende: O-L.-Vrouw van Lourdes verschijnende aan Bernardette.

- In de werkhuizen van Stalins en Janssens worden uitgevoerd een aantal medaillons, voorstellende de geschiedenis der familie van de Werve, bestemd voor de woonst van den weledelen heer baron van de Werve van Schilde, in het Kipdorp. De samenstellingen en teekening alsook de schilderingen op glas zijn van de hand van den kunstschilder P. Van der Ouderaa.

- De Sint-Josephskerk wordt versierd met eenen kruisweg, in muurschildering uitgevoerd door den befaamden kunstschilder L. Hendrickx, in den Romaanschen stijl, overeenkomstig den bouwtrant der kerk. Drie tafereelen zijn reeds voltooid.

-De geheele Sint-Josephskerk wordt versierd met glasramen, uitgevoerd door de heeren Stalins en Janssens, volgens de teekening van den gunstig gekenden Engelschen schilder A. Mingaye.

- Naar aanleiding van eene voordracht, door den minister van binnenlandsche zaken aan het stadsbestuur gedaan, heeft het college van burgemeester en schepenen aan de hooge regeering laten weten, dat het bereid is, aan den gemeenteraad voor te stellen, de schilderij van Karel Ooms, getiteld: *Filips II*, *koning van Spanje*, *de laatste eer bewijzende aan zijnen broeder Don Juan van Oostenrijk* (zie 1875, blz. 141), tegen 7000 fr., die van P. Vander Ouderaa, getiteld: *Philips van Artevelde aanvaardt het Ruwaardschap van Vlaanderen op het aandringen der dekens en hoofdmannen van Gent* (zie 1875, blz. 134), tegen 5000 fr. voor het Antwerpsch museum aan te koopen, als het staatsbestuur de helft van den koopprijs wil betalen. Met algemeene stemmen waren die stukken door de daartoe benoemde commissie der jongste Brusselsche tentoonstelling onder voorzitterschap van den heer Van Cannart d'Hamale tot aankoop den heere minister aanbevolen.

- Eene nieuwe maatschappij (ter bevordering van nijverheid, wetenschappen en schoone kunsten) opent eenen prijskamp voor hout-, marmer- en sieraadschildering, waarvan het omstandig programma verkrijgbaar is bij den heer Van Deuren, voorzitter, Beeldekensstraet n^{r} 52, tot 15 Februari.

Mechelen. - Aangekondigd, om binnen kort te verschijnen, het 6e deel van den inventaris der stadsarchieven.

- De heer senator van Cannart d'Hamale heeft aan de stad geschonken twee marmeren beeldjes van den beeldhouwer Bienaimé.

- Het merkwaardig oud huis van Busleyden, thans gebruikt voor den berg van barmhartigheid, is omtrent geheel in zijn oorspronkelijken staat hersteld geworden, met uitzondering van het fraaie torentje, waaraan eerlang de hand zal worden gelegd. In den herbouwden sluitmuur van de St.-Jansstraat is een hek van geslagen ijzer geplaatst, waardoor de prachtige in 1865 herstelde gothieke galerij zichtbaar is geworden. De stad, de provincie en het rijk hebben de werken helpen bekostigen.

Brussel. - Vóór 1 Februari 1877 moeten ingekomen zijn bij den heer J. Liagre, secretaris der koninklijke academie van België, de verhandelingen over 'de betrekkingen, die op verschillige tijden bestaan hebben tusschen de Vlaamsche dichtkunst en de ontwikkeling van het Nederlandsch gevoel en derzelver invloed onder dit opzicht.' Prijs (gesticht door baron de St.-Genois): 450 fr. De verhandelingen moeten in het Vlaamsch gesteld zijn.

- Uit de nalatenschap van den jong gestorven Belgischen natuurkundige Camille Van Volxem heeft het museum van natuurkunde eene zeer merkwaardige verzameling van 10,000 insecten ontvangen, door den overledene bijeengebracht in Brazilië, Marokko, Portugal, Italië, op de Ionische-eilanden en in Lapland.

- *Prijsstichting Julius Van Praet.* De mededingers naar den prijs van 5000 fr. voor het nuttigste werk dat voor de Belgische nationaliteit sedert 9 Mei 1871 is verschenen, moeten hunne gewrochten inzenden uiterlijk op 9 Mei 1876. (Bericht van den minister van binnenlandsche zaken.)

- In hare zitting van 25 Januari heeft de kamer van volksvertegenwoordigers, met 43 tegen 29 stemmen, een voorstel van het ministerie aangenomen, houdende toekenning eener som van 15,000 fr. aan de stad Brussel, om het gemeentebestuur behulpzaam te zijn in de (aanmoediging van het nationaal tooneel. Deze som zou, volgens wordt gemeld, door het gemeentebestuur aan den Vlaamschen schouwburg der hoofdstad worden afgestaan.

St.-Nicolaas. - De sedert 1858 door de maatschappij *Sinte-Cecilia* gestichte muziekschool verkeert steeds in bloeiende omstandigheden. Zij telt ruim 70 leerlingen.

- De acamedie van teekenkunde, welke den kunstschilder A. De Wilde tot bestuurder heeft, heeft het nieuwe voor haar opgerichte gebouw betrokken, welk ruim 50,000 fr. heeft gekost, de waarde van den grond inbegrepen.

Gent. - Op blz. 168 (in 1875) meldden wij, dat den 31^{n} October gehouden was eene eerste vergadering van belangstellenden, onder voorzitting van Peter Benoit, tot voorbereiding van Nederlandsche muziekcongressen. Den 25^{n} December heeft eene tweede vergadering plaats gehad, waarin nader gehandeld werd over de grondslagen der ontworpene congressen. De opkomst was zeer talrijk.

- De *Maatschappij tot bevordering van nijverheid en wetenschappen* heeft haar jaarboekje voor 1876 uitgegeven. Benevens een almanack, bevat het bundeltje eene keus van bijdragen op wetenschappelijk en letterkundig gebied, geleverd door de heeren L. Bruyneel, E. Hiel, C. Kimpe, J. Wytynck, W. Crappé, K. Bogaerd, F. Cnudde, D. Vrancx, H. Minnaert, L. Terneus, J. De Landtsheer, K. De Mulder en anderen.

Leuven. - Gebroeders Goyers, beeldhouwers, voltooien een prachtigen eikenhouten predikstoel in ojivalen stijl, bestemd voor de tentoonstelling van Philadelphia.

Brugge. - Sint-Salvatorskerk is verrijkt met een groot nieuw geschilderd glasraam, uitgevoerd door den kunstschilder H. Dobbelaere en geplaatst in den kruisbeuk. Het daarin behandelde onderwerp is de boom van Jessé; onder in het raam de twaalf zonen van Jacob, ieder in zijne eigenaardige kleeding; de takken van den boom verspreiden zich door de kruisen van het raam; in de kelken hunner bloemen, de

voorgangers van den Messias; in den puntboog, Maria met het kindje Jezus, omringd van zinnebeelden uit de gewijde geschiedenis, zooals: het vlies van Gedeon, de vurige braambosch, de roos van Jericho, de gesloten hof, de verzegelde fontein, de kruik van het manna,

enz. Het geheel is, evenals de kerk, in den stijl der XIVe eeuw. Men spreekt met den meesten lof over de uitvoering, de doorschijning van het glas en den samenhang der kleuren, welke in niets hinderen aan het raam van den overkant. Hiermede moet de heer H. Dobbelaere eene groote moeielijkheid te boven gekomen zijn.

Kortrijk. - Het stadsbestuur heeft den heer C. Mussely, secretaris-archivaris der stad, gelast met het schrijven en uitgeven eener verhandeling over de Hallen (stadhuis), die thans geheel voltooid zijn. De muurschilderingen, door Guffens en Swerts in de Hallen uitgevoerd, worden geroemd als meesterwerken. (Zie daarover onzen vorigen jaargang, blz. 128, 136, en 1872, blz. 71 en 80.) De versiering van de gothieke schouw, de zolderingen, de lambrizeringen enz., zijn keurig uitgevoerd volgens de teekeningen van den bouwmeester De Geyne. Goed gelukt zijn ook de geschilderde glasramen van H. Dobbelaere; zij beslaan 32 vakken van 0^{m}74 breedte en 0^{m}75 hoogte en vertoonen de stedewapens, de schilden der oude broederschappen, gilden, maatschappijen en ambachten. De verhandeling van den heer Mussely, waarvoor de gemeenteraad een hulpgeld van 1000 fr. heeft gestemd, zal plans en platen bevatten. Wij hopen, dat het werk ook in 't Vlaamsch zal verschijnen. De muurschilderingen van Guffens en Swerts hebben gekost 46,000 fr., de glasramen van H. Dobbelaere, 3200 fr., het plaveisel (geleverd door Boch, uit Louvral in Frankrijk, bij tusschenkomst van Baissieux-Carré, te Brussel), 69 fr. per 100 plaveien, zijnde circa 23 fr. per vierkanten meter, het houtwerk (aangenomen door Mattelaere, te Kortrijk), 4457 fr. De Kortrijksche beeldhouwer De Vreese heeft 450 fr getrokken voor het herstellen van eenige beeldjes der gothieke schouw, die de *Vlaemsche School* in 1857, blz. 121, in plaat heeft medegedeeld en waarover ook in 1859, blz. 35, een artikel verscheen van Pr. Van Duyse.

Luik. - Stads museum is verrijkt met de volgende schilderijen, aangekocht op de laatst gehoudene tentoonstelling van schoone kunsten: *Eene adellijke familie vóór den raad van beroerten*, door C. Soubre, *Strand met dieren*, door Van Marck, *Een woud in den herfst*, door Roelofs. De platenverzamelingen deden in den laatsten tijd de volgende aanwinsten: 5 platen van G. de Lairesse, 53 van Demarteau, 1 van Goltzius (*H. Avondmaal*), 1 Van Bry, 1 teekening van Masson (panorama van Luik), 1 teekening van Jehotte (*Brand van de voorstad Amercoeur*).

- Onlangs zijn bij nacht drie van de standbeelden welke het voetstuk van het gedenkteeken van Karel-den-Groote versieren en dat wij in 1868, blz. 121, in plaat gaven, door kwaaddoeners omgeworpen; het beeld van de heilige Begga, dat voor de tweede maal dien val doet, werd niet beschadigd; daarentegen verloor Pepyn van Herstal het hoofd en werd de degen van Karel Martel beschadigd. Het witsteenen voetstuk van het gedenkteeken van Karel-den-Groote bevindt zich in zeer slechten staat. Zie voor de oprichting en de wederwaardigheden van dit gedenkteeken, *de Vlaamsche School* 1874, blz. 76, 1872, blz. 192, 1855, blz. 184.

- In 1873-74 telde de Luiksche hoogeschool 762 studenten.

Charleroi. - De stad heeft van het rijk eenen grond van 800 vierkante meters, tegen 5000 fr., aangekocht, om er een museum van oudheden op te bouwen. De oudheidkundige maatschappij zal er al hare verzamelingen in overbrengen en de lokalen in gebruik nemen, mits kwijting van eenen huurprijs. Het museum zal alle weken ten minste één dag open zijn voor het publiek. Indien het getal van de leden

der maatschappij tot beneden de 40 daalde of zoo de huurprijs niet regelmatig betaald werd, zouden de verzamelingen in vollen eigendom overgaan aan de stad.

Buitenland.

Maastricht. - De uitvoeringscommissie van het XIVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres heeft, ter voldoening aan de opdracht haar door het congres gedaan, de heeren professor Brill (Utrecht), dr. L.R. Beijnen ('s-Hage), P. Fredericq (Gent) en H.A.L. Hamelberg (Arnhem) benoemd tot leden eener commissie van onderzoek naar de middelen en wegen om de eigenaardige banden in stand te houden en te bevestigen, die door stam- en taalverwantschap tusschen Holland en Vlaamsch-België aan de eene en de Transvaalsche republiek en den Oranje-Vrijstaat ter andere zijde bestaan. (Zie de *Vlaamsche School* van 1875, blz. 130 en 169.)

's-Hertogenbosch. - In het schip der hoofdkerk is een nieuw geschilderd glasraam geplaatst, geschonken door de familie Meeuwen-Price en uitgevoerd door Capronnier van Brussel, naar een ontwerp van den bouwmeester Hezenmans. Op het raam is afgebeeld de bisschop Willebrordus, die den Frank Engelbertus (een bekeerd Noord-Brabantsch afgodendienaar) het doopsel toedient. Engelbertus' gezin en eenige inlanders wonen de dooping bij.

Parijs. - De in 1875 ingehuldigde Opera, die wellicht de prachtigste en kostbaarste schouwburg der wereld mag genoemd worden, is versierd met schilderingen van Baudry, die evenzeer geroemd worden als de volgens de plannen van den bouwmeester Garnier aangelegde gebouwen. Deze schilderingen, ondanks den korten tijd dat de nieuwe schouwburg in gebruik is, beginnen reeds zichtbaar den nadeeligen invloed van het gaslicht te ondervinden, en men spreekt er van, ze uit de Opera weg te nemen en door kopijen te vervangen. Onder dagteekening van 23 Januari heeft Ch. de Chennevières, algemeen bestuurder van de schoone kunsten, daarover een brief geschreven aan den schilder Baudry.

Londen. - Den 28^{n} Januari riep de heer Newton in de *Times* de aandacht op eene verkooping van pluimen, voor dewelke 10,000 reigers en 15,574 colibrietjes als slachtoffers van vrouwelijke ijdelheid waren moeten gedood worden. Dergelijke veilingen hebben wekelijks plaats. Sedert het bij de vrouwen mode geworden is, hare hoeden met schitterende veeren te versieren, wordt onder de schoongepluimde vogels eene vreeselijke slachting aangericht.

- Sir H. Rawlinson heeft in de maatschappij van aardrijkskunde medegedeeld, dat de koning der Belgen zich bereid heeft verklaard, 100,000 fr. bij te dragen in de kosten der ontdekkingsreizen van luitenant Cameron in Amerika.

Stockholm. - De Zweedsche reiziger Gustav Vylder is voornemens, dezen zomer een ontdekkingstocht in Afrika aan te vangen, die hij schat dat 4 jaren duren zal. Voor het geval dat hij op zijnen tocht het leven mocht verliezen, heeft hij zijne verzameling van Afrikaansche voorwerpen aan het stedelijk museum van natuurlijke geschiedenis bij laatste wilsbeschikking vermaak

Madrid. - De Belgische *Moniteur* van 21 Januari behelst het uitvoerig programma van de driejarige kunsttentoonstellingen die gaan gehouden worden in Spanje's hoofdstad. De eerste wordt geopend op 1 April aanstaande, voor schilder-, beeldhouw- en bouwkunst en gravuur. De belooningen, 24 in getal, zullen bestaan in eermetalen, diplomas en ordelinten. Bovendien zal het rijk kunststukken aankoopen.

Portugal. - Volgens wordt gemeld, zou het staatsbestuur een handschrift laten drukken, onlangs op de Azorische-eilanden ontdekt en dat in 1570 door Francisco de Sonzo zou opgesteld zijn en veel wetenswaardigs behelzen over de ontdekking van Amerika.

Museum van oudheden te Antwerpen.

Het hier onderstaande beeld, dat zich, sedert 1841, in het Antwerpsch museum van oude meesters bevindt, en waaronder men, op een voetstuk, den naam *Isis* heeft geplaatst, gaat overgebracht worden naar het museum van oudheden in het Steen. Het werd aan de stad geschonken door den baron Jan de Witte. Mertens en Torfs trekken in twijfel of men hier wel een Isisbeeld voorheeft. ‘Van een gewaend Isisbeeld, zoo schrijven zij in hunne *Geschiedenis van Antwerpen*, wegens hetwelk De Bast[1] de zonderlinge gissing gemaekt heeft, dat de aloude godendienst der Egyptenaers,

door eene of andere romeinsche krygschaer, in het kanton Antwerpen zoude zyn ingevoerd geweest, zullen wy niet spreken, dewyl uit een nader en nauwkeuriger onderzoek is gebleken, dat dit beeld 't welk in zwaren groven porfier-steen is gebeiteld, en over omtrent honderd j a r e n in eenen verwelfden kelder van het Reuzenhuis werd gevonden, niets anders is dan eene soort van *Caryatide*, die tot eenen deurstyl of dergelyke behoord heeft.’

Is het beeld van Noorschen of Egyptischen oorsprong? De heer G. Hagemans betoogt in een opstel, verschenen in 1865 in de *Annales de l'academie d'archéologie*, dat het beeld de godin Isis niet voorstelt en dagteekent van vóór den tijd der Grieksche heerschappij in Egypte. Genoemde schrijver drukt de meening uit, dat het beeld gemaakt werd ter nagedachtenis eener vorstin. Hij doet opmerken, dat het beeld de armen over den buik gekruist houdt, zooals de oude Egyptenaren de gewoonte hadden hunne vrouwenmummiën toe te stellen; bij mannelijke mummiën werden de armen gewoonlijk tegen de zijden gedrukt. Het beeld houdt in de linkerhand eene rol, waarschijnlijk (zegt de heer Hagemans) een handschrift of lijkrituaal. Voor het overige zijn aan het beeld geene vorstelijke of andere kenteekens te bespeuren. Mertens en Torfs zijn ook van gedacht dat het beeld zeer oud moet wezen, en dat is, zeggen zij, ‘de meening der beste oudheidkundigen, maer waer het mag vandaen gekomen zyn is tot dus verre nog een raedsel, voor welks oplossing de mineraelkunde ons mogelyk eens het middel zal aen de hand geven, daer niet slechts de gedaente en styl van het beeld, maer ook de aerd van den steen in aenmerking komt.’

(1) Recueil d'antiquités romaines et gauloises, p. 390 en 489.

Sedert dit gedrukt werd, zijn dertig jaren verloopen, zonder dat dienaangaande iets naders gebleken is. Het Reuzenhuis werd in de vorige eeuw bewoond door den vermaarden beeldhouwer Jan-Peter Van Baurscheit (1669-1728). Wellicht behoorde het beeld tot de zeldzaamheden die men min of meer bij alle kunstenaars aantreft en had hij het rechtstreeks of onrechtstreeks bekomen van iemand die het uit Egypte medegebracht of ontvangen had. Dit, in de veronderstelling dat het beeld echt zij en niet een eenvoudig draagbeeld weze, dat bij eenen deur- of schouwstijl heeft gestaan, zooals door Mertens en Torfs verondersteld wordt.

D.V.S.

Het verloren geld.
Vervolg van blz. 11.

Maria stond den volgenden morgen vroeg op, en maakte voor haar man het o n t b i j t klaar, eer hij uitging om zijn nieuw beroep op te vatten. Lang kwamen de uren haar voor tot hij terugkwam, zoo ongewoon was het haar in den laatsten tijd geweest, eenen dag door te brengen zonder hem te zien. Het was laat in den avond toen hij te h u i s kwam: de kinderen waren reeds gaan slapen, maar niet zonder eten; en dank zij den a r m e n kolenkoopman, een vuur verwelkomde hem, en bracht hem in eene vroolijkere stemming, dan hij in langen tijd gekend had.

Na de wederkeerige begroeting haalde Arker uit zijn zak, niet het loon van dien dag, twee frank en half, maar eene fraaie, welgevulde beurs, waarvan hij den inhoud op de tafel uitspreidde, om er met potlood eene aanteekening van te maken. Hij vond acht stukken van 20 fr. en 6750 fr. in bankbriefkens.

- Nu zal ik u zeggen, hoe dit in mijne handen is gekomen, zeide Arker, want gij ziet mij zoo verlegen aan. Aan den ijzeren-weg laadde ik een heer en eene dame op, die naar de stad moesten, en gij kunt u mijne ontroering verbeelden, toen het huis, waar mij gelast werd hen af te zetten, vlak naast dat van Gils was. Nadat ik het geld voor de vracht had ontvangen, bleef ik geen oogenblik staan, maar reed dan weg zoo hard ik kon. Daarop werd ik gevraagd door eenen heer om hem te voeren, en toen ik de kussens wilde goed leggen, zag ik achter een daarvan de blinkende kwispel van deze beurs uitsteken. Ik borg ze in mijn zak, en nadat ik den heer naar het andere eind van de stad had gebracht, vroeg ik aan eenen politieman wat ik in zulk geval behoorde te doen, maar zonder hem te zeggen wat er gebeurd was. De man, die wel begreep dat ik nog niet lang in het vak was geweest, onderricht-

te mij dat men gevondene goederen naar het hoofdbureel van politie moest brengen. Ik reed terstond daarheen, maar het kantoor was al gesloten, zoo dat er nu niets overschiet dan de beurs tot morgen te bewaren, en dan zal ik ze terstond gaan bezorgen waar het behoort.

De man, die den vorigen avond door armoede werd verlokt om bij zich zelven te overleggen in hoeverre het hem vrijstond te stelen, ten einde vrouw en kinderen voor den hongerdood te bewaren, dacht nu hij eene aanzienlijke som gelds had gevonden, die hij, naar allen schijn, zich veilig had kunnen toeëigenen, aan niets anders dan om haar den eigenaar terug te brengen. Maar hij had ook voor het oogenblik een middel om op eene eerlijke wijs aan zijn brood te komen.

Nadat hij de nummers en het bedrag der bankbriefkens had aangeteekend, vlijden de arme voerman en zijne vrouw zich op hun strooleger neer.

De invloed van lucht en beweging openbaarde zich spoedig in den gerusten slaap van Arker, en het duurde niet lang, of Maria, welke dien dag insgelijks druk had gewerkt, volgde zijn voorbeeld. Geruimen tijd na middernacht, of eigenlijk tegen den ochtend kraakte de oude trap; en weldra deed het stampen van zware voetstappen in de kamer en de plotselinge flikkering van licht Maria met schrik ontwaken, en onwillekeurig verschool zij zich achter Arker, toen zij drie mannen vóór zich zag staan. Arker daarentegen sprong terstond op, en zoodra hij zich eenigszins bezonnen had, erkende hij den steenkolenkooper, die hem zeer droevig en bekommerd aanzag, en naast dezen een politiedienaar en den heer, dien hij den vorigen dag aan den ijzeren-weg had opgeladen. De laatste, die zijn verlies eerst na verloop van eenige uren had ontdekt, had zich tot de politie gewend en de hulp van een harer dienaren verkregen, die, na lang zoekens, eindelijk den koetsier had opgespoord, welke met den heer gereden had. Arker begreep terstond de beteekenis van dit bezoek, en na het eerste onwillekeurige gevoel van verontwaardiging en vernedering bij deze beleediging zijner armoede, welke de vreemden zoo vrijpostig zijn ellendig verblijf deed binnendringen, onderdrukt te hebben, zeide hij:

- Het spijt mij, mijnheer, dat gij zoovele uren ongerust hebt moeten doorbrengen om uwe beurs. Ik verzeker u, dat ik even verlangend was om ze u terug te geven, als gij kunt geweest zijn om ze terug te krijgen, en ik ben met dat oogmerk gisteren nog naar het hoofdbureel van politie gereden; maar ongelukkig was het kantoor reeds gesloten, zoodat ik niets anders kon doen dan haar behouden tot 's anderendaags, wanneer het mijn voornemen was om haar het allereerst daar te bezorgen.

Daarop liet hij de beurs zien en de aanteekening van den inhoud, die hij gemaakt had. De eigenaar der beurs liet zijne oogen van den vinder afdwalen en zag met ongeveinsde belangstelling in zijne woning rond, welker armoede hem zichtbaar met medelijden vervulde. Vervolgens betuigde hij Arker zijnen dank voor zijne zorgvuldigheid, verzocht verschooning voor de stoornis, die hij veroorzaakt had, en legde een kaartje op de tafel, met verzoek dat Arker den volgenden morgen zich aan dat adres zou aanmelden. Eindelijk drukte hij den armen man zes bankbriefkens van 100 frank in de hand, met kieschheid aanmerkende, dat hij hem deze niet aanbood ter belooning zijner eerlijkheid, daar dit eene belediging zou zijn, maar als eene geringe hulp in zijne ongelukkige omstandigheden, welke hij niet denken kon dat het gevolg van eigen schuld waren. Overstelpt van verbazing en dankbaarheid, kon Arker tot antwoord alleen den edelmoedigen man de hand drukken, en eenige woorden

over de hulp voor zijne kinderen stamelen, terwijl de arme steenkolenkooper opgetogen uitriep:

- Heb ik het u niet gezegd, mijnheer, dat alles in orde was, en dat gij, als hij het geld had, het zeker zoudt terugkrijgen?

- Dat hebt gij gezegd, goede man, antwoordde de onbekende heer, die onderweg het verhaal zijner kennismaking met Arker had aangehoord; en om u te bewijzen dat een gedrag als het uwe zelfs in dezen tijd zelden onbeloond blijft, moet gij mij toelaten u voor uwe vriendelijke hulp aan dit huisgezin te beloonen. in zooverre geld dit kan doen. En hiermede dwong de vreemdeling hem bijna met geweld vijf bankbriefkens van 100 frank aan te nemen.

Nadat ten slotte ook de politiedienaar voor zijne moeite beloond was geworden, gingen zij met hun drieën weder heen.

(Wordt voortgezet.)

Michelangiolo's feesten te Florence.
(Vervolg van bladz. 7.)

Des namiddags, omtrent twee ure, neemt de drukte in de straten der stad uitnemend toe: de stoet gaat verschijnen!

En inderdaad, welhaast ziet men, in de verte, als een overgroote tuil van vaandels zich stil bewegen; muziektonen klinken allengs nader en nader door de onophoudende vreugdekreten der menigte heen: de stoet is daar!

Twintig groepen muzikanten spelen te gelijk een triomfmarsch, het fort *Basso* doet zijne kanonnen vuren en tusschen het gedonder der vuurmonden en de schelle klanken der muziek, mengen zich de zilveren tonen der beiaarden en de majesteitsvolle stemmen der klokken van gansch de stad.

Beurtelings gaan langzaam voorbij de gilden met hunne vaandels, de bestuur-overheden der omliggende dorpen, bataillonnen van het Italiaansche leger, de leden van ontelbare nuttige instellingen en maatschappijen van vermaak; beurtelings ziet men in dien onmetelijken stoet vertegenwoordigd de koophandel, de nijverheid en de kunsten; alle denkwijzen en alle godsdiensten nemen deel aan Michelangiolo's eerestoet.

Na dit alles en voorafgegaan van eene schitterende groep officieren uit alle wapens en het puik van het leger omvattende, wordt statig voorbijgedragen de oude Welfenstandaard, op een witzijden veld, aantonende de aloude en vermaarde roode lelie uit het wapen van Florence: achter het vaandel stapt de syndicus der stad, vergezeld van generaal Dezza en van den laatsten mannelijken afstammeling van hem wiens vierhonderdsten verjaardag men viert.

Die laatste afstammeling, Ettore Buonarroti genaamd, is soldaat in het 38^{e} linieregiment en nog zeer jong: hij is zoon van

Leonardo Buonarroti en neef van Michelangiolo Buonarroti, den onlangs overleden schilder.

Dan volgen de ministers van het koninkrijk Italië, de leden van kamer en senaat, de afgevaardigden van de academiën en instituten van de meeste landen Europa's, de vertegenwoordigers der drukpers, het rechterlijk lichaam, de consuls, het diplomatisch korps en eindelijk de syndicussen der bijzonderste steden van het schiereiland.

De stoet wordt eindelijk gesloten door nog eene groep muzikanten en eene achterwacht der troepen.

Eerst houdt hij stil voor de *Casa Buonarroti*, het huis waarin de groote kunstenaar zoovele oogenblikken zijns negentigjarigen levens doorbracht en dat, op den hoek der *Buonarroti*-en *Ghibellina*-straten, het nummer 74 draagt. Boven den ingang staat het nog bedekt bronzen borstbeeld van den kunstenaar, dat, op een teeken van den syndicus en onder het spelen van het Italiaansche volkslied, overschreeuwd door een oorverdoovend en geestdriftig gejuich van de volksmenigte ontdekt wordt. Dit gejuich duurt voort tot dat de senator Aleado Aleardi, zich op den dorpel van Michelangiolo's huis geplaatst hebbende, eene redevoering uitspreekt, waarin beurtelings opgehemeld worden de bouw-, schilder- en beeldhouwkundige hoedanigheden van den grootsten en roemrijksten zoon van Italië.

Van daar begeeft de stoet zich naar de *Santa-Croce*-kerk, alwaar hij rond vier ure aankomt. Wij zegden hooger, dat het in die kerk is, die als het Pantheon van Florence mag aanzien worden, dat Michelangiolo's stoffelijke overblijfsels berusten: geen wonder dus dat de eerestoet voor die kerk stilhoudt en dat er een aantal kronen op de graftombe nedergelegd worden.

Op het graf zelve van den onsterfelijken kunstenaar wordt eene redevoering uitgesproken door den markies Pelli Fabbroni, den bewaarder van *Santa-Croce*, redevoering waarop de syndicus van Florence, Ubaldino Peruzzi, antwoordt.

Langzaam zet de stoet zich weder in beweging, gaat langs den *Ponte alle Grazie* de Arno over en komt allengs tot op den *Piazzale*, alwaar, rond zeven ure, ook aankomt de prins van Carignan, oom van koning Victor-Emanuel. De prins, vergezeld van den minister Spaventa, stapt tot aan het voor Buonarroti opgerichte gedenkteeken en alsdan vallen, onder het herhaald aanheffen van het volkslied door honderde muzikanten gespeeld, en van het geestdriftigst gejuich der ontelbare volksmenigte, de zeilen die het gedenkteeken en de opschriften bedekten.

Dan volgen een aantal redevoeringen door Italianen en vreemde afgevaardigden uitgesproken, waaronder wij bijzonderlijk moeten melden professor Paganucci, 's konings minister van openbare werken Spaventa, de miniaturist-schilder Meissonnier, lid van het Fransch-instituut, de geschiedschrijver der schilderkunst Charles Blanc, Alvin die sprak in naam van België, J. Lange van Kopenhagen, dr. Floerke, Santo Conti da Portogruaro en meer anderen.

(Wordt voortgezet.)

ALF. GOOVAERTS.

Frans Hals.
Vervolg van blz. 14.

Frans Hals werd in de kunst opgeleid door Carel Van Mander, die ook om zijne levensschetsen van kunstbeoefenaren met roem bekend is, door zijn werk getiteld: *De groote Schouburgh der Nederlandsche konstschilders en schilderessen.*

Er is wel eens beweerd, dat Frans Hals omgang zou gehouden hebben met Rubens en van den prins der Vlaamsche schilderschool raadgevingen of lessen zou kunnen ontvangen hebben, nadat deze, in 1609 uit Italië terruggekeerd zich te Antwerpen had gevestigd. Hiervan is echter niets naders gebleken. Daarentegen schijnt het zekerder, dat Frans Hals Antoon Van Dyck zou gekend hebben. J. Houbraken en J. Immerseel deelen dienaangaande de volgende anecdote mede: Van Dyck, met Frans Hals' verdiensten bekend zijnde, nam bij zijn tweede vertrek naar Engeland, de reis over Haarlem om hem te bezoeken. Hij verzocht Hals onverwijld zijn portret te willen schilderen, naardien hij zich slechts kort ophouden kon. In een paar uren was het portret voltooid. Toen gaf Van Dyck hem te kennen, dat hij nu ook wel eens beproeven wilde het portret van F. Hals te maken. Fiat! zei Frans, en zat neer. In een goed half uur was zijn afbeeldsel klaar. Zoodra Hals het zag, omhelsde hij den schilder, dien hij terstond aan kleur en penseeling erkende. Genoemde schrijvers maken melding van een gerucht, volgens welk Van Dyck veel moeite zou gedaan hebben om Hals over te halen mede naar Engeland te vertrekken, doch hij zou geantwoord hebben, dat hij te Haarlem in het verkeer zijner vrienden en betrekkingen uiterst tevreden was.

Wat met zekerheid kan bevestigd worden is, dat Antoon Van Dyck het portret van Frans Hals geschilderd heeft; het werd door D. Coster op koper gegraveerd.

Het oudst gekende werk van F. Hals, zegt de heer Vosmaer, is het portret van den Haarlemschen predikant Johannes Bogaert, uitgevoerd in 1614. De heer Vosmaer doet opmerken dat het vreemd is, dat men van geene vroegere werken eenig spoor vinden kan, vermits Hals in 1614 waarschijnlijk dertig jaar oud was. Na te hebben aangestipt, dat de schilder de portretten van honderde Haarlemers voor ons bewaard heeft, doet de heer Vosmaer opmerken dat Hals daarbij zoo vrijzinnig mogelijk was en hierin noch voorkeur voor religie of stand vertoonde. ‘Het schijnt, zegt de heer Vosmaer, dat of de schilder onwillekeurig zijn levenslust op zijne doeken en paneelen deed afstralen, of dat de personen werkelijk zittende tegenover het vroolijke gelaat van den gullen, luimigen man, zelfs in die zonnige stemming kwamen. Het is opmerkelijk dat niemand, zelfs Jan Steen niet, den lach zoo juist heeft geschilderd als Frans Hals. De lach van Frans Hals klinkt in allerlei tonen en schakeeringen door de geheele bende heen; bij Brouwer, Adriaan Van Ostade, Jan Steen, Dirk Hals, Esajas Van de Velde, Buitewech. Hij klinkt nog waar Palamedes, Le Ducq en Metsu de deftiger lieden bij klavecimbel laten courtiseeren of een fijnen roemer laten bieden door de vertrouwde dienstmaagd, waar Jan Van der Meer zijn in 't citroengeel of fletsch blauw gekleede meiskes schildert, die zich door een vendrig of hopman laten

vrijen; waar Hiob Berkheyde een lichthart zich doet vlijen naast de eene of andere Mooy-ael, en waar Maas vertoont hoe in salet en keuken tegelijk de minne t' huis is.'

In het IV^{de} hoofdstuk van zijn opstel haalt de heer Vosmaer aan, hoe Frans Hals te werk ging toen hij in 1616, voor 't eerst geroepen werd Haarlemsche schutter-officieren af te beelden en maakt de opmerking dat de groote schutter- en regentstukken als mijlpalen zijn op den weg van des schilders ontwikkeling. Tusschen de stukken, door den heer Vosmaer vermeld om hunne flinke en gladdere uitvoering, behoort ook het portret van den zwierigen krijgsman, in

TAFEREEL VAN FRANS HALS.

gebloemde kleeding, met zijn zelfgenoegzaam gelaat in de hoogte, waarnaar de hier voorkomende plaat werd vervaardigd. Dit portret werd geschilderd in 1624. In de veiling van de kunstverzameling van Pourtales, te Parijs, in het jaar 1865, werd het tegen 51,000 fr. toegewezen aan lord Hertford. De heer Pourtales had het gekocht voor 15,000 fr. Thans is het in bezit van sir Richard Wallace. Het is ook gegraveerd door Guillermin.

In Februari 1616 overleed de vrouw van Frans Hals. De schilder h e r t r o u w d e in 1617, te Spaerndam, met Lysbeth Reyniers, wier portret hij met het zijne op ééne schilderij plaatste rond 1617. Dit tafereel bevindt zich in het Amsterdamsche museum; William Unger bracht het uitmuntend in plaat.

Behalve zijne vijf zonen, telde Frans Hals, tusschen zijne leerlingen: Adriaan Brouwer, Adriaan Van Ostade en Dirk Van Balen; voorganger van Rembrandt, tijdgenoot van Rubens en Van Dyck, moet hij een grooten invloed gehad hebben op de roemrijke Hollandsche schilderschool van de XVII^{de} eeuw.

Ook Dirk Hals, - de broeder van Frans, - bezat als schilder niet geringe verdiensten. De volgende plaat: de afbeelding eener dienstmeid die een glas in de hand houdt, werd naar eene zijner schilderingen vervaardigd.

Aan het V^{de} hoofdstuk van 's heeren Vosmaers belangrijke studie over Frans Hals, ontleenen wij de volgende beschouwingen waarin de uitstekende meester juist gekenschetst wordt:

‘Indien Hals in 1584 geboren is, was hij 80 jaren oud toen hij (zijne) twee laatste stukken schilderde. Een lange kunstenaarsloopbaan, waarin eene rijke verscheidenheid van aard en stemming ligt, zoowel wat zijn leven als wat zijne werken aangaat.

Er is een groot deel in zijn leven waarin alles lacht, een ander waar de zon wel niet verdwijnt, maar sombere wolken toch haar schaduwen werpen. Het karakter des menschen bepaalt dat van zijn werken, maar het levenslot wijzigt ook het karakter. Van het vroolijke en luimige in den aard van Hals, van den luchtigen geest al zijner kinderen, die zang en toonkunst beminden, getuigt de overlevering(1), en niet minder sterk hun aller werken. Velen van zijn zonen leefden in de kunst. In het groote gezin, drie dochters en zeven zoons, voerden vijf van deze laatsten het penseel, in navolging van Frans en zijn broeder Dirk - van wiens kunst de hier afgebeelde meid met het glas een staaltje is.’.....

‘Een schaar van leerlingen is uit des meesters atelier voortgekomen, of heeft minder onmiddellijk zijn voorbeeld gevolgd. Dat alles getuigt van zijn kracht, zijn invloed, de waardeering die hij genoot. Dezen blijken o o k u i t zijne verkiezing in het bestuur van 't gild in 1644; in de aanwezigheid van achtbare lieden, gelijk Isaak Massa en Jan Van de Velde, als getuigen bij den doop van zijn kinderen; in de zucht van zoo velen om zich door zijn penseel te vereeuwigen, in het bekende bezoek van A n t h o n y Van Dyck. Gevierde meesters op te zoeken, elkander op schalke wijze te verrassen, dat lag geheel in den smaak dier dagen. Van Dyck ging naar Haarlem en trad onbekend in de werkplaats van Hals binnen. Hij vroeg den meester zijn portret te schilderen, en toen het gereed was z e i d e hij: ‘Gaat het schilderen zoo in zijn werk? Zou ik het ook niet kunnen doen?’ En een doek nemende, terwijl het aanvatten van penseel en palet reeds den bedrevene verraadde, schilderde hij vaardig Hals' beeltenis. Deze sprong op en de fijne, schoone behandeling erkennende, viel hij hem om den hals en riep: ‘Gij zijt Van Dyck!’ Daar is iets innigs en roerends in deze vreugde en in deze erkenning van verwante geesten, die den onnadenkende toont, hoeveel ernst en overtuiging er liggen in een kunstenaarsgemoed, ook al spelen daar luimige en wilde levenskrachten haar parten zooals bij Frans Hals.

‘Er werd in de 17de eeuw een goed glas gedronken, maar niet door de schilders alleen. Ook de brave, stevige kornellen, kapiteinen en luitenants wisten even vlug met het kleine mesje een hoen en patrijs te ontleden en de groote roemers te ledigen, als de vrienden van Sint-Lukas. En zoo de ‘heeren’ zich meest lieten konterfeiten aan het groene, later het turksche tafelkleed, met een pergamenten notulboek en tinnen inktkoker, geloof mij vrij - en anders zullen de rekeningen 't ver-

(1) Bij Houbraken e.a. geboekt.

klappen - zij lustten ook den beker. Gulheid, rondheid, kameraadschap, de behoefte om bij wijlen door een lustig maal opgewekt te worden, waren algemeen. De zeden waren niet slechter, maar wat ruwer.

Leeft boertigh en eerlyck zong, de ronde Roemer Visscher, en

> Elck doe sijn best om 't geselschap te vermaken,
> Morgen moet men daer niet ten quaden af kaken.

'De anekdoten

PORTRETSTUK VAN DIRK HALS.

van Houbraken en Campo Weyerman overdrevenwel, maar zijn niet geheel o n g e grond. De schilders w a r e n veelal lustige lieden. Bohémiens, ja dat waren ervelen, e n w e l b e schouwd, welke waarachtige kunstenaarsnatuur is 't niet min of meer? Zou die prikk e l b a a r h e i d van gevoel, die a a n d o e n l i j k heid voor indrukken, d i e minder bespiegelende en red e n e e r e n d e, maar meer intuïtieve en van fantazie levende geest zich ook niet toonen en noodzakelijk moeten toonen in 't leven? Zou de kunstenaar zich in tweeën kunnen splitsen, en vol verbeelding en hartstocht bij 't werk, die altijd ter zijde zetten met den maalstok?

'Zoo zijn er ook wel, maar zulk eene natuur had Hals niet. Hij behoorde tot die onstuimige, vurige geesten die beheerscht worden door hun ongeketenden genius, en in dit leven heeft hij de vrije en niet beredeneerende handelwijs van 't atelier medegenomen.

Dat heeft hem genoeg gestraft, dan dat wij daarvoor, hij den schat van schoonheid die hij ons geschonken heeft, puriteinsch den neus zouden mogen ophalen. Wij weten er daarenboven weinig van, en dit slechts dat zijne geldzaken in slechten staat geraakten.'

Toen de schilder zijn 78ste jaar bereikt had, had hij met gebrek te kampen en was hij genoodzaakt zich dien tengevolge meermalen tot de stedelijke regeering van

Haarlem om onderstand te wenden, die hem dan ook werd toegestaan, totdat, op den 1n Februari 1664, het volgende besluit ten zijnen behoeve werd genomen: '*De tweehonderd car. guldens Frans Hals jaerlycx toegeleyt voor desen*, *Is verstaen dat hem dier een acte van sal werden gegeven*, *omme hetselve alle vierendeel jaers uyt handen van de thesauriers 't elkens met gl.* 50 *te mogen ontvangen so lange hij leeft*, *ingegaen sijnde den eersten October* 1662 *laesleden.*'

De oude schilder was zijnen medeburgers niet lang tot last. Den 29n Augustus 1666 verwisselde hij te Haarlem het tijdelijke met het eeuwige; hij werd in de groote kerk aldaar begraven.

Den heer Vosmaer, die, onder andere, eene belangrijke levensschets van Rembrandt schreef, komt de eer toe ons Frans Hals te hebben afgeschilderd met eene kracht van uitdrukking en eene sierlijkheid van taal die slechts geëvenredigd worden door de verhevenheid van het standpunt waarop hij zich bij het aanvaarden zijner taak heeft gesteld. De verdienste van Vosmaers arbeid verhoogt dan ook in ruime mate de waarde van het prachtig werk, met welks uitgaaf de heer Sijthoff zich heeft gelast. Er mag van den tekst van het werk gezegd worden, dat hij opweegt tegen de platen van William Unger. Heeft Unger getooverd met de etsnaald, Vosmaer deed dit met de pen. Dezelfde geest schijnt den beeldenden kunstenaar en den letterkundige te hebben bezield.

Het is dan ook met de innige overtuiging dat geen inschrijver zich onvoldaan betoonen zal, dat wij nogmaals onze lezers aansporen zich het werk aan te schaffen, waarover wij in dit opstel en de vorige twee afleveringen handelden.

Kroniek.

Antwerpen. - De minister van binnenlandsche zaken heeft goedgekeurd de keuze van den grond, door het stadsbestuur gedaan voor den aanbouw van een nieuw museum. (Zie ons tijdschrift van 1875, blz. 187.)

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Op 11 Januari, ten 11 ure 's morgens, had de inhuldiging plaats van het door ons reeds vroeger vermelde borstbeeld van den laatst overleden voorzitter dezer maatschappij, wijlen den heer J. Van der Linden, uitgevoerd door Julius Pecher. Het is een geschenk van de weduwe van den afgestorvene. De heer E. Pecher, de tegenwoordige voorzitter, heeft in welgepaste woorden herinnerd aan de diensten door den overledene bewezen en vervolgens het borstbeeld onthuld; de heer Hendrik Van der Linden, broeder van den overledene, bedankte namens de familie.

Op 29, 30 en 31 Januari waren in de maatschappij tentoongesteld oude teekeningen, toebehoorende aan den heer Böhm, leeraar aan de academie te Yperen. De verzameling, te Rome gevormd, bevatte merkwaardige stukken van de Italiaansche en Vlaamsche school. Buitendien waren tentoongesteld: waterverfschilderingen, teekeningen en sterkwaterplaten van J. PAUWELS, A. WUST, P. VAN DER OUDERAA, R. MONTGOMMERY, C. CAP, VERHOEVEN-BALL enz., bouwkundige teekeningen van DE GROOF, CUYPERS en J.F. COLFS. 's Heeren De Groofs ontwerpen voor eene openbare bibliotheekzaal, voor lokalen voor volksvoordrachten en werkmansinrichtingen, trokken vooral de aandacht der bezoekers. Men verzekert, dat de heer J.F. Colfs bij J.E. Buschmann een werk in 4 of 5 deelen over de christelijke kunst gaat laten verschijnen. In de zaal waar de tentoonstelling ten voordeele der slachtoffers van Wommelghem ingericht is, waren ook te zien de volgende tafereelen van P. VERHAERT, *Jong meisje*, eene schoone schets, *Gretry*, *uit eene ziekte opstaande*, *de piano bespelende;* A. DELFOSSE, een goed gelijkend en breed geschilderd vrouwenportret; E. BOLSIUS, landschap; JORIS, eene groep in gebakken aarde, getiteld: *Wie is daar?* Van B. WITTKAMP was er eene kapitale schilderij, getiteld: *Parisina* (de vrouw van den markgraaf Azo is afgebeeld op hare legerstede, op den oogenblik dat zij zich in haren slaap, dromend, als eene echtbreekster doet kennen, ten aanhoore van haren man, die haar wegens dit vergrijp aanklaagde bij het gerecht, dat haar deed onthoofden).

- De kunstdrijver A. Bertou heeft eene doopvont gemaakt voor de kerk van Tilburg, waarover met veel lof gesproken wordt. Het geheel is in den stijl der kunstherbloeiing uitgevoerd; de kuip, van wit marmer, met verguld opschrift, is met waterplanten versierd, rustende op eenen pilaar met koperen kapiteel, waaronder een zeshoekig marmeren voetstuk. Het in koper gedreven deksel der kuip is kapelvormig. In het midden de H. Dionijs, patroon der stad, met zijne twee gezellen, Rusticus en Eleutherius; boven, op een sierlijken koepel, met engelen versierd, prijkt de H. Guillielmus, abt, patroon van den zeer eerw. deken van Tilburg, als herinnering aan zijn vijftigjarig jubelfeest, dat binnen kort gaat gevierd worden.

- Bij den muziekhandelaar Possoz zijn verschenen: *Ons vaderland*, *Visschersliedeken* en *Makkerslied*, door J. Blockx, bekroond in den prijskamp van de Brusselsche *Morgenster.*

- De heer F. Grisar heeft de twee volgende schilderijen aangekocht: *De beeldhouwer*, door W. Linnig zoon, *In het werkhuis*, door P. Verhaert.

- Vieuxtemps, wiens korte levensschets, met portret, de *Vlaamsche school* in 1861, blz. 61, mededeelde, heeft onlangs eenigen tijd in Antwerpen doorgebracht, waar hij in 1828 voor de eerste maal voor het publiek optrad. Hij woonde de concerten bij gegeven in de Koninklijke Harmonie en den Katholieken Kring. In de eerstgenoemde maatschappij zong onder andere met grooten bijval eene jonge veelbelovende Brusselsche zangeres, mej. Dujardin; Wieniawski speelde met grooten bijval een concerto van Vieuxtemps. De heer Vieuxtemps heeft eene reeks melodijen en een concerto voor bas in la mineur onder de pers. De beroemde meester, die zich nog steeds niet wel te pas bevindt, is teruggekeerd naar Parijs.

Mechelen. - Het stedelijk museum heeft twee portretten van leden der familie De Munck laten herstellen. Bovendien zijn verdoekt en in nieuwe lijsten gezet de *Christus* van Rubens, en het portret van Lucas Fayd'herbe, geschilderd door Lucas Franchoys den jonge.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 26 Januari is goedgekeurd de benoeming der heeren G. Guffens en F. Stappaerts, als leden van de klasse der schoone kunsten in de koninklijke academie van België.

- Van de commissie voor het bewerken van wat er noodig is om te geraken tot de eenheid van de toonladder (diapason), zijn de heeren Montigny en Stoumon leden benoemd, bij koninlijk besluit van 26 Januari. (Zie blz. 8.)

- Bij koninklijk besluit van 1 Februari is de stad gemachtigd 25,000 fr. aan te nemen, haar bezet door Nap. Godecharle, pleitbezorger, onder last van op de Martelaarsplaats eene fontein op te richten met het opschrift: '*Ter nagedachtenis van den beeldhouwer Godecharle.*

- In de galerij Ghemar zijn vele schilderijen tentoongesteld, toebehoorende aan den gekenden Londenschen kunstkooper Everard. De bezoekers betalen een inkoomgeld, dat ten bate komt van het fonds ter ondersteuning van Belgische kunstenaars. Wij zagen er, onder andere, twee schoone stukken van Jan Van Beers: *De goede herder* en *Overwonnen moeielijkheid.*

- Alfred Stevens heeft drie van de vier hem bestelde paneelen voor eene der nieuwe zalen van 's konings paleis voltooid, namelijk: *de Lente* (deze schilderij prijkte in 1872 op de Brusselsche tentoonstelling), *de Zomer* en *de Herfst.* De drie paneelen worden als meesterstukken geroemd.

- Den 3^{n} Februari vereerden HH. MM. de koning en de koningin de voorstelling in den Vlaamschen schouwburg met hunne tegenwoordigheid; zij werden door het talrijke publiek zeer hartelijk bejegend. De heer Van Driessche heette het vorstenpaar aan den ingang welkom met eene korte Vlaamsche rede, en jonge juffrouw Van Driessche vereerde de koningin eenen ruiker, voor welke beleefdheid zij eenige dagen nadien van H.M. een met diamanten omzet medaillon ontving. De vertooning bestond uit *De zoon des beuls*, van Van Driessche, *Het wiegje,* van Van Goethem en *Driekoningenfeest*, van Geiregat en Miry. HH. MM. betoonden zich zeer ingenomen met het voortreffelijk spel der tooneelisten en bleven tot het einde der vertooning.

- De kunstschilders P. Clays, J. De Haas, Ed. De Schampheleer en W. Roelofs zijn benoemd tot commandeurs der Spaansche orde van Karel III.

- Den 12^{n} Februari heeft plaats gehad de inhuldiging van het nieuw lokaal van 't muziekconservatorium, op den hoek van den Zavel, aangelegd volgens de plannen van den bouwmeester Cluysenaer. Het is 75 meters breed en 36 meters diep. 't Gebouw is afgedeeld in 16 klassen. De concertzaal kan 1200 menschen bevatten. Derzelver klank is allerbest (wat niet kan gezegd worden van de concertzaal van den nieuwen Vlaamschen schouwburg te Antwerpen). De inhuldiging werd bijgewoond door den

koning en de koningin en vele hooggeplaatste personen. Het programma werd voortreffelijk uitgevoerd door de leerlingen der klassen van samenspel en samenzang: Haendels *Antienne royale* onder de leiding van Gevaert, het openingsstuk

van Beethovens *Leonora* onder de leiding van Colyns, het koor *Collinette à la Cour* onder de leiding van Warnots en de zegemarsch uit *Judas Machabeus* onder de leiding van Gevaert. De heer Delcour, minister van binnenlandsche zaken en de heer Beernaert, minister van openbare werken, hebben ieder eene redevoering uitgesproken. Nadat de voorlezing gedaan was van de betrekkelijke koninklijke besluiten, waarbij de heeren Bernier, Colyns, Duhem en Wieniawski, leeraars bij het conservatorium, benoemd werden tot ridders en de bouwmeester Cluysenaer bevorderd tot officier van de Leopoldsorde, heeft Z.M. de koning deze heeren eigenhandig de hun bestemde versierselen uitgereikt. De beeldhouwwerken der gevels van het gebouw werden gemaakt door de heeren Bourré. Deckers, Van der Stappen, Van Rausbroeck en Laborne. De bouwmeesters Williame en Goovaert hebben de algemeene uitvoering der werken bestierd,

Leuven. - Het *Journal des beaux-arts*, van den heer A. Siret, schrijft weer een prijskamp uit voor sterkwaterplaten, waarin te winnen zijn: A. 400 fr. voor de beste sterkwaterplaat naar een onuitgegeven geschiedkundig onderwerp of eene geschiedkundige schilderij; B. 300 fr. voor de beste sterkwaterplaat in het genrevak; C. 200 fr. en 100 fr. voor de beste en nabeste sterkwaterplaat in het vak van landschap, binnengezichten, enz,

- De heeren Michaux, Hubert, Haan, Lefebvre en andere leeraars der hoogeschool, hebben besloten uit te geven een *Journal des sciences médicales de Louvain.*

Geeraardsbergen. - Een werkman op het gehucht Acrenbosch heeft uit zijnen hof, tegen eene haag, een aarden pot opgedolven, waarin lagen een aantal gouden en zilveren muntstukken met den beeldenaar van Filips II, voerende het jaartal 1590.

Brugge. - In 1875, blz. 181, gaven wij eene afbeelding van en een artikel over de marmeren Lieve-Vrouw met het kindje Jezus, zich bevindende in de Onze-Lieve-Vrouwekerk dezer stad. Wij stipten daarbij aan, dat van sommige zijden in twijfel getrokken werd, of dit heerlijk kunstgewrocht wel een werk van Michel Angelo zou wezen. Bij de door ons, in voormeld opstel, aangehaalde bewijzen, is zich nog het volgende komen voegen. In een werk over Michel Angelo, onlangs in Italië uitgegeven door Aurelio Gotti, staat een brief, den 4^{n} April 1506 geschreven aan Michel Angelo, waarin men laat weten, dat zijn Lieve-Vrouwebeeld van Viareggio naar Brugge moet gezonden worden, om daar te worden gesteld in handen van Giovanni en Alessandro Mocheroni.

Kortrijk - Binnen kort zal verschijnen eene verhandeling over de kapel der graven van Vlaanderen, door den zeer eerw. heer kanunnik V. Van de Putte, den geleerden oudheidkundige.

- In de St.-Rochuskerk is geplaatst een monumentaal altaar, vervaardigd door den beeldhouwer Carbon, van Rousselaere, dat door de kenners als een uitstekend werk wordt geroemd.

Tongeren. - Bij uitgravingen, buiten de poort van Coninxheim ondernomen, waar men baksteenen maakt, zijn twee grafsteden, vermoedelijk van Gallo-Romeinschen oorsprong, ontdekt. In de eene grafstede, die gemaakt was van witten steen, lag het heele geraamte van eenen man van groote gestalte en sterken lichaamsbouw; in het andere graf, bestaande uit arduin en witten steen, die in metselwerk gezet waren, lagen nog slechts eenige beenderen.

Charleroi. - Het stadsbestuur heeft maatregelen genomen voor het uitzoeken en ordenen van de oude stedelijke archieven die op de stadhuiszolders onder het stof der eeuwen begraven liggen, en waarin ratten en muizen, naar men ducht, vreeselijk huis zullen gehouden hebben.

Bergen. - In deze stad zal van 11 Juni tot 18 Juli aanstaande eene tentoonstelling van kunstvoorwerpen geopend zijn.

Buitenland.

's-Gravenhage. - De koning heeft aan den uitstekenden zanger Faure, de groote medaille van verdiensten geschonken.

- Er is een comiteit tot stand gekomen om werkzaam te zijn voor het oprichten van een standbeeld van den wijsgeer Spinoza, ter gelegenheid van den 200^{n} verjaardag zijns overlijdens, die in Februari 1877 wordt gevierd. Het gedenkteeken zou geplaatst worden op de Paviljoensgracht, in deze stad, over het huis waar Spinoza heeft gewoond.

Amsterdam. - De hoofdstad, die de geboorteplaats van Spinoza is, betwist aan de residentie de eer hem een standbeeld op te richten en wil dat zelve, op haar eigen grondgebied, doen. De heeren J.A. Levy, M.C.L. Lotsy, W.J. Hofdijk, C. Lemcke, E. Mohr, H.P. Schimmel, B.J. Stokvis en J. Teixera de Mattos hebben zich in commissie gesteld, om tot dat einde werkzaam te zijn en gelden in te zamelen.

Weenen. - De beroemde plaatsnijder J.F. Vogel heeft voor rekening van het stedelijk kunstgenootschap op koper gegraveerd, het door Antoon Van Dyck geschilderd portret van Maria-Louiza Tassis, van Antwerpen, deel uitmakende van de Lichtensteingalerij, die een dertigtal stukken van Van Dyck rijk is. Het geschilderd portret is 1^{m} 29 hoog en 0^{m}93 breed. Uit genoemde galerij gaat Vogel Moretto's *H. Justina* graveren.

- Dit jaar zal, zoo het schijnt, het gedenkteeken van Schiller ingehuldigd worden. Er is 100,000 gl. voor bijeengebracht.

Berlijn. - De beeldhouwer F. Schapen werkt aan een standbeeld van Luther, voor de stad Eisleben.

Eisenach. - Er is spraak over de oprichting in deze stad van een standbeeld van Jan Sebastiaan Bach, dat ter gelegenheid van den 200^{n} verjaardag zijner geboorte zou ingehuldigd worden. Van de benoodigde 50,000 mark heeft men er reeds 33,600 bijeen.

Bonn. - Op het kerkhof gaat voor Schumann een gedenkteeken opgericht worden in Carrarisch marmer. De beeldhouwer Dondorf te Dresden zal het maken.

- Deze stad vierde onlangs met grooten luister den verjaardag der geboorte van Winkelmann, den beroemden schrijver overschoone kunsten.

Munchen. - Karel van Piloty, de bestuurder der stedelijke academie van schoone kunsten, gaat de groote stadhuiszaal versieren met muurschilderingen, waarvan niet minder dan 300 (!) portretten deel zullen uitmaken.

Straatsburg - Volgens wordt gemeld, zullen met ondersteuning van de Duitsche regeering, in de hoofdkerk muurschilderingen worden uitgevoerd door de kunstschilders Steinle en Steinkeil. De kosten zouden 500,000 fr. bedragen.

Pesth. - Voor den dezer dagen overleden Hongaarschen staatsman Frans Deak gaat alhier een standbeeld opgericht worden. De gemeenteraad heeft een hulpgeld van 20,000 gl. toegestaan.

Parijs. - De Fransche academie (van letteren en wetenschappen) kost jaarlijks aan den lande circa 100,000 frank, waarvan ruim 18,000 fr. weggaan aan loon van bedienden, kosten van onderhoud der lokalen, vuur en licht, papier, plannen, brievenporten enz. Ieder van de 40 leden der academie trekt jaarlijks 1500 fr., de levenslange secretaris 6000 fr.; de vijf leden der commissie over het Fransch woordenboek genieten ieder eene buitengewone jaarlijksche vergoeding van 1200 fr. Aan drukkosten wordt jaarlijks ruim 10,000 fr. besteed.

- In deze stad is op 1 Februari het eerste nummer verschenen van een Arabisch nieuwsblad, opgesteld door F. Pharaon.

- Bij tusschenkomst van den heer Darcel, is de meesterlijk gebeeldhouwde poort van het paleis Stanga, te Cremona, voor

het museum van den Louvre aangekocht mits 80,000 fr. De poort dagteekent van de XVe eeuw.

- De befaamde natuurkundige Regnault is in eene der laatste zittingen van de academie van wetenschappen, terwijl hij eene voordracht hield, zinneloos geworden. Hij had vroeger het ongeluk, bij eenen val, geweldig met het hoofd tegen den grond te stooten. Sedert was zijne kracht om te arbeiden gebroken en zijne tegenwoordige zinsverbijstering wordt beschouwd als een gevolg van dien val.

Lyon. - In de alhier geopende tentoonstelling prijken tafereelen van de volgende Belgische schilders: X. Mellery, P. Van der Ouderaa, E. Carpentier, V. Vervloet, T. De Heuvel, J. Janssens, Raymond, Alf. Ronner, juff. M. Roosenboom, H. Van Soom, J. Van Severdonck, G. Vogels, Stens, F. Tschaggeny, O. Erelman, V. De Vos, enz.

Toulouse. - Aug. Delmas maakt bekend, dat hij, door een scheikundig bereid vocht langs eene kleine opening onder aan den stam der boomen in te spuiten, het hout naar verkiezing blauw, groen, geel, rood enz. maken kan. Het opgespoten vocht zou door de levende sappen in alle vezelen van den boom op natuurlijke wijze worden rondgevoerd en zijne kleur onuitwischbaar mededeelen aan het hout.

Londen. - Op het plein van het Parlementsgebouw is dezer dagen een bronzen standbeeld van lord Palmerston onthuld.

- De maatschappij *Art Union* heeft Maelise's schildering uit het paleis van Westminster, *Ontmoeting van Blucher en Wellington te Waterloo*, op koper doen graveeren als tegenhanger voor *De dood van Nelson te Trafalgar*, eene schildering van voornoemden meester in hetzelfde paleis en die ook gegraveerd is. Men schrijft dat de graveerkosten 8000 (?) pond sterl. beloopen.

- Het Britsch museum heeft aan dr. Willshire opgedragen al de gekende speelkaarten na te teekenen. Te dezer gelegenheid is de opmerking gemaakt, dat de tooverkaarten van het Egyptisch tijdvak dagteekenen.

Manchester. - In deze stad gaat opgericht worden een 9 voet hoog standbeeld van Cromwell, geschonken door Abel Heywood en vervaardigd door den beeldhouwer Noble. Het heeft, met voetstuk en al, 1600 pond sterl. gekost.

Madrid. - De Spaansche beeldhouwer Juan Samartin heeft te Rome het model voltooid van het standbeeld van Christoffel Colombus, dat men op het Colombusmuseum gaat plaatsen. Colombus is voorgesteld, de Spaansche vlag plantende op het door hem ontdekte land.

Florence. - Ook Italië gaat wetenschappelijke mannen op verkenning uitzenden naar het geheimzinnig Afrika. Er is hiertoe 100,000 lire bijeengebracht (het staatsbestuur gaf het ¼ van die som). De tocht zou nog vóór Maart aanvang nemen. Het doel is: het koninkrijk Sjoa te doorreizen, van Anksber door het land der Gallas en de groote evenaarsmeeren te bereiken.

Rome. - Er is in deze stad ingericht eene nieuwe galerij van oude kunstwerken, standbeelden, borstbeelden enz., penningen, bronswerken, voorwerpen in gebakken aarde, waarvan de oude Romeinen zich bedienden en die ontdekt werden bij opdelvingen voor het zetten van nieuwe gebouwen.

Kopenhagen. - In deze stad zal van 18 tot 21 Juli een Scandinavisch taalkundig congres worden gehouden in vier afdeelingen: klassieke taalkunde, Noordsche en Germaansche talen, hedendaagsche talen en algemeen taalonderwijs.

Baltimora. - Het graf van Edgar Poe is versierd geworden met 's dichters borstbeeld, voor hetwelk de Engelsche dichter Tennyson een berijmd opschrift heeft gezonden.

Philadelphia. - Er wordt verzekerd, dat de eigenaars der zilvermijnen *Consolidated Virginia and California* voor 100 millioen frank zilver in staven naar de wereldtentoonstelling zullen zenden. Genoemde mijnen zijn voor meer dan de helft het eigendom van vier personen. de heeren Flood, O'Brien, Mackay en Fair.

Sidney. - Het parlement van Nieuw Zuid-Wales heeft ruim 100,000 fr. toegestaan, om in deze stad een gedenkteeken voor den reiziger Cook op te richten.

Sterfgevallen.

LUNDGREN, de befaamde waterverfschilder, geboren te Stockholm in 1815, is op 15 December gestorven Tot op zijn 20ste jaar was hij werkzaam in het vak zijns vaders, een koopman in laken en zijden stoffen. In 1835 werd hij leerling aan de academie van Stockholm. Na, vier jaren later, Parijs bezocht te hebben, doorreisde hij Italië, Spanje, Engeland en Oost-Indië. In 1860 keerde hij in Zweden terug. In 1861-62 bezocht hij Egypte. Hij bleef vervolgens in Engeland en Italië. Sedert 1867 hield hij zich meest in Zweden. Zijne werken verschaften hem eene Europesche beroemdheid.

FRIEDR. MAYER, de uitstekende landschapschilder, is in zijne geboortestad Munchen op 26 December overleden, oud 50 jaren. Tot zijne beste stukken behooren een *Winter in Tyrol*, de *Waterval van Faltschaux* en een *Morgen in Oberinnthal.* Zijne ouders hadden van hem een geestelijke willen maken en het kostte hem als jongeling veel moeite zich aan de kunst te mogen wijden.

GASPARD VAN BOECKEL, de schrijver van den geschiedkundigen roman *De Heer van Trazegnies*, is te Gent, op 14 Januari 's morgens, schielijk overleden in 65-jarigen ouderdom. Hij was een der medewerkers aan het werk over het *Pachtersrecht.* Toen de dood hem kwam treffen, was hij opsteller van den *Gentschen Mercurius* en het *Volksblad.* Vroeger was hij medeopsteller van den *Vaderlander* en de *Beurzencourant.*

FREDERICK LEMAITRE, de uitstekende Fransche tooneelist, is in de laatste dagen van Januari overleden, terwijl er eene vertooning aangekondigd was, waarvan de opbrengst moest dienen om hem het leven op zijn ouden dag eenigszins te verzachten. Hij werd in 1798 geboren. Gedurende bijna eene halve eeuw heeft hij glansrijk zijne moeielijke loopbaan volgehouden. Zijn eersten grooten bijval verwierf hij in 1827 op den schouwburg der Porte-St.-Martin, te Parijs, in het stuk dat in het Vlaamsch overgezet is onder den titel van *Dertig jaren of het leven van eenen speler.* Als Robert Macaire trad hij 200 malen achtereen op in het stuk *L'Auberge des Adrets.* Hij vervulde, met onovertroffen talent, de hoofdrollen in dozijnen nieuwe stukken, waartusschen wij noemen *Kean*, van Dumas, *Ruy Blas*, van V. Hugo, *Vautrin*, van Balzac, *Don César de Bazan*, van Dennery en Dumanoir, *La Dame de Saint-Tropez*, *Le Chiffonnier de Paris* (de op de Vlaamsche schouwburgen maar al te wel bekende *Voddenraper*), *Tragaldabas*, van Vacquerie, *Paillasse* (niet minder op de Vlaamsche schouwburgen bekend), *Toussaint Louverture*, van Lamartine, *Le vieux Caporal* (in het Vlaamsch vertaald als *Kaporaal Simons*), *André Gerard* (1856), *Le Maître d'école* (1859), *Le Comte de Saulles* (1864), *Le Père Gachette* (1867) enz. In 1842 verscheen hij op de Comédie-Française, in *Frédégonde* en in de rol van *Othello.* Tot in 1873

nam hij te Parijs nog aan tooneelvertooningen deel, wat hij waarschijnlijk niet zou gedaan hebben, zoo hij niet noodig hadde gehad, ondanks zijne hooge jaren, nog te werken om den broode. Frankrijk bezit geen enkel tooneelist die, wat het drama betreft, kan opwegen tegen Frederick Lemaitre.

Graaf LODEWIJK DE CARNÉ, lid van de Fransche academie, schrijver van *Les fondateurs de l'université française*, *Études sur l'histoire du gouvernement représentatif de* 1789 *à* 1848 en andere werken, is overleden op 72-jarigen leeftijd.

Kunstnijverheid.

De hier afgebeelde heilige Franciscus van Assisi is een meesterstuk van Alonzo Cano, welk

BEELD NAAR ALONZO CANO.

bewaard wordt in de schatkamer der hoofdkerk van Toledo. Het is in den handel gebracht door het huis Christofle en Cie, van Parijs, dat voor België te Brussel vertegenwoordigd wordt door den heer Moles-Puyredon. Het oorspronkelijke beeld is gecopieerd ter plaatse door een uitmuntenden hedendaagschen Franschen kunstbeoefenaar, de heer Zacharie Astruc, die het voor de eerste maal zag in December 1846, toen hij te Madrid de feesten was gaan bijwonen, gegeven ter gelegenheid van het huwelijk van koningin Isabella en dat harer zuster met den hertog van Montpensier. Voorzien van aanbevelingsbrieven, nam hij deze gelegenheid te baat om Spanje te doorreizen en de kunstwerken te bestudeeren, welke daar, zoo het schijnt, niet zoo bereidwillig vertoond worden als in alle andere landen het geval is. Zes jaren later keerde de heer Zacharie Astruc terug. Na vele hinderpalen te boven gekomen te zijn, mocht het hem gelukken het beeld na te maken. 't Schijnt een der schoonste beeldhouwwerken te zijn die Spanje ooit heeft opgeleverd. Het huis Christofle heeft

de kunst en de kunstbeoefenaren een wezenlijken dienst bewezen met dit beeld zoo overheerlijk na te bootsen. Er kan geen beter bewijs geleverd worden van den vooruitgang dien de nijverheid heeft gemaakt in hare toepassing op de kunst. De door het huis Christofle geleverde exemplaren van het beeld, in hout gesteken en gekleurd juist gelijk het oorspronkelijke, kosten 2000 fr.; in gegalvaniseerd koper, insgelijks gekleurd, 800 fr.; in wit marmer met zwart marmeren voetstuk, 3000 fr. De plaat hier medegedeeld maakt het overbodig, dat wij de schoone en eigenaardige hoedanigheden van het beeld doen uitschijnen; er mag van gezegd worden, dat de natuur nooit beter doorgrond werd. Hoe geheel verslonden in bespiegeling en gebed is ons Franciscus niet voorgesteld! Hoeveel eenvoud, onderwerping en godsvrucht nemen wij niet bij hem waar! Inderdaad, dit beeld mag een weergaloos kunstgewrocht worden genoemd. Het verrechtvaardigt den bijnaam van *Spaanschen Michel-Angelo* die aan Alonzo Cano is gegeven.

In 1867 hebben wij op blz. 85, 87 en 118 verschillende opstellen medegedeeld nopens de *Vertakkingen van het Seraphijnsche Franciskanerorder* enz.; daarbij gaven wij, op blz. 85, drie verschillende afbeeldingen der kleedij nog in zwang bij de Minderbroeders-Kapucijnen, Minderbroeders-Conventualen, en Minderbroeders-Recollecten. Ten behoeve van kunstschilders en beeldhouwers doen wij hier opmerken, dat de eerstgenoemde kloosterlingen hunne kap vast aan het habijt dragen en de koord rechts, terwijl de laatste eene losse kap hebben in den aard zooals ze hier is afgebeeld, maar deze dragen de koord links en zijn baardeloos. Alleen de novicen dragen bij de Minderbroeders-Kapucijnen de kaproen of kap los.

Het portret van den uitstekenden beeldhouwer, die tevens schilder en bouwmeester was, werd geschilderd door Velasquez. Hij zag het licht den 19^{n} Maart 1601 te Grenade. Zijn vader, Miguel Cano, was beeldhouwer en bouwmeester, Hij muntte vooral uit in het maken van houten altaarbladen(retables). Zijne moeder heette Maria de Almansa. Op aanraden van den befaamden schilder Juan del Castillo, die ook de meester van Murillo geweest was en van wien de jonge Cano lessen ontvangen had, kwam het huisgezin zich te Sevilla vestigen. Daar wedervoer Alonzo het geluk aangenomen te worden in het werkhuis van Juan Martinez Montanes, die hem opleidde in de beeldhouwkunst. In de schilderkunst ontving hij ook lessen van Pacheco, wiens roem slechts overschaduwd werd door dien van zijnen leerling Velasquez, die in den echt trad met Pacheco's dochter. Alonzo Cano verwierf zich in Sevilla al spoedig zeer veel naam door ettelijke stukken die hij voor kerken vervaardigde, waaronder drie altaarbla-

den voor het Sint-Pauloklooster en twee voor het Albertuscollege. In 1628 was aan zijnen vader de vervaardiging opgedragen van een groot altaarblad voor de hoofdkerk van Lebrixa. De gestelde prijs was 3000 dukaten. Vermoedelijk belette de dood den ouden Miguel Cano het werk te voltooien. In alle geval was 't zijn zoon, die, in 1636, het altaarblad voltrok en afleverde. Hij bedong echter een hoogeren prijs dan 3000 dukaten, in welken eisch het kerkbestuur echter niet bewilligde. Overeenkomstig het oordeel, uitgebracht door Montanes en Geronimo Velasquez, stond het kerkbestuur eindelijk 250 dukaten meer toe. Bedoeld altaarblad wordt als een meesterstuk geroemd.

Volgens wij uit levensberichten over Alonzo Cano kunnen opmaken, verwierf hij zich, tijdens zijn leven, minder roem dan hem welverdiend toekwam. Stoffelijke voorspoed was zelfs niet altijd zijn deel, ofschoon het hem niet aan liefde voor den arbeid ontbrak. Cean Bermudez, die Cano's levensgeschiedenis schreef, vult *negen* bladzijden druks met de opsomming van de beeldhouwwerken (waaronder ettelijke standbeelden) en schilderijen, door den meester vervaardigd,

Alonzo Cano overleed te Grenade op 5 October 1667 en werd begraven in het pantheon der proveniers van de stedelijke hoofdkerk.

Het verloren geld.
(Vervolg van bladz. 17.)

De aandoeningen van Arker en zijne vrouw zal men zich wel kunnen voorstellen. In de geheele gebeurtenis zagen zij duidelijk den vinger der Voorzienigheid, en hunne dankbaarheid en blijdschap stonden in evenredigheid met de hopeloosheid van hunnen vroegeren toestand. Gelukkig was Jef den volgenden morgen weder wel genoeg om zelf te kunnen rijden, en zijn eerste werk was nu om Arker naar de woning van den heer Worringtens (zoo heette de eigenaar der beurs) te brengen. Vooraf echter had Arker een gedeelte van het ontvangen geld besteed om zijne verpande kleederen en die van zijne, vrouw en kinderen te lossen, zoodat hij thans, hoewel mager en bleek, een fatsoenlijk voorkomen had, en zijne trekken, bevrijd van de sombere uitdrukking, welke angst en zorg daaraan hadden gegeven, zelfs edel en innemend waren. Niet tevreden met in den eersten nood van het gezin te hebben voorzien, meende de heer Worringtens dat hij door zijne betrekkingen misschien gelegenheid zou hebben om Arker eenen dienst van meer duurzame waarde te bewijzen; en hoewel deze gedachte in het eerst slechts onbepaald door hem was opgevat, had hij thans reeds vast daartoe besloten, indien de vroegere geschiedenis van den armen man hem bevestigde in het geloof dat hij zulk eene hulp verdiende. Die geschiedenis was spoedig opgehelderd. Hij was jaren achtereen klerk geweest op een koopmans-kantoor, waarvan de eigenaar hem bij zijn sterven ten sterkste aan zijnen neef en opvolger had aanbevolen. Deze echter, meer gezind om een eigen gunsteling voort te helpen dan om acht te slaan op het verlangen van den overledene, had Arker weldra aangekondigd dat hij hem niet langer in zijnen dienst kon houden. Zoodra Arker den schok dezer onverwachte en onverdiende wederwaardigheid eenigszins te boven was, had hij zijn best gedaan om elders geplaatst te worden, maar het zij zijn vorige patroon (om zijne eigene onbillijkheid te bedekken) heimelijk nadeelige geruchten omtrent hem had verspreid, het zij alleen de omstandigheid dat hij plotseling was ontslagen uit eene betrekking,

die hij zoo lang had bekleed, toereikend was om vermoedens ten zijnen nadeele op te wekken, al zijne pogingen waren vruchteloos gebleven.

Van maand tot maand met beloften uitgesteld, werd zijn toestand eindelijk zoo wanhopig, dat volslagen gebrek hem dreigde. Juist om dien tijd liet hij zich door den eigenaar van het huis, dat hij in huur had, overreden om bij eene spaarmaatschappij aanvraag te doen om eene som, die hem in staat zou stellen om nog eenige weken voort te leven, daar hij nog vertrouwde op de verzekeringen van zoogenaamde vrienden, die liever dan hun onvermogen of onwil om hem te dienen te bekennen, zijne spanning en onzekerheid gaande hielden, en alzoo de ongelegenheden en onaangenaamheden van zijnen toestand nog verergerden. Zijn huisbaas, die Gils heette, was bestuurder der maatschappij, welke hij zijnen huurder aanbeval, en bewees hem verder den dienst (gelijk Arker geloofde) van voor hem borg te staan en de geheele zaak te behandelen. Op deze wijs werd Arker schuldenaar voor eene som van 250 fr. Na verloop van eenige weken bevond de ongelukkige zich in de onmogelijkheid om zijne wekelijksche betalingen vol te houden, want behalve dat hij nu en dan van eenen rechtsgeleerde, dien hij kende, eenig schrijfwerk te doen kreeg, had hij geen middel om een penning te verdienen. Thans kwam de schijnbare belangeloosheid van zijnen huisbaas nog sterker uit, en onderrichte hij Arker vriendelijk, dat deze niet behoefde te vreezen dat de maatschappij hem om het geld zou lastig vallen, daar hij dit wel verhoeden zou. Intusschen begon de levenswijs van den heer Gils zijne aanzienlijke uitgaven, en de ondernemingen waarin hij zich stak, de aandacht van zijne medebestuurders op te wekken; de rekeningen werden nauwkeurig nagezien, en toen bleek het dat Gils, met medehulp van den secretaris, dien hij zelf had doen benoemen, de maatschappij in den tijd van zijn bestuur voor eene aanzienlijke som had bestolen. Hij was echter voorzichtig genoeg geweest, zorg te dragen, dat men hem niets kon bewijzen, en de anderen konden dus niets beters doen dan te maken dat zij van hem afkwamen. Hierdoor echter hadden zij hem de macht niet benomen tot verdere bedriegerijen ten hunnen nadeele, en hiervan was zijn gedrag ten opzichte van Arker een bewijs. De schuld van dezen was eigenlijk nooit op de boeken der maatschappij geplaatst, en misschien zou Gils die nog wel langer hebben laten rusten dan de twaalf maanden, welke tot afbetaling waren gesteld, indien vrouw Arker niet eene kleine som gelds van eene harer bloedverwanten had ontvangen. Toen dit den heer Gils ter oore kwam, achtte hij het eene goede gelegenheid om er iets van in zijn eigen zak te brengen, en ging derhalve Arker opzoeken. Zijne rekening voor den dag halende, zeide hij kort af:

- Arker, gij zijt aan de maatschappij met de boeten, nog 267 fr. 45 centiemen schuldig, niet waar?

- Dat weet gij zoo goed als ik, antwoordde Arker.

- Welnu, betaal mij 200 fr., en ik zal u quitantie voor het volle bedrag geven.

De arme klerk had echter van Gils en zijn gedrag gehoord, begreep de oneerlijkheid van dit voorstel, en verwierp het terstond.

- Neen, zeide hij, ik wil evenmin oneerlijk zijn als anderen in oneerlijkheid helpen. Ik ben de 250 en oneffen franks aan de maatschappij schuldig, en zal die betalen zoodra het in mijn vermogen is; maar ik wil niemand bedriegen of helpen bedriegen.

Nu werd de ander woedend.

- Bedenk, zeide hij, dat gij mij zes maanden huur schuldig zijt. Betaal mij die onmiddellijk, of ik zet u het huis uit en leg beslag op uw goed.

Hij hield woord. Zijne onvermogende huurders werden uit hunne woning gezet en van hunne meubelen beroofd, die voor een vierde van de waarde werden verkocht, zoodat voor de ongelukkige eigenaren, nadat de vordering van hunnen laaghartigen schuldeischer voldaan was, weinig of niets overbleef. Vervolgens waren zij van de eene woning naar de andere verhuisd, telkens armoediger, naar gelang van hunne steeds verachterende omstandigheden, tot dat zij eindelijk, nadat zij alles hadden verkocht of verpand, dat hun eten en een verblijf kon verschaffen, zich in het akelige hol hadden moeten verschuilen waar de arme steenkolenkoopman hen gevonden had.

Het overige hunner geschiedenis is spoedig verhaald. De heer Worringtens deed navraag bij het kantoor, waar Arker geplaatst was geweest, en toen hij bevond dat deze inderdaad buiten zijne schuld was afgedankt, deed hij zijn best voor hem bij de kooplieden die hij kende en bezorgde hem eene meer voordeelige betrekking dan hij te voren bekleed had. De brave steenkolenkooper heeft zooveel voorspoed gehad, dat hij zijne zaken aanmerkelijk heeft uitgebreid, en zijn zoon nu zelf huurhouder is. Als men hem over zijn tegenwoordigen voorspoed spreekt, vertelt hij de vorenstaande geschiedenis (waarbij hij echter de namen verzwijgt, zooals die hier in het medegedeelde verhaal ook zijn verzwegen), en hij zegt met glinsterende oogen, dat hij alles te danken heeft aan die vijf bankbriefkens van 100 frank, die hem meer goed gedaan hebben, dan eenig geld dat hij ooit in zijn leven had gehad; en dat zal wel zoo zijn, want het was het eerste geld dat bij ooit over had gehad, boven hetgeen de behoeften van den volgenden dag vereischten. Het laatste dat wij van den doortrapten heer Gils gehoord hebben is, dat hij voor den rechter is moeten verschijnen, om verantwoording te doen van eene zijner laatste kunstgrepen, en zich toen wederom buiten het bereik der wet heeft weten te stellen. Wij wanhopen er echter niet aan, dat hij eindelijk krijgen zal wat hij verdient, want het spreekwoord zegt: Loontje komt om zijn boontje!

(*Vrije navolging.*)

Er leeft eene rechtvaardigheid in de geschiedenis.
BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Karel-Edmund-Hendrik de Coussemaker.

Op 10 Januari 1876, te middernacht, is deze befaamde geschiedschrijver en muziekdichter te Rijsel overleden. Hij was de stichter en voorzitter der zoo verdienstelijke maatschappij gekend onder den naam van *Comité des Flamands de France.*

De heer de Coussemaker werd geboren te Bailleul, in het *Département du Nord* (Frankrijk), niet, zooals de heer Fetis in zijne *Biographie des musiciens* zegt, op 19 April 1795, maar wel tien jaren later, op 19 April 1805.

Tot de magistratuur bestemd, deed hij zijne studiën, eerst te Dowij, en daarna te Parijs. Aldaar trad hij in betrekking met Pellegrini, die hem den zang leerde, Payer en Reicha, die hem in de *harmonie* onderwezen.

Vervolgens deed hij zich door een aantal muziekstukken kennen, waarvan eenige te Parijs en andere te Rijsel verschenen.

Onder de voornaamste werken door den heer de Coussemaker voortgebracht, telt men zijne verhandeling over Hucbald, zijne aanteekeningen over de muzikale verzamelingen der bibliotheek van Kamerijk en andere steden van het Noorderdepartement; zijne verhandeling over de muziekinstrumenten in de middeleeuwen, zijne geschiedenis der *harmonie* uit dien tijd; zijne volkszangen der Vlamingen in Frankrijk; zijne nog niet volledige verzameling der middeleeuwsche schrijvers over de muziek, getiteld: *Scriptores ecclesiastici de Musica Sacra*, zijne liturgische zangen van Thomas à Kempis, enz. enz. Hoogschatter der Nederlandsche taal, deed hij verscheidene werken in onze moedertaal het licht zien, als daar zijn: *De keuren van Kassel*, van *Bourbourg*, van *Eecke*, enz. Het laatste zijner uitgegevene schriften draagt voor titel: *Fondations de chapelles et de chapelenies dans le Nord de la France* en verscheen te Rijsel in 1875. Talrijke handschriften blijven nog uit te geven.

De heer de Coussemaker, die briefwisselend lid van het Fransch instituut en bijgevoegd lid der koninklijk academie van België was, vervulde, bij zijn overlijden, het ambt van maire der stad Bourbourg in Frankrijk. Eene levensschets van den heer de Coussemaker door A. Desplanques verscheen in 1870 te Rijssel.

P.G.

Het menschelijk lichaam.

In eene verhandeling, waarin gesproken wordt over de samenstelling van het menschelijk lichaam, verklaart de Utrechtsche hoogleeraar, dr. W. Koster, dat het in sommige opzichten nog al te wenschen overlaat. Zoo schrijft hij onder andere: Overbekend is het, dat niet alleen vele organen van ons lichaam wier inrichting gewoonlijk bewonderd wordt, menschelijkerwijs gesproken, vrij gebrekkige toestellen zijn, zooals zelfs met het oog het geval is, maar daarenboven komen er in ons lichaam deelen voor, welke tot niets dienen, ja schadelijk zijn, of het zeer licht worden. Wij kunnen noemen: de plooi in den binnenooghoek, welke bij lagere dieren als derde ooglid, of membrand nictitans, beteekenis heeft, voor den mensch nutteloos is; het wormvormig aanhangsel van den blinden darm, bij lagere, vooral plantenetende zoogdieren, van nut, bij den mensch slechts bron van ziekten; het uitwendig oor, met zijne rudimentaire spieren, van geene beteekenis voor het hooren; een tal van zoogenoemde rudimentaire nuttelooze en soms schadelijke deelen in het vaatstelsel en in andere lidmaten; de schildklier, glandula thyreoidea, aan den hals, vóór de luchtpijp gelegen, en de zetel van de zoo vaak voorkomende kropgezwellen. Wij

zouden, zoo besluit dr. Koster deze opmerkingen, de vorenstaande lijst nog kunnen uitbreiden.

Geschiedenis der stad Halle door Leop. Everaert en Jan Boucherij.

Aan dit werk, waarvan wij de verschijning hebben aangekondigd en de eerste oplage reeds is uitverkocht, ontleenen wij de volgende belangrijke aanteekeningen over de groote kerk der stad Halle: ‘De kerken en kapellen mogen voorzeker onder de oudste gebouwen eener stad of gemeente gerekend worden. Veelal zelfs waren zij in vroegeren tijd het punt, waar rond het verspreide volk zich vereenigde, en niet zelden ontstonden alzoo vlekken, dorpen en steden, welke in den loop der tijden grooter en grooter werden.

De eerste, de oude kerk van Halle, moet, volgens Franciscus Haraeus opklimmen tot 727, wanneer zij door den H. Hubertus ingewijd werd.

Ofschoon wij geene eigenlijke schriftelijke bewijzen hebben, kan de oudheid eener kerk of kapel gemakkelijk afgeleid worden naar den patroon, aan wie zij toegewijd is. Volgens den geschiedschrijver baron de St.-Genois, is de kennis van de toewijding aan eenen patroon of eene patrones zeer belangrijk, om de oudheid eener kerk te bepalen, en mogen de kerken, aan de HH. *Martinus*, Livinus, Eligius, Bavo en andere verkondigers van 't christendom in ons land toegewijd, op een vroegtijdig bestaan aanspraak maken. Daarenboven mogen wij van de dorpen of steden, welke aan rivieren gelegen zijn, beweren, dat zij van de eerste tijden des christendoms godsdienstige plaatsen bezaten, daar de zendelingen, welke hier te lande het geloof kwamen prediken, natuurlijkerwijze den loop der wateren volgden, ten einde de eerste bewoners dezer streken op te sporen.

Volgens deze dubbele gissing zou de kerk van Halle tot eene eerbiedwaardige oudheid opklimmen.

Het was in het jaar 1267 dat het beeld van Onze-Lieve-Vrouw, dat heden nog bestaat, aan de kerk geschonken werd door Mathilda, echtgenoote van Floris IV, graaf van Holland en Zeeland. Dit beeld, dat drij voeten hoog is, vertoont de moeder Gods neergezeten, met het kind Jezus in hare armen. Men beweert dat het vroeger verzilverd was, maar dat het door den invloed van de lucht zwart geworden is.

Het bleek weldra dat de oorspronkelijke kerk te klein werd om de menigte bedevaarders te ontvangen, welke van alle zijden naar Halle toekwamen. Derhalve werd er besloten eenen nieuwen tempel te bouwen, en in 1341 werden de grondvesten van het hedendaagsch gebouw gelegd, dat zoozeer de bewondering der bezoekers opwekt.

De opbouw dezer nieuwe kerk ging echter maar traagzaam voort: 68 jaren zijn er noodig geweest om ze te voltrekken, en het is dank aan de milddadigheid van Willem II, graaf van Henegouw, Jan III, hertog van Brabant, de heer van Trazegnies en andere, dat zij in 1409 werd voltrokken, en den 24^{n} Februari van hetzelfde jaar door den bisschop van Kamerijk, Mgr. Pieter D'Ailly, ingewijd werd.

Deze kerk, die voorzeker het merkwaardigste gebouw der stad is, werd den H. Martinus toegewijd. Dit blijkt uit de uitdrukking: ‘*Église St-Martin*, *chapelle Notre Dame*,’ welke in alle oorkonden voorkomt. - Zij is in ogivalen stijl gebouwd. De toren, welks onderste deel vierkant is, was vroeger van eene naald voorzien, welke oneindig beter overeenkwam met den bouwtrant dan de tegenwoordige kap of *campanile.* Op het einde der 16^{e} eeuw had de toren echter zoodanig geleden, dat men

in 1616 genoodzaakt was eenen nieuwen te maken. Deze bleef echter maar 156 jaar staan, want in 1772 werd hij afgebroken tot aan de plaats, waar zich de waker ophield.

In 1775 werd de toren andermaal opgebouwd, en de kerk betaalde eene som van 850 gulden voor de steenen. De oorspronkelijke teekening werd echter niet gevolgd; men plaatste boven op het vierkant des torens den arduinen dom, welke in geenen deele met den stijl der kerk strookt.

De vier opene torentjes (campaniles) in renaissance-stijl, welke over een paar jaren den gotieken bouwtrant der kerk nog ontsierden, werden in 1776 door de gebroeders Carrier gemaakt voorde som van 2100 gulden. Een jaar later verbond men de torentjes bij middel van eene balustrade of leuning, die 750 gulden kostte.

In 1865 heeft men eindelijk nog eens den toren beginnen te herstellen; gelukkiglijk is thans de oorspronkelijke stijl gevolgd, en zijn de gotieke balustraden en torentjes teruggekomen, welke zulk een fraai zicht opleveren. Tot op het punt tot hetwelk hij nu herbouwd is, heeft de toren eene hoogte van 214 treden.

Daar wij ons nu toch met den toren bezighouden, zullen wij hierbij voegen, dat er reeds in 1518 een beiaard of klokkenspel in geplaatst werd, met welks dienst de organist gelast was.

Deze beiaard werd ook bij middel van het uurwerk in beweging gebracht, en speelde viermaal op een uur. Ten huidigen dage bestaat dit kariljon nog en is samengesteld uit 27 klokken, waaronder 5 groote.

Op de zwaarste dezer staat geschreven (in het Latijn):

> ‘Op de kosten en door de zorg der edele H.H. Baljuw, burgemeester en schepenen der stad Halle, werd ik gegoten door Joannes Leclerc. Mechelaar, en werd toegewijd ter eere van den eeuwigen God en der zuivere Maagd.
> En hergoten door A.L.J. van Aarschodt van den Gheyn, Lovenaar, in het jaar 1849.’

Daarbij is deze klok versierd met het afbeeldsel van de onbevlekte Maagd in 't midden, terwijl de bovenrand de beeltenissen van onderscheidene heiligen draagt.

De 2^{e} klok, welke kleiner is, heeft voor opschrift (ook in 't Latijn):

> ‘Ik, Maria, troost de droevigen van hart, de bedevaarders opwekkend door mijne blijde zwieringen. Wanneer ik gemaakt ben, leefde de hertogin Maria van Burgondië, welke alsdan Maximiliaan tot echtgenoot had.’

De 3^{e} klok draagt dit opschrift:

‘II ghebroeders mactten mi Danel en Michhil van Harlebeke Anno DM: M.CCC.XC. *Maria est nomen meum.*’

(Twee gebroeders maakten mij, Daniël en Michiel van Harlebeke, in het jaar 1390. Maria is mijn naam.)

De vierde:

‘*Econne Goecwinus Hemric Petrus fierime mirerunt pariter apellor sed Katerina siter addis hora tibi venit hus.*’

Op de half-uurklok, welke in de kap des torens hangt, leest men:

‘Admiral es mynen naam - Myn gheluit zy Godt bequaam M.CCCCC.L.XIII.’

‘G. Tressens Ghelderinghen als kercmeester in dyn tyd deen my maken en Primbault beyader.’

Verder treft men de beeltenissen op aan van Maria, Petrus en de afbeelding van de aanbidding der Wijzen.

Opschrift der 6e klok:

‘Salvator-Gabriël es myne name - my gheluit zy Gode bequame - Georgius Waghevens maeckte my int jaer M.CCCCC.XVIII.

‘Ghegoote te Mechle in sinte Katherine strate.’

De kleinere klokken werden voor 't grootste getal in de eerste helft der XVIe eeuw door G. Waghevens en Peter van den Gheyn gegoten.

Al deze klokken zijn nog in goeden staat, maar het klavier, de hefboomen en hamers zijn verdwenen. Het ware wenschelijk dat de bevoegde overheden maatregelen namen, om

den beiaard in zijnen vroegeren staat te doen herstellen.

Boven het hooge koor der kerk bestaat nog een fraai torentje, waarin 2 kleine klokjes of schellen hangen, waarmede men de gewone missen klept.

De kerk heeft 3 hoofdingangen of portalen, welke ten Westen, Noorden en Zuiden gelegen zijn. Dit laatste was eertijds open, en moest alsdan,

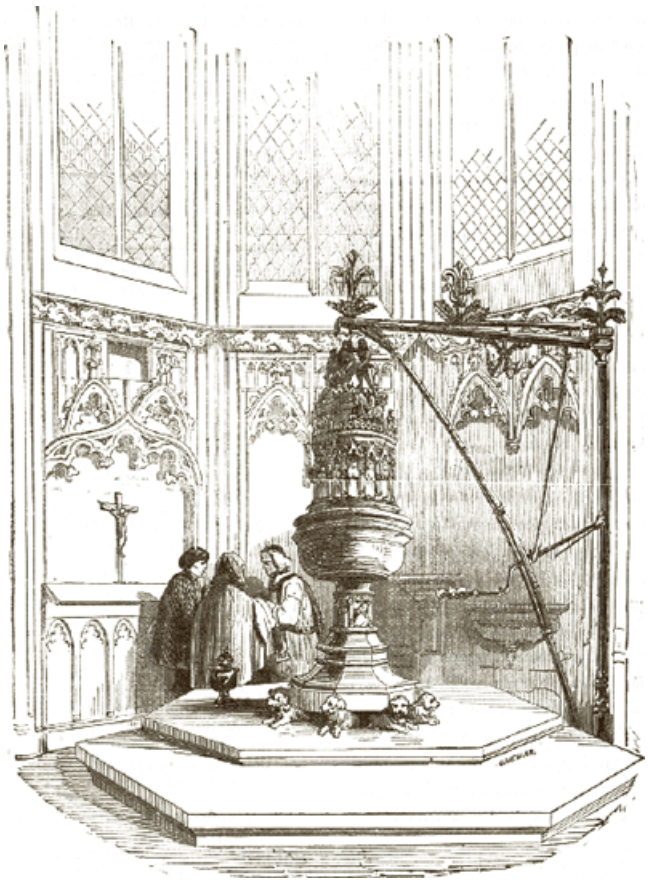

DOOPVONT DER GROOTE KERK VAN HALLE. TEEKENING VAN L. GHEMAR, HOUTSNEDE VAN ED. VERMORCKEN.

door z i j n e fraaie lijnen, snijwerken en beelden zeer prachtig zijn; o n g e l u k k i g l i j k werd het later ten deele toegemetst.

Verder heeft de kerk, langs den kant der pastorij, nog een deurtje dat zeer fraai geteekend en met rijke beeldhouwwerken omgegeven is.

De kerk is uit drij beuken samengesteld. Zij bezit twee koren, waarvan het eene, het middelste, het *hooge koor*, en het andere, ter linkerzijde, O.-L.-Vrouwkoor g e n o e m d wordt. (De koren zijn van het onderdeel der kerk afgescheiden bij middel van deuren in gesmeed ijzer. Z i j werden in de 18e eeuw door J.B. P a t t i g n i e s van Halle en J.J. Leblan van 's-Gravenbrakel gemaakt). De benaming van dit laatste is hieraan toeteschrijven, dat het beeld van O.-L.-V. eertijds d a a r werd uitgestald en bewaard.

Bezijden het hooge koor kan men heden nog de plaats bemerken, waar in vroegeren tijd het hoogzaal bestond; deze plaats wordt heden nog het oude hoogzaal genoemd.

De doopvontkapel staat tusschen het Zuider- en het Westerportaal der kerk. Men mag ze als een echt juweel van gotieken bouwtrant beschouwen. Zeer verheven, in

evenredigheid van hare oppervlakte, is haar dak, langs buiten, met eenen bol van bij de 3 meters doorsnede versierd.

De omtrek der kapel is achtkantig en zij wordt door 3 vensters, waarin nog overblijfsels van geschilderde glasruiten steken, verlicht.

In haar midden verheft zich de koperen doopvont, op twee achtkantige treden van blauwen steen r u s t e n d e .

De doopvont is gemaakt in de gedaante van eenen grooten beker of kelk, welks voet door 8 rustende leeuwen gedragen wordt. Op den onderrand staat geschreven:

'Ces fons fist Willaume le feure fondeur a tournay lan mil CCCC.XL.VI.'

Dat is:

'W i l l e m le Feure, gieter te Doornijk, maakte deze vont in jaar 1446.'

Daarboven prijken in gotieke nissen de beelden van de kerkvaders Augustinus, Gregorius, Hieronymus en Ambrosius.

Het zwaar en hoog deksel is kegelvormig en bestaat uit 3 verdiepingen. De eerste is s a m e n gesteld uit 12 n i s s e n , waarin de beelden der apostelen in halfverheven snijwerk staan. Op de tweede, achter eene balustrade, bevinden zich de ruiterbeelden van *St-Joris* den draak verpletterende; v a n *S^t^. Huibrecht* met den hert en van *St Marten* zijnen m a n t e l tusschen a r m e menschen verdeelende. O p het bovenste gedeelte is het doopsel des Zaligmakers door den H. Joannes verbeeld; e e n gevleugelde engel bekleedt den achtergrond.

Gansch het deksel word opgeheven en in beweging gebracht bij middel van eenen ijzeren arm met hefboom, werktuigen welke met geslagen ijzeren versiersels bezet zijn.'

Zooals men uit deze aanhalingen ziet, hebben de heeren Everaert en Boucherij hunne taak als geschiedschrijvers ernstig opgevat. Van de nauwkeurigheid waarmede zij Halle's groote kerk beschrijven, geven zij blijk geheel hun werk door. Dit mag dan ook zeer belangrijk genoemd worden, niet alleen voor de stad Halle, maar voor de geschiedenis van België in het algemeen. Wij roepen er andermaal de aandacht onzer lezers op in. De uitgaaf van werken als het onderhavige kan niet genoeg aangemoedigd worden.

D.V.S.

De oude kleedij van het magistraat van Antwerpen.

In verschillende gevallen hebben kunstschilders mij de vraag gesteld, welke, in vroegere eeuwen, de aard der kleedij van het Antwerpsch magistraat en der stadsambtenaren was.

Na eenige opzoekingen, is het mij gelukt de noodige inlichtingen te vergaderen om deze vraag te beantwoorden, en in het belang zoo van geschiedschrijvers als kunstbeoefenaars, denk ik het nuttig den uitslag mijner nasporing het lichtte laten zien.

Zooals alle magistraten, droeg dat van Antwerpen eene soort van mantel, soms *toga*, maar over het algemeen *tabbaard*, geheeten. Eene verklaring van dit woord is in Ducange's *Glossarium Mediae et infimae Latinitatis* te vinden. Kiliaan, in zijn *Etymologicum Teutonicae linguae*, beschrijft het als volgt: TABBAERD, *penula*, vulgo *tabardus.* Ital. tabarro; Ang. tabard. Langhen tabbaerd. *Toga.* Nacht-tabbaerd, tafel-tabbaerd. *Vestis coenatoria.*

Jaarlijks ontvingen, zoowel de leden van het Magistraat als de stadsbeambten, kosteloos van de stad het laken dat voor hunne tabbaarden en kousen werd vereischt; wanneer deze kleedingstukken niet versleten waren, werd den titularissen de waarde daarvan in klinkende munt uitbetaald.

De vorm van dit kleedingstuk, dat overigens door de huidige kerk- en armmeesters nog wordt gedragen, wordt ons door verscheidene schilderijen bekend gemaakt.

Het bestond uit verscheidene panden laken in den vorm van mantel bijeengenaaid, hebbende korte mouwen, afgelegd en gevoederd met satijn. In sommige dezer kleedingstukken werden tot 16 ellen laken gebezigd, terwijl er voor anderen slechts 4 1/2 ellen werden verbruikt. De kostbaarheid van het laken en de lengte des tabbaards stonden in verband met de waardigheid des dragers. Zoo ook de kleur. Volgens de oudste bescheiden, was de kleur der tabbaarden van het magistraat aanvankelijk *tanneyt*, soort van bruin, door Kiliaan beschreven als volgt: TANEYT, tanneyt, tenneyt. *Color ravus*, *ravidus*: *suasus*, *cervinus*, *iecorarius*, *beticus*, *castaneus.* Gal. tanné: Hisp. tenne, Ang. tawny.

De hoogste stadsbeambten ontvingen zwarte tabbaarden, terwijl de minderen er in *moreyt*, anders gezegd in rood droegen.

Ziehier de oudste aanteekening welke wij desaangaande in het stedelijk archief hebben gevonden:

> ‘May 1550.
> Declaratie ende specifficatie vanden oncosten byder stadt van Antwerpen gedaen voer djaer gevallen in Moyo vyfftich totter cleedinghen vanden officieren en andere dienaren derselver stadt, daervan de namen ende

toenamen hiernaer volgen ende zyn by ons Tresoriers ende Rentmeestere naergenoempt gecocht diversche lakenen, te wetene, voer de Heeren cleedinghe dient believen zal *tenneyt laken*, tegen XII stuyvers VII 1/2 deniers Brabants delle, ende tcouslaken tegen XI stuyvers VI deniers Brabants delle, Secretarisen, Greffiers ende andere *zwert laken* tegen X stuyvers IIII 1/2 deniers Brabants delle, *moreyt laken* voer vroedevrouwen, boden, stadtspeellieden ende andere ten pryse van VIII stuyvers VIII deniers VI myten Brabants, daervan de quantiteyt vander *lengden* vanden lakenen ende *gelde* eenen iegelyck van hen competeert hiernaer volgt.....'

Twee jaren later, in 1552, had er, wij weten niet waarom, eene gansche verandering in de kleur der tabbaarden van het magistraat en der hoogere beambten plaats. Terwijl de burgemeesters, schepenen en raadslieden het zwart der vroegere secretarissen en griffiers aannamen, werden deze laatsten in het grauw gehuld. Men leze de volgende verklaring:

'Declaratie ende specifficatie vanden oncosten byder stadt van Antwerpen gedaen voere djaer in Mayo XVe tweenvyftich totter cledingen vanden Heeren ende anderen Officieren der voirs. stadt, daervan de namen ende toenamen hiernaer volgen te wetene van denghenen die laken gehadt hebben ende eenige gelt in stede van lakenen, ende syn byden Tresoriers ende Rentmeestere naergenoempt gecocht sekere lakenen, te wetene. voere de Heeren Raitslieden etc. sweert laken tegen XI stuyvers Brabants delle, tcouslaken tegen XII stuyvers II deniers Brabants, Secretarisen, Greffiers ende andere graeu laken, tegen XI stuyvers Brabants delle, voer de stadtboden, speellieden ende vroevrouwen root, tegen VII stuyvers IX deniers Brabants delle, daervan de lengden ende tgelt eenen iegelyck gegheven hiernaer volgt:.....'

Ziehier eene tafel der leden van het magistraat en stadsbeambten welke jaarlijks hunne tabbaerden van de gemeente ontvingen, met aanduiding der lengte en der kleur dezer kleedingstukken vóor 1550 en na 1552:

Namen der stadsbeambten	**Gebezigde ellen laken.**	**Kleur in 1550,**	**Kleur in 1552.**
Markgraaf of Schout	16	Tanneyt	Zwart
Onderschout	6	Tanneyt	Zwart
Amman	16	Tanneyt	Zwart
Burgemeesters	6	Tanneyt	Zwart
Schepenen	6	Tanneyt	Zwart
Raadsleden	8	Tanneyt	Zwart
Tresoriers	16	Tanneyt	Zwart
Rentmeester	16	Zwart in plaats van tanneyt	Zwart
Weesmeesters	10	Tanneyt	Zwart

Kerkmeesters	10	Tanneyt	Zwart
Aalmoeseniers	10	Tanneyt	Zwart
Peismakers	7	Tanneyt	Zwart
Hoofdlieden der Poorterij	8	Tanneyt	Zwart
Keurmeesters	6	Tanneyt	Zwart
Pensionarissen	12	Tanneyt	Zwart
Griffiers	10	Zwart	Grauw
Secretarissen	10	Zwart	Grauw
Examinateurs	6	Zwart	Grauw
Lange Roede	6	Tanneyt	Zwart
Korte Roede	6	Zwart	Grauw
Klerk der Peismakers	6	Zwart	Grauw
Klerk der Weesmeesters	6	Zwart	Grauw
Gezworen Medecijns	6	Zwart	Grauw
Gezworen Chirurgijns	6	Zwart	Grauw
Vroedvrouwen in tijd van pest	6	Moreyt	Zwart
Concierge van het stadhuis	5	Zwart	Grauw
Onderkerkmeesters	5	Tanneyt	Zwart
Onderaalmoeseniers	5	Tanneyt	Zwart
Dekens der lakengilde	6	Tanneyt	Zwart
Ondermans der lakengilde	6	Tanneyt	Zwart
Leeraar der ambachtskinderen	5	Tanneyt	Zwart
Schoolmeester der papenschool	6	Zwart	Grauw
Zangmeester	6	Zwart	Zwart
Stadsboden	6	Moreyt	Rood
Stadsspeellieden	5	Moreyt	Rood
De beiaarder	4 1/2		

Wakers op den toren	6		
Knaap der Rentmeesterskamer	6	Moreyt	Grauw
Knaap der Rentmeesterskamer	5		Grauw
Knaap der Aalmoeseniers	4 1/2	Moreyt	
De erfscheiders	6		
Keurmeesters van de steenen	6		
Keurmeesters van den haring	6		
Keurmeesters van het hooi	6		
Wijkmeesters	5 el. kouslaken		
Advocaat der stad in den raad van Brabant	6	Tanneyt	Zwart
Procureur der stad in den raad van Brabant	5	Tanneyt	Zwart
Secretaris der stad in den raad van Brabant	6		Zwart
De weerd van St. Jacob te Mechelen	5		Zwart

De tabbaarden van het magistraat waren effen bruin of zwart, afgelegd met satijnen koorden en kwispels derzelfde kleur.

Alleen die der kerkmeesters en aalmoeseniers hadden voor versiering damasten fazen of banden met borduurwerk belegd. De Korte Roede en de concierge van het stadhuis hadden op hunne tabbaarden tanneyt of zwart fluweelen fazen.

Buitendien hadden de kerkmeesters, aalmoeseniers, de Korte Roede, de stadsboden en de speellieden zwarte of roode franjes met kwispels, welke op de volgende wijze in de rekening van 1552 worden beschreven:

> 'Bernaerde Bans, borduerwerckere, voere diversche bordueren by hen gemaect naer doude gewoente, tot ciratie vande cleedinghen hier voere..... V L. XIII st. III d. Br.
> Gielise Raet, voere neghen ponden drye oncen roode fringien ende quispelen by hem tot behoeve ende ciratie vander voirs. cleedinghen gelevert tegen XII stuyvers VIII deniers Vlems delie, venit..... XVIII L. VII st. VI d. Br.
> Gielise van Cuelen, voere vier ellen fluweels byden selven tot ciratie vanden fasen vande Corte Roeden ende Conciergie gelevert, tegen XII stuyvers VIII deniers Vlems delle, venit..... III L. XVI st. Brab.
>
> Ende noch voere vier ellen damast tot ciratie vanden fase van den Aelmoesseniers etc. tegen IX stuyvers Brabants delle, beloopt ter sommen van XXXVI st..... XXVI_a Grossa XXIX L. XII st. IX den. Br.'

Dat deze geborduurde fazen nog in de XVIIIe eeuw in gebruik waren, blijkt uit de volgende aanteekening welke wij aan de stadsrekening van het jaar 1728 ontleenen:

> 'Aen Joannes Franciscus vander Stallen, borduerwercker alhier, de somme van tachtentich ponden Arthois over ende ter saecken van het bordueren vande pallueren opde tabbaerden vande Heeren Ke ckmeesters ende Almoesseniers ende dat voor den jaere geexpireert met het Hooghtyt van Sincxen vanden jaere XVIIe achtentwintich, daeronder begrepen het leveren vande ordinaire pluymen dewelcke dienen tot het ciraet vande Maeght van Antwerpen ten tyde van het publiceren vande vry jaermerckten[1], ende dat tsedert May XVIIe sevenentwintich tot May XVIIe achtentwintich, alles opden voet ende volgens den accoorde daerover met denselven aengegaen, naer luydt de tatestatie ende ordonnantie in date den 3 Juny 1728, met quitantie, comt..... LXXX L.'

Op laatstgemeld tijdstip, kleedde de stadt insgelijks de hellebardiers van den schout of markgraaf; de onkosten desaangaande zijne in de volgende bewoordingen aangeteekend in de gemelde rekening van het jaar 1728.

> 'Aen Mher Franciscus Josephus Xaverius de Baillet, nieuwen Marckgrave des landts van Rhyen ende Schoutet deser stadt, de somme van een hondert ende tachtentich ponden Arthois over ende ter saecken van een jaer

(1) Zie over deze plechtigheid, *de Vlaamsche School* 1863, blz. 222.

cleedinge ofte mantellaecken voor de sesse hellebardiers, verschenen met halff Meert XVII[e] achtentwintich, naer luydt van de quitantie, dus comt..... I[e] LXXX L.'

De zoo schilderachtige kleedij van het Antwerpsch magistraat bleef in zwang tot aan den inval der Franschen op het einde der verledene eeuw; ten onzen dage wordt zij, gelijk wij reeds hebben gezegd, slechts nog door de besturen der kerken en godshuizen gebezigd.

P. GÉNARD.

Waar de hegge het laagst is, wil ieder er over klimmen.

Over de smelting.

De smelting van harde lichamen, zonder tusschenkomst van eenig vloeibaar lichaam, heeft geene andere oorzaak dan de warmte. Ieder weet dat ijs, lood, enz., niet smelten kunnen dan als zij aan eene zekere warmte onderworpen worden. Ook kan men zeggen dat het *hard* of *vloeibaar* zijn van een lichaam, in betrekking staat met de warmte aan dewelke het onderworpen is.

IJs, was, phosphor, vet, enz., smelten bij eene geringe warmte: maar er zijn lichamen, zooals bouwsteenen, die men tot hier toe nog niet heeft kunnen doen smelten, waarom zij *onsmeltbaar* worden genoemd.

Lichamen die tot het dieren- of plantenrijk behooren, zijn meest samengesteld uit vluchtige oorstoffen. Daaruit volgt dat, wanneer men deze lichamen aan eene groote hitte onderwerpt, ze zich veeleer ontbinden, dan smelten. Hout, aan eene groote hitte onderworpen, wordt eerst kool en vergaat daarna in damp en in asch.

Ten opzichte der smelting bestaan er twee bijzondere verschijnsels; de lichamen blijven hard tot dat ze een zekeren warmtegraad bereikt hebben en deze graad is onveranderlijk voor hetzelfde lichaam; ten tweede blijven ze dien warmtegraad behouden zoolang de smelting voortduurt, niettegenstaande de warmte die men hun bij voortduring overbrengt. Diensvolgens slurpen ze die warmte in om te smelten. Ook geeft men aan die warmte, die geene uitwerksels teweegbrengt noch op onze zintuigen, noch op den warmtemeter, den naam van *verborgene* warmte.

De warmtegraad tot smelting benoodigd schijnt in betrekking te staan met de samenhangskracht der lichamen.

Om de hieronder genoemde stoffen te doen smelten worden de volgende honderddeelige warmtegraden vereischt:

Kwik, 39 graden onder 0; terpentijnolie, 10; ijs, 0; kaarsroet, 33.33 graden boven 0; walschot (spermaceti), 49; was (gele), 61; was (witte), 68; phosphor, 43; metaalmengsel, 5; lood, 3; tin, 8; witmuth, 100; metaalmengsel, 2; lood, 3; tin, 5; witmuth, 100; solfer, 109; metaalmengsel, 1; lood, 4; tin, 5; witmuth, 118, 9; metaalmengsel, 1; tin, 1; witmuth, 141, 2; dito, 3; tin, 2; lood, 167, 7; dito, 2; tin, 1; witmuth, 167, 7; dito, 8; tin, 1 witmuth, 200; tin. 210: witmuth, 256; lood, 322; spiauter (zink), 360; antimonic (spiesglas), 432; zilver, 558; koper, 27 (vuurmeter van Wedgewood); goud, 32; cobalt, 130; staal, 130; ijzer, 130; nickel, 160; manganees, 160.

Dr. F.J. MATTHYSSENS.

Kroniek.

Antwerpen. - Den 5^{n} Februari is de heer F.J. Van den Branden benoemd tot leeraar bij stads declamatiescheschool, in vervanging van den heer J. van Beers, die als dusdanig zijn ontslag heeft genomen.

- In zitting van 19 Februari heeft de gemeenteraad beslist, voor het stedelijk hedendaagsch museum aan te koopen de schilderijen van K. Ooms en P. Van der Ouderaa, vermeld op blz. 15 van onzen loopenden jaargang.

Lier. - Mev. de weduwe Bergmann heeft het bedrag van 5000 fr., kort na het afsterven haars echtgenoots (21 Januari 1874) aan dezes werken toegekend door het Belgische staatsbestuur, als zijnde zij de beste die werden uitgegeven gedurende den laatst verloopen vijfjaarlijkschen termijn, op interest uitgezet, onder bepaling, dat de rente zal dienen tot het verstrekken van belooningen aan de schrijvers van de beste novelle, die zal ontvangen worden in de prijskampen, die, te dezen einde, jaarlijks zullen worden uitgeschreven. Aan den plaats gehad hebbende eersten wedstrijd namen deel 26 verhalen. De rechters (heeren Delpire, F. de Cort, P. Fredericq, J. Gram en J.F. J. Heremans) kenden den prijs toe aan *Het veerhuis aan de Lek*, van Aart Admiraal, te Schoonhoven (Holland). De stukken *Rika* en *Anne Mietje* bekwamen eervolle meldingen. De heer Aart Admiraal verklaard hebbende den prijs niet te kunnen aannemen, omdat hij zijn bekroond verhaal had laten in druk verschijnen vóór de uitspraak der keurmeesters, zoo is de prijs overgedragen op *Rika*, waarvan mej. D.E. Cool, van Amsterdam, is gebleken de schrijfster te zijn. (Zie over Bergmann de *Vlaamsche School* van 1874, blz. 26.)

Gent. - Het *Jaarboek van het Willemsfonds voor* 1876, uitmakende 325 blz. druks, bevat, onder andere, bijdragen van P. Geiregat, Drossaart, G. Antheunis, T. Coopman, A.J. Cosijn, V. Van de Weghe, E. Van Oye, T. Sevens, E. Hiel, K. Bogaerd, J. Stinissen, F. Smit Kleine, dr. Wap, V. Van de Walle, P. Fredericq, G.D. Minnaert, J. Van Hoorde, Sleeckx, M. Rooses, J. Sabbe, E. Verschaffelt.

-Verschenen: *Nieuwe Novellen*, drie van Rosalie en drie van Virginie Loveling, met eene voorrede van prof. Heremans; 332 blz.; prijs: fr. 3.25.

- De heeren De Potter en Broeckaert hebben uitgegeven het IVe deel van de *Geschiedenis der stad Aalst* (325 blz., opgeluisterd met houtsneden). Dit boekdeel is het *twintigste* van den veelomvattenden arbeid dien genoemde schrijvers hebben ondernomen en welke voor algemeenen titel heeft: *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oostvlaanderen.*

- Voor de prijsvraag omtrent het schrijven van de geschiedenis der Pacificatie van Gent, heeft het Willemsfonds *zes* stukken ontvangen. (Zie onzen jaargang 1875, 121.)

Aarschot. - Alhier, in een huis van den Molenberg, is eene oude schilderij ontdekt, voorstellende *Christus aan het kruis*, en waarvan de uitvoering eene meesterhand schijnt te verraden. Over de schilderij waren een honderdtal bladen papier geplakt, waardoor zij tegen den muur verborgen was, men denkt sedert den dusgenaamden Franschen tijd. Wie het stuk geschilderd zou hebben moet nog blijken.

Buitenland.

Amsterdam. - In overleg met het bestuur van de tooneelschool alhier, is door den heer Herman Linde eene som van honderd gulden overgemaakt aan den heer Rennefeld, met de bestemming om rente op rente te worden uitgezet, tot dat een der kweekelingen met goed gevolg zal zijn opgetreden in de titelrol van een stuk van Shakespeare. Bedoelde som met de intusschen bijgekomen interesten zal dan strekken om aan dien kweekeling een passend geschenk te geven.

Haarlem. - De in het voorjaar tot stand gekomen vereeniging tot uitbreiding der verzameling van kunst en oudheden in het stedelijk museum alhier, heeft, ter plaatsing

in het museum. aan de gemeente ten geschenke aangeboden eene schilderij van Job Berckheyde, voorstellende het *Werkhuis van Frans Hals*, met de portretten der voornaamste schilders, welke in dien tijd te Haarlem woonden.

Groningen. - De hier bestaande hoogeschool verkwijnt op zoo onrustbarende wijze, dat men er van spreekt tot hare afschaffing over te gaan. Zij heeft zoo goed als geene studenten; soms ziet men een hoogleeraar college houden voor één student. De leergangen worden dan ook niet regelmatig meer gegeven.

Napels. - Volgens wordt gemeld is in een huis der Santa Chiarastraat eene schilderij ontdekt waarop Onze-Lieve-Vrouw is afgebeeld en die aan Giotto wordt toegeschreven.

Montreal. - Er is een begin gemaakt met den aanbouw der Royal-Albertbrug over den stroom St-Laurent; zij zal eene lengte hebben van 15,500 Engelsche voeten; een der gewelfbogen zal 600 voet spanning hebben boven het bevaarbaar gedeelte van den stroom en eene hoogte van 130 voet boven het waterpeil bij hooge tij. Vijf bogen zullen eene hoogte van 300 voet bereiken; vier zullen 240 voet en 51 andere 250 voet hoog zijn. De kosten zijn geschat op 20 millioen frank; het bouwen zal drie jaren duren. Op de brug moet een spoor- en een tramweg komen, en voor gewone rijtuigen en voor voetgangers zullen afzonderlijke wegen worden ingericht. De *Victoria Bridge* van Montreal, die tot nu voor de grootste der bestaande bruggen gehouden wordt, is slechts 7000 Engelsche voeten lang; een harer bogen heeft 300 voet en 24 andere 242 voet opening. Men heeft er vijfjaren aan gewerkt en de kosten hebben 31,500,000 frank bedragen. De brug van Brooklijn is 3,425 voet lang en de spanning van den boog tusschen de twee torens, is 1,595 voet breed. De brug van Rapperschwijl, in Zwitserland, de langste, na de *Victoria Bridge*, heeft eene lengte van 1,600 meters en eene breedte van 4 meters.

Teheran. - Een in deze Perzische stad wonend Oostenrijker, geeft in een Duitsch blad eene beschrijving van het paleis van den schach van Perzië. Hij heeft daar de prachtige pauwenzaal gezien, met den geheel met goud bedekten troon; deze troon, gedragen door leeuwen, die er uitzien als schoothondjes, is millioenen waard, door de tallooze diamanten, robijnen, turkooizen, smaragden en safieren, waaronder hij als schijnt te zwichten. De zetel is overtrokken met cashemir, geborduurd met paarlen. In dezelfde zaal bevond zich een wereldbol, bezet met diamanten In eene andere kamer zag de Oostenrijker de diamant *darir-e-nur* (licht der zee), welke, volgens zijne opgaaf, 6 centimeters lang en 3 of 4 centimeters breed zou zijn.

Sterfgevallen.

JOHN FORSTER, de vriend en levensbeschrijver van Charles Dickens, is, zoo melden de Londensche bladen, den 1^{n} Februari overleden. Hij werd te Newcastle geboren in 1812. Hij verwierf zich als opsteller van den *Examiner* en den *Daily News* zeer veel naam, maar het beste gedeelte van zijne faam dankt hij aan zijne levensschetsen van Goldsmith en Dickens.

P.A. SÉGUIER, lid van de Fransche academie van wetenschappen en schrijver van vele geachte werken over werktuigkunde, geboren te Montpellier in 1803, is te Parijs overleden op 14 Februari.

Dr. O.-F. GRAPPE, secretaris der academie van schoone kunsten en hoogleeraar te Berlijn, is overleden.

J.D. OLIVIER, als dichter en geschiedschrijver gunstig gekend, is te Geneve overleden. Geboren te Eysins (Zwitserland), bewoonde hij sedert 1842 Parijs.

XAV. STEIFENSAND, een gunstig gekend plaatsnijder van de Dusseldorpsche school, is overleden.

AL. TITOW, een verdienstelijk Russisch toonzetter, is te St.-Petersburg op 76-jarigen leeftijd overleden.

LAURENTIE, schrijver van verschillende geschiedkundige werken, waaronder een antwoord op Renans geschiedenis van Jezus, getiteld *Le livre de Renan*, is te Parijs overleden. Hij werd geboren op 24 Januari 1793.

De vuurbaak van Bell-Rock.
Een reisverhaal.

Het stoomschip *Caledonia* is voorzeker eene der beste en snelste booten die tusschen Londen en Edimburg varen. Nog waren er geene veertig uren verloopen sedert wij Black-Wallkaai, te Londen, verlaten hadden, en reeds waren wij de Theems afgezakt en de Noordelijke kust van Engeland in gansch hare lengte opgevaren; wij waren de steden Yarmouth, Scarboroug, Newcastle en Sunderland, voorbijgestevend; de Berwickkust, waar Schotland begint, verdween achter ons aan den gezichteinder, en wij bevonden ons op de hoogte van Dumbar, aan den ingang van *Firth of Forth.* De dag liep ten einde; de zon verdween allengskens achter de heuvelen van Lammermoor en de meer verwijderde toppunten der Pentland-hills, welke zich in de omstreken van Edimburg verheffen; hare schuinsche stralen omgaven met een goudstreepken de bruine massa der stad, welke zich onregelmatig weerspiegelde in de wolken aan den gezichteinder en eene uit de zee oprijzende rotsbank scheen te zijn. Alleen brachten ons eenige van die lange rookende schouwen, welke zich omtrent in 't midden van elke Engelsche of Schotsche stad verheffen, eensklaps tot de wezenlijkheid terug: hetgeen wij voor het werk der natuur aanzagen, was de arbeid der menschen; deze rotsen vormden eene stad tegen wier wallen de schuimende zee zich kwam breken, en op wier hoogste punt zich een oud kasteel verheft: wij genaakten de stad Dumbar.

Weldra is Dumbar verre achter ons. De zon verdwijnt aan den gezichteinder. De avond is evenwel nog niet ingevallen. De zuiverheid en de doorschijnendheid der lucht veroorloven ons de kusten te ontdekken van het graafschap Pife, en, meer nabij, *Bass-Rock*, welk zich als eene stompe grafnaald 400 voet hoog verheft, en welks bodem eene mijl in den omvang heeft. Bass-Rock is als overschaduwd door eene ontelbare menigte zeevogels (allen van het geslacht *sloan goose*, Schotsche gans), welke er het bezit van betwisten aan duizende wilde konijnen. Deze vogels en konijnen verschaffen zeer aanzienlijke inkomsten aan den eigenaar van het eiland, sir H. Hamilton, vrijheer van het graafschap Nord-Berwick. Aan alle kanten is Bass-Rock ongenaakbaar; alleen door eene smalle opening langs het Zuid-Westen kan men er binnendringen. Bass-Rock levert natuurlijke zeldzaamheden op, onder andere eene

onderaardsche galerij, welke de gansche dikte van de rots, van het Oosten naar het Westen, doorklieft, en welke men, bij lage tij, op hare gansche lengte kan doorloopen. Bass-Rock diende weleer tot toevluchtsoord aan de movers en tot gevang aan samenzweerders. Achter Bass-Rock, een weinig rechts, bemerken wij de als smaragd schitterende weiden van het eiland May, want, op dit uur des dags, kleurde de zee zich verrukkend blauw. Allengskens verdween de zon, de nacht viel in, en de duisternissen omringden ons; vuurbaken, van afstand tot afstand oprijzende, wezen ons alleen de meerdere of mindere nabijheid van het land aan. Wij stoomden recht op de beweegbare vuurbaken van het eiland May aan, alsof dit onze landingplaats ware geweest Al de zienbuizen van het scheepsvolk waren naar dien kant gewend. Eensklaps kwam de gids van de passagiers, de heer G. van Berwick, een grijsaard, welke veel gezien had, en die zoo gaarne vertelde, bij den schrijver van dit reisverhaal, den heer Frederik Mercey, en hem eene soort van telescoop in de hand gevende, waarmede hij reeds een kwart uurs lang de diepte van den horizont peilde:

- Zie dezen kant uit, zegde hij hem, zijne zienbuis naar het Noorden keerende, gij zult een glanspunt bemerken, zoo groot als eene ster van den derden rang.

De aangesprokene staarde in de aangewezene richting en bespeurde, na eenige inspanning, eene donkerroode nevelige stip in het Noorden.

Die stip werd hem bekend gemaakt als de vuurbaak van Bell-Rock, de merkwaardigste van Groot-Brittannië, en derzelver geschiedenis werd hem nagenoeg als volgt gedienstig verhaald:

De kust van Abroath of Aberbrotock, waar men de puinen eener abdij aantreft, welke Willem met den Leeuw, ter nagedachtenis van den marteldood van Thomas Becket, ten jare 1178 stichtte, is een der zonderlingste deelen van den Schotschen oever, langs den Noord-Oostkant. Deze gansche kust is gegevormd uit rotsen van rooden zandsteen, welke uit het diep der golven opstijgen en zich somwijlen op eene groote hoogte verheffen. Zooals alle andere uit zandsteen gevormde klippen, bieden deze rotsen zachte en brooze deelen aan, alsook vastere en beter aan elkander gehechte brokken. De woedende golven der Noordzee, die zich reeds, sedert zoovele eeuwen, aan den voet dezer rotsen komen breken, hebben er de zachte deelen van ondermijnd en de vaste en weerstand biedende gedeelten onaangeroerd gelaten; deze, ongelijkmatig ingeknaagde, kust, is dus vervuld met overgroote reten, welke zich tot zeer ver in het land uitstrekken, somwijlen zelfs onder den grond, lange natuurlijke galerijen, monsterachtige spelonken, onderaardsche holen vormende, waarin de baren van den Oceaan met dof geruisch komen breken. De landman van de kust, terwijl hij zijn veld bebouwt, is verwonderd, wanneer de zee hol staat, het tempeest onder zijne voeten te hooren woeden, en, vreezende dat de aarde zich zou openen en hem inzwelgen met zijne paarden en zijne ploeg, verlaat hij verschrikt zijn begonnen werk. De uitgestrekte en schilderachtigste dezer wonderbare spelonken heet *Geylet-Pot.* In een schuitje, kan de reiziger haar bij het licht der toortsen, op hare gansche uitgestrektheid, doorvaren. Nu eens vormen de rotsen, welke zich tot eene groote hoogte boven zijn

hoofd verheffen, zonderlinge gewelven, van waar, gelijk in de onderaardsche begraafplaatsen van gothische hoofdkerken, ruwe naalden afhangen; dan weer komen de rotsen dichter bij, de zwarte galerij verengt en laat niet dan eene smalle opening, langs waar het schuitje met moeite door kan. Eensklaps, na langen tijd op dit donkere meer gevaren te hebben, na deze nauwe bochten te zijn doorgekomen, ontdekt men, door eene opening der rots, het schitterend blauw van het hemelgewelf en men wordt als verblind door het daglicht, welk tot in het diepste der spelonk neerschiet. Deze opening, welke al breeder en breeder wordt, biedt eenen doortocht van tweehonderd voeten middellijn. Het schuitje verlatende en opklimmende over ingestorte rotsklompen, komt men welhaast, langs den kant van het land, aan den mond der spelonk. Op dit punt, geniet men het gezicht van een verrukkend landschap; het oog rust, bij het verlaten van dezen nacht, met behagen op de weiden en graanvelden, welke zich langs alle kanten uitstrekken; lieve woningen staan op eenigen afstand, en de zee vertoont zich nog slechts aan den gezichteinder.

Men verhaalt vele schrikkelijke wederwaardigheden van schepen die op deze rotsen verbrijzeld werden, van visschers- en scheepslieden die in deze spelonken hun leven lieten, maar deze verhalen beteekenen niets, in vergelijking met die welke ons de kroniekschrijvers nagelaten hebben. Wat zij verhalen[1] van een huisgezin menscheneters, welk omtrent het begin der XIVe eeuw deze spelonken bewoonde, klinkt echter zoo onwaarschijnlijk, dat ik maar nalaten zal het u te vertellen. Het gezelschap stond er echter op, ook dit verhaal te hooren. De ouderling liet zich gezeggen en vertelde het volgende:

In een der visschersgehuchten van de kust van Arbroath, op weinigen afstand van deze stad, woonde, in 't begin der XIVe eeuw, een halfwilde man, wiens naam de geschiedschrijvers ons verzwijgen. Deze man, visscher van beroep, was van ruwen en ontembaren aard. Op zijn dertigste jaar, huwde hij eene vrouw uit een naburig dorp, welke onder alle opzichten waardig was zijne levensgezellin te worden; haar wilde aanblik, hare oploopende en eigenzinnige inborst, hadden haar tot een schrikbeeld voor gansch de landstreek gemaakt. Deze vrouw, zeggen de kroniekschrijvers, voedde zich met het nog rookende vleesch der door haar geslachte dieren, en dronk hun nog warm bloed; zij at rauwe visch en kneedde het koren tusschen hare tanden. Natuurlijk deelde haar echtgenoot hare bedorven lusten. Nu, het gebeurde eens, gedurende eenen der hongersnooden door welke Schotland zoo dikwerf in vorige eeuwen geteisterd werd, dat er schaarschte was aan rookend vleesch, aan warm bloed, rauwen visch en rijp koren. Het wilde koppel bevond zich welhaast zonder middelen om zijnen honger te verzaden. De haring zelf, was dit jaar aan de kust niet verschenen; de zeehonden, de wilde vogels welke er jacht op maken, hadden insgelijks ontbroken. Tot den uitersten nood gekomen, hadden de bewoners der kust, voor alle voedsel, niets dan de bittere wortels en de varens welke de baren van den Oceaan op strand werpen. De wreede honger maakte er alle dagen eenige slachtoffers. De overlevenden sleepten zich als spookgedaanten voort, om den dood roepende en God biddende een einde aan hunne kwalen te stellen. Alleen het wilde koppel smeekte den hemel niet, maar vloekte hem. Vooral de vrouw, welke, te midden van haren nood, een nieuw wezen had gevoed, deed dagelijks aan haren man de schrikkelijkste verwijten. - Een man moest weinig hart bezitten, zegde zij hem, om alzoo eene

(1) *Description of Scotland*, 1633.

ongelukkige vrouw van honger te laten sterven. Was er dan geen graan meer in de schuren, geen vee meer op de velden, en moest men dan zoo moedig zijn om het zich aan te schaffen? Maar neen, al de mannen waren lafaards. Hij had liever de moeder en met haar het kind, welk haast zou geboren worden, te laten sterven, dan eenige gevaren te trotseren om het kind en de moeder te voeden!

Deze verwijten ontmoedigden den ellendigen visscher. Op zekeren avond, dat de wortelen en de varens ontbraken, verlaat hij zijne hut, en, na eenige uren afwezigheid, weder binnentredende, werpt hij op de tafel, bij welke zijne vrouw zat, een overgroot stuk vleesch.

- Gij hebt mij voedsel gevraagd, hier is er, zegde hij haar op doffen toon.

Zijne vrouw werpt zich op dit vleesch welk zij verslindt, en de man, door haar voorbeeld medegesleept, tracht haar na te volgen, doch met een gevoel van afkeer welk hij moeite heeft te overwinnen en welk hij niet kan verbergen. Hij heeft de eerste mondvollen niet binnengehaald of hij is, door afkeer bevangen, verplicht op te houden met eten.

- Sedert wanneer gaat de man die mij tot vrouw nam, voor een goeden maaltijd achteruit? vroeg zij, hem bitter spottend aanziende.

- Sedert dat die goede maaltijd op eene begraafplaats uit een graf gestolen werd.

- Ik wist het; het staat u vrij, lekkerbek, uit te scheiden of voort te gaan; maar ik, ik eet voor mij en voor mijn kind.

En zij liet zich het afschuwelijk maal uitmuntend smaken.

Zoolang de hongersnood duurde, voedden zich de twee echtgenooten, als twee gieren, met de lijken der ongelukkigen welke de ellende dagelijks wegrukte. Zij gewendden zich zoo zeer aan deze afschuwelijke spijzen, dat zij, wanneer de geesel verdwenen was, schier geen ander voedsel meer konden nemen. Verhongerd, wanneer de anderen begonnen in overvloed te baden, en geene dooden meer hebbende om zich te voeden, vielen zij de levenden aan. Hunne zonderlinge levenswijze en het verdwijnen van eenige kinderen begon hen bij hunne geburen verdacht te maken, toen zij op eens het dorp verlieten en uit het land verdwenen, zonder men wist wat van hen geworden was. Zij hielden zich schuil in de spelonken der kust, welke wij daar straks beschreven. Wanneer zij in de omstreken hunner wijkplaats een kind alleen zagen, lokten zij het in hunne spelonk en doodden en verslonden het. Intusschen schonk de vrouw het leven aan eenen zoon, die, met de melk eener dergelijke moeder gevoed, hare wreede lusten inzoog. Deze onmenschelijke schepsels leefden sinds vele jaren in hunne rotsen, en hadden reeds een groot getal onschuldige slachtoffers gedood

toen een herder hunne schuilplaats ontdekte. Ieder was er over verschrikt; de mannen der naburige gehuchten kwamen bijeen om deze wilde dieren van een nieuw slag uit hun hol te verdrijven en te vangen. Maar al hunne moeite was vruchteloos. Zij konden hen niet genaken in den doolhof van spelonken, waarin zij waren gevlucht. Zij namen hunne toevlucht tot list, en eens dat het kind zich op het veld gewaagd had, op eenigen afstand van de rotsen, grepen zij het aan en namen het met zich. De moeder, die, van achter eene rots, de oplichting van haar kind gezien had, wierp zich met razernij op de mannen welke het wegvoerden, om het uit hunne handen te halen; zij werd, evenals haar zoon, gevangen. De man, alleen gebleven, en opgejaagd als een wolf, bleef niet lang zonder in de macht der boeren te vallen. Men bracht hen alle drie naar de naburige stad, waar een brandstapel door al de moeders was opgericht geworden. Men bond er deze ellendelingen op; en, terwijl de vlammen hunne samenkrimpende lichamen verteerden, volgden de verwenschingen van het volk hunne vervloekte zielen, die de duivel ter helle voerde.

Dit was het einde van deze menscheneters, de laatste, geloof ik, welke in dit land verschenen, zeide de grijsaard, zijn verhaal besluitende.

De woning, welke men hun gegeven heeft, was zulke gasten ook overwaardig; de aanblik der kust is inderdaad verschrikkelijk; het verstaat zich, dat het gezicht van die sombere en verlatene streken, de verbeeldingskracht der kroniekschrijvers, die meest allen ook zoo wat dichters waren, moet geprikkeld hebben, en dat zij die plaats gekozen hebben om er de schrikkelijke dingen te laten gebeuren, met welke zij hunne verhalen zoo graag versieren. Uitgestrekte rotsen van rood-zwarten zandsteen, welken men met bloed besproeid zou wanen, hangen langs alle kanten over de golven als gedrochtelijke drakenkoppen, verheffen zich in de lucht als stomme gedenkzuilen, vervallene torens of als naalden van in puinen liggende groote kerken. Vele punten der kust, kasteelen en zelfs kleine vlekken hebben bij hunnen naam eenen toenaam gevoegd, welken zij aan de roode kleur dezer rotsen ontleenden; de hoofden heeten *Red-Head* (roodhoofd), de kasteelen *Red-Castle* (rood kasteel), enz. Het zavel van het naburige strand is zoo rood als baksteentiras, en wanneer de baren der zee verwoed over dit zavel rollen, nemen zij er de kleur van aan en schijnen golven bloeds te wezen. Deze rotsgrond van rooden zandsteen strekt zich tot een grooten afstand van het strand uit, en vormt, in zijn geheel, de overgroote klip *Bell-Rock* (de Rots der klok), welker geschiedenis ik beloofd heb u te vertellen. *Bell Rock* ligt ten minste twaalf mijlen van de kust verwijderd, tegenover de stad Arbroath. Het is het uiteinde van de onderzeesche verlenging der voorgebergten van Carlingheugh en van *Red-Head.* Bij lage tij, vertoont zich deze klip, welke veel gelijkenis heeft met de rotsen van Calvados, in Frankrijk, gansch boven water, op eene ruimte van vierhonderd voeten lengte en tweehonderd voeten breedte. Zij is bijna gansch overdekt met eene laag groen-olijfkleurige zeeplanten en met allerhande soorten van schelpen.

Het is daar, dat, bij kalm weer, het zeekalf zich te slapen legt, dat de meeuw of witgekraagde gans (*white fronted goose*), na eene lange vlucht, uitrusten, of hunne prooi beloeren. Bij hooge tij, wijzen alleen de zwartachtige planten, welke op het water drijven, het bestaan der rots aan; en als de storm de zee opzweept in hooggaande golven, is de klip geheel onzichtbaar. Ook was Bell-Rock, gedurende vele jaren, de schrik der zeelieden die deze streek bezochten. 't Was op deze moeielijk te onderkennen klip dat, op 't oogenblik van de haven binnen te loopen, hunne schepen of schuiten strandden, zonder eenige hoop op redding. De sterkste vaartuigen werden hier stuk geslagen door de overgroote baren welke van uit de Noordzee, zich op Bell-Rock komen breken, den eenigsten hinderpaal welken zij op deze kust aantreffen. Vele schepen waren reeds te loor gegaan, vele slachtoffers waren reeds bezweken, toen een abt van Arbroath, eenige eeuwen geleden, op den gelukkigen inval kwam eene boei aan de rots vast te klampen en op deze boei eene klok te plaatsen. Wanneer de zee kalm en de rots zichtbaar was, zweeg de klok; stond de zee hol en bedekten de golven de rots, dan luidde de klok, door het rollen der baren in beweging gebracht, zooveel te harder naarmate het tempeest geweldiger was; dit onophoudend geklingel verwittigde de scheepslieden van de aanwezigheid des gevaars. De overlevering verhaalt, dat een vermaard zeeroover, Ralph genaamd, destijds het slachtoffer zijner eigene kwaadwilligheid werd. Hij had de klok weggenomen, om eene poets te spelen aan den abt van Arbroath en de zeelieden die deze streken bevaren; bij een hevig onweder werd des zeeroovers schip op de rots geslagen en verging. De omstandigheden dezer schipbreuk zijn als volgt geboekstaafd in het voormelde werk: *Description of Scotland.*

(Wordt voortgezet.)

Terugroeping van overledenen.

Het gebeurt, dat tooneelisten als personen van het stuk waarin zij spelen, gedood worden in een van de bedrijven, en dat zij, na afloop van het bedrijf, waarin zij volgens de eischen van het spel hun leven lieten, teruggeroepen worden door het in verruking gebrachte publiek. Men ziet dan den gevallen doek weder ophalen, en de gedoode of gestorven tooneelheld of heldin van twee minuten vroeger, springlevend vóór het voetlicht verschijnen, om met een drietal buigingen zijne of hare vereerders te bedanken. De koninklijke hofschouwburg-indendant te Munchen heeft eene bekendmaking uitgevaardigd, volgens welke de medespelers, die in den loop van het stuk, volgens hunne rol geacht worden overleden te zijn, eerst na het eindigen van de vertooning aan eene terugroeping mogen voldoen.

Het stedewapen van Halle.

Aan de reeds loffelijk door ons vermelde *Geschiedenis der stad Halle* door L. Everaert en J. Boucherij (zie blz. 28), ontleenen wij het volgende nopens het stedewapen van Halle:

Het gemeentewapen is niet altijd geweest wat het ten huidigen dage is. Zooals men op de onderstaande plaat ziet, bestond het oudste stadswapen uit eene Onze-Lieve-Vrouw, welke in elke hand het wapen van Henegouw houdt. Op den rand van dit zegel, dat wij in was aan verscheidene stadsstukken hebben aangetroffen, staat het volgende te lezen: *Sigillum scabinorum de Hal.*

Het oude gedingzegel der schepenen (*sceau aux causes*) bestond uit 4 leeuwen in 4 vakken en werd zonder kleuren ingeprint. In den aanvang der 17e eeuw moet het wapen zoodanig onkennelijk geworden zijn door den tijd en andere omstandigheden, dat het gemeentebestuur zich wendt tot Karel, heer en hertog van Croy en Arschodt, luitenant-goeverneur van Henegouw, ten einde hem te verzoeken zijne goedkeuring te geven aan het wapen, dat in 1595 gevonden is bij Joost de Lockenberghe, luitenant van het Gulden Vlies, enz. - Deze toestemming is vervat in het stuk, dat wij hieronder mededeelen:

> Charles, sire et duc de Croy et d'Arschot, prince du St. Empire, Chimay et Portian, comte de Beaumont, Senighem et Meghen, etc., chlr de l'ordre de la toison d'or du conseil d'estat de leurs Altesses Serenissimes, lieutenant Gouverneur, Capitaine general et grand bailly du pays et comte de Hainaut et ville de Vallenciennes.
> Comme ainsy soit que les Bailly et Eschevins de la ville de Hal, nous auroient remonstré que par le laps et injure du temps les vraies armes de la dite ville de Hal auroient esté obscurcies voires rendu icognues et par la diligente recherche des dis Bailly et eschevins retrouvées en l'an XVe nonante cincq chez Josse de Lockenberghe herault d'armes, lieutenant du thoison d'or et escripveur de genealogies, et debvoir porter escartele a dextre premier quartier d'azur a une demie notre dame d'argent le Jhesus

et imaige couronné et cheveux d'or, le ij^{e} au chief ecartelé d'or a quattre lions asscavoir deux de sable et deux de geulle, armes de hainnau (desquelles lesdis de Hal se sont servis depuis l'obscurcissement des vraies armes de Hal) et le quartier senestre de la poincte debvoir porter de Baviere, lozengée d'argent et d'azur. Et nous aiant supplié de leur vouloir permettre l'usaige des dittes vraies armes. Scavoir faisons qu'aians prins regard a tout ce que dessus et nous estant deuement apparu du narré ci-dessus, côme souverain officier et grand bailly de Hainnau permettons et consentons par cestes que dorésnavant ils se polront aider et user des susdittes armes les faisant graver et tailler es cachets et seels dont ils uzent ordinairement, cassant et annullant neantmoins leurs autres cachetz et seelz. En têsmoing de quoy avons ceste signe de notre nom et y faict appozer nostre cachet armoié de nos armes le XX janvier 1606.
Charles Sire et duc de Croy et d'Arschot.

Par ordonnance de son ex^{ce}
COELS.

Tijdens de Fransche overheersching droeg het zegel de zinnebeelden der republiek en later die van het keizerrijk met het opschrift: *Municipalité de Hal.*

Van 1815 tot 1830, gedurende

de vereeniging van ons land met Holland onder het koninkrijk der Nederlanden, verbeeldde het zegel den H. Martinus, patroon der stad, met het randschrift: *Regering der stad Hal* (*Zuyd-Braband*).

Het huidige gemeentewapen is samengesteld uit vier vakken: links van boven eene O.-L.-V.

van zilver op blauwen grond, rechts van boven en links van onder twee zwarte en twee roode leeuwen op rooden grond (Henegouw) en rechts van onder verscheidene zilveren schuinsche ruiten, op blauw veld (Beieren). Op den rand leest men: *Sigillum urbis Hallensis deiparae.*

In de kerk, op het westerlijk binnenportaal, bestaan nog de eenige afbeeldingen van dit wapen, alsook van dit der kerk: de H. Martinus zijnen mantel ten voordeele eens armen in twee snijdende.

Over het hard of vast worden.

Wanneer een vloeibaar lichaam tot vastworden overgaat, bemerkt men twee verschijnsels; het vastworden geschiedt bij een bepaalden warmtegraad, dezelfde als die der smelting; de verborgene warmte, die gedurende de smelting ingeslurpt is geworden, wordt uitgeworpen en weder gevoelbaar gedurende het hard worden. Het eerste verschijnsel blijkt bij proefneming met eenen warmte- of vuurmeter. Wat aangaat het tweede verschijnsel, later zullen wij zeggen hoe men bij proefnemingen het bestaan er van stiptelijk bewijst. In het voorbijgaan zullen wij nochtans doen aanmerken, dat gesmoltene metalen, die tot verharding overgaan, eene zeer groote hitte overbrengen aan de vaten waarin men ze giet. Op het eerste verschijnsel door vastworden veroorzaakt, bestaan eenige uitzonderingen. In 1724 bemerkte Fahrenheit dat men in sommige gevallen den warmtegraad van zuiver water kan verminderen tot 10 of 12 graden onder 0, zonder het te doen bevriezen. Dezelfde uitzondering bestaat voor eenige andere vloeibare lichamen en inzonderheid voor sommige vetstoffen.

Eenige vloeibare lichamen ondergaan in het hardworden eene vergrooting van omvang, wat veroorzaakt schijnt te zijn door eene bijzondere schikking van derzelver gedeelten; bij voorbeeld: eene flesch, gevuld met water dat bevriest, scheurt doorgaans en welvooral, wanneer ze geheel vol en toegestopt is.

Dr. F.J. Matthyssens.

Dadels.

In de Oostersche landen, maken de dadels in suiker of in hun eigen zacht uitgeperst sap ingelegd een voornaam dagelijksch huisgerecht uit. Zij hebben zoodanig toebereid eenigen roem in de geneeskunde, en worden als dusdanig tegen verscheidene kwalen aangeprezen; ten onzent komen de dadels ook in kistjes, ingelegd, in den handel. Van de dadelboomen is slechts eene soort gekend, *Phoenix Dactylifera*, en maakt naar de onderscheiding en rangschikking van Linneus, het zesde geslacht der palmboomen uit welke

DADELTROS.

men vooral in Arabië, Perzië, Etiophië, Palestina, Syrië en Barbarije aantreft. In Azië, of in de Oost-Indiën, komen zij zeldzaam en dan nog niet natuurlijk voor, maar aangefokt uit pitten, uit de eerstgenoemde streken derwaarts gebracht, gelijk ook het geval is met de West-Indiën, waar men ze insgelijks ginds en elders vindt, en zij door hetzelfde middel en op dezelfde wijze aangekweekt worden. Zoo ook vindt men ze overgebracht in Spanje en Portugaal. In ons land, Duitschland, Engeland en Frankrijk, kan men ze niet anders, dan in bakken, of in groote tobben, houden en moeten zij bij winterdagen goed en warm gekoesterd worden. De dadelboom heeft eenen rechten, dikken, ongetakten stam, die aan den top gekroond is met vederachtige twijgen. De twijgen zijn eenige voeten lang, driekantig, dun en wederzijds bezet met enkele, rietachtige bladen, welke in het midden, toegevouwen zijn, en ieder, aan het einde, eene scherpe punt hebben. De twijgen, zich naar omlaag buigende, maken een fraaien zonnescherm uit. De hoogte van den stam beloopt tot 20, 30, 40 en 50 voet, de dikte van 1 tot 3 voet.

De dadelboomen worden onderscheiden in mannelijke en vrouwelijke, ieder op eenen bijzonderen stam, en het onderscheid wordt gekend uit het bestaan der geslachtsdeelen, van scheede, kelkstamper, meeldraadjes enz. Als de boomen van de beide geslachten in tamelijke nabijheid staan, voert de wind het stuifmeel van de

mannelijke bloemen naar de vrouwelijke, en bevrucht dezelve ter voortbrenging van goede, volkomene en rijp wordende vruchten; doch wanneer dit geene plaats heeft, wordt er eene kunstmatige bevruchting, volgens de waarneming van den reiziger Hasselquist bewerkstelligd, vooral in Egypte, Arabië, Perzië enz., waar de dadelboom een groot deel van den rijkdom veler ingezetenen uitmaakt, en een bijzonder voorwerp is van opzettelijke en oplettende kweeking; zoodat men soms in die landen, bosschen van twee- drie-, vierhonderd en meer dezer boomen aantreft, welke eenen eigenaar toebehooren en een groot inkomen opleveren.

Aan de vrouwelijke of vruchtdragende boomen, gaat de scheede (*Spatha*), in Februari of Maart, open, en geeft dan eene blooemsteng, van wel 80 takjes, ieder voorzien van ten minste 30 vrouwelijke bloemen, welk een vruchtbeginsel bevatten, zoo groot als een peperkorrel. Na het afvallen dezer bloemen, bevrucht of niet, groeien deze vruchtbeginsels aan, totdat zij dadels worden, als wanneer de vruchttros de lengte van eenige v o e t e n heeft bekomen. De rijpe dadels hebben, ongeveer, de grootte van e e n e pruim, zooals z e a a n h e t hoofd van dit o p s t e l z i j n afgebeeld. De gestalte v e r schilt daarvan ook niet veel, en de kleur is wit, rood of geel, met velerlei verander i n g e n , op verschille n d e boomen; ook vallen zij in het eene land grooter, vaster en kleiner van steen, dan in het andere en zijn langwerpig rond.

Van den stam of het hout der dadelboomen is weinig ander gebruik te maken, dan tot stijlen of stutten; het hout is sponsachtig, en derhalve tot branden niet zeer geschikt. Van de bladen vlecht men korven, of eene soort van zakken, waarvan men zich op reis en in de huishouding bedient. Van het draadachtig of netgewijze weefsel waarmede de stam bezet is, maakt men een vrij en goed touwwerk.

Meindert Hobbema.

De heer W. Eekhof, archivaris der stad Leeuwarden, had in den laatsten tijd beweerd, dat Hobbema wel in die stad zou kunnen geboren zijn. De heer Scheltema heeft aan het Hollandsch tijdschrift de *Kunstbode* geschreven om staande te houden dat de beroemde landschapschilder te Amsterdam geboren is, tot staving van welke meening hij aanhaalt het volgende uittreksel uit het *Kerkregister* van Amsterdam: ‘Op 2 November 1668 zijn voor de Commissarissen verschenen Meyndert Hobbema van A., schilder, oud 30 jaar, ouders overleden, bijgestaan van Jacob van Ruysdael, wonende aan de *Haarlemmerdyk* en Eeltie Vinck, van Gorcum, oud 34 jaren, ouders overleden, bijgestaan van Corn. Vinck, haren broeder, wonende op de Keyzersgr.

(Geteekend) MEYNDERT HOBBEMA,
EELTIE VINCK.’

De heer P. Scheltema doet opmerken dat de A., niets anders beteekenen kan dan Amsterdam; Hobbema is overigens in Amsterdam getrouwd en gestorven. De heer Scheltema denkt te kunnen besluiten uit de tegenwoordigheid van Jacob Ruisdael bij het huwelijk, dat deze de meester van Hobbema geweest is. In alle geval moeten de twee schilders vriendschappelijke betrekkingen gehad hebben. Bij zijn overlijden bewoonde Hobbema een huis gestaan en gelegen op de *Rozegracht*, bij den *Doolhof*, te Amsterdam, recht over dat waarin Rembrandt overleed. Hij werd begraven op het *Westerkerkhof*, den 14^{n} December 1709. Zijne laatste jaren sleet hij in armoede; hij achtte zich op zijnen ouden dag gelukkig een onbeduidend plaatsje als stadsmeter voor de wijnen en de olieën te bekomen. De man moest leven en daar hij geene schilderijen kon verkoopen eindigde hij met de kunst vaarwel te zeggen.

Het rijksmuseum te Brussel bezit sedert 1874 eene puike schilderij van Hobbema, door ons in dat jaar, blz. 38, vermeld en op blz. 49 breedvoerig beschreven.

Salomo-Leonardus Verveer

is den 5^{n} Januari 1876 overleden in den Haag, waar hij den 30^{n} November 1813 werd geboren. Hij telde tusschen de meest beroemde schilders van de nieuwere Hollandsche school. J.B. Van Hove was zijn leermeester. Bij voorkeur schilderde hij gezichten op steden, dorpen en havens. Toen hij ongeveer 25 jaren oud was, verwierf hij, als bijprijs, een dubbelen zilveren eerepenning in den wedstrijd, uitgeschreven door de Amsterdamsche maatschappij *Felix Meritis*, voor het schilderen van een *Stadsgezicht aan het water*, *met een afvarend beurtschip.* Het getal van Verveers gewrochten is zeer talrijk. In vele kabinetten van Belgische liefhebbers treft men er aan; want de meester, die vrij geregeld deelnam aan de driejarige tentoonstellingen van Brussel, Gent en Antwerpen, werd ten onzent zeer gewaardeerd. Voor dat wij overgaan tot het noemen van de bijzonderste stukken waarmede hij zich in België een verdienden naam verwierf, maken wij gebruik van de gelegenheid die de *Kunstkronijk* ons verschaft, om Verveer als mensch te leeren kennen en een blik te werpen in zijn huis. Daartoe zijn wij in staat gesteld door eene belangrijke levensschets van den overledene, door den heer Johan Gram aan het voornoemde uitmuntende tijdschrift geleverd. Allen die in België Salomo-Leonardus Verveer hebben leeren hoogschatten door zijne werken, zullen met de meeste belangstelling het volgende uittreksel lezen uit het opstel dat de heer Gram in de *Kunstkronijk* aan den overledene wijdt:

‘Wij stonden (zegt de schrijver) voor de laatste schilderij van Sam Verveer, - zijn beide broeders en ik, - voor het doek, waaraan hij als het ware de laatste hand legde, toen de kortstondige ziekte, waar hij spoedig aan bezwijken zou, zich reeds aankondigde.

Het was stil, doodstil in het atelier waar zich anders goedhartige scherts en opgeruimde toon onophoudelijk met tintelenden geest en vermakelijk woordenspel afwisselden. - Alles was hetzelfde gebleven; niets had zijne plaats verlaten; en toch was het er leeg, koud, ongezellig, want de ziel van dat alles, hij die geest en gezelligheid verpersoonlijkte, was verdwenen.

Lang spraken we over hem, en door elkander aan allerlei voorvallen te herinneren, waarvan Verveer de held was geweest en die zijne kunst, zijn hart of geest vereerden,

werd het mij een oogenblik alsof de figuur van Sam weêr voor zijn ezel daar bij het middenraam verrees.

Wie herinnert zich niet de luide, vroolijke stem, waarmeê op 't kloppen aan de deur van het atelier, hen het 'b i n n e n ' werd toegeroepen. Daar stond de kleine geestige figuur, met het tintelend levendig oog, den grijzenden krullebol, meestal door een stroohoed of rooden fez gedekt, een fluweelen buis of linnen jasje aan, palet en penseelen in de hand.

De gezelligheid straalde alleen van hém uit, want al was het atelier ook gevuld; al waren de wanden van boven tot beneden met houtskoolschetsen, oude schilderijen en tal van portretten bedekt, zijne schilderkamer trok niet aan door antieke meubelen of zeldzame, kostbare voorwerpen; zij kon alleen op zekere pittoreske onachtzaamheid bogen, die kunstenaars een tweede natuur en huisvrouwen een gruwel is. Een paar houten scheepjes met eenige pullen of beuzelarijen op den schoorsteen; eene bibliotheek, die zich bescheiden achter een groen gordijn verschool, een bureau en een canapé, - dit was de zeer eenvoudig, zoo men wil, weinig artistieke inrichting van het atelier. De tallooze portretten echter, die overal, aan den wand, op den schoorsteen, tegen de penanten, zichtbaar waren, zouden een opmerker allicht tot het besef gebracht hebben, dat de bewoner dezer schilderkamer ontzaggelijk veel vrienden had; van buitenlandsche schilders, beroemde musici, schrijvers van naam, bekende tooneelspelers, - van zoovelen had hij bewijzen van vriendschap ontvangen; iedereen bijna kende en mocht Sam Verveer.

Bezocht men hem, hij ontving u vriendelijk, en met eene gemakkelijkheid, welke door rang noch stand van den bezoeker gewijzigd werd. Intusschen ging hij met schilderen voort, en sprak dan met zulk een ijver en liefde over zijne kunst, vertelde dan zooveel van zijn plannen voor volgende schilderijen, dat hij u den indruk van een waarachtig kunstenaar gaf. En terwijl hij voortschilderde, verraste Verveer u nu en dan met een of ander geestig woord, of wel zijn geleerde Lorre, in de koperen kooi daar achter, deed u van lachen schudden over de dwaasheden, die hem zóo dikwerf waren voorgezegd, tot het schrandere dier ze onthield en verwonderlijk juist het oogenblik wist te kiezen om ze te doen hooren.

In zulk eene omgeving werd door Sam Verveer het aanzijn geschonken aan die reeks altijd afwisselende groote en kleine doeken, welke het hart van den kunstvriend in verrukking brachten en tegen hoogen prijs betaald werden.'

In wat voorgaat is Verveer zoo aanschouwelijk afgeschilderd, dat wij van deze regelen van den heer Gram gelooven te mogen zeggen, dat zij ons geven een met de pen geteekend portret. Wij behooren hier wel niet aan te stippen, dat het een portret is, welk al dadelijk genegenheid voor den afgebeelde inboezemt.

Ons is bekend, dat Verveer België een goed hart toedroeg. Tusschen de Belgische en vooral tusschen de Vlaamsche schilders telde hij vele vrienden. In 1842 bekwam hij op de tentoonstelling van Brussel een verguld zilveren eermetaal voor zijn *Gezicht op Amsterdam.* Als puikstukken die van hem opvolgelijk in Belgische driejarige tentoonstellingen prijkten, noemen wij, onder andere, de volgende tafereelen: 1847: *Gezicht op Kalwijkaan-Zee*; 1849: *Hollandsche straat;* 1851: *De stoomboot* en *De Jodenbuurt;* 1852: *Hollandsch stadsgezicht* van Vertin,[1] gestoffeerd door S. Verveer; 1854: *Hollandsch landschap*; 1857: *Gezich op Scheveningen* (toebehoorende aan kolonel Bohlen), *Gezicht op Zutphen* (toebehoorende aan den heer Schouten, van Amsterdam), en de *Markt van 's-Hertogenbosch* (toebehoorende aan den baron F. van Brienen van Groote Lindt en in 1872 te

(1) Zie over P.G. Vertin *de Vlaamsche School*, 1874, blz. 142.

Brussel verkocht voor 3300 fr.);[1] 1861: *Gezicht op Amsterdam;* 1864: *'s Namiddags te Katwijk-aan-Zee* (toebehoorende aan het museum Boynams, te Rotterdam) en *Gezicht op Spaarnedam;* 1869: *Herstelling van visschersnetten te Scheveningen*, *Terugkeer naar het strand na afloop van de markt te Scheveningen;* 1872: *Gezicht op Dordrecht*, *Gezicht op Scheveningen*, *Aanlegplaats op de Maas te Rotterdam* (onder dezen titel kwam eene schilderij voor op de veiling van het kabinet van Ludwig von E.., te Weenen, den 19n Mei 1874); 1874: *Gezicht op Zutphen;* 1875: *Winter in de Jodenwijk te Amsterdam*, *Scheveningsche duinen* en *Straatje te Scheveningen.*

Sedert 1851 was Verveer ridder van de Leopoldsorde. Hij maakte in 1862 deel uit van de commissie der Noord-Nederlandsche kunstenaren en letterkundigen die een geschenk, als herinnering aan de kunstfeesten van 1861 den burgemeester van Antwerpen aanboden;[2] op het feestmaal (26 October 1862) stelde hij een heildronk in op de scholen van Holland en België, ten antwoorde op eenen toast van wijlen den beroemden Hendrik Leys. In 1863 bevorderde koning Willem hem tot officier van de orde der Eikenkroon en in 1874 werd hij als ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw opgenomen. Reeds in 1843 gaf J. Immerseel des schilders portret, op hout gesneden. In de *Kunstkronijk* treffen wij thans Verveers portret aan, met krijt op steen geteekend door J.J. Mesker.

In het opstel van den heer Gram vinden wij aangestipt, dat de stukken van Verveer gezocht en goed betaald werden. Dit is inderdaad zoo. In de veiling W.H. De Heus van Nijenrode, die den 24n April 1873 te Amsterdam plaats had, werd een *Katwijksch strand* van Verveer 3000 gl. betaald. De heer Gram vermeldt, dat Napoleon III in 1855 eene schilderij van Verveer voor het museum van St-Cloud heeft aangekocht.

Den 7n Januari werd de beroemde kunstenaar onder een grooten toeloop ter aarde besteld op de begraafplaats in de nabijheid van het dorp Scheveningen. Aan het graf werden verscheidene redevoeringen uitgesproken.

D.V.S.

Kroniek.

Antwerpen. - Wij vernemen dat het stadsbestuur voor de bibliotheek van de muziekschool heeft aangekocht de partituur van het Vlaamsch lyrisch drama *Charlotte Corday*, woorden van E. Van der Ven, muziek van Peter Benoit.

- Wij meldden op blz. 165 van onzen jaargang 1875, dat het stadsbestuur voornemens was eenen prijskamp te openen voor het schrijven der levensschets van Rubens. Omdat de tijd te kort is, heeft het gemeentebestuur beslist, van het voornemen betreffende het uitschrijven van eene prijsvraag voor de levensschets van Rubens af te zien en, ter gelegenheid van de feesten, waarmede de stad Antwerpen voornemens is den 300n verjaardag van Rubens' geboorte in 1877 te herdenken, eenen internationalen wedstrijd te openen voor hetschrijven eener *Geschiedenis der Antwerpsche schilderschool*, in Nederlandsche taal en bij wijze van lees- en leerboek voor het volk. Het werk moet 400 blz. druks in gewoon 8o uitmaken. Wijze van

(1) Werd in den catalogus verkeerdelijk opgegeven voor een gezicht op Brussel met de Gudulakerk op den achtergrond.

2 Zie voor de kunstfeesten van 1861, dien jaargang der *Vlaemsche School* en 1862, blz. 44 en volgende.

behandeling en indeeling zijn aan het oordeel der schrijvers overgelaten. Echter zal het werk, onder andere, moeten bevatten: 1° levensbijzonderheden over de voornaamste kunstenaars; 2° beschouwingen over de opkomst, den bloei en het verval der kunst in de verschillende tijdperken van haar bestaan. Geschiedkundige getrouwheid en verstaanbaarheid voor het volk zijn sterk aanbevolen, zoomede nauwkeurigheid bij het aanhalen van bronnen en teksten, waarbij vermelding van uitgaven en bladzijden wordt verlangd. Uitgeloofde prijs: 3000 fr., mits welken het bekroonde werk stads eigendom wordt. Geeft de stad het uit, dan bekomt de schrijver 50 exemplaren. Mededingende stukken uiterlijk vóór 15 Mei 1877, vrachtvrij te bestellen aan den gemeentesecretaris. De schrijvers mogen zich niet doen kennen; zij zullen hun werk voorzien van eene kenspreuk, herhaald op een verzegeld briefken, hunnen naam en woonplaats inhoudende.

- De kunstschilder L. Netesonne heeft aan stads archief geschonken den modelvorm van den gedenkpenning, bij de Rubensfeesten van 1840 geslagen.

- Ter gelegenheid der 300ste verjaring van Antwerpens plundering, in de geschiedenis geboekt onder den naam van *Spaansche Furie*, wordt er van wege het stadsbestuur een nationale en internationale prijs uitgeloofd van 1000 fr., voor de beste verhandeling daarover, groot tusschen de 80 en 100 blz. in 8°, geschreven in den volkstrant en in Nederlandsche taal. Boeiende stijl en geschiedkundige getrouwheid zijn vereischten. Het onderwerp mag *niet* in den vorm van historischen roman bewerkt worden. Er worden in het werk verlangd vergelijkingen van bespiegelenden aard over de stoffelijke, zedelijke en politieke toestanden der XVIde en XIXde eeuw. Het moet de oorzaken doen kennen, welke aanleiding gaven tot de *Spaansche Furie*, en dezer gevolgen voor Antwerpen, even als voor de geheele Nederlanden, doen uitschijnen. Het bekroonde werk blijft het eigendom der stad; zij kan het op hare kosten uitgeven (50 exemplaren krijgt de schrijver). De mededingende stukken moeten uiterlijk vóór 1 Augustus aanstaande vrachtvrij besteld worden aan het adres van den gemeentesecretaris. De schrijvers mogen zich op geener wijze doen kennen; zij zullen hun werk voorzien van eene kenspreuk, welke zij herhalen op een verzegeld briefken, hunnen naam en hunne woonplaats aanduidende. Exemplaren van het programma zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het stadsbestuur.

Brussel. - Het Brusselsche hof van beroep heeft de uitspraak bevestigd van het Luiksche hof van beroep waardoor afwijzend beschikt wordt op de vorderingen, die de beeldhouwer Jehotte had doen gelden tegen de stad Luik, uit hoofde van den slechten staat van onderhoud, waarin zich het gedenkteeken van Karel-den-Groote bevindt. (Zie de *Vlaamsche School* blz. 16, en 1874 blz. 76, 91, en vorige jaren.)

- Bij koninklijk besluit van 4 Maart is de heer Houzeau benoemd als bestuurder van de koninklijke sterrewacht.

- Op de onlangs door F.J. Olivier, Parochiaanstraat 11, gehoudene veiling van de schoone verzameling gravuren, nagelaten door wijlen den burggraaf B. du Bus de Gisignies, werden over 't algemeen vrij hooge prijzen besteed.

Gent. - De heer F. Vander Haeghen is voornemens uit te geven een algemeene en beredeneerde catalogus van Belgische boeken, opklimmende tot de vroegste tijden.

Aalst. - L. Lebruns schilderij, *Jacob van Artevelde en de gilden van Gent*, op de laatste Brusselsche tentoonstelling met goud bekroond, is door het gemeentebestuur voor 12,000 fr. aangekocht en in de raadszaal opgehangen. Het staatsbestuur verleende een hulpgeld. (Zie onzen jaargang 1875, blz. 134-135.)

Kortrijk. - Het stadsbestuur is door aankoop eigenaar geworden van een gedeelte der archieven van de oude handbooggilde *St. Sebastiaan*, te weten: een perkamenten ledenboek, gaande van 13 Maart tot 23 November 1617, een proces-verbaalboek van 1631-1814, een aanteekenboek van 1788-1817 enz.

- Eerlang gaat onder de pers de verzameling der oorkonden van de aloude collegiale kerk van Onze-Lieve-Vrouw te Kortrijk.

Buitenland.

's Gravenhage. - Volgens wordt gemeld, is de koninklijke bibliotheek in bezit gekomen van eene oorspronkelijke teekening op perkament van het huis van Brederode, te Velserend, vervaardigd in 1490.

Bombay. - In deze Indische stad (zoo wordt als eene merkwaardigheid gemeld) bevindt zich, bij den luitenant Marphy, die hem verzorgt, de hond *Mabel*, die doctor Livingstone vergezelde op zijne ontdekkingsreizen in Afrika en meer dan 6000 mijlen in dit werelddeel heeft doorloopen. (Zie over Livingstone de *Vlaamsche School* van 1874, blz. 18, 139, 176 en 204, en vorige jaargangen.

Sterfgevallen.

H. GASTINEAU, een Fransch schilder, die van der jeugd af aan Engeland bewoonde en wiens landschappen gedurende vele jaren zeer gewild werden, is den 17^{n} Januari te Camberwell op 87-jarigen leeftijd overleden.

Sir GEORGES HARVEY, geboren bij Stirling, in 1805 of 1806, is onlangs overleden. Tot zijne beste schilderijen behooren de volgende: *Eerste lezing van den bijbel in de krocht van den H. Paulus*, geschilderd in 1847; *Kinderen die zeepblaasjes maken* en *Op het oude kerkhof der Grijze broeders te Edimburg.* Hij was aanvankelijk loopjongen bij eenen boekverkooper. Toen hij 18 jaren oud was begon hij het schilderen te leeren, en verwierf zich op de baan der kunst naam en vermogen. Als voorzitter van de academie van Schotland werd hij opgenomen onder den adel.

PATIN, vaste secretaris der Fransche academie, is, in den loop van Februari, in 83-jarigen ouderdom gestorven. In 1818 werd hij benoemd tot hoogleeraar aan het *Collége Henri IV.* In 1830 volgde hij Villemain op als hoogleeraar bij de Sorbonne. Dertien jaren later werd hij lid der academie, in de plaats van wijlen den heer Roger en in 1870, na den dood van den heer Villemain, benoemde de academie hem als haren vasten secretaris. Onder de Restauratie was hij medewerker van de *Globe*, vervolgens van de *Revue encyclopédique*, de *Revue des Deux-Mondes* en van andere tijdschriften. Zijne beste verspreide opstellen zijn door hem uitgegeven in een afzonderlijk werk, getiteld: *Mélanges de littérature ancienne et moderne.* Later zag een gewichtiger werk, getiteld: *Etudes sur les tragiques grecs*, van hem het licht. Ook heeft hij Horatius vertaald.

GUSTAAF NIERITZ, de vermaarde schrijver van een groot getal werken voor de jeugd, en die in de meeste talen Europa 's werden overgebracht, is te Dresden overleden op 16 Februari, in den ouderdom van 80 jaren.

AMBROSIUS FIRMIN-DIDOT, een van Frankrijks beroemdste uitgevers en drukkers, lid van het Fransch instituut, schrijver van verscheidene werken over de oudheid, is op het einde van Februari te Parijs overleden in den ouderdom van 86 jaren. De overledene, die grondig ervaren was in de Grieksche taal en letterkunde, bezocht meermalen Griekenland met een wetenschappelijk doel. Tot hetzelfde einde bezocht hij Turkije, Klein-Azië, Syrië, Palestina en Egypte. Er bestaan van hem ettelijke gravuren. Hij was sedert 1860 officier van het Legioen van Eer. Zijn lijk is bijgezet in den grafkelder zijner familie te Mesnilsur-l'Estrée.

Predikantsloon.

In archiefstukken, door den archivaris der stad Turnhout medegedeeld als bijlagen op het jaarverslag van het gemeentebestuur van Turnhout over 1874, lezen wij het volgende (blz.80):

‘Op 16 April 1675, vereerde men aan den *Concianator* van de paters minderbroeders, voor zijne moeiten voor het dagelijks prediken in de vasten, een vet kalf, dat men bij Adrianus Van Blanckelaer, voor 21 gulden en 19 stuivers, had gekocht.’

Hij is dood!...

DE JONGELING.
Waarom treurs du, maagdelijn?
Wils du mij dijn leed vertrouwen?
Licht dijn hoofdje; wil me aanschouwen;
'k Kan wellicht dijn trooster zijn.’

HET MEISJE.
- ‘Waarom u mijn leed vertrouwen?
Want mij troosten, hoop dat niet,
n de ramp die me is geschied....
'k Wil mijn smart alleen behouên.’

DE JONGELING.
‘Zeg mij toch wat er zoo zwaar
Dij het hoofd doet nederbukken?
Welke smarten nu reeds drukken
Op dat hoofd van twintig jaar?’

HET MEISJE.
- ‘Vroeger hield ik 't hoofd verheven
Want ik was toen fier op hem,
Als ik luisterde op zijn stem....
En nu heeft hij mij begeven!

DE JONGELING.
‘Waarom tranen in dat oog,
Dat zoo helder blonk voor dezen?
Waarom droefheid op dat wezen
Dat een lachje steeds bewoog?’

HET MEISJE.
- ‘Laat gerust me in stilte weenen...

Hij voor wien mijn lachje klonk,
Hij voor wien mijn ooge blonk
Is voor eeuwig nu verdwenen,’

DE JONGELING.
‘Waarom blijfs du zoo alleen
Hier ter plaatse toch gezeten?
Hoor! muziek en vreugdekreten
Lokken dij ter kermis heen.’

HET MEISJE.
- ‘Laat mij hier, laat hier mij droomen...
Hier, als 't dansen was ten end,
Heeft hij me eens zijn min bekend....
En eilaas! hij is me ontnomen!’

DE JONGELING.
‘Ween niet langer, lieve maagd!
'k Zal dij troosten, lach mij tegen
'k Voel mijn hart dij toegenegen,
Dat om wederliefde vraagt.’

HET MEISJE.
- ‘Hij kon eens mijn hart verwinnen,
En mijn liefde was wel groot.
Hij die 'k lief had is nu dood.
'k Kan geen ander meer beminnen!’

ALEX. STOOPS.

Matthijs Maris.

De idylle, welke wij hier, in eene keurige steendrukplaat, mededeelen, geeft goed het keurig tafereeltje weer, uitgevoerd door Matthijs Maris. Deze veelbelovende jonge schilder der tegenwoordige school, volgde gedurende eenige jaren deleergangen der koninklijke academie van Antwerpen en leerde vooral schilderen onder de leiding van den in Maart overleden meester Joseph Van Lerius, over wien wij op blz. 50 handelen. Op de Antwerpsche driejarige tenoonstelling van 1867 prijkte van hem een stukje, getiteld: *Koude waarheid*, dat ons echter niet erg beviel, zooals wij dan ook destijds onbewimpeld (blz. 190) zegden; sinds dien schijnt hij echter groote vorderingen te hebben gemaakt, ofschoon hij nog altijd een aanbidder schijnt te zijn van het grijze als toon en kleur. In 1869 vestigde hij zich te Parijs bij een zijner broeders; hij heeft twee broeders, Jacob en Willem, die, evenals hij, de kunst beoefenen; wellicht zullen wij later gelegenheid hebben nader over hen te spreken. De tafereelen van Matthijs Maris schijnen veel aftrek te vinden in Engeland. Het hier in plaat afgebeelde stukje berust in de verzameling van den heer F.H.M. Post, te 's-Gravenhage, in welke stad de schilder geboren werd in 1835 en hij zijne eerste kunstopleiding genoot aan de academie.

Verdamping.

De harde lichamen, vooraleer te verdampen, moeten doorgaans eerst vloeibaar worden. Er bestaan er eenige, zooals het arsenicum of rattenkruid, die, door eene bepaalde warmte, plotselings verdampen; diensvolgens zijn ze veeleer vluchtig dan smeltbaar. Vloeibare lichamen verdampen op twee verschillige wijzen: 1° bij *koking*, wanneer de dampen zich vormen in het binnenste der vloeibare lichamen; 2° bij *uitwaseming*, wanneer de dampen ontstaan op de bovenvlakte van het vocht.

Een vocht, dat men te koken zet, ondergaat altoos eene min of meer snelle beweging, waardoor zijne deelen onder elkander gemengd worden. Als de koking geschiedt in een glazen vat, kan men zien dat er zich dampblaaskens vormen tegen de verwarmde wanden van het vat, en dat deze blaaskens zich verheffen tot op de oppervlakte van het vocht alwaar ze barsten. Deze blaaskens, in den beginne klein, vergrooten naarmate zij klimmen, en zij worden talrijker naarmate de warmte heviger is. Het is licht te begrijpen, dat deze blaaskens zich niet kunnen vormen en klimmen, ten zij de damp, waaruit zij samengesteld zijn, eene veerkracht bezitte, gelijk aan de

drukking van het vocht en de buitenlucht die zij ondergaan; ook is het punt der koking verschillig volgens de hoeveelheid dezer drukkingen en volgens den aard der vloeistoffen. Daaruit volgt dat de koking niet bestaan kan, ten zij de warmte hevig genoeg is om aan de dampen eene veerkracht te geven, waardoor zij de drukkingen die in het vocht bestaan, kunnen te boven komen; ook moet de hitte sterk genoeg zijn om aan den damp den vereischten warmtegraad te geven.

D^{r}. F.J. MATTHYSSENS.

De vuurbaak van Bell-Rock.
(Vervolg van blz. 35.)

Aberbrotocks kust in 't gezicht houdende, gleed, op een der schoonste lentedagen, zachtjes een schip met bruine zeilen over de golven; geen wolkje bewoog zich aan het hemelgewelf, geen windje plooide den onmeetbaren plas; geen windje deed de zeilen zwellen; de kiel van het schip sluimerde op den Oceaan.

'Wat bezichtigen die mannen, met hun onheilspellend wezen, die op het dek staan? Hunne oogen zijn op de rots Inchcape (Bell-Rock) gevestigd. Zij volgen met een somberen blik de baren welke beurtelings tegen de rots aangestuwd worden, zonder eenig gerucht te maken, zonder een vlokje schuim achter te laten, zoo zacht zijn hunne bewegingen, zoo stil verheffen en dalen zij. Zij brengen zelfs de klok niet in beweging welke op de boei is geplaatst.

Het is de abt van Aberbrotock die deze klok op eene boei, vastgeketend aan de rots, daar geplaatst heeft. Bij onweder zwalpt de boei, de klok luidt; haar geklingel weergalmt in de verte als eene waarschuwing des hemels, en beheerscht het gebruisch der woedende golven; wanneer de rots door de schuimende baren overdekt wordt, hooren de scheepslieden het gelui der klok; zij weten, dat de noodlottige rots dicht bij hen is, en, het roer naar een anderen kant keerende, zegenen zij den abt van Aberbrotock.

De zon staat in vollen glans aan het hemelgewelf. Alles scheen kalm, alles scheen gelukkig op dezen heerlijken dag. De zeevogels, de blanke meeuwen omschreven in de lucht langwerpige kringen, den visch beloerende, welke zich aan de oppervlakte des waters vertoont; wanneer zij hunne prooi gegrepen hadden, stegen zij, met een wild vreugdegeschreeuw, schielijk naar de hoogte.

- Wat beduidt die zwarte stip, welke langs dezen kant op den groenen Oceaan zichtbaar is? vroeg sir Ralph, de zeeroover, terwijl hij op het dek van zijn schip over en weer wandelde, want het bedoelde schip is sir Ralphs vaartuig. - Het is de boei, waarop de klok van Inchcape hangt, antwoordde een der scheepslieden. - De klok van den abt van Aberbrotock? herneemt sir Ralph, wiens oogen steeds op het zwarte punt gevestigd zijn; gezegend zij dan de abt van Aberbrotock!

Het gewoonlijk zoo somber gelaat van sir Ralph schijnt nu blijmoedig; sir Ralph fluit een vroolijk deuntje; sir Ralph neuriet een liedje; wat heeft dan sir Ralph, dat zijn hart zoo vol is van vreugde? Zou sir Ralph den zachten indruk, de verlevendigende kracht van een schoonen lentedag gewaar worden? Sir Ralph is vroolijk! Ongeluk! ongeluk! want alleen zinnen op eene nieuwe misdaad kan den zeeroover verheugen.

Zijn blik is altoos op de klok van Inchcape gevestigd. Eensklaps keert hij zich tot zijne matrozen en zijn lied onderbrekende roept hij uit: - Hola! kameraden, maakt de boot klaar en brengt mij vlug naar de rotsboei. Vlug en gezwind! Ik wil, op mijne manier, den abt van Aberbrotock eene part bakken.

De boot wordt afgelaten; drie sterke matrozen zijn aan de riemen; zonder een spoor achter te laten klieft het ranke vaartuig de golven. Men zou zeggen, dat Satan de stuurman is, zoo snel glijdt de boot vooruit. Daar ligt zij stil; wat doet sir Ralph? Waarom bukt hij zich buiten het bootje, met zijn langen scherpen moordpriem in de hand? Vloek over hem! Hij heeft de koorde overgesneden, waarmede de klok op de boei van Inchcape was vastgemaakt.

De klok valt met een treurig en dof gedommel in het water. Het schuim en de breede luchtblazen verheffen zich kringvormig uit de zee en bobbelen rond het bootje. - Ha! ha! riep sir Ralph, wreed spotlachende, uit, ik geloof niet dat de schepen die het eerst de Inchcape-rots aanvaren, ditmaal den abt van Aberbrotock zullen zegenen.

's Anderendaags stevende sir Ralph naar verre streken. Gedurende lang nog schuimt de rooverop zee, en verrijkt zich met het plunderen van de schepen, welke hij op zijne strooptochten ontmoet. Ieder zijner matrozen heeft meer goud dan hij er ooit wenschte te bezitten; het tusschendek van het schip is volgepropt met kostbaren buit. De roovers verlangen van de opgestapelde schatten genot te hebben; zij voeren hun schip naar Schotland, hun vaderland, terug.

Reeds heeft de scheepsjongen, in het topje van den mast geplaatst, land geseind, wanneer eensklaps een dikke mist de lucht verdonkert; de zon schijnt aan het hemelgewelf uit te dooven. De wind komt op, blaast met geweld, en gedurende den ganschen dag woedt de storm over den onmeetbaren plas; door de golven heen en weer geslingerd, dwaalt het schip teugelloos rond. Tegen den avond, bedaart de storm en met hem de zee.

Sir Ralph, de zeeschuimer, is ongerust. Hij bevind zich op dek; hij wandelt haastig van den boeg naar het voorschip; van tijd tot tijd staart hij in den nacht; maar de duisternis is zoo dik, dat men het land, al ware het slechts op tien palmen afstands van het schip gelegen, niet zou kunnen onderscheiden hebben. De lucht schijnt haren glans verloren te hebben; geene ster flikkert aan het firmament. - Bah! zegt sir Ralph, welhaast zal het lichter worden, want indien ik mij niet bedrieg zie ik ginder reeds het flauwe schijnsel van de opkomende maan.

- God, sta ons bij! zoo riep de stuurman uit, neen, neen, het is de opkomende maan niet; het zijn klippen!... Hoor het gebruisch der golven! Dit witte schijnsel, is het schuim welk hen bedekt. Wij moeten dicht bij de kust zijn. - Denkt gij dat? vroeg sir Ralph. - Ik ben er zeker van. - Welke is dan die ongastvrije kust?... Ik weet het niet, en ik gave wel tweemaal mijn aandeel in den buit, indien wij de klok van Inchcape konden hooren.

- De klok van Inchcape!... zij zal voor eeuwig zwijgen, antwoordde de zeeschuimer, en hij poogde te grimlachen. - Luister! luister! riep de stuurman, wat rumoer! de zee is verschrikkelijk aan dezen kant! - Keer om het schip! riep Ralph met donderende stem. - Ik heb al wel te keeren, kapitein, alhoewel de wind gevallen is, gehoorzaamt het schip niet meer, de stroom stuwt ons met woede naar den kant der klipden; wij naderen!....

De stuurman heeft nog niet uitgesproken of het schip stuit met verschrikkelijk geweld tegen de rots. De mast valt, het vaartuig slaat in stukken, en de woedende golven dringen in het ruim. - O Christus, het is de rots van Inchcape. - Sir Ralph rukt zich de haren uit het hoofd, wringt zijne armen en vervloekt zich zelven in den angst der wanhoop. Intusschen stroomt het ruim van het schip vol water, slingert zwaar over en weer, helt eensklaps voorover en verdwijnt in de golven.'

Uit deze sage heeft men gehoord, dat de rots, welke heden Bell-Rock genoemd wordt, Inchcape heette, alvorens de abt van Arbroath of Aberbrotock er zijne klok op vasthechtte. Sedert het wedervaren van den zeeroover Ralph, bleef de rots, 't zij uit onachtzaamheid, 't zij omdat het te moeielijk was, zonder klok; daardoor vergingen vele schepen en kwamen een zeer groot getal menschen om. Bell-Rock was de schrik der zeelieden die de streken der Noordzee tuschen Edimburg en de Orkaden bevaren. Hare ongelukkige vermaardheid hield vele schepen van de Noord-Oostkust van Schotland verwijderd. Deze, voor den handel en de scheepvaart zoo nadeelige zakentoestand, baarde vele zorg; plannen, om op Bell-Rock eene vuurbaak te vestigen, werden gedurende langen tijd als onuitvoerbaar beschouwd. Hoe zouden de grondvesten van zulk gebouw kunnen gelegd worden op die ongelijke rots, welke door het water ondermijnd en doorgroefd was met barsten en diepe reten, evenals de geheele bank van rooden zandsteen welke de kust vormt? Evenwel, in 't jaar 1800, gelastte de Engelsche regeering, daartoe aangezet door de menigvuldige zeerampen en de klachten der zeelieden, den ingenieur Stephenson, de rots te onderzoeken, om te zien of het mogelijk zou zijn er eene baak, zooals die van Eddystone, door Smeaton, in de engte van Plymouth gemaakt, op te plaatsen. Tegen het midden des zomers, bij lage tijen, begaf Stephenson zich met eenige werklieden naar de rots. Hij vond Bell-Rock gansch overdekt met verroest ijzerwerk en allerhande overblijfsels van schepen. Dit droevig schouwspel, verre van hem te ontmoedigen, vermeerderde zijnen iever, en deed hem nog vlijtiger naar middelen zoeken, om zoo groote ongelukken te voorkomen en aan zijn land een onschatbaren dienst te bewijzen. Stephenson onderzocht de rots met de grootste zorg; hij had welhaast eene soort van plat gevonden, waar de rots, verhevener, gelijker en minder doorgroefd dan elders, toeliet er de grondvesten van eene baak op te plaatsen. Teruggekeerd bij de commissarissen welke hem gezonden hadden, legde hij deze zijne plans en ramingen voor. Hij waarborgde den goeden uitslag. Maar de groote uitgaven verschrikten het parlement, welk de eerste *bill*, hem, tot dat einde, voorgedragen, van de hand wees. Stephenson vroeg niet min dan 45,000 pond sterling, meer dan 1¼ millioen frank, om een gebouw op te richten, welk de stormen van den Oceaan kon wederstaan. Zes jaren verliepen er, nadat Stephenson zijn eerste onderzoek aan de rots gewijd had, alvorens zijn ontwerp op nieuw aan het parlement voorgelegd werd. Ditmaal werd het aangenomen. Zoohaast de gunstige stemming gekend en een gedeelte der gelden beschikbaar was, zette Stephenson zich aan het werk. Hij koos de bekwaamste en moedigste werklieden van

Sint-Andrews, van Dundee, van Arbroath en de naburige havens, en nam ze niet aan dan onder voorwaarde, dat zij eene gansche maand op de rots zouden blijven, zonder aan land terug te keeren. Gedurende al dien tijd zouden zij niets tot woon hebben dan eene soort van brug, welke stevig aan de rots zou vastgeankerd liggen en van lantarens voorzien zijn. Stephenson vond stoutmoedige mannen om die vermoeienissen en dit gevaar te trotseeren.

Overigens, hij was de eerste om hun geduld en moed te toonen. Welhaast waren de voorbereidende werken in uitvoering. Bij laaggaande zee, zuiverde men de rots van de wrakstukken en zeeplanten welke haar bedekten, en men trok de lijn der grondvesten, die men op het plat afschetste, ter plaatse waar de zandsteen het vastste en sterkste was. Maar de oogenblikken welke men aan dit werk kon besteden, waren kort, de zee wachtte nooit lang om terug te keeren en de rots te overdekken; dan gebruikten de moedige werklieden, de vrijwillige gevangenen, op hunne brug, nuttig hunne gedwongene ledige uren. De vischvangst, de jacht op de zeevogels, het samenlezen, de lessen in het cijferen, in wiskunde en werktuigkunde, welke Stephenson zelf bestuurde, vervulden de rusturen, die maar al te dikwijls door het tempeest werden onderbroken. Het was zeer zeldzaam, dat zij met de kust in gemeenschap kwamen en dit geschiedde met kleine vaartuigen.

De werken hadden aanvang genomen in het schoonste jaargetijde en evenwel was de brug, welke tot toevluchtsoord aan de werklieden diende, meer dan eens op het punt door de woedende zeebaren weggevoerd te worden. Men zou gezegd hebben, dat er een hardnekkige strijd tusschen deze mannen en den Oceaan ontstaan was, en dat de Oceaan niet zou kalm worden dan als hij overwonnen had. Evenwel, omtrent het midden van Augustus, waren de voorbereidende werken gedeeltelijk geëindigd. Maar, op dit tijdstip van het jaar, wordt de vloed onstuimiger, de Oceaan stormachtiger; het gevaar werd grooter; de brug kon den eenen of den anderen dag van hare ankers losgeraken en op de rots aan stukken slaan. Stephenson wist het, en zocht een middel om dergelijk ongeluk te voorkomen, toen zekeren dag de gevreesde ramp gebeurde; de ankers der brug werden gebroken, twee en dertig menschen bevonden er zich op en hadden niets om zich te redden dan twee kleine schuitjes, welke hoogstens twintig personen konden bevatten. Deze ten dood veroordeelde mannen, aan welke Stephenson moeite had den noodigen moed in te spreken om ten minste tegen het gevaar te worstelen, aanschouwden met stommen angst de golven der opkomende zee, welke tegen de brug losbraken en dreigden haar in stukken te slaan, toen gelukkiglijk de wind viel, de zee kalm werd, en eene schuit, welke van de kust kwam, de werklieden hielp om hunne brug weer op te redderen. Maar van dan af, was Stephenson er op bedacht, zijnen werklieden, op de rots zelf, eene schuilplaats te verschaffen, voor het geval dat het vaartuig nogmaals losgeraakte. Met dit doel, koos hij in de timmerwerven van Arbroath, waar al de materialen voor het oprichten van de baak bereid werden, zes balken, ieder van vijftig voet lengte. Zware schoorbalken, aan elkander verbonden met sterk ijzerwerk, ondersteunden de hellende balken, waarvan het einde in de rots stak, waar zij met ijzeren en houten pinnen in vastgehecht waren. Achter deze soort van staketsel, welk weinig vat aan de zeebaren liet, deed Stephenson eene soort van vlottende loods oprichten. In dit gebouw vonden de werklieden eene schuilplaats, gedurende de zomerstormen, maar de najaarstempeesten waren minder te vertrouwen; daarom werden de werken omtrent het midden van den herfst gestaakt. Op 't einde van het eerste werkseizoen was de

rots in gereedheid om de grondvesten van den toren, op welken de vuurbaak moest geplaatst worden, te ontvangen. De spleten waren met sterk metselwerk gevuld en voor het onderwerk waren diepe groeven in de rots gehouwen. Gedurende den winter deed Stephenson, in de haven van Arbroath, de materialen, benoodigd voor het oprichten van den toren, gereed maken. De steenen werden gekapt, en elk hunner droeg zijn plaatsnummer. Groote schuiten, bestemd om ze te vervoeren en met tonnen gelicht, om het zinken te voorkomen, werden in de naburige haven bijeengebracht.

Zoohaast de staat der zee het toeliet, keerden Stephenson en zijne werklieden naar de rots terug. Wegen, met ijzeren sporen, werden aangelegd, langs waar de gekapte en genummerde steenen, van uit de schuiten op wagons gevoerd werden naar het plat, waar de grondvesten afgebakend waren. De materialen gereed en aangevoerd zijnde, legde men, den 10^{n} Juli 1808, den eersten steen. In de volgende dagen verhieven zich snel vele rijen muren uit den grond. De buitenmuren waren gevormd uit blokken graniet en het binnenste uit zandsteen; deze blokken waren met zwaluwstaarten samengeklikt en verbonden met groote ijzeren en bronzen staven, zoodat zij slechts eene vaste massa uitmaakten, welker sterkte alles kon weerstaan. Deze voetmuren hadden acht voet dikte aan het benedengedeelte, weike dikte verminderde in evenredigheid der hoogte van het gebouw; bovenaan moest de dikte slechts 18 duim bedragen.

De toren kwam reeds boven het waterpas der hoogste zee uit, toen, in 't jaar 1808, de herfst den werklieden nogmaals verplichtte hunnen arbeid te staken. Op gansch de Noord-Oostkust van Schotland, van Dumbar tot aan de Orkaden, en in al de groote havens van Engeland, boezemde Stephensons onderneming groot belang in. Men wist, dat de eerste en grootste moeielijkheden overwonnen waren. Ook werden Stephenson en zijne helpers, bij hunnen terugkeer te Dundee, te Sint-Andrews en te Arbroath, met geestdrift onthaald. De zeelieden en de handelaars dezer steden begroetten hen met warme toejuichingen en richtten ter hunner eer feesten aan Het volgende jaar (1809), werden de werken met nieuwen iever hernomen; in het begin van den herfst, op 't oogenblik van eene derde maal de rots en het reeds zeer gevorderd werk te verlaten, waren er twee en twintig lagen gelegd. Het metselwerk was echter eerst voltooid op 't einde van het volgend seizoen. De wachters van de vuurbaak namen bezit van den toren in den loop der maand December; eindelijk den 10^{n} Februari van 't jaar 1811, stond de vuurbaak voor de eerste maal in 't licht.

De vuurbaak van Bell-Rock is eene der schoonste werken

van dezen aard. Zij is 108 voet hoog en heeft veertig voet doormaat beneden. De muren van het gebouw, die omlaag acht voet dik zijn, meten slechts anderhalven voet aan de kruin, nabij de kroonlijst. Een bliksemafleider beschermt den koepel van den toren. Een bronzen trap, dikwijls door de golven overdekt, leidt van het plat der rots tot aan den binnentrap. De benedenverdiepingen van het gebouw worden bewoond door de wachters. Eene schoone verwelfde zaal, welke eene boekerij, landkaarten en eenige wiskundige werktuigen bevat, staat ter beschikking van de nieuwsgierigen die de vuurbaak komen bezichtigen en welke de zee meermaals tot eene gedwongene opsluiting verplicht.

Wanneer men, bij hooge tij, de omstreken van Bell-Rock voorbijvaart, welke door de zee gansch overdekt wordt, en men uit den schoot der golven de trotsche kolom ziet ten hemel stijgen, kan men niet begrijpen door w e l k wonder haar voetstuk van graniet zoo vast staat op den altijd beweeglijken en rommelenden afgrond, en men vraagt zich af, hoe diep de grondvesten van het gebouw wel gelegd zijn. Men kan zich verbeelden, over eene verzonken stad te varen, waarvan slechts één enkel gebouw is recht gebleven: een tengere en hooge toren. Maar als het tempeest woedt, als de woedende Oceaan zijne reusachtige golven tegen den voet van de vuurbaak sluwt, die, langs de muren voortglijdende, hunne witte schuimkransen tot op de helft van zijne hoogte komen hangen, of er zich, met het geschal des donders, komen tegen breken, dan stelt men zich de vraag, hoe een gebouw, dat zoo rank en broos schijnt, zooveel geweld kan wederstaan? De verwondering klimt nog, wanneer men, bij een nachteveningstempeest, tusschen de muren van den toren van Bell-Rock opgesloten is.

Gedurende deze afgrijselijke zeestormen, schijnen de sterke granietwanden te bewegen en te beven; het gebouw trilt van den voet tot aan het toppunt, welk schijnt te waggelen in de lucht. Elke slag der overgroote baren, welke zich met kanongedommel tegen de muren komen verbrijzelen, doet ze trillen als brooze glazen buizen en evenwel wordt geen enkel voorwerp op de verschillige verdiepingen door deze trillingen in beweging gebracht. Deze werken op gansch het gebouw, als op een veerkrachtig lichaam, welk zou buigen en weder recht komen maar waarvan geen enkel gedeelte zou losgaan.

De wachters der vuurbaak, welke op twaalf mijlen afstands van de kust ligt, houden weinig gemeenschap met het land. Elken nacht glinstert de toren van schitterend licht, dat tot de oogen der zeelieden spreekt, zooals eertijds de klank der klok van den abt van Arbroath tot hunne ooren sprak; het zegt hun, dat schipbreuk en dood hen wachten, die deze plaats te dicht genaken.

Sedert de vuurbaak van Bell-Rock gebouwd werd, is op deze eertijds zoo zeer gevreesde kust geen enkel schip meer vergaan. Dit is de interest van de 5 kwart millioen, welke zij gekost heeft, een interest die ruimschoots tegen andere renten opwegen kan.

Twee etsingen, toegeschreven aan David Teniers.

Nevensgaande twee plaatjes, van koper overgebracht op zink, door den heer H. Bey, van Brussel, om ze met den tekst te kunnen drukken en de oorspronkelijke koperen te bewaren, zijn afkomstig uit de drukkerij van Michiel Haye, die, vóór het jaar 1667, zijne *officina* van Antwerpen naar Leuven overbracht, waar hij vele prenten in het

licht gaf, waarover wij, in een volgend artikel, breedv o e r i g e r zullen handelen. Na Haye's overlijden, in het jaar 1676, werden zij het eigendom van den Leuvenschen drukker Gillis Denique, die ze achterliet aan zijnen zoon Petrus Augustinus Denique, een onzer beroemdste uitgevers der 18e eeuw. Op de verkooping der nalatenschap van een d e r kleinzonen van Denique, in 1813, werden de twee plaatjes overgeslagen a a n een Leuvenschen kunstliefhebber, die er eene zekere waarde aan hechtte. Het was ten sterfhuize dezes liefhebbers dat wij ze voor eenige jaren aankochten.

ZINCOGRAPHIE NAAR EENE ETSING VAN DAVID TENIERS.

De heer Denique, die de plaatjes in het begin dezer eeuw bezat, beweerde dat ze door David Teniers den jonge zelven gesneden werden. Zulks verklaarde hij te weten bij overlevering, van zijne ouders. Gebrek aan stellige inlichtingen belet ons dit punt te bestadigen. Wel draagt een der plaatjes het naamcijfer des beroemden schilders; doch zulks is, voor ons althans, niet voldoende om te bewijzen dat ze door hem uitgevoerd zijn geweest. Het koper is zoo geduldig als het papier. Wat er van zij, deze plaatjes werden te Antwerpen vóór 1666 vervaardigd, zoo niet door, dan toch naar Teniers, en kunnen derhalve eenig belang opleveren voor de geschiedenis der etskunst in de Scheldestad. Zulks heeft ons dan ook aangezet om ze in de *Vlaamsche School* mede te deelen.

ED. VAN EVEN.

De letterkundige voortbrengselen, waarmee het de moeite loont zich bezig te houden, zijn in de eerste plaats die, waarin eene belangrijke gedachte wordt uitgedrukt, en vervolgens die, welke blijkbaar eene ernstige poging daartoe bevatten.

A. PIERSON.

Studentengenootschap Met Tijd en Vlijt te Leuven.

Op 20 Februari jl. werd de nieuwe vaan des genootschaps ingehuldigd in de promotiezaal ter Halle, waar, dien dag, de jaarlijksche zitting ten 11 ure 's morgens aanvang nam met eene redevoering van den heer Alberdingk Thijm: spreker ging de geschiedenis en den oorsprong na van de vaan in de verschillige landen van Europa, en inzonderheid in Belgie.

In de oude rechtsspraak vindt men de spreuk: '*entrer en bannière*,' die zooveel beteekent als in den adeldom treden. Moge die spreuk zich verwezenlijken in het genootschap! Gedurende deze redevoering, viel het

ZINCOGRAPHIE NAAR EENE ETSING VAN DAVID TENIERS.

witte floers dat de vaan bedekte. De redenaar beduidde er, in zinrijke woorden, de bedoeling van. Hij zegde, hoe men in de kleuren het zinnebeeld vindt van jeugdige mannelijkheid, van dankbaarheid en toegenegenheid aan de Leuvensche hoogeschool, van trouwe liefde voor het vaderland, van moed, openhartigheid en rondborstigheid; en hij eindigde met deze woorden: *entrez en bannière!* Weest trouw aan God, aan taal en vaderland!

Na hem trad de hoogleeraar P.G.H. Willems op, die, als voorzitter van het genootschap, zich den tolk maakte van het algemeen gevoelen, dank sprak aan de commissie die gelast was met het doen vervaardigen der vaan, en aan haren wakkeren voorzitter. Verder deed spreker, in prachtige bewoordingen, eenen oproep aan de leden van het genootschap om aan hunnen plicht niet te kort te blijven, en het nieuw zinnebeeld onbezoedeld aan de nageslachten over te laten... 'Die vaan, zegde hij, zal heugelijke tijden herinneren.' Hij nam de geschiedenis van de tien laatst verloopen jaren in overzicht, sinds den 1^{n} December 1865, dag op denwelken wijlen Emanuel Van Straelen verslag uitbracht over de 25 eerste jaren van het bestaan des genootschaps. Hij wees op den steeds aangegroeiende bloei van *Met Tijd en Vlijt*: het eerste jaar, waren er 13 leden; in 1865, waren er 44, in 1870, waren er 144, en heden 150. *Met Tijd en Vlijt* spant de kroon boven al de genootschappen der hoogeschool. Hij wees op het belangrijk deel dat het genootschap heeft genomen

aan de Vlaamsche beweging, door het uitgeven van letterkundige gewrochten, door het houden van letterkundige voordrachten, in welke de beroemdste sprekers optraden, zooals Conscience, Snieders, Schollaert, Vleeschouwer, De Baets enz., door zijne medewerking aan de Vlaamsche congressen, door zijne tegenwoordigheid op de landdagen, die te Antwerpen en te Brussel belegd, zijn geweest, de verdediging der Vlaamsche rechten, en eindelijk door het vormen van die talrijke scharen jonge en moedige strijders die in alle dorpen en steden hunne moedertaal doen eerbiedigen, en die de krachtige Vlaamsche spraak in de rechtszalen doen klinken. ‘Gij hebt moedig gekampt, maar de strijd is nooit volstreden. Er blijft veel te doen voor het onderwijs en in de bestuurzaken. Welaan, de krachten vereenigd: blijven wij de vaan getrouw, en zijn wij, als onze voorgangers, trouw aan God, aan taal, aan vaderland!’

's Namiddags, ten 2 ure, broederlijk feestmaal, voorgezeten door mgr. Cartuyvels, onder-rector der hoogeschool, in de keurig versierde zaal van het museum ter Halle[1]. Hoogleeraar Willems bracht er een heildronk aan den zeer eerwaarden rector mgr. Namèche, eere-voorzitter des genootschaps. De zeer eerw. heer mgr. Cartuyvels, een Waal door geboorte en opvoeding, die verleden jaar beloofd had, de leden van het genootschap te zullen vergasten op eene Vlaamsche redevoering, heeft eerlijk woord gehouden. In sierlijke taal, stelde hij eenen heildronk op de nieuwe vaan voor, welk voorstel, zooals men wel kan denken, met de meeste warmte aangenomen en toegejuicht werd. Verders werden nog toasten uitgebracht door de heeren P. Alberdingk Thijm, op de bestuurleden, Jacops, voorzitter van het Pauscollege, op de Vlaamsche jeugd, Jacobs, advocaat te Leuven, op de Vlaamsche geestelijkheid, J. Brouwers, z., op de Vlaamsche balie, V. Malfait, op Antwerpen, Victor Jacobs, op Westvlaanderen, L. Mues op de drukpers, Alberdingk Thijm, op de tijdschriften en namelijk op *de Vlaamsche School*[2], Schelstraete, op Vlamingen en Walen, F. Caris, op het *Davidsgenootschap*, P. Maes, op hoogleeraar Willems, J. Plancquaert, L.W. Schuermans en J. Hendrickx, op den bloei van het genootschap, op den vooruitgang der Vlaamsche zaak, op de eendracht tusschen allen die het welmeenend te doen is om het verkrijgen onzer duurbaarste en heiligste rechten.

Naar jaarlijksche goede gewoonte, liep het feestmaal zoo eendrachtig en vroolijk af als het was begonnen.

L.M.

(1) Wij roepen nogmaals de ernstige aandacht op den toestand der tafereelen en portretten in de Halle; er wordt zelfs beweerd, dat er tusschen die portretten zich een bevindt dat door Rembrandt zou geschilderd zijn en waarvoor pogingen tot ruiling of verkoop zouden worden aangewend. Dus opgepast, Leuvenaars!

(2) Den geachten hoogleeraar onzen hartelijken dank.

Moabietische oudheden.

Eenige jaren geleden (1870, blz. 96) maakten wij melding, in de *Vlaamsche School*, onder den titel *Oudheden*, van bedriegerijen, welke gepleegd waren ten nadeele van een Amerikaan, aan wien men oudheden had verkocht voor 20,000 fr., die zoogezegd voortkwamen van een oud kasteel in de nabijheid van Venetië, wat later louter bedrog is gebleken te wezen.

Sedert dien zijn bedriegerijen van dezen aard al meer en meer in gebruik gekomen. Dezer dagen is de keizer van Duitschland op de volgende wijze verschalkt geworden.

Allereerst moeten wij melden, dat, sedert ettelijke jaren, het museum van den Louvre, te Parijs, door den oudheidkundige Clermont-Ganneau in bezit gesteld is van een zuilvormig gedenkteeken, opgegraven aan de oevers der Jordaan en dat van Moabietischen oorsprong schijnt te wezen. Men weet, namelijk uit den bijbel, dat de Moabieten een volksstam uitmaakten, die de oevers van genoemde rivier en van de Doodezee bewoonde en welke tot stamouders zou gehad hebben Moab, een zoon van Lot en dezes oudste dochter. Buiten het vermelde gedenkteeken, bezit het museum van den Louvre nog eenige voorwerpen door Clermont-Ganneau in dezelfde landstreek opgegraven en die ook van de Moabieten voortkomstig schijnen te zijn.

Daar aan deze overblijfselen van de grijze oudheid te recht eene hooge waarde wordt gehecht, hebben gewetenlooze vervalschers getracht zich de gelegenheid ten nutte te maken om uit de opgewekte wetenschappelijke belangstelling eene onzuivere winst te trekken. En zij hebben hun oogmerk maar al te wel bereikt.

Een pottebakker te Jeruzalem (waarschijnlijk een medeplichtige) heeft een overgroot getal potaarden postuurkens, vazen, kruiken, schotels en wat dies meer vervaardigd, nagebootst op soortgelijke voorwerpen van Moabietischen oorsprong. Al die stukken werden, nadat zij goed gedroogd waren, in salpeter gedompeld en verder scheikundig toebereid; vervolgens gaf men uit, dat zij, opgedolven aan de Jordaan, bij de Doodezee, blijkbaar van Moabietischen oorsprong waren. Sommige waren voorzien van opschriften.

En die fabrikanten van oudheden zijn de geleerde Duitschers te slim geweest; want de keizer van Duitschland heeft, tegen grof geld, bijna eene gansche scheepslading van die nagemaakte Moabietische zeldzaamheden voor echt gekocht, om daarmede het museum van Berlijn te versieren. 't Is de heer Clermont-Ganneau die het bedrog heeft ontdekt.

De verslagenheid en de schaamte der Duitsche oudheidkenners, aan wier hoofd zich de geleerde Schlottmann bevindt, en die door keizer Willem vooraf waren geraadpleegd, laat zich dan ook lichter begrijpen dan beschrijven. Sommigen hunner willen maar niet aannemen dat zij misleid geworden zijn... De leeraars Kautzsch en Socin, van Bazel, twee uitstekende Zwitsersche oudheidkundigen, hebben, op hunne beurt, de door den Duitschen keizer gekochte stukken bezichtigd en voor onecht verklaard.

> In dagen van opstand, worden zwaarden schepters en schepters stroohalmen.
> A.G. BUTLER.

Eerste reis.

Het uur van scheiden had geslagen,
Hij zee vaarwel aan land en magen.
Zij bleven weenend, snikkend staan;
Hij zeilde naar den Oceaan.

Er werd gezucht, van hem gesproken.
Het heil der oudren was gebroken,
Hun harte vol en leeg hun woon,
Waar alles sprak van hunnen zoon.

Hij zwalpte tusschen lucht en water,
Vol hoop, in bangen nood, toch later
Zijn oudren hulp en troost te biên,
Voor goed zijn Vlaandren weer te zien.

Den jongen werd het niet gegeven
Die zonnedagen te beleven:
Het stormde: een golfslag nam hem mee;
Hij vond zijn dood, zijn graf in zee.

EDM. VAN HERENDAEL.

Kroniek.

Antwerpen. - Volgens wij vernemen, zal er voor het maken van het plan voor het nieuw museum een prijskamp uitgeschreven worden voor Belgische bouwkundigen alleen.

- Aangekondigd om eerlang te verschijnen: *Het valkennest*, eene Maaslandsche geschiedenis (van 200 blz.) uit de dagen der bokkenrijders, door Lodewijk Janssens. Prijs: 1 1/2 fr. De inteekening is opengesteld bij de boekhandelaren en bij den schrijver, Provinciestraat 138.

- De beeldhouwer bronswerker Alfons Bogaerts, heeft eene fruitschaal voltooid voor rekening der wethouders en gemeenteraadsleden van Rosendaal, die dezelve ten geschenke zullen geven aan het hoofd der gemeente, den heer L.J. Schoonheijt, ter gelegenheid van zijn 25-jarig burgemeesterschap. Op den rand der fruitschaal prijken de namen der bekostigers.

- In Sint-Josephskerk zijn eenige schoone in kleur gezette beelden geplaatst, uitgevoerd door de gunstige beeldhouwers De Boeck en Van Wint, namelijk eene Lieve-Vrouw van Lourdes, eene heilige moeder Anna, een St.-Joseph en de heilige harten van Jezus en Maria, de heiligen Ignatius, Berchmans, Barbara enz.

- Den 4^{n} Maart heeft de gemeenteraad een hulpgeld van 8000 fr. verleend aan de *Société de musique*, als stads bijdrage in de kosten van het festival van klassieke muziek, in Augustus of September te Antwerpen te houden. Het rijk en de provincie verleenen insgelijks hulpgelden. (Zie 1875, blz. 167.)

- De kantonale kring (onderwijzers) looft een prijs van 500 fr. uit voor het schrijven, in de Nederlandsche taal, van een leesboek voor de hoogste klasse eener lagere school. Alle Hollandsche en Belgische schrijvers mogen mededingen. Het onderwerp is overgelaten aan de keuze der mededingers. Het boek moet ook in de huisgezinnen met vrucht kunnen gelezen worden. Vereischten zijn: eenvoud, duidelijkheid en aangename stijl. Heeft de bekroonde zijn werk niet laten drukken in het verloop van

één jaar, dan wordt het des krings eigendom. De stukken vóór 1 Maart 1877 toe te zenden aan den heer voorzitter E. Van Slype, Poortstraat 74, te Berchem.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 11 Maart is de heer

Alfred Michiels, schrijver van de *Histoire de la peinture flamande*, tot ridder van de Leopoldsorde benoemd.

- De herstelling van den linker stadhuisvleugel is voltooid. De beelden worden op hunne plaats gezet.

- In de verkooping der verzameling gravuren, nagelaten door den burggraaf Bernard du Bus de Gisignies, kocht de koninklijke bibliotheek voor 2,200 fr. een gegraveerd portret van Antoon Van Dyck, voor 660 fr. dat van Pieter Breughel den jonge en voor 2,050 fr. dat van Philips-den-Goede. Het Brusselsch gemeentebestuur gaf 200 fr. voor een gegraveerd *Gezicht op de Willebroeksche vaart in* 1561 en 330 fr. voor eene plaat van hetzelfde jaar, voorstellende de *Inhuldiging der Willebroeksche vaart.*

Den 28^{n} Maart en volgende dagen had de verkooping plaats van 's heeren du Bus' belangrijke bibliotheek; de daarvan door den heer Olivier met veel zorg opgemaakte catalogus behelst 1983 nummers.

- In het paleis van Laeken wordt er eene reusachtige broeikas aangebouwd; men spreekt er van, dat er ook eene tooneelzaal zal worden in opgericht.

- De vervaardiging van het gedenkteeken ter nagedachtenis van den beeldhouwer Godecharle is door het stadsbestuur opgedragen aan den beeldhouwer Vinçotte. (Zie blz. 22.)

- Aan het dusgenaamde Broodhuis (zie 1873, blz. 86) doet men groote herstellingen. Volgens men verzekert, zal het gemaakt worden gelijk het was vóór de beschieting van Brussel.

Anderlecht. - De gunstig gekende bouwmeester J. Van Ysendyck, woonachtig te Brussel, is gelast met het bouwen van een stadhuis te Anderlecht. De herstelling van de kerk in dezelfde gemeente, geschiedt onder de leiding van denzelfden bouwmeester.

Verviers. - Dit deze stad en den omtrek zijn een twintigtal Waalsche glasblazers vertrokken naar Aksaï, in Zuid-Rusland, waar zij gaan arbeiden in eene glasblazerij, tegen genot van tusschen de 600 en 700 fr. weekloon.

Buitenland

Parijs. - De heer Vérard de Sainte-Anne, ingenieur, heeft aan het oordeel der academie van wetenschappen te Parijs, het denkbeeld onderworpen Frankrijk aan Engeland te verbinden bij middel van een ijzeren-weg onder de opene lucht. Deze spoorweg, 35 kilometers lang, zou gebouwd zijn op eene gewelfde brug, welke zou rusten op kunstmatige van beton of watermortel gemaakte rotsen. Een trein zou in 30 minuten over zijn.

- Den 22^{n} Maart trad freule Bettina, dochter van baron Alfons Rothschild, in den echt met haren neef Albertus, zoon van baron Salomo Rothschild, van Weenen. Als eene meldenswaardige bijzonderheid stippen wij aan, dat de jonge jodin, buiten eenen bruidschat van 12 millioen frank, ook een diploma van afgelegd examen als onderwijzeres bezit.

- Nieuwsbladen deelen mede, dat in het verkoophuis van Drouot een geschreven Vlaamsch getijdenboek der XVe eeuw, versierd met 18 groote en 5 kleine geschilderde prenten, voor 20,000 fr. toegewezen is aan den heer Labite, vertegenwoordiger van den hertog van Aumale.

- In deze stad zal in 1876 gehouden worden eene tentoonstelling van voorwerpen betrekkelijk spoorwegen en telegrafen, met aanwijzing van de achtereenvolgens bewerkstelligde verbeteringen.

- Voor de aanstaande tentoonstelling van schilderijen zijn reeds 6000 stukken ontvangen.

Lyon. - P. Van der Ouderaa's *Laatste rozen* genieten in de hier geopende tentoonstelling veel bijval; de schilderij is door bemiddeling der commissie verkocht. (Zie 1875, blz. 195.)

Reims. - In April 1876 zal in deze stad geopend worden eene tentoonstelling van voorwerpen, die betrekking hebben op den geschiedkundigen oorsprong van dit gedeelte van Frankrijk, Gallo-Romeinsche wapens, juweelen en vaatwerk van het Merovingisch tijdvak en andere.

Berlijn. - Den 2^{n} Maart werd alhier met veel bijval voor de eerste maal opgevoerd Wagners nieuw zangspel *Tristan und Isolde.* De keizer woonde de voorstelling bij. Het stuk wedervoer grooten bijval.

Londen. - John Forster, de levensbeschrijver van Goldsmith, Swift en Dickens, wiens overlijden wij op blz. 32 vermeld hebben, heeft geheel zijne kostbare letterkundige nalatenschap vermaakt aan het South-Kensington-museum, dus aan de natie. Behalve eene uitgebreide boekerij, bevat deze nalatenschap talrijke letterkundige merkwaardigheden, zooals: eene eerste foliouitgave van Shakespeare, al de tooneelspelen van Garrick, eene weergaloos rijke verzameling schotschriften, eigenhandige brieven van Pope, Swift, Byron en andere beroemde schrijvers, de nagelezene proeven van Johnson's *Lives of the Poets* en van vier romans van Dickens, de oorspronkelijke uitgaaf van *Robinson Crusoè* en van Goldsmith's *Traveller* en *Deserted Village*, een wonderbaar geïllustreerd exemplaar van Grangers *Bibliographical History of England*, in 31 folio-deelen, met 5562 portretten en platen, eene prachtige verzameling werken van Hogarth, zeldzame plaatwerken, schoone schilderijen van oude Engelsche en Nederlandsche meesters, eene kostbare verzameling van zeldzaamheden enz. Eene der voorwaarden bij die erfgift is, dat de verzameling in haar geheel, in ééne zaal van 't museum zal moeten worden geplaatst, en dat er niets ooit van verkocht of verruild mag worden. Forster liet aan zijne weduwe de vrijheid om al deze schatten gedurende haar leven nog in haar bezit te houden, doch zij heeft edelmoedig nu reeds alles aan de natie afgestaan.

St.-Petersburg. - Er gaat een groote wetenschappelijke ontdekkingstocht over land naar het nog niet in al zijne deelen goed gekende Siberië ondernomen worden. Deze onmetelijke landstreek, welker grond de rijkste delfstoffen bevat zonder dat er tot hiertoe nog veel gedaan is om ze uit te graven, kan, eens voor den handel en de nijverheid ontsloten, belangrijke bronnen van rijkdom opleveren voor Rusland en geheel Europa. Zijnerzijds gaat Zweden pogingen aanwenden om, over zee, een beteren weg dan tot hiertoe gevolgd wordt naar de Siberische kust te vinden.

Rome. - Volgens de dagbladen is in de Via Nazionale, in de grondvesten van het paleis van Antonelli, een geheele boog uit den tijd van Servius Tullius gevonden; men vermoedt dat deze boog de door Livius vermelde Porta Fontinalis zou kunnen zijn, die naar de Arx Martis voerde.

Sterfgevallen.

GRAVIN D'AGOULT, die, onder den naam van Daniel Stern, onder andere eene in vele opzichten merkwaardige *Histoire de la révolution de* 1848 schreef en langen tijd medewerkte aan de *Revue des Deux Mondes*, de *Revue indépendante* en verschillende dagbladen, is in het begin van Maart overleden aan de gevolgen eener borstkwaal, in den ouderdom van 71 jaren. Ook als romanschrijfster heeft de overledene uitgeblonken. Zij laat gedenkschriften achter.

Het stedewapen der stad Halle. Terechtwijzing.

Op blz. 36 is een misslag gedrukt in de beschrijving van het huidige gemeentewapen der stad Halle; er staat namelijk op den 26^{n} regel, 2^{e} kolom: leeuwen op *rooden* grond, in plaats van *gouden*; men vindt het op de gravuur niet aangeduid. De nog in de kerk bestaande afbeeldingen, aan het einde van het artikel vermeld, dagteekenen van 1609.

Er zal binnen kort eene Fransche vertaling van de *Geschiedenis der stad Halle* van L. Everaert en J. Boucherij verschijnen.

Joseph Van Lerius.

Deze kunstschilder werd te Boom in het arrondissement Antwerpen geboren van Antwerpsche ouders,[1] den 23n November 1823. Hij ontving zijn eerste teekenonderwijs aan de Brusselsche academie; in 1838 kwam hij zijn onderricht voortzetten te Antwerpen, waar hij reeds in 1840 de 2de plaats bekwam in den jaarlijkschen kampstrijd in de klasse van teekenen naar het antiek; intusschen leerde hij in den dag schilderen bij Gustaaf Wappers[2]; zijn eerste tafereeltje, getiteld *de Lezing* (twee jonge juffrouwen, waarvan de eene leest, terwijl de andere luistert), draagt het jaartal 1840 en wordt door des schilders overgebleven broeder Theodoor en zijne drie zusters bewaard. Aan de tentoonstelling voor den Rubenswagen gaf hij (in 1840) eene teekening ten geschenke, voorstellende: *Graaf Lodewijk van Male, te Brugge vervolgd en in het huis eener arme vrouw gevlucht, die hem in het bed harer kinderen verstopt.* In 1841-42 vinden wij Jos Van Lerius op de 6de plaats in de geschiedkundige samenstelling; de opgegevene onderwerpen waren: *De opwekking van Lazarus*, *De engel der geboorte van Christus* en *Marius rustende op de puinen van Carthago;* hij was dit jaar de 4de in de uitdrukking; prijsvraag: *Zichtbare droefheid.* In 1843 was Van Lerius de 2e in de geschiedkundige samenstelling, de 3e in het schilderen naar de natuur en de 5e in het teekenen naar 't leven. In 1844, was hij primus in de geschiedenis en de 6e in het schilderen naar de natuur, de 1ste in het teekenen naar 't leven en de 3e in de uitdrukking. Op de Gentsche tentoonstelling van gemeld jaar prijkte van Van Lerius een fraai geschilderd vrouwenborstbeeld. Van in 1841 telde Van Lerius tusschen de beste leerlingen van Gustaaf Wappers, die voor hem een ware beschermer was. Van een paar jaren later dagteekenen vele teekeningen, door Van Lerius op hout gemaakt, eene oefening waarmede de meeste schilders van dien tijd zich onledig hebben gehouden. De Antwerpsche houtgraveerschool werd toen onder de leiding van wijlen H. Brown[3] bij de koninklijke academie ingericht. Wappers, De Keyser, Hamman, Madou, Lies, Leys, Jacobs en vele anderen hebben op hout geteekend; hunne samenstellingen treft men aan in de boekwerken van dit tijdvak. De *Vlaamsche School* gaf in 1865, blz. 149, eene plaatsnede, *Karel van Lorreinen* voorstellende, door Jos. Van Lerius geteekend. Ook in Conscience's *Geschiedenis van België*[4] komt eene door Van Lerius geteekende plaat voor, voorstellende *Het lijk van Karelden-Goede.* Wij duiden vooral deze houtsnede aan om een gedacht te geven van den toenmaligen trant van samenstelling; 't is geen meesterlijk werk. Overigens heeft Van Lerius nooit in de samenstelling van groote geschiedkundige tafereelen uitgemunt. Gelijk bekend is, bracht hij doorgaans slechts een of twee figuren in zijne stukken.

Twee godsdienstige onderwerpen werden naar zijne teekeningen gegraveerd voor de paters Jezuïeten te Brussel.

In 1847 stelde hij te Gent en te 's-Gravenhage ten toon *Esmeralda*, *den naam van Phoebus overwegende*, *dien hare geit getrokken heeft;* op de eerstgemelde

(1) Franciscus Xaverius, overleden te Antwerpen op 22 Juli 1854 en Isabella Jacoba Terezia Van Tendeloo, overleden in dezelfde stad, den 8n Juni 1855.
(2) Zie voor 's meesters afbeeldsel en levensschets *de Vlaamsche School* van 1864, blz. 184.
(3) Zie voor de levensschets van H. Brown *de Vlaamsche School* 1870, blz. 13.
(4) Verschenen te Antwerpen bij J.E. Buschmann, 1845.

tentoonstelling prijkten van hem nog: *Paul en Virginie* en *Angelica en Medora;* het eerste dezer drie stukken werd het volgende jaar op de Brusselsche tentoonstelling door de commissie aangekocht om verloot te worden; het werd door den winner niet afgehaald en viel daardoor het Belgisch staatsbestuur ten deel. Het is alleen aan dit toeval te wijten dat men in bezit is van een der tafereelen van Van Lerius. *Esmeralda* is het eenige gewrocht dat in een Belgisch museum van Van Lerius voorhanden is. Dezelfde tentoonstelling (van 1848) bevatte zijn *Adam en Eva*, waarover de *Illustrated London News* met den meesten lof sprak toen het stuk in 1855 te Londen werd tentoongesteld in Pall-Mall. Onder andere schreef het *Art Journal*: 'Dit tafereel is met de grootste zorg uitgevoerd; het is wel geteekend en wel gepenseeld, en voor zooveel wij bij gaslicht hebben kunnen nagaan, is het breed en schitterend gekleurd; in één woord, het is, in zijn vak, een der beste voortbrengsels die wij hebben gezien.' Van Lerius behaalde met dit stuk op de Brusselsche tentoonstelling van 1848 de bronzen medaille; het werd voor eenige honderde franken gekocht door den Brusselschen schilderijenkoopman Bernheim, die het later overdeed aan eenen Engelschman. Van dezen Engelschman wordt verteld, dat hij fortuin maakte door het stuk tegen betaling van eenen schelling bij gaslicht te laten zien.

Omstreeks 1850 had wijlen de heer C. Bosschaert-du Bois, te Antwerpen, het voornemen opgevat, in eene zaal van zijne prachtige wooning in de lange-Gasthuisstraat n^{r} 25, waarvan hij de versiering had opgedragen aan den voortreffelijken Antwerpschen decoratieschilder P. De Wit[(1)], vier paneelen te doen plaatsen, die de leeftijden moesten verbeelden. Joseph Van Lerius werd met dit kunstwerk gelast. De vier schetsen werden gemaakt en het eerste paneel, *Kindschheid*, geheel uitgevoerd; het was in 1851 te Brussel tentoongesteld. Dit stuk is thans in bezit van den heer P.J. Huybrechts, te Antwerpen. De zaak had echter geen voortgang en het bleef bij de schildering van dat een paneel. Op de driejarige Brusselsche tentoonstelling van genoemd jaar, zag Van Lerius de gouden medaille toewijzen aan zijn *Paul en Virginie*, die, aangekocht om verloot te worden, sedert dien wereldberoemd is geworden door de schoone plaatsnede die Jos. Franck er naar vervaardigde.

In 1852 viel aan Van Lerius de groote onderscheiding ten deel, dat zijne op de Antwerpsche driejarige tentoonstelling voorkomende schilderij: *De familie*, door de zich toen in Antwerpen bevindende koningin van Engeland werd aangekocht, in wier paleis van Windsor zij sedert dien tijd prijkt. Het Londensche *Art Journal* gaf het stuk in 1855 in plaat, gegraveerd door P. Lightfoot, onder den titel: *De eerstgeboorne.* Niet misplaatst zal hier de aanhaling zijn van de vleiende beoordeeling, die het Engelsche kunstblad er over gaf. Het *Art Journal* gewaagde van het stuk als van een voortreffelijk gewrocht, waarin

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1870, blz. 150.

de meeste ongemaaktheid was waar te nemen; het deed uitschijnen hoe uit de wezens der gezegende ouders niet alleen vreugd, maar ook een besef van aandoenlijke verantwoordelijkheid sprak, het besef van de meerdere plichten die de geboorte van hun kind

hun oplegde. De kleur van het stuk en de behandeling der vleezen werden door het blad zonder voorbehoud geroemd als inderdaad uitmuntend.

Omstreeks dezen tijd schilderde Van Lerius op echt uitmuntende wijze zijn eigen levensgroot portret in medaillon. Dit puik gewrocht wordt door des meesters broeder en zusters (juffrouwen Maria-Josephina, Catharina-Antonia-Francisca en Ludovica-Theresia-Francisca) als een heiligdom bewaard.

Het hier medegedeelde afbeeldsel van den schilder is op hout gesneden door den heer Ed. Vermorcken, leeraar aan de koninklijke academie van Antwerpen, naar eene lichtteekening van den heer J. Maes, genomen in 1874.

Op het einde van 1852 stelde Van Lerius zich voor, gevolg te geven aan een lang gekoesterden wensch. Hij wilde namelijk Italië bezoeken en tevens de voornaamste museums en de schilderachtigste streken van Duitschland gaan bezichtigen. Onderweg overviel hem echter eene oogziekte, die hem al spoedig tot den terugtocht dwong. Hij verbleef eenigen tijd op het kasteel van den graaf de Looz de Corswarem, te Bonlez bij Waver. Zijne kwade oogen beletteden hem gedurende bijna drie jaren te schilderen.

In 1854, toen hij zoo goed als genezen was, werd hij benoemd tot leeraar van de grondbeginsels der schilderkunst bij de Antwerpsche academie, in de plaats van den beroemden J. Dyckmans.

In 1857 aanschouwde men op de Brusselsche tentoonstelling Van Lerius' groote schilderij: *Wulpsckheid en zelfopoffering*, de uitvoerigste samenstelling die hij heeft geleverd. Er zijn op afgebeeld twee gondels, die elkander in de Adriatischezee voorbijvaren. Het eene vaartuig bevat eene schaar jonge lieden der beide geslachten, die een pleiziertoer maken en uitgelaten vroolijk zijn, behalve een peinzend meisje, welk van de anderen eenigszins afgezonderd aan den voorsteven zit, en een jonkman, een dichter, voor wien de luidruchtige v r e u gde zijner gezellen weinig verlokkends schijnt te hebben. In de andere boot, onder eene opgespannen tent, zit een man, nog in de kracht der jaren, maar die lichamelijk en zedelijk ziek schijnt te zijn; hij heeft vier paters d e r St.-Jansorde bij zich, die hem overbrengen naar hun klooster, waar hij de gemoedsrust gaat zoeken, welke hij in den maalstroom der wereldsche vermaken niet vond of wellicht verloor. Deze schilderij, aangekocht v o o r de verzameling van den hertog van Saksen-Coburg-Gotha, te Weenen, werd voor rekening van de commissie d e r Brusselsche tentoonstelling op steen geteekend door C h . Billoin. Afdrukken van de plaat werden uitgedeeld aan de koopers van loten voor de tombola der tentoonstelling.

In 1858 bewonderde het kunstlievend publiek Van Lerius' *Asschepoetster* op de Antwerpsche tentoonstelling. Deze prachtige schilderij bevat vier figuren: de twee zusters der verstootene, de eene, de zwartharige, met een diadeem op het trotsche hoofd en een purperen mantel op de schouders, de andere, de bruinharige, nog bezig met haren opschik, want zij zullen beide naar een dansfeest gaan; in den hoek van den haard, Asschepoetster, in haar eenvoudig gewaad; haar spinrok ligt naast haar ten gronde; eindelijk de moeder, die geene oogen heeft dan voor hare twee hoovaardige dochters. Dit meesterlijk bewerkt tafereel, werd in 1860 voor 7000 fr. aan het museum van

Luik te koop aangeboden, maar de gemeenteraad besliste, bij meerderheid van stemmen, den 23^{n} Juni, geen gebruik van dit aanbod te zullen maken... In den loop van hetzelfde jaar, werd de schilderij verkocht en later door den heer W. Schaus uitgegeven in eene prachtige plaat, in de dusgenaamde *manière noire*, in groot formaat; voornoemde schilderij, die wij als een van des schilders meesterstukken beschouwen, bevindt zich thans in San-Francisco.

Talrijke keurige schetsen, door Van Lerius omtrent dien tijd geschilderd, hebben hun bestaan te danken aan eene omreis, door den meester in 1859 in het dusgenaamde Walenkwartier gemaakt, voor welks natuurschoonheden hij, zooals van zelf spreekt, een open oog en hart had. Hij schilderde landschappen uit liefhebberij, zooals hij het noemde.

Met zijne *Episode uit het leven van Joanna d'Arc* verwierf hij op de Brusselsche tentoonstelling van 1860 een zoo grooten als welverdienden bijval. De Fransche heldin is afgebeeld op het oogenblik dat zij eenige onder haar dienende huursoldaten, die zich, in haar kamp, aan losbandigheid overgeven, de kracht van haar straffenden arm doet gevoelen. Zij slaat er op los met het plat van haar zwaard, de soldaten vluchten weg en men ziet een hunner het vrouwmensch, dat zich bij hem bevond en zich onder zijne hoede wil stellen, ruw wegstooten. Dit meesterlijk tafereel is thans te Sint-Petersburg.

(Wordt voortgezet.)

De bruidschat.

Blondina, het schoonste meisje des dorps, telde nauwelijks twintig lenten, en alhoewel tot den werkmansstand behoorende werd zij meermalen door begoede jongelingen ten huwelijk gevraagd.

Haar vader, geen enkele verliefde willende afkeuren, stelde de volgende voorwaarde ter bekoming van de hand zijner beeldschoone dochter: Hij, die mijne Blondina tot bruidschat aanbiedt wat op aarde van ouds bestaat, en nochtans weldra verdwijnt, wat bewonderd en mishandeld wordt, wat spreekt zonder taal, en slechts nuttig is na zijnen dood, zal haar tot vrouw hebben.

De minnaars stelden zich aan het werk, ter oplossing van de zeldzame vraag, maar niemand was zoo gelukkig ze te kunnen beantwoorden.

Velen kwamen den zonderlingen vader kostbaarheden aanbieden, maar te vergeefs; de oplossing der voorgestelde vraag kon alleen tot het huwelijk met Blondina leiden.

August uit de buurt, een werkmanszoon, beminde sinds zijne kindschheid het lieve meisje, dat in zijne liefde deelde, en hij ook spaarde geene moeite om het raadsel te kunnen oplossen. Zekeren dag, terwijl hij op den akker werkte, vloog er juist een schitterende vlinder voorbij, die zijne aandacht boeide, en hij dacht: zoudt gij misschien het voorwerp zijn mijner lange opzoekingen? Hij volgde het lieve insect tot aan de nabijgelegen weide, en zag het op den boord der beek, op de wilde roos rusten.

Neen! zegde hij, gij zijt niet het betrachte voorwerp, want na uwen dood biedt gij geen hoegenaamd nut; maar de roos, waarop gij zit, is eene overoude bloem, zij telt een kort bestaan, wordt om hare kleuren en geuren bewonderd, en veelal aan stukken

gerukt, zij spreekt zonder taal, en na haren dood maakt men er rozewater en geneesmiddelen van. Deze bloem is voorzeker de bedoelde bruidschat.

Daarop plukte hij eenige fraaie rozen, maakte ze tot eenen ruiker, bood hem Blondina ten geschenke, en deze gaf den tuil aan haren vader. August, zegde hij tot den jongeling, gij wordt mijn schoonzoon, gij hebt mijn raadsel opgelost, aan u de hand mijner dochter! In al mijne gebeden vroeg ik het geluk van mijn geliefkoosd kind; ik zie, dat de hemel voor Blondina tot bruidegom eenen deugdzamen en verstandigen jongeling heeft verkozen.

L.F. DAVID.

Gevelbeelden van de Halle, te IJper.

De 22 beelden, voor den noordgevel der Halle gemaakt door Puyenbroeck, Fiers, Lefebvre en Comein, zijn voltooid en op hunne plaatsen gezet, in de orde als zij hier opgenoemd zijn:

1. Jan Medem (XIIe-XIIIe eeuw, een der bijzonderste weldoeners van het Lieve-Vrouwegodshuis, gesticht door het IJpersch magistraat, op eenen grond, hiertoe verleend door Filips van den Elzas, graaf van Vlaanderen);
2. Margaretha Voet (stichtster van het Catharinagodshuis, in 1225);

3-4. Salomo Belle en Christina van Guines, zijne vrouw (stichters van godshuizen in de XIIIe eeuw);

5-6. Peter Broederlam en Beatrix, zijne vrouw (stichters van St.-Jansgodshuis in 1278; Broederlam was schepen van IJper);

7. Johan Yperman (bijgenaamd de vader der Vlaamsche heelmeesters; leefde op het einde der XIIIe eeuw; na verloop van zes eeuwen, zijn zijne werken in het Fransch overgezet en gedrukt, zie de *Vlaamsche School* 1863, blz. 182);
8. Joannes Yperius (abt van St.-Bertinus, te St.-Omer, geboren te IJper, rond de helft der XIVe eeuw; schreef de merkwaardige kroniek van St.-Bertinus, aanvangende met het jaar 590 en gaande tot 1294, door de geleerde Benedictyners van St.-Maurus opgenomen in hun *Thesaurus Novus anecdotorum*, Parijs, 1717);
9. Jan van Oultre (kastelein van IJper, die in 1383 de stad verdedigde tegen de Engelschen en de Gentenaars);
10. Peter Van der Zype (ruwaard van IJper in 1383, eerste voorzitter van den raad van Vlaanderen);
11. Melchior Broederlam (schilder van den hertog van Burgondië);
12. Jacobus De Paepe (uitstekend Latijnsch dichter, geboren te IJper in de XVIe eeuw; zijne werken werden gedrukt te IJper, te Brugge en te Antwerpen);
13. Karel Van Yper (schilder, beeldhouwer en bouwmeester, geboren te IJper in 1510; het Belle-godshuis, te IJper, bezit van hem eenige verdienstelijke schilderijen);
14. Joos Destrée (IJpers eerste drukker; de raad van Vlaanderen verleende hem in 1546 patent);
15. Joos Lancsaem (schepen van IJper, opsteller van het befaamde reglement over de bedelarij (1525), waarvan keizer Karel kopij vroeg, om het in al de steden van zijn rijk te doen

aannemen; Parijs, Chartres, Orleans, Lyon en andere steden in het buitenland namen het over; de Sorbonne, van Parijs, keurde het goed in 1530-31; hij was een der der stichters van de arme-knechtjesschool, te IJper);

16. Hendrik de Codt (raad-pensionaris van IJper, een der uitstekendste rechtsgeleerden en staatkundigen van zijnen tijd; Alfons Van den Peereboom schreef zijne levensgeschiedenis in het Fransch);
17. Claudius De Clerck (de Vlaamsche dichter, geboren te IJper in 1587; de hoogleeraar Serrure bezorgde zijne volledige werken, uitgegeven door de Vlaamsche bibliophilen in 1869);
18. Christiaan De Wulf, alias Lupus (hoogleeraar te Leuven; geboren te IJper, in 1612, schrijver van vele godgeleerde werken);
19. Willem Du Thielt (leerling van Rubens, schilder en kopersnijder, geboren te IJper en overleden omstreeks 1669; de IJpersche St.-Pieterskerk bezit vier zijner schilderijen);
20. Jan Thomas (geboren te IJper, in 1619, leerling van Rubens, overleed te Weenen, in 1673, als hofschilder van keizer Leopold II; het IJpersch museum bezit van hem eene goede schilderij);
21. Karel-Filips burggraaf van Patin (advocaat-fiscaal en voorzitter van den raad van Vlaanderen, schrijver van het in het Vlaamsch en Fransch vertaalde *Mare liberum;* hij vertegenwoordigde Oostenrijk op het congres van Soissons in 1728; toen, in 1741, Maria-Theresia de door hare vijanden bedreigde hoofdstad moest verlaten, volgde hij de keizerin naar Hongarië, die in hem haren trouwsten raadsman vond; hij keerde naar zijn land terug om het voorzitterschap van den raad van Vlaanderen te nemen; hij bewoonde, op 's keizers verlangen, het Prinsenhof te Gent, in welk paleis, zooals men weet, keizer Karel geboren werd);
22. Felix De Wavrans (de door zijne milddadigheid zoo gunstig gekende 17^{e} bisschop van IJper).

Koking.

I. Gelijk wij het reeds gezegd hebben, is dit punt verschillig bij een en hetzelfde vocht, volgens de drukking die de bovenvlakte van het vocht ondergaat. Bij voorbeeld, bij eene dampkringsdrukking van 760 millimeters, kookt het water op 100 honderddeelige warmtegraden; integendeel kookt het bij eene mindere warmte, wanneer de drukking des dampkrings kleiner is, zooals op het toppunt der hooge bergen. Overigens bewijst men dit alles door proefneming bij middel der luchtpomp. Men plaatst op de plaat van dit tuig een vat met breede opening, dat koud water inhoudt; men doet den zuiger eenige malen dalen en klimmen, en zoohaast de drukking onder de klok verminderd is op die wijze dat de luchtweger, die met haar in verband staat, maar eene drukking van 30 millimeters meer aanduidt, ziet men het water koken, als of het op een heet vuur stond. Doch welhaast houdt die koking op, uit hoofde dat de gevormde dampen op de vlakte van het vocht genoeg drukken. Bij nieuwe werking van den zuiger, worden nochtans deze dampen uitgepompt, en de koking begint op nieuw. Bij deze proefneming gelukt men er zelfs in een gedeelte van het water te doen bevriezen, wanneer men een vat met brokken zoutzurige kalk

of eene laag sterk solferzuur, twee zelfstandigheden die de eigenschap hebben de waterdampen in te slurpen, samen onder de klok der luchtpomp plaatst. Deze proefneming bewijst overigens dat dewaterkoking in het ledige veel warmte tot het dampvormen medesleept.

De waterkoking bij eene lage warmte kan nog bewezen worden door de volgende proefneming. Men neemt eenen glazen

ballon B, met langen hals die toegesloten kan worden door eenen stop *b*. Men vult dezen ballon half met water, en men zet hem te koken op een vuur, tot dat deszelfs binnenlucht verjaagd zij; alsdan stopt men den ballon en men keert hem om, zooals in het hier nevenstaande afbeeldsel aangeduid is. Wanneer de warmte van 't water gedaald is tot gelijkheid met die der omringende lucht, bespeurt men echter geene de minste koking; maar zoohaast men op het bovenste gedeelte van den ballon zeer koud water giet, waardoor de binnendampen en derzelver drukking boven het vocht verdwijnen, begint de koking.

Uit het vorengaande volgt, dat kokend water denzelfden warmtegraad niet heeft in verschillige plaatsen der aarde; bij voorbeeld, in de stad Quito, die 2908 meters boven het vlak van den Oceaan gelegen is, kookt het water op 90 graden, terwijl het in onze landstreken maar op 100 graden kookt.

Dr. F.J. MATTHYSSENS.

Het kind en de adder.

Een argelooze kleine speelde
Nabij een geurig bloemenbed,
Waaraan de zon haar glanzen leende,
Door nevel, wolk noch loof belet.

Maar onder deze fraaie bloemen
Bespiedt eene adder haren buit,
En glijdt, in duizend bochten kronklend,
Van onder 't geurig deksel uit.

Het kind, verlokt door 't sierlijk wenden
En door die vormen zonder tal,
Tracht 't bont gekleurde dier te vangen,
Dat het aan moeder toonen zal.

Maar ach, terwijl het teeder handje
Den loozen kop der slange strijkt,
Ontsnapt een kreet van wreede smarte
Aan 't lieve kind, dat dra bezwijkt.

*

Zoo wordt door 's boozen taal en oogen
't Onschuldigst harte vaak bedrogen.

Antwerpen.
PIETER VIERHOUT.

Oude zegels en wapenschilden van het graafschap en de stad Aalst.

Aan de door ons op blz. 32 en vroeger vermelde *Geschiedenis der stad Aalst* door de heeren Frans de Potter en Jan Broeckaert ontleenen wij het volgende over de wapenschilden van het graafschap en de stad, wier merkwaardige monographie een oprecht geschiedkundig gedenkteeken te noemen is, welk in geene ernstige bibliotheek mag ontbreken.

Het door ons hier medegedeelde ontleenen wij aan het eerste deel.

Het wapen des graafschaps van Aalst was van zilver, met eenen rechtstaanden degen in 't midden, en boven dezes punt, rechts, den leeuw van Vlaanderen; links, den keizerlijken dubbelen arend. Gaillard zegt in zijn *Blason des Armes*, dat de oude graven van Aalst hetzelfde wapen voerden, zonder de twee kleine schilden, en in den krijg den kreet aanhieven: '*Helpt Godt.*'

Men weet, dat het eene der voornaamste eigenschappen eener gemeente was, een bijzonder zegel te hebben, bestemd om de akten, die van het bestuur uitgingen, een geloofwaardig karakter te geven. De gemeenten waren in de keus dezer teekenen van zelfstandigheid volkomen vrij, en plaatsen, deze de beeltenis huns H. patroons, ofwel een kruis of ander godsdienstig zinnebeeld op hunne zegels; gene, een kenteeken hunner bijzonderste nijverheid of ander plaatselijk symbool; sommige ook wel eens een voorwerp van bloote fantazie, en dat soms moeilijk is, uit te leggen.

Het oudst bekende stadszegel van Aalst hangt aan eene charter van den jare 1237 en verbeeldt, gelijk men uit de hier voorkomende teekening ziet, eenen rechtstaanden krijgsman, houdende de linkerhand op het gevest van zijn zwaard gedrukt, en in de rechterhand eene banier, waarop men den degen ziet, die nog in het wapen der stad is. Het veld van het schild vertoont vier maal drie klaverbladvormig geplaatste ringen, en rond het zegel leest men: + SIGILLUM: SCABINORUM: ET: BURGENSIUM: DE: ALOST.

De geleerde penningkundige Piot meent in het zwaard van Aalst het zwaard van gerechtigheid te zien, het zinnebeeld van de rechtsmacht der schepenen of van den baljuw, volgens hem vermoedelijk op het zegel afgebeeld, en hij steunt zijn vermoeden op het feit, dat in het noorden van Frankrijk, zooals te Senlis, verscheidene gemeentezegels worden aangetroffen, die dezelfde gelijkenis aanbieden.

Hetzelfde zegel, met eenige lichte veranderingen, hangt aan eene akte van den jare 1287, deel makende van de charters der gewezene trezorerij van Rupelmonde. De banierdrager staat er in dezelfde houding op, maar is gekleed met eenen maliënkol der, terwijl zijn hoofd met eenen helm is gedekt. De legende is dezelfde, ofschoon de letters ietwat kleiner zijn. Dit zegel, *le grand scaiel* geheeten, het groote stadszegel, is van een tegenzegel voorzien, waarop in een driehoekig schild, gelijk al de tegenzegels van dien tijd, insgelijks een degen is geplaatst, met deze woorden: + CLAVIS: SIGILLI: DE: ALOST. Men bezigde beide reeds in 1258 en nog in 1295.

Op het einde der XIVe eeuw ontmoeten wij, in eenen tusschentijd

van slechts weinige j a r e n , drie verschillige stadszegels v a n Aalst. Het hier voorkomende vert o o n t insgelijks eenen wapenman, met het opgeheven zwaard in de eene en de banier in de andere hand; doch op deze banier is de rechtstaande degen

niet alleen, maar vergezeld van den dubbelen arend, de wapens van 't Duitsche keizerrijk, en van den Vlaamschen leeuw. Men zal bemerken dat de ringen hier niet in, maar boven het veld, in den rand staan, en dat de zwaarddrager in geen krijgs-, maar in een plechtgewaad is gehuld. Het opschrift

ook is veranderd; het luidt: SIGILLUM VILLE ALOSTENSIS AD CAUSAS. Dit zegel, den ‘grooten zeghele v a n d e r poort’ geheeten, werd rond 1394 vervaardigd door den zilversmid Nicolaas Colijns, die er 5 pond 12 schellen voor ontving. ‘Coel Colijns den selversmet v a n -

den groeten zeghele vander poort te makene ende stekene, coste V lib. XII s.’ (Stadsrekening van 1394-1395.)

Het tweede zegel der XIVe eeuw vinden wij eerst aan akten van 1399 en 1407, en heeft voor opschrift: SIGILLUM +++ OPPIDI +++ VILLE +++ ALOSTENTIS +++ AD CAUSAS. De banierdrager is hier weer in een ander costuum, terwijl de Vlaamsche leeuw in het veld zelf van het zegel is, en de wapens van het keizerrijk er in gemist worden.

Het derde zegel, dat wij, mits enkele wijzigingen, niet alleen aan eene akte van 1399, maar nog in de XVIe eeuw, bepaaldelijk tot in 1559, en misschien iets later, gebezigd vinden, verschilt nogmaals van de voorgaande, doordien de banierhouder in

krijgsuitrusting is, met knie- en armplaten, en helm, en het veld in kleine ruiten is verdeeld, ieder van eene lelie voorzien, en er noch wapen van 't Duitsche keizerrijk, noch Vlaamsche leeuw in voorkomen. Onder dat opzicht komt dit zegel, *le grand scel de la communauté*, het groot gemeentezegel geheeten, in tegenstelling van 't andere, dat men 't zegel van zaken noemde, het oorspronkelijke zeer nabij, met dit verschil alleen, dat de ringen er op zijn weggelaten, onderscheidend kenmerk waaraan men de te Aalst onder de regeering van gravin Joanna geslagene munt heeft kunnen erkennen. Het opschrift is hetzelfde.

Ook dit zegel, hetwelk wij in 1532 ‘seghele van verbande’genoemd vinden, is van een tegenzegel voorzien, met eenen leeuw in het schild, en het opschrift: + CLAVIS SIGILLI + DE ALOST. - Op andere luidt het: + CLAVIS + SIGILLI + VILLA + ALOSTI + +.

De wapenman verdwijnt in het zegel van Aalst in de tweede helft der XVIe eeuw, zonder dat wij zeggen kunnen, wat daar aanleiding toe gegeven heeft. Sedert dit tijdstip bezigde men onveranderlijk het schild met den degen en de twee blazoenen gelijk in het wapen van het graafschap, ter uitzondering echter van de kroon, welke er geen deel van maakte. Gaillard beschrijft het in de volgende heraldische termen: *d'argent*, *a l'espée en pal*, *de guelle et deux escussons au chief lez la poinct du dict espé le premier au cousté dextere*, *d'or à l'aigle à deux testes de sable*, *l'autre au cousté senestre*, *d'or au lyon de sable*, *lampassé et armé de gueule.* Dit laatste wapen der stad Aalst komt onder verschillige vormen en grootten voor tot op het laatste der verledene eeuw, met een opschrift dat onveranderd luidde: SIGILLUM URBIS ALOSTENSIS.

Het gebruik van het tegenzegel hield insgelijks op met de XVIe eeuw, tegelijk met de verschillige benamingen, die vroeger aan de stadszegels gegeven werden, naarvolgens zij dienden om de stedelijke rentbrieven, de wettelijke akten of de poortersbrieven te bezegelen. De stadsrekening van 1537 behelst: ‘Gelevert twee cleene zelveren zegelkins, daermede men zegelde en sluitende es alle poortersbrieven ende andere beslotene letteren. IIII L.X S.P.’

Het zegelmerk der stad Aalst tijdens de Fransche republiek en onder het keizerrijk hebben wij niet noodig hier te doen kennen, de zegels der plaatselijke besturen toen overal dezelfde zijnde; alleen zullen wij nog melden dat de brieven van den *maire*, in 't begin dezer eeuw, van eene gravuur zijn voorzien, voorstellende, in eenen lichtkrans, den boom van vrijheid met de republikeinsche muts in den top, en in het verschiet, van den eenen kant, de torens der stad Aalst, van den anderen kant eenen heuvelachtigen grond met eenige boomen en eenen op den heuvel staanden kraaienden haan. Van boven in eene banderole, leest men de woorden: IL EST RESTÉ INTACT, en van onder: EN BRUMAIRE AN VII.

Bij besluit van den hoogen raad van adel, onder dagteekening van 13 October 1819, bekwam de stad Aalst haar oud wapen terug, bestaande namelijk in een zilveren bekroond schild met

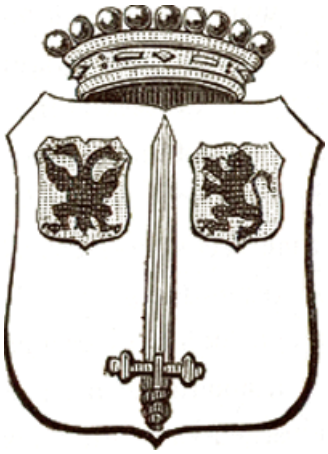

rechtstaanden degen, tusschen twee kleine schilden, den dubbelen arend en den Vlaamschen leeuw voorstellende, - welk wapen haar bij koninklijk besluit van 6 Februari 1841 bevestigd, voor randschrift draagt: ADMINISTRATION COMMUNALE D'ALOST. PR. DE LA FLANDRE ORIENTALE. Wij drukken den wensch uit, dat de oude hoofdstad van 't zoogenoemde keizerlijk Vlaanderen dit Fransch opschrift weldra van haar zegel doe verdwijnen, en er Vlaamsche woorden in de plaats late op stellen, hiermede de beslissing bekronende door den gemeenteraad den 4^{n} Augustus 1863 genomen, om voortaan alle van het bestuur uitgaande akten in de moedertaal op te stellen.

De kleuren der stad Aalst schijnen *rood, wit* en *geel* te zijn geweest; althans 't was in zulke, dat de vaandrig der gemeente ten jare 1520 in 't leger was uitgedost.

Het werk der heeren F. De Potter en J. Broeckaert is gedrukt bij C. Annoot-Braeckman, te Gent.

Christiaan Kramm.

Op blz. 178 van den vorigen jaargang hebben wij gemeld, dat het verdienstelijk werk van C. Kramm, *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders*, *beeldhouwers*, *graveurs en bouwmeesters*, *van de vroegste tijden tot op onzen tijd*, tegen verminderden prijs in den handel zou gebracht worden. Bij den boekhandelaar G.A. Van Trigt, Sint-Jansstraat, n^{r} 30, te Brussel, is het thans, met het werk van Immerzeel, te zamen 10 deelen, aangekondigd als verkrijgbaar voor 55 in plaats van 90 fr., gelijk het vroeger kostte. Ziehier wat de geleerde heer dr. Wap in 1860 in n^{r} 40 van den *Algemenen konst- en letterbode* schreef: 'Toen ik, thans ongeveer tien jaren verleden, de rijke verzameling van prent- en boekwerken, den schat van nationale kunst en kunstbronnen, portretten, handschriften, teekeningen, autografen, brochuren, catalogen, met een woord, een geheel vaderlandsch archeologisch museum, in de stille landwoning van den heer Kramm reeds veelmalen bezocht, beschouwd, bewonderd en steeds met vrucht geraadpleegd had, toonde mij de onvermoeide Aanlegger van dat onschatbaar geheel ook *zijne eigen Aanteekeningen* over het *Leven* en de *Werken* van onze Nederlandsche beeldende Kunstenaars, in Noord en Zuid. Ruim zesduizend, alphabetisch geordende Artikelen lagen daar rustig in 25 loketten gescheiden, en altijd gereed, om telkens bijgeschreven, veranderd, verbeterd, verminderd of vermeerderd te worden, al naar gelang de solide wetenschap, door dagelijksche kunstlectuur en kunstbeschouwing, in die gewigtige *Notizen* eene of andere wijziging noodig dacht. Het scheen mij toe, dat zulk een schoon *geheel* als daar lag bijeengebragt, door den dood des Verzamelaars en Ontwerpers, groot gevaar zou loopen voor het vaderland verloren te gaan, daar toch, zonder eene bezielende hand en het levend woord van toelichting, die duizenden van bladen, eindelijk, geheel verstrooid moesten raken op den adem van den tijd. - Ik wist, bij het uitdrukken van mijne vrees daarvoor, tegelijk ook bij den Heer Kramm het wenschlijke te doen ingang krijgen, dat hij nog eenigen tijd aan de redactie zijner Aanteekeningen mogt ten koste leggen, om ze geschikt en gereed te maken voor de pers, teneinde te dienen tot wat er de "*Dietsche Warande*" (later) van zeide: "*eene hermaking van* Immerzee's *verdienstelijk Werk.*" Nadat ik den Heer Kramm mijne krachtdadige hulp bij het volvoeren der uitgave van zijn gewigtig boek had toegezegd, beraamde hij ook terstond de maatregelen, noodig tot het herlezen, corrigeren, redigeren en ter perse leggen van zijn kolossalen arbeid,.... terwijl de Heeren Gebr. Diederichs, als Uitgevers, en de Heer P.W. van de Weijer, als Drukker, gelijktijdig, mede ieder het hunne toebragten, om de uitgave te bevorderen, en waardig te doen blijven den ouden roem van Hollands degelijken Boekhandel en fraaije Typographie.'

Het eerste deel van Kramms reusachtig werk was in September 1857 volledig verschenen; het tweede verscheen in Augustus 1858; het derde in September 1859; het vierde in September 1860; het vijfde in 1862 en het zesde en laatste op het einde van 1863.

Kroniek.

Antwerpen. - Op blz. 161 (jaargang 1875) hebben wij gemeld, dat eerlang eene levensschets van Eugeen Zetterman zou verschijnen, opgesteld door den heer F. Jos

Van den Branden. Met de laatste aflevering van de *Volledige werken* des volksschrijvers, heeft die levensschets het licht gezien. Zij is zeer volledig en leert ons Eugeen Zetterman van alle zijden kennen. De heer Van den Branden heeft hem inderdaad grondig bestudeerd en is er dan ook in gelukt hem als mensch en schrijver geheel aanschouwelijk voor te stellen. Gelijk hij ons Zetterman afschildert was hij waarlijk. Het is een echt levensbeeld dat de heer Van den Branden heeft geleverd en hij mag om zijn moeielijken doch uitmuntend geslaagden arbeid welverdiend geluk gewenscht worden. De levensschets, versierd met een portret van Eugeen Zetterman, op steen gegraveerd door C. T'Felt, naar het door Ed. Dujardin geteekend en gegraveerd portret welk in 1855 in de *Vlaemsche School* verscheen, beslaat 32 bladzijden in quarto-formaat. Ook als bijdrage tot de geschiedenis der hedendaagsche Vlaamsche letterkunde mag zij gezegd worden eene blijvende waarde te bezitten. Wij sporen nogmaals aan tot inteekening op Zetternams *Volledige werken.* Zooals wij reeds meldden, geschiedt de uitgaaf bij Legros.

- Wij melden onder *Parijs* den aankoop van een Hobbema voor het museum. Volgens Parijsche bladen is 't een prachtig stuk, dat evenwel op eenige plaatsen overschilderd zou zijn.

- Uitslag van de bouwprijskampen, geopend door de bestiering der godshuizen: A. jongensweezenhuis (17 kampers): 1e prijs, gebroeders Blomme (Antwerpen), 2e, Dieltjens (id.); B. meisjesweezenhuis (7 kampers): 1e prijs, Dieltjens, 2e, gebr. Blomme; C. ouderlingenhuis (20 kampers): 1e prijs, Dieltjens, 2e, Emiel Thielens (Antwerpen). Kunstrechters waren: de heeren Jos. Lefebvre, schepen, dr. Slaets, gemeenteraadsheer, H. Beyaert, lid der commissie van monumenten, F. Bex, bouwmeester. Al de ingezondene ontwerpen waren tentoongesteld van 8 tot 16 April, van 11 tot 4 ure, in het gesticht Bogaerts-Torfs, Van-Schoonbekestraat 36. (Zie de *Vlaamsche School* van 1875, blz. 187 en vroeger.)

Brussel. - Het groot vaderlandsch drama van den heer Desiré Delcroix, *Philippina van Vlaanderen*, wordt in den Vlaamschen schouwburg met den grootsten bijval opgevoerd. Elke voorstelling geeft eene volle zaal. Vele liefhebbers uit andere gemeenten komen opzettelijk naar de hoofdstad om het stuk te zien. Het is dan ook in alle opzichten dit uitstapje waard.

- In 1872 (blz. 145) haalden wij een bericht uit de Brusselsche bladen aan, volgens welk de dusgenaamde boom van vrijheid op de Paleizenplaats zou gestorven zijn. Thans wordt gemeld, dat hij weer begint uit te botten.

Gent. - Isidoor Dubrucq heeft het vrouwenbeeld voltooid, naar de teekening van Edw. Mareels, leeraar aan de Antwerpsche nijverheidsschool, bestemd om geplaatst te worden op het graf van Minard, wiens portret en levensschets de *Vlaamsche School* heeft medegedeeld in 1875, blz. 163.

- Het stedelijk archief is verrijkt geworden met de volgende handschriften: de proces-verbaal- en rekenboeken van de Gentsche maatschappij der oud-gedienden van Napoleon I en Willem I; de maatschappelijke registers (zes in getal) van de Gentsche metsersgilde (XVe-XVIIIe eeuw), waarvan een een miniatuur bevat; de maatschappelijke registers van de Gentsche wevers- en schrijnwerkersgilden; twee boeken met plakkaten en decreten en twee boeken met verschillende stukken over Nederlandsche staatkunde.

Halle. - De talentvolle schrijvers van de *Geschiedenis der stad Halle*, aangemoedigd door den ongewonen bijval, welke

hun eerste geschiedkundig werk, is te beurt gevallen, hebben besloten de *Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek*, met platen opgeluisterd, uit te geven. Als vroeger, hebben zij, zoo meldt het prospectus, zooveel mogelijk het nuttige aan het aangename gepaard, en alzoo een volksboek pogen samen te stellen, dat door ieder een kan ter hand genomen worden. Belangrijke en tot hiertoe weinig of geenszins gekende bijzonderheden hebben zij verzameld betrekkelijk den oorsprong en de oudheid van *Lembeek*, alsmede over de gebouwen, het vroeger bestuur, de vrijheden en de eigenlijke geschiedenis dezer gemeente. Zij verhopen, dat hun arbeid het lezend publiek welkom zal zijn, en het hun aan geene ondersteuning zal ontbreken. Dit is ook onze vurigste wensch.

De prijs bij inschrijving is fr. 1-75; er zullen geene exemplaren in den handel verkrijgbaar zijn en de namen der inschrijvers zullen aan het werk worden toegevoegd.

Blankenberghe. - Verschenen bij Lambrecht, het jaarboekje van *Conscience's Taalgenootschap*, 104 blz.

Luik. - Van 1 Mei tot 12 Juni zal in deze stad eene tentoonstelling van kunstvoorwerpen gehouden worden, waarvoor de stukken uiterlijk den 22^{n} April moeten ontvangen zijn bij de *Société de l'union des artistes*, in den koninklijken schouwburg te Luik.

Buitenland

Rijssel. - Uit het stedelijk museum is, terwijl het geopend was voor het publiek, een schilderijtje van Watteau gestolen. Het verbeeldt *De baardscheerder van Rijssel in* 1792 en is 0^{m}25 op 0^{m}22 groot. De nog onbekende dief heeft de ledige lijst in eene nevenzaal neergezet.

- In deze stad, op de Roubaixplaats, worden diepe uitgravingen gemaakt, voor den aanbouw van een paleis (het paleis Rameau). Bij deze gelegenheid zijn belangrijke metselwerken ontdekt, die gehouden worden voor de overblijfselen van een Romeinschen tempel; reeds zijn gepolijste arduinen pilasters, kolommen en zeer dikke muren blootgemaakt. Ook is een tamelijk grof mozaïekwerk gevonden, benevens een zerk (die echter niet tot den tempel behoort) en welke schijnt te dagteekenen van de VIIe of VIIIe eeuw; het opschrift is onleesbaar geworden, maar er is nog eene teekening op te bespeuren, voorstellende een monnik, een kind en eene hinde. De groote zaak is natuurlijk de ontdekking van den Romeinschen tempel, welke geschied is den 6^{n} April. De geschiedkundige commissie van het departement heeft de leiding der uitgravingen op zich genomen. Op verschillende tijden werden rond de stad Romeinsche oudheden opgedolven; onder andere, toen men de uitgravingen deed voor de oprichting van het paleis van justitie, op de plaats waar de collegiale St.-Pieterskerk gestaan had, vond men muntstukken en aardewerk van Romeinschen oorsprong.

Parijs. - De schilderijen verzameling van den heer van Lissingen, van Weenen, werd den 16^{n} Maart in 't openbaar verkocht, en bracht 468,210 fr. op. Onder andere golden een mansportret, door Rembrandt geschilderd, 170,000 fr. (toegewezen aan John W. Wilson), eene *Binnenhoef*, van Camphuysen, 6720 fr., *Omstreken van Scheveningen*, van Ph. Koninck, 2020 fr., een *Kerkgezicht*, van E. de Witte, 14,300

fr. (alle drie toegewezen aan het Belgisch rijksmuseum), een *Zeegezicht*, van Van de Velde, 34,500, een *Voetweg* en een *Waterval*, van Ruysdael, 29,100 en 15,100 fr. (toegewezen aan Demidoff), *Vlaamsch binnenhuis*, van Teniers, 21,300 fr., *Het strand*, van Cappelle, 17,300 fr., een mansportret, van Frans Hals, 12,000 fr., *Kaartspelers*, van A. Van Ostade, 28,100 fr., *Rustplaats*, van I. Van Ostade, 11,500 fr., *Maas te Dordrecht*, van Van Goyen. 7,020 fr., *Rustplaats*, van Wouwermans, 20,000 fr. enz. Het Belgisch rijksmuseum was op de veiling vertegenwoordigd door de heeren E. Fetis en E. Slingeneyer, het Antwerpsch museum door de heeren J.L. De Winter en Jacob Jacobs. Voor Antwerpen werd niets gekocht. Het tot 170,000 fr. opgejaagde mansportret van Rembrandt was op verscheidene plaatsen gekloven en had dringend noodig verdoekt te worden.

- Einde Maart werden in de roepzaal van Drouot twee belangrijke verzamelingen van schilderijen verkocht, die van den heer Paul Tesse en die van den heer Scharf, van Weenen.

Veiling Tesse. - Golden: *Eene gelagkamer* (Dusart Cornelis), 4000 fr.; *Schaatsenrijders* (Van Goyen), 3550; *Maasoevers* (id.), 2150; *Een dorp aan den IJssel* (id.), 3100; *Het kasteel* (Van der Heyden en A. Van de Velde), 5600; *St.-Nicolaes* (Jan Steen), 3750; Het *laatste avondmaal* (Tiepolo), 8000; *De koewachtster* (P. Billet), 2200; *Eene groep boomen* (Corot), 5400; *Het witte huis* (id.), 3920; *Het woud* (Diaz), 14,000; *In het bosch* (id.), 4150; *Bloemen* (id.), 3500; *Het park van Windsor* (Jul. Dupré), 7000; *De hooiwagen* (id.), 5000; *De kurassier* (Gericault), 2500; *De herderin* (Millet), 6050; *De vrouw aan den bornput* (id.), 5900; *De houthakster* (Th. Rousseau), 15,000; *Fontainebleau* (id.), 3250; *Landschap met menschen en dieren* (Troyon), 17,000; *Kudden koeien* (id.), 11,500 fr.

Veiling Scharf. - Golden: *Vruchten op eene tafel* (Van der Ast), 1620 fr.; *Dansers* (Codde), 20,000; *Galant gezelschap* (id.), 2000; *Koeien bij de rivier* (A. Cuyp), 4300; *Galant gezelschap* (Dirk Hals), 1000; *Hollandsch huisgezin* (Th. De Keyser), 1500; *trompetter* (Maton), 6000; *Maneschijn* (Van der Neer), 2000; *Kermis* (I. Van Ostade), 2500; *Dorpelingen die een zwijn slachten* (id.), 1500; *Portret van eenen jongeling* (P. Pourbus), 800; *Ingang van een bosch* (J. Ruysdael), 8400; *Stilleven* (Pieter Potter), 800; *Onderwerp uit de joodsche geschiedenis* (J. Steen), 13,000; *Het behoud* (Uchteweld), 750; *Drinkplaats* (Gerôme), 12,000; *Jacht* (Grymieski), 5500; *Een landpartijtje* (Herman Ten Kate), 1720; *Faust en Grietje in den tuin* (V. Lagye), 1200; *Grietje geknield vóór de Bedrukte Moeder* (id.), 1500; *Hongaarsch landschap* (Munkacsy), 850; *Hongaarsche landloopers* (Pettenkofen), 5360; *Hongaarsch dorp* (id.), 3550; *Een dood hert* (Verschuur), 1500; *De bedelaar* (eene teekening van Decamps), 1930; *Legering van heidens* (waterverfschildering van Pettenkofen), 1820 fr.

- In de eerste dagen van April werden de schilderijen verkocht, nagelaten door den heer Schneider, gewezen voorzitter van het wetgevend lichaam. Onder andere besteedde men de volgende prijzen: *Stil water* (Van de Velde), 10,000 fr.; *Wintervermaak* (Van der Neer), gekocht voor het museum van Brussel, 15,000; *Een avond* en *Een morgen* (Hondekoeter), 35,500; *De watermolen* (Hobbema), gekocht voor 't museum van Antwerpen, 100,000; *Eene gelagkamer* (A. Van Ostade), 103,000; *Hollandsch binnenhuis* (Peter de Hooch of Nic. Maas), gekocht voor lord Dudley, 135,000; *De verloren zoon* (D. Teniers), gekocht voor P. Demidoff, 130,000; *Teniers en zijn gezin* (id.), 60,000; *Dobbelspel* (id.), 7100; *H. Familie* (in den trant van Rubens), 72,000; *Eene koe en een stier* (Paulus Potter), 28,500; *Landschap bij zonsondergang* (Jan Both), 45,000; *Jonge zieke vrouw* (Metzu), 10,500; *Eene vrouw*

(in den trant van Rubens), 4700; *Een visioen* en *Het doortrekken der Roodezee* (Lamb. Lombart, een Luiksch schilder der XVIe eeuw[1], samen 25,000; een *Joannes Baptistus* en een *H. Petrus* (Mabuse), samen 36,000; *Stilleven*, zijnde een doode haas, vruchten, een papegaai enz. (J. Weenix), 22,100; *Landschap* (Jan Wynants), 37,000; *Halt in de legerplaats* (Wouwermans), 15,700; *Meisjeshoofd* (Greuze of hem nagevolgd), 53,000; *Waterval* (Ruysdael), 10,500; *Portretten van Ellisen en zijne vrouw* (toegeschreven aan Rembrandt, naar het schijnt ten onrechte), 65,000 en 80,000 fr. Voor de volgende TEEKENINGEN betaalde men: *Mond der Schelde*

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1866, blz. 159.

(Backhuysen), 500 fr.; *De vischmarkt te Venetië* (Canalette), 900; *Riviergezicht* (A. Cuyp), 400; *Portret van den schilder Seghers* (A. Van Dyck), 3100; *Zeegezicht* (Claude Lorrain), 1000; *Portret van keizer Maximiliaan* (Lucas van Leyden), 1205; *Slecht nieuws* (Mieris), 730; *De gazetlezer* (A. Van Ostade), 2400; *Herberg* (id.), 1620; *Een maaier*, *Het bezoek*, *Eene vrouw die haar kind de borst geeft* en een *Landschap* (alle vier van Rembrandt), 800, 1400, 500 en 3000; *De werken van barmhartigheid* (Rubens), 1000; *Een dorp* (Ruysdael), 530; *Omtrek van Utrecht* (A. Van de Velde), 910; *Een huishouden* (Wouwermans), 600 fr.

Sterfgevallen.

JOS. PAUWELS, geboren te Sleidinge in 1819, is den 15^{n} Maart te Gent overleden. Zijne eerste lessen nam hij in de academie van Gent; hij werd later leerling der Antwerpsche academie en van Gustaaf Wappers. Hij muntte reeds jong in het schilderen uit en werkte in verschillende genres: leverde hij goede kerkschilderijen en voortreffelijke portretten, hij bracht ook allerliefste dusgenaamde huiselijke tooneelen voort. Op de meeste kunsttentoonstellingen in den lande was de overledene steeds met eere vertegenwoordigd. Op de Antwerpsche tentoonstelling in 1846 zag men van hem *Godelieve in den kerker* (hetzelfde jaar had de Gentsche kunstliefhebber F. De Rudder hem eene *H. Maagd* besteld); in 1847 schilderde hij de *Heilige Simon den scapulier ontvangende*, voor de kerk van Adegem; in 1855 leverde hij eene *Troosteres der Bedrukten* voor de kerk van Waarschot en eene *Lieve-Vrouw* aan de kerk van Evergem. Hij behoorde, door de kleur en de wijze van behandeling zijner gewrochten, tot de goede oude Vlaamsche school. De Vlaamsche meesters werden door hem met eene ware voorliefde bestudeerd. Omdat hij aan hunne werken voor zijne ontwikkeling genoeg meende te hebben, liet hij na Italië te bezoeken. Hij bezocht Parijs, hoofdzakelijk om er met de meesterstukken der oude Vlaamsche schilders, in den Louvre, kennis te maken. In 1873 werd hij benoemd tot ridder der Leopoldsorde, en behaalde de goude medaille op de tentoonstelling van Sydenham, met een stuk getiteld: *Onschuld en berouw.* Ons tijdschrift gaf in 1860, blz. 58, eene plaat naar des schilders *Christus aan het kruis*, het vorige jaar geschilderd en die thans de St.-John'skerk te Louisville (Kentucky) versiert. Sedert een tiental jaren leed Pauwels aan eene kwijnende ziekte. Hij was iemand van stillen, nederigen aard en bezat een hartelijk en innemend karakter. Den 17^{n} Maart vergezelden zijne talrijke vrienden hem naar de Gentsche begraafplaats, waar hij, des namiddags ten 3 ure, ter aarde werd besteld.

FERDINAND FREILIGRATH, de beroemde Duitsche volksdichter, geboren te Detmold in 1810, is den 18^{n} Maart te Camstadt (Wurtenberg) aan eene hartziekte overleden. Voor den handel opgeleid, verbleef hij gedurende omtrent een half dozijn jaren (1831-1836) als koopmansklerk te Amsterdam. In 1839 zegde hij den koopmansstand vaarwel, om zich geheel aan de letterkunde te wijden en ging zich te Darmstadt vestigen. In 1842, toen zijne gedichten reeds veel opgang begonnen te maken, liet de koning van Pruisen hem een jaargeld aanbieden, waarvoor de dichter, die de volkspartij aangekleefd was, evenwel bedankte, na het een paar jaren genoten te hebben. Zijn gedicht *Die Todten an die Lebenden*, deed hem kennis maken met

het gerecht, welk hem echter vrijsprak. Staatkundige aangelegenheden waren oorzaak, dat hij ettelijke jaren te Londen en in Zwitserland woonde. De eerste verzameling zijner gedichten verscheen in 1864. Zij beleefden meer dan 25 uitgaven. In 1858 werden zijne volledige gedichten in zes deelen te Nieuw-York uitgegeven. Naar aanleiding van den Fransch-Duitschen oorlog van 1870-71 schreef hij eenige meesterlijke liederen.

25-jarig Jubelfeest van den heer L.J. Schoonheijt, Burgemeester van Rosendaal en Nispen.

Rosendaal, de fraaie H o l l a n d s c h e grensgemeente, vierde den 19^{n} April de 25ste verjaring van haren burgemeester, den heer L.J. Schoonheijt. Zoo wij melding maken van deze gebeurtenis, gebeurt dit, omdat aan dezelve zich eene soort van kunstfeest verbindt. Rosendaal toch bezit eene teekenschool, welke grootere steden, zoo in Holland als België, hem mogen benijden. Zij werd in 1858 gesticht en de heer burgemeester is een harer medestichters en hij rekent het zich eenen plicht, niets te verwaarloozen, wat den bloei van het gesticht kan bevorderen. De hoofdleeraar van de school, de heer Hendrik Dircks, genoot zijne opleiding aan de Antwerpsche academie en behaalde namelijk in 1848 den eersten prijs in de klasse van de teekenkunde, toegepast op de stielen, dat jaar onder Wappers' bestuur ingericht en aan welker hoofd toenmaals de befaamde bouwmeester Frans Durlet[1] als leeraar stond, die er de stichter van was.

Het lokaal der teekenschool was ter gelegenheid van 's burgemeesters zilveren jubelfeest uitmuntend fraai versierd. Tegen den hoofdgevel prijkt de afbeelding van den heiligen Lucas, der schilders patroon, door den heer H. Dirckx uitgevoerd naar het model van Wappers, in 1874, blz. 190, in de *Vlaamsche School* verschenen. Van de dankbaarheid der leeraars en leerlingen jegens Rosendaals burgemeester, spreken de volgende opschriften:

(1) Zie voor 's mans afbeeldsel en levensschets *de Vlaamsche School*, 1867, blz. 77.

HEIL! GETROUWE BESCHERMER VAN ROSEN DAAL'S KUNSTSCHOOL
GELUK WENSCHEN U HEDEN DE DANKVOLLE LEERLINGEN. SCHOONE
KUNSTEN EVEN ALS WETENSCHAPPEN ADELEN DE ZIEL DES BURGERS.
WAAR LIEFDE VOOR DE KUNSTEN GLOEIT DAAR IS 'T DAT STEEDS DE
WELVAART BLOEIT. HOOG KLINKE UW LOF VAN POOL TOT POOL
BESCHERMER VAN ONS TEEKENSCHOOL DE LEERLINGEN JUICHEN BIJ
'T JUBELFEEST VAN HUNNEN BESCHERMER.

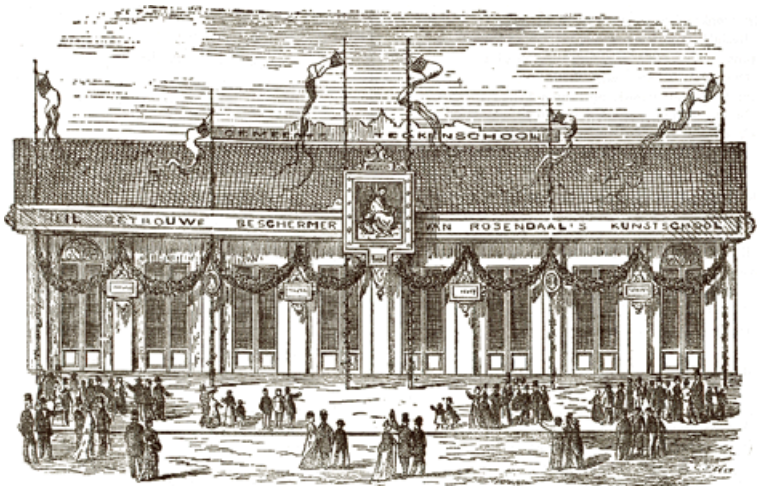

TEEKENING VAN W. DORENBERG EN H. DIRCKX.

In den avond van Dinsdag, 18 April, had het feest reeds aanvang genomen met eene luisterlijke serenade, aan den jubilaris gebracht door de harmonie-maatschappij de *Unie.*

's Anderdaags, ten 9 ure 's morgens, werd het feest aangekondigd door het luiden der klokken. Ten 8 ure had in de gemeentekerk eene plechtige groote mis plaats gehad voor den jubilaris en dezes familie. Ten half twaalf begaf zich eene commissie van gemeenteraadsleden naar het huis van den jubilaris om hem naar het gemeentehuis te geleiden, dat prachtig en smaakvol versierd was onder de leiding van den heer H. Dirckx. Na de plechtige ontvangst, bracht de harmonie-maatschappij de *Unie* eene serenade. Intuschen was de stoet der leerlingen en leeraars van de teekenschool aangekomen, voorafgegaan door fraaie in goud geschilderde cartels en het vaandel, die wij op blz. 62 en 63 mededeelen en ook het werk zijn van den heer H. Dirckx.

Bij de leeraren der teekenschool hadden zich de daartoe uitgenoodigde beoordeelers der jaarlijksche prijskampen der teekenschool gevoegd. De burgemeester, de wethouders en de gemeenteraadsleden verschenen op den stoep van het gemeentehuis, toen een honderdtal leerlingen der teekenschool het volgende voor de omstandigheid vervaardigde lied aanhieven:(1)

WIJZE: *Wien Neerlandsch bloed.*

Zingt, makkers, zingt met vollen mond,
De vreugde stijg' ten top,
Hoog klinke ons lied en wijd in 't rond
In dank ten hemel op.
Luid dreune uit onze vriendenschaar
De vreugdetoon om 't meest;
De lang verwachte dag is daar
Van 't blijde Jubelfeest.

Het geldt den man wiens noeste vlijt,
Gepaard met vadermin,
Zich aan het heil heeft toegewijd
Van 't Rosendaalsch gezin.
Hij kent zijn vaderliefde niet,

(1) Dit lied is gedicht door den zoon van een geboren Rosendaler.

Die niet met hart en geest
Zijn stemme mengelt bij ons lied
Op 't huidig Jubelfeest.

't Zijn vijf en twintig jaren reeds
Dat God geschonken heeft
Den wijzen leidsman, die nog steeds
Voor 't heil der burgers streeft.
Weldaden spreiden overal,
Dat was zijn zucht het meest;
Daarom dit blijde dankgeschal
Bij 't huidig Jubelfeest.

Naast al de werken zijner hand
Geroemd door ieders stem,
Kwam ook de teekenschool tot stand,
Dank, ja, meest dank aan hem.
Het nutte door de kunst gesticht
Waardeert zijn wijze geest;
Daarom vervult de school een plicht
Van dank bij 't huidig feest.

o Ja, alwaar het hart voor 't schoon
Der kunst van liefde gloeit,
Daar heeft ook welvaart haren troon,
Daar is 't dat voorspoed bloeit.
Daar wappert steeds de vredevlag,
Daar leeft eenheid van geest,
Daar klopt 't hart ééns, als op den dag
Van 't huidig Jubelfeest.

Hij waakte staag op 't needrig zaad,
Bezield met kunstgevoel,
Stond ons ter zij met raad en daad;
Ons welzijn was zijn doel.
Zijn troostvol woord, zijn wijs beleid
Is steeds ons steun geweest;
Ook dreunt ons stem vol dankbaarheid
Bij 't huidig Jubelfeest.

De boom door zijne zorg geplant
Is weeldrig opgegroeid,
En heeft zijn vruchten op ons strand
Reeds mildrijk uitgestroeid.
Daarom klinkt thans, klinkt wijd en zijd
Met vreugdevollen geest
Het lied uit dank hem toegewijd
Bij 't huidig Jubelfeest.

Dat jaren nog Gods zegen daal
Met 's hemels rijkste gunst
Op 't achtbaar hoofd van Rosendaal
Tot voorspoed van de kunst.
Behoed hem, Heer, voor alle smart,
Zoo bidden wij om 't meest,
Dit is de wensch van ieders hart
Bij 't huidig Jubelfeest.

Voor altijd leve zijne faam
Tot bij het laatst geslacht,
Van eeuw tot eeuw herklink zijn naam
Met roem en eer herdacht.
En eens ontvange in 's hemels woon,
Waar men geen onheil vreest,
Zijn vrome ziel het blijde loon
Van 't eeuwig Jubelfeest.

Vervolgens werden de heeren onder-voorzitter der harmonie, de leeraars der teekenschool en de beoordeelers der jaarlijksche teekenprijskampen door de heeren Willem Laanen, A. De Bruijn en E. Van Loon, commissarissen van het feest, namens het gemeentebestuur verzocht om op het raadshuis te komen, ten einde er de plechtige raadszitting bij te wonen.

De oudste wethouder, de heer P.A.G. van Gilse, voorzitter der feestcommissie, hield eene diepgevoelde lofspraak op den held van den dag, en wees daarbij op al het goede, door 's burgemeesters beleid voor Rosendaal gesticht. Hij overhandigde daarna aan den heer Schoonheijt het feestgeschenk van den gemeenteraad, door ons reeds vermeld op blz. 48. De burgemeester betuigde zijnen dank met de hem eigene welsprekendheid. Hij zegde, onder andere, dat, zoo hij eenig goeds had mogen verrichten, dit vooral te danken was aan de raadsleden die hem sinds 25 jaren gesteund hadden in zijne pogingen. Daarna werden de afgevaardigden en commissiën van openbare instellingen en maatschappijen in den raad ontvangen; zij brachten den heer burgemeester geschenken en gelukwenschen.

Namens de bevolking van Rosendaal en omliggende plaatsen was een gedenkteeken boven den schoorsteenmantel der raadszaal geplaatst, ter herinnering aan den

heugelijken verjaardag. Het ware wellicht doelmatiger en stellig van meer blijvende waarde geweest, voor deze gelegenheid des burgemeesters afbeeldsel te doen beitelen of schilderen en dit kunstwerk in de raadszaal te plaatsen, naar het voorbeeld van wat in vroeger eeuwen werd gedaan en waaraan wij zoovele meesterlijke magistraatsportretten, afbeeldingen van regenten en regentessen en andere ambtsbekleeders verschuldigd zijn.

Aan de beurt der gemeenteteekenschool, gaf het oudste jurylid lezing van het volgende adres:

Hooggeachte Heer,

De Antwerpenaars aan wien jaarlijks de taak opgedragen is de algemeene prijskampen der teekenschool Uwer gemeente te beoordeelen, komen, ter gelegenheid van Uw vijf en twintigjarig burgemeesterschap, zich voegen bij Rosendaals bevolking, om eene openlijke hulde te brengen aan uwe verdiensten.
Zij hebben van nabij kunnen nagaan, welke warme belangstelling de gemeenteteekenschool bij U vindt en hoeveel Gij U gelegen laat aan den bloei en de uitbreiding van het kunstonderwijs, waaruit Gij weet dat voor de beschaving en de veredeling van het volk voortreffelijke vruchten gekweekt worden.
Daarom verwaarloost Gij dan ook niets van alles wat bijdragen kan om voornamelijk aan de jeugd achting en liefde voor de kunst in te boezemen.

Bij deze plechtige gelegenheid zij herinnerd, hoe het ontwerp van het stichten der teekenschool, opgevat in 1858 door de Heeren J.F. Hosselet en Hendrik Dirckx, van eerst af aan, niet slechts met verlichte welwillendheid, maar met ware ingenomenheid door U onthaald werd.
Van een man die aan een ontwikkelden geest zooveel schranderheid en doorzicht paart, was wel niets anders te verwachten.
Waren aan de stichting der school velerlei en groote moeielijkheden verbonden, zij behoefden niet meer af te schrikken, en van terugdeinzen kon geene sprake meer zijn, nu Rosendaals wakkere burgervader voor de goede zaak gewonnen was en het denkbeeld onder zijne hoede had genomen.
Er werd gestudeerd, gezocht, gewerkt, met dien onverdroten iever en die aanhoudendheid welke hunne kracht putten uit het besef van wel te doen.
Waren de hinderpalen groot, grooter waren de moed en de volharding van de kunstvrienden, die U, Mijnheer de Burgemeester, aan hun hoofd hadden.

Den Heere G.W. Dorenberg, een ander edelmoedig burger met practische kennissen, werd het bouwkundig onderwijs opgedragen.
Voornamelijk dank aan uwe krachtdadigheid kon de zoo vurig verlangde teekenschool den 2^{n} Februari 1859 geopend worden, en dit nog wel in het beste lokaal, dat Rosendaal alstoen aanbieden kon: het gemeentehuis zelf.

Na de verstrijking van het eerste schooljaar was het bestuur bedacht op het noemen van beoordeelers, die het werk van de leerlingen zouden keuren.

Men wilde hierbij met de grootste omzichtigheid handelen en zorgvuldig alles vermijden, wat aanleiding zou hebben kunnen geven, om, in een of ander opzicht, het vermoeden te doen ontstaan, dat invloeden, min of meer vreemd aan de nauwkeurig afgemetene verdiensten van het ingeleverd werk, zouden hebben gewogen op de beslissing der beoordeelers.
Deze zorg toonde eenmaal te meer aan, hoe wel en ernstig men het meende met het nieuw ontloken gesticht voor teekenonderwijs.
De grootste waarborg van onpartijdigheid voor ieder een geloofde men te vinden, door de beoordeeling van de prijskampen toe te vertrouwen aan personen die niet in Rosendaal woonachtig waren.

En, gedachtig aan de broederbanden die Noord-Nederland aan Zuid-Nederland hechten, werd voorgenomen, Antwerpenaars te vragen, om hier op te treden als beoordeelers van de uitkomsten, met het onderwijs in de gemeenteteekenschool verkregen.
Aan deze omstandigheid hebben de aanbieders van dit adres de eer en het genoegen te wijten, dat zij UEds. kennis mochten maken.
Leerden zij, in hunnen omgang met U, Mijnheer de Burgemeester, U als mensch en burger waardeeren en hoogschatten, niet minder stelden zij de toewijding op prijs, waarvan Gij steeds blijken gaaft jegens de teekenschool, welker belangen Gij immer behartigdet met eene voorliefde die uwen kunstzin tot eere strekt en U eene aanspraak te meer geeft op de dankbaarheid uwer medeburgers, wier stoffelijke bloei ook bevorderd wordt door het bestaan van de teekenschool en in de toekomst daardoor nog meer en meer gebaat worden zal. Die teekenschool toch is eene kweekschool van bekwame ambachtslieden en ongetwijfeld zal, in 't verloop der tijden, daaruit ook meer dan een kunstenaar te voorschijn treden, die Nederland en, in de eerste, plaats, Rosendaal tot eer en roem verstrekken zal.
Verblijdend achten zij het, hier te kunnen aanstippen, dat reeds vele oud-leerlingen van de Rosendaalsche teekenschool, dank aan het daar met vrucht door hen genoten onderwijs, eervolle en winstgevende bedieningen hebben verkregen in verschillende vakken.
Een beter bewijs, voor het practisch nut van de gemeenteteekenschool, zou wel niet kunnen aangehaald worden.
Ter loops zij hier ook gewezen op de uitbreiding die de jonge school op betrekkelijk korten tijd nam, alsook op de onderscheidingen welke haar reeds ten deele vielen, zooals, onder andere, de zegepraal, door hare leerlingen behaald op de belangrijke tentoonstelling in 1869 te Amsterdam in het Paleis voor Volksvlijt gehouden, naar aanleiding van de algemeene wedstrijden te 's-Gravenhage uitgeschreven door de Heeren Inspecteurs van het middelbaar onderwijs voor al de academiën en teekenscholen van Nederland.
De onderteekenaars van dit adres hielden er aan, edelachtbare Heer Burgemeester, op dezen blijden en voor U zoo heugelijken dag, wat voorgaat in herinnering te brengen en, met de uitdrukking van de gevoelens die zij U toedragen, te boekstaven in deze bladzijden, welke zij U verzoeken, van hen te willen aannemen als een blijvend bewijs van hunne hoogschatting en eerbiedige toegenegenheid.
Zij voeden de hoop, dat het den Allerhoogste moge gelieven, U nog vele heilvolle en gelukkige jaren te schenken voor het welzijn der gemeente, den voorspoed der teekenschool en de eer van Nederland!

Antwerpen, 19 April 1876.

Voormeld adres is een meesterstuk van Antwerpsche drukkunst, uitmuntend schoon gebonden in rood marokijn door den zoo gunstig gekenden binder, A. Van der

Jonckheidt, te Antwerpen. Het boek bevatte een goed gelijkend portret des burgemeesters, geteekend door den kunstschilder P. Van der Ouderaa.

Ettelijke personen van Antwerpen, buiten de beoordeelers van de teekenprijskampen, waren den achtbaren jubilaris, naar aanleiding van hunne persoonlijke betrekkingen met hem, hunne gelukwenschen komen aanbieden. Onder andere bracht de hofbouwkundige I.J. De Beucker hem eene smaakvolle kroon, saamgevlochten uit gras en veldbloemen die rond Rosendaal tieren, en de dichter Jacob Karsman vereerde den jubilaris een fraai gebonden prachtexemplaar zijner volledige werken.

Ten 2 ure had er een optocht plaats, die door het luiden der klokken was aangekondigd; deze zoo eigenaardige als fraaie stoet bestond uit 33 afdeelingen: eerewachten, schutterijen, harmoniemaatschappijen, zegewagens, zangmaatschappijen, teekenschool enz. enz., begeleid door de muziek van het 3e regiment infanterie, dat later van 5 tot 8 ure op de markt, onder eene schoone kiosk, puike stukken uitvoerde, die afgewisseld werden door hagel- en regenbuien; intusschen had in het gemeentehuis een feestmaal plaats, door den raad den jubilaris aangeboden. Het bestuur der teekenschool onthaalde de Antwerpsche beoordeelers op eenen maaltijd. De spijzen der dischkaart van den burgemeestersmaaltijd waren in het Fransch gesteld, wat niet het geval was met de kaart van den feestdisch der teekenschool.

Ten 8 1/2 ure werden de leeraren der teekenschool en de Antwerpsche beoordeelers in het raadhuis ontvangen door het gemeentebestuur. Ten 9 ure sloot een prachtig vuurwerk, geleverd door J. Hendrickx, van Antwerpen, het feest. De versieringen van het raadhuis en de gasverlichting waren uitmuntend; het zelfde mogen wij, de heeren Dirckx en Stutterheim ter eere, van de versiering en verlichting der gemeente verklaren. Wij hebben in gansch Rosendaal slechts één ongevlagd huis aangetroffen, namelijk de woning des burgemeesters.

Rosendaal en niet minder de heer Schoonheijt zullen lang het geheugen bewaren van het op 19 April 1876 gevierde feest.

Troost der ouderlingen.[1]

Hij heeft gesloofd en is versleten.
Der wereld wordt hij gansch vergeten.
Eens straalden moed en mannenkracht
Uit zijnen blik, doch nu niet meer.
Wen hij het brood zijn gade bracht,
Dan was zijn heil haar liefde weer.
Ten hemel steeg met blijde klanken
Zijn bede toen om God te danken.

De sneeuw is hem van 't hoofd gevallen.
Een zware last van jarentallen
Heeft hem den rug geplooid en 't vuur
In hart en oogen uitgedoofd.
Hij is alleen, de winter guur.
Hem werden vrouw en zoon ontroofd.
Hij kan nu met geen blijde klanken
Den hemel om het leven danken.

(1) Dit lied, getoonzet door den heer Willem Brand, is, uit achting en erkentenis voor zijne talrijke diensten aan de ouderlingen bewezen, den heere P. Parein opgedragen geworden en werd voor de eerste maal gezongen op het feest van het jonge kunstliefhebbersgenootschap *Waelrantskring*, den 24n April, ten voordeele van het St.-Carolusgesticht ingericht.

Maar liefde komt den mensch beneden
In ramp en twijfel toegetreden.
Ze ontsluit den broeder Gods gesticht,
Waar vrede woont en stille rust.
Gebroken, wordt de stam verlicht:
Hij heeft weer moed en levenslust.
Ten hemel stijgt met heesche klanken
Zijn bede thans om God te danken.

EDM. VAN HERENDAEL.

Een verhaal uit China.

Het onmetelijke Chinesche rijk, dat 68,800 vierkante mijlen of het derde deel van Azië met 350 millioen inwoners bevat, is voor den Europeschen handel nog slechts voor een zeer klein gedeelte open. Weinige jaren geleden - in den tijd toen het hier verhaalde plaats greep - mochten in het hemelsche rijk de Europesche barbaren alleen op den Tiger scheepvaart drijven, en aan zijne monding lag eene wachtvloot, bestaande uit oorlogsjonken met korte plompe masten, de wimpels bont geschilderd en overwapperd van de gele vlag met den keizerlijken draak. Deze vaartuigen zijn niets meer dan groote, gebrekkige sloepen; voor- en achterdeel steken bij de twintig voet boven het dek uit, zoodat zij moeielijk te besturen zijn en zich zelden in volle zee wagen. Op het midden van het dek stonden eenige roodgeverfde kanonnen, die tot hunne wapening dienen.

Aan de monding van den Tiger ligt het eiland Lintin, waar de Engelsche schepen den opium lossen, welks invoer in het gansche rijk op doodstraffe verboden is.[1] Kleine smokkel vaartuigen

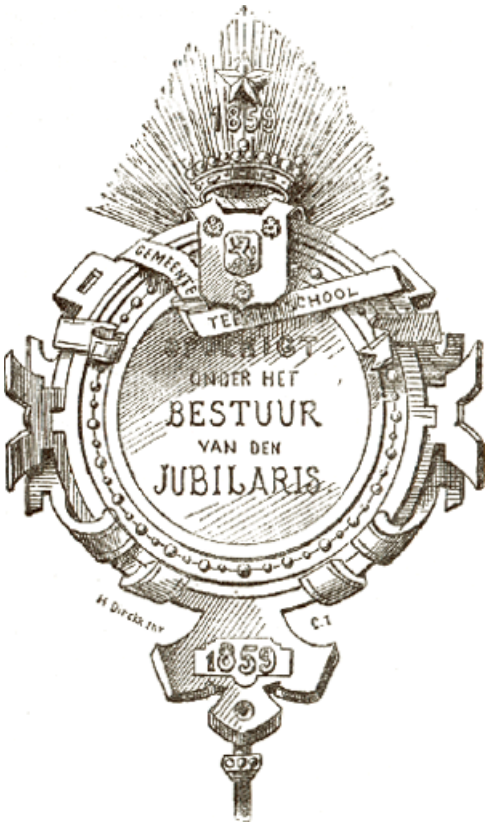

met veertig roeiers nemen dien hier over en vervoeren hem naar alle kanten. Alle zes maanden komt een keizerlijke mandarijn in eene verlakte en vergulde jonk, die reeds van verre aan den dubbelen zonnescherm op het dek ken baar is, de rivier afzakken en overtuigt zich van de strenge handhaving der wetten. Hij staat nochtans in de soldij der Engelsche kooplieden en geeft hun geheime berichten van zijne aankomst, zoodat de maatregelen daarnaar genomen kunnen worden en hij op Lintin noch schepen, noch opium vindt. Hooger op in den Tiger ligt Wampoa, eene andere reede, waar de schepen thee, boomwol, zijde, suiker, cochenille, kamfer, porselein, bisam en schildpadschalen laden. Hier splitst de rivier zich in twee armen; aan de oevers rechts en links liggen oude vaartuigen op het droge gesleept, die met bamboes overdekt en zoo tot woonstede ingericht zijn.

Beide armen vereenigen zich weder bij Canton, eene stad met omtrent 300,000 inwooners, wier vestingwerken zich in eenen kring van vijftig Engelsche mijlen uitstrekken. Zij is ten deele op paalwerk in de rivier gebouwd en bestaat eigenlijk uit drie verschillende steden; de eerste loopt langs den Tiger voort en heeft meer dan veertigduizend champans, die als transportschepen en woningen tegelijk gebruikt worden; in de tweede zijn de Europesche en Amerikaansche factoriën gelegen; de derde eindelijk is door muren en eene poort voor de Europeërs gesloten en is de eigenlijke Chinesche stad.

(1) Zie over het opiumrooken, *de Vlaamsche School* 1874, blz. 3.

Dicht bij deze poort, op de Europesche zijde, valt het tooneel voor, waarmede dit verhaal begint.

Twee mannen, wier gevolg groote zonneschermen over hen uitgespannen hield, gingen met langzamen tred en in druk gesprek op de poort toe. De oudste droeg een zijden sleeprok, eene wijde taffen broek en een geborduurd kappeken van waaronder een lange gevlochten haarstaart hem tot over de knieën neerhing. Behalve zijne citroengele kleur, zijne ingedrukte oogen, zijne met zorg geverfde wenkbrauwen en zijn kort stekelig baardje, deed nog de uitdrukking van list en geslepenheid in al zijne trekken hem op het eerste gezicht als een Chinees kennen. De vrije, open blik, waarmede de andere rond zag, zijne geheele houding en nankinsche kleeding naar Europesche snede, kenmerkten deze als een maar tijdelijk bewoner van het hemelsche rijk. De twee mannen bedienden zich fluisterend van de Chinesche taal.

- Ik herhaal nog eens, You-hi, zeide de Europeër, de Amerikaansche maatschappij wil zulke afzetterijen niet langer dulden: de rechten, welke de hou- pu[1] al vooruit eischt, zouden haar ten gronde richten, voordat wij twee jaren verder zijn. Niet tevreden met ons tolwachters aan boord te zenden, voor wie het touwwerk zelfs niet veilig is, geeft hij ook de ellemaat der katoenen goederen driemaal te hoog op, telt de kisten met ijzerwerk dubbel, kortom, neemt, om zijn eigen zak te vullen,

(1) Het hoofd der Chinesche tolbeambten.

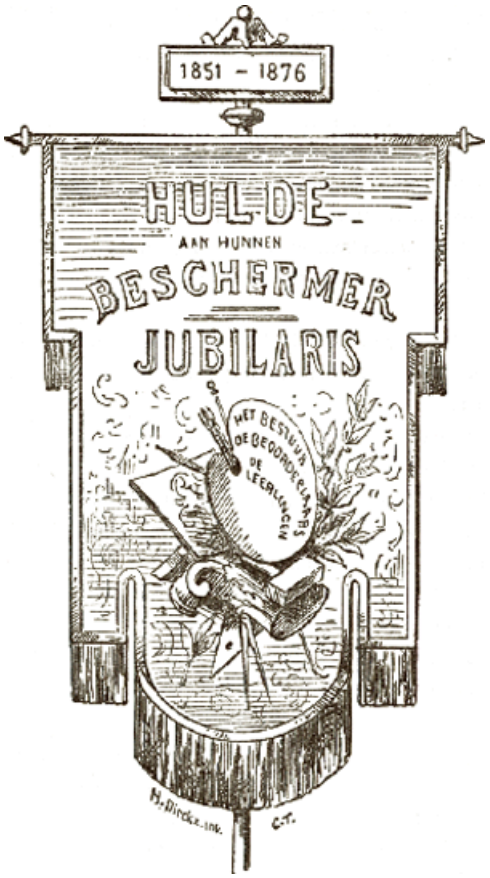

alle mogelijke bedriegerijen te baat. Heeft hij, om maar iets te noemen, niet onlangs nog eenvoudig Boheemsch glas voor juweelen en vuurkeien voor agaten uitgeven? Dat moet een einde nemen, dat zeg ik u, You-hi.

Met een bedrukt gezicht antwoordde de Chinees:

- En wat is er veel tegen te doen? De hou-pu is een bloedzuiger; de maatschappij had hem niet de halve, maar de heele hand moeten geven.

- Lieve hemel, hebben wij dan nog niet genoeg geofferd? riep de Amerikaansche factor, en heeft uw tolmeester, in laken, staal, Spaansche wijnen en goudsmidswerk, al niet de waarde van ver over de vijfduizend dollars ontvangen? Meer kunnen wij hem niet geven, en 't is uwe zaak, hem dat aan het verstand te brengen. De andere wilde tegenwerpingen maken.

- Het moet gebeuren, antwoordde de Amerikaan op vasten toon. De keizer heeft het uitsluitend voorrecht voor buitenlandschen handel aan een dozijn kooplieden, uw zoogenaamden kong-hang, alleen daartoe verleend, dat zij de barbaren tot hulp zouden dienen. Gij voorziet onze aankomende schepen van levensmiddelen, betaalt de rechten voor de lading en verschaft hun de vrijheid tot vertrekken. In een woord, gij zijt onze zaakgelastigden en gij moet ons recht verschaffen.

- Maar hoe dat aan te vangen, meester Effendon? hernam de Chinees. Weet gij niet, dat wij, hanisten[1], al 't onrecht te

(1) Leden van den kong-hang.

verduren hebben, dat men zich tegen u, vreemdelingen, niet veroorlooft? Net als het ijzer tusschen hamer en aanbeeld, staan wij tusschen onzen gebieder en de Europeërs midden in, en alle slagen vallen op ons.

- Bij mijne ziel, hernam Effendon, de zaak gaat u aan en een man als gij vindt licht een middel, om den hou-pu handelbaarder te maken. De maatschappij verrijkt u en heeft daarvoor het recht, om nadrukkelijke bescherming van u te verlangen. Zie, hoe gij daarmee klaar komt, of men zou geweld moeten gebruiken en een dozijn van uwe tolgaarders in den Tiger werpen.

- Wat zegt gij? riep de Chinees, daar hem de schrik in de kleine oogjes stond te lezen; dat kan niet gemeend zijn, mijnheer.

- Integendeel beschouw ik het als eene zeer nuttige les, die uwe beambten billijker maken moet.

- Maar vergeet gij dan, dat ik als hanist voor al uwe manschap verantwoordelijk ben? Weigert gij de inkomende rechten, dan moet ik ze betalen; als er wanorde voorvalt, pakt de mandarijn mij; als gij tolgaarders verzuipt, slaat men mij daarvoor het hoofd af.

- Dat alles weet ik, antwoordde de Amerikaan half lachend, en ik wilde er u dus eerst opmerkzaam op maken, voordat ik strengere maatregelen neem. Bezoek den hou-pu en spreek met hem; open de hand, zooals gij vroeger zeidet, en laat in den muil van dien haaivisch iets van het goud vallen, dat ge door ons verdiend hebt. Men moet op zijn tijd een offer weten te brengen.

You-hi loosde een diepen zucht; hij kende Effendons onverzettelijk karakter. Zoo stapten zij een eind zwijgend voort, tot zij het paleis van den hou-pu naderden. Het was kenbaar aan den ingang met drakenkoppen versierd, boven welke, als teekenen der rechtsmacht, ketens en zweepen hingen. Effendon wees op dat paleis met de woorden: ‘Gij zijt, waar ge wezen moet; draag uwe zaak goed voor, de uitkomst ligt in uwe hand: een vaste wil keert bergen om.’

- Ja, zoo zegt gij, mijnheer, maar bij ons zegt een spreekwoord: De grootste wijze kan eene spin geene zijde leeren bereiden. Evenwel zal ik mijn uiterste best doen, en als ik u van avond op mijn landgoed zie, kunt gij het antwoord van den hou-pu heden nog vernemen. Gij hebt mijne uitnoodiging toch ontvangen?

- Op rood papier en met gouden inkt geschreven. Gij kunt op mij rekenen.

De Chinees wenkte tot afscheid met de hand, en zij scheidden.

Overigens waren de bedreigingen, door Effendon gedaan, niet enkel ijdele woorden, en You-hi wist, dat hij de man was, om zijn opzet ten deele te volvoeren, zonder zich om de gevolgen te bekommeren, die dat voor de hanisten en hemzelf hebben kon. Hij was nu bijna tien jaren factor van de Amerikaansche handelmaatschappij te Canton en had de ondervinding gekregen, dat men het zekerst tot zijn recht kwam, wanneer men zich dat zelf verschafte, en dat de eerste gewelddadigheid niet zoo gevaarlijk was, als een te lang gerekt geduld. Hij achtte het beneden zich, de Chinezen op al de kromme wegen te volgen, waarop zij uit aangeboren valschheid en winzucht hunne bedriegerijen volvoerden, maar had zich tot stelregel gemaakt, den list met open vizier te bestrijden, voor ieder geleden onrecht voldoening te eischen en die zich des noods zelf te verschaffen. En werkelijk had die moedige wijze van handelen den konghang, ja zelfs de keizerlijke ambtenaren ten laatste ook ontzag ingeboezemd en weerhield hen dikwijls, om in hunne hebzucht te ver te gaan. Op den terugweg naar zijne woning, waarvoor de met sterren bezaaide vlag der Vereenigde-Staten

geplant was, ging de Amerikaansche zaakgelastigde in zijne gedachten na, welke gevolgen de stap van You-hi nu denkelijk wel hebben zoude. Hij ging door het benedenhuis naar den hof in het binnenste gelegen, op welks achtergrond zich het paviljoen door hem bewoond verhief. Plotselings stond hij stil en luisterde, toen hij uit de nabijheid daarvan een onduidelijken kreet, gelijk die aan doofstommen eigen is, vernam. Van achter een half opgelicht gordijn op de eerste verdieping lachte en wenkte eene jonge juffer in balkleeding hem toe. Zoodra hij haar in 't oog kreeg, gaf Effendon zelf een luiden kreet van verrassing, wenkte haar driftig toe, zich terug te trekken, wierp een vreesachtigen blik in het rond en klom daarop den trap op naar het paviljoen.

De doofstomme zelve deed open; hij sloot de deur achter zich toe en riep uit: ‘Zijt gij zot, Maria, u zoo gekleed aan 't venster te wagen! Ongelukkig meisje, wilt gij ons moedwillig in het verderf storten?’

De jonge juffer verstond wel niets van deze woorden, doch des te beter las zij het misnoegen op haars vaders gezicht, want zij wierp zich in zijne armen en zag zoo smeekend tot hem op, dat hij wel spoedig weer vriendelijk worden moest.

Op eenen toon, die meer verstoordheid uitdrukken moest, dan er werkelijk in lag, voegde hij haar toe: ‘Ik heb het immers verboden; waarom hebt gij mij niet gehoorzaamd?’

Het antwoord der stomme bestond enkel in verdubbelde liefkozingen. Eerst scheen Effendon die te willen afwijzen; doch lang bleef hij er niet tegen bestand, en omarmde haar hartelijk, terwijl hij bij zichzelf zeide: ‘Ik vergat waarlijk, dat het arme kind weinig anders tot verstrooiing en tijdkorting heeft.’

Toen het meisje zag, dat haar vergiffenis was te beurt gevallen, liet zij een kreet van vreugde hooren; hierop huppelde zij eenige schreden achteruit en bleef in stijve, opgerichte houding met al de trotschheid van een kind, dat zijne kleederen wil laten bewonderen, voor Effendon staan. Deze waren dan inderdaad ook uitnemend sierlijk en rijk. Het witten gazen kleed was met een krans van jasmijnknoppen omzoomd en werd door zijden, met zilver doorwerkte lissen vastgehouden; in het haar was eene soort van tulband van gebloemd atlas gevlochten, die aan beide zijde neerhing en zoo het jeugdig bloeiend gelaat tot lijst diende; blauwe halve laarsjes met franjes en paarlen bezet voltooiden de prachtige kleeding, die Maria's schoonheid zoo glansrijk deed uitkomen, dat Effendon haar met verrukking aanstaarde. Men meende eene Perzische peri in hare volle heerlijkheid voor zich te zien.

Hij stond eene poos als in stille aanschouwing verdiept. Hierop nam hij haar bij de hand, deed haar op eene sofa van fijn ge-

vlochten bamboesriet plaats nemen, en begon een gesprek met haar in teekens met de hand, waardoor de stomme zich bijna even goed weet uit te drukken, als wij in onze goede taal.

Eerst hield hij haar voor, hoe onvoorzichtig het van haar was geweest, zich in die kleedij aan het venster te vertoonen, waarbij de doofstomme de oogen nedersloeg en bloosde.

- Gij weet toch wel, vervolgde hij, dat het ons, vreemdelingen, verboden is, vrouwen uit ons vaderland mede te brengen. Werd uw geslacht bekend, dan zou het gevolg zijn, dat ik het land uitgezet en de maatschappij in hare belangen aangetastwerd.

Maria ontstelde zichtbaar, terwijl Effendon vervolgde: ‘Ik weet wel, het zou verstandiger geweest zijn, u niet mee te nemen; maar van het dierbaarste, dat mij nog gebleven is, kon ik mij niet losrukken. In uw eigen toekomstig belang moest ik het factorschap hier aannemen, en toen wilde ik dan het nuttige met het aangename verbinden; zoo heb ik u dus voor mijn zoon uitgegeven.’

- En tot hiertoe heeft nog geen sterveling iets van mijne kleeding vermoed, viel het meisje hem in de taal der stommen in het woord.

- Omdat gij die nooit hebt afgelegd, hernam Effendon, omdat ik, om geen schijn van achterdocht te wekken, u naar welgevallen uw omgang liet kiezen, omdat gij, bij uwe vermomming, uw naam ‘Maria,’ waardoor ik mij anders honderdmaal verraden had, behouden konde. Maar wat gevolgen zou het hebben, als men u eens in die nieuwe kleeding zag? Ach, ik had die vrouwenkleederen nooit moeten laten overkomen. 't Was een dwaze wensch van mij, dat ik u ook eens in die dracht wilde zien; maar gij moest deze nieuwe kleederen maar bij geslotene deuren en voor mij alleen dragen.

- Vergeef mij, vader, voortaan zal ik voorzichtiger zijn; schoon, wat is hier te vreezen? hernam het meisje.

- Vergeet gij dan, dat wij door bespieders omringd zijn? voerde Effendon haar haastig toe, dat de Chinesche mandarynen alles vernemen, wat in deze factorijen voorvalt? Maria, gij zult ons in het ongeluk storten, als gij deze kleederen niet voor goed aflegt.

Het stomme meisje gaf te verstaan, dat zij hem gehoorzamen zou, en verwijderde zich na een teeder afscheid van den vader, die met gekruiste armen en diep bekommerd staan bleef. Zijne bezorgdheid was maar al te gegrond. Door de minste onvoorzichtigheid kon het geheim aan den dag komen en genoegen en rust hem op eenmaal ontnomen zijn. Hij wist uit ondervinding hoe ieverig en streng de Chinezen de wetten tegen buitenlanders toepasten, zoodra zij dat slechts zonder gevaar doen konden; en daarbij kon hij in dit geval niet op den bijstand der maatschappij rekenen, daar deze aan hare beambten de stiptste opvolging der niet tegen haar belang strijdende keizerlijke wetten voorschreef. Buitendien had hij, gelijk hij Maria voorgehouden had, van zijne dienstboden alles te vreezen; hij was in zijn eigen huis in de macht der Chinesche regeering. Hij mocht zijne dienstboden niet zelf kiezen, zij waren hem door den comprador[1] toegewezen, die ook voor zijne tafel zorgde, waarvoor hij de maandelijksche rekening zonder tegenspraak betalen moest. Hoewel de landtaal machtig, moest hij toch een linguos of tolk in dienst nemen. Kortom, hij stond onder een voortdurend scherp toezicht, dat hem gestadige kwelling en onrust berokkende.

(1) De leverancier voor vreemdelingen door den toenmaals te Canton bevelvoerenden mandarijn of onderkoning benoemd.

Uit deze gedachte wekte hem de pendule, die 4 ure sloeg. Dit herinnerde hem, dat hij bij You-hi ter maaltijd was genoodigd; hij liet dus een palankijn voorkomen en begaf zich naar het landhuis van den hanist.

(Wordt voortgezet.)

Koking.

II. Men kan de koking vertragen, wanneer men de drukking op het vocht vergroot. Het is aldus dat men in den *ketel van Papin* aan het water de grootste warmte kan overbrengen, zonder het te doen koken. Dit tuig bestaat uit een buisvormigen koperen ketel, welks wanden eene groote drukking kunnen onderstaan. Deszelfs opening is eng en gesloten door eene dampdrukkingsklep, welke men belast met zware gewichten om eene drukking te veroorzaken gelijk aan 40 tot 50 dampkringsdrukkingen volgens den wederstand der wanden. In dit tuig is de koking onmogelijk, vermits de damp die zich boven de vlakte van het water vormt, gedurig eene genoegzame drukking teweegbrengt om de koking te beletten; doch zoohaast de dampdrukkingsklep geopend wordt, spuit de damp uit den ketel met de grootste hevigheid. Ter zelfder tijd ondergaat de ketel eene verkoeling, vermits het water tot zijne dampwording veel warmte vereischt. De ketel van Papin wordt bijzonder gebruikt om geleistoffen uit beenderen te trekken.

De samenhangskracht der vochten oefent op den warmtegraad der koking een zekeren invloed uit. De dampblaaskens kunnen zich niet vormen zonder het omringend vocht te verwijderen, en diensvolgens behoeven ze niet alleen de dampkringsdrukking te overwinnnen, maar ook tevens de samenhangskracht van het vocht. Doch deze blaaskens eens gevormd, wordt weldra die kracht minder groot, en de damp ondergaat spoedig eene vergrooting in zijnen omvang. De koking wordt dus niet alleen vertraagd door deze oorzaak, maar geschiedt overigens met luchtige en plotselinge sprongen.

Eene andere oorzaak die zekeren invloed uitoefent op den warmtegraad der koking, is de aard van het vat, waar het vocht inbesloten is. Alzoo kookt het water, volgens waarnemingen van Gay-Lussac, min snel in een glazen dan in een metalen vat. In eenen ketel 32 voet diep en gansch met water gevuld, ondergaan de lagen vocht die op den boden rusten, eene drukking gelijk aan twee dampkringsdrukkingen; ook kunnen aldaar geene dampblaaskens ontstaan, ten zij bij eene warmte van 121 graden. Doch aangezien de bovenste lagen van het vocht geene grootere warmte kunnen hebben dan die van 100 graden, zullen de onderlagen, uithoofde hunner uitzetting, zich gedurig verheffen, tot dampblaaskens overgaan bij vermindering in de drukking, en zich verkoelen van 121 tot 100 graden. Hetzelfde gebeurt in vaten die minder diepte hebben. Ook ontstaat er gewoonelijk voor de koking een bijzonder geluidgevend verschijnsel, onder den naam van zoding bekend,

en veroorzaakt doordien de dampblaaskens, gevormd op den bodem van het vat, zich plotselings vernietigen bij aanraking der bovenste vochtlagen die nog geene genoegzame warmte hebben. Men kan zich daarvan overtuigen, wanneer men water in een glazen vat te koken zet; men ziet alsdan de dampblaaskens zich vormen, een weinig klimmen en daarna verdwijnen.

Dr. F.J. MATTHYSSENS.

Kroniek.

Antwerpen. - Den 11^{n} April ordende de gemeenteraad de dienstinrichting van het huis Plantijn, gelijk zij zal afgedeeld zijn tusschen A) den bestuurder die in het lokaal zal wonen, en B) den bewaarder. De aanvragen, voor het bekomen der ambten, aan het stadsbestuur in te zenden vóór 25 April.

- Van den heer E. Gregoir is verschenen: *Panthéon musical populaire*, in twee deelen. Dit belangrijk en veelomvattend werk van den bekwamen en ieverigen schrijver en toonzetter, is hoofdzakelijk bestemd om het zingen meer en meer te bevorderen en het zangonderwijs te vergemakkelijken en te verbeteren. Sedert vele jaren reeds, wijdt de heer E. Gregoir zijne beste krachten aan dit hoogst loffelijk doel en wij meenen te mogen verzekeren, dat hij daarmede reeds goede uitkomsten verkregen heeft. Zijn *Panthéon musical littéraire* wenschen wij dan ook in vele handen.

- De te Parijs nieuw aangekochte schilderij van Hobbema, *De watermolen*, is in het stedelijk museum bijgezet en lokt daar ongemeen veel bezoekers naar toe. 't Is een zeer schoon stuk, een waarlijk puike Hobbema, waarop het Antwerpsch museum met rechtmatige fierheid zal mogen wijzen.

- *Koninklijke academie van schoone kunsten.* Als kampers naar den prijs van Rome in de schilderkunst werden aangenomen: E. De Jans, L. De Pape, J. Comet, K. Goethals, J. Schoukwits en J. Ubaghs. De stukken van den voorbereidenden prijskamp, die openbaar tentoongesteld zijn geweest, van 9 tot 11 April, waren niet zeer verdienstelijk. Als kunstrechters zijn benoemd de heeren N. De Keyser en F. Pauwels (Antwerpen), E. Slingeneyer, A. Robert, J. Stallaert, A. Thomas, G. Guffens, E. Wouters (Brussel), T. Canneel (Gent), L. De Taeye (Leuven), A. Chauvin (Luik), E. Legendre (Doornik); bijgevoegde leden: de heeren F. De Braekeleer (Antwerpen) en J. Van Severdonck (Brussel). (Zie blz. 7.)

Brussel. - Het in aanbouw zijnde paleis van justitie, welk nog in verre na niet voltooid is, heeft reeds ongeveer 16 millioen frank gekost. Er wordt sedert 16 jaar aan gewerkt. In die tijdruimte heeft het rijk betaald II, 300,000 fr., de provincie Brabant 2 millioen en de stad Brussel 2,700,000 fr. De bouwmeester ontving tot hiertoe 294,889 fr. 94 c.

- Den 17^{n} April is in het hertogelijk paleis de 17^{e} jaarlijksche tentoonstelling der waterverfschilders geopend, in het bijwezen van HH. MM. den koning en de koningin, den heer Delcour, minister van binnenlandsche zaken, en vele andere aanzienlijke personen.

Brugge. - Door een der bladen wordt gemeld, dat het stadsbestuur, voor 2000 fr., uit de verzameling van mgr. Weimaer heeft aangekocht de eenig gekende schilderij van den Brugschen schilder Jacob van Coornhuuse, voorstellende het *Laatste oordeel.*

Buitenland.

Rotterdam. - Het Nederlandsch aardrijkskundig genootschap heeft de volgende Belgen tusschen zijne leden opgenomen: de heeren C.F. d'Hane-Steenhuyse en F. Van Rysselberghe (Oostende), L. Delgeur (Antwerpen), C. Ruelens en J.C. Liagre (Brussel), J. Van Raemdonck (St.-Nicolaas).

Parijs. - Omtrent half Maart werden in de roepzaal van Drouot 44 landschappen verkocht, geschilderd door Alfred de Knyff, een nog levenden te Parijs gevestigden Belgischen landschapschilder; het was de kunstenaar zelf die de schilderijen liet verkoopen. Onder andere betaalde men 4000 fr. voor een *Zonsondergang in de Kempen*, 2650 fr. voor een *Maanlicht aan de Maasoevers*, 1780 fr. voor een *Vijver te Compiègne*, 1700 fr. voor de *Brug van Suresnes*, 1660 fr. voor eene *Heideplek met kastanjeboomen in Schotland*, 1200 fr. voor een *Onweder in de heide.*

- Op 11 of 12 April werden in de roepzaal van Drouot verkocht de als volgt genoemde schilderijen: *De aanbidding der Wijzen* (3 paneelen), door Rubens, 87,700 fr.; *Vlaamsch feest*, door Teniers, 23,000 fr.; *Inneming eener stad*, door Wouwermans, 32,000 fr.

- Stads bibliothecaris, Julius Cousin, heeft de hand gelegd op een der drie eenigst gekende exemplaren van Du Cerceau's aloud plan van de stad Parijs.

- In de Sorbonne gaat op last van den minister van onderwijs een bronzen beeld van den befaamden staatsman en schrijver A.F. Villemain opgericht worden.

Dresden. - In deze stad werd onlangs de beroemde viool verkocht, die de graaf von Trautmansdorff, groot stalmeester van keizer Karel VI, destijds had gekocht van den befaamden vioolmaker Strainer. Trautmansdorff betaalde hem bij den aankoop 66 gouden carolus en verbond zich bovendien hem zijn leven lang alle dagen een goed middagmaal en alle maanden 100 gulden te geven; verders ieder jaar een stel nieuwe kleeren, afgezet met goudborduursels, en twee tonnen bier; buiten dit alles, vrije woning, vuur en licht. Daar Stainer nog 16 jaren leefde, ontving hij voor zijne viool 20,000 gulden in geld. Voor korten tijd was een Oostenrijksch edelman de bezitter van dit speeltuig. Thans is het overgegaan aan eenen Rus voor 2500 thalers (ongeveer 10,000 fr.).

Sterfgevallen.

G. METDEPENNINGEN, bestuurder van het handelsgesticht te Antwerpen, en die, vooral in deze betrekking, gewaardeerde diensten bewezen heeft, is den 11^{n} Maart in 71-jarigen ouderdom te Antwerpen overleden. Hij maakte gedurende eenige jaren deel uit van den Antwerpschen provincialen raad. De overledene was een zeer kundig man, die, aan een scherpzinnig oordeel, uitgebreide wetenschappelijke kennissen paarde.

ED. G.A. TER BRUGGEN, oud-secretaris van de Antwerpsche rederijkkamer *de Olijftak* en de maatschappij ter aanmoediging der schoone kunsten, griffier van het vredegerecht voor het noordkanton van Antwerpen, is aldaar overleden den 15^{n} Maart, in den ouderdom van ruim 56 jaren. De overledene was een uitstekend kunstkenner. Zijne uitgebreide verzamelingen van gravuren en munten en penningen, ten deele afkomstig van den overleden Antwerpschen archivaris F. Verachter, zijn, zooals wij destijds hebben gemeld, in 1875, door verkoop in eigendom overgegaan aan de stad Antwerpen. Er bestaan van Ter Bruggen, die een zeer ontwikkelden geest

bezat, eenige gedrukte en ongedrukte verhandelingen over kunst en andere onderwerpen, gesteld in de Nederlandsche taal.

Hoe.

Het ligt aan ons zus of zoo te zijn. Onze lichamen zijn onze tuinen, waarvan onze zielen de tuiniers zijn: zoodat, willen wij netels planten of latuw zaaien, hijzop zetten, en thijm uitwieden; hen met ééne soort van gewas voorzien, of hen met velerlei soorten beplanten, hen onvruchtbaar maken door verwaarloozing, of doen gedijen door nijverheid; - welnu, de werkkracht en mogelijkheid daartoe ligt in onzen eigen wil.

SHAKESPEARE.

De breister.
Tafereel van Julius Breton op steen geteekend door Florimond Van Loo.

Bovenstaande schoone steendrukplaat is degene, door ons, verleden jaar, op blz. 192, aangekondigd in ons verslag over de Brusselsche tentoonstelling. Zij is uitgevoerd door den zoo gunstig gekenden Gentschen teekenaar Florimond Van Loo, naar een tafereeltje, in bezit van den heer Jos. D'Hoy, te Gent, 0^m35 hoog en 0^m28 breed, geschilderd in 1860 door den befaamden meester Julius Breton, die in 1872, in de Parijzer kunsttentoonstelling, de groote medaille behaalde. Reeds in 1863 heeft

de *Vlaemsche school*, blz. 69, eene steensnede naar eene koolteekening van denzelfden schilder medegedeeld. Het onderwerp behoeft geene toelichting; het lieve vlijtige breistertje is zoo gemoedelijk afgebeeld als men maar kan wenschen. Wij mogen hier de opmerking niet vergeten, dat de teekenaar den schilder meesterlijk op steen vertolkt heeft. Te dezer gelegenheid drukken wij er hier nogmaals ons leedwezen over uit, dat het teekenen op steen, een vak der kunst welk voor 25 jaren in ons land zoo zeer in aanzien was, thans slechts betrekkelijk weinig beoefend wordt. Bij herhaling spreken wij hier den wensch uit, het weer als vroeger door onze schilders ter hand te zien nemen. Het zou hunne faam en stoffelijke welvaart zeker niet schaden.

Een verhaal uit China.
II.

You-hi's landhuis, waarheen de Amerikaansche factor zich in zijne draagkoets liet brengen, lag op de overzijde van den Tiger, midden in eenen hof, door zijne grootte en fraaiheid onder de inwooners beroemd, want You-hi was geen gierigaard, ofschoon hij ook in andere dingen eene buitengewone hebzucht aan den dag legde. Het geld, dat hij op alle mogelijke wijzen van de vreemde barbaren zocht af te persen, besteedde hij tot veraangenaming van zijn huiselijk leven. Effendon stapte bij een poortje uit zijne draagkoets en werd van hier door een Chineschen bediende in den hof geleid. Hier had den hanist, gelijk gezegd is, alle hulpbronnen der Chinesche kunst uitgeput. Kronkelende paden, dichte perken in allerlei figuren, onregelmatige bloembedden, grotten uit brokken rots, verlakte bruggetjes zonder beek, tuinhuisjes met geslepen glas en allerlei vazen versierd, wisselden elkander af. Overal was een wonderlijke smaak, eene zucht tot misvorming der natuur merkbaar. Hier zag men steenen bekkens, waarin bosschen van dwergachtige eikenboomkens, benevens beuken of olmen geplant waren, die ten gevolge eener kunstige behandeling de grootte van kleine struiken hadden, daar groene boomen, in den vorm van olifanten of vogels gesnoeid, wat verder wilde dieren van porselein, uit welker ooren zeer kleine gewassen groeiden. Evenwel vertoonde zich te midden dezer zonderlinge verwarring en opzettelijke verminking, de natuur ook weder in hare gansche eenvoudigheid, rijkdom en weelderigheid. Overal verhief zich de geurige olijfboom, de vijg, de forsche aloë, de moerbezie, de pisang, en hier en daar gaven yulangstruiken met hunne scharlakenroode of zilverwitte bloesems aan het bladerwerk een bont aanzien, terwijl Chinesche stokrozen en magnolia's de vele slingerwegen en kronkelpaden omzoomden. Eindelijk leidde de weg naar het woonhuis door een boschje van oranje-, rozen-, appel- en vijgenboomen, dat doorwelriekende ananas omgevenwas.

Gelijk alle woningen in China, was ook dit huis alleen beneden voor vreemde gasten en bezoekers ingericht, terwijl boven de vrouwen en kinderen van You-hi huisden, die zich nochtans nooit vertoonden.

De hanist ontving zijne gasten in een ruim voorvertrek, waarin zich ook het huisaltaar bevond, waarop voortdurend reukwerk gebrand werd. Zijn gelaat straalde van voldoening.

- Wees welkom onder mijn schamel dak, meester Effendon! riep hij, den factor in het oog krijgende. Ik ben bij den hou-pu geweest en denk dat de maatschappij voortaan tevreden zijn zal.

- En is dat u duur te staan gekomen, You-hi? vroeg Effendon lachend.

- Zoo duur, dat het mij allen eetlust benemen zou, als ik het mij niet uit het hoofd zette, antwoordde de Chinees; doch daarover spreken wij later.

- Op mijn woord, de hou-pu had nog eens zooveel geëischt, als hij al deze heerlijkheid gezien had, die zich geen keizer schamen zou.

- Meester Effendon ziet alles met te toegevende oogen aan, antwoordde You-hi, met geveinsde nederigheid; over het woonhuis kan hij nog niet oordeelen, maar als hij dat wenscht te zien...

Deze antwoordde toestemmend, en de hanist leidde hem van het eene vertrek in het ander en maakte hem met derzelver bestemming bekend. Zij waren enkel met rustbedden en kleine tafels gemeubeld, doch aan de zoldering hingen eene menigte lantarens van hoorn, gaasdoek of papier en de wanden waren met zorg gevernist en in groote vakken met schilderijen of gedenkspreuken afgeleid.

In de eerste zalen hield de gastheer zich niet lang op, doch in de bibliotheek vertoefde hij langer. ‘Gij vindt hier wel geen 30,000 boekdeelen, zooals in de keizerlijke boekerij te Peking, zei You-hi, met een vergenoegd lachje; maar toch heb ik, buiten de heilige boeken, over de honderd handschriften in de kleine taal[1] en nog eens zoo veel gedrukte deelen. Ongelukkig laten mijne zaken mij weinig vrijen tijd over; en hoeveel had ik dan niet te lezen! Geen volk heeft zooveel werken aan te wijzen als het onze. Geen ander kan zich beroemen, eene bijzondere geleerde taal te hebben, die zich niet spreken laat en die, in 80,000 teekenen, niet als de uwe, klanken of woorden, maar gedachten uitdrukt. Laat ons nu echter naar de groote zaal terugkeeren, want het eten wordt opgedragen en de gasten zullen er reeds zijn.’

Dit was inderdaad het geval, en het gezelschap bestond grootendeels uit geleerden, die met den hanist bevriend waren. Deze noodigde hen uit, plaats te nemen, aan verschillende tafeltjes, met rijk gestikte scharlakenroode voetkleeden, die in een driehoek gerangschikt stonden. Voor zich had ieder een zilveren bord, een mes, twee elpenbeenen staafjes om te eten, een dikken porseleinen lepel en twee schoteltjes, het eene met soya[2], het andere met zout, zuur en verschillende kruiderijen gevuld. Hierop werden de spijzen naar gewoonte opgedragen; eerst werd in porseleinen borden eene soep van Indische vogelnestjes rondgediend; vervolgens kwamen kikvorschenmoes, hondenribbekens, gestoofde haaivischvinnen, holothuriën of dikke,

(1) Schoon de Chinezen de boekdrukkunst reeds van ouds kennen, treft men in hunne bibliotheken toch altijd veel handschriften aan. Een werk heet in de ‘kleine taal’ geschreven, als zijn stijl het midden houdt tusschen de spreek- en de schrijftaal.

(2) Eene saus uit boonen getrokken.

zwarte, zes duim lange zeewormen met in iederen ring een spits horentje; eindelijk eieren, vleesch, groenten, deze laatste in ricinusolie (soort van palmolie) gestoofd, en met gezouten rupsen en pissebloemen gekruid. Achter de stoelen stonden oppassers, die de gasten naar verkiezing thee of cam-chou (warmen wijn) in porseleinen schalen aanboden.

Nu werd het eerste gerecht weggenomen en daarvoor gebak, salade en bamboesspruitjes opgedragen, waarbij een sterk riekend uit dunne flesschen geschonken water de plaats van thee en wijn verving. Eindelijk kwam het nagerecht dat uit allerlei fijne versche en ongelegde vruchten bestond.

De geleerden waren door het maal warm geworden; zij daagden elkander uit en sloegen een dichterlijken wedstrijd voor, waarbij de overwonnene zooveel kopjes cam-chou drinken moest, als zijn tegenpartij goedvinden zou, hem tot boete op te leggen. You-hi liet inkt, papier en penseelen halen, waarop allen zich tot schrijven nederzetteden. De eerste zag door het venster het landschap door 't avondrood verguld, en schreef;

> ‘De sombere regendagen, die thans geweken zijn, doen veld en akker met vernieuwden luister prijken.
> Als amethisten en robijnen dartelen de vogels in het lommerrijk geboomte rond.
> De wind jaagt de blozende bloesems der perzikboomen door de lucht en de vlinders fladderen daartusschen.
> In schitterende kleuren vertoont zich het veld, gelijk een voetkleed van kunstvol weefsel.
> Kostelijk maal, lachende aanblik! verrukkende geuren!
> Schoon is het leven met vrienden, wanneer de hemel boven onze hoofden schittert als een zijden tentspansel.’

Deze verzen werden met welgevallen aangehoord, en hierop droeg de tweede de zijne voor:

> ‘De landman strooit het rijstzaad in de frisch opgedolvene aarde.
> Weldra ziet hij op het groene, rijk bewaterde veld het zuiver azuur des hemels blinken.
> Dit veld gelijkt ons hart; het draagt zijnen tooi en zijnen rijkdom, als het van hartstochten rein en gelouterd is.
> Alleen daardoor, dat men zichzelf niet te hoog acht, geraakt men tot zulke hooge volmaaktheid.’

Deze regels werden boven de eerste gesteld; doch nu las de derde geleerde, die, gelijk Effendon onder den maaltijd vernomen had, eerst onlangs weduwenaar geworden was, de volgende verzen voor:

> ‘In overmatige jaloerschheid brengt de beroemde Ou zijne gemalin om het leven; dat is barbaarschheid. De beroemde Slun wil, om den dood der zijne, van droefheid sterven; dat is eene dwaasheid. De wijsgeer Tschouang zoekt verstrooiing bij 't gerinkel der kannen en drinkschalen; hij houdt het met de vrijheid en geeft zich over aan de vreugde.
> Dat is een man naar mijn hart. Mijne vrouw is dood; nemen wij den waaier en drogen wij de tranen over haar zoo schielijk mogelijk af.’

Schaterend gelach en handgeklap beloonden deze verzen; de prijs werd eenstemmig aan den maker toegekend, terwijl de beide andere geleerden zich ieder tot tien koppen warmen wijn veroordeeld zagen. You-hi wilde zijne gasten met den meest mogelijken luister onthalen en leidde hen dus, nadat dit vonnis vertrokken was, op eene galerij, die uitzicht had op den hoofdhof, welke met gekleurde lantarens was verlicht. Op een gegeven teeken stegen alsnu kunstige vuurwerken uit den hof op en stelden voor

lichtende boomen met bonte vruchten behangen, vazen met bloemen versierd of kronkelende, tot het balcon opschietende, slangen.

Na dit vuurwerk traden behendige goochelaars op, en ten laatste voerden tooneelspelers een zeer beroemd stuk op. Ongelukkig ontbrak het hun aan ruimte en aan schermen, zoodat zij elke verandering vooraf met de woorden aankondigen moesten: 'Nu stelt het tooneel een bosch, een paleis, eene gevangenis voor.' Een hunner moest eene reis doen; hij verliet daarom het tooneel toch niet, maar nam een stok tusschen de beenen, liep driemaal de plaats rond en bleef toen staan, terwijl hij zei: 'Zie zoo, nu ben ik aan het doel mijner reis.' Hij speelde hierop voort, alsof hij die reis werkelijk volvoerd had.

Hoewel Effendon dergelijke voorstellingen reeds meermalen bijgewoond had, vond hij er toch telkens nieuw behagen in, waarom hij ook tot het einde toe bleef en het huis van den hanist eerst in den nacht verliet.(1)

Onderwijl had Maria hare gewone kleeding weder aangetrokken en haar vader in de kamer, waar zij hem verlaten had, gezocht. Toen zij hem niet vond, vermoedde zij, dat hij nog verstoord en haar daarom uit den weg gegaan was. Bij die gedachten kwamen de tranen haar in de oogen. Gelijk zulks bij elk gevoel, dat het hart niet vrij uitstorten kan, het geval is, was de liefde van Maria tot haar vader tot hartstochtelijkheid geklommen. Onder alle wezens, kon zij hem alleen verstaan en hij alleen kon tot haar spreken.

Door hare stomheid afgescheiden, kende zij niets in de wereld, dan haar vader, en op hem vereenigde zij al de teederheid, welke bij een ander meisje gewoonlijk tusschen moeder, zusters en vriendinnen verdeeld is. Zij kon dus de minste ontevredenheid van Effendon niet verdragen, zelfs de zachtste berisping van hem bracht haar tot wanhoop. Hare droefheid over de afwezigheid van den vader verkeerde nu spoedig in onrust, toen hij ver over het gewone uur uitbleef. Werkelijk moest ook zijn uitblijven onverklaarbaar schijnen, daar hij haar van de uitnoodiging van You-hi niets gezegd had. Toen hij zelfs tegen den tijd van het avondeten niet verscheen, liet Maria hem in de verschillende handelshuizen opzoeken, doch men konde hem daar nergens gezien hebben.

Het jonge meisje, dat vroeger reeds hevig opgewonden geweest was, geraakte nu geheel buiten zich zelve. Zij was buiten staat, haar kommer mede te deelen en zich door overleg van de ongegrondheid harer vrees te laten overtuigen, en dit

(1) In de groote Chinesche steden heeft men eene menigte schouwburgen, soms wel zes in eene enkele straat. Men zit er op banken en heeft een tafeltje voor zich, waarop theegoed en eene kaars, voor die rooken wil, staan. De voorstellingen duren van des morgens tot laat in den nacht. De vrouwenrollen worden door mannen vervuld.

verbijsterde haar nog meer. Meermalen liep zij naar de havenplaats, zag angstig onder de menigte rond, alsof de verwachte ieder oogenblik komen moest, doch de avond viel en haar vader verscheen niet.

Zij ging weder naar huis en nam plaats op het balcon, waar men de straat overzien kon. Met gebogen hoofd en beklemd hart zocht zij in hare koortsige gejaagdheid de donkerheid met het oog te doordringen en de gedaante haars vaders te onderscheiden. Eindelijk bracht een dienaar bericht, dat de draagkoets van den factor op weg naar de Chinesche voorsteden gezien was.

Deze tijding baarde haar nieuwe onrust. Voor kort eerst, was een Engelschman in die afgelegene stadswijken gevangen en de ruwe Chinesche bevolking in handen gevallen, die hem eerst voor een hoog losgeld weder in vrijheid had gesteld; en zulk een voorbeeld bewees, dat uitstapjes naar dien kant niet zonder gevaar waren. Terwijl zij in angst verkeerde, dwaalden hare oogen toevallig naar den anderen oever des Tigers, en een onrustwekkend schouwspel vertoonde zich daar. Vuurstralen stegen langzaam boven de voorstad op en verlichtten de gansche lucht door hun blauwachtig schijnsel.

Slechts ééne gedachte hield nu het stomdoof meisje bezig te weten: haar vader bevond zich daar en was nu ook nog aan de gevaren van eenen brand blootgesteld. Deze bezorgdheid benam haar alle kracht tot bedaard overleg; buiten zich zelve, snelde zij naar den oever en zocht de landingsplaats der booten op; doch reeds verdrong de menigte zich daar in dichte hoopen, wees naar de overzijde, waar de gloed bestendig toenam, en riep om hulp.

Maria poogde zich vruchteloos eenen weg te banen door het gedrang, toen haar eensklaps inviel, dat verder benedenwaarts nog eene ligplaats voor booten was, waar men kon overvaren. Zij maakte zich dus uit het gedrang los en spoedde zich langs den oever voort.

Het was een donkere nacht, klagelijk suisde de wind door het riet en hol ruischte de Tiger. Op de gezegde plaats lag maar één vaartuig, zonder lantaren, aan den wal; voorop zag zij Tartaarsche matroozen zitten. Zonder die verder te bezien, sprong zij in de boot, bond het touw los, waaraan die vast lag, en stiet een schellen toon uit, die bij haar voor woorden gold. De Tartaren schenen te aarzelen; doch zij trok haastig hare beurs en wees met een goudstuk in de hand naar den anderen oever. Op dit gezicht fonkelden de oogen der schepelingen, zij grepen dadelijk naar de riemen en de boot stiet af.

De doofstomme bleef overeind staan en zocht de donkerheid met hare oogen te doorboren. Evenwel vorderde de boot maar langzaam, ja meermalen kwam het haar voor, dat die stil lag, alsof de roeiers niet tegen den stroom opworstelen konden; zij keerde zich om en zag deze in een levendig gesprek verdiept. Eindelijk was men op het midden der rivier; de andere oever werd reeds schemerachtig zichtbaar en zij verslond dien als het ware met hare blikken, toen zij zich plotseling door twee forsche armen voelde aangegrepen. Zij wilde zich met een gil losrukken, doch op 't zelfde oogenblik voelde zij een stoot op de borst en zonk bewusteloos neder,

(Wordt voortgezet.)

Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven.[1]

(1) Zie *de Vlaamsche School* van 1875, blz, 183 en vorige.

XIV. Hendrik Van Cuyck

is gewis eene der uitmuntendste mannen, welke de Nederlanden ooit hebben voortgebracht; hij werd te Culemberg in 1546 geboren en is te Roermond den 7n October 1609 overleden. Hij deed zijne studiën in Leuvens hoogeschool, waar hij, in 1566, als primus der wijsbegeerte werd toegejuicht. In 1575 zien wij hem openbaar leeraar der *Ethica* en in 1584 de theologische doctorsmuts opgezet worden. Korts hierop werd hij lid der faculteit, officiaal te Leuven en groot-vicaris van Joannes Hauchinus, aartsbischop van Mechelen. Onze uitgelezen hoogleeraar moest als van zelf kanunnik van St.-Peeters zijn, doch van 't jaar 1589 bekleedde hij ook de waardigheid van deken derzelfde kerk en nam tevens het ambt waar van geestelijken en koninklijken boekkeurder. Wij achten het overbodig hier van 's mans andere werkzaamheden gewag te maken. Men raadplege J.-F. Van de Velde, Synopsis, III, 821-23, III, 818-21. Den 25n Juli 1596 was de Leuvensche St.-Peeterskerk met haar kostelijkste feestgewaad opgeluisterd voor de plechtige wijding van onzen Cuyckius als bisschop van Roermond, waar hij de plaats ging vervullen des overledenen Wilhelm Damasusz. Lindanus of Van Linde, eenen anderen hoogstachtbaren doctor van Leuven, die, met zijnen vriend en mededoctor Rythovis(2), de hoogeschool van Dilingen, in Zwabenland, begon en die ook Vlaamsche schriften heeft achtergelaten. Men kan over deze twee bisschoppen Van de Velde raadplegen, d. III, blz. 802-5.

Van Cuyck bestierde zijn bisdom met den grootsten iever, beurde overal de godsvrucht en de zedelijkheid op en verdedigde onverschrokken en met de meeste kunde den voorouderlijken godsdienst, zoo door zijne krachtige redevoeringen als wel versneden pen. Wij hebben slechts één ons welbekend Vlaamsch boekje van Cuyckius aan te halen, en wij doen het des te liever, daar het nergens vermeld is, namelijk de *Maniere ende practijcke van een geestelijck leven*, *onderhoudende beschreven van een dienersse Godts ende religieuse persone in Italien seer orbaerlijck voor alle religieuse ende godtvruchtige menschen.* Uitgegeven door bevel van den eerw. heer Nicolaes Sfondere, bisschop van Cremonen enz. Loven, Jan Maes, op de Proststraet, 1585, 134 bladzijden in-16o. De opdracht, waarin wij zien, hoe alles, ten gevolge der oproeren en oorlogen dier rampvolle jaren, vervallen was, tot in de geestelijke gemeenten toe, eindigt als ‘so eest dat wij (Cuyckius) ulieden, om uwe goede begeerte (die den Heere u gegeven heeft en tot hiertoe bewaert), te wercke te stellen 't selve boexken nu in onse tale overgheset seer hertelijck zijn recomanderende enz... Wt ons convent van de Wittevrouwen binnen Loven, desen IIII Februarij 1584. Henricus Cuyckius, confesseur van de Wittevrouwen, binnen Loven.’ Het blijkt echter niet duidelijk dat Van Cuyck zelf deze vertaling vervaardigd heeft en 't zou ook wel een kanunnik van het naastgelegen St.-Martensklooster, bij voorbeeld Pauwel Van den Bossche, kunnen geweest zijn.

L.W. SCHUERMANS, PR.

(2) Zijn familienaam was Merten Baudewyns, van Rythoven, een dorp bij Eindhoven.

Philippine van Vlaanderen.

Dat is de titel van het in den 5n driejaarlijkschen prijskamp van tooneelkunde, door het s t a a t s b e s t u u r ingesteld, bekroond Vaderlandsch drama van Désiré Delcroix, dat met zooveel bijval te Brussel ten tooneele werd gevoerd, onder andere in het bijwezen van HH.MM. den koning en de koningin. (Zie blz. 56.) Het stuk is getrokken uit den zegevollen strijd van den Vlaamschen Leeuw tegen den munteschrooder, koning van Frankrijk, en Joanna van Navarre, zijne overmoedige gemalin, de aartsvijandinne van Vlaanderen. Philippine, Gwijde's dochter, het doopkind van den munteschrooder, gevangen genomen en wellicht vergeven gestorven in den toren van den Parijschen Louvre, leverde het onderwerp voor het stuk.

De karakters zijn goed afgemaald, vooral die van Robrecht van Bethune, den sterken vaderlander; van Wilhelm van Donse, den speelmakker van Philippine in hare jeugd; van Gwijde van Dampierre, de bedaarde maar kloekmoedige; van den moedigen Jan Breidel; de weinige woorden die hij spreekt, op het einde van het eerste tafereel, kenschetsen hem ten volle.

Op de Brugsche markt had een wichelaar, die niet anders is als een bespieder des konings van Frankrijk, den zegepraal van den koning der bloemen over den Leeuw voorzeid. Het volk komt toegeschoten al roepende: ‘Ja, ja, hij is een spioen! Wraak over den bespieder! Ten dood de valsche profeet!’ toen Jan de Wapensmid het volk tegenhoudt, roepende: ‘Poorters, vrienden, geen geweld!’

‘Neen, mannen,’ spreekt alsdan Wilhem van Donse, ‘geen geweld, geene kreten van wraak of moord. De grootste straf der bedriegers is, dat men aan hunne betaalde woorden geen geloof hechte. De huurling des Franschen konings boodschappe zijnen meester, dat de Vlamingen noch door beloften, noch door schrikaanjaging te temmen zijn.’

Hierop spreekt Jan Breidel de volgende woorden: ‘De ridder,’ zegt hij, ‘heeft gelijk. En hoor nu, wat Jan Breidel, de deken der beenhouwers, zegt. Wij schrikken voor geene dreigementen en gelooven aan geene profeten. In onze borsten leeft onze moed, in onze armen zit onze kracht, en wee hem! die den Vlaamschen Liebaart tergt; want hij zal de kracht zijner klauwen en de bijlen zijner maceliers gevoelen. Ga, uitzendeling van den koning der bloemen, en zeg uwen meester, dat in Brugge de zending van zijnen schalk mislukt is.’ Die taal past beter aan den held, dan die van schrijvers, die Jan Breidel altijd woedende afschilderen, en met opgestroopte mouwen, gereed om te slaan, wat over 't geheel een verkeerd gedacht geeft van 's mans inborst en opvoeding. Wij laten hier het zesde tooneel volgen, om een gedacht

tegeven van het voortreffelijk werk dat ten voordeele van het gedenkteeken ter eere van Brugge's helden, Pieter de Coninc en Jan Breidel, uitgegeven is te Leiden, bij A.W. Sijthoff zooals wij reeds vroeger aankondigden. Het afbeeldsel des schrijvers prijkt sedert 1870, blz. 45, in de *Vlaamsche School.*

Willem van Donse. De verkenning is geschied, heer; de naderende bende bestaat uit Gentenaars.

Arend Drubbel. Ja, heer, ondanks de tegenkanting der verfranschte schepenen, verlieten zij gisteren avond hunne stad om deel te nemen aan den strijd voor vrijheid en vaderland.

(Men hoort bazuingeklank en een luid gejuich achter de schermen.

Willem van Donse. Daar zijn zij, heer!

(Men hoort wederom luide kreten van - Leve Gent! - Vlaanderen die Leeu! - (Krijgsmuziek.)

De eerste gelederen der Gentenaars, met Jan Borluut aan het hoofd, komen ten tooneele en scharen zich op den achtergrond, onder het herhaald geroep van: Vlaanderen die Leeu!

Jan Borluut. Doorluchtige heer, hier zijn wij ook: weinig in getal, doch moedig en onverschrokken. Mijne vijfduizend mannen zijn gisteren de muren hunner stad overgeklommen en allen tot het uiterste bereid. (Tot zijne mannen:) Niet waar, mannen van Gent: 'Hou ende trou!' is onze leus en wij zullen overwinnen of sterven.

De Gentenaars. Sterven of overwinnen!

Het leger. Heil, heil, voor Gent!

Gwijde van Namen. Weest welkom in ons midden, waardige zonen van Vlaanderen, wij rekenen op uwe kracht.

Het leger. Vlaanderen die Leeu!

Gwijde van Namen. En nu, mijne heeren, elk in zijn gelid. De zonne rijst hooger en hooger en belooft ons eenen heerlijken dag. Mijnheer Borluut, gij zult u met uwe mannen voegen aan den rechtervleugel. Mannen van Vlaanderen! wij zijn allen bereid ons bloed en ons leven te offeren ten beste voor 't vaderland; maar vergeten wij niet, dat alle zege van God komt. De geestelijkheid van Kortrijk nadert om ons leger te zegenen. Verootmoedigen wij ons voor Hem, die de Heer is der heirscharen. (Muziek.)

De kanunnik Jacob Van Donse vergezeld van de geestelijkheid van Kortrijk en van de monniken der abdij van Groeninghe, komt op het tooneel; zij zingen:

Deus noster refugium et virtus: adjutor in tribulationibus, quae invenerunt nos nimis.

Propterea non timebimus dum turbabitur terra: et transferentur montes in cor maris.

Sonuerunt et turbutae sunt aquae eorum: conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

De kanunnik beklimt den molentrap, vergezeld van eenen priester met wijwater, emmer en borstel.

Fluminis impetus laetificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

De kanunnik. Broeders! In den naam des almachtigen Gods, de Heer der koningen en der volkeren, de Heer der heirscharen, bezweer ik u, in dit plechtig oogenblik, allen bijzonderen haat en wrok te bannen uit uwe harten. Velen uwer zullen heden de ondergaande zonne niet meer beleven. Bereidt u dus allen om voor den Heer te verschijnen, in gansch de zuiverheid van uw geweten. Ik zal de woorden der algemeene vergiffenis over uwe hoofden uitspreken. (De Vlamingen knielen.)

De geestelijkheid (beneden den trap). Deus in medio ejus non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculo.

De kanunnik (zijne handen naar het leger uitstrekkende; gesproken, niet gezongen):

Pro Patria morituros omnes, ego vos absolvo a peccatis vestris in nomine.....

De geestelijkheid (beneden den trap, terwijl de kanunnik wijwater sproeit):

Conturbatae sunt gentes et inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.

De kanunnik en de geestelijkheid vertrekken onder het zingen der volgende verzen, terwijl Gwijde van Namen den trap beklimt:

Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob. Venite et videte opera Domini, quae posuit prodigia super terram: auferens bella usque adfinem terrae.

Arcum conteret et confringet arma; et scuta comburet igni (De zang versterft in de verte.)

(De geknielden richten zich op.)

Gwijde van Namen (op den trap). Mannen van Vlaanderen! Lieve broeders en vrienden, denkt aan uwe vrouwen en kinderen. Weest vrome lieden en hebt goeden moed, opdat gij uw land in eere moget houden. De kracht van victoriën komt van God alleen en zij wordt gegeven aan die, welke recht hebben. Ziet dus noch het getal noch de macht uwer vijanden. Dat elk spere tegen spere voege en pijnt altijd om de paarden te kwetsen, want de paarden falgierende, zoo zijn de lieden te wille en zij moeten vallen. En als zij gevallen zijn, dat men ze allen doodsla en niemand en vange, noch ransoenere. En dat niemand en roove, noch pilgiere, noch vliede, Want zoo wie rooft of vliedt, men zal hem zelven doodslaan. Dus, lieve broeders en vrienden, hebt allen goeden moed en strijdt onverschrokken, onder den kreet van Vlaanderen die Leeu!

Het leger. Vlaanderen die Leeu!

Gwijde van Namen. Heeren oversten, schikt u in slagorde op eenigen afstand der Mosscherbeek en wacht den aanval beraden en kloekmoedig af.

(Krijgsmuziek.) Men ziet opvolgentlijk de verschillende benden met ontplooide banieren het tooneel overtrekken. Omtrent het einde van den krijgsmarsch, komt de standaard van Vlaanderen op het tooneel, de standaarddrager te paard omringd door eene wacht van alle wapenen, onder bevel van Willem van Donse, insgelijks te paard.

Gwijde van Namen (op den trap). Houdt stand!

In de verte hoort men het naderend gerucht van het Fransche leger en de kreten: Montjoie St. Denis!

Choor der Vlamingen.
Gegroet! gegroet! banier van onze vaderen,
Gegroet, o Leeuw! gij zinnebeeld van kracht,
Het Vlaamsche bloed dat rondvloeit in onze aderen,
Wordt, heden nog, ten offer u gebracht.

(Gedurende het choor, komt Gwijde van den molentrap en stijgt op zijn strijdpaard, door eenen zelschutter aangebracht.)

Gwijde met zijn slagzwaard naar den kant van het Fransche leger wijzende: Daar, vrienden, daar zijn de wolven en de gieren vergaderd. Vlaanderens grond worde hun kerkhof!

(Eenige schichten vliegen over het tooneel en geraken vast in de boomen).

Het leger. Vlaanderen die Leeu!

Eenige boogschutters klimmen op den molentrap en schieten van daar naar het Fransch leger.

Gwijde van Namen. Voorwaarts, mannen! en dapper er op los!

Het leger. Vlaanderen die Leeu!

(Muziek). - Het leger rukt voorwaarts onder eene hagelbui schichten, waarvan eenige doeltreffen en verscheidene Vlamingen doen ter aarde storten.

Een valsche voorhang (rideau de manoeuvre) valt.

Het orchest speelt eene symphonie: '*De slag der gulden sporen.*'

Tegen aanstaanden winter, zal de heer Van Gheluwe eene gansch nieuwe muziek voor dit schoon geschiedkundig drama schrijven; het schijnt, dat de thans gevolgde met overhaasting was vervaardigd en de toonzetter in zijne taak ten zijde werd gestaan door de 15-jarige juffrouw Simonis de Berlaere, die de tusschenspelen en een deel der apotheose heeft geschreven. *De Zweep* zegt: 'Toen het bestuur van het nationaal tooneel zich tot den heer Van Gheluwe wendde voor de muziek, bleven er slechts twee of drie weken tijd om de volgende stukken samen te stellen: 1° Een aanvangsstuk; 2° Acht kleine tusschenbedrijven; 3° Eene groote strijdmarsch; 4° Verschillige koren; 5° Een tiental liederen, gedeeltelijk samen te stellen, gedeeltelijk op orkest te brengen; 6° Eene symphonische verhandeling: de Gulden sporenslag; 7° Het apotheose, slotkoor, enz.! Dit alles moest in min dan vijf weken gemaakt, uitgeschreven en aangeleerd worden!'

Handschoenen.

De Grieksche dichter Homerus, die ongeveer negen honderd jaar vóór Christus leefde, zegt in zijne *Odyssea*, dat de oude Laertes, Ulysses' vader, lederen handschoenen aan had, toen hij zich onledig hield met in zijnen boomgaard de distels en doornen uit te roeien.

Al zeer vroeg gebruikten de buitenlieden, evenals Laertes, alleen die handschoenen om zich in hunnen hof- en akkerbouw tegen kwetsuren en kneuzingen te vrijwaren. Slechts later kwam men op de gedachte, daartoe zijne toevlucht te nemen om zich tegen de koude te beschutten.

Het is echter ook te veronderstellen, dat deze handschoenen slechts zoogenaamde wanten waren.

Men weet, dat de dusgenaamde want nog hedendaags een handschoen is, zonder vingers, die enkel eene kleine opening heeft om den duim in te steken.

Dit slag van handschoenen wordt nog veel des winters gedragen door buitenlieden, alsmede door de meeste scheeps- en voerlieden, en zulks wellicht niet omdat zij wanten warmer vinden dan de andere handschoenen, maar voornamelijk omdat zij gemakkelijker kunnen aan- en uitgetrokken worden

Van in de oudste tijden vindt men, dat de krijgslieden van zware handschoenen waren voorzien. De geharnaste soldaten droegen er meestal gansch van ijzer gemaakt.

Tijdens de middeneeuwen droegen de priesters en geestelijken bij de kerkplechtigheden doorgaans handschoenen; terwijl, integendeel, die dracht voor de rechtbanken of vierscharen verboden was.

In de veertiende eeuw betaalde men voor een paar witte gemeene wanten of handschoenen, vier deniers; die van hondenleder gemaakt, kostten 4 stuivers, terwijl die van geitenleder tot zes stuivers golden.

Men weet, dat voortijds het handschoenmaker hier te lande in zeker aanzien stond; vooral te Leuven had dit vak eene groote vermaardheid verworven.

Het waren handschoenen in die stad vervaardigd die veelal den vorsten, bij hunne plechtige inhuldiging, ten geschenke werden aangeboden. Zulks was, onder andere,

het geval met de aartshertogen Albertus en Isabella, bij hunne blijde inkomst in onze steden.

Ook uit het rekeningsboek der kolveniers te Antwerpen

blijkt, dat die gildebroeders, in 1615, aan mevrouw Rubens een paar prachthandschoenen vereerden, waarvoor zij acht gulden en tien deniers hadden betaald. - Die gift, gebeurde omdat zij aldus den grooten kunstschilder hunne erkentenis en tevredenheid wilden betuigen wegens de schilderij, *De afdoening van 't kruis*, door hem voor die gilde vervaardigd.(1)

Het gebruik, van in bijzondere omstandigheden iemand handschoenen te vereeren, bestond reeds vroeger, want een berucht landgenoot, Guillebert de Lannoy, afgezant van Philips van Burgondië, meldt in zijne reisbeschrijving, dat hij, in 1421, van den koning van Polen, onder andere zeer kostbare geschenken, ook een paar Russische handschoenen ontving.

Op het einde der zestiende eeuw begonnen de voorname vrouwen, in Frankrijk, van zijde gebreide handschoenen te dragen. Wat de fijn lederen of geglaceerde handschoenen betreft, die zag men omtrent het midden der achttiende eeuw in zwang komen, als zijnde deze de voltooiing van eenen betamelijken opschik. Al wie zonder dergelijke handschoenen uitging, scheen niet tot den deftigen stand te behooren. Dat dit gebruik zich van lieverlede meer en meer uitbreidde, hoeven wij niet te zeggen; de handschoenendracht is hedendaags vrij algemeen geworden.

Bij de nationale tentoonstelling die, in 1830, te Brussel plaats had, bleekten overvloede, dat de handschoenensnijders van ons land voor die van andere gewesten geenszins moesten onderdoen. Hunne voortbrengselen overtroffen daar alles wat ons, in dien aard, van Parijs werd overgezonden.

Nochtans, even als zulks het geval is in vele andere takken van nijverheid, hadden onze handschoenmakers hevig met het vooroordeel te worstelen en alhoewel zij hunne waren beter vervaardigden en tegen lageren prijs verkochten dan de Franschen, dacht men nog langen tijd, dat de handschoenen, om goed te zijn, van Parijs moesten komen!

Die zucht naar het uitheemsche belette echter niet, dat onze handschoensnijders zich in Engeland, Pruisen, Holland en Amerika op denzelfden voet wisten te houden als die van Frankrijk, ten bewijze dat zij reeds in 1854, voor fr. 500,000 hunner voortbrengselen naar den vreemde verzonden. Men weet, hoe zeer die nijverheid sinds dien nog is aangegroeid.

Het is vooral te Brussel, dat thans het handschoenmaken in vollen bloei is. De andere steden des lands, waar men zich ernstig met dit vak bezig houdt, zijn Leuven, Thienen, Brugge, Antwerpen, Aalst en Sottegem.

Brussel, April 1876.

S.C.A. WILLEMS.

Kroniek.

Antwerpen. - Voor het festival van klassieke muziek, in Augustus of September te houden, onder de leiding der *Société de Musique*, heeft het staatsbestuur een hulpgeld van 10,000 fr. verleend. (Zie blz. 48.)

Brussel. - De veeschilders J.H.L. De Haas en W. Roelofs zijn door den koning van Spanje benoemd tot commandeurs der orde van Karel III.

- Op de tentoonstelling van waterverfschilderingen zijn door den koning aangekocht: *De lezing*, van A. Cluysenaar; *De sprong over de haag*, van A. Hubert;

(1) Zie *de Vlaamsche School* van 1866, blz. 173.

Het dal van Josaphat, van E. Huberti; *Araab*, van R. Tusquets; *Holle weg te Boitsfort*, van V. Uytterschaert; *Uit Egypte*, van E. Wauters; *De oude post te Brussel*, van M. Wylie. De graaf van Vlaanderen kocht *De rust*, van kapitein Hubert.

Gheel. - In de Dymphnakerk zijn weer vijf geschilderde glasramen geplaatst, uitgevoerd door de Antwerpsche glasschilders Stalins en Janssens. In St.-Antoniuskoor drie; in het eerste raam zijn afgebeeld de heiligen Hugo, Franciscus van Hieronymo en Antonius van Padua, ter nagedachtenis der familie Caers; in het tweede, de heiligen Franciscus Xaverius en Catharina, ter nagedachtenis van verwanten van juffrouw Theresia Verbruggen; het derde raam stelt voor de heiligen Felix, Franciscus van Assise en O.-L-Vrouw van Lourdes (geschonken door de familie Janssens-Jacques). Het raam in het koor der VII Weeën verbeelde St.-Joseph en Maria Magdalena, ter nagedachtenis van J.V.J. Van Praet opgericht door M.M.M. Brabant. In het raam boven het hooge koor prijken de wapenschilden der familiën van Merode en Arenberg met de leus: *Plus d'honneur que d'honneurs* Daaronder Onze-Lieve-Vrouw, Dymphna en de heilige Gerebermus, alle geplaatst onder troonhemels en omgeven van sieraden; overeenkomstig den bouwtrant der kerk. De uitvoering is zoo voortreffelijk als die van de ramen welke de heeren Stalins en Janssens in dezelfde kerk plaatsten in 1875. (Zie onzen jaargang 1875, blz. 54.) De graaf van Merode van Westerloo zal dit jaar nog twee andere ramen doen plaatsen.

Gent. - In den laatsten tijd kwam het museum van oudheden in bezit van de koperen zerken van Wenemaer en Margareta's Brunen, een koperen lichter der XVe eeuw, een portret van Laurens Du Bois (XVIe eeuw), het alles afkomstig uit het oud godshuis van Wenemaer; verschillende stukken van de voormalige metsers-, pannebakkers- en graanmetersgilden werden aan het museum geschonken door den heer advocaat Speelman.

- De beeldhouwer J. Renodeyn heeft een borstbeeld voltooid, waarvan men met veel lof gewaagd.

Leuven. - Het *Davidsfonds* opent eenen prijskamp voor liederen, naar keuze der schrijvers, geschikt om op muziek gezet te worden, en vrachtvrij in te zenden, vergezeld van een verzegeld briefje met den naam en het adres van de dichters, aan den heer algemeenen secretaris, J. Brouwers z., Maria-Theresiastraat 121, te Leuven, vóór 1 Juni 1876. Prijzen: 1^{e}, 100 fr.; 2^{e}, 80 fr.; 3^{e}, 60 fr; 4^{e}, 40 fr.; 5^{e}, 20 fr.

IJper. - Het stedelijk museum heeft van den heer Jul. Boedt ten geschenke ontvangen het borstbeeld van den kunstliefhebber P.L.F. Boedt.

Veurne. - In overleg met de commissie van monumenten gaan herstellingswerken worden uitgevoerd aan het stadhuis. Zie onze plaat de Groote markt van Veurne, 1874, blz. 27.

Luik. - Voor het inzamelen van stukken, bestemd voor de tentoonstelling van schoone kunsten (blz. 57), wordt tijd gelaten tot 1 Mei: de pronkzaal zal eerst geopend worden op 15 Mei. Bouwteekeningen, gravuren, drijfwerk, waterverfschilderingen enz., worden zoowel aangenomen als olieverfschilderijen en beeldhouwwerk.

Bergen. - A. Hennebicq werkt aan eene groote geschiedkundige schilderij voor de gothieke zaal van het stadhuis; deze schilderij zal voorstellen de *Bekendmaking der oorkonden in* 1200 *aan het graafschap Henegouwen gegeven door Boudewijn VI.* Aan het stadhuis worden verschillende werken uitgevoerd om het te herstellen in zijn oorspronkelijken staat. Ook de gevel van het Guldenvlieshuis wordt hersteld.

Buitenland.

's-Gravenhage. - Aan de academie van schoone kunsten gaat ook kunstnijverheidsonderwijs gegeven worden.

- De heer D. Van der Kellen Jr. is door den koning tot bestuurder van het Nederlandsch museum van geschiedenis en kunst benoemd. Eene welverdiende onderscheiding.

- Er is alhier eene vereeniging van schilders gevormd, met het doel om in den zomer eene tentoonstelling van teekeningen te houden.

Amsterdam. - Het prentenkabinet in 's rijks museum is weder voor het publiek toegankelijk.

Haarlem. - De Nederlandsche maatschappij ter bevordering van nijverheid zal haar eeuwfeest in 1877 vieren met de oprichting van een museum van kunstnijverheid in zalen van het dusgenaamde Paviljoen.

- Zooals men weet, namelijk uit onze opstellen over Frans Hals op blz. 4 en volgende van dezen jaargang, bezit het Haarlemsch godshuis, geheeten hofke van Beresteyn, vier prachtige portretstukken van den onsterfelijken meester.

Bij verschillende gelegenheden en nu nog onlangs, toen men er een half millioen frank voor aanbood, is door buitenlanders moeite gedaan, om die portretten te koopen. Daar er vrees gekoesterd wordt dat de regenten van het godshuis, waarin een twaalftal oude vrouwen verpleegd worden, te eeniger tijd de genoemde kostbare schilderijen aan buitenlandsche liefhebbers zouden verkoopen (het schijnt dat de stichtingsbrieven van het hofke dit niet verbieden), zoo wordt van verschillende zijden in Holland moeite gedaan om gelden te verzamelen, ten einde de vier meesterstukken voor het Nederlandsche rijksmuseum of eene andere openbare kunstverzameling in Holland aan te koopen. Onder andere hebben de *Amsterdamsche Courant* en baron van der Borgh, te Breda, inschrijvingen geopend. Wij hopen dat het doel moge worden bereikt.

Gorinchem. - Onlangs werd de aandacht gevestigd, zegt de *Kunstkroniek*, op een viertal schilderijen in den toren der Groote- of Sint-Janskerk; twee daarvan, zinnebeeldige voorstellingen uit de 16^{e} eeuw, schijnen door een goeden Nederlandschen meester te zijn vervaardigd; ze zijn gevat in schoone eikenhouten renaissancelijsten; de twee andere stellen de doorbraak van eenen dijk in de laatste helft der 17de eeuw voor, benevens het wapen der Arkels, met alle kwartieren.

Aire. - In een huis dezer Fransche stad (departement Pas-de-Calais), gestaan op het Wapenplein (place d'Armes), is uit den kelder een rood aarden pot opgegraven, waarin zich een vrij groot getal meest Oostenrijksche geldstukken bevonden, benevens 51 zilveren en 9 gouden vierkante stukken van de hoogst zeldzame noodmunt, geslagen in 1641, toen Aire, alsdan tot Vlaanderen behoorende, door de Franschen belegerd werd. Aan den eigenaar van het huis, waarin de schat gevonden is, schijnen aanbiedingen gedaan te zijn, om eenige stukken van de belegeringsmunt aan het museum van Brussel te verkoopen.

Parijs. - De tentoonstelling van kunstvoorwerpen in het paleis der Champs-Elysées zal van 1 Mei tot 20 Juni open blijven.

Londen. - In het begin van April verkocht men uit het kabinet Levy onder andere de volgende schilderijen: *De sterrekijker* (G. Dow), 17,925 fr.; *Landschap* (Hobbema), 23,925 fr.; *De bergpas* (N. Berchem), 12,850 fr.; *De verliefde ruiter* (F. Mieris), 87,875 fr.; *De breister* (G. Netscher), 11,000 fr.; *De guitaarspeler* (W. Mieris), 11,975 fr.; *Kaartspelers* (A. Van Ostade), 7075 fr.; *Boschgezicht* (J. Ruysdael), 10,500 fr.; *Slecht gezelschap* (J. Steen), 23,925 fr.; *Zonsondergang* (A. Van der Neer), 7600 fr.;

Boschkant met vee (G. Van der Velde). 23,625 fr.; *Valkenjacht* (P. Wouwermans), 22,975 fr.; *Wintergezicht* (id.) 27,500 fr.

- Er is besloten te Woolwich een nieuwen tunnel onder de Theems te maken, breed genoeg om er met vijf personen nevens elkander, door te kunnen gaan. Hij zal alleen voor voetgangers dienen en wordt geschut 500,000 fr. te zullen kosten.

Nieuw-York. - Het standbeeld van wijlen den vermoorden president Lincoln is op 14 April, te Washington plechtig ingehuldigd.

Sterfgevallen.

ISIDOOR DE VOS is den 29^{n} Maart te Gent, zijne geboortestad in den jeugdigen ouderdom van omtrent 25 jaren overleden. Zooals men weet, was hij primus in den laatsten dusgenaamden muzikalen prijskamp van Rome. Wij meldden, in 1875, blz. 196, dat de talentvolle toonzetter, een paar dagen voor dat hij zijn werk geheel af had, door eene bloedspuwing werd getroffen. Het is aan de gevolgen daarvan dat hij bezweken is, en zijne noodlottige ziekte wordt voor een groot gedeelte toegeschreven aan al te overspannen arbeid des geestes. De kunst ondergaat hierdoor een zeer groot verlies, want de overledene was een muzikant van groote en eigenaardige verdiensten; hij schreef ettelijke uitmuntende samenstellingen op Vlaamsche woorden. Zijne *Meermin*, gedicht door Julius Sabbe, waarmede hij den prijs van Rome behaalde, is een meesterlijk gewrocht, welk alleen voldoende zou zijn om den naam van den toonzetter met roem te doen voortleven. De overledene werd op 3 April, onder een ontzaggelijken toeloop, begraven op het kerkhof van St.-Amandsberg. Vijftien maatschappijen volgden den stoet. De lijkdienst had plaats in de Augustijnenkerk, te Gent. De slippen van het baarkleed werden gehouden door vier vroeger bekroonde leerlingen van het muziekconservatorium: J. Van den Eede, L. Van Gheluwe, Fl. Van Duyse en E. Blaes. Bij het graf werden redevoeringen uitgesproken door de heeren A. Samuel, bestuurder van de Gentsche muziekscheol, Osw. de Kerchove, namens de *Melomanen*, Van der Donckt, namens de *Fraternité*, H. Keurvels, namens den *Zetternamskring* en De Vos, namens het Willemsgenootschap; K. Bogaerd las een indrukwekkend gelegenheidsgedicht.

ADOLF P. SUNAERT, leeraar bij de nijverheidsschool en de teekenacademie te Gent, is aldaar op 18 April in 51-jarigen ouderdom gestorven. De overledene was een veertigtal jaren oud, toen hij zich als een hoogst verdienstelijk schilder deed kennen. Onder andere zond hij naar de driejarige tentoonstellingen de volgende schilderijen: (1868) *De val van Phaëton*, (1869) *Eene slemppartij*, (1870) *Terugkeer van het veld en Venus en Adonis*, (1871) *Thomiris het hoofd van Cyrus beschouwende*, (1873) *De weduwe van Oldenbarnevelt bij prins Maurits*, (1874) *Ha! daar is hij eindelijk!* (1875) *Promotheus.* Hij schreef eenige hoogst verdienstelijke kunstwerken, waaronder eene zeer geachte handleiding voor de doorzichtkunde. In 1871 liet hij verschijnen een omstandigen catalogus van het museum der stad Gent, voorafgegaan van eene verhandeling over de schilderijen die prijzen behaalden van 1792 tot 1841. Ook stelde hij, hiertoe door het Gentsche stadsbestuur aanzocht, een breedvoerigen catalogus op van de schilderijen der kerken van Gent. De overledene was hartelijk en dienstvaardig in zijnen omgang; hij bezat dan ook zeer vele vrienden. Er bestaat van hem een door hem zelf geschilderd en in 1871 tentoongesteld welgelijkend portret. Volgens wordt verzekerd, heeft de betreurde kunstenaar zijne uitgebreide verzameling van gravuren aan de Gentsche stadsbibliotheek bezet.

WILHELM VOLKHART, een der bijzonderste schilders der Dusseldorpsche school, is op 1 Mei te Dusseldorp overleden. De geschiedenis van Maria Stuart en de vervolging der Hugenoten leverden hem onderwerpen voor de meeste zijner geschiedkundige tafereelen; hij genoot ook eene goede faam als portretschilder.

Museum van oudheden te Antwerpen.

Het marmeren grafteeken van *L. Fabius Rufus* is, evenals het dusgenaamde Isisbeeld (blz. 17), dat het Antwerpsch museum van oude meesters versierde, insgelijks naar het stedelijk museum van oudheden overgebracht. Het gedenkteeken is ongeveer vierkant en 1^m02 hoog op 0^m44 en 0^m39 breed. Volgens zekere opgaven zou het destijds moeten in de omstreken van Antwerpen gevonden zijn; waar en wanneer weten wij nergens vermeld. De heer A. Wagener, van Gent, die in 1867 een artikel over het bewuste gedenkteeken schreef[1], bracht de meening uit, dat het dagteekent uit de laatste

helft onzer jaartelling. Tevens opperde hij de vraag: of het soms niet omtrent de XVIe of de XVIIe eeuw ten onzent zou zijn ingevoerd? Vóór dien tijd was het vervoer moeielijk en ongemeen k o s t b a a r . Het gedenkteeken vormt eene soort van altaar met plint en lijstwerken, waarboven iets als een kussen ligt, versierd naar de wijze der Ionische kapiteelen. In het bovendeel van den voorkant is een festoen met afdalende linten uitgewerkt; de daartusschen voorkomende letters zijn ingekapt, evenals die welke men onder het festoen leest. Op de twee zijkanten is een olijftak afgebeeld; de achterkant is onversierd; evenals in de rechterzijde, zijn van achteren gaten ingekapt, welke een der latere bezitters van het stuk daarin naar gissing zal hebben laten maken, om het vast te zetten. In het bovendeel is eene holte gekapt 0^m25 lang en breed en 0^m26 diep; waarschijnlijk werd daarin de asch van den overledene bewaard. Grafteekens als het hier afgebeelde treft men in Rome zeer menigvuldig aan. Volgens het opschrift, zou het grafteeken opgericht geweest zijn ter nagedachtenis van Lucius Fabius Rufus, zijne vrouw Fabi Tyché en hun zoon Fabius.

Gelijk wij hooger aanstipten, blijft het eene onbeantwoorde vraag: van waar, hoe en op welke wijze het gedenkteeken te Antwerpen is gekomen? De *Catalogue des tableaux exposés à Anvers*, gedrukt bij Ph. Ville in 1829, maakt van het stuk geen gewag. De *Geschiedenis van Antwerpen* van Mertens en Torfs werpt evenmin eenig

(1) *Annales de l'academie d'archéologie*, p. 361.

licht over de zaak. Ook niet de *Acta sanctorum* der Bollandisten, waarin een aantal gedenkteekens en zerken met Latijnsche opschriften zijn afgebeeld, welke, volgens Mertens en Torfs, omstreeks 1664 door Marquardus Gudius[2] van Rome naar Antwerpen werden gebracht. Het stuk is in ieder geval beter op zijne plaats in 't museum van oudheden op het Steen dan in de schilderijenverzameling.

Joseph Van Lerius.
Vervolg van blz. 52.

Het onderwerp der beschrevene schilderij, die met eere op de Londensche wereldtentoonstelling van 1862 prijkte, is ontleend aan de Barante's *Histoire des ducs de Bourgogne.*

In 1861 stelde Van Lerius in de Antwerpsche pronkzaal ten toon: *De gouden tijd* (een knaap en een meisje, neergezeten bij eene beek, in een welig landschap); *Kindertwist* (kinderen die om eene polichinel kibbelen), eene keurige schilderij, welke aangekocht werd door den voormaligen burgemeester van Antwerpen, den heer J.C. Van Put, die ze nog in zijn bezit heeft. Het kunstblad *La Fédération artistique* heeft door den heer J. Maes eene lichtteeking naar *Kindertwist* laten maken en geeft die als premieplaat aan zijne inschrijvers.

Ter gelegenheid der Antwerpsche tentoonstelling van 1861 ontving onzeschilder het ridderkruis der Leopoldsorde[1].

In 1862 stelde Van Lerius in Rotterdam ook een stuk ten toon dat aldaar aangekocht werd.

Omtrent dezen tijd ontving eene nieuwe straat, aangelegd op gronden van den heer Moretus, te Antwerpen, Van Lerius' naam.

In 1863 schilderde Jacob Jacobs een heidegezicht, dat Van Lerius stoffeerde met de portretten van de weledele heeren Augustinus en René Moretus en mev. J. Gilles de Pelichy geb. Mathilda Moretus. Van dit jaar dagteekent ook een portret van freule Paulina Geelhand, thans mev. della Faille van Leverghem Geelhand.

In 1863 stelde Van Lerius in Brussel twee voortreffelijke tafereelen ten toon: *Eerste veropenbaringen* en *Tegengewerkte roeping.*

In 1864 stelde hij in Antwerpen een ongemeen krachtig gepenseeld stuk ten toon, getiteld *Zegepralende deugd*[2], aangekocht door den heer Van der See, te Londen, benevens het portret van den heer L. Van Hemelryck, alstoen secretaris van de Antwerpsche maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten en lid van den bestuurraad der Antwerpsche academie, overleden op 28 Juni 1873.

In 1865 prijkte van den meester op de tentoonstelling te Amsterdam een kniestuk, uitmuntend schoon van kleur, eene vrouw uit Dalecarlië voorstellende (werd aangekocht door den heer J.C. Van Pappelendam, te Amsterdam). Hetzelfde jaar voltooide Van Lerius een zeer lief en gevoel vol stuk, getiteld: *Asschepoetster met de duiven*, dat in 1866 op de Brusselsche tentoonstelling verscheen; ditmaal had de schilder zijn onderwerp

(2) Joa. G. Graevii Corpus inscr. p. DCCCLXXXIII. infra.
(1) Zie de *Vlaemsche School* van 1862, blz, 43.
(2) Zie *de Vlaemsche School* 1864 blz. 194.

ontleend aan eene Vlaamsche bewerking van het vertelsel: de booze stiefmoeder nam een pot vol waterlinzen en strooide die tusschen de assche van den haard, zeggende: 'Als gij binnen een uur die waterlinzen uitgezocht hebt, moogt gij met ons ter feest gaan.' Asschepoetster nam den pot en riep hare getrouwe duiven, die langs het venster binnenkwamen, zich bij de asch nederzetteden en de waterlinzen begonnen uit te zoeken. Op dezelfde tentoonstelling prijkte van Van Lerius een tafereel van grooteren omvang, getiteld: *Liever sterven*, dat later veel bijval genoot op de algemeene tentoonstelling te Munchen.

In 1867 leed de meester aan de roos in de knie, wat hem lang dwong te huis te zitten; hij hield zich toen onledig met het maken van eenige zeer schoone waterverfschilderingen.

In 1868 voltooide hij eene portretschilderij, voorstellende eene bevallige jonge vrouw, die, neergezeten aan den boord eener beek, een bloemenkrans vlecht. De vlechtster draagt een blauw satijnen kleed en lost zich bewonderenswaardig uit op een bruin getint dicht struikgewas, aan de rechterzijde van het beekje. Wij zegden destijds in *de Vlaamsche School* (blz. 119): 'Zoo eigenaardig van opvatting als deze portretschildering is, zoo stout en welgeslaagd zijn de kleurcontrasten. Het geheel vormt eene van de aangenaamste en bevalligste voorstellingen die men zien kan.' Allen, die dit werk van Van Lerius zagen, hebben hem er hartelijk geluk over gewenscht.

In 1869 prijkte op de algemeene tentoonstelling van Munchen het *Liever sterven*, dat aldaar verkocht werd. De kunstschilder deed alstoen eene omreis in Duitsland en werd, naar aanleiding der voormelde tentoonstelling, op voorstel van de jury benoemd tot ridder 1^{e} klasse der koninklijke Beiersche orde van verdiensten van St.-Michiel.

Op de Brusselsche tentoonstelling van 1869 stelde hij zijn zich thans in Engeland bevindend *Eerste zeil* ten toon, benevens een puik portret van mevrouw H. van Havre.

In 1870 werd Van Lerius op eene schreeuwend onrechtvaardige wijze behandeld in de *Royal Academy* te Londen, die den toegang tot hare tentoonstelling weigerde aan des meesters tafereel, *Paul op de boorden der zee*, *ziende het schip vertrekken dat Virginie medevoert.* Over deze aangelegenheid werd destijds een langen en scherpen pennestrijd in de dagbladen gevoerd. Engelands kunstblad bij uitnemendheid, *The Art Journal*, trok voor onzen schilder partij en betoogde in zijn nummer van 1 Juli 1870 dat de jury van *Burlington House* aan zijne plichten jegens de kunst, jegens het buitenland en zelfs jegens Engeland was te kort gebleven. Het stuk, waarvan J. Maes eene goede lichtteekening maakte, werd te Londen tentoongesteld bij Myers, New Bond street. Het werd algemeen bewonderd.

Op de Antwerpsche tentoonstelling van 1870 verscheen zijne sedert dien in Engeland beroemd gewordene *Opoffering van Lady Godiva*, die haren man ten gunste der door hem verdrukte inwoners van Conventry verbidt, met, hiertoe uitgetart door hem, bij vollen dag naakt op een paard gezeten de straten van Conventry te doorkruisen, wat zij vooraf had laten bekend maken te zullen doen, eene voorzorg die al de burgers bewoog, hunne deuren en vensters dicht gesloten te houden, opdat hunne edelmoedige beschermster voor geene onbescheidene blikken zou hebben te blozen. Dit moeielijk onderwerp is door den schilder met zooveel kieschheid als talent uitgewerkt geworden. Het stuk is op groote schaal gegraveerd, in de

dusgenaamde *manière noire*, door Thomas L. Atkinson, plaatsnijder der koningin, en uitgegeven door Henry Craves, die de door hem in 1871 aangekochte schilderij in de meeste steden van Engeland liet zien, en hiermede, naar het schijnt, ruimschoots schadeloos gesteld werd voor de aanzienlijke som, welke het tafereel hem gekost had. Voormelde pronkzaal bevatte van Van Lerius nog eene *Idylle*, die aangekocht werd, en een uitmuntend schoon geschilderd portret van mevrouw V. Lijnen.

Op 15 Januari 1871 en volgende dagen prijkte in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* te Antwerpen een der meesterstukken van Van Lerius, *De spijt*, welk, toen het werd tentoongesteld, reeds toebehoorde aan den heer L. Lemmé, koopman te Antwerpen, in wiens huis op de Meir, het den 18n April 1875 jammerlijk verbrandde, met een aantal schilderijen van andere meesters. Het tafereel stelde voor eene schoone jonge vrouw, gehuld in een met zwarte kant afgezet geel zijden kleed; zij leunde tegen den muur van een rijk huis van Venetië en hield een masker in de hand, wat scheen aan te duiden dat zij pas teruggekeerd was van een gemaskerd dansfeest. Deze schilderij, naar aanleiding waarvan wij destijds den wensch uitspraken, dat het Antwerpsch hedendaagsch museum mocht trachten ze aan te koopen, werd te recht voor een van Van Lerius' meesterstukken gehouden. Zij maakte op den toeschouwer een onbeschrijfelijk diepen indruk. *De spijt* verscheen met *Lady Godiva* op de internationale tentoonstelling die den 1n Mei 1871 te Londen geopend werd, alsmede op de Brusselsche tentoonstelling van 1872. Den 13n Augustus 1871 stelde Van Lerius in voornoemde maatschappij ten toon zijne *Verlossing der maagden van Venetië uit de handen der zeeroovers.* Hij stelde het stuk, ditzelfde jaar, in Gent ten toon. Koning Leopold, die het daar zag, betoonde er zich verrukt over. 't Werd door den heer Bernheim, van Brussel, aangekocht. Men gaf er de volgende beschrijving van: ‘Ieder jaar, werden te Venetië, op Lichtmis, bijna al de huwelijken gelijktijdig ingezegend, ter kerk van het eilandje Olivolo (thans Sancta Maria Formosa). Te dier gelegenheid werden twaalf jonge meisjes, onder de deugdzaamste en schoonste uitgekozen, door den staat begiftigd en door den doge zelf naar het autaar geleid. Zij droegen hunne bruidsgift in een kistje en kregen eene geleende kleeding, versierd met goud en gesteenten. Ten jare 944 sprongen zeeroovers van Triest, in hinderlaag achter het eiland, op 't oogenblik der inzegening van het huwelijk, in de kerk, grepen de jonge bruiden vast, sleurden ze in hunne booten en vluchtten met volle zeilen. Maar de doge verzamelde in der haast eenige booten en gondels, en bereikte en vernielde deze zeeschuimers van de Adriatische-zee, op 't oogenblik dat zij de vrouwen en den buit onder elkander deelden.’[1] In 1871 schilderde Van Lerius het portret van de barones Arnous de Rivière, van Parijs.

Op 21 April 1872 en volgende dagen zagen wij, nogmaals in

(1) Zie *de Vlaamsche School* van 1871, blz. 119 en 136.

de voornoemde Antwerpsche maatschappij, een keurig stuk van den meester, voorstellende eene peinzende jonge vrouw, en getiteld: *Mijmering*, benevens een tafereel getiteld *Ondina* (de Noordsche nimf van dezen naam, opstijgende uit den waterput, waarin dorpelingen haar hadden willen versmoren door hem te dempen). Dit jaar schilderde hij een portret van Mev. A. Geelhand-Kervijn.

(Wordt voortgezet.)

XVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres.

Betreffende deze vergadering zijn ons twee omzendbrieven toegekomen. De eerste luidt als volgt:

> Brussel, den 25^{n} April 1876.
> 'Getrouw aan zijn programma, is het congres noch eene staatsvergadering, noch eene kerkvergadering. Het is eene ware broederschap, waarin wij allen, één van hart, één sfeer der intellectuëele belangen. Niemand zegge dus: het congres is STAATKUNDIG, of het congres is GODSDIENSTIG. Neen, Mijne Heeren, om de vaan, die de letterkundige congressen dragen moeten en dragen zullen, kunnen alle Nederlanders, van Noord of Zuid, tot welke staatspartij of kerkelijke gezindheid zij behooren, gerustelijk en in vertrouwen zich scharen. Het congres is, wat het blijven moet, een VADERLANDSCH congres.'
> (Mr. G.D. Franquinet, Openingsrede van het XIVe congres.)

Op de laatste algemeene vergadering van het XIVe taal- en letterkundig congres, werd den ondergeteekenden den vereerenden last opgedragen eene regelings-commissie voor het volgende, te Brussel te houden congres, samen te stellen.

Overeenkomstig de tot heden immer gevolgde overlevering, meenden zij die commissie uit vertegenwoordigers aller godsdienstige en staatkundige schakeeringen te moeten vormen. Inderdaad, zóó alleen kon het congres worden wat het behoorde te wezen: 'eene broederschap, om welker vaan zich alle Nederlanders kunnen scharen,' een volmaakt onzijdig veld.

Door eene kleine minderheid werd daarentegen verlangd, dat de benoeming der commissie, van wege de zeventien hier bestaande - meer of minder letterkundige - maatschappijen, benevens de voorstanders der Nederlandsche taal, door middel der stembus, zou geschieden.

Zonder nog stil te staan bij de moeilijkheid, om de grenzen dier zoo te verleenen 'kiesbevoegdheid' te bepalen, meenden ondergeteekenden dat, langs dien tot heden nimmer betreden weg, het lot van het XVe congres noodzakelijk in de handen van eene, of hoogstens twee, der uiterste staatkundige partijen zou worden gelegd.

't Is waar, dat, ten laatste, een of twee leden der straks aangeduide minderheid bereid schenen zich, overeenkomstig het voorstel van ondergeteekenden, met eene nieuwe uitbreiding der voorloopig opgemaakte lijst der regelings-commissie tevreden te stellen. Niets echter waarborgde den ondergeteekenden, dat die meening door de geheele minderheid zou worden gedeeld, of dat de ergerlijke tooneelen der eerste samenkomst zich niet meer zouden herhalen. In dien staat van zaken, scheen het XVe

congres slechts eene staats- of kerkvergadering, eene kampplaats van staatkundig, godsdienstig of persoonlijk krakeel - misschien wel een slagveld - te kunnen worden; zoo het al niet eene klove tusschen dezelfde stamgenooten in het leven riep.

Om al die redenen achtten ondergeteekenden het oorbaar, de hun te Maastricht toegewezen opdracht aan den voorzitter van het XIVe congres te moeten teruggeven.

(Get.) Dr. J. Nolet de Brauwere van Steeland, prof. E. Van Driessche, Maurits H. van Lee.

De tweede omzendbrief is van den volgenden inhoud:

MM,

In den loop dezes jaars zullen de zittingen van het XVe Nederlandschtaal en letterkundig congres te Brussel gehouden worden

Het is, sedert de stichting dier belangrijke wetenschappelijke en kunstbroederlijke samenkomsten, de tweede maal, dat die eer aan België's hoofdstad te beurt valt.

Waardig moeten wij dan ook de beoefenaars der Nederlandsche letterkunde en kunstenaars uit Noord en Zuid ontvangen en geen enkel element uitsluiten, dat aan deze edele en vredevolle geestesfresten luister bijzetten kan.

De ondergeteekenden, voorzitters der letter-, tooneel- en kunstgenootschappen der hoofdstad en voorsteden, achten het zich ten plichte een oproep te sturen aan de staatsmannen, ambtenaars, kunstenaars, letterkundigen en aan al de Vlaamsche strijders, zonder onderscheid van godsdienstige belijdens of staatkundige gezindheid, die liefde gevoelen voor de ontwikkeling hunner moedertaal en belang stellen in den bloei der vaderlandsche kunsten en letteren, ten einde eene vergadering te beleggen, ter uitvoering van 't volgende voorstel:

'In richting eener *regelings-commissie*, wier leden door den vrijen keus der vergaderde Vlamingen uitgeroepen, naar oud landsgebruik en volgens recht, zending en volmacht verkrijgen om in aller naam te handelen en alles voor te bereiden van hetgeen van het welslagen van het congres zou moeten verricht worden.'

Deze vergadering zal gehouden worden, aanstaanden Vrijdag, 5^{n} Mei, ten 8 ure 's avonds, in de spreekzaal der Modelschool (boulevard du Hainaut).

De handen in elkaar gelegd en krachtig samengewerkt, opdat de Nederlandsche stam in België niet alleen roem, maar ook vruchten behale door zijn vreedzaam en hartverheffend werk.

Noord-Nederland zal niet achterwege blijven, maar zijne talrijke beoefenaars en voorstanders van wetenschap en kunst naar onze broederlijke en intellectuëele feesten afvaardigen, vooral waar het geldt, 'één van hart, één van zin, die broederschap te vormen, om welker vaan zich alle Nederlanders kunnen scharen' en mannen van allerlei stand en richting kunnen bijtreden ter bevordering der goede zaak.

Geteekend door de voorzitters der nagenoemde maatschappijen:

Broeckaert (*De Brabandzonen*, Koekelberg), Bataille (*Onder ons*, Brussel), Crabbe (*Brabandsche Leeuw*, Elsene), D. De Ries (*Van de Sande s genootschap* (Uccle), Frans De Mol (*Jonge Tooneelliefhebbers.* Brussel), P. De Freyn (*De Noordstar*, id.), D^{r}. Hanau (*De Morgendstar*, id.), Xavier Havermans (*De Veldbloem*, id.), Emanuel Hiel (*Het Kunstgenootschap*, id.); Julius Hoste (*Het Willems Fonds*, id.), Gustaaf Jottraad (*Onderrichtingsbond*, id.), Fr. Luyten (*De Agneessenszonen*, id.), Herman Michiels (*De Broedermin*, St.-Jans-Molenbeeck). Mitchell (*De Van Peene's Vrienden*, id.), Steppé (*Eendracht zij ons doel*, Jette), E. Stroobant, (*De Wijngaard*, Brussel), P. Symons (*Houwaertskring*, St.-Joost-ten-Noode), J.B. Van Damme (*De Gentsche Weergalm*, Brussel), Felix Vande Voorde (*Taal- en Liederkrans*, Koekelberg), Van Doorslaar (*De Klauwaarts*, Schaerbeek), Vanden Dungen (*Onderwijzersbond*), Karel

Van Loo (*Jonge Tooneelliefhebbers*, Schaerbeek), F. Vermeulen (*De Vlaamsche Leeuw*, Molenbeek), L.L. Wagenaar (*De Vlamingen*, Brussel).

De beroepen vergadering heeft den 5^{n} Mei plaats gehad en daarin werden de volgende heeren verkozen om deel uit te maken, van de regelings-commissie:

Bauduin, Bayart, Bortier, Buls, Conscience, Coopman, Courtmans, E. De Block, de Cort, Dodd. R. Dedeyn, D. Delcroix, Ad. Dillens, Ed. Devigne, P. Devigne, Alb. De Vriendt, Dewinne, P. Gassée, L. Geelhand, Gevaert, Hanau, X. Havermans, Hiel, Hoste, G. Jottrand, L. Jottrand, Kops, C. Ledeganck, Picard, Prins, Ronner, Rooryck, Scherpenseeel, Schoy, Stallaert, Stroobant, Teirlinck, Temmerman, Tempels, Trappeniers, van Alphen, van Dantzig, van den Dungen van der Kinderen, van der Linden, van den Peerenboom, vande Putte, Felix van de Sande, A. van Soest de Borckenfeldt, vander Stock, van der Voorde, van de Walle, J. Verhas, Vermeulen-Thorbecke, Verstraeten, Alf. Willems en Ser. Willems.

Internationale maatschappij van aquafortisten, onder het eerevoorzitterschap van H.K.H. de Hertogin van Vlaanderen. Met kenspreuk: *Unguibus et morsu vives.*

In 1874 werd te Brussel d e z e belangrijke m a a t schapij gesticht, met het doel, eigenaardige en nog niet verschenen sterkwaterplaten in het licht te geven, zooals ook wij sinds jaren in de *Vlaamsche school* hebben trachten te doen. (Zie 1862, blz. 54). De maatschappij heeft tot voorzitter Z. Ex. J. Savile Lumley, buitgewoon gezant en gevolmachtigd minister van de koningin van Engeland; tot bestuurder, H.F Rops; schatbewaarder, E. Lambrichs; secretarissen, baron J. Goethals en C. Van Camp, allen kuntsschilders, te Brussel gevestigd. Tusschen de andere leden treffen wij de volgende kunstschilders aan: J. Gerard, C. Van Gravesande, E. Smits, T'Scharner en G. Van der Hecht; verder baron F. de Beeckman, graaf C. de Renesse, ridder de Stuers, graaf J. d'Ursel, G. Hagemans en D. Vervoort, volksvertegenwoordigers, De Rongé, voorzitter van den *Cercle artistique*, te Brussel, en J. Rousseau, secretaris der commissie van monumenten.

Alle maanden laat zij in twee afleveringen drie voltooide platen verschijnen voor haar album en zes studieplaten.

De prijs der inschrijving is als volgt: 1° proefdrukken vóór de letter, op Japansch papier, gemerkt met een volgnummer en den naam van den inschrijver en gestempeld met het zegel der maatschappij, jaarlijks uitmakende een album van 40 onuitgegeven en eigenaardige platen, fr. 75; 2° hetzelfde album op Hollandsch papier, fr. 40; 3° het dusgenaamde studieboek, in hetzelfde formaat als n^{r} 2 en inhoudende 60 platen, fr. 50.

De volgende platen verschenen de 6 eerste maanden van 1875:

Januari. W. LESLY (Engeland): *Pallas*, een borstbeeld vol uitdrukking; V. NIEDERKORN (Duitschland): *Het zangstuk* (een ouderling in zijnen zetel aanhoort het gezang van eene juffer die tevens de harp bespeelt, terwijl een jongeling haar op de fluit begeleidt); ROELOFS (Holland): Twee fraaie landschappen.

Februari. TH. T'SCHARNER: *De Maas te Jupille*, eene groote plaat; C. VAN GRAVESANDE: *Zaandam*; WEISSENBRUCH ('s-Gravenhage): *Eene achterbuurt in den Haag.*

Maart. WEISSENBRUCH; *Gezicht op Amsterdam*; J. ISRAELS: *Een meisje* en eene *Vrouw te Scheveningen*; V. Vaillant (Frankrijk): *De twee molens op den weg van Calais naar Boulogne aan zee*, hoogst keurig uitgevoerd.

April. H.K.H. DE GRAVIN VAN VLAANDEREN: *Gezicht op Taunus;* G. Coindre (Frankrijk): *Baume-les-Dames* (*Doubs*); MONTEFIORE: *Oud kerkportaal te Orleans.*

Mei. G. COINDRE: *IJzersmelterijen van Gouille* (*Doubs*) eene zeer schoone plaat; H. DE GOURCY (Frankrijk): *De Isle te Neuvic*, uitmuntend; E. SMITS: eene goed getroffene *Vrouw van Cervara.*

Juni. GILLI (Italië): *Euterpa*, eene zeer schoone plaat; A. TAIÉE (Parijs): *Een bediende der financiën;* C. MEUNIER (Brussel): *Gewapende boeren*, ontleend aan zijn tafereel *De boerenkrijg*, tentoongesteld op de laatste Brusselsche tentoonstelling. (Zie onzen jaargang 1875, blz. 135.)

STUDIEPLATEN. **Januari.** Wijlen L. GHEMAR (België): een puike *Leeuwenkop*; C. VAN GRAVESANDE, een te Brussel gevestigd Hollander, *Hollandsch riviergezicht;* F. ROPS: *Mijn burgemeester en Het model*, twee zeer geestige plaatjes; TH. T'SCHARNER (Brussel): *Schemerlicht*; H. VAN DER HECHT: *Bij Brussel.*

Februari. F. ROPS: *Dalecarlische vrouw;* H. VAN DER HECHT: *Ter-hulpe in* 1870; K.T. HIPPERT, een liefhebber van wien de *Vlaamsche School* reeds in 1871, blz. 123, eene proef gaf, een puik *Gezicht op Boitsfort*; DU BOIS en ROPS, *Landschap;* MARCETTE (België): zeer schoon *Landschap*, dat eene plaats in het album verdient;

Maart. A. Numans: *Venetië*, eene plaat die ook in het album niet misplaatst zou zijn; E. PUTTAERT (Brussel): *Klein Steenstraatje*, eene herinnering aan het oude Brussel; AD. DE MOL: *Arme vrouw met twee kinderen;* J. GOETHALS: *Nieupoort*; P. PARMENTIER: *Kermis te Dieghem.*

April. C. VAN GRAVESANDE: *Oude vestingen te Venloo;* A. DANSE (Bergen): *Studiekop*; VAILLANT: *Gezicht op Colemberg bij Boulogne aan zee*; THAMNER: *Buitenwallen.*

Mei. F. ROPS: *Jan kruiwagen*, *De boot* en *Hazenjacht;* deze drie plaatjes waren uitgevoerd, maar dienden niet, voor een boekwerk van Emile Leclercq, getiteld: *Contes vraisemblables pour les enfants;* C. MEUNIER (Brussel): *Biddende boer*; A. TAIÉE: *Bas-Meudon tijdens het beleg van Parijs*, naar een tafereel van C. Bemond.

Juni. T'SCHARNER: *Winteravond*; J. D'URSEL: twee schetsen: *Ruiters* en *Koetsiers;* JACQUELART: *De veldmeester*; BAES: *Landschap*; THAMNER: *Buitengezicht.*

Uit deze opgave van den inhoud der afleveringen van de eerste zes maanden kan men gereedelijk opmaken dat de onderneming niet slechts belangrijk, maar ook dat zij goed op weg is om nog veel belangrijker te worden. Laten ook sommige van de opgenoemde platen nog te wenschen, over het geheel genomen is wat er geleverd werd zeer voldoende en verscheidene platen zijn meesterlijke gewrochten. Als de maatschappij aangemoedigd en door de liefhebbers behoorlijk gesteund wordt, dan is er van haar voor de kunst in 't algemeen en voor de etskunst in 't bijzonder veel, zeer veel te verwachten. Wij spreken hier dan ook den innig gevoelden wensch uit,

de loffelijke onderneming welke wij hier aankondigen naar waarde te zien schatten door alle beoefenaars en vrienden van de kunst.

D.V.S.

De kat en de wolf.

Een wolf had pas een schaap verslonden,
Wanneer een kat, die 't had bespied,
Hem toesprak: 'k zal 't alom verkonden
Wat gulzig beest gij zijt, en wat verdriet
Gij andren kunt verwekken
En hun tot beul verstrekken.
Denzelfden avond, in een goot,
Beet Mina twee paar muizen dood.
.....
De kat, zooals het doorgaans gaat,
Verweet den wolf haar eigen kwaad.

Aaltre.
L.F. DAVID.

Koninklijke academie van beeldende kunsten te Antwerpen.

De kunstvoorwerpen, vervaardigd voor de prijskampen van het academisch jaar 1875-1876, zijn voor het publiek ten toon gesteld geweest in de tentoonstellingszaal der Venusstraat, van Zondag 30 April tot Woensdag 3 Mei, alle dagen van 10 ure voor- tot 4 ure namiddag. Tusschen de tentoongestelde werken van het hooger kunstonderwijs noemen wij: Portret door L. DE PAPE, van Brugge; A. DE PRET, *Boorden der Sille* F. HENS, *In lading voor Philadelphia;* T. VERSTRAETE, omstreken van Antwerpen; D. DUWAERTS, *Na den dans*, borstbeeld in gebakken aarde; F.

TEEKENING EN HOUTSNEDE VAN D. VEREST.

JORIS, *Portret* en *De muts van grootmoeder*, borstbeelden in gebakken aarde; A. PEETERS, model in plaaster van een portret; J. KERCKX, *Bloemenvaas* en *Zinnebeeldig paneel*, beide in den stijl Lodewijk XVI; E. KIEKEN, plan en model van een *centerboard boat*; F. LAEQUEMANS, geschilderd paneel voor eene jachtzaal (stijl Lodewijk XVI); D. VEREST, *de heilige Petrus*, naar Rafaël, houtsnede, welke wij hier mededeelen.

Op 7 Mei, ten 1 uur, plechtige prijsuitdeeling, voorgezeten door den heer gouverneur der provincie, heeren burgemeester, schepenen, leden van den bestuuraad der academie enz. Een muziekkorps speelde bij het openen en sluiten, alsook bij iedere bekroning van leerlingen. De heer G. Kempeneers, regent de academie, gaf in de Fransche taal lezing van het verslag van het afgeloopen jaar; de griffier Ph. Rombouts gaf melding der namen der plaatsen die de leerlingen in de verschillende prijskampen behaald hadden. Wij laten hier de namen volgen der leerlingen die de prijzen van uitmuntendheid behaalden. (Van de leerlingen te Antwerpen geboren is de naam der geboorteplaats hier niet vermeld.) *Schilder- en teekenkunst* (hooger onderwijs): E. FARASYN; *Teekenkunst* (middelbaar onderwijs): L. ABRY; overgangsafdeeling: C. ALGOED (van Deerlijk), lager onaderwijs (1ste afdeeling): J. RATINCKX; 2de afd.: JAN ROSIER (van Lanaken); 3e afd., T. DE

BRUYCKER (van Aaltre); 4e afd., F. WUYTS (van Borgerhout); 5e afd., J. DORÉ; *Landschap- en dierenschildering* (middelbaar onderwijs): F. VAN BALLAER; *Beeldhouwkunde en boetsering* (hooger onderwijs): P. BONCQUET (van Cachtem); middelbaar onderwijs, 1ste afdeeling, K. BRAHM; 2e afd., L. COCKX (van Heinsberg); lager onderwijs: K. BROERS (van Borgerhout); 2e afd., S. DE MARTELAER (van Wetteren); hooger onderwijs, *Sieraden*, *Boetsering naar de natuur*, *Planten*: K. ISTAS(van Gent); middelbaar onderwijs, *Boetsering van sieraden naar prent*: F. VAN ELSEN; lager onderwijs, 1ste afd., J. MERTENS; 2e afd., P. HORTMANS (van Mechelen); *Bouwkunde* hooger onderwijs: de jury heeft eene eervolle melding verleend aan A. DELRUE van Antwerpen, die 194, 1 punten op de 210 bekwam; middelbaar onderwijs, 1ste afd., F. VAN BALLAER; 2e afd., L. NEZY (van Lier), 3e afd., E. GEEFS; 4e afd., E. GEEFS; lager onderwijs, 1ste afd., J. JACOBS (van Stettin, Pruisen); 2e afd., J. VAN ENGELEN (van Lier); *Scheepsbouwkunde* (hooger onderwijs): Onderwerpen: 1o Plan en model in hout van een zeilbootje; 2o Plannen en berekeningen v a n een center board boot en van een zeilwerk; 3o Plannen en berekeningen en model van e e n e visschersschuit (cutter) e n v a n het zeilwerk, E. BEUCKELEERS (van Boom) (middelbaar o n d e r w i j s): JAN BERQUIN; (lager ondewijs): J. DE WEERT; *Teekening en kunsten op stielen toegepast* (hoogere afdeeling), *Decoratieschildering*: P. VAN DER ESSEN; (lager afdeeling): W. PAUWELS; *Sieraden* (middelbaar onderwijs): F. VAN DER WEEGEN (van Tilburg); (lager onderwijs), 1ste afd., *Teekening naar het plaaster*: 1. K. SPECKSTADT (van Loenhout); 2e afd., F. DE BELDER; 3e afd., K. BENOY; 4e afd., P. JANSSENS; 5e afd., J. Fontyn; *Graveerkunst* (lager onderwijs): aanmoedigingsprijs: JAN CASSIERS (van Borgerhout); *Houtsnede* (lager onderwijs), aanmoedigingsprijs; A. ALPAERTS. G. De la Montagne had ook eene goede proef tentoongesteld, eene plaat naar prent, getuigende van het degelijk onderwijs des heeren Ed. Vermorcken.

Een verhaal uit China.
III.

Wij zagen (op blz. 69), dat Effendon eerst na middernacht te huis kwam; slechts den volgenden dag, toen hij Maria liet roepen, vernam hij, dat deze verdwenen was. De dienstboden hadden haar niet zien uitgaan en konden dus ook geene inlichting geven. De factor doorzocht zijn gansche huis, ging bij zijne vrienden rond en liet in de buurt en door geheel Canton navraag doen; doch al zijne nasporingen waren in den beginne vruchteloos, tot hem tegen den avond een schipper een bebloeden halsdoek bracht, met het naamcyfer van Maria op. Bij het ontvangen van dat treurig teeken, stond de ongelukkige vader als versteend. Nu kon hij er niet aan twijfelen: zijne dochter was dood, was vermoord. Waar echter werd de misdaad gedaan? waarom? door wien? Hij kwam op de onwaarschijnlijkste vermoedens. Eindelijk overmeesterde hij voor eene poos zijne vertwijfeling, om zijne gedachten te verzamelen, doch niets vermocht hem op het rechte spoor te leiden, en onder al het donkere en raadselachtige bleef hem slechts deze eene gruwelijke waarheid, dat zijne dochter was vermoord geworden. En dan weder trachtte hij bij zich zelf al de bewijzen te wederleggen, die zoo luid voor die verpletterende waarheid spraken. Hart en verstand waren bij hem in tweestrijd; zoo dikwils eene deur haastig geopend werd, sprong hij bevend op en hoopte zijne Maria te zien.

Doch de eene dag na den andere verliep en in het eind moest de vader wel aan zijn ongeluk gelooven. Hij verviel thans tot de uiterste neerslachtigheid. Hij droeg al zijne werkzaamheden aan andere beambten over, bemoeide zich volstrekt met geene zaken meer en deed bij de maatschappij schriftelijk aanvraag om zijn ontslag.

Te vergeefs deden zijne vrienden alles, om hem te troosten; het was nu met hem zoo ver gekomen, dat hij niet eens meer naar hen luisteren wilde. Dagen lang lag hij stil op een rustbed en wendde geen oog af van het portret van Maria; hij scheen niemand te kennen en gaf op niets antwoord. Zijne vroegere onvermoeide werkzaamheid en opgewektheid van geest had plaats gemaakt voor eene doffe wezenloosheid; met zijne dochter was alle sterkte en wilskracht bij hem verdwenen.

Op zekeren dag moest hij zich geweld aandoen, om in den kong-hang eenige geschillen te vereffenen, wat door hem alleen geschieden kon. Toen hij nu de geslotene poort der Chinesche stad voorbijkwam, ontmoetten hem een groot aantal kameelen met zout en kolen beladen en versperden hem den weg. Reeds was de laatste binnen, doch Effendon bleef onwillekeurig staan en zag gedachteloos toe, hoe de voertuigen met een wiel zich in evenwicht voortbewogen, toen zijn oog op eene kostbare koets met vier paarden viel. Aan zijn wijd gewaad, zijn kegelvormig gevlochten bamboeshoed en zijne geborduurde laarzen van boomwol was de koetsier licht als een Koreër te kennen. Op den zwart verlakten zonnescherm prijkte een mandarijnenstok van snijwerk en met een krans van zilveren jasmijn omgeven.

Juist stelde dit voertuig, dat, door het gedrang op straat, een oogenblik was opgehouden, zich weder in beweging en kwam Effendon voorbij. - Op eens zag deze de toegetrokken zijden gordijnen bewegen en een kreet drong in zijn oor.

Verbaasd keerde de factor die zijn weg vervolgen wilde, zich om. Hij had deze stem, die zoo eenig was, erkend. De gordijnen werden haastig half open getrokken, een tweede kreet volgde; een vrouwelijk gelaat vertoonde zich.... Het was Maria.

Met uitgebreide armen wilde de Amerikaan op haar toeschieten; doch het rijtuig schoot de Chinesche poort binnen, de paarden vonden vrije baan en snelden door. Luid roepende volgde Effendon den wagen en wilde zich reeds aan een der wielen vastgrijpen, toen de Chinesche poortwacht hem tegenhield. ‘Mijn kind! Ellendelingen, het is mijn kind!’ riep hij en poogde zich los te rukken. - ‘Geen vreemde hond komt hier de poort door,’ schreeuwden de soldaten en schopten hem terug. - ‘Laat los!’ brulde Effendon. ‘Laat mij los!.... Mijn kind.... Ik moet haar na!’ - ‘De man is razend! Slaat hem dood? Werpt hem in den Tiger!’ gingen er stemmen op.

Werkelijk hadden zij den factor ook aangegrepen, die, van woede schreeuwend, zijne uiterste kracht inspande, daar hij zag, dat de wagen dadelijk om een hoek verdwijnen zoude. Thans verscheen de bevelvoerende officier der wacht met nog verscheidene gewapenden, die op hem aanvielen, hem nederwierpen, hem met hunne boogpezen handen en voeten vastbonden, hem op eenen ezel zetteden en zoo onder het gejoel der menigte den weg naar de factorijen met hem insloegen.

Dienzelfden avond waren Walter Effendon en You hi in het afgelegenste en best geslotene vertrek van het huis van den eerstgenoemde bijeen. De hanist zat op eenen bamboesstoel en scheen zeer onrustig; hij zag telkens naar de deur, als vreesde hij, bij deze bijeenkomst verrast te worden. Effendon stapte met papieren in de hand in levendige beweging op en neder. Hij was eerst voor een paar uren losgelaten en had dadelijk den Chineschen koopman laten komen, om hem alles toe te vertrouwen.

Bij 't vernemen van Maria's verkleeding, hoorde You-hi vreemd op, want hij had haar altijd voor eenen zoon van den factor gehouden; de bevreemdende ontmoeting van dien morgen echter, welke Effendon hem insgelijks mededeelde, kwam hem geheel ongeloofelijk voor. De Amerikaan nochtans bezwoer ten stelligste de waarheid. Beide malen was het Maria geweest, van wie de kreet, die hem hier nog in de ooren klonk, was uitgegaan; hare en geene andere trekken had hij aanschouwd. Zijne dochter was dus niet dood, maar in 't geweld van eenen roover, dien hij, op wat wijze dan ook, ontdekken moest. Tot dat einde had hij daareven een verzoekschrift aan den gouverneur of onder-koning van Canton opgesteld, waarin hij de gansche zaak had uiteengezet en op navorschingen naar Maria en hare uitlevering aangedrongen.

- Wanneer gij geene belooning uitlooft, doet de gouverneur niets, wierp You-hi tegen.

- Gij hebt gelijk, antwoordde de vader; ik wil er nog bijvoegen, dat hij zelf den prijs voor zijne hulp bepalen kan.

- Schrijf dat niet, zei de hanist; ze zouden u dan uw gansche vermogen afhalen. Bied eene ronde som... duizend liangs, bij voorbeeld.

- Goed, riep Effendon en zette zich neder, om deze toezegging in te lasschen. Maar hoe kan ik nu mijn verzoekschrift den onderkoning persoonlijk in handen bezorgen?

- Daar staat u slechts een weg toe open, schoon die ook al verboden is.

- Juist, antwoordde de Amerikaan en stond op; ik ga naar de Chinesche poort....

- Maar zeg toch niet, viel You-hi hem met eene gesmoorde stem in het woord, dat ik u dezen raad gegeven heb, want merkte men, dat ik ergens van weet, dat zou mijn ongeluk zijn.

(Wordt voortgezet.)

Philadelphia's wereldtentoonstelling.

Den 10^{n} Mei werd in Philadelphia de eerste wereldtentoonstelling geopend; zij treft samen met de verjaring van het eerste eeuwfeest van 't bestaan der republiek van de Vereenigde-Staten; hare sluiting is vastgesteld op 10 November aanstaande. De plechtigheid nam aanvang met een koor van den Franschen toonzetter Gounod; daarna werd eene cantate van een Amerikaanschen toondichter gezongen en een opzettelijk voor deze gelegenheid vervaardigden zegemarsch van Richard Wagner gespeeld (dit muziekstuk werd den Duitschen toonzetter 25,000 fr. betaald door Philadelphia's vrouwengenootschap). Henry Lee (uit Virginië) en William Evarts (Nieuw-York) hielden redevoeringen; de beroemde dichter Longfellow las een door hem geschreven gelegenheidsstuk. Vervolgens kwam de voorzitter der regelingscommissie, generaal Hawly, aan het woord, die zijne rede besloot met tot den aanwezigen president der Vereenigde-Staten, generaal Grant, het verzoek te richten de tentoonstelling open te verklaren Hieraan werd door den eersten ambtenaar der groote republiek voldaan. Grant was omringd van al zijne ministers en van al de hoogste ambtenaren der Unie. De tentoonstelling heeft een verbazenden omvang Buiten Amerika nemen er de volgende landen deel aan: Frankrijk, Engeland, Duitschland, Oostenrijk, België, Nederland, Zweden, Spanje, Portugal, Italië, Noorwegen, Egypte, Denemarken, Turkije, Tunis, Zwitserland, Mexiko, Venezuela, Brazilië, Chili, Peru, de Argentijnsche republiek, de Ionische eilanden, China, Japan, Australië, Bolivia, Nicaragua, Columbia, Liberia, de Oranje-Vrijstaat, Ecuador, Guatemala en Honduras. Men berekent, dat de kosten der inrichting, met wat er bij behoort, ruim 38 millioen frank zullen bedragen. De tentoonstelling wordt gehouden in 5 groote gebouwen, die ongeveer 17 hectaren ruimte beslagen (de overdekte gebouwen der Parijzer wereldtentoonstelling van 1867 besloegen 15 1/2, die van Weenen in 1873 12 hectaren). Van de 5 gebouwen, zullen er 3 blijven bestaan. Het hoofdgebouw (Main exhibition building) is 1880 voet lang en 464 breed; het middengedeelte is 70 voet hoog; aan de vier hoeken zijn sierlijke torentjes opgetrokken; het middenste van het dak is hooger gemaakt dan het overige en vormt een reusachtig vierkant paviljoen met op elken hoek een torentje van 120 voet hoogte. De verdeeling van het gebouw is buitengewoon gemakkelijk; middendoor loopt eene soort van groote beuk, die 1832 voet lang en 120 voet breed is, en waarop een groot getal ruime zijbeuken uitkomen. De grondvesten van het gebouw zijn in metselwerk; het dak, met zinken platen gedekt, rust op pilaren van gesmeed ijzer, die 24 voet van elkander verwijderd staan; de muren tusschen de pilaren zijn van baksteen tot 7 voet boven den grond; verder bestaan zij uit ramen, die aldus glazen schutsels vormen.

De planken vloer ligt op ijzeren balkskens. Op de torentjes en boven de hoofdpoorten waait de Amerikaansche vlag; boven de zijpoorten wapperen de vlaggen der landen wier voortbrengselen aan die zijden tentoongesteld zijn.

Het gebouw voor de schoone kunsten (Memorial Hall) is verre weg van al de lokalen het schoonste. Het is dan ook bestemd om te blijven bestaan. Het werd uit baksteen en graniet gebouwd, in den trant der kunstherbloeiing. Op zijn 150 voet hoog koepeldak prijkt het beeld van Columbia, omringd van vier andere reusachtige beelden, die de vier werelddeelen moeten voorstellen. De hoofdgevel staat in het Zuiden; men bereikt den hoofdingang langs een 70 voet breed bordes. Drie ijzeren poorten, 40 voet hoog, en waarin bronzen paneelen staan, leiden naar de verschillende zalen, die alle uitkomen in eene middenzaal van 80 voet hoogte, welke, wanneer men er de zijgangen bijvoegt, meer dan 8000 menschen kan bevatten. Rond het gebouw loopt een balkon, dat ruimte genoeg aanbiedt om er met koets en paard op te rijden; het is 275 voet lang. Al de zalen, de middenzaal niet uitgezonderd, krijgen haar licht van boven; al de dakspiegels zijn dubbel; van boven heeft men gewoon glas, van onder doof glas.

Het gebouw voor werktuigen (Machinery building) is 1400 voet lang en 360 voet breed, ongerekend een hulpgebouw van 208 op 210 voet. Om de tentoongestelde werktuigen in beweging te brengen, wordt den tentoonstellers kosteloos beweegkracht verstrekt, zoowel voor stoom- als voor waterwerktuigen. Ten behoeve van laatstgenoemden staat een ontzaggelijk grooten waterhouwer gereed, die bevoorraad wordt door eenen waterval van 35 voet hoogte en 40 voet breedte. Deze afdeeling der tentoonstelling zal ongetwijfeld de grootste wonderen van menschelijk vernuft te aanschouwen geven.

Het hofbouwpaleis (Horticultural building) werd voor rekening van de stad Philadelphia gebouwd, die daarmede haar beroemd *Fairmount Park*, welks aanleg meer dan 30 millioen frank heeft gekost, eene aantrekkelijkheid te meer wil bijzetten; genoemd paleis staat zeer nabij de rivier Schuylkill, die het park doorsnijdt. Men genaakt het paleis over schilderachtige bruggen, 500 voet lang en 60 breed. Het is gebouwd in den Moorschen trant en geheel van marmer, ijzer en glas. Er is eene broeikas aan die 230 voet lang en 55 voet hoog is.

Het landbouwlokaal (Agricultural building), door een dal van het hofbouwpaleis afgescheiden, is bijna geheel van hout en glas en op zoo groote schaal aangelegd, dat er wedrennen zullen in gehouden worden.

Hiermede heeft men een kort begrip van wat de hoofdlokalen der Amerikaansche wereldtentoonstelling zijn. Wij gewagen niet van de eigenlijke dienstlokalen, dan om aan te stippen dat zij wegens hunne doelmatige inrichting den meesten lof verdienen. Eigenaardigheidshalve, en ten bewijze dat de Amerikanen practische mannen zijn, zij gemeld, dat er bij de tentoonstelling een kantoor is geopend, dat in last heeft, verloren geraakte kinderen van bezoekers op te sporen.

Op de hoogste plek van het park, benoorden den sluitmuur, is eene soort van ijzeren toren opgericht, die 150 voet hoogte heeft en dien men kan beklimmen per ijzeren-weg... Het is wel zoo: langs eene kronkelende spoorbaan worden de bezoekers naar het bovenste van den toren gevoerd, die boven al de gebouwen uitsteekt en van waar men niet slechts al de lokalen der tentoonstelling, maar ook geheel de stad Philadelphia met eenen oogslag kan omvatten.

Om te oordeelen over de tentoongestelde voorwerpen zullen 200 deskundigen worden benoemd, namelijk 100 Amerikanen en 100 vreemdelingen. De Amerikanen

zullen aangesteld worden door de algemeene commissie, de vreemdelingen door de commissiën der verschillende volkeren. De bewuste deskun-

digen zullen allen verslagen hebben te schrijven, die zij moeten onderteekenen. Ieder hunner zal eene vergelding van 5000 fr. ontvangen. De belooningen voor de tentoonstellers zullen bestaan in een diploma en eene bronzen medaille, waarbij zal gevoegd worden een afschrift van het betrekkelijk verslag.

Al wie de tentoonstelling wil bezoeken zal 2 1/2 fr. inkoomgeld hebben te betalen, en men rekent, dat dit genoeg opbrengen zal, om de gemaakte en verder te rijzen kosten te dekken. Er wordt beweerd, dat de tentoonstelling door meer dan 10 millioen menschen zal bezocht worden. In Philadelphia zijn 800,000 zielen. Met den sneltrein komt men in 2 1/2 uren van Nieuw-York naar Philadelphia. Tramwegen doorsnijden Philadelphia in alle inrichtingen. Voor het herbergen en spijzen der vreemdelingen zijn te Philadelphia de best mogelijke maatregels genomen. Volgens wordt gemeld, zal eten en slapen te zamen, in afspanningen, herbergen en hotels, op niet meer dan 15 a 30 fr. per dag en persoon te staan komen, wat in Amerika, en wel bijzonder in deze omstandigheid, zeker niet duur heeten mag.

Kroniek.

Antwerpen. - Onder andere echte parels, bevat de muziek, die Peter Benoit op Van der Vens *Charlotte Corday* gezet heeft (zie blz. 39), een wals, die al de toehoorders heeft verrukt en welke de meester, op algemeene aanvraag, afzonderlijk heeft uitgegeven bij Possoz. De eerste uitgaaf van dezen wals, die, ondere andere, ook veel uit Frankrijk gevraagd wordt, is in eenige weken uitverkocht geweest. Er is thans eene tweede uitgaaf van verschenen.

- Het groot muziekfestival, waarvan de leiding is opgedragen aan de *Société de musique*, zal plaats hebben op 13, 14 en 15 Augustus; de heeren ridder Ed. Pycke, gouverneur der provincie, en L. de Wael, burgemeester, hebben het eerevoorzitterschap van het comiteit van inrichting aangenomen. Het orkest zal bestaan uit 120 muzikanten; voor de koren rekent men tusschen de 800 en 1000 zangers en zangeressen bijeen te brengen. Er zullen meestal slechts stukken van vaderlandsche toonzetters worden voorgedragen. De repetitiën worden in den Vlaamschen schouwburg gehouden. (Zie blz. 73.)

Brussel. - De gemeenteraad heeft voor de Vlaamsche zomervertooningen in den Alhambraschouwburg een hulpgeld van 14,000 fr. verleend.

- Dat de dusgenaamde boom van vrijheid op de Paleizenplaats *niet* dood zou zijn (zie blz. 56), wordt door de gazetten thans weer tegengesproken. Zij melden, dat de enkele botten of knoppen die hij vertoonde, afgevallen zijn en de boom dood is.

- De vijfjaarlijksche prijs voor het beste wetenschappelijk en staatkundig werk, sedert vijf jaren in België verschenen, is toegewezen aan het werk van den Gentschen hoogleeraar Laurent, *Principes du droit civil*, waarvan dezer dagen het 20^{e} deel verschenen is. De prijs voor vaderlandsche geschiedenis, over hetzelfde tijdvak, is toegewezen aan Theod. Juste, onder andere om zijne studiën over de omwenteling van 't jaar '30.

Dendermonde. - Aangekondigd bij A. De Schepper: *Lenteliederen*, door T. Coopman, 200 blz. druks, opgeluisterd met twee etsen van A. Dillens. Prijs bij inschrijving: 1 1/2 fr.

Buitenland.

's-Gravenhage. - De heer Groen van Prinsterer, die gevaarlijk ziek is, heeft de eer gehad, dat H.M. de koningin persoonlijk, in haar rijtuig gezeten, aan de woning van den beroemden geschiedschrijver naar zijnen toestand is komen vragen en een bloementuil voor den kranke afgegeven heeft.

Zwolle. - Door de maatschappij tot bevordering der bouwkunst is eene commissie benoemd, bestaande uit de heeren J.G.J. Van Roosmalen, J.W. Bosboom en S.J.H. Trooster Bhz., welke zich verstaan hebben met den archivaris, jhr. mr. T.H.F. Van Riemsdijck, tot het opmeten van eenige oude merkwaardige gebouwen, die nauwkeurig zullen in teekening worden gebracht.

Parijs. - Op 24 en 25 April werd verkocht de tweede partij schilderijen, nagelaten door den heer Van Walchren van Wadenoyen. (Zie 1875, blz. 106 en 188.) Onder andere golden: A. Achenbach, *Onweder op de kusten van Noorwegen*, 8,000 fr.; *Waterstroom in Noorwegen* 14,500; O. Achenbach, *Fontein uit de omstreken van Rome*, 2,360; *Kinderen die met beentjes spelen*, 1,750; J. Aubert, *Dromend aan het zeestrand*, 2,600; E. de Beaumont, *Alles voor de wetenschap*, 1,700; H. Bellangé, *Voorval uit den Spaanschen oorlog*, 1510; Berne-Bellecour, *Studielievend*, 1,210; Rosa Bonheur, *Op weg naar de markt*, 48,100; *Schaap door een braambosch gaande*, 6,800; Bouguereau, *Biddend meisje*, 4,900; Brascassat, *Een stier die op eene weide aan eenen boom knabbelt*, 20,500; *Rustende dieren op de weide*, 1,825; J. Breton, *Eene maaister ingeslapen op korenschoven*, 3,100; Brion, *Leesles*, 2,200; Couture, *Meisjeshoofd*, 3,950; Decamps, *Pifferaro bij een Lievevrouwbeeld*, 10,750; *Italiaansch meisje met hare geit*, 6,300; A. De Dreux, *Zadelpaarden door een jong meisje bewaakt*, 200; P. De la Roche, *Herodiade*, 15,500; Diaz, *Kinderen die boomtakken in een bosch aftrekken*, 2,450; E. Dubufe, *Het penningske der weduwe*, 6,000; J. Dupré, *Landschap*, (*Landes*) 8,000; E. Frère, *Het naar school gaan*, 7,800; Fromentin, *Arabieren op de wildezwijnenjacht*, 4,600; L. Gallait, *Eene arme vrouw met hare kinderen terugkeerende van een nagelezen akker*, 16,000; Gerome, *Rembrandt in zijne werkplaats*, 19,000; Hamman, *De ontwaking van den kleinen Montaigne*, 3,550; Hamon, *Mijne zuster is niet hier*, 6,700; Hebert, *de Malaria*, gewijzigde verkleining van het stuk uit den Luxembourg te Parijs, 9,200; Heilbuth, *Kardinaalsknechten op den berg Pincio te Rome*, 4,655; E. Isabey, *Een hofjonker,* 6,100; *Zeestrand bij lage tij*, 1,100; Jalabert, *De gelukkige moeder*, 6,250*; Jonge vrouwen aan haar tooisel*, 1,520; *Zalig zijn zij die gelooven*, naar eene samenstelling van A. Scheffer, 6,000; Hendrik Leys, *Binnenhuis bij een Vlaamschen schilder in de middeneeuwen*, 21,200; *Triktakspeler*, 12.000; Marilhat, *Karavaan stil blijvende bij eene fontein*, 15,000; Meissonnier, *Twee lansknechten*, 36,000; H. Merle, *Een kind met eenen hond*, 4,620; Pettenkoffen, *De wagen der gekwetsten*, 4,620; Saint-Jean, *Bloementuil in eene vaas*, 25,000; *Bloementuil neergelegd bij eene rotsbron*, 6,100; A. Scheffer *Dante en Beatrix*, 40,000; *Christus en de kinderen*, 5,100; Schreyer, *Wallachijsche boer die een met verscheidene paarden bespannen wagen ment*, 1,950; Toulmouche, *Het portret* (samenstelling uit den ouden tijd), 3,200; Troyon, *Een veedrijver*, 40.000; H. Vernet, *Arabisch paard door eenen neger bewaakt*, 3,350; Vetter, *Bernard Palissy*, 6,300; F. Willems, *Voorstelling uit de godsdienstige beroerten onder Karel IX*, 5,750; *De opvoeding van den jongen prins*, 7,000.

Gradgington. - Nabij de spoorwegstatie dezer Engelsche gemeente, is den 27^{n} April, in den achternoen, een gloeiende steen, 8 Engelsche ponden zwaar, met groot gedruisch uit de lucht gevallen. Hij maakte een gat in den grond der weide waarop

hij viel van 18 duim diepte. De steen, bijna geheel uit gedegen ijzer bestaande, is nog warm uit den kuil gegraven en naar Wolverhampton overgebracht. Omtrent den tijd dat de steen neerkwam, was er in de lucht een zwaar gedommel gehoord, waarna eene ontploffing werd vernomen die zoo hevig klonk als het losbranden van een kanon. Het had niet gedonderd of gebliksemd. Daarna is een stortregen gevallen die den ganschen avond aanhield.

Weelde en armoede.

TAFEREEL VAN P. VAN DER OUDERAA, STERKWATERPLAAT DOOR J. DIRKS, GEDRUKT DOOR J. BOUWENS, TE BRUSSEL.

De vorenstaande sterkwaterplaat is gemaakt door den jeugdigen plaatsnijder J. Dirks, die, zooals door ons werd aangestipt, reeds verschillige onderscheidingen bij zijne studiën aan de Antwerpsche academie bekwam, eene verdienstelijke sterkwaterplaat naar J. Lies, *De krijgsgevangenen*, uit het Antwerpsch museum, maakte, en eene eervolle melding verwierf in den kamp naar den prijs van Rome voor de gravuur (zie onzen jaargang 1874, blz. 114). De plaat is uitgevoerd naar een tafereel van den kunstschilder P. Van der Ouderaa, door ons vermeld in 1872, blz. 178, en aangekocht door den heer J. Hollender, van Brussel. Hetzelfde onderwerp werd door den schilder verkleind uitgevoerd, met eenige wijzigingen in toon en kleur. Deze verkleining is in bezit van den heer J.F. Pourveur, te Antwerpen. De dichter van *Onze Strijd* schreef naar aanleiding van Van der Ouderaa's schilderij de volgende ontboezeming:

Het licht, en de schaduw van 't leven:
hier armoê, daar rijkdom en pracht,
de vrage die denkers doet beven
en immer hare oplossing wacht.

Het licht, en de schaduw van 't leven:
de schoonheid, de jeugdige kracht,
met kwistige mildheid gegeven, -
en 's ouderdoms donkeren nacht...

O, daal van dat licht, van dien luister
een straaltjen in 't akelig duister
verheffend, begeesterend af:

Zoo ras, na verblijden en lijden,
omvat, licht en schaduwe beiden,
de heimvolle schemer van 't graf.

V.A. DELA MONTAGNE.

Een verhaal uit China. (vervolg)

Effendon stelde den hanist gerust, door hem heilig stilzwijgen te beloven, en verliet hem, om in de factorijen zijne vrienden op te zoeken. De wijze toch, waarop hij zijn verzoekschrift in goede handen dacht te doen komen, maakte dat hij dezer aller ondersteuning volstrekt noodig had.

Het was eene bekende zaak, dat smeekschriften der buitenlanders door de hand der mandarijnen nooit tot den onderkoning geraakten, en vandaar was men op een stout en zonderling middel gekomen, dat nochtans zelden zijn doel miste. Hetzelve bestond hierin, dat dertig tot veertig persoonen zich vereenigden, met stokslagen de poortwacht verjoegen, met groot getier in de Chinesche stad binnendrongen en daar de papieren lantarens der kooplieden stuk sloegen, die dan dadelijk in schrik en verwarring de vlucht namen. De wachters deden alsdan de hekken toe, waarmede men de straat van afstand tot afstand sluiten kon, en liepen naar eenen mandaryn, die eindelijk verscheen, om naar de reden van dat rumoer te vernemen. Thans lieten de indringers hunne stokken en knuppels varen, reikten hun smeekschrift in en trokken

terug met de overtuiging, dat de onderkoning van het oproer gehoord had en naar het geschrift zou vragen, dat bij gelegenheid daarvan was ingediend.

Effendons onderneming gelukte boven verwachting goed. Toevallig kwam de draagkoets van den onderkoning, te midden van de opschudding, door zijn gewapenden inval verwekt, voorbij, en kon hij dien dus zijn smeekschrift zelf ter hand stellen.

Intusschen bleef het antwoord daarop twee dagen lang uit en hij maakte reeds toebereidselen, om nog eens eene bestorming te wagen, toen hem een brief met het zegel van eenen mandarijn der eerste klasse werd overgebracht. Vol bange verwachting opende hij dien en las het volgende:

'Ik, King-fo, bezitter van het diploma esin-sse,[1] vroeger drager van de beide blauwe knoppen en den rooden koralen stok, nu ook van den knop van edelgesteenten, gouverneur der provincie Canton, - in naam van den zoon des hemels, den grooten alleenheerscher, aan den barbaarschen gezaghebber van de Amerikaansche factorij. Wij hebben uw onderdanig smeekschrift gelezen en daarin de waarheid bevestigd gezien van het wijze gezegde: de harten der menschen zijn even ongelijk, als de bodem van het hemelsche rijk ongelijk is; want evenals onvruchtbare rotsen en zandige gronden enkel onkruid en giftplanten voortbrengen, zoo kan ook uit menig hart niets goeds voortspruiten. Zoo zijn de harten van alle barbaren. Gij hebt gehandeld in strijd met de geboden des alleenheerschers en beklaagt u nu, dat men u de dochter, die gij in uw huis verborgen hieldt, ontroofd heeft. Doch weet, dat een wijs man aan de woorden van een mensch die moedwillig de wet overtreedt, in geen geval geloof hecht.

De toegezegde duizend liangs zijn, wel is waar, eene te geringe straf voor de misdaad van zich tegen den wil van den zoon des hemels verzet te hebben, maar toch willen wij ze ditmaal in genade aannemen.

Bovenstaande hebt gij als wet te beschouwen.'

Onuitsprekelijke woede en verontwaardiging vervulden Effendon bij het doorlezen van dezen brief, in elken regel waarin de haat tegen de buitenlanders, de huichelachtige valschheid en de roofgierigheid doorstraalden, die ten allen tijde het richtsnoer van de handelingen der Chinesche regeering zijn. In zijne eerste drift wilde hij al het Amerikaansche scheepsvolk op de rivier bijeentrekken, wapenen en aan het hoofd er van zijn recht van den onderkoning eischen; maar bij bedaarder overleg moest hij die gedachte toch als zinneloos opgeven. Hij liep naar You-hi, liet dien het ontvangen antwoord lezen en vroeg hem om raad. Deze was voor eene herhaling van het eens afgewezen verzoek en werd door de toezegging van vijfhonderd liangs zoo handelbaar, dat hij voor ditmaal zijne krachtdadige voorspraak en medewerking beloofde. Doch ook deze tweede poging viel niet gelukkiger uit en Effendon kon nu van den invloed van den kong-hang alleen iets goeds hopen, want de onderkoning volhardde bij zijn eerste besluit.

Deze onverbiddelijkheid dreef den ongelukkigen vader tot razende vertwijfeling.

Hij was ook wel verpletterd geweest, zoo lang hij zijne doch-

(1) Er zijn namelijk in China twee letterkundige graden, de *king-in* en de *esin-sse.*

ter dood dacht, maar had toen toch zijn ongeluk zonder morren tegen den wil van het onverbiddelijk lot lijdelijk gedragen. Hij geleek den soldaat, wien plotseling de moed ontzinkt en die zich in de nederlaag voegt; eene sombere droefgeestigheid had haren sluier over hem geworpen; doch deze stille gelatenheid, die slechts een gevolg van 't verdwijnen van alle hoop was, hield op, zoodra deze wederom in hem ontwaakte. Op de ontspanning volgde eene soort van vreugde, tot deze door het afwijzend antwoord des onderkonings weder voor woede plaats maakte. Hij volgde alle influisteringen zijner droefheid en vatte in toornige woede over zijne onmacht honderdlei besluiten op, die hij even schielijk weder opgaf, smeedde honderdlei onuitvoerbare plannen, vroeg overal om raad, waar hem niemand raden kon, en zocht bijstand, waar men hem niet kon helpen.

You-hi had onderwijl zijne nasporingen in het geheim voortgezet, maar lang geen spoor van Maria kunnen ontdekken. Eindelijk echter kwam hij eens buiten adem en vol blijdschap bij den factor en riep: ‘Richt een altaar voor uwe huisgoden op; ik breng tijding van uwe dochter.’

- Waar is zij? vroeg Effendon in gespannen verwachting.

- In Peking. Voor omtrent eene maand is zij uit Canton weggebracht.

- Maar hoe? Door wien? Hoe weet gij dat?

- Slechts een oogenblik geduld, meester, antwoordde de Chinees, terwijl hij plaats nam en zich het voorhoofd afdroogde; drie vragen passen ook drie antwoorden.

- Maar weet gij wel zeker, dat zij 't is? vroeg Effendon met bevende lippen.

- Als gij zelf u maar in de koets niet vergist hebt.

- Ik heb mij niet vergist, maar van wien was die koets?

- Juist daarnaar deed ik al drie weken onderzoek, antwoordde de Chinees.

- En eindelijk hebt gij het opgespoord?

- Maar bij den blauwen hemel, waarbij onze verheven heer zweert, gij moet mij niet telkens in de rede vallen, als gij iets vernemen wilt.

- Spreek, spreek! riep de verblijde vader. Ik zal zwijgen.

- Gelijk gij misschien weten zult, begon You-hi weder, bestaat in Peking een college van zederechters, dat den zoon des hemels voor dwalingen waarschuwen moet en door reizen in de provinciën op de regeering van het middelrijk door de mandarijnen een wakend oog houdt.

- Ik heb er wel eens van hooren spreken.

- Nu goed; omstreeks eene maand geleden was een van die zederechters te Canton en in diens rijtuig hebt gij uwe dochter gezien.

- Maar bevindt Maria zich nu nog in zijne macht?

- Hier wou ik immers mijne geschiedenis mee beginnen, als gij mij slechts uitspreken liet.

- Welnu dan, waarin bestaat die?

- Hierin, dat uwe dochter op den avond van haar verdwijnen door moordenaars aangerand en in den Tiger geworpen is, waarvan de gevonden doek het bewijs leverde.

- En vervolgens?

- Vervolgens heeft de stroom haar in de nabijheid van een onzer bloemschepen[1] gedreven, waar men haar in het oog kreeg.

- En zij werd opgehaald?

(1) Schepen op de rivier, tot wijn- en koffiehuis ingericht, waar 's avonds muziek gemaakt, gespeeld en gedanst wordt en men doorgaans een talrijk gezelschap vereenigd vindt.

- Half dood, naar het schijnt. Gelukkig was de zederechter Fo-hu daar aan boord; die liet haar naar zijne woning brengen, waar zij weder bijkwam; gij hebt haar kort daarna zelf gezien.

- En deze berichten van haar hebt gij nu zelf ingewonnen?

- Ja, op het bloemenschip, waar men haar uit de rivier heeft opgevischt.

Effendon viel den hanist om den hals en riep in vervoering: 'You-hi, gij zijt mijn redder; aan u heb ik mijne dochter te danken. Maar hoe nu den man die haar opnam best bewogen om haar weder uit te leveren?'

Met hoofdschudden ging de Chinees voort: 'Daartoe zal Fo-hu niet te bewegen zijn, te minder, wijl zijne eigene kinderen dood zijn en hij zeer hebzuchtig is. Hij zal uwe dochter tegen eene groote koopsom aan eenen hoofdmandarijn zien uit te huwelijken.'

- Wat zegt gij daar? Ik zal bij den keizer recht vragen.

- En hoe zult gij met uwe bede tot hem komen?

- Gij hebt gelijk, antwoordde de factor angstig. Door de handen der mandarijnen komt zij niet tot hem. Maar kan ik haar niet in veiliger handen toevertrouwen? Zoudt gij, You-hi, niet zelf genegen zijn, om haar naar Peking te brengen, als ik u beloofde....

- Beloof maar niets, viel de koopman hem in het woord. Als ik mij in uwe zaken mengde, zou dat mijn verderf worden.

- Wat meent gij daarmede?

- Weet gij dan niet meer, dat, behalve in handelszaken, alle verkeer met buitenlanders ons streng verboden is? Door voor u op te treden, zou ik de beschuldiging op mij laden van gezondigd te hebben tegen de heilige wet.

- Welnu, dan is er wel een ander.

- Niemand, Effendon, niemand.

- Maar wat moet ik dan doen? vroeg de Amerikaan.

De Chinees haalde de schouders op en zeide: 'Tevreden zijn, nu gij weet, dat uwe dochter nog in leven is.'

- Nooit! riep Effendon. Een vaste wil keert bergen om, heb ik reeds dikwijls gezegd; nu is de tijd daar, dat ik dat bewijzen kan. Het moge gaan, hoe het wil, ik moet mijn kind hebben of zelf ten gronde gaan.

(Wordt voortgezet.)

Wat is de liefde?

Liefde is wat zij is, aan niets in het heelal gelijk, en dus met niets te vergelijken. Verklaar wat het jonge groen gevoelt, als het ontluikt in de lente; wat de bergstroom gevoelt, als eindelijk de winterboei geslaakt wordt; wat de nacht gevoelt, als in hare eenzame duisternis de vriendelijke sterren beginnen te glinsteren; wie dit verklaren kan, kan de liefde verklaren. Zij is een vijfde jaargetijde, een zesde zintuig, warmer dan het zonlicht; het vuur kan haar niet vernietigen, het water haar niet uitdooven, de lucht haar niet voeden. Zij heeft haar eigen dampkring, waarin zij haar eigen leven onderhoudt.

ALFRED AUSTIN.

De boter.

Waar, wanneer en door wie is de boter uitgevonden? - Ziedaar een vraagstuk dat gewis niet zeer gemakkelijk te beantwoorden is.

Men beweert, dat het de Scythen, de Thraciërs en de Phrygiërs waren die de oude Grieken met de boter bekend maakten en dat de Romeinen de kunst van botermaken leerden kennen door de Germanen of de verschillende volkeren van Duitschland.

In den beginne, zegt men, werd de boter slechts gebruikt als een uitwendig geneesmiddel, vooral om wonden te heelen.

Ook de vermaarde geneeskundige Galenus, die in de tweede eeuw van ons tijdbegin leefde, gewaagt in zijne werken geenszins van de boter als voedingsmiddel; hij spreekt enkel van haar gebruik als zalf of als artsenij.

De schriftuur laat ons mede veronderstellen, dat de aartsvaderen zich van boter als van een reinigingsmiddel bedienden.

Immers, vader Job, over zijn vroegeren welstand sprekende, zegt: ‘Toen ik mij de voeten met boter waschte.’

Edoch, zulks belet niet, dat men in de Genesis ook leest, dat vader Abraham de boter bij zijne spijzen gebruikte. Zij werd dus, reeds twee honderd jaar vóór Christus' geboorte, als voedingsmiddel aangewend.

Bij de vroegere schrijvers en landbouwkundigen, zelfs bij diegenen die uitvoerig over de melk handelen, vindt men echter geene spraak van de boter als voedingsstof. Zulks moet ons niet zeer vreemd voorkomen, als men bedenkt, dat de Romeinen bij de bereiding hunner spijzen zich doorgaans van fijne olie bedienden.

Dit verklaart wellicht ook, waarom nog hedendaags in Italië, Spanje, Portugal en in het zuidelijk gedeelte van Frankrijk, de boter zoo weinig in de spijzen gebruikt wordt. Vooral in Italië bedient men zich nog immer vrij algemeen van fijne olie tot het bereiden der tafelgerechten, terwijl daarentegen de boter er in al de artsenijwinkels als genees- en heelmiddel wordt verkocht.

In Spanje verkoopt men de boter niet bij het gewicht, zooals het hier ten onzent meestal de gewoonte is; men stopt ze daar in darmen gelijk worsten en verkoopt ze aldus volgens 's lands ellemaat.

Wat den voormaligen prijs der boter betreft, mag men gewis veronderstellen, dat onze voorouders niet altoos over groote duurte te klagen hadden, vooral als men overweegt dat, in de veertiende eeuw, een pond boter slechts acht deniers, - dat is de 2/3 van eenen stuiver - kostte.

In het begin der zestiende eeuw was de prijs der boter hier reeds tot iets meer dan eenen stuiver per pond gestegen. Dit blijkt althans uit de rekening van een feestmaal, dat, in September 1509, de stadsregeering van Leuven aanrichtte ter eere van Margaretha van Oostenrijk en waarbij deze landvoogdes aanwezig was.

Tot het bereiden der spijzen van dien plechtigen maaltijd, waarbij, behalve allerhande vleeschgebraad, ook nog vijftig kiekens, twaalf kapuinen, twaalf patrijzen, twaalf paar duiven, een aantal konijnen, fezanten, zwanen, pauwen, enz., werden opgediend, gebruikte men slechts zestien pond boter, voor welke zestien pond boter men niet meer dan achttien stuivers betaalde

Dat voorheen de boterkramers te Brussel in zeker aanzien stonden en hunne waren met eer op de vorstentafels prijkten, vindt men duidelijk in onze jaarboeken aangestipt.

Onder het Spaansche beheer werd er, - op den 24n Februari 1666, - ter gelegenheid der troonsbeklimming van Karel den IIe, aan dezes landvoogd, te Brussel, door de stedelijke regeering een feestmaal aangeboden, waarbij de boter eene belangrijke rol vervulde.

Geheel de disch was overvloedig versierd met allerhande uit boter gemaakte beelden en voorwerpen, die men, naar het schijnt, als wezenlijke kunstgewrochten mocht beschouwen.

Onder die verschillige tafelgerechten, enkel en uitsluitelijk uit boter geboetseerd, vermeldt de kroniek de volgende:

Een wagen van twee voet lang en even zoo hoog, waarin Karel de IIe was gezeten met de voeten op een kussen; naast dezen wagen stond een Spaansch edelman met een wapenschild in de hand; het rijtuig was bespannen met twee leeuwen en gevoerd door de godin der Fortuin; de koningin der Faam, in vliegende houding, bekroonde deze samenstelling.

Verder een groote leeuw; eene koets met vier paarden bespannen en waarin eene maagd was gezeten; eene tweede soortgelijke koets met een gekroonden vorst daarin; vier standbeeldjes, de vier werelddeelen voorstellende en door eene stralende zon beschenen; een volkomen uitgerust schip met zeilen en vlaggen; een arend; een feniks en meer andere nog.

Zou men bij deze eenvoudige beschrijving niet denken, dat hier sprake is van eene verzameling van kunstvoorwerpen voor eene tentoonstelling bestemd? En nochtans, het geldt hier alleen wezenlijke tafelgerechten, wel is waar, voor de omstandigheid wellicht met eenigen kunstmaak opzettelijk vervaardigd, doch, in alle gevallen, uit echte boter gevormd.

Sedert onheugelijke tijden prijken op *Witten Donderdag* en *Goeden Vrijdag*, op de dusgenaamde pelgrimstafel in Sint-Julianusgasthuis te Antwerpen, beelden en groepen in boter, die, na afloop van den pelgrimsmaaltijd, als geschenken aan bijzondere familiën gezonden worden. In eene kamervergadering des broederschaps, den 2n April 1720, werd er onder andere gevraagd ‘aen wie sal vereert worden de figuren van de boter, ende geresolveert aen den edelen heere gouverneur, den Marquise de Ruby.’(1) Deze figuren, die meestal tooneelen uit de gewijde

(1) Gouverneur van het kasteel te Antwerpen, overleden te Brussel den 31n December 1740, begraven den 3n Januari 1741, in de dusgenaamde Mondragonkapel, op het kasteel. Zie*: St.-Juliaens Gasthuis te Antwerpen door P. Visschers*, *priester.* Drukkerij P.E. Janssens, Antwerpen 1854.

geschiedenis voorstellen, werden dikwijls door befaamde beeldhouwers uitgevoerd, zooals: Michiel Van der Voort, Walther Pompe en anderen, en in onzen tijd, Lauweriks, De Greef, De Boeck en Van Wint enz.

Brussel, *April* 1876.

S.C.A. WILLEMS.

Over de snelheid der koking.

De hoeveelheid damp, door koking op een bepaalden tijd voortgebracht, staat in betrekking met de hoeveelheid warmte die tot het vocht wordt overgebracht. Deze hoeveelheid warmte is zelfs afhankelijk van de kracht van het vuur, van den aard en de dikte der wanden van het vat en ook van de uitgestrektheid van het aan de werking van het vuur onderworpen vocht. Er blijkt uit proefnemingen, dat, op een zeer hevig vuur, elke vierkante centimeter der gewarmde vlakte ontrent 10 grammen water tot damp brengt in het verloop van een uur, dat is 100 kilogr. of 100 liters per vierkanten meter; doch, aangezien het vuur doorgaans min hevig en min aanhoudend is, bekomt men ook maar de helft of het derde van de aangeduide uitkomst. Men begrijpt licht, dat deze opgave hare toepassing kan vinden bij het gebruik van stoomwerktuigen.

De volgende lijst geeft de aanduiding van den honderddeeligen warmtegraad der koking van verschillige vochten: solferzure aether, 37; alcool, 79; water, 100; verzadigde oplossing van keukenzout, 107; terpentijnolie, 157; phosphor, 290; solfer, 299; lijnolie, 316; solferzuur, 318; kwik 347.

Wij gelooven hier in 't voorbijgaan melding te moeten maken van het volgende bijzonder verschijnsel: verscheidene vochten, in aanraking gebracht met eene witgloeiende vlakte, in plaats van te koken, blijven in stilstand en behouden hunnen omvang als of de warmte tot de koking ontoereikend ware; bij voorbeeld, wanneer men een metalen kroes witgloeiend maakt en er daarna eenige druppels water laat invallen, ziet men het vocht den druppelvorm aannemen en langen tijd stilblijven, of wel zeer snel op zich zelven draaien; er bestaat geene de minste koking. Doch wanneer men den kroes van het vuur verwijdert, opdat hij verkoele, komt er een oogenblik waarop het vocht zich uitspreidt en plotseling met de grootste hevigheid begint te koken. Hetzelfde verschijnsel kan ook ontstaan, bij eene grootere hoeveelheid vocht, zooals bij voorbeeld in eenen stoomketel. Zelfs mag men veronderstellen, dat het, in dit geval, eene oorzaak van uitbarsting zijn kan. Immers, als wij veronderstellen, dat, in eenen stoomketel, de waterdamp, eene genoegzame veerkracht hebbe om in groote hoeveelheid langs de opening eener dampdrukkingsklep weg te vliegen, dan ontstaat daardoor, op de vlakte van het water, eene vermindering in de drukking, die voor gevolg kan hebben eene plotselinge opwerping van het water; dit alles duurt maar een oogenblik, en weldra valt het water terug op den heeten bodem van den ketel, alwaar het den bolvorm aanneemt, en alsdan is de uitbarsting nakend, als de ketel verkoeld wordt door het bijvoegen van koud water of door verflauwing van het vuur. Wanneer het eenen stoomketel aan water ontbreekt, kan ook het ingegoten water den bolvorm aannemen en de uitbarsting teweegbrengen. Het schijnt dat het water minder gemakkelijk den bolvorm aanneemt als er zoutstoffen in opgelost zijn. Doch een beter middel om de bolvorming van het water en derzelver nadeelige gevolgen te beletten, zou zijn den ketel langs de zijwanden, in plaat van langs den onderkant, te stoken.

De algemeene meening is dat het verschijnsel der bolvorming daardoor veroorzaakt wordt, dat er zich, bij aanraking der metalen vlakte, eene laag damp vormt, welke de warmte van het metaal tot het vocht belet over te gaan.

D[r]. F.J. MATTHYSSENS.

XV[e] Nederlandsch taal- en letterkundig congres.

Wij hebben den volgenden omzendbrief ontvangen:

Brussel, 25 Mei 1876.

M.,

Onder de hooge bescherming van Z.M. Leopold II, koning der Belgen, is het ons aangenaam en tevens vereerend u de goede tijding te brengen, dat het XV[e] Nederlandsch taal- en letterkundig congres te Brussel zal gehouden worden, op Maandag, Dinsdag en Woensdag, 28, 29 en 30 Augustus 1876.

De plechtige ontvangst der congresleden zal plaats grijpen op Zondag, den 27[n] dier maand.

Deze oproep wordt gericht niet alleen tot de beoefenaren en voorstanders der Nederlandsche taal- en letterkunde, maar ook, zooals de stichters der congressen het beoogden, tot alle mannen van invloed, die op het gebied van 'kunst, wetenschap en maatschappelijk leven' werkzaam zijn - ter bereiking of liever ter volmaking van het verhevene doel: nauwere verbroedering tusschen Noord en Zuid en verheffing van den Dietschen stam door het huldigen der geesteswerken en het aanwakkeren der liefde voor eigen aard en eigen zeden, bij middel van eigen taal en eigen kunst.

Zelfstandigheid is het hoogste en uitstekendste kenmerk van een volk, en die zelfstandigheid veropenbaart zich ten sterkste door de oorspronkelijke scheppingen, als de reinste vruchten der beschaving, het zij door beeld of woord, het zij door kleur of klank.

De werken der kunst vervoeren ons en stemmen ons vreugdig; des te meer kunnen wij ons dan verblijden in het bekend maken, bewonderen en genieten der kunstgewrochten van onzen eigen stam, krachtig of aanminnig, ernstig of vroolijk gesproten uit het Nederlandsch gemoed; des te meer kunnen wij ons dan verheugen in het verheerlijken onzer moedertaal, die melodische uiting van geest en hart, - waardoor wij, bewoners der beide deelen van Nederland, alhoewel staatkundig gescheiden, te zamen werken, om in het verleden met rechtmatige fierheid onze voorouders te vereeren, en in het heden door eigen werk ons te doen gelden als een volk van broederen, dat door zijne letterkunde, zijne wetenschap en zijne kunst zich zelven acht, en den eerbied en de genegenheid der naburige natiën verdient.

Dat zij, die in eigen kunst, in eigen leven en in de eigenwaarde van hunnen stam belang stellen zich bij ons voegen.

Aan allen, zonder onderscheid van godsdienstige belijdenis of staatkundige gezindheid, roepen wij toe: - mannen van allerlei stand en richting, komt, viert met ons de vredevolle, intellectuëele feesten van het XVe Nederlandsch congres en gij zult u begeesterd en verheugd gevoelen in het bewustzijn dat gij medewerktet aan de grootmaking van uw volk en van uw land.

De werkzaamheden van het XVe Nederlandsch congres zullen gewijd zijn aan: A. Nederlandsche taal - en letterkunde; B. Nederlandsche geschiedenis en oudheidkunde; C. Nederlandsch tooneel en Nederlandschen zang; D. Nederlandsche kunst: beeldhouw-, schilder- en bouwkunst; E. Nederlandschen boekhandel.

De regelingscommissie, in algemeene vergadering, gehouden den 5^{n} Mei 1876, door den vrijen keus der vereenigde Vlaamsche letter-, tooneel- en kunstgezelschappen, alsook der voornaamste letterkundigen en kunstenaars der hoofdstad en voorsteden uitgeroepen, heeft de eer u het lidmaatschap aan te bieden, en koestert de hoop dat deze uitnoodiging door u met belangstelling zal beantwoord worden.

Wij wenschen het bericht uwer deelneming aan onze werk-

zaamheden zoodra mogelijk te ontvangen en zien hetzelve te gemoet ten uiterste voor 30 Juni aanstaande.

Ingeval gij een bijzonder vraagpunt of onderwerp op het algemeen programma wenscht geplaatst te zien, zoo verwachten wij de opgave ervan eveneens ten uiterste voor gemelden 30 Juni.

Voordrachten van zuiver letterkundigen aard, zooals het voorlezen van dichtstukken, zijn evenzeer welkom.

Geene onderwerpen mogen worden besproken, welke niet voor beide deelen van Nederland belang opleveren. Geene geschrevene redevoeringen worden toegelaten, waarvan de voordracht meer dan één kwart uurs zou vorderen.

België's hoofdstad, de oude stad, waar hertog Jan eens verhoorde

> '*dat suete geluut syner Dietsche tale!*

en waar hij

> '*in den coelen meie verblide dat herte*
> *en vernieuwde sijn gesanc!*'

Brussel wacht u in al zijnen luister, met zijne prachtige ontelbare kunstschatten, maar vooral met een warm hart, dat zal juichen bij het zoete geluid onzer moedertaal, dat zich zal verblijden en zijn gezang zal vernieuwen om u te ontvangen en u aan te moedigen in de samenwerking uwer vreedzame, broederlijke en edele zending.

Het bureel der regelings-commissie: dr. Hanau, voorzitter; m^{r}. Vermeulen-Thorbecke en dr. A. Willems, ondervoorzitters; H. Conscience, X. Havermans, K. Ledeganck, J. Verhas en F. Verstraete, commissarissen; E. Van Dantzig, penningmeester; E. Hiel, J. Scherpenscel, I. Teirlinck en m^{r}. Van der Linden, secretarissen.

(Het secretariaat van het congres is gevestigd in de Van-Dyckstraat 14, te Brussel.)

Kroniek.

Antwerpen. - *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Plaatsgebrek verhinderde ons in vorige afleveringen melding te maken van wat op het gebied van kunst en letterkunde in het laatste kwartaal voorgekomen is in deze maatschappij. Wij vatten het hier beknoptelijk te zamen: 12 Maart en volgende dagen, tentoonstelling van schilderijen van K. Ooms (*Verboden lezing*, een burger die met zijne dochter des nachts den bijbel leest; het tafereel genoot grooten bijval); Verhoeven-Bal (een portret van den eerw. Byron, Anglicaansch leeraar te Antwerpen); F. Vinck (*De voogd*); C. Cap (*Aan zee*); R. Mols (*Het groot Antwerpsch dok*); J. Janssens (*Waterloop*); E. Boks (*Groote kuisch*); A. De Braekeleer (*De ontmoeting*, *Het angelus*, *Terugkeer uit de kerk*); A. Struys (*Een sterfbed*); E. Van Kuyck (*Wintergezicht*); J. Stobbaerts (*Honden*); Moerenhout (id.); E. Wolters (*Morgenstond* en *Een gezicht van omstreeks Spa*); L. Pulinckx (*Gezicht op Eikevliet*); E. Leemans (een *Maneschijn*, die aan Aart Van der Neer doet denken); E. Nicolié (*Stilleven*, een voortreffelijk stuk); E. Quitton (*Vogelen*); T. Verstraete (*Zonsondergang*, *November* en *Scheldeoevers*); W. Oppenaarth (twee landschappen); A. Elsen (*Sneeuwgezicht*); P. Portielje (*De kuiper* en *De veldwachter*, twee lieve

genrestukjes); J. ANTHONIS (*Dc luierik*); J. MOERMAN (*Gezicht op de Antwerpsche reede*); F. HENS (*Na de mist*, zeestuk); SCAPPA (Engelsch landschap). Van F. VAN HAVERMAET waren twee nette borstbeeldjes, van F. DECKERS een beeldje (*Jacht op het hart*) tentoongesteld. - Den 17n Maart hield dr. Van Koetsveld, uit 's-Gravenhage, eene lezing *Over het jaar* 1900. - Op 26 Maart en volgende dagen waren kunstgewrochten van L. Van Kuyck tentoongesteld, ten behoeve der bekostiging van des schilders borstbeeld, uit te voeren door J. De Braekeleer en bestemd voor het Antwerpsch museum. (Zie over Van Kuyck onzen jaargang 1871, blz. 119.) - Op 9 April waren tentoongesteld 12 meesterlijke landschappen van ACHILLES VERTUNNI, een der uitstekendste landschapschilders van de hedendaagsche Italiaansche school: *De kruin der Appenijnen*, *bij naderend onweer*, *De Nerastroom*, *Een hoek van Napels*, *De Asturatoren op Anziobrug*, *Zonsondergang in de Pontijnsche moerassen. De Pontijnsche moerassen 's morgens*, *Des avonds op den Nijl*, *De Delta*, *De simoen*, *Het grafdal in Egypte.* (Deze prachtige schilderijen hooren toe aan den heer Isid. Van Montenaecken, te Antwerpen.) - Den 4n Mei hield E. Legouvé eene voordracht over de *Vrouwen der* XIXe *eeuw.* - Den 14n Mei waren tentoongesteld schilderijen van E. CARPENTIER (*Badendekinderen*)*;* E. VERHAERT (*De blinde*, *De oudheidkundige*)*;* P. NEUCKENS (*Genrestukje*)*;* E. TYCK (*Schilderwerkplaats*)*;* W. LINNIG zoon (*De kritiek*)*;* CLAUS (een goed portret); PORTIELJE (*De Boheemsche*, *Een boudoir*)*;* DE BRUYCKER (*De koffietafel* en *Een ongelukkige dorpsschoolmeester*)*;* MOERENHOUT (*Loerende kat*)*;* ELWEL (*Opkomende maan*, *Nachtgezicht* en *Gezicht op de Schelde*)*;* MONTGOMERY (zeestuk); MEYERS (*Mariakerke*)*;* HENS (*Scheldeoevers*); J. JANSSENS (*Regenachtig weder*)*;* H. PIERON (landschap). Van JOS. RYSSENS was tentoongesteld een ontwerp voor een oudemannenhuis.

Op 28 Mei tentoonstelling van een welgelijkend portret van den heer J. David, kolonel der burgerwacht, geschilderd door J. Delin, voor rekening van heeren officieren, die het den uitgeschilderde hebben ten geschenke gegeven.

Den 11n Juni zal eene tentoonstelling van schilderijen van Jos. Van Lerius worden geopend.

- Naar wij vernemen gaat de befaamde schilder Ferdinand Pauwels Antwerpen op nieuw verlaten: hij wordt leeraar aan de academie van Dresden, met eene jaarlijksche bezoldiging van 12,000 fr., bewaarder van het museum en raadslid bij het hof. Behalve andere voordeelen en hooge onderscheidingen zal hij tijd genoeg overhouden om de te IJper ontworpen en in uitvoering zijnde werken te voltooien.

- Het te Antwerpen in den afgeloopen winter met zoo grooten bijval opgevoerd zangspel, *Liederik de rentmeester*, van Paul Billiet en Jos. Mertens, is in den laatsten tijd met zoo mogelijk nog meer bijval vertoond geworden te 's-Gravenhage, te Amsterdam, te Rotterdam, te Utrecht en te Arnhem, door de zangers en zangeressen die het te Antwerpen op zulke meesterlijke wijze vertolkten. Bij elke opvoering waren de schouwburgen eivol en werden de spelers luidruchtig en aanhoudend toegejuicht. Niet minder eer bewees het Hollandsche publiek aan den dichter en den toonzetter. H.M. de koningin en HH. KK. HH. prins Hendrik en prins Alexander der Nederlanden hebben in den Haag eene voorstelling van *Liederik* bijgewoond. De heer Mertens werd in de koninklijke loge ontboden en door de hooge bezoekers geluk gewenscht. Bovendien werden de toonzetter en de zanger Blauwaert (Liederik) den 28n Mei in het paleis bij prins Hendrik ontvangen. De plaatselijke bladen gewagen van het stuk met den grootsten lof. (Zie onzen jaargang 1875, blz. 120.)

- L. De Vriendt heeft voltooid een welgelijkend borstbeeld van den heer A.L. Goetgebuur, sinds 50 jaren teekenmeester, hem bij inschrijving door zijne vrienden aangeboden.

- De heer C. Van der Haeghen is door het gemeentebestuur gelast, mits 132 fr., de volgende schilderijen te verdoeken: *De vijf zinnen*, *Gezicht op de Meir te Antwerpen* en *Gezicht op de Grootemarkt.* Hij heeft bovendien voor 276 fr. aangenomen de schil derij van Jan de Hollander, *Strooptochten van Marten van Rossem*, te verdoeken. Al deze schilderstukken hangen in het stadhuis.

- **Brussel.** De rijksarchivaris Gachard zal den 21n Juni zijn 50-jarig ambtsjubileum vieren.

Luik. - Volgens een stedelijk blad zou aan eenen meubelkoopman R., St.-Lambertusplaats, eene schilderij van Van Ostade gestolen zijn, verbeeldende een bejaarde boer en eene oude boerin die den citer bespeelt.

Buitenland.

Londen. - In de laatste dagen van April werden uit de verzameling van Samuel Addington 400 eigenhandige brieven van beroemde mannen en vrouwen verkocht. De duurste golden de volgende prijzen: brief van koningin Marie-Antoinette aan de prinses van Lamballe (jaar 1791), 650 fr.; van de Schotsche koningin Maria-Stuart aan kardinaal Beatoun, 225 fr.; van Marten Luther aan den hertog van Saksen, 350 fr.; van de Engelsche koningin Anna aan den secretaris Hardy, 225 fr.; van lord Bacon aan sir Julius Cesar Knight, 275 fr.; van den hertog van Buckingham aan kardinaal de Richelieu (1644), 725 fr.; van den Schotschen dichter Robert Burns (wiens liederen Frans de Cort in het Vlaamsch vertaalde, zie 1865, blz. 24), 800 fr.; van lord Byron aan Douglas Kinnaird, 325 fr.; van John Calvijn (1650), 257 fr.; van den Engelschen koning Karel I aan den markgraaf van Ormand, 1725 fr.; van O. Cromwell aan kolonel Walton Theise, 1250 fr.; van denzelfde aan denzelfde (1644), 800 fr.; van denzelfde aan zijnen zoon Richard (1660), 1000 fr.; van Daniel de Foe, de schrijver van *Robinson* (1704), 250 fr.; van R. Descartes, 225 fr.; van Eduard IV aan zijnen broeder Florimond, 425 fr.; van denzelfde aan Cosmus van Medicis, hertog van Florence, 375 fr.; van de Engelsche koningin Elisabeth aan den Franschen koning Hendrik IV, 750 fr.; van Desiderius Erasmus aan Viglius Zuichemus (1533), 450 fr.; van George Fox aan het Engelsch parlement (1656), 225 fr.; van Franklin (1375), 375 fr.; van Olivier Goldsmith, 675 fr.; van lady Hamilton aan generaal Crawford, 375 fr.; van David Hume, 125 fr.; van dr. Johnson. 300 fr.; van Edmund Kean (1824), 300 fr.; van John Keats aan John Reynolds, 350 fr.; van Mary I aan sir John Spencer (1557), 255 fr.; van Monmouth (een vertoogschrift) aan den koning, 325 fr.; van den markgraaf van Montrose aan prins Rupert, 225 fr.; van Thomas Moore, 257 fr.; van lord Nelson aan admiraal Goodall, over den slag van Aboukir (1799) en eenige brieven van Nelson aan lady Hamilton, 1775 fr.; van lord Strafford aan zijne vrouw, 1750 fr.; van sir Walter Raleigh aan sir W. Cope, 1300 fr.; van George Washington aan sir Edw. Newenham, 2375 fr.

- Uit de verzameling van den rijken Londenschen kunstkooper Agnew is door een nog ongekenden dief gestolen het portret van Georgina, hertogin van Devonshire, geschilderd door Gainsborough, op het einde der XVIIIe eeuw, en onlangs door den heer Agnew gekocht in eene veiling voor 262,500 fr. Het doek werd door den dief zorgvuldig uit de lijst gesneden. De bestolene belooft 25,000 fr. aan wien de schilderij zal doen terugvinden.

- In deze stad werd onlangs eene verzameling van 15 violen van Cremone verkocht; zij brachten 42,000 fr. op. Twee Stradivariussen werden voor 6000 fr. elk verkocht; een Guarnerius gold 16,000 fr.

- Aan het Britsche museum is ten geschenke gezonden eene geschiedenis van den oorlog tusschen Frankrijk en Duitschland, in acht deelen, in het Chineesch. De

tegenwoordige toestand van Europa, wordt daarin vergeleken met dien van China, ongeveer 500 jaren vóór Christus, een van de meest onrustige tijdperken uit de geschiedenis van China. De schrijvers Wang Taou en Chang Tsung-leang, zien de eenige waarborg voor den vrede van Europa in een verbond tusschen Engeland, Frankrijk, Pruisen en Rusland. Na een overzicht van Europa's toestand in 1870, begint het boek met de bekende samenkomst van Benedetti (Pien-ni-tek-ti) en den koning van Pruisen te Ems (Im-sze); uitvoerig wordt de loop van den krijg en van de andere gebeurtenissen beschreven, tot aan de kiezing van Mac-Mahon, als president der Fransche republiek.

- De boekerij van het Britsch museum is in 1875 vermeerderd met 36,786 deelen en zij werd dagelijks gemiddeld door 360 personen bezocht.

Crewe. - Alhier werd in Mei feest gevierd, ter gelegenheid der voltooiing van de 2000ste locomotief der London and North-Western spoorwegmaatschappij, die 50,000 beambten in haren dienst heeft en met een kapitaal van 95 millioen ponden sterlings werkt.

Edimburg. - Deze stad, waar Walter Scott, Burns, Playfair en Nelson hunne standbeelden hebbende, gaat er een oprichten ter eere van den beroemden reiziger in Afrika, dr. Livingstone.

Keulen. - Onder de bescherming van den prins van Hohenzollern zal in deze stad, op 1 Juli aanstaande, eene kunsthistorische tentoonstelling worden geopend, hoofdzakelijk van voorwerpen, bijeengebracht uit de landstreken langs den midden- en beneden-Rijn. Er zullen, onder andere, in tijdsorde worden tentoongesteld een aantaal aldaar gevonden Romeinsche en Gallische oudheden; voorts steen-, hout- en metaalwerken, geweven stoffen, teeken- en beeldhouwwerken, glas-, leder-, aardewerken, handschriften, schilderstukken tot aan het einde der XVIIe eeuw enz. Vele kerkbesturen zullen hunne merkwaardigste oudste kerksieraden daartoe leenen.

- Onlangs werd in deze stad de schilderijenverzameling van den heer Ruhl geveild. Onder andere betaalde men voor *Een herder met schapen*, van N. Berghem, 3250 thaler; een *Riviergezicht*, van Van Goijen, 2001 th.; een *Portret*, van Van der Helst, 3600 th.; een *Landschap*, van A. Cuyp, 2200 th,; een *Maneschijn*, van Van der Neer, 960 th.; een Hollandsch *Wintergezicht*, 2501 th.; een *Zeegezicht*, van Van de Velde, 2000 th.; eene *Boerenwoning*, van G. Camphuijsen, 1500 th.; een *Figuurtje*, van Frans Van Mieris, 705 th.; een stukje van Jan Steen, 770 th.; een *Binnenhuis*, van A. Van Strij, 920 th; twee dito, van D. Teniers, 1926 en 3230 th.; een *Landschap*, van Wijnants, gestoffeerd door Lingelbach, 2000 th.

Buda-Pesth. - Het gemeentebestuur looft drie prijzen uit (1e, 2500, 2e, 1500, 3e, 1000 fr.), voor de beste ontwerpen van een grafteeken ter eere van Frans Deak (zie blz. 23), en welk 250,000 fr. mag kosten. Tusschen den landaard der mededingers wordt geen verschil gemaakt.

Egypte. - Reeds een geruimen tijd geleden, werd door de regeering aan Engeland afgestaan de onder den naam van de *Naald van Kleopatra* bekende oude Egyptische obelisk van rozenrood graniet, 6 voet lang en 7 voet 7 duim breed in het vierkant. Deze obelisk bevindt zich te Alexandrië, in Egypte, ongeveer 600 schreden van den Pompejus-zuil. Nevens haar ligt half in puin eene tweede obelisk van 66 voet hoogte, welke men denkt dat destijds met de naald van Kleopatra vóór het paleis van Cesar stond. Men rekent, dat het overbrengen der obelisk naar Engeland niet minder dan 250,000 fr. zal kosten en men stelt de vraag, of het daarom is, dat de Engelsche regeering tot hiertoe nog geene aanstalten maakt voor het vervoer?

Sterfgevallen.

KAREL-BARTHELMEEUS DE RIDDER, eerekanunnik der metropolitane kerk, secretaris en onder-archivaris van het aartsbisdom van Mechelen, is aldaar op 28 April overleden in den ouderdom van 51 jaren. Deze verdienstelijke man was te Deurne, bij Antwerpen, den 24^{n} Augustus 1824 geboren. Na voleindiging zijner studiën te Hoogstraten en te Mechelen

en na zijne priesterwijding, welke den 23n December 1848 plaats had, werd hij onderpastor te St. - Gilles en daarna der Minimenkerk te Brussel. Aldaar trad hij in betrekking met verscheidene geleerden en oudheidkundigen, zooals de heeren K. Ruelens, K. Piot en A. Wauters, met wien hij, in 1859, de *Revue d'histoire* stichtte en waarin hij, onder den pseudoniem *Berthels*, een aantal belangrijke opstellen plaatste. De kerkelijke geschiedenis des lands en voornamelijk des aartsbisdoms van Mechelen was het lievelingsvak zijner onvermoeide studiën en opzoekingen. Zijne uitgestrekte kennissen op dit terrein verworven spoorden de geestelijke overheid aan om hem den 10n October 1868 secretaris en hulparchivaris des bisdoms te benoemen. Menigvuldige werken over kerkelijke geschiedenis en aardrijkskunde, zoo in Fransche als in Vlaamsche taal, waarvan ook sommige onder pseudoniem, heeft hij nagelaten, en een zijner schriften, namelijk eene verhandeling over Miroeus, werd door de koninklijke academie van Brussel met een gouden eermetaal bekroond. Overtuigd dat het eenige middel om de geschiedenis op te helderen bestaat in het opzoeken en openbaar maken van de menigvuldige stukken die zoo in openbare als in bijzondere archieven zijn verborgen, begon hij in 1864 met eenige vrienden de uitgave van het tijdschrift getiteld: *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, dat hij tot op den dag zijns overlijdens bleef besturen en thans 12 boekdeelen uitmaakt en een aanzienlijk getal zijner bijdragen bevat. Onder de voornaamste telt men zijne nasporingen over de aardrijkskunde, in verband met de kerkelijke geschiedenis. Wij verhopen dat deze uitgaaf, zoo nuttig voor de geschiedenis, ten gevolge van het oprecht verlies dat zij ondergaat, niet zal gestaakt worden; insgelijks verhopen wij dat van een zijner laatste opstellen, de in het Nederlandsch geschreven *Geschiedenis der voormalige stad Herenthals*, waaraan hij gezamenlijk met wijlen zijnen vriend den heer P.D. Kuyl(1) arbeidde en welke, door den dood van beide bekwame mannen, naar allen schijn onvoltooid is gebleven. Ook zouden zijne *Historische mengelingen over de Kempen*, op een klein getal exemplaren getrokken, niet zonder nut kunnen herdrukt worden. Het stoffelijk overschot van den heer De Ridder werd te Deurne, naast dat van den heer Kuyl, ter aarde besteld.

ALEXANDER WUST, landschapschilder, geboren te Dordrecht op 13 December 1837, is den 3n Mei overleden te Antwerpen, waar hij zich sedert 1864 met der woon had neergezet. De overledene was een voortreffelijk schilder. Hij maalde bij voorkeur landschappen uit de woeste, eenzame, niet door menschenhanden gerepte natuur. Zoo leverden Amerika's maagdelijke wouden (hij bewoonde eenige jaren dit werelddeel met zijnen vader en had er het burgerrecht verworven), alsmede Zweden en Zwitserland hem de onderwerpen voor vele schoone, zeer gewaardeerde schilderijen. In 1866 bekwam hij de gouden medaille op de algemeene tentoonstellingen van Brussel en 's-Gravenhage; ook op de internationale tentoonstellingen van Weenen en Londen verwierf hij het eeremetaal; op de Weener tentoonstelling kocht de schach van Perzië eene van Wusts schilderijen. Ook als waterverfschilder genoot de overledene eene goede faam. Hij was iemand van bedaarden gemoedsaard en werd om zijne hartelijkheid en dienstwilligheid hooggeschat door allen die hem kenden. Hij was, weduwenaar zijnde van Maria-Emilia Norton, getrouwd met mej. Adela-Carolina-Maria Gossi en laat 2 kinderen achter. Den 6n Mei werd de overledene ter aarde besteld op de begraafplaats

(1) Zie 1873 blz. 170.

van het Kiel. De heeren Verhoeven-Bal en V. Lijnen hielden redevoeringen bij zijn graf.

LESUEUR, de befaamde Fransche tooneelist, is in de eerste Meidagen te Parijs overleden. Hij begon zijne tooneelkundige loopbaan in 1842 (na beambte in eenen papierhandel te zijn geweest) en bracht die bijna geheel aan den schouwburg van het Gymnase door. Hij was een eigenaardig en schrander speler. Zijne uitstekendste rollen vervulde hij in *Mercadet*, *Le chapeau d'un horloger*, *Le fils de famille*, *Diane de Lys*, *Un père prodigue*, *Les ganaches*, *Le démon du jeu*, *Les vieux garçons*, *Nos bons villageois.* Hij was gehuwd met Anna Cheri. Gemis aan eenig geldelijk vermogen noodzaakte hem, het tooneel nog te betreden toen hij de tering, waaraan hij bezweken is, reeds op het lijf had en zijn geheugen zoodanig verzwakt was, dat hij, ondanks de verdubbelde hulp van den opgever, zich nauwelijks door zijne rollen worstelen kon.

ESQUIROS, een der meest begaafde hedendaagsche Fransche schrijvers, is omtrent den 10^{n} Mei overleden. Hij werd te Parijs in 1814 geboren en deed zijne letterkundige proeve met een dichtbundel, getiteld *Les Hirondelles.* Onder andere gaf hij vervolgens uit: *Charlotte Corday*, een geschiedkundige roman; *l'Evangile du peuple*, een staatkundig werk, welk den schrijver 8 maanden gevang berokkende; *Les Vierges martyres* en *Les Vierges folles*, *Histoire des Montagnards*, *Histoire des martyrs de la liberté*, alle staatkundige schriften; tot afgevaardigde bij de wetgevende vergadering verkozen door het departement Saône-et-Loire, werd hij na den staatsaanslag van 2 December 1851 door Napoleon verbannen en begaf zich naar Engeland, van waar hij aan de *Revue des Deux-Mondes* zeer belangrijke bijdragen leverde onder de volgende titels: *L'Angleterre et la vie anglaise*, *La vie future au point de vue socialiste*, *La Néerlande et la vie hollandaise*, *Les moralistes anglais* enz. In 1869 werd hij benoemd als afgevaardigde van Bouches-du-Rhône, welk departement hij in den Franschen senaat vertegenwoordigde toen de dood hem treffen kwam.

BERNARDUS LATTE is den 25^{n} Mei in het gasthuis der Denijsstraat, te Parijs, gestorven. Een veertigtal jaren geleden, was hij een der grootste uitgevers van muziek der Fransche hoofdstad, waar hij een winkel had in den Opera-doorgang. Hij liet voor zijne rekening Donizetti's *Lucia* vertalen door A. Royer en G. Vaez en gaf dit zangspel uit. Hij bezat uitgebreide muzikale kennissen. Verkwisting berokkende zijnen ondergang. De beroemde uitgever, die eens rijk en gevierd was geweest en de uitstekendste kunstenaars tusschen zijne vrienden telde, heeft de 20 of 25 laatste jaren zijns levens in armoede doorgebracht.

FRANS PALACKY, de uitstekende Boheemsche geschiedschrijver, in 1798 te Holdslawitz (Moravië) geboren, is op het einde der maand Mei te Praag overleden. Om de bronnen van de geschiedenis en de taal zijns volks beter te leeren kennen, begaf hij zich in 1823 naar Praag, waar graaf Sternberg hem tot zijnen archivaris koos. In 1829 werd hij door de Boheemsche stenden als geschiedschrijver aangesteld; hij bewerkte in die betrekking zijne merkwaardige *Geschiedenis van Boheme*, die voor rekening der stenden te gelijk in de Boheemsche en Duitsche taal verscheen. Onder andere liet hij nog verschijnen *Grondslagen der Boheemsche dichtkunst* (1817), *Proeve* en later *Algemeene geschiedenis der schoonheidsleer*, *Waardeering der oude Boheemsche Kroniekschrijvers*, *Geschiedenis van Wallensteins jonkheid*, *Verhandeling over den inval der Mongolen in de* IIIe *eeuw* enz. Ook als staatsman speelde de overledene in zijn land eene groote rol. Na de omwenteling van 1848 maakte hij deel uit van het kabinet Pillersdorf, als minister van openbaar onderwijs.

HENRY KINGSLEY, in 1830 geboren, is einde Mei overleden in Engeland, welk hem tusschen zijne beste hedendaagsche romanschrijvers telde. Van 1852 tot 1858 verbleef hij in Australië. Tot zijne meest gekende romans behooren *Ravenshoe*, *Austin Elliot*, *Leighton Court* en *Grange Garden.* Laatstgenoemde is nog niet lang verschenen.

Een verhaal uit China.
IV.

Korten tijd na het in 't vorige hoofdstuk medegedeelde gesprek werd de woning van Effendon ledig en kreeg de Amerikaansche factorij een nieuwen bestuurder; de oude was op eene onverklaarbare wijze verdwenen. Sommigen vermoedden, dat hij zich in stilte naar Amerika had ingescheept, doch het algemeen geloof was, dat hij, in zijne radeloosheid,

DE SLUIS.

door vrijwilligen dood, een einde aan zijn leven had gemaakt.

T e r w i j l verschillende meeningen in de factorij heerschten, was Effendon, in s c h o e n e n van rijststroo, een spitsen hoed met achttien duim breeden rand op het hoofd en in een wit kleed m e t eenen gordel, waaraan een mes, e e n waaier en een doosje met reukwerk hing, reeds naar Peking op weg. Hoofdzakelijk om den wille zijner vreemde uitspraak van de landstaal, koos hij de hier beschrevene dracht van eenen koopman uit Korea, doch hij kwam spoedig tot de overtuiging, dat dit een overbodige maatregel van voorzichtigheid was. Hij trok de opmerkzaamheid der Chinezen niet, wijl zij zijn vermetel waagstuk niet begrijpen konden, en wijl bij de uit zoo verschillende rassen bestaande bevolking des rijks, hun dagelijks allerlei talen, tongvallen en gelaatsvormen voorkwamen, zoodat, wat hem zelf eerst eene zoo stoute onderneming had toegeschenen, hem eerlang als zeer licht uitvoerbaar voorkwam.

Effendon wenschte elke ontmoeting, die tot ontdekking leiden kon, zooveel mogelijk te vermijden en had derhalve bij voorkeur de reis te water genomen. Ongelukkig had hij hier den langzaamsten, maar daarom niet meer zekeren weg getroffen, want in China zijn wel 350 kanalen geopend, die bijna het eenigste vervoermiddel voor goederen en reizigers aanbieden; wanneer de schepen aan de sluizen komen, worden zij, hoe groot zij ook mogen zijn, door middel van werktuigen opgeheven en aan de andere zijde van de sluis wederom te water gelaten. De touwen waarmede men de vaartuigen oplicht, zijn vastgemaakt aan groote windassen, die op den oever staan. Bij de hieruit voortspruitende vertraging zou onze reiziger overvloedig tijd en gelegenheid gehad hebben, om het land, dat hij doorkwam, nauwkeurig op te nemen, doch zijn ongeduld maakte hem voor alle zienswaardigheden blind en gevoelloos. Desniettemin was het schouwspel, dat zich aanbood, even rijk als opmerkelijk. Op het kanaal wemelde het van barken met reizigers op matten, die

zich met kaartspel en dobbelsteenen den tijd verdreven. De oevers waren rijk bebouwd met allerlei graansoorten, suikerriet, rijst en boomwol, en overal zag men landlieden op de been, terwijl hunne vrouwen de jonge kinderen in eenen zak op den rug, waar zij gingen, mededroegen. Menigmaal kwamen zij ook meren en plassen voorbij, die met vlotten bedekt waren, van welke de visschers kormorans[1] lieten n e d e r d u i k e n , om hun naderhand den gemaakten buit wederom te ontrukken.

Bij zijne aankomst te Nankin zag Effendon eene groote menigte bij een sprinkhanengevecht v e r zameld, waarbij vrij hooge w e d d i n g schappen w a r e n aangegaan. De kapitein nam hier een nieuwen passagier op, die, e v e n a l s Effendon, naar Peking reisde. Hij was de zoon van eenen armen huidvetter, die geene neiging tot zijns vaders handwerk bespeurde, en liever studeeren wilde.

Gelijk men weten zal, worden in China alle posten, zoowe burgerlijke als militaire, bij concurrentie vergeven, zonder dat de stand en afkomst van die er naar dingt, daarbij in aanmerking komen. De afgewezene candidaten zetten zich dikwijls ergens in eene stad of dorp als schoolmeester neder en geven zoo aan het jonger geslacht de middelen aan de hand, om in hunne plaats de kampbaan te betreden. Ook de huidvetterszoon had, met behulp van zulk een schoolmeester, zich de kundigheden, welke bij het onderste examen gevorderd worden, toegeëigend. De middelen tot bestrijding der kosten van dit examen van zijnen zoon den student had de oude huidvetter bijeengebracht door een anderen zoon, een onoozele jongen, die zelfs te dom was, om zijnen stiel te leeren, als slaaf te verkoopen, want evenals de oude Romeinsche, kent ook de Chinesche wet den vader het volle eigendomsrecht en de vrije beschikking over zijne kinderen, als over eene zaak, toe. Zoo werd dan Tschao, zoo heette de jonge Chinees, gelukkig in den geleerden stand opgenomen, zonder dat hij nochtans tot hiertoe eene vaste plaats had kunnen krijgen. Het was een levendige, spraakzame en dienstvaardige knaap, die overigens zijn voordeel nooit uit het oog verloor. Bij zijne komst op het vaartuig had hij spoedig

(1) Water- of zeeraven, ook zwarte pelikanen genoemd.

met Effendon kennis gemaakt en hem zijne gansche geschiedenis medegedeeld.

- Men heeft mij tot hiertoe nog niets aan de hand gedaan, zoo vervolgde hij zijn verhaal, doch de wijze zegt: de mensch is hemel en aarde in het klein tegelijk en ondergaat de menigvuldigste veranderingen; is de eerste stap gedaan, dan zal het overige van zelf wel volgen. Kang-ho (zoo noemde Effendon zich), gij zijt mijn vriend en ik kan u dus mijn plan wel mededeelen. Het hemelsche rijk (China) is in negentien provinciën verdeeld, waarvan elk weer verschillende *fous* (gouvernementen), de fou *theous* (districten) en de theou *liangs* heeft. Tot het bestuur over een dezer laatsten rechtigt mij mijn geleerde titel. Kwijt ik mij hier goed van mijnen post en strekt het boek Lipon mij tot aanbeveling, dan kom ik zeker schielijk vooruit. In weinige jaren ga ik stillekens aan de negen klassen door en word drager van den diamanten stok. Gelukt het mij, van een ouden gouverneur het recht om in zijne plaats te treden te koopen, dan heb ik gewonnen spel. Met deze vooruitzichten ga ik nu naar Peking, waar beter gelegenheid is, om eerst aan den gang te komen.

- En wat denkt gij daar aan te vangen? vroeg Effendon, of liever, gelijk hij thans heette, Kang-ho.

- Ik denk niets onbeproefd te laten, om veel geld bij elkaar te krijgen. Geen middel is mij tot bereiking van dit doel te gering.

Hoe nader zij bij Peking kwamen, des te talrijker werd de menigte schepen op de rivier; zij belemmerde hen dikwijls in hunne vaart. Zij zagen hier en daar op den oever groote, vierkante steden met ringmuren, waarboven triomfbogen en de hooge torens der bonzenkloosters uitstaken. Op eenigen afstand van deze steden waren grafplaatsen, waarop zich gedenkteekens in verschillende vormen met pyramiden, menschenbeelden en figuren van dieren verhieven en die doorgaans met cipressen omgeven waren. Hier zag Effendon in het voorbijvaren verscheidene begrafenissen, die met veel plechtigheid en staatsie plaats hadden, daar eerbied voor de dooden een plicht is, die den Chinees van zijne vroegste jeugd af wordt ingeprent. Bij zulk eene plechtigheid gaan de priesters vóór de kist aan, die door een twintigtal personen onder een baldakien gedragen wordt. Hierop komt eene vergulde draagbaar, rond welke wierook gebrand wordt; op dezelve ligt eene plaat met den naam en de titels van den afgestorvene, gelijk die ook wel tot opschrift op den grafsteen geplaatst worden. Dan volgen de kinderen met hooge mutsen op het hoofd en in kleederen van grof lijnwaad. Op de begraafplaats aangekomen, wordt het lijk in een diep graf gelegd en met kalkaarde overdekt; hierop worden rondom welriekende kaarsen en beschilderde vaantjes in den grond gestoken en eindelijk, ter eere van den doode, paarden, kleederen en papieren menschen verbrand. Ten slotte volgt een maaltijd, waarbij alle gerechten eerst op het graf geplaatst worden, na afloop waarvan de verwanten naar huis terugkeeren en de bovenvermelde plaat medenemen, die zij vervolgens in hunne woning nevens het altaar hunner huisgoden plaatsen en jaarlijks tweemaal met wierook berooken.

Kort voor Peking namen de belemmeringen zoo toe, dat de beide reizigers aan wal stapten, en liever te voet langs den met graniet bestraten weg de hoofdstad van het hemelsche rijk betreden wilden. Evenwel werden zij daarvoor nog eenmaal opgehouden door eene wapenschouwing van soldaten door welke alle toegangen gesloten werden. Te vergeefs deed Effendon eene poging, om zich een weg tusschen de bataljons door te banen; hij werd door de schildwachten met stokslagen terruggedreven. Zoo zag hij zich dan wel gedwongen, den afloop der wapenschouwing

af te wachten. Tschao verzuimde geene gelegenheid, om zijne wijsheid uit te kramen, en maakte van deze vertraging gebruik, om zijnen reismakker bekend te maken met de inrichting der Chinesche legermacht. Hij zeide hem, dat de zoon des hemels aan Chinezen, Mongolen en Mantschuren meer dan een millioen soldaten had. De caste der krijgslieden mag trouwen, is erfelijk en ligt in de tweeduizend vestingen des lands verdeeld, waar zij van den staat soldij trekken en ieder man een stuk land voor zich zelf mag bebouwen. Hunne wapening was zeer uiteenloopend; er waren korpsen, wier wapen in eene roede met ijzeren punt bestond: andere scharen hadden hunne geweren met lonten, weder andere lansen en werpspiesen, doch het grootste gedeelte des legers bestond uit soldaten, als die, welke thans in oogenschouw genomen werden. Deze droegen een pantserrok van linnen met metalen platen, een ijzeren helm met daarop een bos van bont paardenhaar, sabel, boog, pijlkoker, en een bosje waarin zij hun voorraad boogpezen en pijlspitsen bewaarden. Tschao maakte Effendon ook op eenige bataljons van de lijfwacht opmerkzaam, wie hunne eng sluitende en gestreepte montering met eene kap over de ooren wel eenigszins op tigers deed gelijken, waarom zij dan ook ‘krijgstigers’ genoemd werden. Zij hadden tot wapen een palas, benevens een schild van bamboes.

Nadat de wapenschouwing was afgeloopen, werd de straat voor den gaanden en komenden man weder vrij en weldra kregen onze reizigers de muren van Peking in het oog, die dertig voet hoog waren, met eene gracht omgeven en op bepaalde afstanden met hooge vestingstorens bekroond. Effendon voelde hoe bij het betreden van de Chinesche hoofdstad zijn hart klopte; hij was aan het doel zijner reis en ademde thans dezelfde lucht als zijne dochter in. Hij had het bewijs voor zich wat een moedig man vermag, alhoewel er nog zoo groote zwarigheden te overwinnen bleven. Zoo vatte hij dan nieuwe hoop en betrad met een verlicht hart de straten der reuzenstad. Deze zijn lijnrecht, 180 voet breed, onafzienbaar lang, en er heerscht zulk een gedrang in, dat men bij elken stap bijna wordt opgehouden. Men zag er eene menigte kramers onder den blooten hemel, fruitverkoopers, die hunne waren in manden aan een juk over de schouders droegen, smeden en schoenlappers, die met hun draagbaar uithangbord gestadig weder van standplaats verwisselden, barbiers, die hunne klanten door 't klapperen met eene stalen tang aanlokten en hen met een driekantig instrument den baard afnamen, hun de wenkbrauwen verfden en de schouders borstelden. Aan weerszijden stonden bont beschilderde houen huizen, de gevels met verlakte kogels versierd en met eene

overdekte galerij voor de eerste verdieping. De benedenhuizen waren alle door kramers en winkeliers in beslag genomen, die de koopers door het trommelen op de klinkende gongs zochten te lokken. Effendon zag, hoe elke wijk hare eigene markt, iedere winkel zijnen met vaantjes versierden staak had, onder welke roode of zwarte schilden met gouden letters den naam des koopmans, zijne afkomst, zijne uitstekende hoedanigheden, alsmede die zijner goederen vermeldden. Van afstand tot afstand verhieven zich de van hout getimmerde *poysangs* (triomfbogen) met drie poorten, tot aandenken aan de eene of de andere gewichtige gebeurtenis, of zuilen, met den naam van beroemde mannen, en hooge wachthuizen, geheel met standaarden en wimpels overdekt.

Niettegenstaande het groote gedrang in de straten, waren bijna voor iedere deur jonge lieden te zien, die met den bal speelden; zij kaatsten de ballen met het hoofd, den elleboog of de knie met groote vaardigheid terug. Tschao was reeds meer in Peking geweest en bemerkte met welgevallen de verbazing van zijnen reismakker.

- Dat is nog niet alles, zeide hij met eene soort van trotschheid, waarmede men den vreemdeling zoo gaarne een bekend land aanprijst. Dan moet gij eerst de keizerlijke residentie met het groote paleis zien, dat op een eiland ligt, waarop men over eene brug van jaspis in de gedaante van eenen draak komt, en vervolgens den hemelschen tempel, wiens hoofdzaal op 82 goudkleurige en azuurblauwe zuilen rust en het gewelf des hemels voorstelt, de Fouh-en Confuciustempels en eindelijk de groote keizerlijke drukkerij, de bibliotheek en nog zoovele andere heerlijke wegen en gebouwen. Peking is eene gansche wereld, en om het te leeren kennen, wordt eens menschen leeftijd vereischt, daar de vaste bevolking ver over de twee millioen zielen bedraagt.

Onder dit gesprek ging de jonge geleerde op eene herberg toe hem reeds van vroeger gekend, waarheen ook Effendon hem volgde. Deze was, bij rijper overleg, op de gedachte gekomen, dat Tschao hem van grooten dienst zou kunnen wezen. Hij maakte hem van dienzelfden avond nog met het doel zijner reis bekend en vroeg hem, of hij hem tegen rijke belooning in zijne onderneming behulpzaam wilde wezen. De jonge geleerde nam dit aan, en begaf zich reeds den volgende morgen aan het werk.

(Wordt voortgezet.)

Over de uitwaseming.

De uitwaseming is het dampworden van een vocht zonder koking. Het water vervliegt in damp op de vlakte der rivieren, der zee, der aarde, enz.

De uitwaseming geschiedt op verschillige warmtegraden en ook bij verschillige dampkringsdrukkingen; doch in mindere of meerdere hoeveelheid. Men heeft zelfs bemerkt, dat ijs eene uitwaseming ondergaat. De uitwaseming geschiedt niet even gemakkelijk voor alle vochten. AEther en alcool vervliegen zeer spoedig. Ook kwik wasemt uit; wanneer men in eene gestopte flesch kwik boven dit vocht een blaadje goud hangt, heeft dit, na eenige maanden, eene witte kleur verkregen, door zijne vermenging met den kwikdamp.

Gedurende de uitwaseming kan het vocht groote veranderingen in zijne warmte ondergaan, hetgeen niet plaats heeft bij de koking. Bij voorbeeld, water kookt op 100 honderddeelige graden, en gedurende den ganschen tijd der koking ondergaat

deze warmte geene verandering, wel te verstaan wanneer de dampkringsdrukking dezelfde blijft.

Aanvankelijk dacht men, dat er tot het ontstaan der uitwaseming eene zekere vereenigingskracht noodig was tusschen de luchtstoffen des dampkrings en den damp. Er bestaat niets dergelijks, vermits da uitwaseming in het ledige versneld wordt; de damp vermengt zich alleen met de luchtstoffen, zonder verbinding. Om een vocht doen uit te wasemen, is het voldoende dat de omringende luchtlagen niet van damp verzadigd zijn. Het is daarom dat de uitwaseming zeer traag is in een kalmen dampkring, en verhaast wordt wanneer de dampkring eene grootere beweging ondergaat, omdat er alsdan gedurig onverzadigde luchtlagen in aanraking gebracht worden met de vlakte van het vocht. Ook bemerkt men dat waterplassen sneller opdrogen bij windachtig weder. Verder staat de snelheid der uitwaseming in betrekking met den warmtegraad; bij voorbeeld water vervliegt gemakkelijker bij warm dan bij koud weder. In het algemeen ontstaat er meer damp tusschen 30 en 20 graden, dan tusschen 20 en 10 graden. Zelfs bij lagen warmtegraad worden de dampen weder tot vocht gebracht; zulks gebeurt met den adem der menschen en der dieren gedurende den winter.

De uitwaseming is des te grooter naarmate het vocht eene grootere vlakte aanbiedt.

D^{r}. F.J. MATTHYSSENS

> Over de school klagen het allermeest die ouders, over wier kinderen de school het meest te klagen heeft.
> M. LEOPOLD.

Schijn bedriegt.

Toen 'k onlangs buiten wandlen ging,
Nadat reeds de avondschemering
  Den dag beroofd had van zijn luister;
Ontwaarde ik bij een boerenhut,
Beneden aan een houten schut,
  Iets glinstren in het duister.

Een schat, zoo dacht ik, en ik snel
Ter plaats, van waar die glans zoo hel,
  Zoo schoon mij schijnt in de oogen;
Ik naakte en zag: het glanste als goud,
Maar ach, het was vermolsemd hout;
  En ik, ik was bedrogen.

Maar hoe, mijn lezer, hoe! gij lacht
Om dit mijn zonderling gedacht!
En zie, wat gij soms koopt voor goud
Is minder dan vermolsemd hout.

Antwerpen.
PIETER VIERHOUT.

De giraffe.

Het hier afgebeelde schoone dier, wordt ook kameel-luipaard geheeten, omdat het door zijne gestalte aan den kameel, en door zijne kleur en vlekken aan den luipaard gelijkt. De eerste goede ontleedkundige beschrijving der giraffe werd in 1786 door Campen uitgegeven.

Het dier is afkomstig uit Afrika en Ethiopië; zijn haar is roodbruin bont en de beide geslachten dragen twee kegelvormige horens met haarachtig vel overtrokken; te midden van het voorhoofd is een kleinere maar veel breedere korte horen; de giraffe heeft een zeer langen hals en nog langere voor- of looppooten. De wijfjes kunnen jaarlijks één jongwerpen. De giraffen, die gemiddeld dertig jaren oud worden, zijn, na den olifant, de grootste of hoogste dieren der aarde; eene volwassene giraffe meet rechtstaande 18 voeten. Haar gang is langzaam en struikelend. Zij leven van boombladeren, welke zij met de vooruitspringende bovenlip plukken. Zij zijn zachtmoedig en vreesachtig en in het minste niet schadelijk.

In 1827 zond de pacha van Egypte Mehemit Ali eene levende giraffe als geschenk naar Parijs.

In 1839 werd te Londen in *Zoological Gardens* de eerste giraffe in Europa geboren.

In 1844 waren er twee te zien in de rijschool van wijlen den heer Lamorinière, op het Hessenplein, te Antwerpen.

In 1852 bekwam de Antwerpsche dierentuin eene zeer schoone giraffe van het mannelijk geslacht, gekocht te Londen voor fr. 10,000, en in 1858 werd er eene van het vrouwelijk geslacht bijgekocht in Egypte, welke te Antwerpen aankwam onder het geleidde van eenen Araab. De eerste overleed in 1856; haar geraamte is bijgezet in het natuurkundig museum, gesticht door wijlen J. Kets. De tweede giraffe stierf in 1859.

In 1863 werd de scheepskapitein Van Diependaal gelast, voor rekening der maatschappij in Egypte dieren aan te koopen: hij kocht er, onder andere, eene giraffe van het mannelijk geslacht, en in 1866 werd er eene van het vrouwelijk geslacht bijgekocht te Marseille, die op de voortreffelijkste wijze tieren, sedert zij door de zorg van den bekwamen bestuurder der maatschappij, den heer Jaak Vekemans, een

goed aangelegd lokaal bekwamen, in het dusgenaamde Egyptische paleis[1]. In den Antwerpschen dierentuin zijn sedert 1871 reeds vijf giraffen geboren, te weten: op 10 Juni 1871, 15 Maart 1873, 2 Januari 1875, 29 April en 6 Mei 1876. De laatst geworpene giraffe is een jong van het dier dat in 1871 geboren werd.

Elke giraffe heeft tegenwoordig eene gemiddelde waarde van fr. 8000

Michelangiolo's feesten te Florence.
(Vervolg van bladz. 7 en 18.)

Des avonds, ten acht ure, had het banket der drukkers-gezellen plaats, in de groote zaal van den *Tivoli.* Dit banket, gehouden onder voorzitterschap van graaf Arrivabene, werd bijgewoond door den levensbeschrijver van Michelangiolo Buonarroti, Aurelio Gotti, door den syndicus van Florence, door Ettore Buonarroti, de laatste afstammeling van den grooten kunstenaar, en door andere voorname personen.

Ten tien ure, was er officieele ontvangst bij den prefect der stad, in het oud paleis der familie Medicis, nu het *Palazzo Riccardi* Dit gebouw was prachtig verlicht, van beneden tot op de hoogste verdiepen. Binnen ook overtroffen de versieringen al wat men in rijkdom, pracht en goeden smaak verdenken kan. Er werd een concert gegeven, waarop, onder andere voorname personen, verschenen Z.K.H. de prins van Carignan, de minister van openbare werken Spaventa, benevens de gansche aristocratie der stad; de solisten waren mej. Elena Varesi, de tenor Armandi en de harpspeler Lorenzi.

Terzelfder tijd had het groot festival plaats, ter gelegenheid van Michelangiolo's feesten ingericht. Al de muziekstukken daar op uitgevoerd waren opzettelijk voor het feest vervaardigd. Enrico del Lungo, bestuurder van het dusgenaamde prins Humberts orkest, was op het programma vertegenwoordigd door drie stukken, waarvan de titels waren: 1° *Gran marcia Michelangiolo;* 2° *Il David;* 3° *L'Assedio di Firenzi* (het beleg van Florence). Dit laatste stuk, zijnde een oratorio, was getoonzet doer Lungo en Bonalda. Voorts voerde men nog uit: *Il Giudizio Finale* (het laatste oordeel), vervaardigd op de vermaarde frescoschildering in de Sixtijnsche kapel.

De prachtige avond van den bijzondersten dag van Michelangiolo's feesten te Florence werd gesloten door een vuurwerk, dat er eene waardige bekroning van mocht genoemd worden.

Zeggen wij ten slotte, dat nooit eene stad een harer kinderen vierde zooals Florence Michelangiolo Buonarroti heeft gevierd, ter gelegenheid van den vierhonderdsten verjaardag zijner geboorte. Maar welke stad ook kan er op roemen een kunstenaar voortgebracht te hebben, die, zooals Michelangiolo, vierdubbel beroemd door zijne schilder-, beeldhouw-, bouw- en dichtwerken, door de eeuwen heen steeds zijn roem ziet vermeerderen?

ALF. GOOVAERTS.

(1) Zie *de Vlaemsche School* van 1861, blz. 149.

De bergen Sinaï en Horeb.

't Is in het steenachtige Arabië dat men de hier afgebeelde bergen aantreft, aan den oever der Roode zee. Onderweg zijn er verscheidene

kapellen, welke door reizigers en pelgrims bezocht worden. S i n a ï staat 7097 voeten boven de zeevlakte. 't Is van daar dat, volgens de gewijde geschiedenis, Mozes de wet G o d s ontving; de hoogste Horeb; men ontmoet ze beide als men, over d e n n o o r d e l i j k s t e n arm van de Roode zee, uit Egypte naar 't Heilig L a n d gaat. De joodsche boeken verhalen, dit, zoohaast het gekend was, dat God zijne wet ging verkondigen op eenen berg, al de bergen der gansche wereld om den voorrang dongen, maar eene stem uit den hemel zich liet hooren, zeggende: ‘Gij, bergen altemaal, zijt bevlekt geweest, op uwe toppen heeft men afgoden offerande gebrand. Sinaï alleen is onbevlekt gebleven, op Sinaï zal ik mijne wet verkondigen.’ Als de holle wind tusschen Horeb en Sinaï loeit, beweren de Araben dat Mozes' geest spookt. Het vierkant gebouw aan den voet van den berg is het Sinte-Catharinaklooster, waarvan men zegt dat het opgericht werd door keizer Justinianus in het jaar 562 onzer tijdrekening. Aan het klooster is eene nette kerk verbonden. In de bibliotheek van het gesticht werd voor eenige jaren door den geleerde Tischendorff een geschreven evangelie uit de vierde eeuw gevonden.

Joseph Van Lerius.
Vervolg van blz. 77.

Op de Brusselsche tentoonstelling van 1872 prijkte buiten *De spijt* ook Van Lerius' *Eleine*, de ongelukkige koningsdochter, op haar doodsbed, getrokken uit eenen zang van den Engelschen dichter Tennyson. Van het einde van vermeld jaar bezit de heer Chs. Michiels, koopman te Antwerpen, van Van Lerius een uitmuntend stuk, een *Boheemsch meisje* voorstellende.

In 1873 schilderde Van Lerius een stuk, getiteld: *Het Koffertje*, voorstellende eene juffer die een kasje met parelen en kleinoden vasthoudt. Het is in bezit van den heer Graves, te Londen. Een portret van mevrouw de Kerchove van Ousselghem, te Gent werd door Van Lerius ook in 1873 geschilderd.

In hetzelfde jaar was Van Lerius bijgevoegd l i d van de jury ter beoordeeling van d e n prijskamp van Rome.

Op de A n t werpsche driejarige tentoonstelling van gemeld jaar prijkte van onzen s c h i l d e r nogmaals e e n e voorstelling ontleend a a n het vertelsel van *Asschepoetster*; ditmaal was zijne heldin v o o r g e s t e l d op het oogenblik dat zij 't verloren muiltje wordt aangepast. Deze s c h o o n e schilderij w e r d aangekocht door den heer Graves, van Londen. Op dezelfde tentoonstelling zag men van Van Lerius een zeer schoon portret van de dochter van den heer J. Nys, te Antwerpen. Deze heer bezit eene schoone schets van des meesters eerste *Asschepoetster*.

De eigenaren der huizen waar Van Lerius beurtelings eene werkplaats had, namelijk op den hoek der Minderbroedersstraat en Museumplaats en in de Pelgrimstraat n^{r} 15, overleden zijnde, en de Antwerpsche academie van beeldende kunsten geene geschikte werkplaats voor den leeraarder schilderkunst bezittende, zoo besloot deze zelf een werkhuis te bouwen; hij kocht derhalve op 7 Januari 1874 in openbare veiling gehouden door den notaris Pauwels, voor 25,000 fr., op den hoek der Hoornstraat en Varkensmarkt, een eigendom, welk hij liet afbreken, om er in de plaats een werkhuis te laten oprichten, onder de leiding van den bouwmeester L.E. Van Opstal.

In Februari 1874 stelde Van Lerius te Antwerpen in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* een stuk ten toon, getiteld: *De schoone Rosamunda in den doolhof*, bewerkt naar eene Engelsche legende. (Rosamunda is bezig een zijden draad te spannen aan het boomgewas van den doolhof, ten einde haar koninklijken minnaar, Hendrik II, den weg aan te wijzen langs waar hij haar vinden kon.)

In de groote zaal van het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* bevindt zich een groot stuk, door Van Lerius ten geschenke gegeven, voorstellende de familie Van Eyck.

Van 1874 dagteekenen nog des schilders *Meikoningin* (twee meisjes waarvan het eene het andere met bloemen tooit) en *De armband* (eene jonge vrouw ten halven lijve, die een gouden armband bewondert en eene juweeldoos vasthoudt).

Hetzelfde jaar zond de schilder twee tafereelen naar de Gentsche tentoonstelling: *de Zuchtenbrug te Venetië* en *Liefdebode* (een meisje met eene duif, die haar eene aangename tijding heeft gebracht). Van deze stukken schreven wij destijds in de *Vlaamsche School*, dat we ze beschouwden als goed van opvatting, toon en samenstelling, maar zij ons schenen niet genoeg gestudeerd, niet op de hoogte van des meesters faam te zijn; wellicht had de kiem zijner doodelijke ziekte zich toen reeds in den schilder ontwikkeld. Wij gelooven, dat de twee genoemde schilderijen, des meesters laatste ernstige gewrochten zijn.

Van 1875, kennen wij nog de volgende stukken: *Als de noordewind blaast*, kniestuk, voorstellende een behoeftig, van koude bibberend meisje, vol gevoel en krachtig van uitdrukking; *Afscheid*, een weemoedig meisje die, op een vertrekkend schip, droevig naar het land blikt dat zij verlaat; *Moedeloosheid* (een studiekop). Nog zij vermeld een tamelijk groot stuk, waarop zijn afgebeeld een meisje en een jongen, in weelderig groen neergezeten; het meisje heeft een wit bloempje geplukt. Dit schijnt des meesters laatste voltooid werk te zijn.

Als onvoltooide stukken van den meester teekenen wij aan *Martha en Margaretha* (Martha tooit Grietje op, levensgroote figuren); *Annette en Lubin*, eene legende van Spa, *Afwachting*, een arm meisje aan eene hut; het tweede paneel der *Levenstijden*, voor de vroeger vermelde zaal van den heer C. Bosschaert-du Bois enz.

De door ons aangeteekende werken zullen onzes dunkens meer dan voldoende bewijzen dat Joseph Van Lerius zijn brood niet in ledigheid heeft gegeten. Bij het opgenoemde blijven te voegen menigvuldige portretten, de ons onbekende tafereelen in den vreemde verspreid, ontelbare schoone teekeningen en geschilderde studiën en schetsen.

Tijdens des schilders verblijf te Spa, in de vacantie van 1875, vertoonden zich bij hem de eerste kenteekenen van eene hersenontsteking, die zijne famillie, hoezeer met tegenzin, na verloop van eenigen tijd in de noodzakelijkheid stelde, den lijder op 13 Augustus naar het huis van gezondheid te Mechelen over te brengen. Pijnlijk waren de eerste dagen dezer opsluiting. Van Lerius betoonde zich woedend en wilde volstrekt in vrijheid gesteld worden. Allengs brachten de cellebroeders, die den dienst in het gesticht waarnemen (en zich van wege de familie en de vrienden van den lijder den meesten lof verwierven, voor de inderdaad uitmuntende wijze waarop zij zich van hunne pijnlijke en edelmoedige taak kweten) den ongelukkige tot bedaren en weldra werd hij weder zachtaardig en stil. Van dan af was hij reeds teenemaal voor de kunst verloren; slechts nu en dan, in helderder oogenblikken, ontwaarde men bij hem nog eenige sprankels van het heilig kunstvuur dat hem weleer bezielde. Men had hem verf, penseelen en papier gegeven, en hij hield zich doorgaans met waterverfschilderwerk bezig. Bij een bezoek, welk wij in het gesticht aflegden, vernamen wij, dat hij alstoen bezig was met het uitschilderen van eenen heer Van Camp. Hij maakte gedurende zijn verblijf in het gesticht de portretten van verscheidene cellebroeders, benevens dit van den geestelijken bestuurder, een vijftiger, die door den ongelukkigen schilder werd afgebeeld onder de trekken van een jongen van 13 of 14 jaren.

Opmerkelijk was het, dat, naarmate hij aan krachten verloor, hij bijwon aan helderheid van geest.

Den 29^{n} Februari 1876, verwisselde Van Lerius het tijdelijke met het eeuwige, na met lijdzaamheid en ingetogenheid de laatste heilige sacramenten te hebben ontvangen. Op Vrijdag, 4 Maart, had een eerste lijkdienst plaats in de kapel van het gesticht, 's Anderdaags werd het lijk naar Antwerpen overgebracht, waar het ten half tien 's morgens aankwam en gezet werd in de lijkkoets, die aan de statie van den ijzeren-weg gereed stond. Soldaten van het 5^{e} linie bewezen den overledene, als ridder van de Leopoldsorde, de militaire eer.

Van de spoorwegstatie begaf de stoet zich in de volgende orde, tusschen de militaire eerewacht, naar de Antwerpsche hoofdkerk: de lijkkoets, de heer Theodoor Van Lerius, broeder van den overledene, de heer J.E. Thomassen, overste van de Mechelsche cellebroeders, de cellebroeder die Van Lerius had opgepast; de gouverneur der provincie Antwerpen, leden van het gemeentebestuur, de leeraars der Antwerpsche academie en de leerlingen van de schilderklasse; verders eene zeer groote menigte vrienden en vereerders. De slippen van het baarkleed werden gehouden door de heeren L. de Wael, burgemeester van Antwerpen, Nic. De Keyser, bestuurder der Antwerpsche academie, Verhoeven Ball, voorzitter der afdeeling beeldende kunsten van het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen,* Jos. Geefs, beeldhouwer en leeraar bij de Antwerpsche academie. Op de Meir kwam mgr. Sacré, met de geestelijkheid der Antwerpsche hoofdkerk, den stoet te gemoet en nadat de kerkelijke gebeden waren opgezegd, begaf men zich op nieuw op weg naar de hoofdkerk, waar de lijkdienst, ten 10 ure, in het hooge choor, verricht werd.

Van Lerius werd ter aarde besteld op de begraafplaats van het Kiel, nadat aldaar in de Katarinakerk, de laatste gebeden opgezegd waren. De soldaten, die de haag van den lijkstoet hadden gevormd, losten hunne geweren over den grafkuil, bij welken de heeren Nic. De Keyser en Verhoeven-Ball den betreurden kunstenaar in diepgevoelde, treffende woorden, een laatst vaarwel toespraken.

Van Lerius' kunstwaarde werd met het juiste gewicht afgewogen door den bestuurder van de Antwerpsche academie, in de redevoering, door den heer De Keyser bij het graf van den betreurden meester uitgesproken, en waarin hij zegde, dat Van Lerius, als een waardige zoon der Antwerpsche academie en leerling van baron Wappers, in zijn koloriet de hoedanigheden van zijnen leeraar behouden had, terwijl hij tevens in zijn werk een gevoel legde dat hem eigen was; daarbij betrachtte hij (zegde de heer De Keyser) verhevenheid in de typen zijner personages, terwijl de aangrijpende onderwerpen hem boeiden, maar hij zich vooral geneigd betoonde om er den

schilderachtigen kant te doen van uitschijnen: hij zag als een schilder, de kleur bekoorde hem. Zóó was Van Lerius inderdaad, zoo betoonde hij zich van het begin tot het einde zijner welvervulde loopbaan. Van toen hij de eerste palmen op het kunstgebied wegdroeg, bezat hij een schitterend en vast koloriet, gedeeltelijk vrij van die overdrijving en dat conventionele, waaraan de school van 1830 en de volgelingen van Wappers mank gingen. Aan eene voortreffelijke kleur, paarde hij eene bij uitstek juiste en sierlijke teekening, welke, wel verre van voor de behandeling van het naakte terug te deinzen, het bij voorkeur scheen uit te kiezen, om er al de moeielijkheden als spelende van te overwinnen. Zonder overdrijving en in de ernstige en volle beteekenis van het woord, mag Van Lerius een 'goed' schilder genoemd worden

Hij was eenvoudig, openhartig en minzaam in zijnen omgang. In alle standen der samenleving genoot hij hoogschatting als mensch en als kunstenaar. Voor zijne ouders was hij geweest een dankbare zoon, en zijnen broeders en zijne zusters droeg hij de innigste liefde en gehechtheid toe. Voor zijne leerlingen was hij niet slechts een meester en een leidsman, maar ook een beproefde vriend.

Als geschiedkundige bijzonderheid zij hier vermeld, dat hij, tusschen zijne vrienden, uit hoofde zijner rijzige en slanke gestalte, den toenaam droeg van *de Stek*, eene benaming die hem volstrekt niet ergerde. Er was overigens niets mede bedoeld, wat ergernis zou hebben kunnen opwekken.

DESIRÉ VAN SPILBEECK.

Nalezing.

Op blz. 50 hebben wij vergeten te vermelden, dat Van Lerius te Brussel in 1838 den 1^{n} prijs behaalde in de 3e klasse en een eereprijs, en in 1839 den 1^{n} prijs in de eerste klasse van het teekenonderwijs. Het was maar in 1839 dat hij zijn kunstonderricht te Antwerpen kwam voortzetten.

In 1845 schilderde Van Lerius een stuk voorstellende *Milton een zijner gedichten opzeggende*; voor de drie in het stuk afgebeelde juffrouwen dienden des schilders drie zusters tot modellen. Er zijn ons, sedert de verschijning van de eerste gedeelten dezes opstels, nog verschillende niet daarin genoemde stukken van den meester voorgekomen, welke wij zullen vermeldden in de tweede uitgaaf dezer levensschets, welke eerlang in een afzonderlijk boekdeeltje zal verschijnen.

Kroniek.

Antwerpen. - De jonge toondichter Jan Blockx, door zijne lieve en frissche volksliederen in Holland en België reeds gunstig gekend, legt thans de laatste hand aan een zangspel, waarvan de dichter dela Montagne het *libretto* leverde. Waarschijnlijk zal het nieuw gewrocht in hetbegin van het aanstaande tooneelseizoen voor het voetlicht komen.

- Verschenen: *Ons Dietsch of het Nederduitsch in Duitschland*, door dr. C.J. Hansen. Prijs: fr. 1.25

Mechelen. - De *Taalzucht* heeft van Z.M. den koning 250 fr. ontvangen, als hulpgeld voor 't bekostigen van het tooneelfestival, dat zij den naasten winter wil inrichten.

Brussel. - Een Hongaarsch tijdschrift, getiteld *Vasarnapi Ujsag*, gaf dezer dagen het portret van H.M. de koningin der Belgen, benevens eene levensschets van de vorstin. Daarin wordt gemeld, dat de koningin zich in haar jonkvrouwelijken staat met tooneelletterkunde bezig gehouden heeft. Toen H.M., een paar jaren geleden, Hongarië bezocht, vertoonden de liefhebbers van het hof van Alscuth een Hongaarsch blijspel, geschreven door de koningin der Belgen en getiteld: *Vilma of het vermogen der liefde.* De in het stuk dienende schermen waren zoomede, althans gedeeltelijk, door de koningin geschilderd.

- Een koninklijk besluit van 20 Juni verleent goedkeuring op het plan, aangeboden door den bouwmeester De Curte, voor een gedenkteeken ter eere van Z.M. Leopold I. Ter bekostiging van dit gedenkteeken beschikt het staatsbestuur over twee kredieten van een millioen, den 29^{n} Mei 1866 en den 27^{n} Mei 1876 toegestaan. De leiding der werken is opgedragen aan den heer De Curte, onder toezicht der commissie van monumenten.

- Het rijksmuseum heeft van den heer Leo Monino in den laatsten tijd ten geschenke ontvangen eene door Gericauld geschilderde kopij van Rubens' *H. Martinus*, benevens eene schilderij, *Vanitas*, door Jan Dzn. van Hurn.

- De heeren Jan Dodd (schrijver van den tekst) en Van Synghel (schrijver van de muziek) hebben een zangspel in drie bedrijven voltooid, getiteld *Breidel en de Coninck.*

- De kunstschilder Carolus had eene zijner schilderijen, voorstellende de *Afreis der jonggetrouwden*, verkocht aan den kunstkooper J. Fievez, te Brussel. Deze had van de schilderij eene kopij laten maken, waarop des schilders nagebootst handteeken *J. Carolus* stond, en die kopij te koop gehangen in den winkel van juffrouw Bouchez, te Oostende. De heer Carolus zag daarin eene overtreding der artt. 425-427 van het strafwetboek van 1810, hij daagde den heer Fievez voor de correctionele rechtbank te Brugge en vorderde van hem 10,000 fr. vergoeding. Na de pleitrede van den advocaat J. Day, sprak de rechtbank den aangeklaagde vrij en wees den eisch des schilders af, op grond dat de kunstkooper die eene schilderij koopt, daardoor het recht verkrijgt dezelve te doen copieeren en verkoopen, zelfs onder het handteeken van den schilder der oorspronkelijke schilderij, behoudens wanneer de kunstenaar, bij den verkoop van het stuk, het tegendeel zou bedongen hebben; volgens de rechtbank zou er slechts dan vergrijp of overtreding bestaan, als bewezen was, dat men de kopij voor het oorspronkelijk stuk zou hebben willen doen doorgaan. De heer Carolus, die tegen deze uitspraak in beroep was gegaan, heeft ze door het hof van Gent zien bekrachtigen.

Gent. - De studenten der hoogeschool hebben, ter gelegenheid van den door hem behaalden vijfjarigen prijs voor het beste wetenschappelijk werk, den hoogleeraar Laurent zijn portret aangeboden.

Buitenland.

Amsterdam. - De Nederlandsche toonkunstenaarsvereeniging, die in deze stad hare eerste jaarlijksche bijeenkomst heeft gehouden en thans 143 werkende en 235 aanmoedigende leden telt, schrijft de volgende prijsvragen uit: 1. een solostuk voor

klavier (met of zonder orkestbegeleiding); 2. een dito voor viool; 3. een dito voor eenig blaasinstrument; 4. een duo voor sopraan en bas, met pianobegeleiding (Nederlandsche tekst).

- De maatschappij *Hooger zij ons doel* gaat een tooneelprijskamp uitschrijven voor het opvoeren van dramas en blijspelen in den schouwburg van Van Lier, tusschen 1 October 1876 en einde Maart 1877, door Hollandsche en Vlaamsche genootschappen. Aan oorspronkelijke stukken zal de voorkeur gegeven worden en de op te voeren gewrochten van vreemde schrijvers moeten vertaald zijn door bekende Nederlandsche letterkundigen. De heer den Tex, burgemeester van Amsterdam, staat aan het hoofd der regelingscommissie, De beoordeeling zal opgedragen worden aan de heeren F. de Brieder, W. Hofdijk, dr. H. Hubrecht, J. Renneveld, J. Bossing, C. van der Star, H.

Schimmel, J. Alberdingk Thijm, H. de Veer en A. Wertheim. Er zullen geldprijzen en eermetalen worden uitgereikt.

- Op 18 Mei werd Thorbecke's standbeeld ingehuldigd (zie onzen jaargang 1875, blz. 162). Te dier gelegenheid werd uitgevoerd eene cantate van G. Nicolaï, op woorden van H.J. Schimmel.

Rotterdam. - Op de alhier geopende kunstenttoonstelling prijken tafereelen van de volgende Belgische schilders: Bource, Boks, C. Cap, Cleynhens, Dansaert, De Vriendt, Jacobs, Meyer, Oeyens, Portielje, Van der Ouderaa, Van Luppen, A. Wust enz. *Was zij maar edel!* eene zeer verdienstelijke schilderij van P. Van der Ouderaa, is verkocht. *Die zoekt*, *vindt*, van C. Cap, werd aangekocht door den heer Fop Smit.

Parijs. - Door den heer de Reverdy is, bij laatste wilsbeschikking, een prijs van 1500 fr. gesticht, die om de twee jaren zal vergeven worden, voor het huisgezin te Parijs, welk, de meeste kinderen hebbende, hun tevens de beste opvoeding en geleerdheid zal hebben verschaft. De prijskamp is thans voor de eerste maal opengesteld door het gemeentebestuur van Parijs, bij hetwelk de mededingers verzocht zijn, zich te doen inschrijven.

- C. Blanc en G. Boissier zijn benoemd tot leden der Fransche academie, in de plaats van Carné en Patin. (Zie blz. 24 en 40.)

- Verschenen: het X^{e} en laatste deel der *Histoire de la peinture flamande*, van Alfred Michiels.

- De volgende Belgische kunstenaars hebben onderscheidingen bekomen op de tentoonstelling van schoone kunsten: *plaatsnijders*: Biot, medaille 1e klasse, Pannemaker, medaille 2^{e} klasse; *schilders:* Robert Mols en E. Wauters, medaille 2^{e} klasse.

- In de laatste dagen der maand Mei, werden verkocht de tooneelkleeren, dito wapens en zeldzaamheden, nagelaten door twee in den laatsten tijd overledene beroemde Fransche tooneelisten, mej. Paulina-Virginia Dejazet (in 1798 te Parijs geboren) en Frederick Lemaître (wiens korte levensschets wij op blz. 24 mededeelden). Dejazets tooneelkleeren brachten te zamen slechts 4111 fr. op. Oneindig minder golden de voorwerpen die aan Frederick Lemaître hadden toebehoord. Zijn degen van *Cesar de Bazan* ging niet hooger dan 16 fr., zijn yatagan van *Othello*, 13 fr., zijne snuifdoos van *Robert Macaire*, 9 fr., zijn maliënkolder van *Buridan*, 6 fr. Des kunstenaars borstbeeld van gebakken aarde (dus een eenig exeraplaar!), gemaakt door Debay, werd toegewezen voor arme 44 frank. Wat het meeste opbracht, was Lemaître's valsch gebit. Daarmede is een tandmeester gaan strijken voor 47 frank. *Sic transit gloria mundi.*

Londen. - Op 31 Mei werden in de roepzaal van Christie en Manson een aantal sterkwaterplaten van Rembrandt geveild, uit de nalatenschap van baronet Abraham Hume; geheel de verzameling bracht ongeveer 110,000 fr. op. Onder andere golden: een portret van Cappinal (jaar 1661), 12,250 fr.; een portret van Janus Lutma (goudsmid en teekenaar te Groningen in 1584), 3875 fr.; een portret van Ephraim Bonus, 4800 fr.; een landschap, 5750 fr.; eene grot met eene kerk, 2550 fr.; een landschap met drie boomen, 3000 fr.; *Christus de zieken genezende* (alias de honderdguldensprent), 5125 fr.

- In dezelfde roepzaal is de kleine schilderijenverzameling van Clewer Manor verkocht, behoudens een *Stilleven*, van Weenix, eene *H. Familie*, wan Murillo, en

een stuk van Ruysdael, die ingehouden werden. Wat er verkocht is, bracht ongeveer 830,000 fr, op. Onder andere betaalde men voor een *Heuvelachtig landschap*, van A. Cuyp, 126,200 fr.; eene *Dorpsherberg*, van Van Ostade, 94,500 fr.; een tweede landschap van A. Cuyp, 78,750 fr.; een *Bergpas*, van Wouwermans, 40,000 fr.

- De laatste roman van George Eliot (mev. Lewes), getrokken op 40,000 exemplaren, was in zeer korten tijd uitverkocht; volgens wordt beweerd, trok de schrijfster een pond sterling (25 fr.) per boekdeel, wat hare verdiensten met dit werk op een millioen frank zou brengen. Het werk kost in den handel 50 fr.

- Harer Majesteits stoomschip *The Challenger*, in 1872 uitzonden om de wereld rond te varen en wetenschappelijke waarnemingen en diepzeepeilingen te doen, is van zijn langen tocht teruggekeerd. Het diepste water werd gevonden in het Noordelijk deel der Stille-Zuidzee, op 11'24 Noorderbreedte en 143'14 Oosterlengte: 4500 vademen; vervolgens bezijden het Maagden-eiland, in West-Indië: 3875 vademen. Uit de diepte der zee, waar de drukking van het water schier onbegrijpelijk groot is, werden merkwaardige soorten van visschen opgehaald; uit de Chinesche zeeën heeft men tal van de bekoorlijke sponsen opgedregd, die gekend zijn onder den naam van Venus' bloemenmand. In de Humboldtbaai zag men de wilden in al hunne grootheid en kracht; zij waren gewapend met speren, peil en boog en verzetteden zich tegen elke landing. Vuurwapenen (waarvan deze natuurmenschen geen besef bleken te hebben) heeft men tegen hen niet willen gebruiken. De *Challenger* had voorgenomen, op geheel zijnen tocht geenen druppel menschenbloed te vergieten en hij heeft woord gehouden. De inboorlingen kwamen met kanoes naar de zijde van het schip en ruilden speren, bogen, steenen bijlen en delfstoffen met graagte tegen ijzeren hoepels en koralen, doch waren niet te bewegen om aan boord te komen. De *Challenger* bezocht ook Japan, de Sandwich-eilanden, de Gezelschaps-eilanden, Juan Fernez, het eiland waar Selkirk, de oorspronkelijke Robinson Crusoë, heeft verbleven (zie de *Vlaamsche School* van 1874, blz. 29). Op zijne reis heeft het schip 68,500 Engelsche mijlen wegs afgelegd, 4700 ton steenkolen verstookt en is zesmaal den evenaar, of, gelijk de zeelieden zeggen, de linie gepasseerd. Aan boord van de *Challenger* bevonden zich 12 geleerde natuurkundigen. Het schip heeft eene gansche lading kisten vol merkwaardigheden en zeldzaamheden op het gebied van natuur- en volkenkunde meegebracht

- In Engeland is Zondags geen enkel museum van schilderijen of andere kunstwerken geopend. De wet op het vieren van den Zondag laat het niet toe. Sedert eenigen tijd ziet men te Londen alle Zondagen honderde menschen voor de deuren van het museum post vatten, al weet men ook dat die gesloten zullen blijven. Die menschen heffen geene kreten aan of maken geenerlei rumoer. Zij blijven eenvoudig min of meer lang voor het museum staan, om hiermede te doen zien, dat zij daarin des Zondags zouden willen toegelaten worden. Men verwacht, dat uit die stille betoogingen meetingen zullen groeien, dat de gazetten en het parlement de zaak van het openen der museums op de Zondagen in behandeling zullen nemen en langs dien weg wellicht in korten tijd het beoogde doel zal worden bereikt.

Berlijn. - Dr. Schmidt gaat, voor rekening der Pruisische regeering, eene groote door hem opgemaakte maankaart uitgeven, waaraan hij 35 jaren gewerkt heeft. Deze kaart wijst op de oppervlakte der maan 35,000 kraters en een ontzaggelijk getal rivieren aan.

- Pruisens minister van binnenlandsche zaken verbiedt aan alle eigenaars van beestenspelen de slangen in het bijwezen van 't publiek te spijzen met konijnen of andere levende dieren, ‘*omdat dit gezicht de wreedaardigheid versterkt*, *die den*

mensch innerlijk eigen is.’ Wat in Pruisen verboden wordt, heeft voortdurend plaats in den dierentuin te Antwerpen, en bij deze slangenmaaltijden ontwaart men steeds ook vrouwen en kinderen, die wel ach en wee roepen als zij de aan de slangen voorgeworpen duiven of konijnen zich angstig zien terugtrekken in eenen hoek van het hok der monsters, maar desniettemin blijven tot dat zij de weerlooze diertjes hebben zien verslinden.

Antoon Van Ysendyck.

Deze, hier door den Gentschen steenteekenaar Florimond Van Loo afgebeelde kunstschilder en beeldhouwer, wien ter eere de heer dr. Jan Nolet de Brauwere van Steeland, in ons tijdschrift, in 1874, blz. 15, een lofdicht schreef, werd te Antwerpen geboren den 13^{n} Januari 1801; zijne ouders waren Adriaan Frans en Maria Terezia Goosens,

vischverkoopers op de Kalkbrug thans n^{r} 12, te Antwerpen. Nadat de knaap de klassen doorloopen had van de betalende lagere school van meester De G r a t i e , in de Gratiekapelstraat, te A n t w e r p e n , w a s er s p r a k e h e m als visschersmaat t e plaatsen op de garnaalschuit, die de ouders Van Ysendyck in e i g e n d o m hadden. De jongen had echter meer zin in de kunst en v e r k r e e g , hoewel niet zonder moeite, dat zijne ouders van hun plan tijdelijk afzagen en hem de leergangen lieten volgen der school van meester F. Delin, op de Meir, en die der A n t w e r p s c h e academie, waar de knaap al spoedig groote vorderingen maakte. Hij behaalde in 1816 den 1^{n} prijs in de klasse der geteekende voorbeelden, waarvan J.B. Van Hool toen de leeraar was; in 1818, den 3^{n} prijs van het teekenen naar het levend model, onder de leiding van M.I. Van Brée. In 1819 was hij primus in dezelfde klasse van teekening naar het levend model en behaalde hij ook den prijs van geschiedkundige samenstelling. Dit jaar nam hij deel aan den eersten wedstrijd voor den dusgenaamden prijs van Rome; de mededingers waren: F. De Braekeleer, E. Schobbens, A. Van Ysendyck, van Antwerpen, en B. Vieillevoye, van Verviers. Het te behandelen onderwerp was: *Tobias zijnen vader van de blindheid genezende.* F. De Braekeleer behaalde den palm. (Zie *de Vlaemsche School* 1864, blz. 117.)

In 1820, verwierf Van Ysendyck den eersten prijs der ontleedkunde en in 1821 dien van het schilderen naar het leven. Hij nam dit jaar ook deel aan den prijskamp van Rome; de prijsvraag was *Alexander bij Diogenes*, maar de palm werd behaald door J.B.L. Maes, van Gent. Van 1821 dagteekent eene goede door hem gemaakte kopij naar Rubens' befaamde schilderij, *Het strooien hoedje*, dat hij op twee dagen uit het geheugen naschilderde, daar het niet toegelaten werd het te copieeren. In 1822 onderscheidde hij zich in de Antwerpsche tentoonstelling der maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten met de volgende stukken: *De wroeging van den verloren zoon*, *Eene keienverkoopster*, studie naar de natuur, een geschilderd juffrouwenportret en eene met potlood geteekende meisjesfiguur voor eene piano.

Dit jaar deed hij eene reis in Holland, waar hij in de maanden September en November studiën schilderde en teekeningen maakte naar tafereelen van Guido Reni, Rubens, Rembrandt, Metzu, Rafaël, Navez en anderen.

In 1823 behaalde hij ter koninklijke academie van Antwerpen ditmaal den prijs van Rome; het te behandelen onderwerp was: *Coriolanus' afscheid*, en ofschoon de toekenning van den eersten prijs, evenals den vorigen keer, erg gehekeld werd, ditmaal door de *toenmalige* vrienden van Gustaaf Wappers,[1] werd het door den primus bewoonde schipperskwartier gevlagd en verlicht en was het volop feest in de Predikheerenparochie. De beoordeeling had plaats den 18^{n} September door den bestuurraad der academie; B.P. Ommeganck was verslaggever; de prijs was toegekend met 5 tegen 4 stemmen, die G. Wappers bekwam.

De toewijzing van den eersten prijs werd vooral aan Van Brée's invloed toegeschreven, die (zoo wordt beweerd) verklaard had, dat Wappers nog jong genoeg was om in een volgenden prijskamp mede te dingen. Wat er ook van zij, de schilderijen waarmede Van Ysendyck en Wappers in 1823 naar den prijs van Rome dongen, bestaan nog allebei. De uitspraak van de keurmeesters kan dus nog gewaardeerd worden met de stukken onder de oogen. Het tafereel van Van Ysendyck hangt in de dusgenaamde directiekamer der Antwerpsche academie en dat van G. Wappers bevindt zich bij mevrouw de weduwe H. Le Grelle op de Meir te Antwerpen. Vóór zijn vertrek naar het buitenland, had

(1) Zie *de Vlaamsche School* van 1874, blz. 184.

de jeugdige schilder de toestemming gevraagd en verkregen om eene verkleinde kopij te mogen maken van het tafereel van Rubens: *Christus gegeeseld*, in de Antwerpsche Sint-Paulus-, alias Predikheerenkerk; zulks werd hem toegestaan, maar de pastoor dier kerk, de zeer eerw. heer P.J. Lauwers, later deken en plebaan van Antwerpen, had als voorwaarde bedongen, dat Van Ysendyck dan ook eene kopij moest leveren voor de kerk; hieraan werd bereidwillig door den jongen schilder voldaan; de door hem geschonken kopij prijkt nog in de linkerbeuk van de kerk; niet zelden wordt zij door vreemde bezoekers voor de echte schilderij van Rubens genomen. Deze hangt een weinig verder, en is mits betaling te zien. Het kerkbestuur, als blijk van erkentenis, beschonk Van Ysendyck, in 1824, met boekwerken, handelende over de schoone kunsten (gekocht voor 30 gulden bij H. Ancelle, op de Kaasrui, te Antwerpen) en een zeer fraai meubel: een mahonihouten schildersbak, van onder met verscheidene laden, alsook verven, penseelen en ander schildersgerief. De verkleinde kopij van *Christus gegeeseld* is in het bezit van Van Ysendycks eenig overgebleven zoon, den heer Julius Van Ysendyck, bouwmeester te Brussel.

Intusschen had de zeer eerw. heer Van Kessel, deken te Herenthals, onzen schilder de uitvoering opgedragen van twee tafereelen voor de groote kerk van genoemde stad, betrekking hebbende op voorvallen die met *Miraculeuze hostiën* hebben plaats gehad in 1756, omtrent de dusgenaamde Heg, tusschen Herenthals en Poederlé. Een dezer stukken was in 1823 voltooid; het is I^{m}20 hoog en I^{m}50 breed en hangt in de Herenthalsche kerk. Er is op afgebeeldde plaats waar de gestolene hostiën verborgen zijn; de dief wordt er heengebracht; op het tafereel ziet men talrijke toeschouwers alsook de drie konijnen in eerbiedige houding die, volgens de overlevering, de verborgene hostiën deden ontdekken.

Op 21 April 1824 trok Van Ysendyck ten 6 ure 's morgens Antwerpen uit, vergezeld van zijne vrienden Julius Van Brée, de eenige zoon zijns meesters, F. Van de Wyngaert, Van Dinter, P. Kremer, de nog levende kunstschilder, J.P.A. Verschuylen, de later vermaard gewordene zilverdrijver (1801†1865), C. Proost, destijds een veelbelovend beeldhouwer, P.A. Verlinde, kunstschilder en befaamd schilderijhersteller, J. Nuyts, J.B. Van Roy, schilder en beeldhouwer, en F. Marinus, de tegenwoordige bestuurder der academie van Namen. In de Warande, te Antwerpen, werd op een der schoonste populieren het volgende gedenkschrift in de schors gesneden: ANTONIUS VAN YSENDYCK 21 APRIL 1824. Tot voor weinige maanden is dit opschrift leesbaar gebleven, op een der grootste boomen van genoemde openbare wandeling die, zooals men weet, gelegen is bezijden de groote baan die over Mechelen naar Brussel leidt. In den laatsten tijd liet het Antwerpsch gemeentebestuur, om van de Warande een eigenlijk park te maken, eenige honderde boomen uitroeien. Wij hebben sedert dien de wandelplaats opzettelijk bezocht, om ons te vergewissen of de bewuste populier gespaard gebleven was, maar wij hebben hem niet kunnen terugvinden. Hij zal dus vermoedelijk onder de bijl der houthakkers gevallen zijn. In Berchem nam Van Ysendyck afscheid van zijne vrienden en stapte met zijnen broeder, die hem tot Brussel uitgeleide deed, in de diligence. Te Brussel ontmoette hij J.A. Verschaeren[1], J.E.J. Van den Berg,[2] De Sterdieu, Stas A. Everaerts en dezes broeder, allen van Leuven. Hij bezocht den, destijds reeds beroemden en uit zijn land

(1) Zie voor 's mans afbeeldsel enz. *de Vlaemsche School*, 1863, blz. 133.

(2) Geboren te Rotterdam 8 November 1802, overleden te 's-Gravenhage den 20^{n} Juli 1861.

gebannen Franschen schilder J.L. David[3], die zich te Brussel had neergezet; de jonge primus bewonderde bij David vooral dezes groote schilderij, *Mars ontwapend door Venus en de gratiën.* In eenen brief aan zijne betrekkingen gaf hij zijne bewondering voor den Franschen meester lucht. Onder andere schreef hij: ‘dat hij zeer gelukkig was, dat hij op Davids stoel kon zitten als deze er af ging.’ Hij kwam te Brussel ook in kennis met M.G. Stapleaux, leerling van David (1799†18), J.B. Vieillevoye, later bestuurder der academie te Luik (1798†1855) en Hendrickx, welke hem 's avonds ten 9 ure vergezelden naar de diligence van Parijs. Hij reed van Brussel langs Bergen (Henegouwen), Valencijn, Kamerijk, Peronne en kwam in de wereldstad den 23^{n} ten 4 ure aan. Hij nam zijnen intrek in het *Hotel des Empereurs*, waar hij zich, wegens gebrek aan plaats, met een zolderkamertje moest behelpen. Zijn eerste werk was het schrijven van den volgende brief:

‘Parijs, 24 April 1824.

Beminde Moeder en geheel myne familie,

Om te beginnen met deze reys, die my tot heden in volle gezondheyd laet, en wensch dat dezen u allen het zelven zal bevinden. Zoo zal ik u zeggen, dat ik hier, gisteren naer middag, ten 4 ueren, ben aengekomen en gaen logeeren in het *Hotel des Empereurs*, omdat ik niet seffens anders wist (daer was dat maer op de vyfde stagie te doen). Nu heb ik een ander logement gevonden, dat wederom niet leeg is maer ik geloof dat het hier wel zal gaen; daar is een goede schilderkamer aen, en voor de rest dat zal het zig ook al schikken; ik heb nog geen stoelen, nog tafel, nog comode, nog zelfs geen bed, maer zal dezen avond komen. Ik schryf U *al staende* op den boord van de schouw. Van Parys kan ik nog niet veel zeggen, als dat het altemael werelds is, van buiten schoon en zeer vuyl van binnen; den kost vaert my ook, en insgelyks het altyd geld geven, maer dat zal nu gaen beteren; verder kan ik voor den oogenblik niets zeggen; ik moet myne commissien in deze groote stad nu gaen doen.
Ontfangt nu myne hartelyke groetenissen en doet dezelve aen myne geheele familie en alle vrinden die nae my vraegen en wagt niet lang om te antwoorden aen

Uwen Ootm. en Dienstw. zoon.

Myn adres is: Petite rue Taranne n^{r} 3 Faubourg St. Germain. Ik heb nog niemand van kennis als Mr Van de Vin, die hier al een jaar gewoont heeft en door wie ik deze kamer gevonden heb; het deed my plaisier dat ik eens Vlaemsch sprak; maer nu zal ik er meer gaen vinden hoop ik. Adieu!
Ik zal trachten morgen aen Mynheer Van Brée te schryven als ik zyne familie hier gesproken heb.’

(Wordt voortgezet.)

(3) Geboren te Parijs den 28^{n} Augustus 1748, overleden te Brussel 22 December 1825. Zie onzen jaargang 1865, blz. 155.

Vlaamsch in het bestuur en in de school.

Wij hebben twee nieuwe pogingen te vermelden, aangewend ter bevordering van de Vlaamsche taal, op bestuurlijk gebied en in het onderwijs.

Den 6n April dienden de volksvertegenwoordigers J.A. de Laet, Van Wambeke, graaf E. de Kerckhove, Van der Donckt, Coomans en Delehaye bij de wetgevende kamer een voorstel in, volgens welk verplichtend gebruik zal moeten gemaakt worden van de Vlaamsche taal voor de geschriften van den burgerlijken stand, de verordeningen van gemeenten en provinciën, de proces-verbalen van gemeente- en provincieraden, colleges van burgemeester en schepenen en bestendige deputatiën, de briefwisseling (in zooverre zij niet betreft het staatsbestuur of andere bestuurdiensten en personen die zich zouden bedienen van de Fransche taal), de proces-verbalen van politie, de gedrukte stukken; deze beschikkingen zouden toepasselijk zijn op de gemeentebesturen en provinciale overheden in Antwerpen, West- en Oost-Vlaanderen, Limburg, de arrondissementen Leuven en Brussel, de gemeenten der provinciën Henegouwen en Luik, waar het Vlaamsch de taal is door de algemeenheid der inwoners gesproken. De provincie Brabant, de stad Brussel, de gemeenten Anderlecht, Etterbeek. St.-Gilles, Elsene, St.-Joostten-Noode, Laeken, St.-Jans-Molenbeek, Schaerbeek zouden de proces verbalen der zittingen van raden en colleges, de verordeningen en andere stukken in het Fransch mogen opstellen, mits bijvoeging van eene Vlaamsche vertaling; voor het overige zouden omzendbrieven, plakkaten, opschriften enz. in de twee talen gesteld worden en zou in het Vlaamsch geschreven worden aan de bestuurdiensten en burgers die zulks mochten verlangen; deze beschikking zou ook van kracht worden gemaakt voor het staatsbestuur. Het bewuste wetsvoorstel werd den 25n April door den heer de Laet breedvoerig in de kamer van volksvertegenwoordigers ontwikkeld. Onder andere zegde spreker: ‘Men zal niet betwisten dat de eerste, de meest onmisbare bekwaamheid, welke men van eenen beambte te eischen heeft, is, het publiek te verstaan en door hetzelve verstaan te worden. Elk land, waar de agenten der overheid zich tot de besturen mogen wenden in eene taal welke door deze niet verstaan wordt, bevindt zich in een onnatuurlijken en gewelddadigen toestand. Ten allen tijde en altijd, is het verbod of die verachting der nationale spraak, het teeken geweest van dienstbaarheid; ten allen tijde en overal, is het zekerste middel om eene overwonnen natie te doen verdwijnen zonder haar uit te roeien, haar de taal van den overwinnaar op te leggen. Het oude Rome heeft al te dikwijls zijne toevlucht tot dit middel genomen, en hedendaags nog strijden de natiën, die weleer roemrijk en machtig waren, doch thans verdeeld en aan groote rijken gehecht, met eene pijnlijke krachtdadigheid tegen die verdrukking.’ Het wetsvoorstel, door de kamer van volksvertegenwoordigers in aanmerking genomen zijnde, is door haar ter studie gesteld en zal later in behandeling komen. Wij hopen dat het de wetgeving niet zal ontbreken aan dien ‘goeden wil,’ waarvan de heer de Laet, met veel juistheid, in zijne redevoering zeide, dat slechts weinig noodig is om ‘recht te doen aan de gegronde klachten der Vlamingen.’

Den 16n Mei, naar aanleiding van en in overeenstemming met adressen, door Antwerpsche maatschappijen aan den gemeenteraad ingediend, deed de heer van Beers, in deze vergadering (waarvan hij lid is) het voorstel, dat in de betalende

jongensscholen, welke te Antwerpen gaan opgericht worden, de bestuurlijke taal het Vlaamsch moet zijn; dat alle leervakken bij middel van het Vlaamsch en van Vlaamsche leerboeken moeten onderwezen worden; dat er met het aanleeren der Fransche taal slechts zal aanvang gemaakt worden, wanneer de leerlingen behoorlijk Vlaamsch kunnen lezen, en de eerste en algemeene begrippen der spraakkunst in laatstgemelde taal op voldoende wijze bij hen werden gesticht; dat de Fransche taal en spraakkunst bestendig in vergelijking met en door vertaling uit de moedertaal zullen onderwezen worden, en dat er tot de uitdrukking van eigene gedachten in het Fransch slechts kan worden overgegaan, wanneer de leerlingen, door gemelde oefeningen, de Fransche taal en hare regelen genoegzaam machtig zijn geworden; dat er, te beginnen van het jaar waarin het Fransch wordt aangeleerd, tot het einde toe, een gelijk getal uren zal besteed worden aan het onderricht in de Vlaamsche en Fransche talen; dat, in de twee laatste jaren der studie, de leerlingen, bij wijze van herhaling, zullen geoefend worden, om zich ook in het Fransch, mondeling en schriftelijk, uit te drukken over de voornaamste leervakken, welke hun in het Vlaamsch werden onderwezen. Deze voorstellen werden door den heer van Beers, staande zitting, breedvoerig toegelicht; hij bewees, dat, met onze in 't Vlaamsch opgebrachte kinderen over te leveren aan scholen, gelijk de meeste onzer burgerscholen zijn, waar alles, of nagenoeg alles, in en door het Fransch wordt onderwezen, geen voortvormen, maar her- of liever misvormen plaats vond, en hij haalde, als proef op de som, de uitkomsten aan, verkregen bij de jaarlijksche prijskampen van de 40 middelbare scholen die in 't Walenkwartier en de 32 die in Vlaamsch België bestaan; uit de ambtelijke cijfers blijkt, dat de wetenschappelijke en letterkundige ontwikkeling, het verstandelijk peil der Vlaamsche jeugd, uit onze middelbare scholen, staat tot dat der Waalsche ongeveer als 4 tot 10, in stee van als 8 tot 10, gelijk de verhouding zou moeten wezen. In den loop van 1875 (zeide de heer van Beers, die, gelijk men weet, leeraar is bij het Antwerpsch atheneum) werden de gezamenlijke leeraars van dit gesticht door het staatsbestuur geraadpleegd over zekere punten van taalkundig onderwijs; en bij die gelegenheid is er door ons voorgesteld geworden, om in de lagere klassen der Vlaamsche atheneums de moedertaal tot grondslag te nemen van alle spraakkundig onderwijs, en, onder andere, ook het Fransch hoofdzakelijk aan te leeren bij middel van vertaling in en uit het Nederlandsch. Dit voorstel ging niet uit van mij, niet van eenen flamingant, zelfs niet van eenen Vlaming; de man, die het deed, is een Waal van geboorte! Het voorstel van den heer van Beers werd door den gemeenteraad in handen gesteld van zijne commissie van onderwijs, voor het uitbrengen van verslag. Men verwacht dat het zal aangenomen worden.

Het zoutland.

Bewesten den Indus of Sind, de hoofdstroom van Westelijk Voor-Indië, en Zuid-Westwaarts Peschawer, ligt eene landstreek, die, gekend onder den naam van Kohat-district, het zoutland mag geheeten worden. Er groeit noch boom, noch gras. De woestijn heeft geen akeliger uitzicht. Allenwege rijzen rotsen en heuvelen op, wit en glinsterend van het zout. Overal waar men den voet zet, treedt men op zout. Rotsen, heuvelen, valleien, wegen, alles is bedekt met zoutlagen, die gemiddeld meer dan 100 voet dikte hebben. Het water van de bron, die het groote dal doorsnijdt, is zoo brak, dat men het onmogelijk zou kunnen drinken. 't Is in het Kohat-district dat men de in Indië sedert eeuwen beroemde zoutmijnen van Bahadas-Kehl aantreft;

derzelver zoutlagen hebben eene dikte van meer dan 1000 voet. Er is, in genoemd district, zout genoeg bijeen, om geheel de wereld nog gedurende 1000 jaren te bevoorraden. Over den oorsprong van dit zoutland weten wij in de geschiedenis niets vermeld.

Een verhaal uit China.
V.

Er verstreken voor beiden verscheidene dagen met het zoeken en inwinnen van berichten, die voor Effendon noodzakelijk waren. Eindelijk bracht de jonge Chinees, na zich met een der huisgenooten van den censor Fo-hu bekend gemaakt te hebben, zegevierend de tijding, dat de oude mandarijn werkelijk een jong stom meisje bij zich had, dat hij voor zijne dochter uitgaf en van de laatste reis naar Canton had medegebracht. Hoewel dit bericht bijna geen twijfel meer overliet, wilde de Amerikaan zich toch volle zekerheid verschaffen en schreef een briefje, dat Tschao beloofde, aan Maria te zullen doen toekomen. En werkelijk kwam hij ook dienzelfden avond nog met eenige haastige regels van Maria's hand terug, waarin zij haren vader om hulp en bijstand smeekte. Dit welbekende schrift maakte op den vader een onbeschrijfelijken indruk, want in weerwil van alle tegenbewijzen, had hij nog altijd eenigszins gevreesd, dat hij misschien op een verkeerd spoor was en zich met eene bedrieglijke hoop vleide. Nu echter was hem het stelligst bewijs geleverd; hij zag Maria's eigen schrift en overstelpte het met kussen en tranen.

Na herhaald doorlezen der weinige regels verlangde hij, dat Tschao hem bij dien man zoude brengen, die hem zijne dochter nog heden uitleveren moest.

- Ik ben zeker dat hij u niet ontvangen zal, antwoordde de geleerde.

- En waarom niet?

- Wijl de keizer zich dezer dagen de dochters en nichten zijner eerste mandarijnen zal laten voorstellen, om de schoonsten onder haar tot gemalinnen te kiezen. Mocht uwe dochter mede tot de uitverkorenen behooren, zoo zou dat voor Fo-hu een nieuwen weg tot macht en rijkdom openen.

- Kom, kom! riep Effendon met drift. Ik wil hem tot het erkennen mijner rechten dwingen.

Doch hij werd in het huis van den censor niet toegelaten; het eenigste was, dat hij een brief, waarin hij zijne dochter opeischte, achterlaten kon. Een uur later wilde hij het antwoord afhalen, doch de bedienden van Fo-hu joegen hem als een bedrieger weg en dreigden hem met de politie, ingeval hij het waagde terug te keeren. Effendon deed geene poging, om nutteloozen tegenstand te bieden; hij vroeg dadelijk naar het gerecht en droeg hier zijne klacht voor.

Tot zijne eigene verbazing werd de zaak niet op de lange baan geschoven, en de censor reeds tegen den volgenden dag opgeroepen. De factor meende aanvankelijk, zich op de getuigenis van Tschao te kunnen beroepen; doch deze was verdwenen, zoodra hij van een rechtsgeding hoorde, en Effendon kon hem niet weder op het spoor komen. Hij verscheen derhalve alleen voor het gerecht en stond daar tegenover den roover van zijn kind. Deze was een grijsaard met langen baard en van een listig uitzien; in de hand droeg hij een kostbaren houten stok, waarop rondom vergulde figuren waren aangebracht; hij had de staatskleeding aan, die bestond uit een zijden, met twee grijpvogels versierd oppergewaad, uit laarzen met spitse punten en eindelijk uit een blauwen vilten hoed, waarop boven tot teeken zijner waardigheid een edelgesteente prijkte. Effendon werd door den rechter voorgeroepen, gaf alle omstandigheden op, die hem het verblijf zijner dochter bij den censor hadden doen ontdekken, zonder dat hij nochtans van haar briefje gewaagde, en eindigde met het

verzoek, dat men haar hem uitleveren mocht. Hierop nam Fo-hu het woord en verklaarde zich uiterst verontwaardigd over de onbeschaamheid van den vreemdeling, die een der eerste beambten van het hemelsche rijk zoo durfde aantasten. Hij verlangde dat zijne vordering met de benaming *sie* (leugenachtig) zou worden afgewezen en deed eenige van zijne dienaren optreden, die, na den grond met het voorhoofd te hebben aangeraakt, getuigden, dat het bij hunnen heer wonende meisje diens nicht, de dochter van zijn onlangs te Canton overleden broeder was. Effendon nochtans liet zich door deze getuigenissen niet afschrikken, maar hield met eene den rechter verbazende koenheid zijne beschuldiging staande en eischte, dat de stomme zelve verschijnen en de zaak uitwijzen mocht.

- Is zij de nicht van Fo-hu, beweerde hij, dan kent zij mij niet, en haar gedrag zal, schoon zij stom zij, het ontegenzeggelijk bewijs leveren, dat ik haar vreemd ben. Werpt zij zich daarentegen in mijne armen en stoot dezen man terug, dan kan de rechtmatigheid van mijnen eisch wel niet langer aan bedenking onderhevig zijn.

Op het hooren van dit voorstel verbleekte Fo-hu en deed opmerken, hoe ongepast het was, eene dame van stand voor de rechtbank der openbaarheid te roepen.

- Laat haar dan gesluierd verschijnen; doch verschijnen moet zij, want zij alleen kan in deze zaak beslissen.

De rechter moest den voorgeslagen uitweg goedkeuren en gaf aan zijne dienaren last, de nicht des censors uit haar huis af te halen, terwijl Fo-hu nu ook eensklaps met dit middel verzoend scheen en hun een zijner slaven als leidsman medegaf, nadat hij dezen vooraf iets in het oor had gefluisterd. Effendon was op dat oogenblik te druk met den rechter in gesprek, om van die heimelijke verstandhouding iets te bespeuren. Na verloop van eenigen tijd keerden de afgezondenen terug en de slaaf en Fo-hu wisselden een veelbeteekenenden blik.

- Hebt gij de gezochte gevonden? vroeg de rechter.
- Zij staat voor de deur en wacht, antwoordde de gerechtsdienaars.
- Laat haar spoedig binnen, riep Effendon hevig gespannen.

Fo-hu daarentegen schudde het hoofd en zeide tot den rechter: Tot opheldering van de zaak heb ik u eene bede voor te dragen.

- Zoo spreek dan.
- Wanneer het meisje mij als haren oom erkent, zoo is deze man een bedrieger.
- Zonder twijfel.

- In dat geval nu eisch ik zijne strenge bestraffing, om ieder een te bewijzen, dat, gelijk de dichter zegt, de straf zoo zeker op de booze daad volgt, als op den perzikbloei de vrucht.

- Dat is volmaakt billijk en aan uw wensch zal voldaan worden; doch eerst moeten wij het meisje zien.

De gerechtsdienaars openden de deuren en deden de gedaagde voortreden. Reeds wilde Effendon op haar toesnellen, toen hij plotseling verbaasd staan bleef. Die dikke figuur, die waggelende gang, die handen met lange nagels konden onmogelijk van zijne dochter zijn.

- Maria! riep hij met bevende lippen.

Het meisje scheen hem angstig te ontwijken, trad hem voorbij en klemde zich aan Fo-hu vast, als om diens bescherming in te roepen.

- Nu ziet gij het, riep de censor zegevierend; zij kent u niet eens.

- Onmogelijk, stamelde Effendon, thans zelf niet wetende, wat te denken. Maria! Maria!

Haastig sprong hij op het meisje toe en rukte haar den sluier van het gezicht, doch trad even schielijk met een smartelijken uitroep achteruit. Die trekken kende hij niet!

De zitting werd door de ontstane verwarring een oogenblik gestoord, terwijl het meisje, van schrik verbleekt, de handen voor het gezicht hield. Fo-hu verlangde de bestraffing van den onbeschaamden bedrieger, en de rechter liet hem door zijne dienaren vatten. Dit was licht te doen, want Effendon bleef als versteend, zonder een woord te spreken, op zijne plaats staan; de droefheid over het verijdelen zijner laatste hoop had hem als geheel verlamd. Toen hij zich nochtans zag aangegrepen, herstelde hij zich weder eenigszins en zijn tegenwoordigheid van geest keerde terug. Hij wilde tegen de geldigheid van het bewijs opkomen en verdere nasporingen bij Fo-hu gedaan hebben, waartegen de rechter hem echter verklaarde, dat zijn bedrog zonneklaar bewezen was, terwijl hij er nog bijvoegde: ‘Vermits ik eene strenge bestraffing beloofd heb, zoo veroordeel ik u, Kan-ho, tot het dragen van den *tscha* in de staatsgevangenissen voor den tijd van drie jaren. Alzoo geschiede het!’

De veroordeeling tot den tscha of halsring is in China zeer gebruikelijk. Het foltertuig, waaraan men dezen naam gegeven heeft, is van hout en bestaat uit twee helften, die van binnen boogvormig uitgehold zijn; de hals des misdadigers wordt in de holte gebracht en beide stukken saamgevoegd, waarna de rechter zijn zegel daarop drukt en het tuig zoo sluit, dat het niet kan geopend worden. De tscha is dus eene soort van halsband van tusschen 60 en 200 pond zwaarte en de veroordeelde moet dien overal medeslepen. Een tuchtmeester met eene zweep leidt hem dagelijks door de stad rond, om het gepeupel tot spot te dienen, en 's avonds wordt hij naar de gevangenis teruggebracht.(*)

Op den terugweg van zijne eerste wandeling kwam Effendon met zijn bewaker aan het uiterste einde eener voorstad, in de nabijheid van een der kanalen, door welke de handel met levensmiddelen uit de verschillende deelen des lands plaats heeft. Hier stortte Effendon, onder de zwaarte van zijnen last en de vermoeienis bezwijkend, ter aarde neder en viel in onmacht. Te vergeefs trachtte de wachter hem door schoppen en stooten weder tot opstaan te noodzaken; hij bleef onbeweeglijk liggen.

(*) In onzen jaargang 1873, blz. 27, kan men de afbeelding aantreffen van eenen Chinees, die het hier bedoelde foltertuig rond den hals heeft.

- Ik had hem voor sterker gehouden, bromde de zweepdrager; wat moet ik nu met dien roerloozen vleeschklomp aanvangen?

Hij zag naar iemand rond, die hem den gevangene kon helpen oprichten; doch er vertoonde zich niemand in de buurt en de vallende avond beperkte zijn gezichtskring. De man moest dus vooreerst geduld hebben en ging bij zijnen gevangene op den grond zitten.

Op eens liet zich van den kant des kanaals het geplas van roeiriemen hooren, en eene boot legde aan. Twee mannen, in witte schippersdracht, sprongen er uit en sleepten een donker voorwerp eenige passen ver op den wal. Toen de gevangenwachter opstond en toezag, merkte hij, dat het 't lijk van een verdronkene was.

- Bij de geesten des waters! riep hij met een grijnzenden lach, gij hebt daar wat een stevigen visch gevangen.

- Die ons echter toch niet rijk maken zal, antwoordde een der visschers.

- Gij hebt dus bij den doode niets gevonden?

- Niets dan een kistje en een apothekersfleschje en papieren.

- Aan zijne kleederen is ook wel te zien, dat hij geneesmeester was. Als hij nog leefde, zou ik hem wel kunnen gebruiken, want ik heb hier een gevangene en weet niet hoe ik hem naar het kot terugkrijgen zal.

De schippers zagen thans om en kregen Effendon in het oog. ‘Ha zoo, daar hebt gij er een met een houten halsband,’ zegden zij, nader tredende.

- Een rijk koopman uit Canton, verzekerde de gevangenbewaarder met eene zekere troschheid.

- Rijk? waarom heeft hij dan geen plaatsvervanger gekocht?

Effendon was ten gevolge van de frissche avondkoelte weder bijgekomen en richtte zich bij deze woorden overeind.

- Zou een ander inderdaad mijne plaats kunnen innemen? vroeg hij verbaasd.

- Als gij er iemand toe weet te krijgen, antwoordde zijn bewaker.

- Maar hoe iemand te vinden, die er zich vrijwillig toe leent?

- Er zijn hier menschen, die zich voor eenen veroordeelde het hoofd laten afkappen, merkte een der schippers aan.

De oogen des Amerikaans flonkerden; hij raapte al zijne krachten bijeen en stond, niettegenstaande de zwaarte van den tscha, op met de woorden: ‘Wie uwer wil mijne straf overnemen? Ik maak hem tot een rijk man voor zijn gansche volgende leven.’

- Hoe lang moet gij den grooten tscha dragen? vroegen de schippers.

- Twee jaren.

Hoofdschuddend antwoordden zij: ‘Dat zou niemand uithouden en de dood op het blok ware beter.’

- Ten minste als men den gevangene niet soms eens zijnen halsband afleggen liet, merkte de wachter glimlachend aan.

- Maar hoe is dat mogelijk, als de sleutel tot den tscha in handen van den rechter is?

- Er is nog wel een tweede.

- En 't zegel dan?

- Dat neemt men af zonder het te beschadigen,

- Zijt gij werkelijk in staat, om te doen, wat gij daar zegt? riep Effendon.

- Voor een *taal*, ja.

De factor tastte in zijnen zak, want zijn geld had men hem gelaten, en wierp den bewaker de gevorderde som toe. In een ommezien was de tscha geopend.

Toen Effendon zich vrij voelde, sprong hij op en huppelde van blijdschap.

- Geduld! riep de waker en vatte hem bij den arm, ik heb u slechts getoond, wat ik kan; maar thans moet gij uwen hals weer in den ring steken.

- Neen! riep de Amerikaan, ik heb een plaatsvervanger.

- En wie dan?

- Dit lijk.

- Hoe bedoelt gij dat?

- Dat gij dat den grooten tscha om den hals leggen moet. Daar ik vandaag eerst ben ingeleverd, kent mij nog niemand, en de verwisseling blijft een geheim. Trek den doode mijne kleeren aan, geef mij als dood op, en geen sterveling heeft erg.

- Onmogelijk, hernam de waker. Als men het ontdekte!

- Ik bied u honderd *taals*.

- Honderd *taals*?

- En met eene gelijke som betaal ik het stilzwijgen van deze twee.

- Afgedaan! riepen de schippers, met den koop hoogelijk ingenomen.

De waker wilde zwarigheden maken, doch zij brachten hem onder het oog, hoe zulk eene gelegenheid om rijk te worden zeker nooit terugkeerde, en ten laatste liet hij zich overhalen. Effendon betaalde hun de beloofde som in wissels op de factorij uit, en dadelijk ging men tot het verwisselen der kleederen over. De factor trok het gewaad van den verdronkene aan, ontving het kasje uit de handen der schippers en maakte zich uit de voeten, terwijl zijne wonderbare bevrijding hem zelf nog als een droom voorkwam.

Hij liep, zoo snel hij slechts konde, een eind ver langs de voorstad voort, doch bij de poort der Mandschustad begaven hem zijne krachten en moest hij zich bij de lantaren, die bij den ingang brandde, nederzetten. Na kort rusten dacht hij aan zijn kistje en hij opende dat. Gelijk de schippers gezegd hadden, bevatte het slechts een zorgvuldig gesloten fleschje en eenige papieren. Die, welke Effendon het eerst doorlas, behelsden recepten tot verschillende vergiften, benevens opgave van dezer werking; het laatste eindelijk was een brief aan den geneesmeester Wang-ti, waarin hij tot eene reis naar Peking dringend werd uitgenoodigd, om mede te werken tot volvoering van den hem van vroeger bewusten grooten aanslag.

Effendon las dezen brief nogmaals door en terwijl hij in gedachten over den mogelijken aard van dezen aanslag de oogen opsloeg, ontdekte hij op niet verren afstand twee mannen met lantarens, die hem scherp schenen gade te slaan. Zich hierover ongerust makende, wilde hij stil wegsluipen en haastte zich de papieren

weder in het kistje te stoppen; doch een der lantarendragers was intusschentijd toegetreden en had een oog op den daarop geschreven naam geslagen.

- Hij is het, mompelde hij, half verstaanbaar, en wenkte zijnen makker,
- Wie zijt gij en wat wilt gij van mij? stotterde Effendon.
- Heet gij niet Wang-ti? vroeg de Chinees fluisterend.
- Wat gaat u dat aan?
- Gij zijt geneesmeester?
- Misschien.
- En komt van Pao? Goed! Fo-hu heeft ons u te gemoet gezonden.
- Fo-hu? herhaalde Effendon bevend.
- Kom! hij wacht u met ongeduld.

De Amerikaan aarzelde, doch reeds naderde daar eene draagkoets; de beide Chinezen tilden hem op, schoven hem er in en gaven een teeken aan de dragers, die zich op eenen draf in beweging stelden.

Aanvankelijk wilde Effendon er weder uitspringen, doch de gedachte aan zijne dochter hield hem terug. Ten gevolge van het heerschende misverstand, kwam hij nu zoo in hare nabijheid en kon haar misschien te zien krijgen. Hij besloot dus, zich het onverhoopte toeval ten nutte te maken, en de rol van den verdronkene, wiens kleederen hij zich had toegeëigend, zoo lang mogelijk door te spelen. - Verlaten wij hem thans met zijn geleide op den weg naar Fo-hu en zwijgen wij van het gesprek, waarin hij zich tot laat in den nacht met den ons reeds bekende verdiepte. Verplaatsen wij ons daarentegen voor den volgenden morgen in het keizerlijk paleis in den ronden tuin, eenige weinige mijlen van Peking.

(Wordt voortgezet.)

Dr. Jan Peter Heije.

Den 24^{n} Februari dezes jaars werd de Nederlandsche letterkunde door een gevoelig verlies getroffen. Dr. Jan Peter Heije, de beroemde dichter, die den 1^{n} Maart van het jaar 1809 te Amsterdam het eerste levenslicht aanschouwde, ontsliep in zijne geboortestad op bijna 67-jarigen leeftijd. Doch niet alleen de letterkunde verliest in hem een man van verdienste; ook de Nederlandsche jeugd en het Nederlandsche volk verliezen in hem hunnen beminden dichter, wiens liederen, met zooveel graagte aangeleerd en gezongen, niet weinig bijbrachten om edeler gevoelens bij hen op te wekken en hun een afschuw in te boezemen voor die platte, vuile taal, welke men in de zoogenaamde straatliedjes aantreft. Bijna geene school in Nederland, waar zijne versjes niet gekend en niet dagelijks meer gewaardeerd werden, en ook hier, in Vlaamsch België, zijn zij reeds in vele scholen ingevoerd. Gelijk het onderwijs en de opvoeding door de kinderen in de school ontvangen en door hen naar de woning hunner ouders overgebracht, meestal eenen

weldadigen invloed op de gezinnen uitoefenen, zoo hadden ook des dichters liederen, door de kinderen in de school aangeleerd en daarna te huis gezongen, eene zeer gunstige uitwerking op de oudere leden van het gezin, en het duurde niet lang, of zij waren tot in het hart des volks doorgedrongen. Dit is voorzeker eene eer, waarop weinigen onzer dichters roemen mogen. Sommigen, wel is waar, blijven, na hunnen dood, in hunne werken voortleven; doch van den geachten Heije zullen niet alleen de werken blijven voortbestaan, maar ook zijn geest, zoo diep in dien des volks doorgedrongen, zal steeds zijnen beschavingsarbeid blijven voortzetten.

Slaan wij nu eenen blik op het te snel vervlogen leven van den betreurden dichter, opdat onze lezers hem meer van naderbij mogen leeren kennen.

Na zijne voorloopige studiën aan het gymnasium en het atheneum te Amsterdam voltooid te hebben, begaf hij zich in 1827 naar Leiden, om zich daar op de studie der geneeskunde toe te leggen. In 1830, bij het uitbreken der Belgische omwenteling, nam hij deel aan den tiendaagschen veldtocht. Teruggekomen, zette hij zijne onderbrokene studiën voort, werd in 1832 gepromoveerd tot dokter in de medicijnen en vestigde zich als zoodanig te Amsterdam, alwaar hij zijne bediening gedurende 25 jaren uitoefende. De meestal vermoeiende bezigheden aan de practijk des geneesheers verbonden, sloten bij hem de werkzame liefde voor de vaderlandsche letteren geenszins uit. Reeds in 1832 stichtte hij *De Vriend des Vaderlands;* in 1834 sloot hij zich bij Potgieter en meer andere vrienden aan ter oprichting van *De Muzen*, en later vinden wij hem als medewerker van *De Gids.* De *Hollandsche maatschappij van fraaie Kunsten en Wetenschappen* bekroonde in 1841 zijne *Liederen en Gezangen*, welke eer in 1847 ook aan zijne *Kinderliederen* bewezen werd door de maatschappij *Tot nut van 't algemeen*, in welker hoofdbestuur hij in 1844 was opgenomen en waarvan hij gedurende 16 jaren deel maakte. Sedert 1843 was dr. Heije hoofdbestuurder en secretaris van de *Maatschappij voor Toonkunst.* Door de uitgave der werken van oud-Nederlandsche toondichters bewees hij, dat zijn vaderland ook op het gebied der toonkunst een roemrijk verleden heeft. Ook was hij de stichter en bestuurder van het volkszang-onderwijs, en jaren lang was hij aan het hoofd van de burger-zangschool door de maatschappij *Tot nut van 't algemeen* te Amsterdam opgericht. Verder hebben wij aan hem de ontdekking te danken van het kostbaar handschrift van Sweelink's orgelstukken, dat zich in de boekerij van Berlijn bevond. Deze Sweelinck kan met recht de schepper der orgelkunst genoemd worden, en de geheele nieuwere instrumentale muziek, zooals die zich van den beroemden Johann Sebastiaan Bach tot Beethoven ontwikkeld heeft, eerbiedigt in dezen Sweelinck haren wegbereider.

Als men ziet hoezeer dr. Heije zich met muziek en letterkunde bezig hield, dan rijst bij ons onwillekeurig de vraag of hij zijne eigenlijke roeping, de geneeskunde, daardoor niet heeft verwaarloosd? Doch dat zulks het geval niet is, bemerken wij hieruit, dat hij een der voornaamste medearbeiders was van den *Geneeskundigen kring* en de stichter van de *Vereeniging tot ziekenverpleging*, eene der merkwaardigste inrichtingen van Amsterdam. Ook was het uit geneeskundig oogpunt, dat hij een warm voorstander was van het gymnastisch onderwijs, dat door zijne bemiddeling eene groote uitbreiding verwierf.

Wij hebben reeds gezien, hoezeer dr. Heije én als geneesheer én als kunstminnaar en -beoefenaar, in één woord, als wetenschappelijk man onze hulde verdient;

beschouwen wij hem nu nog een oogenblik in het familie- en burgerlijk leven, dat is: als huisvader en als mensch.

Wij hebben slechts zijne lieve kinderdichtjes open te slaan, om terstond te gevoelen hoe hij was als huisvader. Uit elken regel, uit elk woord glanst ons des dichters vaderliefde tegen, maar vooral zijn *Dichterlijken krans*, die echo van zijne blijdschap over de geboorte van zijn eenig kind, zijne teergeliefde dochter Sophia, toont ons welk edel vaderhart in 's dichters boezem klopte. Zijne vreugde was dan ook zoo onbeschrijfelijk groot, toen hij den 16^{n} November 1871 het geluk mocht genieten, deze eenige telg in 't huwelijk te zien treden met den heer Willem Zervas, dat al zijne vrienden, en hij had er velen, zoozeer in zijne blijdschap deelden, alsof 't hun eigen geluk gold.

Om te weten wat hij was als mensch, behoeven wij slechts de gemeente Abbenes in 't Haarlemmermeer te bezoeken. Ja, de bewoners dezer plaats vereerden hem als eenen vader. Ter gelegenheid van zijn zilveren bruiloftsfeest zonden hem deze brave landlieden, ten bewijze van achting voor hunnen weldoener, talrijke geschenken, waaronder een album, hem door tweehonderd ingezetenen aangeboden.

Het baart dus geene verwondering dat het overlijden van dr. Heije niet alleen zijne vrienden zoozeer trof, maar ook door alle klassen, tot zelfs in de hoogste kringen der Nederlandsche samenleving, met zooveel droefheid vernomen werd; want hij was een door en door wetenschappelijk man, een weldoener zijner naasten, een oprecht vaderlander, een goed vriend van menschen en kinderen, een liefdevolle huisvader.

Er heeft zich dan ook in Nederland eene commissie gevormd, die aan alle onderwijzers en onderwijzeressen eenen omzendbrief heeft doen toekomen, met het doel, kleine geldelijke bijdragen te verzamelen bij hunne leerlingen, om daarmede een den kindervriend passend gedenkteeken op te richten, op zijn graf te Abbenes; want 't is daar, te midden dier eenvoudige bevolking, dat de edele dr. Jan Peter Heije zijne laatste rustplaats verkozen had.

Kroniek.

Antwerpen. - Blz. 15 hebben wij gemeld, dat, op eene te Gent, onder voorzitterschap van Peter Benoit, gehouden vergadering, een bond ter bevordering van de nationale toonkunde werd gesticht, en in Antwerpen, Gent en Brugge provinciale comiteiten waren tot stand gebracht. Onder dagteekening van 20 Juni heeft het Antwerpsch comiteit zijn programma laten verschijnen, waarin uiteengezet is welke hervormingen, ten behoeve van Vlaamsche muziek en Vlaamschen zang de bond wenscht te zien invoeren bij het onderwijs en de muziek- en zangkringen. Hij zal ook trachten te verkrijgen dat, voor het dingen naar den dusgenaamden prijs van Rome in de muziek,

twee afdeelingen (eene Vlaamsche en eene Fransche) aangenomen worden, die elk hare afzonderlijke jury zouden hebben. De bond zal er, voor 't overige, naar streven om van het rijk studiebeurzen te bekomen voor de leerlingen die aan de Vlaamsche muziekscholen zouden willen studeeren; om eene hulpkas voor jonge Vlaamsche toonzetters te stichten; om de werken van overledene Vlaamsche toonzetters te doen drukken; om op festivals, concertos en bij andere feestelijke gelegenheden gewrochten van Nederlandsche toonzetters en stukken op Nederlandschen tekst te doen uitvoeren en bij voorkeur zangers en zangeressen uit Vlaamsch-België en Holland te doen optreden.

- Verschenen, bij L. dela Montagne, het 3e deel van Eduard Gregoire's *Panthéon musical populaire,* dat in zes deelen volledig zal zijn. Het 3e deel behelst de levensschetsen van niet minder dan 184 kunstenaars in verschillende vakken der muziek. Vele levensschetsen (zij zijn in 't algemeen bondig volledig) geven bijzonderheden over de beschrevene personen die hoogst merkwaardig zijn en het bewijs leveren, dat de geleerde en ieverige schrijver zich geene moeite bij zijne navorschingen heeft gespaard. Wij hopen, in het belang der geschiedenis der muziek, dat de heer Gregoir zich niet zal laten afschrikken door de ontelbare moeielijkheden welke verbonden zijn aan de zware taak die hij op zich heeft genomen, en hij dezelve zal mogen volvoeren, binnen de grenzen die hij daaraan heeft gesteld. Het verschenen zeer keurig gedrukte 3e deel, kost slechts 2 1/2 fr.

- Rubens' *Lieve-Vrouws hemelvaart,* uit het hoog altaar der hoofdkerk, is geparketteerd en gaat ouder toezicht der commissie hersteld worden door den heer Sacré. (Zie 1874, blz. 160.)

Brussel. - Ter gelegenheid van zijn 50-jarig ambstjubileum (zie blz. 89), is de rijksarchivaris Gachard tot groot-officier der Leopoldsorde benoemd, welke onderscheiding hem werd bekend gemaakt in een eigenhandigen brief van Z.M. den koning. Het personeel der rijksarchieven heeft den vereerde op zijnen jubeldag gefeest. De archivaris Piot en de bewaarder Schoonbroodt spraken redevoeringen uit.

- In den grooten prijskamp van Amsterdam (25 Juni) hebben de *Artisans réunis* den prijs van uitmuntendheid behaald (eeremetaal en 1000 gl.), met Lamartine's *Hymne du matin*, muziek van Hanssens.

- *De rampen des oorlogs* of de *Marten van Rossem*, van Joseph Lies, is door het staatsbestuur aangekocht voor het rijksmuseum. Zie voor deze schilderij, een van 's meesters beste stukken, *de Vlaemsche School* 1858, blz. 143.

- Den 26n Juni is door Z.M. den koning, de in het Park gevestigde internationale tentoonstelling van gezondheidsleer en reddingstoestellen geopend. H.M. de koningin, H.K.H. de gravin van Vlaanderen, al de leden van het bestuur der tentoonstelling, met hun eere-voorzitter, Z.K.H. de graaf van Vlaanderen, de vreemde gezanten bij het Belgische hof, de ministers, de leden der comiteiten enz., woonden de plechtigheid bij. De heer Warocqué hield de openingsrede, die door Z.M. den koning met eene korte toespraak beantwoord werd. De tentoonstelling is zeer merkwaardig. Onder andere ziet men er allerlei soorten van reddingstoestellen om te dienen aan land en te water, in branden en bij schipbreuken; models van verschillende vaartuigen en van vuurbaken; wagens voor 't vervoeren van gekwetste en zieke soldaten; verbeterde spoorwegrijtuigen; remtoestellen; schoolgerieven; plans van schoollokalen; vele in

de mijnen gebruikte voorwerpen, zooals luchttrekkers, ophaalbakken, veiligheidslampen, mijnwerkerskleeren enz.; telegraaftoestellen; keukengerieven; dusgenaamde opgelegde of ingemaakte spijzen; ook models van ovens of forneizen (tentoongesteld door Venetië en Milaan) voor het verbranden van lijken (men weet dat in Italië, Duitschland en Engeland sedert eenigen tijd geïeverd wordt om het *begraven* door het *verbranden* der lijken te vervangen, waarmede ook in sommige steden van genoemde landen reeds een begin is gemaakt). Ter gelegenheid van de tentoonstelling zal in September een betrekkelijk congres plaats hebben.

Gent. - In den grooten zangprijskamp te Amsterdam (25 Juni) heeft het *Willemsgenootschap*, met de koor van Gevaert, *De uitwijkelingen*, den eersten prijs der 1e afdeeling (een eeremetaal en 500 gl.) gewonnen.

Buitenland.

's-Gravenhage. - In den loop der maand Mei gaf Z.M. Willem III feesten op zijn buitenverblijf het Loo, waarop onder andere Fransche en Belgische muzikanten waren genoodigd. In verband hiermede behelzen de Nederlandsche bladen het volgende bericht: ‘Z.M. de koning-groothertog heeft den Franschen componist Ernest Reiger op het Loo benoemd tot officier van de Eikenkroon, en den heer Hartog, te Amsterdam, en de Belgische toonkunstenaars Vieuxtemps en Batta bij hun vertrek met de *Boutons de Loo* begiftigd.’

Sterfgevallen.

WILLEM GROEN VAN PRINSTERER, van wiens ziekte wij gewaagden op blz. 82, is den 19n Mei overleden. Op 21 Augustus 1801 geboren te Voorburg, studeerde hij aan de hoogeschool van Leiden en werd, nog jong zijnde, reeds secretaris van staat bij 's konings kabinet benoemd. Van dan af verzamelde hij de bouwstoffen voor zijn groot werk: *Archives de la maison d'Orange,* dat het licht zag in 14 boekdeelen (1835-1861). In 1840 werd hij gekozen tot lid der tweede kamer der staten-generaal. Hij schreef onder andere: *Iets over den tegenwoordigen oorlog in Portugal*, 1826; - *Over volksgeest en burgerzin*, 1829; - *Nederlandsche gedachten,* (4 deelen), 1830-1832; - *Beschouwingen over Staats- en volkenregt* (3 stukken), 1830-1840; - *Handboek der geschiedenis van het vaderland* (2 deelen), 1841-1846; - *Kort overzicht van de geschiedenis des vaderlands*, 1842; - *Vaderlandsche zangen*, 1842; - *Ongeloof en revolutie*, 1847; - *Vrijheid, gelijkheid, broederschap* (5 stukken), 1848; - *Grondwetsherziening en eensgezindheid* (9 stukken), 1849; - *Verscheidenheden over staatsregt en politiek* (2 deelen), 1849; - *Zelfstandigheid der kerk of alvermogen van den staat*, 1853; - *Verspreide geschriften kerk-*, *school-*, *en volkshistorie* (2 deelen), 1859-1860; - *Parlementaire studiën en schetsen* (40 nummers), 1866; - *Nederlandsche gedachten* (4 deelen), 1869-1872; - zijne redevoeringen, in de tweede Kamer uitgesproken, werden verzameld en uitgegeven in vier boekdeelen, onder den titel: *Adviezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal*, 1850-1857. Buitendien zouden de titels van Groen van Prinsterers vlugschriften over staatkunde, onderwijs, godgeleerde en wijsgeerige vraagstukken, eene vrij lange lijst vormen. Bij testamentaire beschikking heeft de overledene, die mag geroemd worden als een der uitstekendste geleerden van het hedendaagsch Europa, aan de koninklijke bibliotheek

te 's-Gravenhage de origineelen vermaakt der door hem uitgegeven historische brieven van da Costa, Wormser en Thorbecke.

A.G.

VICTOR DE BUCK, een der geleerdste leden van het genootschap van Jezus, geboren te Audenaarde, in 1817, is, den 23^{n} Mei, in het Jezuïetencollege te Brussel overleden. Hij nam een ruim aandeel aan het samenstellen der vijf laatst verschenen deelen van de *Acta sanctorum* en stond bij zijne collegas hoog aangeschreven om zijne uitgebreide kennissen, vooral op het gebied der kerkgeschiedenis. In het Vlaamsch schreef hij *Het christelijk Hoeylaert*, *Passieboeksken* en een *Leven van den H. Jacobus Lacops.*

D. Teniers.

Ons zelven hebben wij dezer dagen nogmaals de vraag gesteld: zullen de Fransche schrijvers zich dan nooit van hunne lichtzinnigheid op geschiedkundig gebied laten genezen? Wij deden dit bij het naslaan der 2e aflevering over 1876 van het zoo gunstig gekende Parijsche tijdschrift, *Le magasin pittoresque.*

Daarin toch zijn vader en zoon Teniers afgebeeld, vergezeld van eenen ezel, op wiens rug een aantal hunner schilderijen geladen zijn, met welke zij, zoo vertelt het *Magasin pittoresque* in vollen ernst, de gewoonte hadden naar Brussel te reizen, om aldaar hunne kunstgewrochten uit te venten op de Grootemarkt....

Volgens den schrijver van het bij de plaat gevoegde opstel, staat zulks ook geboekstaafd bij Charles Blanc, ‘le spirituel et savant historien de la peinture.’ De twee Teniersen, zegt hij, werkten zoolang, tot dat zij eene ezelsvracht schilderijen gemaakt hadden; dan laadden zij die op hun lastdier, welk hun bij gelegenheid ook tot model bij 't schilderen diende, en trokken aldus, onder hun drieën, goedsmoeds naar Brussel, om de schilderijen langs de straten uit te leuren en aan den man te brengen. Een van de Teniersen - de vader - is op de plaat van het *Magasin pittoresque* voorgesteld met eene lange Hollandsche pijp in den mond. Met de rechter hand houdt hij de schilderijen, die de ezel op den rug torscht, in evenwicht...

't Is wel verstaan, - wij zouden deze opmerking zelfs achterwege kunnen laten, - dat wij aan de bovenvermelde geschiedkundige ketterij niet meer belang hechten dan zij verdient, en dat is zeer weinig. Zoo wij er op wijzen, geschiedt het enkel, om eenmaal te meer aan te toonen, hoe en door welke schrijvers de fabels in de wereld komen, die ons de ware personaliteit van zoovele kunstenaars en andere uitstekende mannen in een geheel valsch daglicht toonen. Onlangs nog, waren wij in de gelegenheid, hetzelfde te doen, voor een anderen beroemden kunstenaar, den Hollandschen meester Frans Hals.

Ter loops zij hier herinnerd, dat, in 1864, ons tijdschrift (blz. 173 en volgende) de volledige levensschets van David Teniers heeft medegedeeld, die, toegelicht door vele bewijsstukken, verschenen is in de beschrijving der *Antwerpsche Kermisfeesten van* 1864. Bovendien gaf de gewezen onder-archivaris van Antwerpen, de heer John Vermoelen, in 1865, bij E. Donné, een geacht werkje uit over *Teniers le jeune, sa vie et ses oeuvres.* Een en ander zal vermoedelijk niet ter kennis van het *Magasin pittoresque* gekomen zijn.

Antoon Van Ysendyck.

Vervolg van blz. 100.

Getrouw aan zijn eerste voornemen schreef de dankbare leerling 's anderdaags den volgenden brief aan zijnen meester Van Brée:

‘Mynheer,
Gy hebt gedoogt dat ik U schryve. 't welk my een aldergrootste plaisier was en dat ik ook als pligt zal overal in 't hert draegen; ik zal het mogelyk met minder succes als liefde volbrengen, maer laet dan altyd uwe goedheid meer heerschen als uwe kennis; deze correspondentie zal my altyd eerbaer en leerzaem zyn, als ik nog niet geheel mynen Mentor verlaeten heb, aen wie ik, niet alleen myne kunde, waerdoor ik nu deze reys heb mogen ondernemen verschuldigt ben, maer ook myne geheele opvoeding, en, met een woord, mynen geheelen mensch; ik zal my ook altyd roemen dat ik bemind ben van eenen meester die zich van zyn meesterschap wel kan passeeren om gestelt te worden in den rang der vermaerdste mannen en die maer te vergeefs tracht te doen vergeten aen eenen dankbaeren leerling wat hy hem schuldig is en altyd schuldig zal zijn.
Ik ben met eene diepe Eerbied en Erkentenis
Mynheer, Uwen zeer ootmoedigen en onderdanigen Dienaar.
Ik bid U, myn lieven meester, dezen te veronderstellen aen het hoofd van alle brieven die ik u later hope te schryven; ik was hem verschuldigt aen uwen naem. Gedoog nu dat ik my niet meer ophoude als met teekens van vriendschap die ik van UEd. altyd ontfangen heb. Ik zal voortaen uit myne brieven bannen die termen van Eerbiedbewyzingen en formalityten die tot overlast dienen aen die waerlyk met kunst bezielt is, en daer men niet van Jalours is als namaete men ze weinig verdient.
Van Parys kan ik tot heden nog niet veel zeggen; dat kent UEd. beter als ik; maer als dat het my niet veel gefrappeert heeft op den eersten *coup-d'oeil*, volgens dat ik er had hooren van spreken; maer gisteren ben ik met Van de Vin langs de *Boulevards*, de *Tuilleries*, *Palais Royal* etc. etc. geweest. Ja, nu zien ik wel dat het grooter is als de foire op het groen kerkhof van Antwp. Ik ben gisteren ook by u masoeur(1) geweest, die van haere ziekte geheel herstelt is; wy hebben eenen tyd saemen gesproken; ik heb nog niets van haeren mans werk gezien, want hy was niet thuys; maer ik moet er morgen terug komen; ik ben hier gelogeert in 't faubourg St.-Germain, daer ik wel eene hooge schilderkamer heb, maer daer is niets, niets op; ik heb een beter gemeubleerde gevonden en veel goedekooper in de *rue Montmartre*; ik zal daar nog eens over denken.
Adieu, Mr Van Brée, ik omhels U duyzendmael met Madame Van Brée en uwen lieven zoon en vriend die ik zal schryven als ik wat meer gezien heb tegen dat hy van Londen komt. Verzekert ook alle authorityten en vrinden dat ik nog de volle gedachtenis heb van hun goedheyd, en gereed om alles te ondernemen om er van weerdig te blyven.
Ik wensch U nog een gezonde en gelukkige reis nae Londen. Vaert wel.’

(1) De vrouw van den kunstschilder Ricquier was M.I. Van Brée's zuster.

De jonge Van Ysendyck was niet alleen een uitstekend brave zoon en dankbare leerling; hij was bovendien ook uiterst werk- en zorgzaam; gedurende zijn eerste oponthoud te Parijs,

kunnen wij hem volgen in zijnen handel en wandel uit zijne eigene aanteekeningen. Het lust ons, dit met eenige uitvoerigheid te doen, hoezeer dan sommige bijzonderheden ook minder meldenswaardig mogen wezen. Men heeft reeds gezien, in den brief aan zijne moeder, dat hij, dank aan zijnen landgenoot Van de Vin, een logement gevonden had, beter dan het eerst getroffene, maar, volgens hem, ‘zeer duer.’

Op Zondag 25 April ging hij al vroeg mis hooren in de kerk St.-Germain; hij ontmoette op de boulevards zekeren heer Gendre, legde een bezoek af bij den heer Limelette, aan wien hij was aanbevolen door ridder F. Van Ertborn, en ging met Van de Vin door de Tuileries naar de Champs-Élysées; zij gebruikten gezamenlijk hun maal buiten de nieuwe poort; 's avonds ontmoetten zij in de Tuileries een anderen Antwerpenaar, Wyckmans geheeten. 's Maandags legde hij een bezoek af bij zekeren heer Teste en ging bij den heer Limelette eten; deze gaf hem een brief voor den beroemden Antwerpschen fruit- en bloemenschilder, J.F. Van Dael (1764 † 1840). Dinsdags bezocht hij meester Van Brée's schoonbroeder, den Antwerpschen kunstschilder L. Ricquier, die hem met de meeste ingenomenheid ontving en met hem ging zien de O.-L.-Vrouwekerk, de begraafplaats Père-la-Chaise en den Jardin des plantes; hij besloot den dag met eenen maaltijd ten huize van Ricquier, in de Helderstraat n^{r} 23, en een bezoek aan het Palais Royal. Woensdags rustte hij uit. Donderdags ging hij ontbijten bij den te Brugge geboren J.K. De Meulemeester (1771 † 1836), leeraar der graveerkunde aan de Antwerpsche academie, en besteedde het overige van den dag aan het bezichtigen der openbare bibliotheken in gezelschap van Van de Vin. Vrijdags ontving hij al zeer vroeg het bezoek van eenen heer Van Deurme, waarschijnlijk den reeds overleden Antwerpschen pianomaker; verder bracht hij den dag door met lezen en teekenen en sleet den avond bij den heer Limelette. Zaterdags, 1 Mei, ging hij met Van Deurme naar de prefectuur om zijne pas te halen, legde een bezoek af bij den Nederlandschen gezant, beklom de Vendome-kolom, en ging 's avonds *Milmath ou l'homme errant* en *La prise de Trocadero* in Franconi's renbaan zien. Zondags, 2 Mei, bezocht hij den kunstschilder Van Dael, zekeren heer Martini en den jongen Victor Adam, die, volgens Van Ysendyck, veel talent had voor het schilderen van batailles; hij ging mis hooren en schreef aan zijne moeder eenen brief waarin hij, onder andere, verhaalde, dat het museum van den Louvre en de galerij van Luxembourg gesloten waren, omdat een kwaaddoener, die overigens reeds gearresteerd was, eene schilderij van Rubens met vitriool had bespoten. Aan dezen brief ontleenen wij de volgende brok:

> ‘Het doet my groot plaisier dat onze braeve gebueren nog op my denken; zy mogen verzekert zyn dat ik hunne vriendschap niet zal vergeten; myn vrind De Gratie, Mr. Caeymax(1) en alle vrinden laet hun weten dat ik hun kortelings zal schrijven als ik eene vas te wooning gekosen heb. Ik koom hier weer in andere vrinden die my veel goed willen en de gezondheyd blyft my God lof zeer wel. Wat kan ik meer wenschen? Ik kan niet tot Antwerpen zyn en Parys zien. Enfin, ik ben nu, daer ik zoolang naer gewenscht heb en zal het zien gewoon te worden, want het is waerlyk hier dat de kunsten geoeffend, gerespecteert en beloond worden; schoon dat

(1) Destijds onderpastoor in St.-Pauluskerk te Antwerpen en later pastoor-deken te Eeckeren, aldaar overleden den 29 Januari 1874.

ik bynae nog alle nagten in Antwerpen ben. Adieu, lieve moeder, ik omhels U duyzend mael met geheel myn familie. Omhelst ook voor my de kinderen van myn broeder, leeft gezond en gelukkig en bid ook voor my hetzelve. Uwen toegenegen zoon.'

Den 3^{n} Mei bezocht hij den hof van Luxembourg, ging zijne pas afhalen bij den gezant en wandelde tot 6 ure op de boulevards om den koning te zien passeeren, hetgeen echter mislukte. Den 4^{n} ontbeet hij bij Ricquier, hij veranderde van woonst naar de Montmartrestraat n^{r} 30 en maakte een wandeltoer met den heer Tuyteleir, van Antwerpen. De twee volgende dagen besteedde hij aan het klaarbrengen van zijne penseelen en gerief. Den 7^{n} Mei begon hij de schets van de tweede schilderij voor de kerk van Herenthals en bezocht de schilderijenverzameling van den graaf Somariva, die uitmuntende stukken bevatte. 's Anderdaags voltooide hij de voornoemde schets. Zondags, 9 Mei, ging hij al vroeg naar de kerk St.-Eustache, bezocht het Conservatoire des Arts et Métiers, noenmaalde bij den heer Ricquier en zag in dezes werkplaats de volgende schilderijen: *Laatste samenkomst van den prins van Oranje* (*Willem I*) *en den hertog van Egmont*, en *Van Borselen*, *zich ter jacht begevende*, *neemt afscheid van Jacoba van Beieren.* 's Maandags en Dinsdags schilderde Van Ysendyck eene schets en schreef aan den bestuurder van den Louvre, graaf de Fortin, om vergunning te bekomen tot het bezichtigen des museums.

Intusschen had hij drie brieven uit Antwerpen ontvangen, een van den burgemeester, ridder Florent van Ertborn, een van den eerw. heer Caeymax en een van zijne moeder; hij teekende het dusgenaamde *Strooien hoedje* en ontving 's avonds eene kaart van toegang (geldig voor één enkelen dag) voor het museum; 's avonds zag hij Patier optreden in den schouwburg der Variétés. Vrijdag, 14 Mei, bezoek aan de Louvre. Over wat hij daar zag, gaf hij, den 15^{n}, zijne bewondering lucht in eenen brief, dien hij schreef aan zekeren heer De Nef (naar gissing woonachtig te Turnhout); uit dezen brief lasschen wij hier het volgende in:

'Daer zyn wat van die diamanten in. oh! Myn vrind, daer zou ik dag en nagt passeeren zonder op eten of drinken te pyzen; ik ben er van 10 ueren 's morgens tot 4 ueren naer middag in geweest, omdat ik niet langer mogt; van al dien tijd heb ik geen geluyd gegeven als van tijd tot tijd zoo een zwaeren zugt; maer dit heeft myne oogen niet kunnen verzaeden met eens; ik had zeker hier ziek geworden had ik daer moeten van beroofd blyven; in dat gedagt heb ik my verstout vandaeg eene audientie aen den directeur te vraegen en hem mijn diploma van onze akademie toonende, en daer een leerzugtig hart bygevoegd, zoo heb ik verkregen van geduerende myn verblyf in Parys dagelyks vry alle kunstkabinetten te mogen bestudeeren; denkt eens hoe groot dat myne blydschap is; neemt er ook u deel van, myn vrind, want het is waarlyk een byzondere gunst in den staet waerin ik my bevind; nu is 't dat ik gaen leven.'

Voor het museum Luxembourg ontving hij eene bestendige kaart van toegang. Zondag 16, nadat hij uit de kerk gekomen was, ging hij in den Jardin des plantes een bezoek afleggen

bij den kunstschilder J.B. Berré (1717 † 1828), een Antwerpenaar, die hem zijne schilderkamer en zijne studiën liet zien Vervolgens bezocht hij het museum Luxembourg; 's avonds maakte hij met Berré en Laurys een rijtoer en verwijlde eene poos in het befaamde *Café turc.* Den 17^{n} trof hij in het museum Luxembourg zijnen vriend Stapleaux aan, die te Parijs was gekomen met de groote schilderij van L. David, welke men aan het publiek liet zien tegen twee frank per persoon en die voor 60,000 fr. verkocht werd aan eenen Engelschman; 's anderdaags ging hij met Stapleaux en met Urano, gewoon lid van het bestuur bij de Antwerpsche academie, het panorama van Rome zien. 's Avonds bezocht Van Ysendyck met Ricquier den schouwburg Odéon. 's Anderdaags sleet hij met Stapleaux den ganschen dag in bibliotheek en museum. Den 20^{n} en 21^{n} schilderde hij een ouderling uit. Den 22^{n} zag hij in Luxembourg de hertogin van Berry. 's Anderdaags ging hij met Urano en Stapleaux naar den schouwburg der Porte St.-Martin, waar gespeeld werd ten voordeele van Leontine Fay. Zondags, 23, ging hij met twee andere Antwerpenaren, Wyckmans en Olieslaeger, verschillende kerken en gebouwen zien. Den 24^{n} en 25^{n} schilderde hij de schets van een stuk, getiteld: *Belisaire;* den 26^{n}, bezocht hij De Meulemeester en Adam, het museum Luxembourg, de geneeskundige school enz.; den 27^{n} gewerkt aan het portret van Limelette; gemiddagmaald bij Berré in den Jardin des plantes; 's anderdaags omwandelingen gemaakt met twee Antwerpenaren, de heeren Van Immerseel en Verstrepen; den 29^{n}, naar de natuur geteekend voor de groote schilderij van Herenthals.

(Wordt voortgezet.)

MISSTELLING. Blz. 100, 1e kolom, 15 regel langs onder, staat: J. B Van Roy, Lees: J.B. Van Rooy.

Een verhaal uit China.
VI.

Yuen-ming-yuen, de ronde stralentuin, waarin de zoon des hemels het fraaie jaargetijde pleegt door te brengen, verdient meer eene stad van paleizen, dan een landhuis genoemd te worden. Men ziet aldaar bij de honderd cederhouten pilaren, een rijk verguld dak, met duizenderlei kleuren bedekt, en eene menigte paviljoenen, door fraaie parken het eene van het andere gescheiden. Deze beslaan eene ruimte van bijna tien duizend morgen; daartusschen liggen vijvers en meren, waarover porseleinen bruggen gespannen zijn, of heuvels op welke torens met trotsche tinnen staan, grotten met beelden er voor, tuinhuizen, koepels, prachtige vogelvluchten en tenten in even tallooze menigte, als de kristallen klokjes daaraan, die in den wind spelen en heinde en ver hunne welluidende tonen laten hooren.

Nu ontving op dezen dag zijne keizerlijke majesteit de grooten des rijks in de troonzaal, die de zaal van den blauwen hemel heet. Voor de deur stond eene wacht van twee en twintig jonge edellieden met gele zonneschermen in de hand, terwijl andere rieten staven met bonte kwispels, vlaggen met draken, bijlen, hellebaarden of vergulde knodsen droegen. Tegenover den ingang waren twintig steenen geplaatst,

tot lijst dienende van de blinkende koperen platen, die het bij de voorstelling gebruikelijke ceremonieel vermelden.

Op eene verhevenheid in de diepte der zaal zag men den troon, tot welken een kunstig bewerkte albasten trap opleidde. De troon zelf rustte op twee massief gouden draken en was geheel met edelgesteenten bezet.

Zooeven eerst had de keizer daarop plaats genomen. Zijne kleeding bestond in een lijfrok van hermelijn, waarover een lang geel zijden opperkleed viel, waarop de groote draak met edelgesteenten geborduurd was, en eene bonte muts, waarop eene parel van onschatbare waarde prijkte. Rondom hem bevonden zich de prinsen van den bloede en verscheidene stadhouders, wien men in kleine houten kopjes thee aanbood. De keizer liet zijn oog peinzend rondgaan en dronk in kleine teugen uit een gouden kop boonenmelk, hem door eenen mondschenker knielend voorgehouden.

Hij was wel nog jong, maar had toch een oudachtig, ziekelijk voorkomen en eene gebogene houding, daar eene geheime kwaal zijne levenskracht voor den tijd scheen uit te putten. In 't eind ontwaakte hij uit zijne sombere afgetrokkenheid, toen de heraut riep: ‘Treedt toe en schaart u rond den troon.’

Werkelijk traden nu ook de eerste hofmandarijnen binnen en begonnen zich voor den gebieder neder te werpen, tot zij eensklaps plaats maakten en de censor Fo-hu zichtbaar werd, die Effendon in eene schitterende kleeding binnenleidde.

Beiden knielden voor den troon neder en bogen zich ter aarde, terwijl de keizer, bij het zien van den censor en zijnen begeleider, door een schrik scheen aangetast. Op een teeken van hem werden zij nochtans op de verhevenheid in zijne nabijheid gebracht.

- Is dat de beloofde geneesmeester? vroeg Fo-hu haastig.

- Ja, zoon des hemels, antwoordde de mandarijn.

- Staat gij mij borg voor zijne bekwaamheid?

- De provincie Ordas, waarin gij mijnen broeder als gouverneur benoemd hebt, verhaalt wonderen van dezen man.

De keizer wendde zich tot den voorgewenden arts met de woorden: ‘Gelooft gij mij kracht en gezondheid terug te kunnen geven?’

- Ja, als gij vertrouwen in uwen slaaf hebt.

- Wat moet ik doen? hernam de kranke met de het lijden eigene onderwerping. Ik ben tot alles bereid, ik wil alles doen, blusch maar het hier brandende vuur uit en ik wil u tot den rijksten aller mandarijnen van het middelrijk maken. Draal echter niet; de folterende pijn laat mij geene rust.

- Voordat wij aan hulp denken, moet uw slaaf u noodzakelijk zonder getuigen spreken, antwoordde Effendon.

Op eenen wenk traden al de den keizer omringende hovelingen van de verhevenheid af, en toen zij zoo ver waren, dat zij niet meer hooren konden, boog de factor zich voor den keizer en zeide hem in het oor: ‘Men misleid u, groote keizer, en de hemel heeft mij tot uwe redding gezonden; maar laat mij uitspreken, volgde hij, toen hij de ontroering des keizers bespeurde; word niet ongerust, maak geen verdacht teeken, want men bespiedtons.’

- Wat weet gij dan? vroeg de keizer onrustig.

- Dat men u vermoorden wil.

- Mij?

- Er bestaat onder een deel der hofmandarijnen eene samenzwering ten gunste uws opvolgers en daaraan is het plotseling afnemen uwer gezondheid toe te schrijven.

- Ha, dus vermoedde ik dan niet ten onrechte vergif?

- Neen, antwoordde Effendon; doch uwe verdenking heeft hun schrik ingeboezemd, en daar zij te weten kwamen, dat de arts Wang-ti in het bezit van fijnere middelen was, die geen spoor achterlaten en bij den kranke vóór zijn dood verschijnselen teweegbrengen,

KEIZERLIJKE POSTBODE IN CHINA.

die aan zijne herstelling z o u d e n doen g e l o o v e n, wendden zij zich tot hem.....

- Dus zijt gij hier geroepen om mij te moorden? sprak de keizer, in wien bij d e z e onverwachte ontdekking de toorn kookte, vermengd met huivering en schrik; en gij kent de namen dezer ellendelingen?

- Alleen Fo-hu heeft met mij gesproken, en ik heb hem beloofd, u het middel, tot hunne bedoelingen dienstig, nog heden toe te dienen.

De keizer scheen in diep nadenken verzonken en zweeg, doch plotseling helderde zijn gelaat weder op en schoot zijn oog stralen, terwijl hij zich tot Effendon wendde en vroeg: ‘hebt gij het middel hier bij u?’

De factor toonde het metalen fleschje, dat hij in het kistje van den arts gevonden had.

- Giet het hier in, beval de keizer en hield hem de schaal toe, waaruit hij de boonenmelk gedronken had. Toen dit geschied was, gaf hij een teeken, waarop alle mandarijnen toetraden, en thans sprak hij met luider stemme: ‘De zonen van het stamhuis Han beschermt de hemel, en daar even weder heeft hij zijnen zegen over hen uitgestort.’

- Wat is er gebeurd? vroegen allen.

- Ziet dezen man, antwoordde de keizer, en vereert hem als eenen beschermgod; hij heeft door zijne diepe wetenschap een drank ontdekt, die niet slechts elke ziekte en kwaal geneest, maar ons leven ook weder doet ontbloeien, gelijk de zon de spruiten wekt.

Aller oogen richtten zich op Effendon en een gefluister van bewondering en verbazing liep door de gansche zaal.

- Ik kon dezen drank voor mij alleen behouden, vervolgde de keizer, doch er staat geschreven, dat de hoogste heerscher als weldadige dauw op zijne onderdanen werken moet, en daarom ook zullen myne getrouwe dienaren van dezen schat genieten.

Hij nam de schaal en vervolgde: ‘Dat ieder nader trede, die met mij uit dit vocht, gezondheid, kracht en jeugd wil putten.’

Bij deze woorden ontstond onder de hovelingen eene levendige beweging. Wie van de samenzwering niets wist, drong naar de verhevenheid voor, terwijl de overigen terugweken en elkaar angstige blikken toewierpen. De keizer vatte deze laatsten in het oog; het waren de hoogste officieren des rijks. Hij riep hen bij hunne namen op:

- Waarom treden de hoogste ambtenaren niet nader? vroeg hij en hield de schaal in de hoogte. Kom hier, Fo-hu, bij u wil ik beginnen.

De censor v e r bleekte en kwam eenige schreden nader bij den troon' t o t hij eensklaps staan bleef en knielend met opgehevene handen riep, dat de arts een bedrieger was. Zijne medeplichtigen d e d e n hetzelfde, waarop de keizer eene dreigende houding aannam en hun donderend toevoegde: ‘De hemel heeft u het woord *tao* (verrader) op het voorhoofd geschreven. Mij, die voor mijn volk vader en moeder ben, hebt gij met uwe listen als in een net gevangen; doch thans hebt gij in 't eind u zelven daarin verstrikt. Des hemels blauw zij daarvoor geprezen! Soldaten, grijpt deze vergiftigers! De pijnbank zal hen tot bekentenis hunner misdaad brengen.’

Op deze woorden schoten de posten aan de zaaldeur toe en maakten zich meester van Fo-hu en zijne eedgenooten, die dadelijk werden weggevoerd, terwijl keizerlijke postboden werden gelast alom kenbaar te gaan maken aan welk gevaar de keizer ontkomen was.

De overige hovelingen schenen zeer ontsteld; er volgde een oogenblik van verwarring, die het gebruikelijk ceremonieel deed vergeten. De trouwste keizerlijke dienaren schaarden zich om den troon, lieten zich de bijzonderheden van den aanslag mededeelen en gaven luide hun afschuw te kenen. Eindelijk dacht men ook weder aan Effendon, dien men in het eerste oogenblik vergeten had, en de keizer wenkte hem, nader te treden, en sprak op goedigen toen: ‘Kom nader, mijn redder, kom, trouwe Wang-ti! Zeg mij, wat gij tot belooning vraagt, en aan uwen wensch zal voldaan worden.’

De Amerikaan knielde neder en sprak: ‘Zoo vergeef mij dan in de eerste plaats mijn bedrog; ik ben geen arts en heet niet Wang-ti. Gij, zoon des hemels, ziet hier een vreemden barbaar

voor u, die, niettegenstaande alle dreigende gevaren, tot u gekomen is, om gerechtigheid te vergen.'

Hij verhaalde hierop uitvoerig en naar waarheid zijne eigene geschiedenis, die door allen met verbaasdheid werd aangehoord. Toen hij geëindigd had, gebood de keizer hem op te staan en voegde hem vriendelijk toe: 'De wijze beschuldigt den tiger niet, als deze tot redding van zijn jong den jager verscheurt; men kan u dus vergeven, dat gij, om den wille uwer dochter, de wetten van het hemelsche rijk overtreden hebt. Daarenboven is geschreven, de hoogste heerscher moet eene bron van geluk zijn voor allen, die bij hem hun heil zoeken. Sta op en hoop, want als de gezochte nog in leven is, zal zij u worden teruggegeven.'

Deze belofte werd ook vervuld; eene maand later ging Effendon met Maria naar Amerika onder zeil, en hare kinderlijke teederheid scheen thans nog sterker. Zij begreep nochtans ook de grootheid van haars vaders opoffering, die alle hindernissen overwonnen en het schier onmogelijke verricht had, en als men in haar bijzijn van bezwaarlijke o n d e r n e m i n g e n sprak, die men in het gewone leven wanhopig noemt, en Effendon zijn spreekwoord herhaalde: 'Een vaste wil keert bergen om,' voegde de stomme daar telkens in hare teekentaal bij: 'En de liefde komt alles te boven.'

EINDE.

De specht.

Van den hier afgebeelden vogel, kent ons land er zes soorten, te weten: de zwarte, de groene, de kleine groene, de groote, de middelste en de kleine bonte specht (*Picus*, *martius, viridus, canus, major, medius* en *minor*). In de warme landen kenmerken zich de spechten door de levendige kleuren hunner pluimen.

De specht is een geslacht van klimvogels, dat tot de familie der pijltongigen behoort. De bek der spechten heeft eene kegelvormige gedaante en is lang en sterk; hunne tong, bezet met kleine dunne weerhaken, is zeer lang en zij weten er allerbehendigst gebruik van te maken. Na met hunnen bek eene opening in de schors der boomen geboord te hebben, steken zij daar hunne tong door, en halen op deze wijze de larven en poppen van insecten te voorschijn, waarmede zij zich voeden.

De spechten, zoo schrijft Tschudi (vertaald door d^{r}. T.C. Winkler) zijn flinke, sterke, ijverige arbeiders; zij zien den mensch, met hunne schoone heldere oogen zoo stout en opmerkzaam aan, alsof zij zeggen wilden: gij kunt het ons toch niet nadoen, wat wij ten uwen nutte uitvoeren. Dan zetten zij den stijven staart tegen den stam, en slaan de scherpe nagels in de barsten en kloven van de schors. Hunne prooi bestaat vooral uit zeer schadelijke insecten, pijnboomrupsen, dennerupsen, houtwespen, bladwespen, bastkevers enz. De bonte spechten komen zelfs in onze boomgaarden, om larven te zoeken, maar de zwarte specht blijft meer in het bosch. Een ander nut dezer vogels is, dat zij de geborene timmerlieden der kleinere vogels zijn. Elke specht maakt in den loop van het jaar ten minste een dozijn holen in de boomen, daar hij niet slechts in den broeitijd voor eene zeer geschikte en veilige woning zorgt, maar ook in den trektijd voor een nachtverblijf zich een hol in den boom kapt. In al die holen nu vindt het klein gevogelte naderhand zeer geschikte

woonplaatsen om te nestelen en te broeien; en het is bekend dat die timmermansarbeid der spechten doorgaans onschadelijk is, daar zij zelden of nooit gezonde, maar bij voorkeur ziekelijke of door den houtkever aangetaste boomen daartoe uitkiezen.

Volgens Edw. Campens in zijne *Schetsen uit het dierenrijk* meldt, maken de spechten, bij gebrek aan kerfdierkens, jacht op mieren: aan den ingang van een mierennest houden zij de wacht, van tijd tot tijd de tong uitstekende in den onderaardschen gang om er de mieren te laten opkruipen, die dan ook daaraan blijven kleven en alzoo in de maag van den specht overgaan, welk spel de vogel voortzet tot dat bijna heel de mierennest leeg is.

In alle opzichten is de specht voor den landbouw een bij uitstek nuttige vogel.

Het kind en de beek.

Een meisje, lief van leest en blikken,
Zat rustend aan des beekjes zoom;
Verheugd zag 't kind zijn schoone trekken
Weerspieglen helder in den stroom;
Zij wil het blonde haar besproeien
Met 't frissche nat der reine vliet;
Haar handje roert de blanke golfjes,
Fluks keert de blijdschap in verdriet:
Haar englenwezen was verdwenen.
.....
Zoo ook is 't met de schoonste stemme:
Men hoort ze niet in 't volksgewoel,
Al zingt zij kunstig meesterstukken,
Zij mist haar schoonheid en haar doel.

Aaltre.
L.F. DAVID.

Kroniek.

Antwerpen. - De door ons op blz. 88 vermelde schilderijen, gezichten op de Meir en op de Grootemarkt, zijn van Casteels (zie 1868, blz. 46); zij zijn gereinigd en hersteld door den schilderijhersteller Sacré en reeds terug op het stadhuis geplaatst even als het *Concerto*, van B. Manfredi (zie 1875 blz. 187). De heer Sacré is gelast met het onderhoud der schilderijen van het stadhuis.

- De volgende schilderijen van het museum gaan in herstellershanden gegeven worden: n^{r} 315, Rubens' *Kruisafdoening.* n^{r} 336, Frans Snyders' *Stilleven*, n^{r} 344, Teniers' *Gezicht op Valencyn.* - Rubens' *Christus op het stroo* werd onlangs hersteld door P.E. Nicolié.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Van 11 tot 20 Juni waren 26 stukken van Joseph Van Lerius tentoongesteld; zij waren echter onvoldoende om een goed gedacht te geven van 's meesters talent; behalve enkele schoone stukken, waren het meestal portretten of gewrochten uit den eersten tijd van des schilders loopbaan. Voor andere meer beroemde werken van zijne hand, had men zich moeten behelpen met gravuren en lichtteekeningen. Wij teekenen hier de bijzonderste stukken aan: van het jaar 1845, de *Jachthond* van den heer P. Van Loon, te Antwerpen, die ook het door ons op blz. 50 vermelde stuk bezit; 1847: *Angelica en Medora*; 1850: een flink geschilderd portret van den knecht des heeren P. Van Loon; *Kindschheid*, thans als de *Lente* opgegeven, toebehoorende aan den heer P.J. Huybrechts, te Antwerpen; *Kindertwist*, toebehoorende aan den heer J.C. Van Put; *Wulpschheid en zelfopoffering* (zie blz. 51); 1858: portret van het zoontje van den heer Osterrieth, koopman te Antwerpen; 1859: *Mijmering*, een schoon studiehoofd, den heere dr. De Forchaux, toebehoorende; 1860: *De opschik* of *De spiegel*, een meisje, in overweging, die in eenen spiegel ziet, wellicht om na te gaan of de bloemen waarmede haar hoofd is versierd goed passen; *Mijmering* en het *Koffertje*, twee stukken, geleend door den heer Graves, van Londen (zie blz. 95). Tusschen de portretten vermelden wij een met potlood geteekend afbeeldsel van de weduwe Ledelier, geboren Isenbaert (1849),

alsook een geschilderd portretje van het dochtertje dezer dame (1850); een mansportret toebehoorende aan de weduwe Vermeulen, te Boom; een vrouwenportret, geschilderd in den trant van Greuze, en de afbeelding van eenen jongeling, naar Wappers, beide stukken toebehoorende aan den baron H. van Havre, van Schooten; een uitmuntend meisjesportret, toebehoorende aan den heer Jos. Joostens, te Antwerpen; een portret in medaillon (jaar 1862), van een kind van den heer Fl. Joostens, te Antwerpen (het afgebeelde kind leunt met de armen op eene speeldoos); een portret van mej. Nijs, te Antwerpen; een van de echtgenoote van den kunstschilder H. Bource, geboren Retsin, naar eene lichtteekening; portretten van mevrouwen H. van Havre en V. Lijnen. Verder een met gekleurd krijt geteekende *Paul en Virginie*, toebehoorende aan mev. w^{e} Alfons Lyssens, en eene waterverfschildering van den heer G. Kempeneers, een *Zweedsch meisje*, naar een tafereel in 1862 te Rotterdam tentoongesteld en verkocht aan den heer Duuring; een *Boheemsch meisje*, toebehoorende aan den heer Chs. Michiels (zie blz. 95). Eindelijk gravuren naar de eerste *Asschepoetster*, *Lady Godiva* en *Paul en Virginie*, benevens 14 lichtteekeningen, bij den heer Jos. Maes (Katelijnevest n^{r} 23) verkrijgbaar.

Terzelfder tijd als voornoemde stukken was tentoongesteld Van Lerius' welgelijkend marmeren borstbeeld, door J. Pecher.

- Den 8^{n} Juli benoemde de gemeenteraad den heer Em. Rosseels tot regent en den heer M. Rooses tot bewaarder van het huis en de verzamelingen van Plantijn. (Zie blz. 66.)

- *Koninklijke academie van schoone kunsten.* In zitting van 15 Juli heeft de bestuurraad de heeren Eugeen De Block, genreschilder, en August Delfosse, portretschilder, gekozen als candidaten voor de opene plaats van leeraar der schilderkunst, ter vervanging van Jos. Van Lerius. De volgende historieschilders hadden zich ook op rang gesteld: P. Van der Ouderaa, K. Ooms, Em. Van den Bussche, B. Witkamp en E. Siberdt.

- Het gemeentebestuur is voornemens, ter gelegenheid van Rubens' 300^{n} geboorteverjaardag, eene groote tentoonstelling van schilderijen des meesters aan te leggen. Vier leden van den gemeenteraad, de heeren J. Nauts, L. De Winter, A. Van den Nest en L. Marguerie, begaven zich naar Frankrijk, Spanje, Italië en Duitschland, om te vernemen, of uit de openbare museums van die landen geene schilderijen van Rubens in leen zouden te verkrijgen zijn, voor de ontworpene Antwerpsche tentoonstelling. Weenen en Dresden weigerden; Berlijn en Munchen vroegen tijd ter overweging; Spanje, Frankrijk en Italië betoonden zich onder zekere voorwaarden geneigd schilderijen van Rubens uit hunne museums te leenen. Over de bedoelde voorwaarden worden tusschen het stadsbestuur en de regeeringen van genoemde landen onderhandelingen gevoerd.

- Een dertig studenten der hoogeschool van Upsala (Zweden) heeft den 21^{n} en 23^{n} Juli in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* en in de *Koninklijke Harmoniemaatschappij* concerten gegeven met den meesten bijval. De zangers bezoeken Noord-Duitschland, België en Engeland. Hunne reis bekostigen zij gedeeltelijk, zoo niet geheel, met de opbrengst hunner concerten. Zij zingen meestal Zweedsche liederen, benevens eenige koren van Mendelssohn en Wagner. Hun bestuurder is een candidaat in de wijsbegeerte, Ivar Hedenblad. Upsala's studentenzangkringwerd in 1828 gesticht. Hij telt 250 leden, allen studenten der beroemde Zweedsche hoogeschool. In 1867 kwamen een honderdtal hunner te Parijs

zingen, onder de leiding van Arpi, en zij behaalden er den eersten prijs: eene door keizerin Eugenie uitgeloofde gouden medaille.

- Van den onvermoeibaren Hendrik Conscience is verschenen een geschiedkundig verhaal, onder den titel: *Gerechtigheid van hertog Karel*, met vier platen van Ed. Dujardin, Prijs: fr. 2.25.

- De heer M. Hennen heeft eene eigenaardige samenstelling voor piano uitgegeven, getiteld: *Menu*, afgedeeld in *entrée*, *huîtres*, *potage*, *poisson*, *boeuf*, enz., en besluitende met een toast.

Willebroeck. - In deze gemeente bestaat de grootste fabriek van papierspijs die België bezit. Eigenaar: de heer De

Nayer. Bijna al de papiermakers van het land koopen hunnen deeg of papierspijs te Willebroeck. Eertijds gebruikte men voor het maken van papier schier uitsluitend lompen of vodden van oud linnen en katoen. Tegenwoordig is dit geheel veranderd. De fabriek van den heer De Nayer verbruikt jaarlijks, aan het maken van papierspijs, al het stroo dat op 17,000 hectaren korenvelden gewonnen wordt. Men weet, dat het nieuw papier, vooral datgene waarop de gazetten gedrukt worden, niet alleen gemaakt wordt van stroo (tarwe-, rogge- en boek weitstroo), maar ook van riet en zelfs van houtskrollen. De bezichtiging der fabriek van den heer De Nayer is een uitstapje naar Willebroeck waard.

Brussel. - L. Gallait heeft de portretten van HH. MM. den koning en de koningin voltooid. De uitvoering wordt zeer geroemd. Men verzekert dat de twee stukken, welke den schilder, naar het schijnt, 100,000 fr. betaald zijn, zullen geplaatst worden in het hedendaagsch museum.

- *Patria Belgica*, uitgegeven door Bruylant-Christophe en c^{ie}, onder het bestuur van Eug. Van Bemmel, heeft den prijs bekomen, gesticht door den heer Julius Van Praet (zie blz. 15), als zijnde het nuttigste werk, tusschen 1871 en 1876 voor België verschenen. (Zie 1875, blz. 1990).

- Er is berekend, dat de Brusselsche gazetten *elken dag* 140,000 bladen papier gebruiken, zooveel papier als er noodig is voor 4000 boekdeelen in-octavo van 300 blz.

- De verdorde dusgenaamde boom van vrijheid der Paleizenplaats is uitgeroeid. (Zie blz. 82.)

Gent. - In den boekhandel van E. Tedt, Kalanderberg, 13, aangekondigd om den 10^{n} Augustus te verschijnen: *Album van den historischen stoet der Pacificatie van Gent*, bestaande uit elf groote platen, voorstellende de verschillende wagens en groepen van den stoet, die te Gent zal uitgaan, ter gelegenheid van den 300^{n} verjaardag der Pacificatie, volgens de oorspronkelijke teekeningen en modellen der heeren J. Capeinick, Alfred Cluysenaer, J. De Keghel, Willem Geets, L. Lebrun, F. Metdepenningen, Ad. Pauli, J. Van Biesbroeck, met verklarenden tekst in de twee talen door den heer Paul Fredericq, leeraar van geschiedenis aan het koninklijk athenaeum van Gent. Prijs bij inteekening: 4 fr. Het is te betreuren dat men voor de uitvoering van de platen in gelichtteekenden steendruk naar Parijs gegaan is, daar men, behalve ettelijke deskundigen in den lande, te Gent zelf de heeren Jos. D'hoy, Florimond Van Loo, en C. T'Felt de uitvoering hadde kunnen opdragen.

- Het *Willemsfonds* heeft uitgegeven: *Grondbeginsels der natuurkundige aardrijkskunde*, naar het Engelsch, eene handleiding van 174 blz. met kaarten.

- Van de zes stukken, bij het *Willemsfonds* ontvangen naar aanleiding van zijnen prijskamp voor het schrijven der geschiedenis van de Pacificatie, is geen enkel bekronenswaardig geoordeeld. (Zie 1875, blz 121.) Rechters: de heeren J. van Vloten (Bloemendaal), W. Hofdijk (Amsterdam), P. Wouters en P. Fredericq (Gent).

Dixmude. - De maatschappij *Scerpdeure* opent eenen prijskamp voor letter-, tooneel- en zangkunde. De prijs voor de letterkunde (250 fr. en een verguld zilveren eermetaal) zal toegekend worden aan het beste bekronenswaardig oorspronkelijk vaderlandsch geschiedkundig drama van ten minste 3 bedrijven en bevattende ten minste 4 mannen- en niet meer dan 2 vrouwenrollen. In te zenden vóór 1 December

1876 aan den heer C. Van der Heyde, prins van *Scerpdeure*, te Dixmude, bij wien te bekomen zijn exemplaren van het programma.

Buitenland.

Amsterdam. - Verschenen, bij C.G. Van der Post, de *Catalogus van de Nederlandsche afdeeling der wereldtentoonstelling te Philadelphia*, een lijvig boekdeel van 200 blz., behalve eene inleiding van 36 blz. Onder andere bijzonderheden vermeldt de catalogus, dat de stokerij van de erven Lucas Bols, sedert drie eeuwen onafgebroken bestaat. Zij werd in 1575 opgericht.

Rotterdam. - De tentoonstelling van schoone kunsten bevat 501 kunstwerken; 80 schilderijen zijn reeds verkocht; bij de reeds door ons op blz. 98 als verkocht vermeld teekenen wij nog aan: *Het portret van Madame*, door E. Boks; *De pluim*, door Struys; *De raadszaal of het kegelspel* en *de Rozelaar*, door Alb. De Vriendt; *Landschap*, door Jos. Van Luppen. Gekocht voor het museum Boymans: *Zonsopgang aan de Hollandsche kust*, door Mesdag; *Onder de schaduw*, door Mauve; *Gezicht op den Vijverberg te 's-Hage*, door Klingenberg. Gekocht voor het Haagsch museum: *Het bosch*, door J. Van de Sande-Bakhuyzen; *Zeegezicht*, van Heemskerk van Beest. Gekocht door het Nederlandsch staatsbestuur voor het Paviljoen te Haarlem: *Schapen in eenen stal*, door D. Van Lokhorst. Het vroeger vermelde stuk van P. Van der Ouderaa is aangekocht door den heer J. Van Stolck, te Rotterdam.

Groningen. - De eerste stoomploeg in deze provincie is dezer dagen aangevoerd uit Engeland, waar zij gekocht werd door den landbouwer K.H.E. Gravemeijer, van Oostwalderpolder. Zij weegt 1100 kilos.

Parijs. - In 1863 liet Carvalho, de toenmalige bestuurder van den Opera-schouwburg, een nieuw zangspel van Hector Berlioz, *Les Troyens*, opvoeren. Het stuk genoot geringen bijval en het publiek woonde zoo schaarsch de voorstellingen bij, dat de schouwburgbestuurder 60,000 fr. verlies leed. Berlioz had de muziek van zijn stuk voor 10,000 fr. verkocht aan den muziekuitgever Choudens, te Parijs; maar aangezien *Les Troyens* zoo weinig opgang gemaakt hadden, haastte de uitgever zich niet het zangspel in druk te geven en de toonzetter zelf drong daar niet op aan. Dien ten gevolge bleven *Les Troyens* ongedrukt. Berlioz verwisselde intusschen het tijdelijke met het eeuwige en eenigen tijd na zijnen dood eischten de erfgenamen, dat Choudens het zangspel van Berlioz zou laten drukken, voor wiens muziek, naar hunne bewering, de Parijzenaars thans meer smaak betoonen. De uitgever heeft zich voor 't gerecht laten trekken, met het gevolg evenwel, dat hij veroordeeld is geworden *Les Troyens* in druk te laten verschijnen één jaar na den dag dat het volledig handschrift van het stuk ter zijner beschikking zal gesteld zijn.

Avignon. - Volgens een bericht, zou in een oud huis der naburige gemeente Villeneuve eene door Giotto geschilderde Lieve-Vrouw ontdekt zijn.

Londen. - Ter gelegenheid der internationale tentoonstelling van schoone kunsten in het kristallen paleis te Sydenham werden zilveren eermetalen toegekend aan A. Hennebicq (Bergen), voor zijne schilderij *Doge Foscari*; P. Van der Ouderaa, voor de *Ontwaking* (zie 1874, blz. 164); E. Van den Bussche, *Terugtocht van* 1812; bronzen eermetalen aan J. Wagner, *Duitsche boeren ter kerke gaande*, Langerock (Gent), *De witte koningin* (bosch van Fontainebleau), J. Vola, *Oevers van de Lesse.* Van der Ouderaa's *Ontwaking*, die sedert 1874 verkocht was, is, met groote winst, door den eersten eigenaar voortverkocht.

- Dezer dagen werd openbaar het oud porselein verkocht nagelaten door wijlen den graaf van Jarnac, gezant van Frankrijk te Londen. Onder andere golden: een blauwe waterbak van gebloemd porselein om glazen te spoelen, de handen te wasschen enz., 2525 fr; een dergelijke, 3150 fr.; eene blauwe cilindervormige flesch (gebloemd porselein), 1425 fr.; een

donkerblauwe vergulde kop van Seversch porselein, versierd met de portretten van Abelard en Heloïse, 1000 fr.; eene donkerblauwe vaas, met langwerpig rond deksel, versierd met bloemen en vruchten en herdersfiguurtjes naar Berchem, 31,250 fr.; eene dergelijke groene vaas, circa 30,000 fr.; twee vazen van oud Seversch porselein, den vorm hebbende van tulpen, 40,000 fr. Laatstgenoemde vazen waren door den Franschen koning Lodewijk XV geschonken aan Hyder-Ali, vorst van Mysore in Oost-Indië, geboren in 1717 en die door de Franschen in de krijgskunst werd opgeleid; zijne vazen werden door de Engelschen buit gemaakt toen zij op 4 Mei 1799 Seringapatam, de verblijfplaats van Hyder-Ali, innamen.

- Byrons standbeeld (zie *de Vlaamsche School* van 1875, blz. 55) zal uit brons gegoten worden. De Grieksche regeering heeft een blok wit marmer aangeboden, om daaruit het voetstuk te maken. Van het oprichtingscomiteit maken deel uit lord Lovelace, A. Tennyson en Wilkie Collins.

- De bibliothecaris van het Britsch museum (sedert 1 1/2 jaar benoemd) is een Hollander, de heer Van Straelen, geboren te Gouda. Zijne jaarwedde bedraagt 6550 fr. De catalogus dezer bibliotheek beslaagt 150 dikke boeken.

Weenen. - In Oostenrijk verschijnen 810 tijdschriften, waarvan 544 in het Duitsch, 108 in het Czechisch, 57 in het Italiaansch, 47 in het Poolsch, 18 in het Slavonisch, 11 in het Hebreeuwsch, 8 in het Ruthenisch, 4 in het Illyrisch, 3 in het Servisch, 2 in het Fransch en 2 in het Grieksch.

Moskou. - Alhier gaat een gedenkteeken opgericht worden ter eere van Jan Federow, den gieter der eerste Russische drukletters. In 1553 werd te Moskou de eerste Russische drukkerij gesticht; het eerste boek dat van de pers kwam in 1564 was de *Handelingen der apostelen*, gedrukt in Slavonische letters door Federow en Mstislawez, onder de leiding van een Deenschen drukker.

Warschau. - Volgens wordt gemeld, zal in deze stad in September een wetenschappelijk Russisch congres worden gehouden, onder andere met het doel om den gewonen Gregoriaanschen almanak in Rusland te doen aannemen. Men weet dat de Russische almanak elf dagen bij den onze ten achter is.

Venetië. - Ter eere van Titiaan, eigenlijk Tiziano Vacellio, de hoofdvertegenwoordiger der Venetiaansche school, in 1477 in het dorp Tai bij Piere di Cadore geboren, gaat in laatstgenoemde plaats een 10 voet hoog standbeeld opgericht worden, dat staan zal op een achtkantig marmeren voetstuk.

Nieuw-Orleans. - Volgens het blad **Picayne** zou in deze stad eene schilderij, voorstellende het *Laatste avondmaal*, gebleken zijn een werk te wezen van Rafaël Sanzio, en dagteekenen van het jaar 1520. Genoemdblad beweert, dat het stuk voor rekening van de Fransche regeering door den graaf van Turenne ging gekocht worden.

Batavia. - Volgens het blad de *Indiër* meldt, zou bij het graven van eenen kuil, op eenigen afstand van kalie Koengklangan bij Prambanan, een massief gouden beeld (golek), waarschijnlijk uit den ouden Hindoe-tijd, gevonden zijn. Dit kostbaar voorwerp moet zich thans bevinden in handen van den soesoehoenan van Soerakarta.

Sterfgevallen.

BERNARDUS (JOANNES FRANCISCUS CAROLUS) PEETERS, kanunnik-regulier der abdij van Tongerloo der orde van Premonstreit, geboren te Lier, 26 Januari 1810, is

op den Blijberg bij Westerloo overleden den 8n Mei 1876. Hij was schrijver van een werk dat voor titel voert: *De christen onderwezen*, *of de Mechelsche catechismus in onderwijzingen aan het volk voorgedragen*, 3 boekdeelen.

GEORGE SAND (Amantine-Lucile-Aurora Dupin) is den 8n Juni, 's morgens ten 10 ure, op haar kasteel te Nohant, overleden. De beroemde Fransche romanschrijfster werd in 1804 te Parijs geboren en was eene afstammelinge van Maurits van Saksen, natuurlijke zoon van August II, koning van Polen, en van Aurora van Koeningsmark. Hare grootmoeder, natuurlijke dochter van Maurits van Saksen en weduwe van den graaf van Horn, trouwde met Dupin de Francueil, algemeen ontvanger. Haar vader, na onder de republiek en Napoleon I te hebben gediend, overleed in 1808 (aan de gevolgen van eenen val van zijn paard). Zijne dochter ontving hare eerste opvoeding bij hare grootmoeder in het kasteel van Nohant en woonde vervolgens drie jaren te Parijs in het klooster der Engelsche Augustijner-nonnen. Zij trouwde op 18-jarigen leeftijd met den baron Dudevant (op 76-jarigen leeftijd in 1871 overleden), dien zij twee kinderen schonk. In 1831 scheidde zij in der minne en in 1836 gerechtelijk van haren man. Haar eersten roman, *Rose et Blanche* (in 5 deelen) schreef zij onder medewerking van Jules Sandeau, naar wien zij den naam van George Sand aannam, onder welken zij, in 1832, den roman *Indiano* uitgaf. *Valentine*, *Lelio* en vele andere romans, uit hare pen gevloeid, maakten de schrijfster aldra wereldberoemd. De Fransche omwenteling van 1848 noopte haar tot de uitgaaf van verscheidene staatkundige opstellen, zooals hare *Lettres au peuple.* Zij gaf ook gedurende eenigen tijd een weekblad uit, getiteld: *La cause du peuple.* Voor het tooneel bewerkte zij eenige stukken, die echter minder opgang maakten dan hare romans. Tot hare bijzonderste werken behooren *François le Champi*, *la Mare au diable* en *Mauprat.* In 1860 gaf zij uit *Jean de la Roche*, in 1861, *La ville noire*, in 1862, *Le marquis de Villemer*, in 1863, *Mademoiselle de la Quintinie*, in 1864, *La confession d'une jeune fille.* Hare gedenkschriften verschenen in 1854 in het Parijzer dagblad *La Presse*, onder den titel: *Histoire de ma vie.* Sedert 16 jaren was George Sand niet recht gezond geweest; in 1860 had namelijk de typhus haar bijna ten grave gesleept en zij herstelde nooit weer geheel van de gevolgen dezer gevaarlijke ziekte. De overledene, wier talent door geen der Fransche romanschrijvers van den tegenwoordigen of den vroegeren tijd werd overtroffen, verdiende tot in den laatsten tijd met hare pen tusschen de 50 en 60,000 fr. 's jaars. Buitendien bezat zij een persoonlijk vermogen welk haar een jaarlijksch inkomen van circa 40,000 fr. verzekerde. Zij was voor hare vrienden en bekenden zeer dienstvaardig en hare milddadigheid jegens de armen wordt niet minder geroemd dan hare groote begaafdheid. Zij laat eenige stukken in handschrift achter. Hare brieven aan verschillende personen zijn zoo talrijk, dat daarmede een tiental dikke boeken zou kunnen gedrukt worden. Bij een Franschen notaris zijn, reeds sedert eenige jaren, de velerhande brieven in bewaring gegeven, die gewisseld werden tusschen George Sand en den befaamden Franschen dichter Alfred de Musset. De lijkdienst der groote schrijfster had den 10n Juni plaats, in het kerkske van Nohant, op welks begraafplaats George Sand werd ter aarde besteld. De slippen van het baarkleed werden gedragen door prins Napoleon, Alexander Dumas zoon en twee neven der overledene. Aan het graf werden twee redevoeringen gelezen, de eene door den heer Perigois, lid van den algemeenen (provincialen) raad van Indre, de andere door den heer Paul Meurice, uit naam van Victor Hugo.

MATTHEW NOBLE, de Engelsche beeldhouwer, die voor vele gedenkteekenen in Londen en andere steden in Engeland beelden heeft gemaakt, is overleden.

Edward Ducpetiaux.

Algemeen gekend is de naam van Edw. Ducpetiaux door de menigvuldige schriften welke hij in het licht gaf, door de vlijtige zorg gedurende een tijdverloop van meer dan 30 jaren besteed aan het algemeen

toezicht van de gevangenissen des lands, en door het werkdadig aandeel dat hij als algemeene geheimschrijver had aan de congressen van Mechelen. Minder gekend of meestal vergeten is de werkzame rol, dien hij vervulde in de omwenteling, welke de losscheuring onzer provinciën van Holland en het eigen bestaan van België ten gevolge had.

Edw. Ducpectiaux, den 29 Juni 1804 te Brussel geboren, deed schitterende studiën aan de universiteiten van Luik, Leiden en Gent, en verkreeg op den jeugdigen ouderdom van 21 jaren het diploma van advocaat. Doch hij verliet de pleitzaal om de pen in handen te nemen en op staat- en staathuishoudkundig terrein als schrij ver zich aan te stellen. De edelmoedige gevoelens die zijne schriften bezielden, hadden niet alleen het geluk niet van ieders goedkeuring in te winnen, maar zelfs werd hij voor twee zijner lettervruchten op eene willekeurige wijze gerechtelijk vervolgd. Eene eerste maal werd hij vrijgesproken van het hem te last gelegde misdrijf; doch eene tweede maal moest hij met een jaar gevangenisstraf en eene boete van 500 gulden betalen voor de vrijpostigheid welke hij genomen had van openlijk in den *Courrier des Pays-Bas* de willekeurige handelwijze van het bestuur te laken. Den 27 Januari 1830 werd hij der vrijheid teruggeschonken en denzelfden dag schreef hij in het zooeven gemelde blad eenen brief in denwelken hij zich gelukkig achtte een der slachtoffers der onrechtvaardigheid te mogen zijn en alzoo het zijne te kunnen bijdragen tot de ontwaking des lands en tot de veranderingen die zij moest teweegbrengen.

De verandering door Ducpetiaux en zijne vrienden te gemoet gezien, ging alsdan niet verder als tot de administratieve scheiding van België en Holland. Nieuwe misslagen door het bestuur begaan, bijzonderlijk de aanval van Brussel door de

koninklijke troepen, en andere omstandigheden brachten nadien het verlangen, den wil en eindelijk de verwezenlijking van een onafhankelijk bestaan voort.

Den 25 Augustus 1830 borst de opstand in Brussel los en van de eerste dagen vinden wij Ducpetiaux als luitenant aan het hoofd eener wacht van burgers der hoofdstad. Hij was het die de eer en den moed had de eerste de Brabantsche vlag, die sedert d a n de Belgische vlag is geworden, op te steken. Ziehier hoe hij zelf in een zijner aanteekeningen het feit verhaalt: 'Van den eersten dag der onlusten, zegt hij wanneer de Hollandsche troepen naar het hoog der stad waren verdreven, werd te Brussel op verschillige punten de driekleurige Fransche vlag geheschen. Deze manifestatie, bewerkt door Fransche aandrijvers, die de bevolking wilden medesleepen, werd door een algemeen afkeuringsgeschreeuw v e r o o r deeld. Vergezeld van eenen troep jongelingen en werklieden, aarzelde ik niet van overal de Fransche vlag neer te halen en die te vervangen door de oude Brabantsche vlag, die sedert dien tijd de Belgische vlag is geworden. Dit gebeurde onder andere aan het stadhuis onder de toejuiching van de saamgepakte menigte die de plaats vervulde. Van dien oogenblik was het, dat de beweging eene uitsluitend Belgische en nationale wending aannam, welke zij sedert dan heeft behouden.'

Ducpetiaux verbleef te Brussel tot daags voor de intrede van het Hollamisch leger. Als luitenant der burgerwacht en voorzitter van de *Réunion Centrale* stelde hij zijnen onvermoeiden ijver te werk om, zonder vertraging der nationale beweging, de goede orde te handhaven. Het gebeurde dat eenige gewapende benden, niettegenstaande het verbod der overheid, uit Brussel vertrokken, te Tervuren de hand legden op de paarden der Hollandsche *maréchaussée* en de diligence van Amsterdam tegenhielden. Aanstonds riep hij de veiligheidswacht, waar hij deel van maakte, bijeen en deed een besluit nemen dat de gepleegde ongeregeldheden afkeurde en de gestolene paarden onder geleide deed terugvoeren. Ook werd aan prins Frederik een brief gestuurd die de handelwijze laakte en de herstelling van het ongelijk aankondigde, en een tuchtraad ingesteld om dergelijke misdrijven te oordeelen.

Eene proclamatie van prins Frederik van den 21 September kondigde aan dat hij aan het hoofd zijns legers op Brussel aftrok, dat alle wederstand door de wapens zou teruggestooten

worden, en dat alleen de bijzonderste aandrijvers van den opstand rechtmatig zouden gestraft worden. Geheel Brussel kwam in opschudding bij deze tijding, en in den avond van den 22^{n} werd er ten stadhuize eene beraadslaging gehouden door de oversten der burgerwacht en de officiers der wijken. Er werd een adres opgesteld om den prins te verzoeken den optocht zijns legers op te schorsen tot dat de Staten-Generaal, in buitengewone zitting in den Haag bijeengeroepen, hun antwoord zouden hebben gegeven op de vraag van scheiding die hun was voorgelegd. Ducpetiaux, met deze zending belast, vertrok, met eenen anderen jongeling, met name Evrard, ten 11 ure 's avonds naar het algemeen kwartier des legers, te Vilvoorde. Doch prins Frederik weigerde de zendelingen - of de muiters, zooals hij hen noemde, - te zien, deed hen aanhouden en sterk gekneveld naar de kasematten van Antwerpen overvoeren. Twee dagen later werd den gevangenen aangekondigd dat zij door den krijgsraad veroordeeld waren om doorschoten te worden. Achttien dagen lang verkeerden zij in de bangste onzekerheid, zonder eenig nieuws van buiten. Gedurende het gevecht der Septemberdagen, werden door het bevel der militaire overheid te Antwerpen de klokken geluid om te doen gelooven dat het Hollandsche leger te Brussel de overwinning had behaald; het gelui der klokken, de gedachte dat zijne vrienden en strijdmakkers de schrikkelijkheden des oorlogs hadden te verduren gehad, het vooruitzicht des doods verscheurden het hart van Ducpetiaux en veroorzaakten hem een onzeggelijk lijden. In die schrikkelijke kasematten, zegde hij later, heb ik mijne grijze haren gewonnen.

Nuttelooze pogingen werden erbij prins Frederik aangewend om, door eene rechtmatige uitwisseling van krijgsgevangenen, Ducpetiaux uit den kerker te verlossen; maar nauwelijks was de prins van Oranje, tijdens het vertrek van Frederik naar den Haag, voorloopig met het bestuur des legers belast, of hij schonk Ducpetiaux en zijne makkers de vrijheid weder, doch onder voorwaarde van zich op de eerste aanvraag op nieuw gevangen te geven. Den 11 October kwamen zij in Brussel aan en werden met vreugde en toejuiching door hunne vrienden en strijdbroeders ontvangen.

Twee dagen later keerde Ducpetiaux naar Antwerpen weder om nogmaals over de uitwisseling der krijgsgevangenen te onderhandelen; doch zijne zending bleef vruchteloos, ten gevolge der stijfhoofdigheid van prins Frederik, die het bestuur des legers had hervat.

De strijd begon op nieuw. Ducpetiaux sloot zich aan bij het korps der moedige vrijwilligers die het Hollandsche leger naar Antwerpen deden afzakken en ook deze plaats ontruimen. Hij trad de stad binnen, waar hij weinige dagen te voren met eenen zekeren dood voor oogen zat, den 27 October, omstreeks 4 ure 's avonds, op het oogenblik dat generaal Chassé een regen van lood en vuur over de stad begon te werpen.

De wapenstilstand, die geteekend werd, gaf aan Ducpetiaux de gelegenheid om een weinig uit te rusten van de werkzaamheden waaraan hij zich sedert vierjaren had toegewijd. Den 29 November werd hij door het voorloopig bestuur algemeene opziener over de gevangenissen en liefdadigheidsgestichten des lands benoemd, en hij vervulde deze bediening tot den 26 Mei 1861, wanneer hij op eigene aanvraag zijn eervol ontslag mocht ontvangen. Het valt niet in ons bestek de diensten te ontleden welke hij in deze hoedanigheid aan het menschdom en het vaderland heeft bewezen;

wij wilden enkel den strijder van het jaar 1830 beter doen kennen, wiens edelmoedigheid en vaderlandsliefde met het ijzeren kruis werden beloond.

Hij overleed te Brussel op 21 Juli 1868 (zie 1868, blz. 120), in den ouderdom van 64 jaren. Zijn stoffelijk overschot werd te Laeken ter aarde besteld.

XX.

De krekel en de mier.
(Proeve eener vertaling der *Fables de la Fontaine.*)

De krekel die te zingen lag
Gansch den zomerdag,
Vond zich deerlijk afgevangen
Als de winter ging zijn gangen:
Want nu had het zingend dier
Niet een vliegje, niet een zier!
Hij riep hongersnood, ging binnen
Bij de miere, zijn vriendinne, en
Smeekte haar hem bij te staan,
Met te leenen eenig graan,
Tot het nieuwe jaargetijde:
‘'k Geef u weer,’ sprak hij ter zijde,
‘Voor half oogst, mijn woord van dier,
‘Rent en kapitaal, o mier!’
Mieren houden van geen leenen,
Zulks is 't minste van hun deer;
‘Wat deedt ge met 't schoone weer?’
Sprak de leenster. Hij, met eenen:
‘'k Zong, ik, 't moge u niet mishagen,
Dag en nacht voor alle man.’
‘Zongt gij? 'k Zou niet beter vragen,
‘Wel! trek op, en dans nu dan!

Lichtaart.

D^{r}. B. DE BIE.

Wachten.

Welk menschelijk wezen, het zij man of vrouw, is in staat om met geduld te wachten? Wat zal hij, gedurende die vijf of tien minuten, die zoo traag omkruipen, met zijne handen uitvoeren? Hij kan ze onmogelijk stil houden. Anders ziet hij er zooveel bezwaar niet in om den kostbaren tijd te verbeuzelen; maar wat gaat 't hem nu aan het hart dat die heerlijke oogenblikken verloren gaan! Anders kan hij uren lang in 't vuur zitten staren of uit het venster kijken, zonder zich van luiheid te beschuldigen; maar wat ziet men de dingen anders in, als men eens moet wachten! Dan loopt hij al op en neer, en neuriet en fluit, en woelt met de handen in de zakken, en drukt den neus tegen de vensterruiten, en de deur gaat open en de deur gaat weer dicht, en hij wenscht en tiert en rookt en klaagt! En toch had zijn engelbewaarder wellicht dit oponthoud teweeggebracht om hem te behoeden voor een ongeluk. Die moet wachten, bedenke waar 't misschien goed voor is.

FANNY FERN.

Eene donkere gebeurtenis.
(Beschreven door een Duitschen advocaat.)

Mijn overleden grootvader was een Fransch uitgewekene, die, gedurende het schrikbewind, Frankrijk verlaten en in Duischland eene schuilplaats gezocht en gevonden had. Hij was in zijn vaderland bij het uitbreken der omwenteling een jong advocaat bij het parlement geweest, maar getrouw aan de overleveringen zijner oude familie van rechtsgeleerden, was hij minder een vriend van het koningschap dan van de wettigheid, en zoo had hij bij het losbarsten van alle dierlijke hartstochten liever deze regeeringloosheid den rug toegekeerd dan betere tijden af te wachten, hoewel hij door zijne talenten en zeldzame kundigheden als advocaat of rechter in zijn vaderland zich veel welstand had kunnen verwerven. Liever behielp hij zich aanvankelijk met eene sobere broodwinning als taalmeester, en kreeg later een plaatske in een kleinen Duitschen staat. Mijn vader, zijn eenige zoon, was in Duitschland opgevoed en werd geneesheer, vestigde zich in eene der meest bezochte badplaatsen en kreeg door zijne innemendheid en scherpzinnigheid in zijn vak weldra zeer veel te doen. De opofferingen aan dit vak verbonden kostten hem het leven, toen hij nauwelijks zes jaren gehuwd was, en hij liet mijne goede moeder, mijne oudere zuster en mij in drukkende omstandigheden achter. Mijne moeder was eveneens eene Française van geboorte en mijn vader had haar in een voornaam huis als gouvernante leeren kennen, haar bemind en gehuwd. Door hare afkomst, zoowel als door haar beminnelijk karakter, had zij zich bij mijnen grootvader zoo bemind gemaakt, dat deze zijn pensioen vraagde en bij ons kwam, om zijne inkomsten, met zijne schoondochter en kleinkinderen te deelen. Dank zij de spaarzaamheid dezer beide voortreffelijke menschen, en hunne onvermoeidheid in het geven van onderwijs, kwamen wij er nu tamelijk goed, en toen ik tot rijpere jaren was gekomen, deed mijn grootvader het voorstel, mij in de rechtsgeleerdheid te laten studeeren, om den vroegeren glans der familie weder te verlevendigen. De vraag was slechts, of ik eens in Frankrijk of in Duitschland mijne practijk zoude uitoefenen. Het lot beantwoordde deze vraag, want mijn goede grootvader stierf vóór ik op de hoogeschool kwam. Mijne moeder kon mij de middelen niet verschaffen, om in Parijs te studeeren en mij daar eene practijk te verwerven, en zoo voltooide ik mijne studiën op eenige kleinere Duitsche hoogescholen. Het kostte toch mijne moeder en zuster genoeg ontberingen, om mij daartoe de noodige middelen te verschaffen en mij zoolang te onderhouden totdat ik mijne examens en mijne voorbereidende loopbaan bij het gerecht achter den rug had, en het was voor ons allen een gedenkwaardige dag, toen ik op onze huisdeur een klein koperen plaatje konde doen zetten, met het opschrift: *Eugenius Gauthier*, *advocaat.*

Ik stond nu op mij zelven, maar had nog geene practijk. Voor de levenslustige bewoners der stad, die hun onderhoud meestal vonden door de badgasten in den zomer, was er weinig aanleiding tot processen, en buiten mij waren er nog een half dozijn oudere advocaten, die meestal welgestelde mannen van veel invloed waren, terwijl men in mij slechts den zoon en broeder zag van twee arme Fransche taalonderwijzeressen, die hare lessen voor een halven Duitschen gulden per uur en buiten 's huis gaven. Ik moest al die droevige uren doorstaan, welke hem beschoren zijn, die, ondanks alle vlijt en bekwaamheid, zich niet genoeg kan doen gelden. Mijne

practijk in burgerlijke zaken bleef vele jaren onbeduidend, en in lijfstraffelijke zaken was er toen nog weinig te doen, dewijl de gezwoornen in dat landje nog niet waren ingevoerd. Eene kleine aanstelling bij eene spaarbank maakte dat mijne moeder en zuster mij niet behoefden te onderhouden.

Wij woonden in een klein huis in de voorstad, over het nieuwe badhuis. Het huisje behoorde aan een welgestelden beenhouwer in de stad; wij hadden het geheel alleen in bezit, en behielpen ons in den zomer, om de 5 of 6 kamers op de beide hoogere verdiepingen aan badgasten te kunnen verhuren en daaruit een klein voordeel te trekken. Op de eerste verdieping aan de straat was de huiskamer, waar mijne moeder en zuster beurtelings hare lessen gaven. Mijn studeervertrek en bureel had uitzicht op den hof, en daar nevens was een klein kabinetje, dat mij tot slaapkamer diende. Mijne moeder en Eliza sliependen ganschen zomer, gedurende het badseizoen, onder het dak op ééne kamer met de twee dienstmeiden, en de beste meubelen en bedden dienden tot meubilering der kamers, die aan badgasten werden verhuurd.

Reeds van het eerste jaar af, dat wij deze gemeubileerde kamers verhuurden, was bij ons op kwartier komen wonen een heer van rijperen leeftijd, de baron Schreitberg, die de baden gebruikte. Hij bezat een majoraat-riddergoed en was weduwenaar, een stil vriendelijk man van tusschen 46 en 48 jaren, eenigszins lijdende aan borstziekte, beschaafden voorkomenden zoo bescheiden, dat men nauwelijks zou hebben geloofd, dat hij 25,000 gulden renten bezat. Hij bewoonde de twee kamers boven mijn bureel en bracht aan derzelver vensters, die op den hof uitzagen, of in den hof zelve, het grootste gedeelte van den dag door met lezen of met het kleuren van steendrukplaten. In den loop der jaren was hij met mij en mijne huisgenooten zeer innig bevriend geworden; de menschen beweerden zelfs dat hij, in alle eer en deugd, een goed oog had op mijne zuster Eliza, aan welke hij, telkenmale bij zijne aankomst en zijn vertrek, aanzienlijke en zinrijke geschenken gaf. Hoe dat ook mocht zijn, zooveel was zeker, dat hij mij nog met geen enkel woord had gesproken van zijn plan om de liefde en de hand van Eliza te verwerven, en dat zijne genegenheid voor het meisje meer het karakter van vaderlijke welwillendheid had aangenomen.

Zoo was de heete zomer van 1842 gekomen en met den 1^{n} Juli, zooals sedert vele jaren plaats had, ook de jaarlijksche gast van ons huis, de baron Schreitberg. Ditmaal was hij nog openhartiger en vriendelijker jegens ons dan vroeger; hij deelde mij op zekeren dag mede, dat hij de gedachte koesterde weer te trouwen, om zijnen stam niet te laten uitsterven, daar zijn jongere broeder eveneens ongehuwd en een losbandig heer was, en stelde mij voor, zich van mijne hulp te bedienen, om zich met dezen te verstaan, daar hij hem hier had ontboden om hem

zijne huwelijksplannen mede te deelen. Ik hoop u later, als mijn plan kan verwezenlijkt worden, nog andere voorslagen te doen, beste Gauthier, zoo eindigde hij; ik zal mij hier een groot goed koopen en u tot mijnen zaakgelastigde benoemen, want ik versta niets van uwe rechtsgeleerde zaken, en ben met mijnen vroegeren zaakgelastigde, den heer Sellmann, niet meer tevreden; de man zocht mij den baas te spelen, en dit wil ik mij niet laten welgevallen. Bovendien zal er nog menige zaak tusschen ons te verhandelen zijn, als ik eerst met mijnen broeder Joseph schikkingen heb gemaakt. Zwijg tot

zoolang over alles wat ik u mededeel. Joseph komt op zijn laatst tegen het midden van Augustus hier.'

- Wenscht gij misschien dat wij voor mijnheer den baron hier in huis kamers beschikbaar houden, mijnheer Schreitberg, opdat hij dichter bij u zij? vraagde ik, nadat ik hem het diepste stilzwijgen had beloofd.

- Neen, antwoordde hij, na eenig nadenken; Joseph en ik hebben elkander in zestien jaren niet gezien en ook zelden geschreven. Ik ken zijnen smaak niet, en het zoude eene soort van verkorting zijner persoonlijke vrijheid, eene soort van voogdijschap schijnen, als ik hem eene woning wilde doen betrekken, die hij niet zelf heeft gekozen. Er zijn hier logementen en bijzondere woningen genoeg tot zijne beschikking en keus.

Daarmede liep ons gesprek ten einde. Weken verliepen, zonder dat er iets bijzonders voorviel; des Zondags moest ik met hem in een hotel aan de open tafel eten, en hij noodigde mij uit, hem hier of daar op zijne wandelingen te vergezellen, hetwelk mij zeer aangenaam was, want hij was een man van groote beschaving en van eene rijke wereld- en menschenkennis. Van zijn huwelijksplan was er geene verdere sprake; daarentegen meende mijne moeder en ik te bemerken, dat hij jegens Eliza vriendelijker en voorkomender was dan vroeger en iedere gelegenheid waarnam om met haar te spreken. Mijne zuster was nu dertig jaar oud en niet schoon; daarom ware het dwaas van mij geweest te veronderstellen, dat hij het plan had, Eliza te huwen.

De laatste dagen van Augustus waren gekomen en de jongere baron Schreitberg was er nog niet. Uit bescheidenheid waagde ik het niet, hem naar de reden van dit wegblijven te vragen, hoewel ik met gespannen verwachting het tijdstip te gemoet

zag, dat hij mij tot zijnen zaakgelastigde zoude aanstellen. Op zekeren namiddag kwam hij in huis, vergezeld door eenen heer welken hij ons voorstelde als: Joseph van Schreitberg, majoor in Napelschen dienst, mijn dierbare, lang verwachte broeder.

De majoor was een mager man van middelbare grootte, met een door de pokken geschonden gezicht, dat door de zon gebruind was, met vurige donkere oogen, eene zwarte prui k en een geverfden baard. Ondanks zijne grijnzende vriendelijkheid, maakte de man op mijne moeder en mij geen aangenamen indruk. Hij was onmiskenbaar een losbandig heer, zooals zijn broeder had gezegd, en alle hartstochten hadden op dit gelaat hunnen stempel gedrukt. Hij vestigde op Eliza een blik, die haar en mij het bloed naar de wangen dreef, en maakte haar toen op gemaakten toon eenige complimenten, die haar de kamer deden verlaten. De baron wenschte echter, dat wij allen met hem en zijnen broeder in het priëel den avondmaal tijd zouden houden, en zijn bediende, kreeg bevel, tegen acht ure een avondmaal uit het hotel te bezorgen. Ditmaal liep het echter beter af dan ik had gedacht. De majoor, die vele uren lang met zijnen broeder op diens kamer in gesprek was geweest, was aanvankelijk eenigszins in gedachten verdiept, maar werd langzamerhand spraakzamer en verhaalde zooveel van Napels,van Sicilië en van het leven in het zuidelijke Italië, dat hij in ons zeer oplettende en dankbare toehoorders had, en drong ten slotte bij zijnen broeder aan, ook nog eens eene reis te doen naar Napels.

‘Als gij ooit trouwt. Frans, zeide hij lachende, dan bespreek ik, dat gij uwe jonge vrouw naar Napels voert, en uwe wittebroodsweken te Amalfi of Portici doorbrengt.’

Dit gaf mij eenigszins te kennen, dat de baron reeds met zijnen broeder over zijn plan had gesproken, en het stille lachje, waarmede deze den majoor beloofde, dit te zullen doen, als hij trouwde, bevestigde dit vermoeden. In de volgende dagen waren de beide broeders zeer dikwijls bij elkander, en schenen op den besten voet te staan. De baron week echter in niets van zijn gewoonten af, en ging, als gewoonlijk, vroeg te bed.

Wij zagen den majoor slechts uit- en ingaan, zonder in nadere aanraking met hem te komen; hij woonde in een der eerste hotels, en de baron at om zijnentwil ook daar. Op zekeren avond ontving ik echter een bezoek van een studiekameraad, dien ik sedert vele jaren niet had gezien, en om hem alle heerlijkheden van onze badplaats te toonen, gingen wij naar den schouwburg en vandaar naar de speelzaal, om het spel aan de groene tafel aan te zien, en daar zag ik den majoor hartstochtelijk, doch ongelukkig spelen. Ik beschouwde hem eene poos, en zijn gezicht kwam mij in dit oogenblik nog leelijker en terugstootender voor dan anders, want uit deze donkere oogen straalde een verborgen toorn, dien ik niet kon schetsen, en een zeker iets in zijn gedrag overtuigde mij, dat hij niet nuchter was. Toen hij eenstoevallig opkeek en mij bemerkte, bliksemden zijne oogen, maar toch groette hij mij met een vriendelijken grijns,

die mij bijna nog afschuwelijker was, wees op zijnen inzet, welken de bankhouder zoo even naar zich toehaalde, en haalde als het ware onverschillig de schouders op. Ik ging met mijnen vriend verder.

Twee dagen daarna had tusschen de beide broeders met geslotens deuren en vensters des namiddags een levendig onderhoud plaats, na hetwelk de majoor beneden kwam en van ons afscheid nam, daar hij nog denzelfden avond wilde afreizen. De baron vergezelde hem, en keerde niet meer in ons huis terug, want men vond hem den volgenden morgen in het nieuwe badhuis dood in eene badkuip. Een enkele diepe steek van een scherp wapen had hem van achteren in den eersten halswervel getroffen en het ruggemerg doorgesneden, en de dood moest bijna oogenblikkelijk zijn gevolgd, want hij was in de badkuip onder water gezonken.

Deze moord baarde groot opzien. Aan een zelfmoord was niet te denken, want zulk eene wond konde niemand zich zelven toebrengen. Ook vond men den dolk of het mes niet. Uurwerk en beurs, een kostbaren ring en diamanten doekspeld lagen nog op de tafel. Het badkamertje was het laatste in het badhuis, en zijn eenigste venster zag uit op een kleinen hof, die wederom aan een kanaal grensde, dat het verbruikte water der baden opnam en naar het riviertje voerde. Er werd dadelijk een onderzoek ingesteld en het volgende bevonden: baron Schreitberg, die de gewoonte had des morgens een bad te nemen, was op dien dag bij uitzondering tegen zonsondergang naar het nieuwe badhuis gegaan, en had zijn bad door den knecht Frits laten gereed maken, die den baron zeer goed kende. Hij had Frits aangetroffen toen deze op het punt stond zijn avondmaal in een nabijzijnde bierhuis te gebruiken en hem gezegd, dat hij zich niet moest storen, want hij zoude na het bad de deur sluiten en de tap der kuip openzetten. Frits Krausz, was dus naar zijne herberg gegaan, had een uur of anderhalf met eenige burgers kaart gespeeld en toen eenen bekende verzocht, eenige minuten zijne kaart over te nemen, dewijl hij nog de luiken der kamertjes en het huis moest sluiten; na omtrent tien minuten afwezigheid was Frits teruggekomen, had zonder zichtbare ontroering verder gespeeld en was ten 10 ure bedaard naar zijne woning, bij eene zekere weduwe Spittler gegaan, en des morgens weder in het nieuwe badhuis gekomen, toen de werkvrouw, die zelfde weduwe Spittler, in het kamertje n^{r} 20 den verwonden baron badende in zijn bloed in de badkuip gevonden en alarm gemaakt had. Het bericht van dit geval, onder zulke verzwarende omstandigheden, had den badknecht echter zoozeer geschokt, dat hij bijna onmachtig nederviel, en hij had luide en met de teeken, van den grootsten schrik zijne onschuld betuigd, eer nog iemand hem van den moord had aangeklaagd. Hierdoor was eigenlijk eerst de verdenking op hem gevallen en hij terstond in hechtenis genomen.

(Wordt voortgezet.)

Leeren en weten.

Er zijn veel manieren van *leeren*, maar slechts ééne is er van *weten.*

De rat der stad en de rat der velden.
(Naar *La Fontaine.*)

Eertijds was de rat der velden
Uitgenood door die der stad,
Deze, zoo zij heusch kwam melden,
Ortolanen beetjes at!
Op tapijten van Turkijen
Was de tafel opgediend,
'k Laat u denken hoe zij beien
't Leven maakten, vriend bij vriend!
't Gastmaal was gansch naar behooren:
Fijne brokken van belang;
Maar een mensch kwam 't feestje stooren
Wijl zij waren aan den gang.
Aan den ingang van de zalen
Hoorden zij gerucht; aldra
Stederat weg; - Veldrat haar van achterna!
't Gerucht houdt op; de mensch gaat henen:
Ratten spoedig weer te been;
En de steêling zegt, met eenen:
‘Maken wij 't gebraad thans kleen!’
‘'t Is al wel, zei die van buiten,
Morgen komt gij nu bij mij,
Niet dat ik zoo veel kan stuiten
Op een koningsfeest als gij;
Maar niets komt mij tegenspreken,
Rustig eten doet mij deugd;
Dus, vaarwel! 'k Lach met de vreugd
Die de vrees komt onderbreken!’

Lichtaart.
D^{r}. B. DE BIE.

Kroniek.

Antwerpen. - *Koninklijke academie van schoone kunsten.* De bij koninklijk besluit van 30 Maart benoemde leden van de jury (zie blz. 66) van den grooten prijskamp voor de schilderkunst zijn op 2 Augustus jl., des middags, vergaderd, om de werken der mededingers te beoordeelen. Er is geen prijs toegekend, alleen twee eervolle meldingen aan: Ed. De Jans, van St-Andries (Brugge) en J. Schakewits, van Meysse. De werken zijn tentoongesteld geweest in de academie, van 3 tot 9 Augustus. Het opgegeven onderwerp was: Noé vervloekt Cham.

- Verschenen: *Jaarboek der letterkundige vereeniging Jan Frans Willem*, bevattende bijdragen van: A. Van Acker, E. en J. Van Herendael, A. Dekkers, A.V. Bultynck, J. Van der Voort, J.B. Van Camp, J. Boucherij, A. Stoops en J. Kessels.

- Het voorstel van den heer J. van Beers, om in de betalende lagere jongensscholen, die te Antwerpen gaan opgericht worden, alle onderwijs te geven bij middel van de Vlaamsche taal, is door den gemeenteraad in zitting van 25 Juli aangenomen met algemeene stemmen min ééne onthouding. (Zie blz. 101.)

- De heer Van der Haeghen heeft, voor den prijs van 276 frs., eene der stadhuisschilderijen, *De strooptocht van Marten van Rossem in* 1542, verdoekt. Mits 276 fr., zal de heer Sacré zich verder gelasten met de herstelling van dit tafereel.

Brussel. - De 5-jarige prijs van geneeskundige wetenschap (1871-75) is toegewezen aan het werk van wijlen den leeraar Spring, getiteld: *Symplomatologie ou traité des accidents morbides.*

- In den provincialen raad van Brabant is de wensch uitgedrukt, een einde te zien stellen 'aan den gevaar- en betreurlijken staat, waarin zich bevindt het algemeen rijksarchief, in de Stroostraat.'

Gent. - Bij C. Annoot-Braeckman is verschenen het 3de deel der geschiedenis der stad Kortrijk door Frans de Potter, 465 bladzijden druks, opgeluisterd met hout en steensneden; het boekdeel bevat de tien volgende hoofdstukken: inrichting van onderwijs; kerkelijke inrichting, klokken, uurwerk en beiaard; de kerk van St.-Michiel of de paters jezuïeten; kerk van St.-Rochus; kloosters; begijnhof; de kluizenaressen en bijzondere kapellen. Alle deze afdeelingen zijn nog onderverdeeld in verschillende vakken van oorsprong, inrichting, bestaan enz. Zoodanig dat men alles afzonderlijk gemakkelijk kan vinden en lezen. Het 4de en laatste deel zal behelzen: 1o de historische gebeurtenissen, in verband met de algemeene geschiedenis des lands; 2o levensschetsen van verdienstelijke mannen te Kortrijk geboren, enz. De prijs van het geheele werk, rechtstreeks bij den uitgever genomen, is 22 fr.

Dixmude. - Er is alhier eene afdeeling van het *Davidsfonds* tot stand gebracht; ongeveer dertig leden hebben zich doen inschrijven; het voorloopig bestuur, bestaat uit de heeren: Delahaye, voorzitter, Vermeersch-Van den Bussche, ondervoorzitter en Camiel De Deckere, secretaris.

Buitenland.

Amsterdam. - Den 12n Juni hield de heer Verwijs, in de afdeeling letterkunde der koninklijke academie van wetenschappen, eene lezing over het middel-Nederlandsch gedicht *De Rinclus*, eene vertaling van een Fransch stuk, welks dichter zich noemde De Reclus de Moliens (Cluseners van Moliaens). De heer Verwijs betoogde dat de tekst in de uitgave van Serrure 'door de schuld van den schrijver en den uitgever vol fouten is.' Hij deelde eene menigte verbeteringen mede, waartoe hij zegde grootendeels in staat gesteld te zijn geweest door een nieuw afschrift, welk dr. Verdam gemaakt heeft van den Franschen tekst, die voor een goed gedeelte onuitgegeven is.

Leeuwarden. - De heer Lieuwe Annes Buma, doctor in de wijsbegeerte en in de letteren te Makkum en aldaar overleden den 2n Mei laatst, heeft aan de provincie Friesland een kapitaal van 100,000 Nederlandsche guldens vermaakt, onder verplichting, dat door haar jaarlijks zal worden besteed: *a.* 1000 gl., voor het maken en uitgeven van een, zooveel mogelijk, volledig en beoordeelend verslag of overzicht in de Latijnsche en in de Nederduitsche taal van de boekwerken, tijdschriften, opstellen in tijdschriften en al wat er verder wordt uitgegeven, in welk land ook, over en betrekkelijk de Grieksche en Romeinsche taal en letterkunde; de provinciale overheid zal het maken en uitgeven van dat verslag opdragen aan eenen letterkundige van erkende bekwaamheden, en zorgen dat een en ander regelmatig geschiede; *b.* 3000 gl. voor de oprichting, instandhouding, uitbreiding, plaatsing en bewaring van eene openbare bibliotheek voor de Grieksche en Romeinsch taal en letterkunde, die gevestigd zal zijn te Leeuwarden en den naam zal dragen van *Buma-bibliotheek;* het

bestuur en beheer van de zorg voor een en ander is mede opgedragen aan de provinciale overheid. - Indien de provincie Friesland deze making niet mocht aanvaarden, dan zal zij overgaan aan de stad Leeuwarden en zoo ook deze weigerde, aan de gemeente Bolsward. - Door denzelfden erflater is nog aan de provincie Friesland vermaakt een kapitaal van 15.000 Nederl. guldens, onder verplichting en voorwaarde van om de twee jaar: 1° uit te keeren 500 gl. voor het best en voor het algemeen bevattelijk gekeurde antwoord op eene uit te schrijven prijsvraag over eenig onderwerp betrekkelijk de landbouwkunde of eenige harer hulpwetenschappen, *b.* te besteden 700 gl. voor kosten en schadeloosstelling van de beoordeelaars en de bevordering van eene goedkoope uitgaaf van het bekroonde stuk. - Ofschoon deze vermelding hier minder op hare plaats zij, halen wij volledigheidshalve nog aan, dat voornoemde milde gever 12,000 gl. heeft vermaakt aan de Noord- en Zuidhollandsche reddingsmaatschappij, te Amsterdam, om te dienen voor de aanschaffing, de bewaring, het onderhoud en de vernieuwing van eene reddingsboot, te plaatsen op eenig punt van de vaste kust aan de provincie Friesland, waar zoodanig toestel het heden niet is gevestigd. Moge de heer Buma in alle landen navolgers vinden!

- Aan de 3 Nederlandsche hoogescholen, te Utrecht, Groningen en Leiden studeerden in het jaar 1834 622 studenten in de godgeleerdheid. Aan dezelfde hoogescholen telt men thans slechts 223 studenten in de godgeleerdheid. In 1857 telde de godgeleerde faculteit te Leiden nog 188 studenten; thans is het getal tot 32 versmolten.

Sterfgevallen.

JOSEPH FERRARI is in de eerste week van Juni overleden. Hij werd te Milaan in 1812 geboren. Zijn hoofdwerk is de *Geschiedenis der Italiaansche omwentelingen.* Hij verbleef ettelijke jaren in Frankrijk, was gedurende eenigen tijd als hulpleeraar in de wijsbegeerte te Straatsburg geplaatst en schreef, onder andere werken in de Fransche taal, de *Philosophes salariés* (1849). In het Italiaansch heeft men van hem ook een werk over de *Filosofia della Revoluzione.*

MICHAEL BAKUNIN is in het begin van Juni overleden te Bern waarheen hij zich begeven had tot herstel zijner gezondheid. Hij werd geboren in 1814. Na op de cadettenschool te Petersburg te zijn opgeleid, werd hij vaandrig bij de Russische artillerie, maar nam als dusdanig in 1838 zijn ontslag en kwam in 1841 te Berlijn en later te Dresden de wijsbegeerte studeeren. Onder den naam van Jules Elisard schreef hij in de *Deutsche Jahrbücher.* In 1843, te Parijs verblijvende en zich aldaar ieverig onledig houdende met de Poolsche zaak, werd hij naar Rusland terruggeroepen. Hij gaf aan die terugroeping geen gehoor, waarom zijne goederen verbeurd verklaard werden. In 1847 hield hij te Parijs op het banket der Polen eene redevoering, waarin hij de Polen en Russen aanwakkerde zich met elkaar te verbroederen en tegen de Rusissche regeering op te staan. Deze laatste beloofde 10,000 zilveren roebels aan dengene die haar Bakunin zou in handen leveren. Uit Frankrijk verbannen, verbleef Bakunin tot in 1848 te Brussel, wanneer hij terugkeerde naar Parijs. Hij verbleef daarna in Berlijn en Dresden, doch werd ook uit deze steden gebannen. In 1844 werd hij te Chemnitz gevangen genomen en ter dood veroordeeld. Nadat dit vonnis in levenslange gevangenisstraf veranderd was, werd hij in 1850 door Rusland uitgeleverd aan Oostenrijk en ook daar ter dood veroordeeld. Dit vonnis werd insgelijks veranderd in levensdurende gevangenisstraf; maar Oostenrijk gaf den veroordeelde aan Rusland

terug. Na eenige jaren opsluiting, werd hij naar Oost-Siberië en vervolgens naar het Russische Amurland gezonden. In 1860 vluchtte hij op een Amerikaansch schip naar Japan en bereikte vandaar, over Californië, de stad Londen. Zijn droombeeld was het tot stand brengen eener groote Slavonische republiek.

J.A. BAKKER werd den 9n Juni, na een welvervuld leven, op de gemeente-begraafplaats te Rotterdam ter aarde besteld. Hij was in 1796 in genoemde stad geboren, legde zich op het landschap- en veeschilderen toe, maar zag zich door stoffelijke omstandigheden genoodzaakt de schilderkunst vaarwel te zeggen, in het vak zijns vaders op te treden en teekenmeester te worden. Gedurende eene halve eeuw heeft hij aan de Rotterdamsche academie onderwijs in het teekenen gegeven. Buiten verschillende opstellen over kunst en kunstgeschiedenis, gaf hij sedert 1823 ettelijke beknopte werken uit van letterkundigen, wijsgeerigen, staat-en geschiedkundigen aard, onder andere: *Over de staatkundige instellingen der oudheid*, *met de hedendaagsche vergeleken*; *Over de zedelijke en godsdienstige beschaving des menschdoms; Proeve van wijsbegeerte*, *geschiedenis en letteren.* Hij was lid van verscheidene genootschappen en academiën, waartusschen de maatschappij van Nederlandsche letterkunde te Leiden. Hij werd hooggeacht, zoowel om zijne uitstekende verdiensten, als wegens zijne goedheid, plichtbetrachting en zedigheid.

ADOLF KAREL GISLIJN JOZEF MATHIEU, een van de beste Fransch-Belgische dichters des lands, is den 13n Juni te Elsene, bij Brussel, overleden. Hij werd te Bergen geboren op 22 Juni 1804 en studeerde aan de hoogeschool van Leuven en aan die van Gent. In die laatste werd hij doctor in de rechten uitgeroepen. In 1830, had Mathieu reeds faam verworven door zijne *Deweziade* en een bundel gedichten, verschenen onder den titel: *Passe-temps poétiques.* Van 1840 tot 1844 was hij bibliothecaris zijner geboortestad en van 1841 tot 1851 secretaris der *Société des sciences*, *des lettres et des arts du Hainaut.* In 1852 verliet hij Bergen om zich te Brussel te vestigen; hij werd er beambte benoemd bij de afdeeling der handschriften in de koninklijke bibliotheek, van welke afdeeling hij op 24 April 1864 hoofdbibliothecaris werd. In 1863 werd Mathieu bekroond in den vijfjaarlijkschen prijskamp voor Fransche letterkunde. Hij had alstoen in het licht gegeven de volgende boekdeelen gedichten: *Juvenilia; Olla podrida; - Poésies de clocher; Givre et gelées*; *- Epitres d'Horace; - Senilia; - Heures de grace; - Souvenirs; - Rognures* enz., enz. Een aantal onderscheidingen waren Mathieu te beurt gevallen: zoo was hij lid der Belgische academie, gemeenteraadsheer te Elsene, voorzitter van den bestuurraad der burgerlijke godshuizen en van het bureel van weldadigheid te Elsene, enz. Hij was gedecoreerd met het IJzeren Kruis en van de Leopoldsorde. Mathieu stierf na eene jarenlange en pijnlijke ziekte; zijn lijkdienst, in St-Bonifacius, te Elsene, werd bijgewoond door eene ontelbare menigte volks. Twee redevoeringen werden er uitgesproken door de heeren Alfons Wauters, archivaris der stad Brussel, en Karel Ruelens, opvolger van Mathieu als bewaarder der handschriften van de koninklijke bibliotheek.

A.G.

CHRIST. GOTTFR. EHRENBERG, den 19n April 1795 te Delitzsch geboren, is den 17n Juni overleden te Berlijn, aan welker hoogeschool hij gedurende 49 jaren als hoogleeraar in de medicijnen verbonden was. Hij behoort tot de beroemdste natuuronderzoekers dezer eeuw. Van de wetenschappelijke reis die hij in 1824 met Humboldt in Azië deed, gaf hij in 1828 eene omstandige beschrijving uit. Door zijne studiën heeft hij zeer veel bijgedragen tot de ontwikkeling onzer kennis van het onzichtbaar kleine bewerktuigde leven. Meesterstukken op dat gebied zijn zijne werken *Das Leuchten des Meeres Die Infusionsthierchen als vollkommene*

Organismen (Leipzig 1838) en *Mikrogeologie* (id., 1854). In Holland werd hem in 1875 de dusgenaamde Leeuwen hoeksmedaille vereerd.

THEOPHIEL SILVESTRE, de schrijver van het beroemde werk *Les artistes vivants*, zijnde eene beredeneerde kritiek van de uitstekendste Fransche schilders dezer dagen, is te Parijs, zoo wordt van daar onder dato 21 Juni gemeld, schielijk overleden. Er is van den overledene een werk onder de pers over de schilderijen van hedendaagsche meesters, die het kabinet van den heer Bruyns, te Montpellier, uitmaken.

AUG. BARDIN, die zich, kort geleden, als schrijver deed kennen door de uitgaaf van eenen roman, getiteld: *Les rôdeurs de la côte*, is den 25^{n} Juni, in 48-jarigen ouderdom, overleden te Antwerpen, waar hij bureeloverste van het loodswezen was; vroeger was hij gemeentesecretaris te Blankenberghe.

AUG. WILHELM AMBROS, geboren te Mauth (Boheme) in 1816, is overleden. Hij was een voortreffelijk toonzetter en een uitstekend schrijver over muziek. Men heeft van hem verscheidene openingsstukken, symphoniën, een stabat mater, liederen enz. In 1862 verscheen het eerste deel zijner beroemde *Geschichte der Musik.* De muziek leverde hem buitendien de stof voor ettelijke zeer geachte werken. Hij heeft ook, en met veel kennis en beleid, over bouw- en schilderkunst geschreven. De overledene had rechtsgeleerde studiën gedaan; na in 1839 bevorderd te zijn tot doctor in de rechten, werd hij keizerlijke fiscaal te Praag.

HARRIET MARTINEAU is den 27^{n} Juni in Engeland overleden. Zij werd in 1802 te Norwich (Norfolk) geboren. Zij ieverde, door menigvuldige schriften, voor de verbetering der maatschappelijke toestanden. Onder andere gaf zij uit: *Illustrations of political economy* (9 deelen, 1832-34), *Poor laws and paupers* (1834), *Society in America* (3 deelen, 1837) *Retrospect of Western travel* (3 deelen, 1838). Zij schreef ook eenige romans: in 1839, *Deerbrook*, in 1840, *The hour and the man.* Over de misbruiken der Engelsche jachtwetten liet zij in 1846 een werk in drie deelen verschijnen: *Forest and game-law tales.* Eene reis, die zij in het Oosten deed, leverde haar stof voor een werk in 3 deelen: *Eastern live*, *present and past* (1848). Aan Engelands geschiedenis wijdde zij een werk in 2 deelen, gedrukt in 1851 onder den titel: *History of England during the thirty years' peace.* In 1852 gaf zij een wijsgeerig werk in 2 deelen uit: *Positive philosophy.* Onder medewerking van Atkinson schreef zij: *Letters on the laws of man's nature and development* (1851) en *Letters from Ireland* (1853). Haar eerste werk zag het licht toen zij 19 jaren oud was. De rijkbegaafde vrouw is haar leven lang, van toen zij nog een kind was, doof geweest.

A.S. BOSIO, de Fransche beeldhouwer, tot wiens belangrijkste gewrochten te Parijs behooren een half-verheven beeldwerk van de Arc de triomphe de l'Étoile, een beeld van de heilige Adelaïda in de Magdalenakerk, een 60-tal half-verhevene beeldwerken van den thans afgebroken wordenden grooten trap van het stadhuis, vier gro pen draagbeelden in den Louvre, twee op het plein Palais-Royal en twee in het Richelieupaviljoen, een beeld in de Drievuldigheidskerk enz, is den 27^{n} Juni overleden in zijn 83^{e} jaar. Hij was ridder van het Legioen van Eer. De overledene diende onder den eersten Napoleon en werd bij den veldslag van Waterloo bevorderd tot kaporaalfoerier.

> Zoek, zooveel immer doenlijk, degelijke menschen van beginsel en karakter te vormen, en leer ze daartoe, *ieder in hun kring*, hoe klein en beperkt, te doen wat *geweten en plicht* hun voorschrijven; dan alleen zal *van ieder hunner voor zich* die verbetering van 't groote geheel kunnen uitgaan,

waartoe *allen* moeten medewerken, doch die men niet met enkele maatregelen van boven af tot stand kan brengen.
VAN VLOTEN.

Stad Antwerpen.
Groot muziekfestival van 1876.

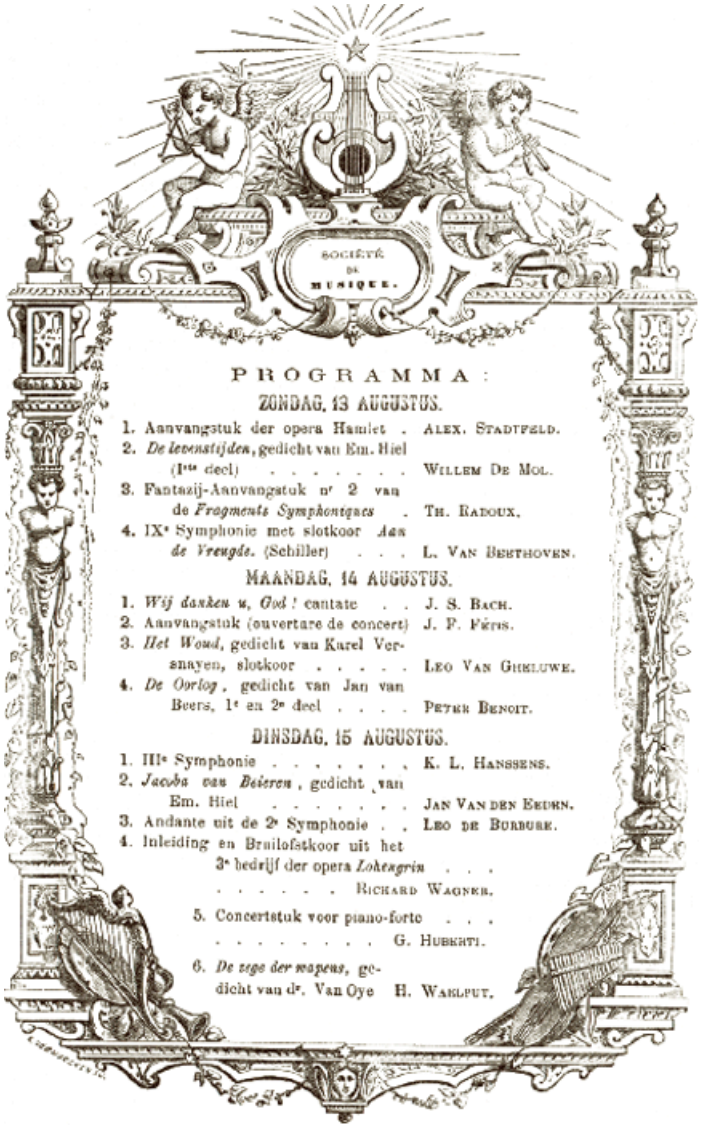
SOCIÉTÉ DE MUSIQUE.

PROGRAMMA :

ZONDAG, 13 AUGUSTUS.

1. Aanvangstuk der opera Hamlet . ALEX. STADTFELD.
2. *De levenstijden*, gedicht van Em. Hiel (I^ste deel) . . . . . WILLEM DE MOL.
3. Fantazij-Aanvangstuk n^r 2 van de *Fragments Symphontques* . TH. RADOUX.
4. IXe Symphonie met slotkoor *Aan de Vreugde.* (Schiller) . . . L. VAN BEETHOVEN.

MAANDAG, 14 AUGUSTUS.

1. *Wij danken u, God !* cantate . . J. S. BACH.
2. Aanvangstuk (ouvertare de concert) J. P. FÉTIS.
3. *Het Woud*, gedicht van Karel Versnayen, slotkoor . . . . . LEO VAN GHELUWE.
4. *De Oorlog*, gedicht van Jan van Beers, 1e en 2e deel . . . . PETER BENOIT.

DINSDAG, 15 AUGUSTUS.

1. IIIe Symphonie . . . . . K. L. HANSSENS.
2. *Jacoba van Beieren*, gedicht van Em. Hiel . . . . . JAN VAN DEN EEDEN.
3. Andante uit de 2^e Symphonie . . LEO DE BURBURE.
4. Inleiding en Bruilofstkoor uit het 3^e bedrijf der opera *Lohengrin* . . . . . RICHARD WAGNER.
5. Concertstuk voor piano-forte . . . . . G. HUBERTI.
6. *De zege der wapens*, gedicht van d^r. Van Oye H. WAELPUT.

PROGRAMMA:
ZONDAG, 13 AUGUSTUS.

1.	Aanvangstuk der opera Hamlet	ALEX. STADTFELD.
2.	*De levenstijden*, gedicht van Em. Hiel (I^ste deel)	WILLEM DE MOL.
3.	Fantazij-Aanvangstuk n^r 2 van de *Fragments Symphoniques*	TH. RADOUX.

4.	IXe Symphonie met slotkoor *Aan de Vreugde.* (Schiller)	L. VAN BEETHOVEN.
	MAANDAG, 14 AUGUSTUS.	
1.	*Wij danken u, God!* cantate	J.S. BACH.
2.	Aanvangstuk (ouverture de concert)	J.F. FÉTIS.
3.	*Het Woud*, gedicht van Karel Versnayen, slotkoor	LEO VAN GHELUWE.
4.	*De Oorlog*, gedicht van Jan van Beers, 1e en 2e deel	PETER BENOIT.
	DINSDAG, 15 AUGUSTUS.	
1.	IIIe Symphonie	K.L. HANSSENS.
2.	*Jacoba van Beieren*, gedicht van Em. Hiel	JAN VAN DEN EEDEN.
3.	Andante uit de 2e Symphonie	LEO DE BURBURE.
4.	Inleiding en Bruilofstkoor uit het 3^e bedrijf der opera *Lohengrin*	RICHARD WAGNER.
5.	Concertstuk voor piano-forte	G. HUBERTI.
6.	*De zege der wapens*, gedicht van d^r. Van Oye	H. WAELPUT.

Het groot nationaal muziekfestival waarvan wij reeds vroeger gewaagden[1] zal op 13, 14 en 15 Augustus plaats hebben in de groote zaal der koninklijke Harmonie maatschappij. Dit feest is ingericht door de *Société de musique* met de geldelijke ondersteuning van het rijk, de provincie en de stad, onder het eerevoorzitterschap van de heeren gouverneur der provincie en burgemeester der stad Antwerpen en met de welwillende medewerking van mevrouw Am. Sch.-S. (piano) en den heer H.C. (tenor); het getal uitvoerders is 900, waartusschen 750 zangeressen en zangers, muziekliefhebbers der stad, en 150 orkestleden. Solisten: juffrouw Adolphina Biemans, soprano; mevrouw Valentina De Give-Le Delier, mezzosoprano; juffrouw Mina Sleeckx, soprano; de heer E. Blauwaert, baryton; de heer J. Van Cauteren, tenor; de heer Jos. Callaerts orgelist. De leiding van het festival berust bij Peter Benoit. Wij laten hier het omstandig programma volgen, waarin de werken van Vlaamsche kunst eene ruime plaats beslaan.

Het orgel komt uit de werkhuizen van A. Cavaillé-Coll, te Parijs, iets wat niet zeer bemoedigend is voor onze Belgische orgelmakers. De uitvoeringen zullen telkens plaats hebben ten 2 ure namiddag; de algemeene repetitiën van de 1ste uitvoering Zaterdag 12 Augustus, ten 8 ure 's avonds; voor de 2de uitvoering, Maandag

(1) Zie blz. 48, 73, 82 en 1875 blz. 167.

14, ten 7 1/2 ure 's morgens, voor de 3de, Dinsdag, 15, ten 7 1/2 ure 's morgens. Prijzen der plaatsen: fr. 15, voor de drie uitvoeringen, fr. 8 voor ieder. Op de bovengaanderijen: fr. 12 voor de drie en fr. 5 voor ieder afzonderlijke. Voorde repetiën: benedenplaatsen, 3 fr., bovenplaatsen, 1 1/2 fr. Het gedicht: *Jacoba van Beieren*, van Em. Hiel, hebben wij in onze eerste aflevering van dit jaar medegedeeld.

Juist ten half drie 's achternoens gaf Peter Benoit, op Zondag, 13 Augustus, het sein voor den aanvang van Alexander Stadtfelds inleidingsspel van het opera *Hamlet*, uitmakende het eerste nummer van 't vorenstaande programma. Het weder begunstigde het festival niet. Buiten, blaakte men in de brandende zon; binnenshuis, smachtte men als in eenen oven. Ten 3 ure teekende het weerglas in het lokaal 38 graden. Begrijpelijk was het, dat, bij zulke hitte, niet al de plaatsen bezet waren. Toch was de opkomst *zeer* talrijk te noemen. Het stuk van Stadtfeld stelde het publiek in staat, zich reeds dadelijk een gedacht te maken over al de krachten van het orkest. De heeren uitvoerders kweten zich glansrijk van hunne taak en wonnen hunne hoorders eenparig voor zich. Groot waren de moeielijkheden aan het voormelde inleidingsspel verbonden; maar de heeren muzikanten kwamen die te boven, alsof het volstrekt geene moeielijkheden waren. Het gewrocht van Stadtfeld is een zeer kernig stuk; aan diepte van gevoel paart het een rijkdom van bewerking, die ons treurig stemde, toen wij vernamen, dat de meesterhand, die dezen notenschat samenstelde, zoo vroeg verstijfd was. Stadtfeld, zoo vernamen wij in de zaal, verwisselde het tijdelijke met het eeuwige op nauwelijks 27-jarigen leeftijd. Hij was Duitscher van geboorte, doch bewoonde België van kindsbeen af.

Het eerste stuk der *Levenstijden*, gedicht door Hiel, getoonzet door Willem De Mol, vormde n^{r} 2 van het zondagsprogramma. Hier alweer kregen wij dus een werk van een jong gestorven muzikant. In 1874, blz. 140 en 158, gaf ons tijdschrift zijne levensschets en zijn portret. De *Levenstijden* maken een oratorio uit, dat door De Mol onvoltooid werd achtergelaten. De liefelijke geest van den betreurden componist leeft en tintelt door gansch het stuk, hoezeer niet overal met even krachtigen adem. Er zijn, in wat ten gehoore werd gebracht, zwakke deelen waar te nemen. Over het geheel, verdiende De Mols werk evenwel de eer, op dit festival te worden uitgevoerd en wij danken er de inrichters voor, dat zij ons in de gelegenheid stelden er kennis mede te maken. De zangers en zangeressen toonden in de *Levenstijden* dat zij niet voor het orkest behoefden onder te doen.

De uitvoering der *Fragments symphoniques* van den heer Waalschen toonzetter Th. Radoux, zal dezes faam bij al de aanwezigen merkelijk hebben doen stijgen. Wij hebben zelden aangenamere muziek gehoord. Zij werd onberispelijk en als met liefde door het orkest vertolkt.

En wat zullen wij zeggen van de IXe symphonie van den onsterfelijken Beethoven? De uitvoering van dit ongeëvenaard gewrocht heeft al de aanhoorders verrukt, heeft hen van geestdrift doen trillen. Grooter en verhevener kunstgenot dan het aanhooren dezer symphonie, gelijk zij op het festival werd voorgedragen, verschaft, schijnt ons wel niet denkbaar. Men gevoelt zich als der aarde ontdragen en overgeplaatst in eene

wereld, die geheel van de onze verschilt. Hemelsche muziek, hoe bewonderden wij uwe geheimzinnige, onafgemetene, onbeschrijfelijke macht! Hoe nam het vernuft van den grooten Duitschen meester al de daar aanwezigen in beslag! Met welke godsdienstige stilte, met wat onverdeelde aandacht luisterden ouden en jongen naar die verhevene accoorden! En wat een donder van toejuichingen brak er los, toen de laatste klanken eindelijk verzwonden en de betoovering ophield! De uitvoering is merkwaardig goed geweest. Zoo ergens, dan stonden de uitvoerders hier voor moeielijkheden, die ook de stoutsten en bekwaamsten konden doen schromen. En al die moeielijkheden zijn schier zonder hoegenaamde hapering verwonnen geworden. Deze uitvoering, wij aarzelen niet het te voorspellen, zal den aanhoorders nooit uit het geheugen gaan.

Maandag, 14 Augustus, was Bachs cantate, *Wij danken u*, *God*, het eerst aan de beurt. Landgenooten van den componist verzekerden ons, dat dit stuk, als dusdanig, nergens zijne weerga heeft. Of dit werkelijk zoo is, kunnen wij niet bevestigen; daarentegen willen wij gaarne gelooven, dat cantaten van die gehalte ongemeen schaarsch zijn. Dit lof- en dankgezang werkt op het gemoed met aangrijpende kracht. Men zou het bijna majestatisch mogen noemen, zoo veel verheven godsdienstige zin ligt er in besloten. De voordracht was krachtig en vast.

N^{r} 2, een inleidingsspel van concert, van J.F. Fétis, werd door het orkest flink weergegeven en stelde op voortreffelijke wijze de degelijke hoedanigheden van den maker in het licht, die onder de beste Belgische toonzetters onzer eeuw verdient gerangschikt te worden.

N^{r} 3 geleidt ons in het *Woud.* Hoor, Blauwaerts prachtige volle stem:

> 't Gerucht verdooft - 't wordt langzaam rustig
> Waar de echo stervend had verbeid.
> Het weeskind en haar vriend vertrokken blij en lustig,
> Als de onschuld door den moed geleid.
> En de avond daalt, de sterren flikkren aan de kimmen.
> Het schijnt of met het grootsch accoord,
> Dat op dit uur zoo plechtig wordt gehoord,
> Er duizend grootsche stemmen opwaarts klimmen.

Geheel de zaal hing aan des zangers lippen. Treffend viel het koor daarop in:

> Het woud is het toonbeeld van 't menschelijk lot....

De samenstelling van Van Gheluwe heeft een zeer gunstigen indruk gemaakt; zij werd door het publiek op de vleiendste wijze voor den jongen meester bejegend. Er mag van getuigd worden dat zij is gezonde en eigenaardige muziek, vol dichterlijke opgewektheid en ongedwongen en los bewerkt. De voordracht liet bijna niets te wenschen over.

N^{r} 4: zangers en muzikanten gorden zich aan voor *De Oorlog.* Het programma belooft er ons het eerste en tweede gedeelte van. Leve Benoit! zoo klinkt en herklinkt het door de ruime zaal, als om den moed des meesters aan te vuren voor den zwaren arbeid die hem wacht. Leve Benoit! herhalen zangers, zangeressen en muzikanten, en men hoort het uit dien kreet, dat hij opgeweld is uit harten, die samenkloppen niet dat des meesters. De stilte herstelt zich. Daar gaat het er op los. *De Oorlog* is begonnen. Wat eene wegslepende, kernige, doordringende muziek! Hoe doet zij al onze gemoedssnaren trillen, welk eene wereld van beelden toovert zij ons voor den geest, hoe groot een afstand geeft zij ons niet te doorloopen, hoe voert zij ons van

de laagte naar de hoogte en geleidelijk of in duizelingwekkende vaart weer van boven naar beneden! En - maar luister, daar klinkt de wegslepende zilveren melodij der aardgeesten:

Lente kust, met gloeiend minnelonken,
De aarde, nog in winterslaap gezegen.

Wat afwisselende rijkdom van muziek krijgen wij te genieten tot dat bereikt zij het liefelijk stemmige:

> Welkom, lente, welkom! bron van zegen!
> Strooi op aarde uw milde schatten uit.
> Koestrend zonnevuur en frissche regen
> Stove en drenke beurtlings bloem en kruid.

De toonzetter evenaarde den dichter in dit bekoorlijk tafereel van het land- en herdersleven.

Daar volgt de krachtige solozang: de mensch die uitroept dat:

> ...stof is knecht, de geest is heer!

Na de vlijmende wantonen der spotgeesten, die den trotschen menschenzang onderbreken, volgt het brekend, ijzige gezang van den geest der duisternis; daarop het koor der droevig gestemde aardgeesten, die den redeloozen krijg zien naken. Daar beveelt het geweld: 't Zwaard uit de schee! en triomferend roepen de geesten der duisternis na: Te wapen! Hoor de soldaten, door den vechtersroes bedwelmd:

> Op! de trompetten weerschallen!
> De trommels slaan!
> Ten strijd!

En het weegeklag der vrouwen:

> Maagden, moeders, 't is de Dood,
> Die uw geliefden, uw zonen
> Ter slachtbank noodt!

Het klagen der arbeiders, afgewisseld met de bloeddorstige krijgsgezangen en het tartend invallen van den spotgeest en de geesten der duisternis, leidt ons tot het slot van het eerste gedeelte van Benoits meesterlijk oratorio.

In het tweede gedeelte ontvouwt zich de vreeselijke krijg. De uitstekende componist doet zijne hoorders inderdaad al de ijselijkheden van het slagveld aanschouwen met de oogen der ziel Gedurende heel de uitvoering van dit tweede gedeelte is men letterlijk bedwelmd. Men doorleeft al de kansen van een verwoed gevecht. Zóó geweldig is de indruk, zóó diep grijpt deze machtige muziek in al de roerselen van ons gemoed, dat men zich als verlicht gevoelt, wanneer het zwijgen van zangers en orkest eindelijk de begoocheling doet ophouden.

Bij de eerste uitvoering (zie onzen jaargang 1875, blz. 141), noemden wij *De Oorlog* een meesterstuk. Dit getuigenis kunnen wij thans andermaal onderschrijven.

Aan het slot der uitvoering, brachten uitvoerders en publiek den heer Peter Benoit eene inderdaad geestdriftige hulde. Of zij verdiend was!

De uitvoering was zeer merkwaardig en zij zou dit ongetwijfeld nog in ruimere mate zijn geweest, zonder den afmattenden invloed der zwoegende hitte, van welke omstandigheid het onrechtvaardig zou zijn den zangers en muzikanten geene rekening te houden.

Het programma van den derden dag, 15 Augustus, had de IIIe symphonie van K.L. Lanssens tot inleiding. Dit puik gewrocht werd door het orkest op onverbeterlijke wijze voorgedragen.

Uitmuntend werd daarna het eerste deel van Jan Van den Eedens *Jacoba van Beieren* gezongen. Wij gaven dit gedicht van E. Hiel in onze eerste aflevering van dezen jaargang. De samenstelling bevat zeer schoone partijen. Over het geheel, vormt zij een verdienstelijk werk, dat groote verwachtingen van den toonzetter laat koesteren.

Leo de Burbure's *Andante* uit zijne IIe symphonie beleefde vervolgens hare tweede uitvoering. De eerste dagteekent van 1863. Het stuk stond de proef op waardige wijze door. Het orkest had zich als vereenzelvigd met den meester, die zeker voldaan zal geweest zijn over de in allen deele keurige wijze, waarop zijn werk weergeven werd.

Als 4^{e} nummer kregen wij eene brok van de muziek der toekomst te hooren, namelijk de inleiding en het bruiloftskoor uit Wagners *Lohengrin.* De indruk was over 't algemeen zeer gunstig. Het koor, met zijn:

> Ruischt nu, o feestes milde bronnen...

is eene parel van zoete, wegslepende melodij. Flinke uitvoering.

Het concertstuk voor piano-forte, van G. Huberti, hadden wij ongaarne op het anders zeer welgevulde programma gemist, vooral daar het werd gespeeld door eene kunstenares als mev. Schnitzler-Selb, die het wist terug te geven in al zijnen omvang, met al zijne kracht en kleur. Alle hoorders waren verrukt over de kunde der begaafde jonge vrouw.

Als laatste stuk kwam op het programma voor, de *Zegen der wapens*, feestcantate van H. Waelput, voor de eerste maal te Gent uitgevoerd in 1872. Wij hoorden deze cantate voor het eerst. Zij verdiende de eer, gedurende het festival ten gehoore te worden gebracht. De samenstelling is breed opgevat en in een waarlijk rijken en aangenamen toongang geschreven. Sommige partijen zijn echt meesterlijk bewerkt. Het thema, dat de dichter (dr. Van Oyen) zich had gesteld, is door den toonzetter uitmuntend begrepen geworden. 't Heeft hem begeesterd en het was dan ook duidelijk te hooren, dat hij het overal goed aan- en volgehonden heeft. De uitvoering verdient geroemd.

Hiermede ontleedden wij kortbondig en getrouw het groote festival van 13, 14 en 15 Augustus. Het is boven verwachting gelukt. Moeielijker onderneming werd in België op muzikaal gebied nog niet gewaagd en er kan dan ook geen lof genoeg toegezwaaid worden aan de inrichters. De *Société de musique* heeft in den volsten zin des woords, verdienstelijk gemaakt jegens de kunst.

Over de wijze, waarop Peter Benoit het driedaagsche festival heeft geleid, zullen wij het niet ondernemen te spreken. Om een besef te hebben van de kunde, welke hij daarbij heeft aan den dag gelegd, moet men de zangers en de muzikanten hooren. Zij zelven vinden geene woorden om hunne bewondering voor den meester lucht te geven. Een dapper generaal die aan de spits zijner soldaten een zware zegepraal behaald heeft, kan zijnen wapenmakkers niet meer achting, waardeering en genegenheid voor zich inboezemen, dan Peter Benoit veworven heeft bij al de leden van het kunstlegioen, waarover hij in de zaal der Harmonie den staf gezwaaid heeft.

Al de uitvoerders te zamen waren ongeveer 900 sterk. Het orkest bestond uit: 1 solo-viool, 1 hobo-solo, 20 eerste en 20 tweede violen, 14 alt-violen, 11 kleine en 12 groote basviolen, 4 fluiten, 4 hobos, 4 klarinetten, 4 baspijpen, 8 hoorns, 10 trompetten, 6 bazuinen, 2 saxophonen, I contra-baspijp, 3 tubas, 2 pauken, 1 triangel, 1 trom en 1 groote trom.

De solisten waren: mev. A. Schnitzler-Selb (piano), mej. Ad. Biemans (soprano), mev. De Give-Le Delier (mezzo-soprano), mej. M. Sleeckx; de heeren H. Collin (tenor), Ed. Blauwaert (baryton), J. Vercauteren.

Voor het orkest hebben, buiten Antwerpen, verschillende steden des lands en ook Duitschland muzikanten geleverd.

Daarentegen waren al de zangers en zangeressen te Antwerpen aangeworven.

De onder-bestuurder van het festival was de heer H. Possoz. De repetenten waren de heeren J. Moreel, J. Vercauteren en T. Storms; de begeleiders, de heeren J.J. Blockx en F. Mordach.

Onder meer, werd Peter Benoit de volgende hulde op dichtmaat gebracht, door den heer Pieter Vierhout:

Den Heere Peter Benoit, na afloop van het muziekfestival, uitgevoerd te Antwerpen op 13, 14 en 15 Augustus 1876.

Dat haat, dat nijd, dat afgunst huilen,
Uw roem is groot, ô Vlaamsche zoon!
Getuige 't aantal bloementuilen,
U aangeboôn met meenge kroon.
Vrij spuwen dwergen hunnen zwadder
Naar de eerkroon die uw slapen drukt,
Uw hand omvat den top der ladder,
Geen dwerg, die ooit haar nederrukt.
Uw hand, die zooveel honderdtallen
Van kunstnaars met beleid bestiert,
Heeft krachts genoeg om doen te vallen
Den laster, die zijn gifpijl zwiert.
Germanje ziet met wellust neder
Op Wagners kunstgeest, die 't doorgloeit;
En Vlaandrens blik, van liefde teeder,
Hebt gij, Benoit, aan u geboeid.
Ga voort dus, kunstnaar, in 't beklimmen;
Uw Genius scheppe immer voort;
Zijn stralen die steeds heller glimmen
Verduistren wat uw stem niet hoort.
Uw Oorlog, Lucifer en Schelde
Zijn sterren die nooit ondergaan,
Zij brengen lof en eer den Helde,
Die kampt voor Vlaandrens glorievaan.
Nog eens, ga voort, ga voort met strijden,
Verzekerd is uw kunstroem nu;
Doen haat, verfranschingzucht u lijden,
Uw dierbaar Vlaandren lijdt met U!

Antoon Van Ysendyck.
Vervolg van blz. 109.

Zondag 30 Mei ging Van Ysendyck verschillende kerken en gebouwen zien met de heeren Van Immerseel en Verstrepen, twee Antwerpsche fondsenmannen; 's namiddags begon hij het portret van den eerstgenoemde te schilderen, waaraan hij ook geheel den volgenden dag arbeidde. Den 1^{n} Juni begon hij het portret van den heer Ph. Storms, die te Antwerpen in de Huidvettersstraat in het huis thans n^{r} 21 woonde; 's avonds ging hij met Van Immerseel naar den Feydauschouwburg. De twee volgende dagen gewerkt aan voornoemde portretten, den eenen dag 's avonds de Opera bezocht en 's anderendaags tegenwoordig geweest in den tuin Beaujon (Champs Élysées) bij de opstijging van vijf aan elkander gehechte luchtbollen, bestuurd door eene dame, die in de hoogte een vuurwerk afstak; daarna een rijtoer gemaakt over de Montagnes Russes met Berré, Van Immerseel, Verstrepen, Storms en eenen heer Leysen en dezes vrouw, welke laatste in Frankrijk op speelreis waren. 4 Juni, Talma zien spelen in het Théatre Français, den volgenden dag geschilderd en den 6^{n} (Sinxen) gewandeld; 7 en 8, geschilderd eene kopij van Le Sueurs *Paulus*, n^{r} 199 in den Louvre; den 12^{n} het portret van Van Immerseel voltooid; den 13^{n} gewerkt

aan dat van Limelette, en den 14n dat van Storms afgemaakt. Volgens een bijzonder schrijven van den jongen schilder betaalden deze heeren goed en gaven hem vele bewijzen van belangstelling. Hij werkte ook veel in het museum. Den 19n begon hij de schilderij voor Herenthals. Zondag 20, Sacramentsdag: 'In alle de kerken (zoo schreef Van Ysendyck) zyn de processien luysterlyk uytgegaen; in die van St. Germain l'Auxerrois, heb ik het geheel hof gezien, agter het Alderheyligste, den hertog en de hertogin van Angoulême, den graef van Artois, de hertogin van Berri enz. enz., alles met de aldergrootste pracht; alle de wegen waeren gedecoreert met Goblins, en aen de Louvre was een grooten tempel tegen de Pont des Arts.' Van den 21n tot den 30n schilderde hij t'huis en in het museum. Den 30n ging hij naar de Opera, waar men vertoonde *Aladin ou la lampe merveilleuse.* De tien eerste dagen der maand Juli werkte hij aan het tafereel voor de kerk van Herenthals. Den IIn bezocht hij met Berré het kabinet van den heer La Fontaine; den volgenden dag legde hij een bezoek af bij F. Kinson(1) die hem zijne tafereelen toonde en zich onledig hield met de uitvoering van het portret der hertogin van Angoulême en dat eener hofdame in 't zwart gekleed.

Wat voorgaat geeft een gedacht van de wijze, waarop de jonge schilder in de Fransche hoofdstad zijnen tijd doorbracht, en men heeft kunnen nagaan, dat hij daarbij de kunstbezigheden steeds eene ruime plaats voorbehield. Den 6n Augustus 1824 schreef hij aan Van Brée den volgenden brief:

> Mynheer Van Brée,
>
> Ik koom van de schilderijen te zien die hier voor de concours van Roomen dienen, verbeeldende de dood van Alcibiades, waar onder zeer goede en slegte zyn gelyk ordinaire; het inliggend schetsje is het gedagt van die my de beste voorkomt door La Rivière, élève de Mr. Gros, die al verscheiden keeren den tweede geweest is; daer zyn deelen op, die uitmuntend zyn van executie; over de compositie zal ik UEd. laeten oordeelen die zeer veranderd is aen zyn schets dewelke nogtans maer eenen omtrek is; de couleuren zyn zeer blinkend (lumineus), dat ik te weynig heb; zy leeren my ook, gelyk UEd. my dikwyls zegde, dat ik de sujekten te stil traiteer, zonder nogtans exessen te doen, gelyk sommige van dezen. Men zegt dat het wel November zal zijn eer de primussen hier vertrekken; ik vrees dat de dagen dan al zoo kort zyn, als men onder de weg wat wilt zien.
> Van den 15 July is het museum weer geslooten voor de modern salon, maer ik myn schilderyken meest geëyndigt heb en eenige andere studiën, want ik heb nog eenige dagen by gekregen met sommige artisten; nu ben ik aen de schildery van Herenthals bezig, die ik tegen wil doen, en met groot spyt; zy houdt my van veel schoon dingen af, maer ik heb ze beloofd. Ik zou ook moeten een portret *en pied* nog maeken, maer het is om die zelve reden gelaeten, dog een buste (maak ik) omdat het een zeer fraay persoontjen is. In de Luxembourg wil ik nu gaan beginnen en zoo zal myn te kort verblyf hier eyndigen.
> Ik heb gisteren het plaisier gehad by uwe familie te dineeren die u van herte groete. M. Ricquier denkt op het laetst van deze maend in Antwerpen

(1) F. Kinson was te Brugge geboren in 1771, werd later tot schilder van Karel X benoemd, voerde veleportretten van vorstelijke personen uit en overleed in zijne geboortestad den 18n October 1839.

te zyn en zoo naer Amsterdam te gaen met M^{r}. Van Dael; ik meen dat er Berré ook zal komen.

M^{r}. Kinson heeft my zyne werken getoont; wy hebben nog lang van UEd. gesproken en heeft my belast van hem te rappeleeren aan uwe gedagtenis en insgelyks M^{r}. De Meulemeester

> enz. Ik moet gelooven dat het door de menigvuldige schoonheden komt die ik hier zien dat myn eygen werk zoo slecht voorkomt, want het toont my nog veel slegter als in Antwerpen. Geloofd toch niet, M^{r}. Van Brée, dat ik moeyte zal spaeren; als ik maer wist waeraen dat het schilde; ik ben zeer nieuws, gierig om die Expositie te zien; men zegt dat ze zeer brillant zal zyn. Uw famillie en vrinden trachten om UEd. dien tyd hier te zien en vaerwel. Uw aengehechten dienaer en vriend.
>
> Erinnerd my altyd als 't u beliefd aen M^{e}. Van Brée en zoon etc. Myn boeken ontvangen.'

Den 25^{n} Augustus, feestdag des konings, had de opening plaats der tentoonstelling van kunstwerken van levende meesters. Den 5^{n} September schreef Van Ysendyck:

> 'Dat is wederom een nieuw Parys voor my en toont my de schoonste studiën die ik kan wenschen. Van tyd tot tyd heb ik wel eens een plaisierken met mijne vrienden die zeer schrander (?) leven; verders heb ik mijne occupatie genoeg t' huys, zoo dat ik my weynig met de bedorven zeden moet moeyen. Den 25^{n}, koningsfeestdag, zal ik nooit vergeten; ik dacht dat de geheele wereld in Parys verzameld was om hem te vieren; men zegt dat de koning deze maend niet zal uytbrengen; hij is zeer slecht.'

Men weet dat Lodewijk XVIII den 16^{n} September 1824 overleed. Hij werd den 23^{n} begraven met groote plechtigheid te St.-Denis en den 27^{n} deed Karel X zijne blijde intrede te Parijs. Daags te voren, 26 September, had Van Ysendyck zijn tweede stuk voor Herenthals naar Antwerpen gezonden.

Het is van dezelfde grootte als het eerste (zie blz. 100) en stelt voor: *De plechtige inhaling der hostiën*, *welke in processie naar de kerk worden wedergebracht.* Het hangt nog in de voormelde kerk. Men beoordeele deze stukken niet als werken van meester Van Ysendyck, maar wel als gewrochten van den leerling, 23 jaren oud. Deze hechtte zelf niet veel waarde aan dezen arbeid. Aan Van Brée verzocht hij, de laatstgenoemde schilderij 'niet te veel te toonen;' zij was 'wat haestig en te weynig naer de natuer gedaen;' maar hij schreef, dat hij het zoo wel moest doen, 'om er geen geld aen toe te leggen en geene andere studiën te verzuymen.'

Deze reden moge zonderling klinken, maar wie bekend is met de kosten van modellen enz., benoodigd voor eene groote historieschilderij, zal gemakkelijk begrijpen, dat het den jongen schilder, in zijne omstandigheden, onmogelijk was daarvoor zooveel uit te geven als voor degelijk werk gevorderd werd. De primussen van Rome genoten toen slechts een jaargeld van 1200 gulden. Op de schilderijen van Herenthals, die Van Ysendyck zeer karig betaald werden, komen de portretten voor van den deken van Herenthals, den zeer eerw. heer Van den Schoor, pastoor te Poederlé, van den onderpastoor J.B. Caeymaex, dezes broeder Karel en vele anderen.

In verband met deze stukken, zal de volgende karakterschetsende brief van den jongen schilder aan den deken van Herenthals niet zonder belangstelling worden gelezen:

Parys, 22 7ber 1824.

Mr den Deken,

Naer Ued. gegroet te hebben, is het my zeer aengenaem, Ued. schildery met dezen te zenden en hope dat ze U wel mag geworden; gelooft dat deze meer een werk uyt vrindschap als baetzugt is, want den schoonen zomer en de menigvuldige studiën, die ik er door verlooren heb, zyn met geen 12 weerdens van deze te betaelen; ook lagchen de schilders hier met my, als ik hun den prys daer van zegge, want zy betaelen hier meer voor een portrait, dat ik op 14 dagen kan schilderen en waer geen onkosten aen zyn, terwyl dat ik aen dees bynae zal toedraegen; maer ik heb myn belofte willen volbrengen; daerom hoop ik, dat gy aen myn moeder nog een gunstbewyzing ter gelyken tyd zult zenden om uwe wedervrindschap te toonen. De costumen zijn nu zeer exact; die heb ik alle opgezogt in de bibliotheek van Parys en elders; daer zyn ook verscheyde portretten op: Mr Martin wordt er in van een ider gekend, hy staet met de hand aen den mond en den hoed onder den arm, overdenkende met verwondering het werk Gods; zyn oudste zoon, met eene dwaeze nieuwsgierigheyd, komt nevens hem, hy zal welhaest zyn hoed ook afdoen, als hy het beter gezien heeft, want hy is byziende; merkt ook eens of gy geenen schilder erkent in den man, die den berg oploopt; daer zyn er zooveel op, dat ik voor myn zelven geen plaets meer vond als in den persoon van Jan Van Langersteden, en ik geloof niet, dat gy my daer zoudt willen zien; zegt my nu eens, of zy niet beter is als de andere? ik geloof jae.

Het is Ued. waerschynlyk bekend, door Mr Caeymaex (met wien ik dikwyls van Ued. gesprooken heb), hoe zeer ik my behaege by de Franschen; zy doen my nog vroeger opstaen als Mr pastoor van Poederlé (by wien Van Ysendyck te gast was geweest). Ik zal hier nu nog eenige studiën tragten te maeken en op het eynde van de toekomende maand myn broek opschorsen om over de bergen naar Roomen te kruipen.

Adieu, Mr den Deken, ik zal op het spoedigste van uwe tyding verwagten naer dat de schildery in den lyst gevernist is; ik weet niet of Mr Braekeleer voor Ued. schildert; dan zal hy zorg draegen voor het vernissen en anders verzoekt gy den vrind Willems, die heeft wel gezien hoe ik het dede. Ik hoorde met plaisier dat Mr Verellen ook twee schilderyen voor Ued. maekt; laet my eens weten wat zy verbeelden; het zal my zeker zeer aengenaem zyn na myn wederkomst Ued. nog te mogen dienen en meerder middel te vinden om u te doen blyken hoe zeer ik ben Uwen dienstwilligen, ootmoedigen en toegenegen dienaer.

P.S. Veele complimenten. N.B. Aan Willems schildery bevolen en ook aan Mr Martin.

Vóór zijn vertrek naar Parijs had Van Ysendyck het portret geschilderd van vrouwe Anna Elisabeth Van den Schoor, weduwe van wijlen P. Caeymaex, oud drossaard van Lichtaert, zuster van voormelden pastoor; dit portret is nog in bezit van den heer K. Caeymaex, te Antwerpen.

Op 3 October deed onze schilder een uitstapje naar Montmorency, met eenen heer Baunay en bezocht de lijkkapel te St.-Denis; later ontving hij het bezoek zijner landgenooten L.A.F. Moons (1769†1844), J. Paelinck (1781†1839) en Viellevoye en bracht een bezoek aan de kabinetten van Denon en den maarschalk Soult; in het eerste zag hij ‘veel curieusheden, Egyptische en Chineesche;’ het tweede behelsde vele schilderijen der Spaansche school, waaronder een uitmuntend O.-L.-Vrouwebeeld van Murillo.(1) Omstreeks dezen tijd maakte onze jeugdige schilder de kennis van den heer Boursault en dezes

(1) Dit stuk van Murillo (Bartholomeus-Esteban 1618†1682) werd op de verkooping der verzameling van maarschalk Soult (in 1852) door het Fransche staatsbestuur aangekocht voor fr. 615,000 en is thans in den Louvre.

vrouw; zij gingen te zamen den koepel zien van de Sinte-Genovevakerk, beschilderd door A.J. Gros (1771†1835). De echtgenooten Boursault betoonden den jongen kunstenaar veel genegenheid; zij kochten zijne kopij van 1821 naar het dusgenaamde *Strooien Hoedje* voor 1,000 franken.(1) Hij kreeg de portretten te schilderen van den heer Onsmonde en zijne vrouw, van juffrouw Amalia de Limon, ten huize van de markiezin de Monciel, en copieerde het portret van den paus Pius VII, naar L. David. Hij genoot het voorrecht een bezoek af te leggen bij den heer Horace Vernet (1786†1863), dien hij zag schilderen aan het portret van Karel X te paard. Hij legde met den destijds beroemden Mechelschen beeldhouwer A. De Bay (1779†1863) en den vroeger vermelden heer Berré, beide te Parijs gevestigd, een bezoek in de verzameling van den heer Boursault af. In het begin dezer maand October deed Van Ysendyck eene kortstondige ziekte.

(Wordt voortgezet.)

Pomade en zeep.

In een opstel, waarin de professor M.J. de Goeje een werk van den Duitscher Victor Helm over de herkomst onzer teelgewassen beoordeelt en ontleedt, wordt het volgende gelezen: De pomade schijnt, evenals de zeep, eene oud-Belgische uitvinding, want reeds de oude Galliërs waren toiletkunstenaars, zooals nog heden hunne Parijsche afstammelingen.

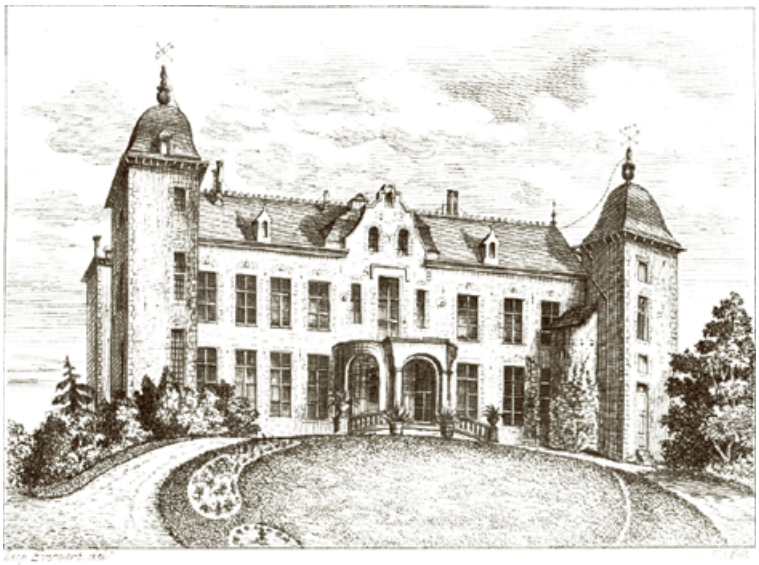

KASTEEL VAN LEMBEEK. TEEKENING VAN LEOP. EVERAERT, STEENSNEDE VAN K. T'FELT.

Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek, door Leop. Everaert en Jan Boucherij.

(1) Het oorspronkelijk stuk, dat aan den heer Stier toebehoorde, werd voor 80,000 frank verkocht aan de heeren Standley en Smits, die het te Londen tegen betaling lieten zien en het later verkochten aan sir Robert Peel, wiens zoon het te Londen nog bezit.

Wij zijn reeds in de gelegenheid geweest, dit nieuwe werk der schrijvers van de *Geschiedenis van Halle* aan te bevelen bij onze lezers. Het zal een schoon boekdeel in 8° vormen met platen, geteekend door L. Everaert en gegraveerd door C. T'Felt, op zeer goed en sterk papier gedrukt bij H. en L. Kennes, te Antwerpen. De prijs bedraagt slechts fr 1.75, wanneer men het beloop in postzegels of in eenen postwissel laat geworden aan de heeren schrijvers, te Halle. Als het moet ontvangen worden met quitantie, wordt het 25 centiemen hooger gesteld.

Wij vestigen andermaal de aandacht op de *Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek;* het is een zeer merkwaardig historieboek, in een boeienden verhaaltrant geschreven, en waarin men tal van feiten en daadzaken aangehaald vindt, die ook voor de betere kennis van de vaderlandsche geschiedenis, in 't algemeen, zeer gewichtig zijn.

Ten bewijze daarvan en om onze lezers in staat te stellen zich als eenen voorsmaak van het aangekondigde werk te geven, ontleenen wij daaraan de volgende bladzijden, betreffende het kasteel en de vrijheid Lembeek:

Het kasteel.

De oude burcht was op het einde der *xvi*^{e} eeuw vernield geworden. In 1618 deed Willem Richardot, baron van Lembeek, een nieuw en prachtig kasteel bouwen, tusschen het gasthuis en de Zenne.

Ten einde de warande tot aan de rivier te kunnen uitbreiden, deed hij de versterkte brug, welke naar de Malheide[1] leidde, afbreken. Wijn- en boomgaarden, bloemparken, enz. werden aangelegd en vijvers gegraven.

Het *neêrhof* was een gebouw met twee vleugels, dat aanvang nam tegenover het klooster der gasthuiszusters, en, de straat volgende tot aan de poort van het kasteel, zich ten Oosten uitstrekte tot aan den Prinsemolen op de Zenne. In dit neêrhof bevonden zich de stallingen en woonplaatsen der dienstboden, waarboven eene lange en schoone gaanderij zich uitstrekte, welke op zuilen van blauwen steen rustte en naar den kant van het Oosten open was. De steenen voor geheel het gebouw werden, even als voor de kerk, ter plaatse zelve uit de groeven gehaald.
Het was eerst in 1621 dat dit grootsche werk voltrokken was.
De plattegrond van het kasteel is bijkans een volkomen vierkant. Het gebouw is twee verdiepingen hoog en heeft op elken hoek een torentje met klokvormig uitgehaald vierkant dak dat met een zeer fraaien windwijzer versierd is. Het bovendeel van het dak is van klavervormige versierselen voorzien, en 4 schouwpijpen, in vorm van Ionische zuilen, prijkener op. Een breed portaal bevindt zich voor de ingangdeur en bestaat uit drie rondbogen, welke op pilaren en op vier zuilen rusten. Zeventien groote en vier mindere vensters zijn in den voorgevel.
De voornaamste zijde is die langs het Oosten, welke uitziet op de warande. Men bemerkt er een groot terras, waarnaar men opklimt langs eenen grootschen en prinselijken trap.
Sedert een paar jaren is er aan het kasteel eenen heerlijken wintertuin toegevoegd, waarin kunstmatige rotsen, watervallen en andere verfraaiingen van den nieuwsten smaak aangetroffen worden.
De voorzaal of vestibuul is eene der ruimste en prachtigste welke ergens in ons land worden gevonden.
De herstelling van het kasteel werd in 1853 aangevangen door de zorgen van den huidigen eigenaar, de heer Paul Claes[2].
Dit jaartal, even als dat der stichting en de naamletters der familiën Richardot en P. Claes, prijkt in gesmeed ijzer op den voorgevel.
Te midden der schoone en uitgestrekte warande heeft de heer Claes eenen bouwvalligen vierkanten toren laten bouwen, ter herinnering aan de oude vestingtorens, welke op die plaats gestaan hebben. Deze toren is gemaakt op den weg, welke vroeger van Lembeek naar de Vlasmarkt leidde, en welke gedempt werd toen Richardot de oude brug op de Zenne deed afbreken.

Privilegiën der vrijheid Lembeek.

(1) Het oude *Mallum* of gerechtsplaats.
(2) In dit jaar heeft de heer P. Claes het kasteel enz. van de familie d'Ursel afgekocht.

Het grondgebied der vrijheid Lembeek was, sedert den bloedigen oorlog die haren naam draagt, onzijdig en maakte derhalve geen deel van de zeventien provinciën der Nederlanden. Het hing slechts af, zooals eene oorkonde[3] het zeer eigenaardig zegt: van *God en van de Zon* (de Dieu et du Soleil) en de heer van Lembeek was alleenlijk gehouden, bij zijne intrede, den eed af te leggen aan God op het heilig Evangelie en op de relikwieën van St.-Veronus.[4]

Aan deze vrije stad behoorden alle rechten op de vischvangst en de jacht, alsmede het recht op 'den wind' en de waterloopen. Daarbij bezat zij het hooger, middelbaar en laag gerecht, met het recht van verbeurdverklaring, genadeverleening en kwijtschelding aan de booswichten, en zulks door al de zeventien provinciën.

De heer van Lembeek bezat eene menigte privilegiën, welke hem eene schier onbepaalde macht verleenden. Zoo mocht hij op het grondgebied zijner vrijheid kwijtschelding van straf verleenen aan al de beschuldigden, zelfs voor elders bedrevene misdaden. Doch daarvoor moest de betichte eene som betalen voor wijn, bepaald door den heer of zijnen officier en berekend volgens de hoedanigheid der personen en de grootte van het misdrijf. De eene helft van dezen wijn behoorde aan den heer, de twee derden van de andere helft aan den baljuw en het overblijvende aan den meier.

Verder had de heer het recht boeten op te leggen tot het onderhoud der politie; hij mocht het recht der *doode hand* uitoefenen op eene geheele wijk van Lembeek, gelegen over de Zenne, en het was hem toegelaten de goederen van bastaards, alsook die zonder eigenaar, in beslag te nemen.

Tot zijne macht behoorde vervolgens de benoeming van den groot baljuw, den meier, de schepenen, den griffier, ontvanger, koster, mamboers der kerk en der armen, en van alle andere officieren, als ook het nazien hunner rekeningen. Hij richtte maatschappijen, broederschappen en vrije ambachten in en gaf hun verordeningen. Hij bezat het toezicht over het hospitaal, benoemde de overste of stelde ze af, aanvaardde of weigerde de zusters en zag de rekeningen van het gesticht na, zonder de tusschenkomst van wie ook.

De heer had vervolgens het begevingsrecht voor den kerkdienst der kapel van Termeeren, en van twee missen, door Jan Francquart ingesteld te Lembeek; het marktrecht en het winkel- of vensterrecht moest hem door geheel de vrijheid betaald worden, benevens het vierde van het geld voortkomende van den verkoop van het zout, de tiende van den wijn en de bieren, welke te Lembeek, te Halle, te Herbecq (Roosbeek?), te Buisingen en te Huisingen werden binnengebracht.

Alle maanden mocht hij het bier en den wijn, welke te Lembeek gebrouwen of verkocht werden, nazien en aan prijs stellen, ten einde de brouwers en herbergiers te beletten de verbruikers door bovenmatige prijzen te benadeelen. Hiervoor moest op ieder stuk wijn een *lot* wijn betaald worden aan de bestuurders.

Op elke ton vreemd bier ontving hij een *lot* en op ieder brouwsel te Lembeek gemaakt en verkocht, twee *loten*, waarvan de helft aan den baljuw

(3) Zie de oorkonde in het besproken werk.

(4) St.-Veronus stierf te Lembeek in het jaar 863. Hij is de patroon der parochie.

en de andere helft aan den meier en de schepenen voor hunne moeite afgestaan werd.
De heer had daarbij het derde van de winst der molens van Rodenem, onder Halle, en van den watermolen te Lembeek, zonder in eenigen last tusschen te komen.
De burgers en dorpelingen van de gemeente waren vrij, onafhankelijk en ontslagen van alle geldheffingen, toelagen, schattingen, belastingen en verdere aandeelen in den 10^{n}, 20^{n} of 100^{n} penning, welke in de Nederlanden geëischt werden, en zulks volgens eene beslissing van den Grooten Raad van Mechelen. Zij mochten vrijelijk handel drijven door geheel het rijk der zeventien provinciën, en vrachtvrij hunne koopwaren binnen Lembeek brengen, langs zee, rivier of te land, zonder markt- of brugrecht, wijntiende of andere dergelijke belasting te moeten betalen. Eveneens mochten zij hunne waren, zooals hout, bier, steenen, graan, enz. bij middel hunner eigene paarden en wagens buiten Lembeek voeren, vrij van alle lasten.
Daarenboven moesten al de personen, geboren en woonachtig in deze vrijheid en in het burgerschap opgenomen, in de zeventien provinciën toegelaten worden om alle ambten te bekleeden, waartoe zij geschikt waren, en zij die hun ambacht binnen Lembeek geleerd hadden, waren vrij en mochten dus overal

hunnen stiel uitoefenen, evenals of zij hem geleerd hadden in de stad zelve waar zij zich wenschten te vestigen.
In geen gedeelte der zeventien provinciën konden de burgers van Lembeek getergd of aangehouden, noch hunne goederen aangeslagen worden. Waren zij plichtig, dan moesten zij naar Lembeek voor den bevoegden rechter gebracht worden, daar geen ander gerechtshof hen vonnissen mocht en aangezien de wet van Lembeek volledig was voor alle persoonlijke rechtsvorderingen.
LEOP. EVERAERT en JAN BOUCHERIJ.

Eene donkere gebeurtenis.
(Vervolg van blz. 119.)

Het ingestelde onderzoek leverde terstond zware gronden van verdenking tegen den aangehouden badknecht. Verscheidene getuigen verklaarden, dat zij, juist op den tijd, dat Frits Krausz, volgens zijne opgaaf, eerst naar zijne woning en toen naar de herberg, *In den Haan* was gegaan, een man met een bochel (Frits was een bultenaar) in den kleinen hof naast het badhuis hadden zien sluipen; anderen hadden denzelfden man met den bochel over het kanaal zien springen en het kleine, verlaten straatje achter den hof doorgaan. Weder anderen hadden Frits later, toen hij, volgens zijne eigene verklaring, de luiken der badkamertjes had gesloten, in het badhuis zien gaan of hetzelve verlaten, en de bazin uit den *Haan* had gezworen, dat Frits dien avond bij het betalen van zijn gelag een goudstuk had laten wisselen. Deze omstandigheden en andere gaven den schijn, dat hij de moordenaar was. Des barons zaakwaarnemer Sellmann werd ontboden, en zette de vervolging van den vermeenden moordenaar streng door, en de gerechtsbeambten wedijverden met hem in het zoeken naar nieuwe overtuigende bewijzen. Daarbij had Frits in de gevangenis eene poging tot zelfmoord gedaan, in welker uitvoering hij echter was verhinderd door de waakzaamheid van den cipier. De rechter wees hem aan als de moordenaar.

Dit treurige voorval had echter niemand zoo diep getroffen als mijne familie. Ik had op dien middag met eenige bekenden een klein uitstapje naar buiten gedaan, nadat de majoor zijn afscheid had genomen, en was eerst na 10 ure 's avonds te huis gekomen. Twee mijner vrienden hadden mij en eene bij ons wonende dame uit den Elzas tot aan de huisdeur vergezeld, waar mijne moeder ons ontving met de aanmerking, dat baron Schreitberg nog niet t'huis was, hetwelk ik niet anders konde verklaren, dan dat hij vermoedelijk zijnen broeder nog een eind wegs had vergezeld. Toen den volgenden morgen de treurige tijding ons werd medegedeeld, was Eliza in zwijm gevallen, mijne moeder de onmacht nabij, en toen eerst vernam ik, dat de baron eenige dagen geleden Eliza een schriftelijk huwelijksaanzoek had gezonden en haar driedagen bedenkingtijd had gegeven. Men denke zich daarom den vreeselijken indruk dier gebeurtenis op de beide vrouwen. Ik vernam nu eerst, dat Eliza den baron reeds lang had bemind, dat hij reeds voor jaar en dag mijne moeder tot vertrouwde zijner genegenheid gemaakt, maar ook haar stilzwijgen verlangd had. Mijne moeder herstelde wel is waar weder van den schrik, maar de levenslust van

Eliza was verdwenen. Zij weigerde eene som van tienduizend gulden, welke Sellmann haar in naam van baron Joseph, den algemeenen erfgenaam zijns broeders, had doen ter hand stellen. Baron Joseph had de tijding van den dood zijns broeders te Parijs ontvangen, waarheen hij zich had begeven; hij kwam eerst na de begrafenis in onze woonplaats, legde een rouwbezoek bij ons af, bij hetwelk hij echter met geen enkel woord sprak van de nadere betrekking waarin de vermoorde met onze familie had willen komen, waarvoor wij hem dank weten. Hij had zich gedragen op eene wijze, die met zijn karakter geheel overeenstemde, zonder onnoodige praal van woorden. Het speet hem slechts, dat een zoo voortreffelijk, stil mensch als zijn broeder was, op eene zoo treurige wijze aan zijn einde was gekomen. Hij had aan de armen der stad en eenige liefdadige inrichtingen aanzienlijke sommen geschonken, bij eenen beeldhouwer een eenvoudig gedenkteeken voor het graf van zijnen broeder besteld, openlijk dank betuigd aan allen, die deelneming hadden getoond met het lot des vermoorden en daarbij de hoop te kennen gegeven, dat de schuldige, die, in zijne onzalige verblinding, zulk een leven had verwoest, door de goddelijke gerechtigheid spoedig zoude worden bereikt. Toen was hij vertrokken, en men vergat hem weldra.

(Wordt voortgezet.)

Kroniek.

Antwerpen. - De heer Th. Van Lerius en de juffrouwen zijne zusters hebben aan het museum geschonken het portret huns broeders, door Joseph Van Lerius in 1852 zelf geschilderd op voor waarde dat zij er het vruchtgebruik mogen van behouden. Door deze edelmoedige gift, die den schenkers tot eere strekt, komt het museum in bezit van een in alle opzichten, ook voor de geschiedenis der Antwerpsche school, merkwaardig portret. (Zie, over deze schilderij, onzen loopenden jaargang, blz. 51.)

Buitenland.

Parijs. - De Fransche aardrijkskundige maatschappij heeft van Frederik Spitzer, die eene der merkwaardigste verzamelingen van voorwerpen uit de middeneeuwen en het tijdperk der kunstherbloeiing bezit, een lichtdruk van het kust- of havenboek, alias Portulan, ontvangen, 't welk aan Philips II, zoon van Karel V, werd aangeboden en uit 14 platen bestaat, waarvan de eerste keizer Karels portret voorstelt; de tweede vertoont Philips II, die den aardbol uit de handen van God den Vader ontvangt en geeft het volgende onderschrift te lezen: *Philippo Caroli Aug. F. Optimo Principi Providentia.* Aan den kant bevindt zich de keizerlijke adelaar; rechts en links wordt de bliksem voorgesteld met de spreuk: *Lucemque metunque.* De andere platen bestaan uit halfronden en andere aardrijkskundige kaarten, omgeven door de fijnste en meest verschillende afbeeldingen, welke aan den beroemden Italiaanschen miniatuurschilder Julius Clovio worden toegeschreven. Het Portulan is van 't jaar 1539 en er wordt vermoed, dat keizer Karel het voor het onderwijs van zijnen zoon heeft laten vervaardigen. Aan den lichtdruk gaat eene inleiding vooraf van Spitzer en Wiener, leeraars aan het lyseum Fonbanes. Het werk is niet in den handel. Wij gelooven niet dat de Antwerpsche stadsbibliotheek het reeds bezit; het stedelijk bestuur van Antwerpen zou goed doen een exemplaar aan te vragen; ongetwijfeld zouden de heeren Spitzer en Wiener het bereidwillig geven.

Koninglyke Maetschappy ter Aenmoediging der Schoone Konsten Antwerpen
Een-en-twintigste driejarige tentoonstelling
1876.

TEEKENING VAN HET DIPLOMA DER MAATSCHAPPIJ, DOOR F. DURLET.

De opening der tentoonstelling had op 13 Augustus ten 10 ure plaats. Zij bevat 1445 kunstwerken. Buitendien werden er een groot getal geweigerd, een gedeelte wegens onvoldoende kunstwaarde, andere omdat de commissie van beoordeeling vond, dat er misbruik gemaakt was van lichaamsnaaktheid. De afwijzing van laatstgemelde stukken heeft veel opspraak verwekt. Er is zelfs gewaagd, van het stichten eener nieuwe maatschappij, die zich zou gelasten met het inrichten der 3-jarige tentoonstellingen. Volgens verordeningen der maatschappij, moeten *onzedige* stukken geweigerd worden, en die bepaling zal ongetwijfeld door niemand worden gewraakt; daarmede werd echter natuurlijk niet bedoeld stelselmatige uitsluiting van naakte beelden of figuren; wij hebben die overigens aangetroffen op vorige tentoonstellingen door de maatschappij ingericht. Waren de thans wegens naaktheid geweigerde stukken al dan niet onzedig? Wij kennen die gewrochten niet en kunnen derhalve de handeling der aannemings-commissie niet beoordeelen. Wij weten niet of die rechtvaardig of onrechtvaardig te werk is gegaan. Om dit tot een zeker punt te kunnen afmeten, zou het te wenschen zijn dat geweigerde stukken onder de oogen van 't publiek konden gesteld worden.

Den dag der opening van de tentoonstelling had, volgens gewoonte, de beoordeeling plaats der verschillende prijskampen door de maatschappij uitgeschreven (zie 1875, blz. 154) en werd den overwinnaren in de prijskampen en den juryleden, in de restauratie *Rocher de Cancale*, een feestmaal aangeboden, waaraan ook deelnam de heer Gambart, de gekende kunstkooper; deze heer heeft op dit feestmaal eene

verkleinde kopij van Van Lerius' *Paul en Virginie*, voor het Antwerpsch museum, ten geschenke gegeven.

Voor de beeldhouwkunde waren 7 werken ingezonden; de prijs werd toegekend aan George Geefs; eene eervolle melding bekwam het beeld n^{r} 1, van Frans Joris, van Deurne; keurmeesters, de heeren Jos. Geefs, J. Ducaju, J. De Braekeleer, P. Puyenbroek. C. Fraikin, C. Van Oembergen, Buekens en E. Melot.

Klassieke bouwkunde: 11 mededingers; de prijs werd toegekend aan de teekeningen onder kenspreuk *Sic transit gloria mundi*, van Frans Verwimpt, van Antwerpen; keurmeesters,

heeren P. Dens, E. Gife, J. Schadde, F. Laureys, E. Balat, Pauli, E. De Curte, H. Beyaert en Winand-Janssens. Er is een tweede prijs toegekend van fr. 400, aan het ontwerp voor opschrift voerende: *A l'aventure.*

Gothieke bouwkunde: 12 mededingers; de prijs werd toegekend aan de stukken voor kenspreuk dragende *Ave*, van Frans Van Dyck, van Antwerpen. Er zijn twee prijzen van fr. 400 toegekend aan de teekeningen voor opschrift hebbende: *Chi va piano*, *va sano* en aan dat van: *Il faut profiter du passé et servir le présent.* Voor het eerste heeft zich doen kennen J. Baes, van Brussel.

De heer N. De Keyser, bestuurder der koninklijke academie, heeft niet tentoongesteld; daarentegen munten eenige zijner oude leerlingen inderdaad uit: als dusdanig noemen wij P. Van der Ouderaa, K. Ooms, W. Geets, E. Sibert, J. Van Beers, E. Carpentier, enz. enz.

In het geschiedkundig vak verdienen de drie tafereelen van FERDINAND PAUWELS, welke hij reeds te IJper in muurschildering uitvoerde en waarvoor deze tot model dienden (zie 1876, blz. 137), allereerst genoemd te worden; dat is degelijke kunst, en doet zooveel te meer betreuren dat de meester zijne stad en zijn land verlaat, om zich te gaan stellen aan het hoofd der academie van Dresden. (Zie blz. 88.) Opgevoed als het ware onder de leiding van Gustaaf Wappers, oud primus van Rome, gerijpt door studie en onderwijs in het geleerde Duitschland, waar hij verscheidene jaren reeds de schilderkunst onderwees, was hij de man om diensten te bewijzen aan de Antwerpsche school en het land te verheerlijken dat hem zag geboren worden. De drie van hem voorhanden zijnde stukken stellen voor: *Philips van den Elzas*, *graaf van Vlaanderen*, *in* 1187 *een bezoek afleggende in het O.-L.-Vrouwegasthuis te IJper.* Deze fraaie samenstelling is rijk van kleur; alleen het tooisel der nonnen en de beddekoetsen schijnen ons te weelderig voor een gasthuis der 12e eeuw; over 't geheel is het echter een uitmuntend stuk, welk in het hedendaagsch museum eene plaats zou verdienen. Niet minder merkwaardig is, ofschoon wij aan het genoemde stuk de voorkeur geven: *Joanna van Konstantinopel die in* 1216 *op Goeden Vrijdag gevangenen in vrijheid stelt.* Die Schaldis tusschen de gevangenen bevalt ons echter niet. Het derde stuk stelt voor: *Ferdinand van Portugal*, *graaf van Vlaanderen*, *in oorlog met Frankrijk* (1214), *gebiedt het magistraat van IJper de versterkingen te bouwen.* Is schoon van kleur, maar wat conventioneel behandeld.

P. VAN DER OUDERAA'S *Weduwe van graaf Lamoraal van Egmont*, *te Antwerpen door jonker Emanuel Van Stembor aan den binnen-burgemeester Willem De Vos*, *aan den schout Simon van de Werve en aan de andere leden van het magistraat voorgesteld*, is eene zeer puike schilderij, die ook uitmunt door goede samenstelling. De edele figuur der diepbeproefde Sabina van Beieren maakt op den toeschouwer een treffenden indruk. De behandeling der nevenpersonen, de freule die Sabina vergezelt, de jonker van Stembor, de leden van het magistraat, de schout, de zaal van het stadhuis enz., is geheel op de hoogte van het moeielijk onderwerp, dat de bekwame schilder zich had gekozen.

WILLEM GEETS, bestuurder der academie van Mechelen, heeft groote vorderingen gemaakt. Zijne *Bezwering van Joanna van Castilje* is een goed opgevat, zorgvuldig geteekend en fiksch geschilderd stuk. Rechts van den toeschouwer zit Joanna van Castilje aan een venster, waarvan de luiken gedeeltelijk open zijn en langs waar het licht heerlijk spelend in de zaal dringt. De vertwijfeling laat zich lezen op het gelaat

der ongelukkige vorstin. De afgebeelde paters en koorknapen zijn opperbest getroffen. Enkel schijnt de gestelijke diede bezwering uitspreekt ons wat al te theatraal, en de knaap, die de koorkap draagt, staat te ver van den prelaat verwijderd.

JAN VAN BEERS zond drie stukken van groote afmetingen naar de tentoonstelling. Op alle drie drukt de stempel van een krachtig en eigenaardig talent. De kleinste schilderij stelt een *Baanwachter* voor; de man staat links van den toeschouwer; het overige van 't ruime doek is eene besneeuwde vlakte, doorsneden van een ijzeren-weg, waarop in de verre verte eene locomotief komt aanstoomen. Wij noemen dit tafereel eene zonderlinge schilderij, doch uitmuntende door zeldzame eigenschappen. '*s Volks dank*, is de titel, door den schilder gegeven aan het groote, aangrijpende tafereel, waarop hij Jacob Van Artevelde heeft afgebeeld, gelijk hij, gruwelijk vermoord, door de Gentenaars achtergelaten werd op den openbaren weg. Tegen een hek, in het gras, ligt het lijk van den held; in de verte, nog half beneveld door de nachtlucht, grauwt het belfort. De schildering is meesterlijk te noemen. In zijn derde stuk, dat zeker 7 meters lang is, vertoont ons Van Beers de *Uitvaart van Karel-den-Goede*, *graaf van Vlaandren*, *den* 22^{n} *April* 1127, *in St-Christoffelskerk te Brugge.* Verdient de kleur, alsmede de samenstelling, den meesten lof, ons dacht dat niet overal de laatste hand aan gelegd was. Hoe of het zij, gelijk de schilderij is, mag zij den kunstenaar aangerekend worden als een gewrocht, dat hem in alle opzichten tot eere strekt.

Aan K. OOMS, die zijne *Verboden lezing* tentoonstelde, door ons reeds vroeger loffelijk vermeld, is de onderscheiding te beurt gevallen, dat het fraaie stuk werd aangekocht voor het rijksmuseum. Des schilders *Volkomen geluk* is een werk van veel verdienste, ofschoon het eigenaardigheid mist en deelen wat glasachtig van kleur blijken. Zijn *Philips II* (zie blz. 31), gekocht voor het Antwerpsch museum, geniet minder bijval dan de *Verboden lezing.*

FRAUSTADT stelt ten toon *Nevelingen* (zie blz. 142, jaar 1875) en een goed behandelde *Muzikant en poetsenmaker.*

HENDRIK SCHAEFELS stelde ten toon, buiten een fraai *Gezicht op de Palingbrug te Antwerpen*, eene afbeelding van eene *Scheepstimmerwerf te Antwerpen*, in den Franschen tijd, terwijl eene korvet op de slede wordt gebracht. Deze schilderij behoort tot de beste der pronkzaal. Zij strekt haren maker tot eer. Geheel de voorstelling is vol leven en ongemaakte beweging. Het geheele stuk is krachtig en vast gepenseeld. Slechts zouden wij wat meer afwisseling gewenscht hebben in de kleeding van de mannen die den kaapstander draaien.

E. SIBERTS *Vermoeden des jagers* is een verdienstelijk stuk, dat evenwel zeer verre overtroffen wordt door *Een lijkdienst*

in de Antwerpsche hoofdkerk (XIXe eeuw), van denzelfden schilder. Laatstgenoemd tafereel kenmerkt zich door inderdaad uitstekende hoedanigheden.

C. SOUBRE (Luik) schonk ons in een *Feestmaal van geuzen* en *Cromwell en zijne dochter lady Cleypole* twee schilderijen welke van degelijke kunst getuigen, doch waarvan het eerste ons niet geheel op de hoogte scheen van des schilders talent.

J. STALLAERT schilderde *OEdipus en zijne dochter Antigona* en, in een ander tafereel, de schoone *Hebe*, de voorschenkster van de Olympische goden. Beide stukken zijn met veel talent en groote zorg behandeld. Zij doen des schilders faam waardig gestand. Eenige uitbreiding van het landschap zou, gelooven wij, het eerste stuk nog hebben doen winnen.

Voor H. BOURCE's drie schilderijen, *Stil! Avondoefening* en *Vernield*, hebben wij niets dan lof. De onderwerpen zijn vol gevoel en geheel in den hun passenden toon uitgewerkt met die keurig- en breedheid welke den meester eigen is. Wij hopen dat een van het drietal en wel bij voorkeur het stuk dat getiteld is *Vernield* (zijnde eene voorstelling uit het visschersleven, daags na eenen storm), den weg naar het Antwerpsch museum moge vinden.

M. MUNKACSY (Parijs) leverde een inderdaad prachtig stuk, een meesterlijk gewrocht, in het *Binnengezicht eener schilderswerkplaats*. De achtergrond dacht ons evenwel wat zwart.

E. CARPENTIERS drie schilderijen verdienen eene eervolle melding. Zij zijn getiteld: *Er komt verraad*, *De zinnelooze* en *De bannelingen.* Het laatste is zeer gevoelvol uitgedrukt.

J. GARNIER (Parijs) stelt ten toon eene schilderij, getiteld: *De overspelers* (die, tot straf, door gerechtsdienaren langs de straten worden omgeleid). Bevat het stuk hoedanigheden die voor het talent van den maker pleiten, over het geheel doet het geen gunstigen indruk.

In het genre, leverde onze beroemde JOS. DYCKMANS eene derde voorstelling van zijn beroemden *Blinde.* Ditmaal staat de man recht, is het stuk grooter van omvang en bevat het eene groep figuren meer. Onnoodig te zeggen dat het uitmuntend geschilderd, fijn afgewerkt en breed behandeld is. Meer dan eens, al of niet gewijzigd, hetzelfde onderwerp behandelen, is wel het middel om een meesterstuk te scheppen en in de uitvoering zoo na mogelijk de volmaaktheid te bereiken. Eene goede les voor vele schilders, wier gewrochten zouden winnen indien dezelve hermaakt werden. De stukken van Dyckmans zijn altijd parels te noemen, maar ook welke zorg wordt er door den meester niet aan besteed! De tentoongestelde *Blinde* is het eigendom van den heer Gambard.

F. DE BRUYCKER die, wat de uitvoering betreft, de lessen van zijnen vroegeren meester Dyckmans goed te baat heeft genomen, heeft eene uitmuntende broeikas geschilderd, onder den titel: *Eene les in plantkunde.* De voorgestelde planten zijn inderdaad groeilevend te noemen. Niet minder keurig geschilderd is het lieve stuk, getiteld: *De doorn* (twee meisjes die bloemen gezameld hebben; een der meisjes is door een rozendoorn in den vinger geprikt). *De doorn* is aangekocht voor de verloting. *Mijne lotgevallen*, zoo heet des schilders derde stukje, waarop, geheel naar het leven, twee bejaarde vrouwen en een meisje zijn afgebeeld; gelijk het opschrift aanduidt, verhaalt de eene vrouw hare levensgeschiedenis.

C. CAP stelt onder den niet zeer duidelijken titel *Poets wederom poets* een stuk ten toon, waarop een priester is afgebeeld, die zich eenen tand laat trekken. Verdient de uitvoering geroemd, de achtergrond zou gewonnen hebben, door in wat stilleren toon behandeld te zijn.

P. BAUMGARTNER (Munchen) stelt drie zeer fijn geschilderde tafereeltjes ten toon.

J. BERG (Amsterdam) vertoont ons eene Hollandsche gelagkamer, zeer goed van kleur. Des schilders *Laatste gooi* heeft verdiensten, maar deelen van de teekening zijn minder goed verzorgd.

E.J. BOKS' *Ontvangst*, *Groote opkuisching* en *Aan het venster* zijn drie verdienstelijke stukken. Het tweede stuk is aangekocht voor de verloting.

T. CLEYNHENS' *Monik muzikant der* XVIe *eeuw* kenmerkt zich door zorgvuldige bewerking. Des moniks kleed dacht ons wat licht.

D. COL schilderde onder den Franschen (!) titel *Enseignement obligatoire* een bejaard burger en dezes vrouw, die eenig voorwerp in een water geworpen en daarna hunnen hond gedwongen denzelfden weg hebben doen ingaan, om het er uit te halen, eene kunst waarvan Fideel zich geen begrip schijnt te vormen. Opvatting en teekening verdienen lof, maar de schildering en kleur van het stuk zijn tamelijk erg conventioneel.

L. ALMA TADEMA's *Badplaats in het oude Rome* mag genoemd worden een schoon stukje, van zeer fijnen toon.

W. ANGUS' *Uitgang der kerk* vormt een aangenaam tafereel. Jammer dat de kleur niet natuurlijker is.

P. BEAUFAUX' *Nieuw tooisel* en *Jonge Italiaansche vrouw* zouden in krachtigeren toon dienen behandeld te zijn geworden. Overigens zijn het goede, maar al te veel gelikte stukken.

C. CLAES (Tongeren) is als naar gewoonte conventioneel in zijne kleur, wat veel afbreuk doet aan de waarde van zijne overigens zorgvuldig en gevoelvol bewerkte stukken.

E. CLAUS (Antwerpen) heeft vorderingen gemaakt, blijkens zijne *Twee gestrafte vrienden* en *Colombina.*

E. DE BLOCKS *Minnedrank* kenmerkt zich door kracht van kleur, maar is, over het geheel, niet op de hoogte van des schilders faam.

P. KREMER, die als historieschilder eene sinds vele jaren gevestigde faam bezit, heeft ditmaal twee genrestukken tentoongesteld, welke zeer verdienstelijk te noemen zijn. *De wildstrooper* bevalt ons het meest. Met veel dramatische waarheid maalde ons de schilder een jager en dezes zoon, die wanhopige gebaren maken bij het zien dat hun hond, met hen van een strooptocht teruggekeerd, doodelijk gekwetst is door het vuurschot van eenen jachtwachter. *De wijndief* is niet minder eigenaardig. Een knecht, die er anders tamelijk snulachtig uitziet, wordt door zijnen meester betrapt in den goed voorzienen wijnkelder. Hij loochent dat hij op den wijn uit was, doch terwijl hij zijne onschuld betuigt, springt de kurk van de flesch champagnewijn, die met den hals te voorschijn komt uit den zak van den ontrouwen dienstbode.

t.o. 133

A. DE WILDE'S *Jagersrust* krijgen wij hier veel verbeterd andermaal onder de oogen. Het stuk bevalt ons veel meer dan zijn *Onverwacht bezoek.*

A. DILLENS' *Vertrouwelijke mededeeling* is nogmaals ontleend aan Zeeland, dat wel des schilders Californië mag heeten. Het is een zeer aangenaam, flink geschilderd stuk, aangekocht voor de verloting.

L. DANSAERT (Brussel) geeft ons eene *Dansles* te aanschouwen in een goed doorwerkt stuk, van zeer gepaste kleur. Loffelijk vermelden wij ook des kunstenaars *Toast.*

A. DE BERGH (Antwerpen) stelt drie goede tafereelen ten toon: *De vos op loer* (verkocht voor de tombola), *Nogmaals wederzien* en de *Jonge bedelaar.*

H. DE BRAEKELEERS *Vioolspeler* noemen wij als het beste van de drie stukken, die deze verdienstelijke schilder ter pronkzaal zond. *Grootmoeders feestdag* is ook zeer schoon.

FERD. DE BRAEKELEER vader gunde ons 't genoegen nogmaals nieuwe stukken van hem te aanschouwen: de *Cathrien*! *Cathrien!!* en *Het kaartspel*, naar opvatting en bewerking geheel in overeenstemming met het eigenaardig talent van den onvermoeibaren meester.

A. GLIBERT (Brussel): zijn *Oudheidkenner*, uit den tijd der eerste Fransche republiek, is een portretstukje te noemen, zoo schijnt alles daarin naar het leven, naar de natuur in 't klein geschilderd. Aangekocht voor de verloting.

L. GOUPIL, van Parijs, thans te Antwerpen woonachtig stelt drie stukken ten toon, welke door goede hoedanigheden uitmunten, vooral de *Overweging*, door ons reeds vroeger als een verdienstelijk gewrocht vermeld.

C. GUSSOW (Weimar) vertoont ons, onder bijna Vlaamsche kleur, een flink gepenseelde *Boer uit het Zwartewoud.* Des schilders *Boekminnaar* is zeer goed van kleur, en daarenboven vol geest van opvatting en uitvoering.

J. HEYERMANS' *Dorpswinkel* en *Bekommeringen* teekenen wij als zeer verdienstelijke stukken aan. Het tweede is aangekocht voor de verloting.

F. MEERTS' (Brussel) *Kerkmeesters* zijn als toonbeelden te roemen. Zijne *Oude markt te Florence* zagen wij met genoegen hier terug.

(Wordt voortgezet.)

Eene donkere gebeurtenis.
(Vervolg van blz. 129.)

In onzen kleinen kring werd de vermoorde niet vergeten. Wij hadden aan het gerecht medegedeeld op welken voet wij met den baron stonden. Mijne zuster was hierin een sterke geest en kende geene angstige menschenvrees. Zij zag er een heilige plicht in, de rechtsbeambten te helpen in het zoeken des moordenaars. Hoewel bleek en inwendig lijdende als eene geknakte roos, stond zij met vasten blik voor den jongen rechter van onderzoek, die haar moest ondervragen, en legde hare verklaringen openhartig en zonder omwegen af. Maar te huis was zij geheel anders. Daar overmande haar de namelooze smart wegens den vermoorde en zij verzonk in eene treurigheid, die iets aanstekends had. Eliza was een meisje geweest van geest en karakter, van eene edele, rijk begaafde natuur. Het harde lot der ontbering, dat reeds vroeg haar deel was geweest, om mij mijne studiën te doen voltooien, had haar niet

verbitterd, maar eer den adel en de schoonheid harer ziel verhoogd. Zij had in de jaren van haren bloei geen aanbidder gehad noch gezocht, maar toen de baron haar naderde en in het geheim om haar aanzoek deed, werd haar hart met hem vervuld, en de hoogachting en vereering voor het karakter en den persoon van dezen man veranderde bij haar in de innigste en heiligste liefde, die misschien juist door het geheim, dat deze wederzijdsche neiging omgaf, des te heviger was geworden. Wij vernamen eerst later, dat zij met den baron reeds sedert jaar en dag briefwisseling gehouden en zijn aanzoek eerst had afgewezen, deels om hare moeder niet te verlaten, deels omdat het tegen haar gevoel streed, de gemalin te worden van eenen man, die in stand en vermogen zoo ver boven haar was, en de verdenking van haar af te wenden, dat zij hem in haar net had gevangen. Maar eene beminnende echtgenoote zoude zijnen dood niet hartelijker hebben kunnen betreuren, dan Eliza. In deze heilige smart vertoonde zich het onbaatzuchtige, edele en verhevene karakter van Eliza, en dit zoude haar reeds dierbaar gemaakt hebben aan ons hart, zelfs al had het snelle afnemen van de kracht en gezondheid van het meisje ons nietdoen vermoeden, dat wij haar niet lang meer zouden bezitten.

Maar nog eene andere omstandigheid kwam hierbij, die ten minste mij bepaalder met het treurige einde des barons bezig hield. Zooals ik reeds heb gezegd, moest het rechtsgeding tegen den badknecht Frits Krausz, den eenigen op wien verdenking rustte, door een jongen beambte worden geleid die zeer eergierig en zelfzuchtig werd genoemd, en zich scheen te hebben voorgenomen zich door dit proces een naam te maken. Zooals bekend is, was bij de toenmalige schriftelijke behandeling van lijfstraffelijke zaken het lot van den beschuldigde veel meer in de hand des rechters van onderzoek dan dit heden het geval is bij onze openbare rechtbanken van gezwoornen, die ook hare gebreken hebben. De heer Meyer, de rechter van onderzoek, was bij het hof goed aanbevolen en met verscheidene hooge staatsambtenaren in onzen kleinen staat vermaagschapt; hij speelde eene rol in de maatschappij en konde daarom verwachten dat men zijnen ijver in de tegenwoordige zaak gereedelijk zoude erkennen. Hij had zich in het hoofd gezet, den badknecht schuldig te vinden en te overtuigen. Hij droeg zorg, de openbare meening zoodanig te leiden, dat men den beschuldigde voor den moordenaar hield. En nochtans waren er velen, die aan de schuld van den badknecht niet konden gelooven, en onder hen was ook ik. De arme jongen was mij sedert vele jaren bekend als eene goede, edele ziel, steeds gezind tot scherts of luim en met veel geest begaafd. Hij had sedert vele jaren tot algemeene tevredenheid in het nieuwe badhuis gediend en zich meermalen onderscheiden door eerlijkheid in het teruggeven van achtergelaten beurzen en kostbaarheden. Hij betuigde zijne onschuld en zijne gehechtheid aan den vermoorde, die steeds vriendelijk en mild tegen hem was geweest, met de duurste eeden; hij bewees, dat hij het bewuste goudstuk van eene oude dame, die op den dag van den moord, na een verblijf van eenige weken was vertrokken, voor een drinkgeld had ontvangen. Hij liet zich

door geenerlei strikvragen afleiden van hetgeen hij had verklaard omtrent de begeleidende omstandigheden van den moord en zijn gedrag en verblijf op dien avond. Vergeefs! In de verklaringen bleven steeds eenige gapingen, die tegen hem getuigden. Zoo had hij het kwartier tusschen zijn vertrek uit het badhuis en zijne komst in den *Haan* daardoor zoeken te verklaren, dat hij nog in zijne woning was geweest om eene pijp en tabak te halen, maar hij had dit bezoek niet kunnen bewijzen, daar de weduwe Spittler en hare beide zonen op eene bruiloft te Frohnbach, een naburig dorp, waren geweest en er niemand te huis was. Kortom de uitslag van het onderzoek was tegen hem en het openbaar ministerie eischte dat de beschuldigde, ondanks zijn ontkennen, zou beschouwd worden als de moordenaar.

Toen de tijd kwam, dat het den armen kerel veroorloofd was, een advocaat te nemen, viel zijne keus op mij, en het gerecht stelde mij van ambtswege aan tot zijnen verdediger, want dergelijke zaken pro-Deo werden, volgens oude gewoonte, den jongsten advocaat opgedragen. Het was voor mij eene pijnlijke zaak, maar ik wijdde mij daaraan met kracht en zonder acht te geven op mijn eigen gevoelen. Ik nam kennis van de stukken en was weldra overtuigd, dat Frits Krausz onschuldig was, dat een samenloop van verschillende niet opgehelderde gronden van verdenking tegen hem getuigde, dat er nergens een overtuigend bewijs aanwezig was, doch dat alle bewijsgronden slechts kunstig waren ineengeweven. Ik onderzocht den geheelen levensloop van den beschuldigde en vond nergens punten, die lieten besluiten tot eene zoo groote zedelijke verwaarloozing, dat zij van een mensch een moordenaar en dief konden maken. Ik bezocht de weduwe Spittler en sprak met haar een uur lang over den man, die zeven jaren lang haar huisgenoot was geweest, en hoe voorzichtig en bedachtzaam de oude vrouw ook in al hare woorden was, maakte zij niet de minste zwarigheid, als hare innige overtuiging te kennen te geven, dat Frits onschuldig was; zij wilde mij eene kleine som gelds opdringen, opdat ik mijn uiterste best zoude doen om Frits van de doodstraf te redden. Deze vrouw maakte toen een merkwaardigen indruk op mij; zij was eene kleine, rustige vrouw van omtrent 45 jaren, met verstandige oogen, eene zekere vastberadenheid, gelijk men niet zelden vindt bij lieden uit het volk, die van hunne vroegste jeugd af hard moeten werken en vele tegenspoeden ondervinden. Zij gaf al hare verklaringen over het vinden van het lijk en over de levenswijze van haren huisgenoot zoo duidelijk en bepaald, dat ik mij er over verwonderde. Alles wat zij bijbracht en zegde liep daarop uit, dat Frits, volgens haar, *niet* schuldig was aan de hem ten laste gelegde misdaad.

(Wordt voortgezet.)

Zwarte rozen.

Zekere heer C.G. Ernest, te Stockton, in Californië, is er in gelukt *zwarte* rozen te verkrijgen, zoo meldt de Weener *Presse.* Hij zette eene donkerroode roos op den stam van eenen eikenboom, en de looistof inhoudende sappen van dezen boom gaven aan de ontspruitende bloem eene inktzwarte kleur. Tot nog toe is het den heer Ernest niet gelukt, volgens hetzelfde bericht, de verkregene bloemen in hofgrond over te planten, daar zij zeer spoedig verdorren.

Een gezicht uit den Haag.

Bijgaande sterkwaterplaat is een gezicht op ergens een hoekske in den Haag. Wien ons vraagt: waar ‘ergens?’ dien kunnen wij ook nog wel aan eene nadere, eenigszins meer bepaalde inlichting helpen, zoodat hij zich daardoor zeer waarschijnlijk zelfs in staat gesteld zou vinden, des verkiezende, dat bedoelde hoekske in werkelijkheid met eigene oogen op te sporen en aldus na te gaan of de afbeelding zoo getrouw is als zij zich schilderachtig voordoet.

Wij hebben hier namelijk te doen met een gezicht genomen op een punt van den Noord-Westelijken buitensingel te 's-Gravenhage, de residentie der koninklijke familie van Holland.

Wij noemden de voorstelling schilderachtig. Dat zij inderdaad verdient zoo te worden geheeten, zullen onze lezers zonder twijfel gaarne toestemmen.

Zij geeft ons eene van die plaatsen te zien, welke den voorbijganger die oogen heeft voor het eigenaardige dat hij op zijnen weg aantreft, doen stilblijven en toekijken.

Een zulke voorbijganger was de maker van de plaat, die zich niet bepaalde bij eene aandachtige beschouwing van het schilderachtig plekske, maar naar de etsnaald greep en met vaardige hand de teekening aanlegde welke hier wordt medegedeeld.

Zij is het werk van den verdienstelijken Hollandschen schilder Jacob Maris, geboren in den Haag op 25 Augustus 1837. Zijne eerste opleiding in de kunst genoot hij aan de teekenacademie zijner geboortestad en bij de schilders J. Stroebel en H. Van Hove. Met laatstgenoemden kunstenaar kwam hij zich te Antwerpen vestigen. Hij volgde later de leergangen der Antwerpsche academie en maakte groote vorderingen onder de leiding van de heeren Nic. De Keyser en Jos. Van Lerius. In 1866 trok hij naar Parijs. Gedurende een jaar arbeidde hij daar in het werkhuis van A. Hebert. Sedert 1871 is hij teruggekeerd in den Haag. Hij heeft in verschillende genres zeer verdienstelijke stukken geleverd: figuren, landschappen, buitengezichten enz. Er bestaan van hem ook ettelijke goede waterverfschilderingen.

Dat hij met de etsnaald weet om te gaan, daarvan kan, onder meer, het bovenstaande fraaie sterkwaterplaatje getuigen.

Papierverbruik.

Blz. 112 gaven wij eenige bijzonderheden over de groote fabriek van papierspijs van den heer De Nayer, te Willebroeck, in België, en deden tevens kennen, hoeveel papier

de Brusselsche gazetten dagelijks bedrukken. Naar aanleiding daarvan, halen wij hier aan, dat, volgens dr. Rudal, jaarlijks 1800 millioen pond papier gemaakt wordt van verschillende stoffen; hiervan gebruiken de staatsbesturen 200, het onderwijs 180, de handel 240, de nijverheid 180, de drukpers 900 millioen pond. Er zijn 3960 papierfabrieken, waarin 90,000 mannen en het dubbel aantal vrouwen werkzaam zijn. Bovendien houden zich nog 100,000 personen bezig met het verzamelen van lompen of vodden.

Kroniek.

Antwerpen. - Den 27n Augustus werd op St.-Josephsplein, thans Loosplaats, plechtig ingehuldigd het gedenkteeken van wijlen den burgemeester J.F. Loos. Het is gemaakt van witten steen. Op het zeer hooge voetstuk prijkt de stedemaagd, met eene fakkel in de rechter hand. Op de voorzijde het wit marmeren borstbeeld van den vereeuwigde. Aan de vier hoeken zijn vier zittende beelden, voorstellende de Nijverheid (een man met eenen hamer), de Handel (eene vrouw met eenen slangenstaf), de Scheepvaart (een zeevaarder leunend op een anker), de Kunst (eene vrouwenfiguur). Bouwkundige deelen van het voetstuk schijnen eene nabootsing van het bovenwerk der oude stadspoorten te moeten zijn, ten aandenken, gelijk ook herinnerd wordt door het opschrift op de achterzijde: *Antwerpen vergroot*, aan wat de overledene heeft gedaan, om de slooping der oude vestingen te bekomen. Buiten het vermelde, staan op het gedenkteeken nog de volgende opschriften: *Aan J.F. Loos*, *burgemeester van Antwerpen*, 1848-1862, *Afbraak der Spaansche vestingen*, 1859. Over zijn geheel, vormt het gedenkteeken een zeer verdienstelijk werk, dat zijnen maker, den heer Julius Pecher, tot eere verstrekt. (Zie onze jaargangen: 1863, blz. 24; 1862, blz. 38; 1861, blz. 25, enz.)

- De 15 oorspronkelijke inktteekeningen van Frans Van Kuyck, volgens welke zijn uitgevoerd de platen van het album van den historischen optocht van den *Olijftak*, welke is uitgegaan in 1875, zijn aangekocht door het gemeentebestuur en zullen ter stadsbibliotheek bewaard worden.

- In de maatschappij geheeten *Académie d'archéologie* heeft generaal Meyers er zich onlangs over beklaagd, dat van de bijna geheel vernietigde en zoo karaktervolle muurschilderingen van de *Leughemeete*, te Gent, vroeger *Leute Jan en Pauwels huuse*, geene afbeelding bewaard is. Deze klacht is ongegrond. Eene nauwkeurige afteekening van de bewuste schilderingen is sedert jaren uitgegeven door den heer Bethune d'Idewalle. Een gedeelte er van is in kleurendruk verschenen in den *Messager des sciences historiques* van 1868 en later in het *Journal des beaux-arts*.

- De *Camisade van Alençon*, eene schilderij die in het stadhuis hangt, gaat door Van der Haeghen verdoekt en verder hersteld worden door den kunstschilder Sacré.

- De *Fédération artistique* geeft een album uit van eigenaardige teekeningen, op steen overgebracht bij middel der lichtteekening door den heer Jos. Maes; de lichtdruk is bezorgd in de werkhuizen der gebroeders Ratinckx. Eenige afleveringen zijn reeds verschenen en bevatten werken, welke men verschuldigd is aan de teekenpen van mev. H. Ronner en de kunstschilders Lamorinière, Serrure, Nicolié, Goupil, Musin, Van Cuyck, Carabain, Ooms, Redig, enz. Deze nieuwe poging om nuttig te zijn aan de kunstbeoefenaren verdient gewaardeerd en aangemoedigd te worden. Zullen de kunstbeoefenaren het begrijpen? Wij hopen het.

- In de bovenzaal der *Sodaliteit* is tentoongesteld eene schilderij, zichtbaar tegen 50 c. inkoomgeld, van E. Delperée, van Luik, verbeeldende den bisschop van Luik en zijne geestelijken, aan wien de Luiksche politie, namens den stedelijken burgemeester Piercot, verbod doet de kerk te verlaten, gelijk zij voornemens was te doen ten einde eene kapittelprocessie in Luik te houden. Mgr. De Montpellier is goed gelijkend afgebeeld. Dit schijnt ook het geval te zijn met de andere uitgeschilderde personen. Over 't algemeen, is het tafereel zeer verdienstelijk te noemen.

- Onlangs zagen wij bij den kunstsmid Jan Hilgers een prachtig openvuur, geheel uit geslagen ijzer, met vergulde koperen sieraden, en bestemd voor eene zaal in het huis van den heer F. Belpaire-Teichmann.

- Het prachtig orgel, dat voor het groot muziekfestival (zie blz. 122) gehuurd was bij A. Cavaillé-Col, te Parijs, is door de paters Redemptoristen aangekocht voor hun kerkje in het Hopland, waar het, den 27^{n} Augustus, plechtig ingehuldigd werd, bespeeld door den heer Jos. Callaerts. De heer A. Goovaerts-Van den Wouwer, de muziekmeester van voornoemde kerk, had al zijne zorg besteed aan de samenstelling van het programma der uitvoering, waarop, onder andere, voorkwamen een koor van Frans Riga, van Brussel, *Pater noster*, een solo voor soprano van J. Niedermeijer, *Salutaris*, een *Hosanna* en *In omnem terram*, van Peter Benoit, en een koor, *Tantum ergo*, van Th. Roothaan, van Amsterdam.

Mechelen. - In de Katelijnekerk is een schoon geschilderd glasraam van de Antwerpsche glasschilders Stalins en Janssens geplaatst. Het onderwerp is de dood van den heiligen Joseph, naar eene teekening van P. Van der Ouderaa; de omlijsting, in den stijl van Vredeman de Vries, is geteekend door A. Stalins.

Brussel. - Den 1^{n} September is, in tegenwoordigheid van den koning en de koningin, plechtig geopend de zeer merkwaardige tentoonstelling van sterkwaterplaten, sedert 1800 vervaardigd, ingericht door de maatschappij der aquafortisten, waarover wij op blz. 78 een artikel hebben medegedeeld. De catalogus bevat 500 nummers.

Gent. - De heer Van Varenberg, opsteller van den *Messager des sciences historiques*, is benoemd tot buitengewoon lid van het Friesch genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde.

- Het V^{e} deel der *Geschiedenis van Aalst*, door Frans De Potter en Jan Broeckaert, is verschenen. Zij gaat tot 1830. Het VIe en laatste deel zal de levensschetsen van een honderdtal verdienstelijke Aalstsche burgers behelzen. Wij raden al de liefhebbers en beoefenaars van de vaderlandsche geschiedenis aan, met dit zeer belangrijk werk kennis te maken.

Brugge. - De heer D. Carette-Dobbels, van Meulebeke, heeft een grooten bliksemafleider gemaakt, voor O.-L.-Vrouwetoren. Het halsbrekende werk der plaatsing werd verricht door Edward Boussy en Victor de Vlamynck, van Thielt, en Karel Landuyt, van Meulebeke. *Rond den Heerd*, Brugge's verdienstelijk letterkundig weekblad, geeft eene volledige beschrijving van de uitvoering, benevens eene teekening van de naald van den toren.

- De leden der Lucasgilde, welke uit een 60-tal beoefenaars en liefhebbers van kunst en wetenschap is samengesteld, bezochten dezer dagen Luik, Hoei en verscheidene langsheen de Maas gelegene gemeenten, waar zij, met een studielievend doel, de kerken, de merkwaardigste gebouwen, verzamelingen van kunst- en wetenschappelijke voorwerpen enz., in bezichtiging namen.

- Bij K. Beyaert-Storie is verschenen: *Handelingen van de tweede vergadering der werkende leden der Gilde van Sinte Luitgaarde*, *gehouden te Brugge, den* I *Mei* 1876, een net boekdeel van 90 blz., welk verscheidene bijdragen bevat, die ook onder taalkundig oogpunt aandacht verdienen.

- De heer Picquery heeft het beeldje van Pius IX, hem door wijlen mgr. Wemaer besteld, in den handel gebracht. Het is 0^{m}91 hoog en kost, gegoten in plaaster, 25 fr. Als uitvoering strekt het beeldje den bekwamen kunstenaar tot eer.

Bergen. - Het voor deze stad bestemde bronzen beeld van Leopold I, gemaakt door Simonis, is uit eene geut gegoten bij Charnod, te Parijs.

- Eene overgroote menigte oorkonden, waarbij meer dan 1000 registers, betrekking hebbende op de Henegouwsche abdijen van St. Ursmer, Dionisius (Broqueroie), O.-L.-Vrouw-van-toevlucht (Ath) enz. zijn van Brussel overgebracht naar het rijksarchief te Bergen.

Buitenland.

Amsterdam. - Uitslag van de prijskampen van het Nederderlandsch nationaal zangersverbond: 1° compositie voor mannenkoor en solos (waaronder ééne vrouwenstem) met begeleiding van groot orkest, op den tekst getiteld: *David*, door W.J. Hofdijk. Prijs 500 gl. Niet toegewezen. Slechts bekwam het stuk: *Den Heer zij lof in eeuwigheid*, eene eervolle melding. 2° Compositie voor mannenkoor, zonder orkestbegeleiding (vocaal) op Nederduitschen tekst, naar vrije keuze, vorderende ten naastebij voor de uitvoering 15 minuten. De prijs van 100 gl. werd toegewezen aan '*s Avonds na den veldslag*, van J. Worp, te Groningen. Rechters waren: Woldemar Bargiel (Berlijn), Peter Benoit (Antwerpen), Max Bruch (Bonn), F.A. Gevaert (Brussel), Ferd. Hiller (Keulen).

Utrecht. - De porseleinen voorwerpen en zeldzaamheden, nagelaten door den heer Van Romondt, alhier, werden den 11en Juli verkocht. Het oud porselein bracht circa 2000 gl. op. Eene viool van Delftsch aardewerk gold 500 gl., een blauw kabinetstel van 5 stuks, 305 gl., twee Japansche vazen, 150 gl. De oude schilderijen, tinnen voorwerpen en een aantal wapens, den 12en Juli verkocht, brachten circa 1500 gl. op.

Deventer. - De Nederlandsche maatschappij ter bevordering van nijverheid looft uit eene gouden medaille en 500 gl. als belooning aan den schrijver van eene voldoende *Handleiding van de kennis van het ornament in zijne toepassing op de nijverheid* welke vóór het jaar 1882 zal uitgegeven zijn. De handleiding moet een geschiedkundig overzicht geven van den stijl in betrekking tot de voorwerpen, waarop het ornament is aangebracht en de grondstoffen, waaruit die voorwerpen zijn vervaardigd en voorts van duidelijke afbeeldingen voorzien zijn en door beknopten vorm voor het onderwijs kunnen worden aanbevolen, in den aard van Jones' *Grammar of ornement* en Sempers *Der Stil in den technischen und tektanischen Künsten.*

Reijmerstock. - Bij het herstellen van een huis in deze Limburgsche gemeente, (is in eenen muur, bij het dak, eene doos gevonden, inhoudende voor een duizendtal frank oude munten uit den Spaanschen tijd.

Leeuwarden. - Het Friesch genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde heeft eene menigte gouden munten en eenige gouden voorwerpen aangekocht, eenige maanden geleden opgegraven te Dronrijp, achter den huize Schatzenburg.

Parijs. - Volgens eene statistiek, door een tijdschrift medegedeeld, beslaat de oppervlakte van den bebouwden grond in geheel Parijs 6289 hectaren, ter waarde van 15 milliard.

Valencijn. - De gemeenteraad opent eene inschrijving voor het oprichten van gedenkteekens ter eere van den kunstschilder Watteau en den beeldhouwer Carpeaux (zie onzen jaargang 1875, blz. 170).

Berlijn. - Op blz. 48 hebben wij melding gemaakt van valsche dusgenaamde Moabietische oudheden, aangekocht voor het koninklijk museum. De hoogleeraar Curtius, bestuurder van de afdeeling oudheden bij genoemd museum, heeft thans, voor 18,600 mark, door tusschenkomst van eenen 'kenner' te Rome, eene verzameling dusgenaamde Etrurische gouden en zilveren werken en edelgesteenten gekocht, welke, toen zij te Berlijn in ontvangst waren genomen, gebleken zijn onecht te wezen, met uitzondering van een paar zilveren werken.

Edimburg. - Op 15 Maart is op de Grootemarkt ingehuldigd het bronzen standbeeld van David Livingstone. Hij is voorgesteld in reiskleeding en houdt in de rechterhand een bijbel, terwijl hij de linker laat rusten op den steel eener bijl, zinnebeeld der moeielijkheden die hij te verwinnen had om in midden-Afrika door te dringen. Livingstone's stoffelijk overschot is verleden jaar bijgezet in de Westminster-Abdij.

Windsor. - In 't begin van September is op het kasteel alhier een luchtsteen gevallen, ter grootte van een gewonen kanonbal. Hij vernielde den dusgenaamden Kousebandtoren en gaf ontploffend een schitterend licht van zich af.

Catania. - Deze stad op Sicilië zal van 22 tot 24 September feest vieren, ter gelegenheid van het everbrengen der stoffelijke overblijfselen van Vincenzo Bellini, den voortreffelijken opera-componist, in 1802 te Catania geboren en in 1835 overleden te Parijs, waar zijn gebeente tot nog toe rust. Den 24^{n} September zal eene voor de gelegenheid vervaardigde zielmis worden gezongen, waarin zich een koor van 200 jonge meisjes zal doen hooren. Daarna zal worden ingehuldigd het ter eere van Bellini opgerichte grafteeken. Wij laten hier de titels der zangspelen van den uitstekenden toonzetter volgen: *Il Pirata*, *La Straniera*, *I Capuleti ed i Montecchi*, *La Sonnambula*, *Norma*, *Beatrice di Tenda*, *I Puritani.*

Sterfgevallen.

KAREL RUDOLF ERKENS, geboren te Trier op 18 Juli 1821, is den 17^{n} Juli overleden te Antwerpen, welke stad hij sedert 1840 bewoonde. De overledene was iemand van echten kunstenaarsaanleg en zoo hij in de gelegenheid geweest ware zich uitsluitend aan eenig kunstvak te kunnen wijden en daarin volgens de regels opgeleid te worden, zou hij ongetwijfeld daarin glansrijk hebben uitgeblonken. Liefhebber en beoefenaar van de letteren, schreef hij, onder andere, een verhaaltje getiteld: *De schijndoode*, opgenomen in het tijdschrift *Het Taelverbond;* eene wetenschappelijke verhandeling over *De Sneeuw*, opgenomen in den almanak *Altijd wat nieuws* van 1854; *Iets uit de taal der bloemen* en eene studie op *De Musch*, in de almanakken van het *Vlaamsch gezelschap* van 1855 en 1856. *De Vlaemsche School* nam van onzen liefhebber eenige natuurkundige schetsen op, in 1858, blz. 156 en 167, *Het Gras*, *Granen of graminées*, in 1860, 1865 enz. Erkens hield zich ook onledig met beeldhouw- en snijwerk; in dit vak kennen wij van hem eene inderdaad fraaie boekenkas, in ojivalen stijl, door hem voor eigen gebruik gemaakt. Van beroep was hij haarkapper en als dusdanig in Antwerpen befaamd om de nette landschapjes en andere voorstellingen die hij uit haar te zamen bracht. Naar het karakter, was de overledene een inderdaad voortreffelijk man, in de beste beteekenis van het woord. Hij werd den 19^{n} Juli, na een lijkdienst, ten 9 ure in St-Jacobskerk gehouden, en door vele vrienden en waardeerders bijgewoond, op het Kiel begraven.

ROSA HAGENAAR (zoo meldt de *Israëlietische Bote* van Augustus), is vóór eenigen tijd in het Israëlietisch gasthuis te Frankfort aan Mein overleden. Gedurende

vele jaren had de eens zoo beroemde Nederlandsche zangeres te Frankfort op zeer verdienstelijke wijze zanglessen gegeven en toch waren de laatste dagen der vroeger geachte kunstenares niet rooskleurig. Verarmd en verlaten is zij gestorven, zij die eens eene wereld aan hare voeten zag.

CäCILLA BOHL, die, alhoewel van Duitsche afkomst, zich als Spaansche schrijfster beroemd heeft gemaakt, onder den naam van Fernan Caballero, is in het begin van Augustus overleden. Zij werd te Morges geboren in 1797, en leefde in Spanje, sedert den ouderdom van 16 jaren. Haar eerste roman, *la Gaviota*, zag in 1849 het licht. Haar laatste werk verscheen in 1864. Zij heeft 17 boekdeelen geschreven, welke schier in alle talen zijn overgezet.

F.A. VAN DER WIELEN, geboren in 1843 te Grave (Noord-Brabant), oud leerling der Antwerpsche academie, bestuurder van de academie van schoone kunsten te Philadelphia, in welke stad hij zich sedert ettelijke jaren met der woon gevestigd had, is onlangs, op eene omreis welke hij met vrouw en kind in Europa deed, te Franzensbad in Bohemen plotseling overleden.

F.A. ZETTER, een van Zwitserlands beste hedendaagsche schilders, is te Solothurn overleden.

Heete en droge zomers.
Beknopte kroniek van het jaar 677 tot 1788, met aanduiding der bronnen.[1]

677 en 678. Viel in Neder-Saxen niet een eenige druppel regen van den hemel over dit gewest. Niet d'alderminste dauw wierd verworven. Alle bronnen en wateren verdrooghden. Menschen en beesten moesten op een ellendige wijs honger en dorst lijden. Alle gewassen waren verdorven. (H.K.d.K.)

763 Naer den dooy volgde zoo eene ongemeene droogte, dat het meerendeel der beken en waterbronnen uytdroogden. (J.S. en C.K.)

765. In 't jaer 765 ontstond soodanigh een drooghte, dat alle rivieren en putten waterloos waeren. (H.K.d.K.)

(1)

Chronyken van Vlaenderen	C.v.V.
Jaerboeken der stad en oude Casselry van Kortryk	J.S. en C.K.
Annales de la Société d'Emulation de la Flandre	A.S.E.F.
Die nieuwe Chronijcke van Brabandt	N.C.v.B.
Chronyk van Medenblik	C.v.M.
Algemeene Historische Gedenckboeken	A.H.G.
Historiesche Beschryving van Hongersnooden	B.v.H.
Chronycke van Mechelen	C. v. Mech.
Spieghel der Historiën	S.d.H.
Historische Kronyck der Kronycken	H.K.d.K.
Cronijcke van Zeelandt	C.v.Z.
Historie der stad en Meyerye van 's Hertogenbosch	H.S. en M.s.B
Historiesch Verhaal van de harde winters	H.V.H.W.
Spiegel der gedenkwaardigste Geschiedenissen onses tijdts	S.G.O.T.
Geschiedenis van Iseghem.	G.v.I.

824. Was het een heete zomer, dog die door het vallen van een ongewoone zwaare dauw, zeer vruchtbaar was. (H.V.H.W.)

874. Den zomer volgde daarop met eene brandende hitte en geduerige droogte, zoodat de zaeyvrugten en gras ganschelijk bedurven, en zeer weynig graenen en hooy konde opgebragt worden, te meer omdat in Vlaenderen en het nabuerig Vrankrijk 't meerderdeel der weynige groente die door de zon niet verzengd was, opgeëten wierd door eene menigte springhaenen van eene buitengewoone grootte. Dit ongedierte, dweers door het land, de zeekust genaedert zynde, wierd door eenen straffen zuyden wind in de zee gedreven en versmoord, maer den vloed de doode rompen weder op het strand werpende, die aldaer door de hitte der zon verrot wierden, heeft dit de locht dusdanig bedorven, dat daeruyt eene ziekte ontstaen is. (J.S. en C.K.)

921. Eene groote droogte heerschte geduerende de maenden July, Augustus en September (J.S. en C.K.)

992. De daerop volgende somer was soo heet en droogh, dat vele rivieren waterloos stonden, en de daerin synde visschen stierven. De meeldauw verdierf boomen kruyden en gras. Alles stond gelijck versenghd. (H.K.d.K.)

1022. De somer deses jaers was soo onlijdlijck heet, dat menigten van menschen en beesten versmagteden. (H.K.d.K.)

1037. In 't jaer 1037 was 't soo een dorre somer dat door gebreck van regen, alle koornvruchten te niet gingen. (H.K.d.K.)

1133. Geheel dit jaer is den regen zoo spaerig en de droogte soo langdurig geweest, dat er nauwelijkx eenige somervrugten en konden gezaeyt of geplant worden. (C.v.V.)

1134. Dit jaer had men zoo eene groote langduerige droogte, dat de landslieden maar zeer weynig haver gerste en groensels hebben kunnen opdoen. (J.S. en C.K.)

1135. In 't jaer 1135 was 't sulck een dorre somer, dat de rivieren, moerassen en poelen verdrooghden. Droogvoets kon men allerwege door den Rhyn gaen. Vele bosschen geraeckten in vlam en brandeden meest wegh. (H.K.d.K.)

1137. Was 't een andere seer heete drooge somer, waerdoor veele steden in brand geraeckten (?) en onder deselve Mentz, Spier etc. (H.K.d.K.) Dit jaer was van eene ongemeene droogte, die duerde van de maend Maerte tot in September, 't geene een zeer groot gebrek aen water baerde door dies alle de putten, beken en zelfs eenige rivieren uytdroogden, en aldus omtrent de twee jaren in dien staat bleven. (J.S. en C.K.)

1139. Naer eene langduerige droogte van omtrent twee jaeren, waer door de aarde als versteent was, hebben de beken en de rivieren schielyk beginnen te swellen ende sooveel water te geven, dat zij de menschen overstroomden. (J.S. en C.K.)

1153. Ten selven jaere was het zulk een heeten somer, dat geheele boschasiën daardoor verdorden. (J.S. en C.K.)

1157. Men wierd dan geplaegd door eenen dorren en droogen zomer, en in 't naerjaer vielen langdurige regens, die al 't gezaeyde bedierven. (J.S. en C.K.)

1177. Dien zomer was buitengewoonlyk heet en droog; geduerende den herfst heeft men onophoudelyk regen gehad die alle de druyven bedierf. (J.S. en C.K.)

1194. De somer des jaers 1194 was in Duytschland soo droogh dat de kleyne rivieren gansch waterloos stonden, de groote soodaenigh afgenomen waeren, dat ze bijna niet meer bevaren konden werden. Doenmaels had de rivier de Wipper in tien maanden tijds gantsch geen water. Door gebreck van water konden de molens niet gaen, 't welck geen geringe ellende onder de menschen veroorzaeckte. (H.K.d.K.)

1209. De somer des jaers 1209 was bovenmaeten heet, veroorsaeckende geweldige donders, stortregenen en wolckbreuken tot groote schade der vrugten, menschen en beesten. (H.K.d.K.)

1234. Hierop volgde, des zomers, eene brandende hitte, waardoor het zomergewas verschroeide, dat soodanig een duuren tyd veroorzaakte dat de menschen gras als de beesten aten om hun hongerigen buik te vullen; en op sommige plaetsen at men paerden- en hondenvlees, ja de basten van de boomen; ook stierven er in Londen wel twintig duizend menschen door den honger, en de menschen geleken levendige geraamtens; ook moest iemand zyn hart van droefheid scheuren, wanneer hy, langs de straet gaen de, het jammerlyke geschrey zoo van de menschen als van het vee aanhoorde. (H.V.H.W.)

1294. Ten deezen jare was het zoo eene groote droogte geduerende den somer, dat de waterbronnen en rivieren uytdroogden; daer is uytgesproten eene dusdaenige schaersheyd van hooy en voeder voor het vee, dat men genoodzaekt wierd een groot deel van 't selve te slagten, en aen 't overige konde men in vele plaetsen maer enkel strooy geven, want tot de bladeren der boomen waeren verdroogd. (J.S. en C.K.)

1349. In dit somersaisoen was de hitte zoo groot, dat het meeste deel der vruchten verdierven. (J.S. en C.K.)

1351. Den zomer van dit jaer is buytengewoon heet geweest,

waerdoor de vrugten mislukt zyn en eene groote dierte ontstaen is. (J.S. en C.K.)

1351. Is soo groote droogte en hitte geweest dat de vruchten der aerde uytdrooghde, waernaer grooten hongersnood gevolght is. (C. v. Mech.)

1352 Int selve jaer wast eenen onredelicken somer van grootter hitten, soodat al 't coorne op 't land bedorf, ende een hoet coorens galt ses gauden scilden ende in Vranckerijcke galt neghen gauden royalen. (C.v.V.)

1353-1371. Onder de regeeringh van Gerlacus van Nassauw, aertsbisschop van Mentz (aengekoomen anno 1353, gestorven 1371), was er sulck een drooge dorre somer, dat een jongen van thien jaren, soo by de stad Mentz als onder wegen, door den Rhyn kon gaen. (H.K.d.K.)

1384. Dit jaer had men eenen zeer droogen zomer tot in de oogstmaend, wanneer den overvloedigen regen de rivieren overstroomden en de druyven deden rotten. (J.S. en C.K.)

1400. In 't jaer 1400 was 't soo een dorre somer geweest dat de meeste rivieren verdrooghden. (H.K.d.K.)

1442. Int jaer M vierhondert ende [x] Lij was den drooghen zomer, den welcken gheduerende nauwelick ses mael en reghende van Meye tot Sinte Bavens dach. (C.v.V.)

1457. Den volgenden somer is seer groote droogte geweest, soodat van in de maendt April tot in 't midden van October niet geregent en hadde. (C. v. Mech.)

1472. Int selve jaar wast soo schoon eenen zomer ende (door Gods gratie) so groote overvloedicheit van alle vruchten, dat men den eersten dach van September te Middelburch in Zeeland nieuwen Rijnschen most hadde. (C.v.V.)

1473. Den somer was dit jaer van eene buytengewoone hitte, waerdoor de wynen seer goeden koop wierden. (J.S. en C.K.)

1473. Daerop volgde een heele drooge somer. Van Sinxen af tot eynde Augusty viel er gansch geen regen. Alle wateren en beecken droogden uyt; 't putwater moest men voor geld koopen. De somer was in Duytschland en de naburige gewesten soo heet en dorr dat de bosschen van selfs in brand gingen. 'T Bohemer woud vlamde thien weecken aghtereen. Desgelijcks geraakte 't vyer in 't Thuringer en 't Swartewoud. Veele dorpen syn afgebrand, sonder dat er iets van overigh bleef, wijl men geen water had, om 't vyer te blusschen. Echter was er een overvloedigen oogst van veldvruchten en seer schoone wijn. (H.K.d.K.)

1498. In 't jaar 1498 was sulk een drooge somer, dat er byna geen regen viel, evenwel wierde alles door den dauw soo vrugtbaer dat het een goetkoope tydt was.

(Verhaal van alle hooge watervloeden.)

1502. Anno 1502 was 't soo een hittige en drooge somer, dat boomen en vruchten verstierven, en bosschen en heyden in brand geraeckten. (H.K. d, K.)

1503. Deezen somer was onverdraegelyk heet en droog, soo dat er menigte van beesten stierven, van dorst en gebrek van voeder, dewyl meest alle de beken en fonteynen uytgedroogt waeren; daeruyt zyn kwaede kortsen ontstaan, ende veele gebouwen in verscheyde plaetsen verbrand. (J.S. en C.K.)

1504. Deezen zomer was wederom zeer droog en heet, waardoor weynig fruyt ende groenten opgedaen wierd; men had ook dikwils onweder; en daer heerschte eenen grooten hongersnood. (J.S. en C.K.)

1506. Door de groote droogte in Spanjen was er aldaer eene zeer groote dierte van levensmidde len waer op men veel graenen uyt deesen landen daer naer toe zond, zoodat er alhier insgelyks zeer dieren tyd ontstond. (J.S. en C.K)

1528 tot 1534 was 't in Franckryk een geduerige somer. Dese seer groote hitte maeckte de natuer als maghteloos. Niets quam tot behoorlycke rypheyd. De boomen bloeyden terstond na de vrught, 't koorn vermeenighvuldighde niet in d'aerde maer wel 't ongediert daerop; soo dat alles wat begon uyttespruyten opgegeten wierd. Hierop volgde een hongersnood. (H.K.d.K.)

1534. Anno 1534 was 't soo een dorre en heete somer, dat veele dorpen en vlecken door de hitte aengestoocken en tot asch gemaekt wierden. (H.K.d.K.)

1536. Anno 1536 geduerende de gantsche lente en geheele somer, brandde de son soo geweldigh heet, en viel soo weynigh regen, dat de meeste putten, moerassen en poelen droogh stonden. Dese afgryslycke dorheid maeckte groote rivieren tot kleyne beecken, welcke haer quynende wateren nauwlycks konden voortslepen; veeler weegen gingen er de menschen blootvoets door. (H.K.d.K.)

1538. Op den 6^{n} Mey wierdt van wegens de Keyserlijcke Majesteyt, ende van wegens de stadt binnen Mechelen gepubliceert om de groote drooghte alsdan sijnde, dat een iegelijck dagelijcks uytstellen moeste een leeder ende een cuype met water voor sijne deure, ofte daerby, dat men se gereet mochte vinden voor peryckelen van brandt, die dagelijcks gebeurden, op de boete van eenen Carolus gulden gedurende dien droogen tijdt. (C. v. Mech.)

1540. Int selve jaar XV^{e}XL wast so heeten somer, dat van mansgedencken soo heeten droogen zomere niet geweest en hadde. Een landtman heeft geploecht deur ende weder deur den Ryn, daer een schip met dertich oft veertich voeder wijns gheladen, ghemeynlycke deur passeert, ende men ginck dweers deur die Cheyne (Seine) te Parys. (C.v.B.)

1540. De hitte van de zomer deezes jaars, was byna ondraeglyk. Van het begin van Juny, tot het einde van September viel er geen regen, dus het gras verdorde, en het water in de slooten en putten uitdroogde, en veel vee door gebrek aen water versmagtte. Het koorn was reeds voor St-Jan gemaaid en in de schuuren gebragt, hetwelk niemand die toen leefde geheugde; door de geweldige droogte, viel het koorn uit de aaren, en bleef op het veld liggen; in Augustus begon dit alles wederom te groeien, en de akkers schenen als op nieuw bezaaid. (H.S. en M. 's B.)

1540. Was het een heete en drooge zomer, het land alhier en gansch Noord Holland door, was het soo vol muysen, dat op sommige plaatsen de beesten vroeg op stal moesten gehaalt worden, uyt oorsake dat de muysen het land soo hol en soo bol maakten, dat al het gras dat op het veld stond verdorde. (C.v.M.)

1545. In dit jaer wast seer grooten somer ende twas sonder regenen van XV July, tot den negentienden September, dat d'eerde soo drooghe was dat men qualijck coest saeyen, ende datter veel beesten in der Kempenen ende elwaerts storven van dorste, by gebreke van de watere. (C.v.B.)

1545. Int jaer XVe ende XLV, wast so drooghe eenen somer dattet nauwelick binnen sesthien weken en reghende, so datter veel beesten van dorste storven. (C.v.V.)

1554. In 't jaer 1554 was het soo wonderlyken droogen somer, dat er kwalyk hooy krygelyk was. (A.S.E.F.)

1556. Ende int selve jaer wast so drooghe eenen somer ende jaerschaere, dat veel beesten ende groote menichte van vruchten storven ende bedorven by ghebreke van reghen. (C.v.V.)

1556. De droogte was geduurende deese zomer ongemeen. Het regende niet van de maand April af tot in die van Augustus, waardoor al het koorn en gras op het veld, de vrugten zelve op de boomen verdorden, en veel menschen stierven door honger en dorst.

Dese droogte was oorzaak van eene geweldige duurte der graanen, nergens was er bijna koorn te bekomen, waar door veele armen gebrek leden. Zoo groot was de armoede, dat bij de uitdeeling in het armhuis, verscheiden menschen dood gedrongen werden. (H.S. en M. 's-B.)

1557. Dit jaer was zeer drooge, van Augusty tot Ligtmisse en hadden wy kwalyk regen of sneeuw. Gedurende dese droogte stierven de menschen soo zeer, dat het in langen tyd te vooren niet gezien en was, en nogtans was er geen vangende ziekte. (A.S.E.F.)

1580. Anno 1580 was 't in Engelland sulck een dorre, heete somer, dat 't vee door water gebreck allerweegen stierf. Selfs de rivier de Theems drooghde soodanigh uyt, dat er een ruyter door kon rijden, tot by de Londensche brug, volgens 't getuygenis van Baker in sijne kronijck van Engelland. (A.H.C.)

1590. 'T jaer 1590 was soo bovenmaten droogh, dat het in 38 weecken aghtereen niet een druppel regende. De hitte was t' eenemael onverdraeghlijck. Blootsvoets kon men door de rivier d'Elve gaen (A.H.C.)

1598. Anno 1598, was de somer in Italiën soo heet, dat alle gewassen verdorven. Men kon de wegen om te gaen, niet gebruycken, ter oorsaeck van de brandingh der son, en de geweldige menighte des stofs. Te Roomen gaf de raed aen seeckere persoonen 700 goudene kroonen, om geduerigh water op de straten der stad te sprengen, tot verhinderingh van de stofopvliegingh. Men moest by naght gaen of reysen, wijl 'toverdagh niet doenlijck was. Veeler wegen was d'aerde met groote kloven van een geborsten. Overdagh waren de straten onbevolckt, de weegen eensaem. Niemand gingh er op als door den nood gedwongen. (A.H.G.)

1601. Anno 1601, was het een uittermaaten droog jaer in de Nederlanden, zoodat de beesten door schaarsheid van gras veel leden, gevende zoo weinig melk, dat in den herfst de 100 ponden kaas voor 12 en de ton boter voor 90 guldens wierden verkogt. (B.v.H.)

1601. Was er soo dorren en droogen tijt in Hollandt, wijl 't in langen tijd niet regende, dat er geen gras wies, ende de waterbeecken uytdrooghde, soo dat 't vee op veel plaetsen byna van honger verging, trocken de wortelen van 't gras uyt d'aerde, en begeerden haer met aerde te versadigen: en wijl sy volghens dien weynigh melck gaven, veroorsaeckte sulks groote dierte in 't suyvel. Tot Hoorn mosten se door de uytermaten drooghte van dese somer, de zee, by gebreck van reghenwater, deur de stadt laten loopen. (S.G.O-T.)

1602. Dit jaer is een seer heete somer geweest. In de maendt van Julii, als prins Maurits met synen leger quam in Brabant omtrent Thienen, synder ettelycke ruyteren in haer harnasch verstickt, en doot van de peerden gevallen, en 't voetvolck op de wegen blyven liggen, en wel 40 menschen van de groote hitte versmacht. Dese groote hitte heeft men in de omliggende landen oock medegevoelt. (S.d.H.)

1619. Was het een heete en drooge somer, en heel sober gewas, een voer hoy wierd verkogt voor 20 gulden, een pont hoy voor een stuyver, de koeyen vergingen meest van honger op het land. (C.v.M.)

1634. In dit jaer is 't sulcken drooghen somer geweest ende lange naejaer met weynigh regen tot 't eynde van November, als by menschen gedencken oyt is geschiet. In 't leste van October zynder menighte van kievitseyeren gevonden. Verscheyde ooftboomen hebben tweemael ghebloeyt, vruchten voortgebracht, alsmede rooseboomen nieuwe knoppen, ende roosen, oock mede aelbesiën ende blauwbesiën. Den Rhyn, Maes, Wael en Yssel waren oock soo droogh, oft ondiep, dat op sommige plaetsen niet boven onder halven voet water was. (S.d.H.)

1649. Was het alsoo dor en droog geduurende de zomer, dat het koorn verbrande of verschroeide, en het gras wierdt tot hooy en verdorden op het veld. De beesten hoorden men op de weiden van honger en dorst loeien, doch alle slooten en beeken waren uitgedroogt. (B.v.H.)

1660. Was in Oostenrijck, Boheemen enz., de somer soo onmatigh heet en droog, dat niet alleen alle velden gelijck als verbrand stonden, maer oock veelerweegen de kleyne rivieren en putten teenemael uytdrooghden. Voor menschen en beesten moest men 't water 6 of 7 mijlen verre gaen haelen. Menighten versmaghten van dorst. Hier en gintsch wierden dorpen en bosschen in brand gestoocken. (A.H.G.)

1669. Desen somer voelde men eene soodanighe hitte en droogte, als men nog ergens heeft beschreven. De beesten te velde versmachteden van den dorst, en waer nog eenighe lage waterputten waeren, wierden besogt van het vee, hetwelk g'heele mylen al burlende liep te velde om ergens vogt voor sijnen dorst te soecken. De groote droogte van desen somer wierd gheëyndigt niet met watervlaegen, maer op den 8 November met overvloedighe sneeuw, in der voegen dat men tot in 't volgende jaer de gragten op de velden nog waterloos vond. (C.v.V.)

1683. Had men op de meeste plaetsen van Europa een groote droogte, soodat veele menschen en beesten door gebrek van water groote elenden uitstonden, en dat de meeste putten en riviere uitdroogden; en op sommige plaetsen regende het in vyf maenden geen een druppel water. (H.V.H.W.)

1683. Anno 1683 was de hitte in Spaenje onverdraeghlijck groot. Rivieren, fonteynen, putten alles was uytgedrooghd. 'T water voor menschen en beesten moest 5, 6 uyren wegs verre gehaald werden. 'T koorn sloeg onmatigh op. De watermolens konden niet maelen. In de huysen was 't niet te houden. 's Nachts settede men alle deuren en vensteren open, om de koele lucht daer door te laten waeyen. Al de kameren wierden begooten. Als de son begon kraght te krijgen, sloot men alles weer toe, en de vensters behingh men van buyten met laecken, van binnen met gordijnen, soo dat er maer een weynigh daglight door kon schijnen. Van 's morgens ten 10 tot 's avonds ten 7 uyren was 't hoog gevaerlijck buytens huys te gaen, sonder verlies van gesondheyd. (A.H.G.)

1719. Het volgende jaer (1719) was er eene zoo langdurige droogte dat bykans alle waterputten en loopende beken, hoe diep zy waren, uitdroogden. (G.v.I.)

1723. De oogst dezes jaars was door de geweldige droogte, waardoor veel koorn op het veld verdorde, in de meeste plaatsen der meyerye slegt uitgevallen.

1724. De veldvrugten werden in deesen jaare door eenen buitengewoonen vorst tusschen den 15^{n} en 21^{n} Mei, en daeropvolgende droogte, genoegzaam geheel verdorven. (H.S.M. 's B.)

1772. De zomer van 1772 liet zich kenmerken door eene geweldige hitte: op den 26 Junius van dit jaer rees het weerglas tot 35 graden. Sedert dit tydstip tot heden heeft men zulk een buitengewoone hitte in ons land niet meer gewaer geworden. (G.v.I.)

1788. De hitte van den zomer van 1788 was gansch buyten-

gewoon, zoowel om hare langdurigheyd als om hare groote hevigheyd. Op het eynde van April klom den thermometer van Réaumur reeds tot 20 graden, en in Mey bereykte hy 25 graden. De maenden Juny en July waren bovenmatig en byna ondragelyk heet. Op 21 en 22 Juny vielen er te Brussel geweldige regenvlagen die byna 30 uren zonder tusschenpoozen aenhielden; en den dag van den 13 July zal voor altyd in de geschiedenis geboekt staen, wegens het verschrikkelyk onweder dat soovele schoone provincien van Frankryk verwoestte. De hitte bleef aenhouden gedurende de geheele maand Augusty en een gedeelte van September, maer het overige deser laeste maend was de lucht betrokken en regenachtig. (Mémoires de l'abbé Mann.)

Antwerpen.

E.H. VAN DEN EYNDEN.

Eene donkere gebeurtenis.
(Vervolg van blz. 134.)

Mijne verdedigingsrede zocht dit standpunt vast te houden en goed te doen uitkomen en alle enkele bewijzen tegen Krausz te ontzenuwen. Daardoor geraakte ik in een hevigen strijd met den rechter Meyer, die, zonder mijn toedoen, in eene persoonlijke vete ontaardde. Ik wil deze treurige episode uit mijn leven niet verder afmalen. Genoemde rechter zocht mij verdacht te maken, als wilde ik door de verdediging des moordenaars mijnen naam als advocaat vestigen, en hetgeen ik uit volle overtuiging en met het innigste bewustzijn van recht als eene willekeurige verdraaiing der verklaringen van de getuigen had voorgesteld, werd mij verweten als eene listige verdraaiing en vervalsching der bewijzen. De beide rechtbanken en het opperste hof bevestigden het vonnis, dat door het ambtsgerecht was geveld: Frits Krausz werd aan den moord en den diefstal, gepleegd op den persoon van baron Schreitberg, schuldig bevonden en ter dood veroordeeld, maar de vorst veranderde, daar de beschuldigde niet had bekend, de doodstraf in levenslange tuchthuisstraf. Men zeide, dat de zaakwaarnemer Sellman, in naam van majoor von Schreitberg, zich tot den vorst had gewend om verzachting van straf voor den moordenaar, daar de erfgenaam van den vermoorde zelf niet geheel van de schuld van Krausz overtuigd was Krausz werd dus in het landsverbeterhuis gebracht en tot eenzame opsluiting veroordeeld, waar hij zich zelven echter na weinige maanden verhing, nadat hij den geestelijke van het tuchthuis herhaalde malen hoog en duur zijne onschuld aan den moord betuigd en in zijn kerkboek met potlood eene dergelijke verklaring geschreven had, met de aanmerking, dat hij in zijne eenzame opsluiting vreesde waanzinnig te worden en daarom de hand aan zich zelven had geslagen. Deze laatste daadzaak was wel is waar niet algemeen bekend geworden, maar ik had haar onder de hand van den geestelijke van het tuchthuis vernomen, die, uit eigen beweging, aan mij had geschreven, om mij kennis te geven van het uiteinde van den ongelukkigen Krausz en zijne eigene overtuiging van diens onschuld aan den moord.

De rechter Meyer was als belooning zijner verdiensten tot hofjustitieraad benoemd, en had bij het nederleggen zijner tot heden waargenomen betrekking, mij nog in zijne afscheidsrede bij een gastmaal, dat de burgers hem gaven, zoeken verdacht te maken. Mijn antwoord daarop was eene zorgvuldig bewerkte verhandeling ‘over den aan den badknecht Frits Krausz beganen rechterlijken moord;’ deze verhandeling

verscheen in een rechtsgeleerd tijdschrift en baarde zooveel opzien dat de uitgever daarvan buiten mijn toedoen en weten een afzonderlijken afdruk liet maken, die goeden aftrek had, juist omdat zij in mijne woonplaats door de politie werd verboden. Het gevolg daarvan was het begin van een onderzoek tegen mij; volgens de uitspraak van het gerechtshof werd ik van de lijst der advocaten geschrabt, van den staatsdienst uitgesloten en tot gevangenisstraf van verscheidene maanden veroordeeld wegens lastering en krenking der eer van staatsbeambten. Ik ging in beroep, maar het vonnis werd bevestigd. Zulke dingen waren toenmaals in vele Duitsche staten zoo algemeen, dat men er niet den minsten ophef van maakte. Ik ging naar Zwitserland, om vandaar mijne zaak nog eenmaal in een vlugschrift uiteen te zetten, en zocht daar een bestaan te verkrijgen; dit laatste echter gelukte mij niet.

Ik had omtrent een half jaar in Zwitserland gewoond, toen mijne arme zuster stierf. Mijn lot had haar hart doen breken. Het was mij niet eens mogelijk, haar naar het graf te volgen, want tegen mij was een nieuw onderzoek ingesteld wegens voorgewende beleediging der staatsregeeringen majesteitsschennis, en ik werd bij verstek tot zoo en zooveel jaren tuchthuisstraf veroordeeld - geliefkoosde hulpmiddelen van de ministers in den voormaligen tijd, om hen te verbannen, wier hoofd of pen men moest vreezen. Maar nauwelijks was mijne zuster begraven, of mijne moeder verkocht hare bezittingen en kwam in Zwitserland bij mij. De tijdingen, die zij mij uit het vaderland bracht, luidden niet zeer bemoedigend voor mij: men had mij door dat proces en mijne veroordeeling in de openbare meaning benadeeld en het steeds nog doen voorkomen alsof de badknecht Krausz met het volste recht was veroordeeld, en ik slechts een ijdele twistzoeker was geweest, die door dit rechtsgeding van zich had willen doen spreken. De arme zelfmoordenaar was vergeten, des te meer daar men, om goede redenen, ten einde den naam der baden niet in de waagschaal te stellen, zoo weinig mogelijk daarvan sprak en zelfs de herinnering aan de misdaad zocht uit te wisschen, door eene verbouwing van dat gedeelte van het nieuwe badhuis, waarin het kamertje zich bevond in hetwelk de baron Schreitberg vermoord was gevonden. Ook de weduwe Spittler, aan wier getuigenis men in dat proces eene zekere waarde had gehecht, had zich uit mijne vaderstad verwijderd; men had haar hare bediening als werkvrouw in het nieuwe badhuis ontnomen, omdat zij meermalen op openbare plaatsen hare overtuiging van de onschuld van Frits Krausz had te kennen gegeven en gezegd, dat men den wezenlijken moordenaar gemakkelijk had kunnen vinden, als men hem ieverig had gezocht. Waarheen zij was gegaan en wat er van haar was geworden, wist mijne moeder niet te zeggen.

Ik had omtrent twee jaren in Zwitserland gewoond, toen mijne moeder stierf en ik dus alleen in de wereld stond. Mijn plan was geweest om door grondige studie van landhuishoudkunde mij als hoogleeraar voor te bereiden en mij dan aan eene

Zwitsersche hoogeschool te bekwamen. Maar toen de tijd naderde, dat ik dit plan wilde verwezenlijken en mij aan de toenmaals aanzienlijkste hoogeschool van Zwitserland aangaf, moest ik eene dier bittere teleurstellingen ondervinden, die misschien nog geen Duitsch geleerde heeft gehad, die zich in Zwitserland een werkkring heeft gezocht: ik kreeg bij mijne voordrachten geene toehoorders, daar toenmaals alles wat nog geene bepaalde broodstudie was, bij de Zwitsersche jeugd geen ingang vond, en ik had te kampen met allerhande kuiperijen mijner oudere collegas en met godsdienstige partijzucht, die mij het leven in het vrije Zwitserland spoedig deden walgen. Besluiteloos wat ik zoude doen, deed ik tot uitspanning eene voetreis door de heerlijkste streken der Alpen, om mij door den aanblik der verhevene schepping te sterken tegen de kleine tegenspoeden van het dagelijksche leven en tegen de armzaligheid der menschen. Deze reis was het gelukkige keerpunt mijns levens. Op een regenachtigen avond, toen ik mij op den Grimsel, bij het later zoo beruchte Zijbach, bevond, stond ik een oud heer, die na mij aankwam, mijn bed af, en vergenoegde mij met een strooleger; den volgenden dag brachten wij, door het weder verhinderd om uit te gaan, in het klooster op den Grimsel door, maakten nader kennis, reisden toen nog eenige dagen samen en namen eindelijk te Fluelen afscheid, hetgeen ons beiden leed deed. Vier weken later schreef mij de oude heer von Schack een brief, waarin hij mij vraagde of ik genegen en in staat was den post van rechtskundig bestuurder van eene groote verzekeringsmaatschappij in eene der hoofdsteden van Zuid-Duitschland waar te nemen. Ik nam het zonder bedenken aan, vroeg de plaats, en mijn wakkere begunstiger maakte bij deze gelegenheid zoozeer van zijnen invloed gebruik, dat ik reeds na veertien dagen mijne aanstelling kreeg. Ik begaf mij naar mijne nieuwe woonplaats en nu begon voor mij een rustig, arbeidzaam, stil leven in eene groote stad, die toenmaals door hare spoedige opkomst en veelvuldige inrichtingen voor kunst en wetenschap eene welvaart genoot, zooals weinige steden van haren omvang.

Jaren verliepen. Ik leefde, eenzaam en tamelijk afgezonderd, voor mijn beroep, mijne studiën en het verkeer met de grootste geesten van alle tijden in dichtkunst, letterkunde, wetenschap en kunst. Ik had een inkomen, dat veel meer dan toereikend was voor mijne behoeften, ik konde in den zomer groote reizen doen, mij eene uitgezochte rijke bibliotheek en fraaie verzamelingen van kunstschatten aanschaffen. Ik had slechts één leed, namelijk, dat mijne voortreffelijke moeder niet meer leefde, dat ik haar geen vroolijken, rustigen avond des levens konde bereiden. Maar 's menschen geluk is nooit volmaakt, en onze beste wenschen blijven meestal onbevredigd.

(Wordt voortgezet.)

Trotsch- en ijdelheid.

Een trotsch man is grooter dan een ijdel man, want de eerste hecht het meest aan het oordeel dat hij over zichzelven moet uitbrengen en kent nauwelijks iemand het recht toe om hem te beoordeelen. Maar een ijdel man is beminnelijker, vooral wanneer hij ijdel genoeg is om te gelooven, dat hij niet ijdel is.

A. PIERSON.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Antwerpen.
Vervolg van blz. 133.

Het door ons op blz. 131 besprokene stuk van Willem Geets is voor 7000 fr. aangekocht voor het Antwerpsch hedendaagsch museum, dat daarmede eene goede aanwinst doet.

Als maker van het stuk dat den tweeden prijs der gothieke bouwkunde behaalde, heeft zich doen kennen P. Peeters, van Antwerpen.

C. MEUNIERS *Moord van den bisschop van Luik door Willem de la Marck* mist kracht van uitdrukking, ofschoon het onderwerp anders goed bewerkt is. Als degelijker geschilderd vermelden wij het hoofd eener oude vrouw, door denzelfden kunstenaar tentoongesteld.

A. VAN HAMMÉE'S *Marcus-Antonius en Cleopatra* dacht ons verbeterd sedert het stuk (verleden jaar) te Brussel werd tentoongesteld. Het *Viridarium te Pompeji* en een portret, door denzelfden schilder, bevielen ons meer dan zijn voornoemd tafereel.

FRANZ VINCK is minder gelukkig dan verleden jaar te Brussel, Zijne *Inkomst van Willem den Zwijger te Antwerpen* mag bijna eene mislukte schilderij heeten. Wij veronderstellen (daar wij het talent van den schilder kennen), dat hij gehaast zal gewerkt hebben. Het stuk schijnt inderdaad niet af. Wij hopen, het op eene andere tentoonstelling verbeterd terug te zien.

J.A. NEUHUYS: twee zeer verdienstelijke stukjes, vooral als kleur; het bijwerk is met veel waarheid behandeld. Bij het *Slapend vrouwtje* schijnt ons de achtergrond wat te veel te spreken en het raam waaraan de *Naaister* zit, dacht ons ruim groot. Deze twee stukken zullen ongetwijfeld liefhebbers vinden. Jammer dat Neuhuys, evenals meer anderen, het geschiedkundig vak verlaat. En geen wonder is het, daar er bijna niet in verkocht wordt en de aanmoediging dus ontbreekt. Voor het hedendaagsch museum, heeft men op de vijf aangekochte stukken, vier landschappen genomen.

JAN PLATTEEL is A. Dillens in Zeeland achterna gewandeld. *De goochelaar in volle lucht* is eene aardige en aangename voorstelling uit het Zeeuwsche volksleven. De man, die dat bolletje eens eventjes zal doen verdwijnen, en het geëerde publiek zijn goed getroffen; alles in dit tafereel leeft. De schildering is echter eenigszins conventioneel.

H. PLATHNER (Dusseldorp): *Bij het ontbijt* is echt Duitsch: de man rookt de pijp, terwijl het kindje dat op zusters schoot zit, naar de tabakwolkjes grijpt; een keurig, misschien wel wat al te kleurig stuk. Aangekocht voor de loterij. *Wel gelukt*, is even verdienstelijk.

F. DU MONT (Parijs): *De kruisweg te Antwerpen* is eene vrij slecht geteekende schilderij, die ook een volkomen gemis van eigenaardigheid verraadt.

J. GEERAERTS' *Oudheidkundige* en *Werkkamer XVII*e *eeuw,* zijn twee zorgvuldig geteekende binnengezichten, waarvan het eerste is aangekocht voor de trekking.

G. HEYLIGERS (Brussel): een puik geschilderd *Binnengezicht XVII*e *eeuw.*

LÜBEN (Berlijn): *Asschewoensdag* hangt wat hoog, maar ziet

er goed getroffen uit: langs besneeuwde straten, gaat eene rijke dame kerkwaarts, gevolgd van eenen lakei, in eenen langen dikken frak gewikkeld; op hunnen weg staat een dronken vastenavondzot, op zijn middeneeuwsch verkleed, moeite te doen om den sleutel in het slot zijner huisdeur te krijgen; de minachtende uitdrukking op het gelaat van den knecht is uitmuntend weergegeven.

TH. CERIEZ (Yperen): drie zorgvuldig behandelde en zeer keurig geschilderde stukken: *Een fluitspeler der XVIII*e *eeuw* (verkocht), *Bereiding voor het balspel* en *Verdwaalde monniken.*

FL. CRABEELS' *Vlaamsche kermis* scheen ons niet genoeg afgewerkt; zijn *Kempisch meisje* en *De drijver* zijn verdienstelijk, maar niet in voldoende mate.

FR. GONS erlangt grooten bijval met zijn *Ingebeelde zieke.* Zijn *Lastige zieke* heeft al niet weinig toeschouwers hartelijk doen lachen. Wij wenschten wel dat de maatschappij zich een dezer beide stukken voor de trekking aanschafte.

W. LINNIG (vader) onderscheidt zich door onbetwistbaar schoone hoedanigheden als kleur. Het stuk *Bij den advocaat* is echter wat onzuiver van toon. *De voedster* (voor de verloting aangekocht) is in dit opzicht beter getroffen.

W. LINNIG, thans leeraar te Weimar, stelt een zeer goed opgevat stukje ten toon, getiteld: *Een beeldhouwer in zijne werkplaats* (toebehoorende aan den heer Grisar). De beeldhouwer zit bewonderenswaardig natuurlijk zijne pijp te stoppen, terwijl hij, zich omwendende, zijn werk overziet; hij lost voortreffelijk uit, op het in nieuw hout bijna voltooide half verheven beeldwerk. Dit moet den schilder des te moeielijker gevallen zijn, daar de beeldhouwer een grijzen kiel draagt. De koppen, rechts van den toeschouwer, zouden wij wat stiller willen zien. Over 't geheel is het stuk zeer schoon te noemen.

F. VAN KUYCK: het door ons reeds vroeger zeer loffelijk vermelde stuk, toebehoorende aan den heer F. Moons, is door des schilders *Schoftijd* niet overtroffen; de lucht scheen in laatstgenoemde schilderij eenigszins vuil van toon.

P. VERHAERT mag inderdaad de sterkste kolorist der jonge school worden genoemd; zijn *Blinde* is fiksch gepenseeld en zijne kleine stukjes goed getypeerd. Hij hoede zich echter voor trivialiteiten, zooals zijne *Nieuwsgierige;* hij heeft te veel talent om zijne voeten in zulke schoenen te steken. Laatstgenoemd stuk was besteld door den heer Jos. Isenbaert. Het ander drievoudig stuk (want beide maken drie stukjes in eene lijst uit) is aangekocht voor de verloting. De *Blinde* werd het eigendom van den heer John Bicham.

C. BÖKER (Dusseldorp): het stuk getiteld *Het draaiberd* (waarop alle soort van speeldingen) verdient eene zeer loffelijke melding.

N. BAUDINS jonge freule, die haar hondje, een dusgenaamden *King Charle,* berispt, is met veel talent afgemaaid. Aardigheidshalve zij hier vermeld, dat de Vlaamsche catalogus deze lieve kleine schilderij opgeeft onder den titel *De berisping van koning Karel.* De Fransche catalogus heeft *La réprimande au King Charle.* De heer Baudin stelt een kinderportret in gomwaterverfschildering ten toon, welk recht uitmuntend is bewerkt. (W.v.)

De kokosboom.

't Is een kokosboom dien men hier afgebeeld ziet. Hij behoort tot de f a m i l i e d e r palm b o o m e n en wordt, naar a a n l e i d i n g daarvan, ook kokospalm en, om het eigenaardig geruisch dat hij d o e t hooren als de w i n d h e m schudt, zoomede klapperboom genoemd Z i j n wetenscha p p e l i j k e naam is *Cocos nucifera.* Hij bereikt e e n e hoogte van meer dan 30 meters en heeft een slanken, geringden stam. Te recht wordt van hem gezegd, dat hij de nuttigste boom der wereld is. Dat kokosnoten zeer smakelijke en voedzame vruchten zijn, zullen de meeste onzer lezers niet slechts van lezen en zeggen, maar ook bij ervaring, dat is proefondervindelijk weten. In havensteden, gelijk Antwerpen, zijn kokosnoten bijna zoo gemeen als inlandsche vruchten en, in evenredigheid, weinig duurder. Men vindt ze er te koop in de fruitwinkels tegen 1 frank of 75 centiemen het stuk en in de dusgenaamde snoepwinkeltjes verkoopt men ze bij brokjes aan de scholieren, op welke wijze zij ook op straat worden uitgevent door de rondtrekkende appel- en perenleursters. De zeer harde schalen van de kokosnoot, die, volgroeid, de grootte van een menschenhoofd bereikt, worden door de Indianen als kommen gebruikt. Van de harde vezelachtige stof, waarmede de bast van de noot begroeid is, maken zij vlechtwerk en ook touwen, die zeer sterk zijn en waarop de invretende kracht van het zeewater weinig of geen invloed heeft. De jonge bladen worden toebereid en gegeten als koolen; van de bloemstelen wordt zoogenaamde palmwijn of toddy en eene soort van siroop gemaakt, waaruit men den sterken drank trekt, die onder den naam arak gekend is. In alle koopsteden van Europa en Amerika behooren kokosolie en kokosboter tot de handelsartikels die dagelijks op de Beurzen worden omgezet. Zooals bekend is, worden genoemde olie en boter, welke uit de kokosnoot getrokken worden, voor het maken van zeep en pomade gebruikt. Als wij, bij wat voorgaat zullen gevoegd hebben, dat de boom, waarvan wij hier gewagen, ook hout oplevert dat

voor timmering en schrijnwerk wordt gebezigd en dat de Indianen kleedingstukken weten te vervaardigen uit het soort van netwerk dat den steel der boombladen omringt, zoo zal men ongetwijfeld erkennen, dat de goede naam, dien de kokosboom geniet, in alle opzichten welverdiend mag geheeten worden. De bladerkroon van den boom (zie onze afbeelding) bevat doorgaans een dozijn bladen, waarvan elk tusschen de vier en vijf meters lang is. Al deze bladen zijn fraai gevind. Uit de oksels der benedenste bladen schieten bloemscheeden, die gele en groene bloemen dragen. De gele bloemen zijn de mannelijke, de groene de vrouwelijke, waaruit de vruchten gevormd worden. De kokosboom tiert in al de keerkringsgewesten; in de nabijheid der zeekusten is hij het vruchtbaarste.

Een berg die baart.
(Naar *Lafontaine.*)

Een berg, weleer in barensnood,
Maakte een lawijd zoodanig groot
Dat ieder een kwam toegeloopen,
In het gedacht: er valt te doopen
Een stad, waaraan Parijs niet rieken mag.
En zie: een muis kwam voor den dag!

Komt mij dees fabel onder de oogen,
(Die echt en waar is in den zin,
En wier verhaal slechts is een logen;)
Dan valt mij zeker schrijver in
Die zegt: ‘Ik zal den reuzenstrijd bezingen
Waardoor de Titans in de heem'len wilden dringen.’
't Is veel beloven; maar hoe heet veelal het kind? -
‘Wind!’

Lichtaart.
D^{r}. B. DE BIE.

Eene Indische processie.

Als eene kleine bijdrage tot de kennis van de volkszeden in een gedeelte van Nederlandsch Oost-Indië, halen wij hier aan, wat men op Maandag 3^{n} Juli, rond 9 ure 's avonds, te Djokjakarta te zien kreeg. In die stad en haren omtrek heerschten toen hevige koortsen. Om van den hemel het ophouden van de ziekte te verkrijgen, werd eene piek met een blauw vlagske, voortkomende van een ouden Indischen sultan, processiesgewijs rondgedragen, voorafgegaan van eenen man, die onophoudelijk een rookend wierookvat zwaaide. Aan die piek wordt namelijk mirakuleuze kracht toegekend. Honderde inlanders, priaïs, hadjies en gewapende pradjoerits volgden te voet of te paard deze processie, onder luidruchtig bidden en zingen. Traag en statig bewoog zich deze optocht uren lang, want de piek werd, zooveel mogelijk, in alle kwartieren rondgedragen, ter bezwering van de ziekte. Of het middel geholpen heeft, is een punt, waaromtrent het hier aangehaalde bericht uit Batavia geen uitsluitsel geeft.

De Liggeren en andere historische Archieven der Antwerpsche Sint-Lucasgilde, onder zinspreuk: Wt jonsten versaemt.

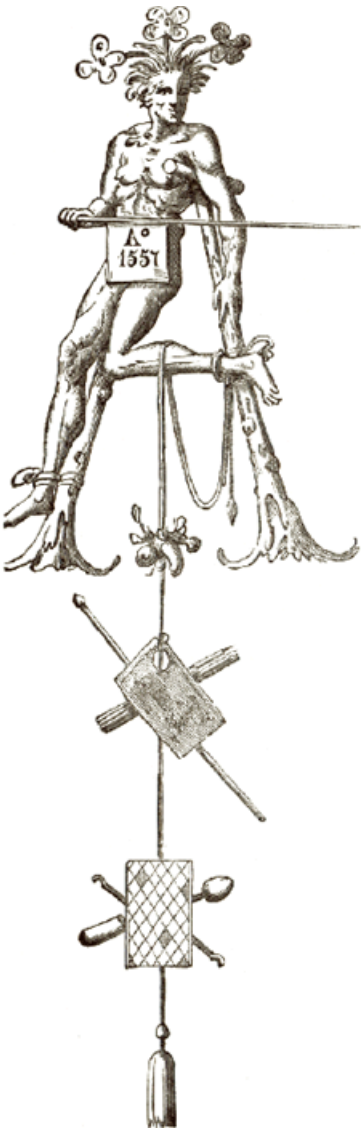

Als wij in 1874, blz. 193, het genoegen hadden te berichten dat deze toen sedert 1872 onderbrokene belangrijke uitgave hernomen en de 6e aflevering verschenen was, meldden wij, dat het IIe deel zou volledig zijn met de zevende aflevering, de bladwijzer hierin begrepen.

De 7de aflevering is thans verschenen en terzelfdertijd eene 8e, 9e en 10e aflevering, zoodat de nieuwe uitgever, de heer Martinus Nijhoff, zich nog grootere op offeringen, als toen berekend waren, heeft moeten opleggen en de heeren Ph. Rombouts en Th. Van Lerius zich nog een grooteren en stroeveren arbeid hebben moeten getroosten, dien zij geheel en al kosteloos volbracht hebben. Deze laatste afleveringen bevatten de LIGGEREN van 1698 tot 1794, alsook eene tafel der in het 2e deel voorkomende bedrijven en een goed verzorgden bladwijzer, in alphabetische volgorde, der in het boek genoemde eigennamen. Hiermede zijn de twee eerste deelen volledig; het eerste bevat ruim 800 en het tweede 1000 bladzijden druks. Wij wenschen langs dezen weg de heeren Rombouts en Van Lerius geluk met het voleindigen eener taak, die wellicht voor het oogenblik niet genoeg gewaardeerd wordt, maar hun in de toekomst stellig

zal aangerekend worden als een van de nuttigste en verdienstelijkste werken, welke ten behoeve van de geschiedenis der Vlaamsche kunstschool konden worden verricht.

Met de twee thans verschenen deelen zijn de *Liggeren* evenwel niet volledig; er moeten nog verschijnen: 1° de *Bussenboecken* of registers der kas van onderlingen onderstand der gilde (1538-1690); 2° de verzameling der voor de kunstgeschie-

denis of anderszins belangrijke feiten vermeld in de rekeningen van uitgaven van St-Lucas; 3° notas over een aantal merkwaardige daadzaken, aangeteekend in het dusgenaamde *Resolutieboeck* der gilde; 4° de belangrijkste uittreksels uit de rekenboeken van de rederijkkamers *de Goudbloem* en *de Olijftak*; 5° de echte lijst der dekens enz. van St-Lucas. Deze historische archieven zijn geschat nog twee deelen druks te zullen beslaan. Het gansche werk zal derhalve vier deelen uitmaken, in plaats van twee, gelijk oorspronkelijk was opgegeven. Daar de inschrijvers zich, volgens het prospectus, niet hadden verbonden dan tot het ontvangen van twee deelen, zoo hebben de heeren Rombouts en Van Lerius en de tegenwoordige uitgever, in 1874, eene nieuwe inteekening geopend voor de uitgave der IIIe en IVe deelen.

Wij kennen den uitslag dezer nieuwe inschrijving niet, maar het ware te betreuren dat een zoo gewichtig werk als het onderhavige bij gebrek aan belangstelling onvoltooid zou moeten blijven. - Wij sporen onze lezers ten sterkste aan eene inschrijving te nemen, waarvoor zij verzocht zijn zich te wenden tot den heer Martinus Nijhoff, uitgever te 's-Gravenhage.

De twee in 1874 aangekondigde deelen zouden een afzonderlijk titelblad hebben, ten behoeve der inteekenaren, welke de twee eerste deelen niet zouden bezitten.

XVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres. Zondag, 27 augustus.

In Brussels Noorderstatie had op Zondag, 27 Augustus, ten 2 ure, de inhaling der uit andere gemeenten des rijks en uit het buitenland aangekomene congresleden plaats. Zij werden opgewacht door de regelingscommissie en de talrijke Vlaamsche maatschappijen van de hoofdstad en voorsteden van Brussel. Dr. Hanau, de voorzitter der commissie, zegde de bezoekers in de statie hartelijk welkom. Ook de muziek der grenadiers was aanwezig. Voorafgegaan van dit korps, welk de Nederlandsche en Belgische arias en marschen speelde, begaf de stoet zich naar het stadhuis, langs de volgende met Hollandsche en Belgische vlaggen versierde straten: Natieplein, Nieuwstraat, Munt, Oude-Kleerkoopersstraat, Grasmarkt, Heuvelstraat en de Grootemarkt. De toegang naar de gothieke zaal had plaats langs den nieuwen eeretrap op het binnenplein van het stadhuis.(1) De prachtige zaal die, sedert hare herstelling, als een meesterwerk van stijl en bouwtrant wordt beschouwd, was smaakvol versierd met allerhande vlaggen. Op eene estrade achter in de zaal prijkte, op een voetstuk, het borstbeeld van Leopold II, omringd van Hollandsche en Belgische vlaggen. Behalve de congresleden, waren bij de ontvangst toegelaten de voorzitters en de vaandeldragers van al de maatschappijen die aan den stoet hadden deel genomen. De schitterende banieren der Vlaamsche maatschappijen, waren in eenen oogwenk rondom de zaal geplaatst, en leverden een waarlijk verrukkenden aanblik op, die de burgemeester en gemeenteraadsleden zichtbaar bij hunne intrede trof.

De heer burgemeester Anspach zegde de congresleden welkom in het oude paleis der gemeentevrijheden. Hij drukte zich uit in de Fransche taal, daar hij vreesde, gelijk hij zegde, met zijn Brusselsch Vlaamsch een minder goed figuur bij geletterden te maken. De burgemeester zeide deze gelegenheid te zullen waarnemen om eindelijk eens eene openlijke logenstraffing te geven aan zekere hem toegedichte woorden,

(1) Zie voor het afbeeldsel van het Brusselsch stadhuis enz. *de Vlaemsche School* 1857, blz. 49.

die hij verklaarde nooit te hebben uitgesproken en die, voor het overige, in geenen deele met zijne denkbeelden en beginselen overeenstemmen. (De heer Anspach zinspeelde op de woorden: ‘Il n'y a plus de Flamands à Bruxelles,’ die men sedert jaren in gazetten beweert dat door hem werden uitgesproken.) Als een bewijs van zijne ingenomenheid met het congres, haalde hij aan de toekenning van het ruime hulpgeld (10,000 fr.), door den Brusselschen gemeenteraad bij eenparigheid hiervoor verleend. Voor de Hollandsche leden had de burgemeester een hartelijk woord in 't bijzonder. De heer D. Delcroix voerde daarna het woord namens het Belgische staatsbestuur. Hij was zeer welsprekend. Daarna was het de beurt van dr. Hanau en vervolgens die van den heer de Jonge van Ellemeet. Laatstgenoemde verklaarde, het Brussels eersten magistraat volstrekt niet euvel te duiden, dat hij zich, in deze omstandigheid, bediende van de Fransche taal, aangezien hier niet de vorm, maar de hartelijkheid tot maatstaf diende te worden genomen. En hartelijk noemde spreker de ontvangst die den congresleden ten deele viel. Hij wees er op, dat de vergadering zou worden gehouden onder de hooge bescherming van den koning der Belgen en gewaagde van de feestviering te Gent, ter gelegenheid des verjaardags der Pacificatie, als van eene gelegenheid te meer, om aan te toonen, welke onverbreekbare banden Holland aan België, België aan Holland hechten. Al de sprekers werden luidruchtig toegejuicht.

Des avonds onthaalde de heer burgemeester de congresleden in het stadhuis, op eene uiterst gulle wijze, die bij al de gasten ongetwijfeld het aangenaamste aandenken achterlaten zal. In het congresprogramma was dit burgemeestersfeestje opgegeven onder de Hollandsche benaming ‘kransje.’ Wij gelooven niet, dat dit woord op zijne juiste plaats was aangebracht. Hoe of het zij, al de aanwezigen waren het eens, om 's heeren Anspaclis gastvrijheid ten zeerste te roemen. De groote gothieke zaal was tot omhoog in hare welfsels verlicht. De lange gaanderij, waar zich de levensgroote portretten bevinden van onze vroegere vorsten, was in een groot buffet (met allerhande fijne eetwaren en lekkere wijnen voorzien), herschapen. Dit buffet besloeg gansch de lengte der gaanderij en de dienst er van werd met de meeste heuschheid en nauwkeurigheid waargenomen. Een tweede buffet (even goed voorzien) was ingericht in de zaal naast de werkkamer des burgemeesters en in dit laatste stond eene overgroote kunstig gedreven bronzen schotel met lekkere sigaren, die door de menigvuldige rookers gretig gebruikt en zeer gewaardeerd werden. De 15 gezichten op het oude Brussel, geschilderd door J.B. Van Moer, en welke

zich in de plaats naast de gothieke zaal bevinden, zijn vooral bewonderd geworden.[1]

In de Christuszaal voerde de muziek der pompiers de schoonste stukken van haar repertorium uit. Het feest eindigde omtrent middernacht.

(Wordt voortgezet.)

Kroniek.

Antwerpen. - Langs dezen weg betuigen wij onze innige deelneming in het smartelijk verlies dat het gezin van den kunstschilder Jan Swerts, thans bestuurder van de academie te Praag, heeft getroffen, door het afsterven van een 22-jarigen zoon, Walter Swerts, den 21^{n} September overleden te Praag, naar welke stad hij zich van uit Antwerpen had begeven, om zijne ouders een bezoek te brengen.

- Er is sprake, dat de vermaarde kunstschilder Karel Verlat, thans nog te Jerusalem (zie blz. 7), zal benoemd worden als leeraar der schilderkunst bij de koninklijke academie, ter vervanging van wijlen Jos. Van Lerius. Deze keus zou zeker de algemeene goedkeuring wegdragen en de faam der Antwerpsche academie in den vreemde nog verhoogen.

- De stad heeft voor het museum aangekocht eene marmeren groep van den beeldhouwer J.F. Dekkers, primus van Rome in 1864: *Bacchus als kind.* Prijs: 2500 fr., waarvan het rijk de helft betaalt.

- Veel opzien baart een artikel van C. Blanc in het Parijsche dagblad *Le Temps.* De befaamde Fransche kunstkenner, die thans België en Holland doorreist, heeft een bezoek gebracht aan de *Kruisrechting* en de *Kruisafdoening* van Rubens, in de Antwerpsche hoofdkerk, en hij beweert, die schilderijen, sedert hij die voor eenige jaren zag, veel verzwart te hebben gevonden, wat hij toeschrijft aan de omstandigheid dat deze meesterstukken schier altoos in het donker worden gehouden, achter eene dikke gordijn. In het donker gehulde schilderijen, zoo schrijft hij, slagen op den duur zwart uit en er komen geelachtige vlekken op. Deze beweringen verdienen ongetwijfeld een ernstig en spoedig onderzoek.

Brussel. - De uitgeroeide zoogenaamde boom van vrijheid der Paleizenplaats (zie blz. 113) is in teerlingblokskens van verschillende afmetingen gezaagd door de firma

(1) Wij nemen de gelegenheid waar, om hier de lijst der bedoelde schilderijen op te nemen: op de schouw: *Arm van de Zenne en de Ruischmolen*, gezien van op de oude brug der Sint-Geeriksstraat; op den achtergrond rijst de toren van het stadhuis. Van weerskanten de schouw: *Bijzonderste arm der Zenne in de nabijheid der Verversstraat*, gezien van de plaats waar de rivier die straat doorsneed; op den achtergrond ziet men de oude sluis; *De ezelsmolen palende aan de kerk van O.-L -Vrouw-van-bijstand; Binnengezicht der boter- of Recollettenmarkt; De putters in de rivier bij de Karpelbrug*; *Bijzondere arm der Zenne bij de Plattesteenstraat*, gezien van uit de Steenstraat; *Zennearm: Raesfort of de kleine sluis*, gezien van uit een huis der Karthuizersstraat; *Mannebrugge of Brug der Bisschopstraat* (op den voorgrond ziet men de hoven van de huizen der Laekenstraat en de huizen nabij den Augustijnentempel); *Zenne-arm bij de Middeleerstraat* (men ziet er de pijlers die in de rivier den hof ondersteunen der herberg *De Beer* genaamd, en bezijden het begin der slopingswerken); *Oude brouwerij der Recolletten*, opwaarts de straat der Kiekenmarkt, boven de rivier gebouwd; bezijden is de monding der Vaalbeek); *De oude sluis van de eerste omheining van Brussel* (gezien van uit de Verversstraat); *Borgvalmolen* (gezien in de richting der Steenstraat); *Baardmolen*, *Kleineilandstraat* (gezien van uit een huis der Zwartezustersstraat); *Driesmolen*, *Zespenningstraat*, zicht genomen uit een der huizen der Karthuizersstraat; *Arm der Zenne aan den Borgval* (gezien van uit de Steenstraat).

Tasson en Washer; deze blokskens werden verkocht als erfstukken (of 'souvenirs,' gelijk Emiel Moyson zou zingen) van de omwenteling van 1830, in welk jaar de boom geplant werd. Er zijn 1700 groote stukken, die verkocht worden tegen 3 fr. elk, 9000 kleinere tegen 1 fr. en 6500 zeer kleine tegen 50 centiemen. Alles te zamen voor 17,350 fr. De verkooping is gedurende de Septemberfeesten begonnen in de gothieke zaal van het stadhuis

- De kunstschilder G. Koller is benoemd tot officier der Eikenkroon.

Nijvel. - Een Brusselsch kunstkooper deelt aan een plaatselijk blad mede, dat hij in een huis dezer stad, waar hij zich toevallig bevond, twee schilderijen heeft gezien, welke als deur voor een kiekenkot dienden, en zoodanig doornageld waren, dat er aan geen herstellen meer te denken was. Zonder meesterstukken te zijn, waren de twee schilderijen zeer verdienstelijk.

Buitenland.

Rome. - De municipaliteit heeft het volgende opschrift doen plaatsen tegen den gevel van het huis n^{r} 78 in de della Murate straat: *In questa casa abito Gaetano Donizetti di Bergamo*, *e vi compose Il Furioso ed Il Torquato Tasso* (hier heeft gewoond Gaetano Donizetti, van Bergame, die stelde *Il Furioso* en *Torquato Tasso*).

Sterfgevallen.

EUGENIUS FROMENTIN, een der verdienstelijkste hedendaagsche Fransche kunstschilders, is den 26^{n} Augustus te St-Maurice, nabij La Rochelle, op 56-jarigen leeftijd gestorven. Ook als schrijver genoot de overledene eene groote en welverdiende faam. Onder andere gaf hij twee voortreffelijke reisbeschrijvingen uit, onder de titels: *Un an dans le Sakel* en *Un été dans le Sahara*, benevens een zeer geroemden roman, getiteld *Dominique.* Onder den algemeenen titel *Les maîtres d'autrefois* schreef hij in den laatsten tijd eene reeks verhandelingen, opgenomen in het Parijsche tijdschrift *Revue des Deux Mondes* en gewijd aan Rubens, Van Dyck, Rembrandt, Ruysdael, Paulus Potter, Terburg. Metzu, Frans Hals, Memling en Van Eyck. Hij schreef een door zijne keurigheid weinig geëvenaarden stijl.

AUGUSTE LEPAS, een der beste Fransche dichters van België, stierf te Jupille, op 26 Augustus, in den ouderdom van 59 jaren. Hij was de broeder van André en van Léon Lepas, twee andere schrijvers van veel talent. André Lepas schrijft slechts proza, maar in een sierlijken en hoogst poëtischen stijl: tot bewijs dienen zijne *Pensées*, *Sainte-Julienne et l'institution de la Fête-Dieu*, *Sous le manteau de la cheminée*, een boekdeel legenden en vertellingen, *D'un nouveau mode d'encouragement à la littérature en Belgique.* Léon Lepas schreef met zijn broeder Auguste, de berijmde *Légendes des litanies de la Sainte-Vierge*, die twee uitgaven beleefden. Buiten dit werk zijn de beste gedichten van den afgestorvene: *Quaretero; La vierge aux souliers d'or*, eene Rijnlandsche legende; *Le Regina Coeli; La dernière veille d'André Chénier; Légendes du pays de Liége; Légendes religieuses; Légende de Saint-Christophe; La justice de Baudouin à-la-hache au* 12e *siècle*, een prachtig gedicht, opgedragen aan den uitstekenden Gentschen schilder, Juliaan de Vriendt, bij de tentoonstelling zijner schilderij van dien naam. Lepas werd op 29 Augustus te Jupille begraven.

A.G.

FELICIEN DAVID, de uitstekende Fransche toonzetter, geboren te Cadenet, in het departement Vaucluse, den 13^{n} April 1810, is te Parijs overleden op 30 Augustus. Hij ontving zijne eerste muzikale opleiding van zijnen vader, die een ervaren muzikant was. Toen hij 18 jaren oud was, werd hij, na voleindiging zijner letterkundige studiën in het college der Jezuïeten, klerk bij

eenen pleitbezorger; deze betrekking verruilde hij na eenigen tijd met het ambt van tweeden orkestmeester bij den schouwburg te Aix. In 1829 was hij orkestmeester in de kerk St.-Sauveur. Om zich als toonzetter te bekwamen, vestigde hij zich te Parijs en sloot zich daar aan bij de socialistische godsdienstige school der St-Simonisten, voor welke hij vele lofzangen schreef. Met Enfantin en andere afgescheidene voorstanders van de nieuwe leer, bezocht hij Turkije, Egypte, Syrië en andere plaatsen, van het Oosten. Op deze tochten leden David en zijne makkers groote ontberingen. In 1835 keerde hij naar Parijs terug en gaf er zangen met nationaal-Oostersche melodiën in het licht, die slechts geringen bijval vonden. Eerst in 1844 maakte David naam met eene samenstelling waarvan Auguste Colin de woorden schreef en die voor titel voert *Le Désert.* Dit gewrocht bleef zijn hoofdwerk. Tot zijne andere werken behooren: *Moïse sur le Sinaï* (1846), *Christophe Colomb* (1847), *La perle du Brésil*, komische opera (1851), *Herculanum*, groote opera (1859), *Lalla Roukh*, komische opera (1862). David is overleden aan eene borstkwaal, welke, naar het schijnt, zou teweeggebracht zijn geworden door onmatig gebruik van tabak. De overledene was officier van het Legioen van Eer.

De duivel.

't Is bekend, dat de duivel met alle goede dingen op aarde zich bemoeit en met de beste 't meest. Niets is liefelijker, dan de aandrift die de aarde met bloemen en kinderkens bedekt: de min, die jeugd aan jeugd, frissche kracht aan frissche schoonheid zich paren doet. Maar welk een worgstrop weet de duivel van deze rozenlis te maken! Niets is heiliger dan de behoefte van 't menschelijk gemoed om handen en oogen op te heffen ten hemel, om den Algoede stamelenden dank te brengen voor genoten vreugd, of bij hem kracht te zoeken tot weerstandbieden aan vertwijfeling. Doch wáár heeft ooit de duivel alle tien zijn vingers zóó diep ingestoken als in den godsdienst?

G. VAN NIEVELT.

Iets over vallende sterren, vuurbollen en meteoorsteenen.

Velen hebben met mij Zondagavond den 24^{n} September ll., omstreeks 7 uur, in het Westen eene schitterende luchtverschijning waargenomen, bestaande in een' vuurbol, die, bij het uiteenspatten, gloeiende en fel stralende steenen her- en derwaarts slingerde. Ook in Holland, Frankrijk, Engeland en elders, werd zij, volgens de berichten der dagbladen, gezien en bewonderd. Menigeen zal, naar ik geenszins twijfel, iets naders over dergelijke natuurverschijnselen wenschen te weten. Voor deze belangstellenden lever ik het navolgende fragment uit een mijner geschriften, getiteld: ‘Sterrekundige studiën en ontdekkingen.’

Een legio van vallende of verschietende sterren heeft men reeds gezien en ziet men nog bij tusschenpoozen, zonder dat ze eenige verwoesting op de aarde aanrichten. Al zouden wij ze gelijk stellen met de aërolithen, dat is met de metaalbrokken welke nu en dan uit de lucht op de aarde vallen, dan zullen wij moeten bekennen dat dergelijke nederstortingen zelden gebeuren, en vragen: Is er ooit een van die metaalmassa's in haar geheel nedergevallen en zijn ze niet gesprongen eer zij den grond raakten, zoodat men slechts stukken vond? Het veroorzaken van ongelukken schijnt dus dreigender, dan het inderdaad is.

Verbazend groote luchtsteenen zijn er dicht langs onze aarde gevlogen. In 1807 heeft men in Amerika een gezien van 2000 meters middellijn, die, ware hij op de aarde gevallen, een geheel dorp verpletterd zoude hebben. Indien men wijders overweegt, dat meer dan 50,000 vreemde lichamen, zoowel vallende sterren als luchtsteenen, elke vier en twintig uren voorbij onze aarde vliegen, dan zal men moeten toestemmen dat eene bijzondere kracht den val van het grootste gedeelte dier lichamen afweert.

Eene rechtstreeksche waarneming bevestigt dit feit. In de heldere nachten ziet men niet alleen vallende, maar tevens opstijgende sterren. De laatsten verwijderen zich dus van onzen bol, alsof zij er van teruggestooten werden. Deze terugstooting is onbetwistbaar, schoon de sterre- en natuurkundigen gewoon zijn in de onderlinge werking der hemellichamen slechts één kracht, die der aantrekking, te onderscheiden. Wanneer eene vallende ster, zeggen de meesten, voorbij de aarde glijdt, nadert zij eerst en verwijdert zich daarna. Dit verschijnsel gelijkt op twee ruiters, welke elkander voorbijrijden. Doch bij eene nauwlettende waarneming van de banen, welke sommige dezer lichamen beschrijven, zal men ontwaren dat eenige opwaarts loopen alsof de beweegkracht van omlaag kwame. Verschillende vallende sterren schijnen dus als 't ware van de aarde zelve voort te komen, alhoewel wij weten dat zulks het geval niet is. Daaruit moeten wij besluiten dat er eene sneller werkende kracht dan die der zwaarte bestaat, welke deze laatste over-

heerscht, en wel eene terugstootende kracht. Dit besluit bepaalt zich zelfs niet uitsluitend tot onze aarde. Bessel heeft gemeend het insgelijks op de zon te moeten toepassen, naar aanleiding der verschijnselen bij de komeet van Halley. Toen dit gesternte zich het dichtst bij de zon bevond, stegen er gasachtige dampen uit het lichaam der komeet op, welke in eene tegenovergestelde richting van de zon schenen te worden voortgedreven. Een nader onderzoek bewees het bestaan van eene terugstootende zonnekracht.(1)

De vallende sterren, vuurbollen en meteoren zijn reeds van oudsher waargenomen. In vroegere eeuwen verwekten zij eene bijgeloovige vrees, ja de meteoorsteenen werden als goden aangebeden. Het heilig schild van Numa, de heilige Kaaba van Mekka, het zwaard van den grooten Mogol, de groote steen van de piramide van Cholula in Mexico behooren tot deze voorwerpen, waarvan de volkslegenden melding maken. Sinds onheugelijke dagen hielden de Chineezen aanteekening van dergelijke luchtverschijnselen. Dit in vele opzichten hoogst merkwaardig volk bezit authentieke catalogen van gedurende 24 eeuwen gevallen meteoren. Titus Livius spreekt ook van 'Lapidibus pluit, crebri ceciderunt a caelo lapides,' enz. Eschyles gewaagt in zijn *Verlosten Prometheus* van een regen van ronde steenen, uit eene wolk van Jupiter. Het belangrijkste feit der oudheid is echter dienaangaande de val van een grooten steen te Aegos-Potamos, aan den Hellespont, in de 78ste Olympiade. Naar men wil, zou Anaxagoras voorspeld hebben, dat die steen uit de zon zou vallen. Plinius schrijft er van: 'Qui lapis etiam nunc ostenditur, magnitudine vehis, colore adusto' - en voegt er de bijzonderheid bij, dat eene brandende komeet te gelijk met dien steen nederviel.

Eerst tegen het laatst der vorige eeuw hebben de Europeesche geleerden hunne aandacht op de vallende sterren, vuurbollen en meteoorsteenen beginnen te vestigen. Kepler, Halley, Maskelyne en anderen maakten er ter loops melding van. De Jezuïet Domenico Troili bracht meer bescheiden daarover aan het licht, en na hem, in 1794, Chladni, wiens geschrift over de meteoren destijds veel bijval vond. In 1819 gaf de laatste een tweede en belangrijker werk dan het eerste daarover uit, bevattende een nauwkeurige catalogus van de aërolithen, met bijvoeging van den datum waarop en de landen waar zij nedervielen(2). Hij telt er, van het begin der christelijke tijdrekening tot 1818, honderd vijf en zestig. Het gewicht van den zwaarsten meteoorsteen, te Otumpa in Brazilië gevonden, bedroeg 4,717 kilos. Een andere, van bijna dezelfde zwaarte, viel in de nabijheid van Bahia, en te Andernach een van omstreeks 1200 kilos. Eene belangrijke beschrijving van zoodanigen val kunnen wij niet nalaten hier te doen volgen.

Op den 14n Juli 1847, des morgens omstreeks 4 uur, bij een helderen Oostelijken hemel, terwijl men in het Westen eene donkere wolkenlaag zag, werden de inwoners van Braunau, in Bohemen, door twee achtereenvolgende heftige slagen, als van een kanon, uit den slaap gewekt en met schrik vervuld. In de geheele landstreek hoorde men, gedurende eenige minuten, een sterk ruischend geluid. De menschen ijlden naar buiten. Aan het uitspansel blonken nog eenige sterren, maar in het Noordoosten dreef eene zwarte wolk in den vorm van eene rechte lijn. Eensklaps begon deze wolk te gloeien en bliksemstralen te schieten. Gelijktijdig zag men daaruit twee vuurstrepen naar de aarde dalen, waarna de reeds vermelde slagen volgden. Eene aschgrauwe

(1) Ziet hierover Houzeau, Modler, Struwe en anderen.
(2) Quetelet, Herrick, Charles en Powell hebben daarover insgelijks catalogen uitgegeven.

wolk verscheen aan het einde der vurige, spreidde zich Noordoosten Zuidwestwaarts in strepen uit en verdween.

De opperboschwachter Pollack, die dit luchtverschijnsel aanschouwde, vermoedde te recht, dat er een meteoorsteen moest gevallen zijn, terwijl anderen dachten dat de bliksem hier of daar was ingeslagen. Spoedig daarop vernam men dat zulks in den omtrek van Hauptmannsdorf moest hebben plaats gevonden. Dit werd dan ook in zoover bewaarheid, toen men op zeker door iemand aangeduid punt een drievoet diep gat in den grond ontdekte, waarin een heete luchtsteen lag, die 6 uren na den val nog te heet was om met de bloote hand aangeraakt te kunnen worden. Hij woog 42 1/4 Oostenrijksche ponden en werd aan het keizerlijk museum te Weenen ten geschenke gegeven. De vorm is een onregelmatige met holten overdekte vierhoek; de kleur donker geel met kleine glinsterende metaallovertjes doormengeld.

Op een ander punt, niet ver van Braunau, wilde men destijds insgelijks den bliksem hebben zien inslaan, en ook daar vond de genoemde Pollack een luchtsteen van 30 Oostenrijksche ponden. Een ingesteld onderzoek naar de bestanddeelen van dien steen, leverde de navolgende uitkomst op: 91,82 ijzer, 5,517 nikkel, 0,529 kobalt, 0,072 koper, bruinsteen, arsenicum, calcium, magnesium, silicium, koolstof, chloor en solfer.

Volgens Olbers vallen de aërolithen met eene gemiddelde snelheid van 32 kilometers in ééne seconde. Deze snelheid verklaart de diepte waarop zij in den grond dringen. Naar men vermoedt zijn het fragmenten van verbrijzelde hemellichamen. Von Humboldt beweert dat het kleine hemellichamen zijn die, deels verstrooid, deels in ringvormige banen, gelijk de planeten, om de zon loopen. Zulk een planeetring van kosmische lichamen doorsnijdt, zooals het schijnt, de baan van onzen aardbol en veroorzaakt den periodieken zwerm van vallende sterren, die, binnen het bereik van de aantrekkingskracht der aarde, als meteoorsteenen nederstorten. Beiden stemmen overeen met de vuurbollen; het verschil bestaat hoofdzakelijk in den afstand en de grootte.

Coulvier-Gravier, te Reims, begon in 1811 zijne op verschillende theoriën gegronde waarnemingen over de vallende sterren en andere meteoren. Sinds 1841 teekende hij het getal der meteoren, het tijdstip hunner verschijning en richting aan het uitspansel op, volgens de raadgeving van Arago. In 1845 nam Saigneij deel aan zijne werkzaamheden. Gedurende 42 maanden, van 1841 tot 1845, boekte hij 5,302 vallende sterren, tijdens 1054 uren waargenomen. Dit cijfer zoude zekerlijk grooter geweest zijn zonder de helderheid der volle maan, die 3/5 dier ster-

ren verhinderde te zien; ook de wolken verborgen er velen. Met het oog daarop bedraagt haar gemiddeld cijfer 5 tot 6 in 't uur.

Deze waarnemingen per uur hebben een onverwachten uitslag opgeleverd. Op weinige uitzonderingen na, nemen deze verschijnselen toe naar mate d e nacht vordert, onverschillig in welk seizoen, en wel zoo regelmatig, dat men daarvan overzichttafels voor elk uur van den nacht heeft kunnen opmaken. Ziehier een klein getal voorbeelden. Het gemiddeld cijfer der vallende sterren, welke zich van 6 tot 7 ure 's avonds vertoonen, is 3; van 9 tot 10 is het 4; van 11 tot 12 bedraagt het 5; van 2 tot 3 beloopt het 7.1; van 5 tot 6 wordt het 8, 2. Deze opklimming geldt ook voor de tijdstippen der periodieke verschijningen.

Zijn de dagelijksche verscheidenheden opmerkelijk, de maandelijksche en jaarlijksche verschillen niet minder. De genoemde sterrekundigen leverden eene overzichtstafel, waarin het verschil tusschen de zes eerste en zes laatste maanden van het jaar gemiddeld is aangegeven. In December bedroeg het gemiddeld getal per uur 7.2; in Januari slechts 3.6; in Juni niet meer dan 3, 2, om in Juli weer te stijgen tot 7, 0. In Augustus van den 10^{n} tot den 11^{n} en in November van den 12^{n} tot den 13^{n}, vinden meestal de grootste periodieke sterrenregens plaats.

Betrekkelijk de richting hebben zij opgeteekend dat de vallende sterren, uit het Noorden of Zuiden komende, in getal overeenstemmen met die uit het Oosten en Westen, met dit onderscheid nochtans, dat die uit het Oosten meer dan de helft talrijker zijn dan die uit het Westen; het Noorden en Zuiden staan gelijk. De sterren welke tusschen het Noord-Noordoosten en het Noordoosten vallen, beschrijven de langste baan, gemiddeld groot 15 graden; die tusschen 't West-Zuidwesten en het Zuidwesten 11°: aller banen hellen naar den horizon. Op 5,302 sterren telden zij slechts 15 met kromme lijnen. Tijdens de vermelde tijdruimte van 42 maanden zagen zij 8 vuurbollen, waarvan 3 zonder eenig gerucht barstten. Tachtig vallende sterren behoorden tot de eerste grootte, in omvang en glans gelijk Venus en Jupiter; de overige daalden tot de zesde grootte af. De kleur is meestal zuiver wit, zelden rood; in het laatste geval is de beweging langzaam en zonder eene vuurstreep. Nog zeldzamer vertoonen zij eene blauwe kleur.

De bestanddeelen der meteoren leeren ons, dat vele grondstoffen van onzen aardbol in andere hemellichamen aangetroffen worden en tot de algemeene wereldstoffen schijnen te behooren. De ongelijke dichtheid der zon, maan, planeten en kometen wederspreekt dit niet, want deze ongelijkheid kan in de verdeeling der dichte stoffen van het zonnestelsel en andere plaatselijke toestanden liggen. Wijders is het uit een geologisch standpunt belangrijk, dat men tot nog toe geene meteoorsteenen in de tweede en derde rotslagen gevonden heeft, schoon wij uit hunnen kosmischen oorsprong kunnen afleiden dat zij, zoolang de aarde als planeet bestaat, op onzen bol even zeer moeten gevallen zijn als thans. Hebben de geologen, door hunnen ijver in het zoeken naar versteende planten en dieren, de meteoorsteen en niet bemerkt of zijn deze allengskens met den grond, waarop zij nedervielen, zoodanig vereenigd, dat ze niet meer herkend kunnen worden? Een nader en nauwkeurig onderzoek zal misschien in het vervolg aërolithen uit een vroeg scheppingstijdvak, toen de mensch nog niet op de aarde bestond, aan het licht brengen.

Antwerpen, 1876.

M.H. DE GRAAFF.

Eene donkere gebeurtenis.
Vervolg van blz. 143.

Ik was ongehuwd gebleven, ofschoon het mij in mijne tegenwoordige betrekking niet aan de gelegenheid had ontbroken om te huwen, en men mij in vele familiën vriendelijk had ontvangen. Maar de omgang met mijnen ouden vriend, mijnheer von Schack, die eveneens jonkman was en met wien ik zes jaren lang samenwoonde, had mij de noodzakelijkheid niet doen gevoelen om mij zelven eene eigen haardstede te bereiden, en later, toen deze vertrouwde vriend was gestorven, had ik niet kunnen besluiten, mijne vrijheid op te offeren. Ik was een beetje bedorven door de oplettendheden en zorgen der drie juffrouwen Zittel, bij welke ik woonde, drie ongehuwde, hoog bedaagde zusters, die een net klein huis in eene stille afgelegen straat bezaten en van de opbrengst der beide verdiepingen leefden, die zij aan eene oude dame en aan mij hadden verhuurd. De familie Zittel had eens betere dagen gekend. De vader der drie zusters was overste en een bijzonder gunsteling van den vroegeren vorst geweest, en had eens een grooten staat gevoerd. Bij zijnen dood was echter van dezen glans niets overgebleven dan dit klein stuk gronds, en de dochters hadden zich zeer moeten bekrimpen om te kunnen, leven, vooral daar zij nog een jongeren broeder hadden, die kapitein was bij een regiment paardenvolk en zoo verkwistend leefde, dat hij weldra nog een aanzienlijk deel van het vermogen zijner zusters doorbracht, want dezen waren zoo goed en weekhartig, dat zij werkelijk gevaar liepen, om in eene wereld als de onze, geheel uitgeplunderd en naakt uitgeschud te worden. De jongste der drie zusters was blind, de beide anderen niet schoon, maar uiterst welwillend, en mevrouw von Ammerang op de eerste verdieping en ik werden door de beide zusters Welly en Cenzi behandeld of wij hare eigene zuster en broeder waren. Zoo was mij nooit het verlangen opgekomen om te trouwen, want alle mijne wenschen werden met de meeste oplettendheid gade geslagen, ja voorkomen. Zij maakten misschien wel wat omslag en waren wantrouwend en ongezellig jegens anderen, maar de noodlijdende vond bij haar steeds een traan van medelijden, een woord van troost, eene hand bereidwillig voor de liefde tot den naaste, en zelfs de veelvuldige ondank, dien zij moesten ondervinden, schrikte haar niet af en verbitterde haar niet. Als men een zeker zelfgevoel van stand bij haar over het hoofd zag, als men haar in huis wat meer den baas liet spelen dan misschien andere huurders zich lieten welgevallen, konde men goed met haar over de baan en ik voelde mij in dat huis zeer op mijn gemak.

Max von Zittel lag in eene andere stad in garnizoen en

kwam slechts zelden bij zijne zusters, maar telkens na zijn bezoek zag men betraande en bekommerde gezichten, en het was licht te vermoeden, dat hij slechts kwam om de arme vrouwen geld af te persen. Tot het kleine huis, dat met hypotheken was belast, zooals ik toevallig vernam, behoorde eene perceel hof- en bouwgrond, hetwelk zich ter lengte van eenige honderd schreden achter het huis uitstrekte en bij de snelle vergrooting der stad eene goede plaats was om te bouwen, die eene aanzienlijke waarde moest hebben. De omliggende grond behoorde aan verscheidene rijke speculanten, en een van hen had reeds beproefd, het stuk grond van de zusters te knopen, doch was steeds door haar afgewezen. Maar op eens waren zij genoodzaakt, andere maatregelen te nemen. Max von Zittel had zich op zekeren morgen doodgeschoten, dewijl hij zoo vol schulden was, dat hij moest vreezen afgestraft te worden en in radelooze wanhoop zich zelfs, gelijk men zeide, schuldig had gemaakt aan het maken van een valschen wissel. De man, die den valschen wissel van hem had ontvangen, was juist die buurman, die reeds lang het stuk grond begeerde te bezitten. Deze maakte dus met de zusters een contract, waarvan ik eerst vele jaren later kennis kreeg, want hoewel ik toenmaals bij dit ongeluk, dat de arme zusters trof en dat haar geheel ternederdrukte, haar mijnen bijstand en raad aanbood tot het in orde brengen der zaken van haren ongelukkigen broeder, hadden Wally en Cenzi uit valsche schaamte dit geweigerd en zich bediend van de hulp eens mans, die tevens de zaakwaarnemer harer tegenpartij was. Slechts Sofia, de blinde, die, hoewel slechts weinige jaren jonger dan hare zusters, door deze als ‘het kind’ werd behandeld, had er toen op aangedrongen, dat ik, als haar huisgenoot sedert vele jaren en oprechte vriend, in hare aangelegenheden ingewijd of ten minste geraadpleegd zoude worden. Maar de goede zielen hadden in haren zielsangst mij niet willen bekennen, welke onbezonnenheden den dood haars broeders hadden veroorzaakt; zij hadden het aandenken aan den ongelukkigen Max nog na zijnen dood vlekkeloos willen houden en daarom de grootste opofferingen gedaan, zonder te vermoeden, dat de redenen van zijnen zelfmoord reeds lang het onderwerp waren van de gesprekken in de geheele stad.

Sedert dit vreeselijk ongeluk, dat de drie zusters had getroffen, waren zeven jaren verloopen. De wond, die de dood haars broeders in hare harten had geslagen, was geheeld, maar de hulpelooze wezens waren nu veel meer menschenschuw geworden. Zij leefden in eene fatsoenlijke armoede, die mijn diepste medelijden verdiende; zij vervaardigden vrouwelijke kleedingstukken voor anderen, en de eenige ondersteuning, die men haar konde doen toekomen, was de vrijwillige verhooging der huishuur en de schadeloosstelling voor de bediening, die ik haar gaf, en waartoe ik ook de oude dame onder mij overhaalde. Deze dame von Ammerang was rijk en stond alleen in de wereld; slechts hongerige erfgenamen, verre bloedverwanten, wachtten op haren dood; maar ondanks haren ziekelijken toestand, was zij zeer aan haar geld gehecht, en het had moeite gekost, haar tot deze vermeerderde uitgave te bewegen, en toch beminde zij, zooals zij zeide, de drie juffrouwen von Zittel, vooral de blinde Sofia, en had haar beloofd, haar in haar testament te bedenken met een bezet dat haar zoude bewaren voor verdere zorgen en daarmede de schuld van dankbaarheid vereffenen, die zij zonder tegenspraak aan de drie zusters had. Naar de verzekering dezer vrouw was het testament reeds lang gemaakt, waarin zij voor hare huisvrouwen had gezorgd. Op zekeren nacht kreeg zij een hevigen aanval van jicht en was nog vòòr den middag een lijk. Hare bloedverwanten lieten terstond alles verzegelen en de gewoone

rechtsvormen werden in acht genomen. Maar men vond geen testament, want dat, welk mevrouw von Ammerang vroeger had gemaakt, was door haar vernietigd, en zij had het van week tot week uitgesteld om een ander te maken. De nalatenschap werd van rechtswege onder hare bloedverwanten verdeeld, en de drie zusters Zittel bekwamen niets. De erfgenamen hadden haar niet eens een aandenken van de afgestorvene gegeven.

Dat was een harde slag voor de drie zusters, vooral daar de blinde sedert eenigen tijd zoo ziekelijk was, dat zij het bed niet meer konde verlaten. Wally was als vernietigd, en Cenzi, die anders nog de meeste geestkracht aan den dag legde, liet zich nauwelijks meer zien; zij was bleek als eene schim geworden en had altijd betraande oogen. Ik vraagde te vergeefs naar de oorzaak van haren kommer, met het doel, haar naar mijn beste vermogen te helpen. Op zekeren morgen, toen ik, naar mijn kantoor gaande, den trap afkwam, zag ik eenige mannen van gewoon uiterlijk in den gang der eerste verdieping staan en bij hen de oude dienstmeid, die ontroostbaar was en wanhopend weende. ‘Wat is er? wat moet hier geschieden?’ vraagde, ik een der mannen, want ik vermoedde niets goeds. ‘O, niets, wij komen de zegels leggen, zeide de aangesprokene onverschillig; de deurwaarder is binnen en geeft haar bericht daarvan.’ Ik trad de kamer der zusters binnen en vond Wally en Cenzi in de diepste ontroering en geheel ontsteld, terwijl de blinde in het aanpalende vertrek luide weende en jammerde. Het was een treffend tooneel, en wat ik op mijne navragen bij de zusters en den deurwaarder en door het inzien der papieren langzamerhand vernam, was nog schokkender: de ongelukkige vrouwen waren zonder bescherming en tot den bedelstaf gebracht. De toestand van haar vermogen was zoozeer verward, dat ik er in 't geheel geen begrip van had; zij waren nauwelijks meer te helpen. Zij hadden zich jegens den schuldeischer van haren broeder Max tot het nakomen der schriftelijke beloften van den gewetenloozen verkwister verplicht, de schulden haars broeders te erkennen, den schuldeischer eene hypotheek op het stuk grond achter het huis en voor het overige eene schuldbekentenis te geven, en hadden zich door deszelfs verzekering, dat hij voor deze schuld slechts drie ten honderd rente verlangde, die zij hem naar believen en naar hare krachten konden betalen, laten misleiden. Aan den anderen kant had die schuldeischer, een zekere baron Schreitberg-Spauereck, haar hiertoe gedwongen door de bedreiging, dat, als zij de schulden van haren broeder niet

wilden overnemen, hij voor het gerecht de geldigverklaring zijner aanspraken zoude beproeven, en den doode nog in het graf als een vervalscher van wissels zoude aanklagen en bekend maken.

(Wordt voortgezet.)

Schitterende soeroekoes (Pharomacrus resplendens).

't Is onder den naam soeroekoes

dat de hier af gebeelde vogelen in Midden-Amerika bekend zijn. Er worden 31 soorten van soeroekoes in Amerika, 11 in Oost-Indië en 1 in Afrika aangetroffen. Hun wetenschappelijke stamnaam is *Trogonidoe*, van de orde der klimvogels. Onze plaat vertoont een mannetjes- en een wijfjesvogel van de zoogenaamde schitterende soeroekoes(*Pharomacrus resplendens*). 't Is het mannetje dat op het bovenste gedeelte van den tak zit. Wanneer hij, koekoeloerend als eene duif, zijne gemal in het hof maakt, ontplooit hij zijn w e e rgaloos prachtigen staart die hem vele vijanden berokkent uit winstbejag. De soeroekoes houden zich meestal twee aan twee op de

middelste takken van eenen boom; zij behooren tot de zeer eenzaam levende vogelen, vliegen zonder gedruisch te maken en nooit lang aaneen. In de vlucht beschrijven zij eene rechtvallende golflijn. Als zij zich in de zon bevinden, gaat de violetkleur hunner bovenvederen in purpergoud over.

Hun voedsel bestaat hoofdzakelijk uit insecten en allerlei ongedierte: rupsen, t o r r e n , sprinkhanen, spinnen. De saprijke vruchten dienen hun als 't ware tot nagerecht. Men heeft meenen op te merken, dat de soeroekoes in de boomen om zoo te zeggen liggen te loeren op het ongedierte; zij wachten tot er zich insecten vertoonen om op te vliegen en ze te vangen, waarna zij weer plaats nemen op den tak dien zij hebben verlaten. Het vrouwtje legt hare eieren, drie of vier in getal, in de holen van oude boomen.

De soeroekoes laten zich niet wennen om in gevangenschap te leven. Er bevinden er zich twee opgevulde (mannetjes) in het museum van den Antwerpschen dierentuin; zij werden door den schenker, graaf de Hompesch, van Brussel, m e t fijnen hagel geschoten in Guatemala, terwijl zij vochten in eenen eikenboom.

G.J. VAN DEN NEST,

leeraar van natuurkunde bij de koninklijke maatschappij van dierenkunde te Antwerpen.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Antwerpen. Vervolg van blz. 133.

Mev. F. GEEFS heeft een zeer lief stuk in *Aouda* gezonden, dat verkocht is; *Eene toevertrouwing* verraadt groot gemak van penseeling en vormt eene schoone schilderij, ofschoon sommige deelen wat decoratief schijnen.

In de godsdienstige schildering vermelden wij allereerst ED. DUJARDIN, om zijn *Petrus, een kreupele genezende aan de poort des tempels*, eene voorstelling getrokken uit de handelingen der apostelen. Kleedij en bouwkundige schildering zijn trouw gevolgd; de samenstelling verdient geroemd, evenals de teekening. De kleur moge wat schraal zijn, zoo gelijk het daar hangt strekt het gewrocht den kunstenaar waarlijk tot eer. De schilderij is bestemd voor een altaar der Jezuskerk, te Jeruzalem.

J. ANTHONY's ontwerp van muurschildering, *de heilige Amelberga* voorstellende, geeft goed het karakter van het tijdstip weer en vormt een zeer schoon tafereel.

L. GOUPIL, een te Antwerpen gevestigde Franschman, stelt een goed geschilderd stuk ten toon, getiteld: *De onderwerping;* men mist daarin evenwel dat ideaal karakter, welk als eene eerste vereischte voor godsdienstige stukken is.

L. TIERSCH (Munchen): *Christus in de eenzaamheid*, is de titel van een stuk dezes schilders, welk wij om de hoedanigheden die het bevat hier in het bijzonder vermelden.

E. BIDEAU (Parijs): In *Denk aan mij,* evenals in de *Opdracht aan de Maagd,* spelen de bloemen een groote rol. Beide stukken zijn vol godsdienstig gevoel. Het eerste, voor de verloting aangekocht, werd herverkocht aan mev. de Franchimont, die zelf eene uitmuntende bloemenschilderes is. Des kunstenaars derde bloemenstuk is ook zorgvuldig geschilderd.

Tusschen de landschapschilders munt F. LAMORINIÈRE uit met zijn *Prinse-vijver*, een gezicht dat genomen is op het goed van den heer de Jonge van Ellemeet, op het eiland Walcheren, in Zeeland. Wij zagen zelden een aantrekkelijker landschap. Terwijl men er zich in de aanschouwing van verdiept, waant men inderdaad de stem der natuur uit water en groen te hooren fluisteren. En hoe heerlijk en koesterend schijnt niet de zon en hoe doet het grazende vee zich te goed aan hare milde stralen! De toon en kleur van het stuk verdienen niet minder lof dan de teekening. Met genoegen vermelden wij, dat het is a a n g e k o c h t voor het Antwerpsch hedendaagsch museum; er werd voor betaald 18,000 fr. Dezelfde schilder stelt nog ten toon een *Gezicht uit den omtrek van Berlijn* en eene ontwerp-schilderij, *Wartburg*, besteld door den heer V. Lijnen.

J. VAN LUPPENS *Gezicht te Villenhof* en *Nevelgezicht te Waulsort* zijn z e e r schoone schilderijen, waardig van het penseel dat haar het aanzijn schonk. Het gezicht op de baan van Hastieres naar Givet, getiteld *Na den regen,* brengt op den toeschouwer een eigenaardigen en aangenamen indruk te weeg; men ondervindt als 't ware moeite, om van het fraaie stuk te scheiden. Het boeit al wie er voor stil blijft. Wij hadden er de bruine en rosse tonen evenwel liefst wat minder heerschend in gezien.

Mej. BEERNAERT (B r u s s e l) zond d r i e landschappen ter pronkzaal, uitmuntend door kracht van bewerking en natuurwaarheid, doch niet in alle deelen met de vereischte zorgvuldigheid voltooid. Nauwgezetheid is vooral eene vrouwelijke eigenschap. Laat de verdienstelijke schilderes, aan wier stukken wij deze regelen wijden, dit niet vergeten. Het stuk: *De eikenboomen van Wodan in Gelderland* is aangekocht voor het Antwerpsch hedendaagsch museum voor 6,000 fr.

Van A. WÜST (overleden in den loop dezes jaars, zie blz. 90) zijn de volgende stukken tentoongesteld: *Kust van Noorwegen*, *Landschap bij maanlicht* en *Het beslissend oogenblik.* Zij behooren tot het beste, wat de pronkzaal in het vak te zien geeft. Het is alsof de jong gestorven kunstenaar, in het vooruitzicht van zijn naderend einde, al de kracht van zijn dichterlijken geest en al de kunde van zijne vaardige hand in deze gewrochten heeft willen ontvouwen. Zij zullen dan ook zijne faam met eere gestand doen.

R. MOLS geeft ons de *Chartonskaai te Bordeaux in December* te aanschouwen, terwijl hij ons tevens een *Gezicht op Burcht* gunt, in twee verdienstelijke schilderijen. Deze kunstenaar begint inderdaad uit te munten in het vak dat hij zich heeft verkozen. Hij hoede zich evenwel voor gemis aan afwisseling, waaraan schilders zich in deze nog al licht bezondigen. Nog zij hier aangehaald eene puike sterkwaterplaat van den heer Mols, voorstellende een *Gezicht op Antwerpen.*

L.A. NEETESONNE, teekenmeester in het Antwerpsch atheneum, maakt op de tentoonstelling een zeer goed figuur met zijne *Schelde bij kalm weer* en een *Zeegezicht.* Twee zeer verdienstelijke schilderijen. De laatste is verkocht.

Goede portretten werden tentoongesteld door de schilders G. GUFFENS (afbeeldsel van eene dame met een bruin kleed, het puikste portretstuk der tentoonstelling), P. VAN HAVERMAET (kinderportret), A. DELFOSSE, E. CLAUS, A. DAEL (Gent), F. DE WILDE (St-Nicolaas), W. GEETS.

(Wordt voortgezet.)

Jan Pieterszoon Koen.

TEEKENING VAN J. SCHMIDT-CRANS.

Bovenstaande plaat vertoont het 4 1/2 meter hooge en 6000 kilos zware beeld, waarvan wij in 1874, blz. 8, mededeelden, dat het gemaakt was door E. De Plyn, van Antwerpen, gegoten te Voorschoten (bij den befaamden Nederlandschen gieter, J.M. Van Kempen), en naar Batavia ging verscheept worden.

Aan den afgebeelden gouverneur-generaal van Nederlandsch Oost-Indië, Jan Pieterszoon Koen, dankt Batavia zijne stichting, die opklimt tot het jaar 1619. Waar zich thans Batavia bevindt, lag vroeger de koningsstad Jacrata. J.P. Koen stond aan het hoofd van eene dusgenaamde Nederlandsche factory, die van den vorst van Jacrata gronden gekocht had, waarop zich de Hollanders hadden gevestigd voor het drijven van handel met naburige rijken. Toen men, in 1618-19, de nederzetting wilde uitbreiden, maakte de koning van Jacrata hiertegen be-

zwaar, wat oneenigheid, twist en eindelijk vijandelijkheden teweegbracht. Zulks spoorde J.P. Koen aan tot het oprichten van een fort in de nabijheid der hoofdstad van het koninkrijk Jacrata, welke hoofdstad denzelfden naam droeg. Er volgde eene botsing. De vorst van Jacrata, ondersteund door de ook in Indië gevestigde Engelschen en Portugezen, viel de Hollanders aan; hij leed de nederlaag, en de Hollandsche krijgsmacht, aangevoerd door J.P. Koen, veroverde en verwoestte de hoofdstad Jacrata, welker plaats door eene nieuwe stad, het tegenwoordige Batavia, ingenomen werd.

Volgens een opschrift, dat op de achterzijde van het voetstuk van het standbeeld te lezen staat, was J.P. Koen ‘een persoon zeer wel ervaren in den koophandel, alsmede in sake van state, zeer eerlijck en modest van leven, altijd laborieus.’ 't Is de gouverneur-generaal dien J.P. Koen opvolgde, welke zich in deze bewoordingen over hem heeft uitgelaten. De eerste steen van het gedenkteeken werd op 29 Mei 1869 gelegd. De onthulling van het beeld had plaats op 4 September ll., ten 7 ure 's morgens.

Over het beeld wordt met den meesten lof gesproken. In de stad Hoorn bevindt zich een portret van J.P. Koen, welk den heer E. Plyn tot model heeft gediend. Hij is er dan ook in gelukt de eigenaardige gelaatsuitdrukking allerbest te treffen. De houding is zeer goed gekozen. De afgebeelde doet zich los en ongedwongen voor. De kleedij is met de meeste zorg aangebracht en past voortreffelijk bij het beeld.

De medegedeelde plaat zal onzen lezers veroorloven zich van het een en ander eene vrij nauwkeurige voorstelling te maken.

Wij wenschen den heer E. De Plyn met zijnen arbeid geluk. De bekwame beeldhouwer heeft zijne faam gestand gedaan.

XVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres.
Vervolg van blz. 147.

Maandag, 28 augustus.

Ten 10 ure werd het congres geopend in de hoogeschool, Keizerinstraat, met eene korte, warme toespraak van dr. HANAU, waarna, onder andere ingekomene stukken, een brief van wege den koning der Belgen werd voorgelezen, houdende dat Z.M. des namiddags ten 3 ure het toonkundig feest in het hertogelijk paleis zou bijwonen. Het maakte een aangenamen indruk, dat deze brief in 't Vlaamsch gesteld was.

Vervolgens werden het algemeen bureel en de afdeelingsbureelen samengesteld zooals hieronder is opgegeven:

Algemeene voorzitter, de Maere Limnander; voorzitters: J.P. Van der Auwera, de Jonge van Ellemeet, dr. Hazebroek en dr. Hanau; secretarissen: Em. Hiel, Scherpenzeel, Joh. Gram, F. de Cort en Jan ten Brink.

1ste *Afdeeling.* J.F.J. Heremans, dr. De Jager en D. Sleeckx; secretarissen, de Beer, Hansen en Antheunis.

2^{e} *Afdeeling.* Franquinet, Ed. Van Even en Beynen; secretarissen, Vorsterman. H. Keurvels en dr. Dorenbos.

3^{e} *Afdeeling.* Dr. Vermeulen, Servaas, Vorsterman van Oyen en Bender; secretarissen, Gittens, Hilman en Th. Coopman.

4e *Afdeeling.* Van Vloten, Eug. De Block, W. Geets; secretarissen. J. Hoste, Teirlinck, Ising. - Commissarissen: H. Conscience, Jan Verhas, X. Havermans, Verstraeten en dr. Ledeganck. Penningmeester, Em. Van Dantzig.

Er werd overgegaan tot het uitbrengen van verslag over de volgende punten, voorgedragen op het XIVe congres: 1e uitbreiding van het getal der goed bezoldigde archivarissen in Holland en België, 2o verstrekking van meer geld voor het drukken van belangrijke oorkonden, in archieven bewaard, 3o aanstelling door de provinciale besturen, in ieder gewest, van deskundigen, belast met de bezichtiging, in de gemeenten zelven, van de daar voorhanden zijnde archieven, ten einde na te gaan, of zich daartusschen ook belangrijke niet gekende stukken bevinden. De Belgische minister van binnenlandsche zaken, de heer Delcour, had bericht gezonden, dat op de naaste begrooting van zijn departement eene hoogere som voor de bezoldiging van het personeel der archieven zou worden uitgetrokken; maar de minister achtte vermeerdering van het getal der ambtenaren minder wenschelijk.

Hierna werd verslag gemaakt over de stappen, die het XIVe congres had besloten dat zouden aangewend worden bij het Hollandsche staatsbestuur, om maatregelen te doen nemen ten einde het slot van Muiden zooveel mogelijk als gedenkbouw van de lands- en lettergeschiedenis in stand te houden, te herstellen, enz. Verschillende leden voerden het woord, waaronder de heer J. ALBERDINGK THIJM (Amsterdam), die verklaarde, dat, volgens ingewonnen berichten, de zaak op goeden voet stond en een gewenschte uitslag mocht te gemoet gezien worden. Hij ried evenwel de vergadering aan, een nieuwen stap bij de voornoemde regeering te doen en de heer VAN ECK stelde voor, de aan de regeering gestuurde en verder te sturen stukken ook mede te deelen aan de Nederlandsche wetgeving.

De heer VORSTERMAN VAN OYEN (Maastricht) hield eene voordracht over het nieuwe stelsel voor het gemakkelijker bespelen van beiaarden, uitgevonden door den heer Smulders, van Maastricht, in welke stad het op den beiaard der gemeente is toegepast.

Mededeelingen van de heeren HAMELBERG (Arnhem) en HEREMANS (Gent) over de werkzaamheden der commissiën, op het XIVe congres benoemd, ter behartiging van punten in verband met het gebruik van de Nederlandsche taal in den Oranje-Vrijstaat en met de Nederlandsche plaatsnamen.

Deze eerste algemeene vergadering liep af met eene dankstemming aan het bureel van het XIVe congres.

De 2e afdeeling hield eene belangrijke gedachtenwisseling over de Unie van Brussel in 1577 en de Pacificatie van Gent. Dr. BEIJNEN ('s-Gravenhage), die een uitstekend redenaar is, voerde over de aangehaalde geschiedkundige feiten het woord, waarna de heer J. ALBERDINGK THIJM eenige bedenkingen in het midden bracht.

Ten 3 ure had het toonkundig feest in het hertogelijk paleis plaats. De koning en de koningin werden bij hunne aankomst lang en luid toegejuicht. De leiding van het concert was opgedragen aan den heer Warnots; ongeveer 400 uitvoerders namen deel aan de vertolking van het eerste en tweede stuk

van *De Schelde*, van Hiel en P. Benoit en aan de voordracht van *Jacob van Artevelde*, van Destanberg en Gevaert. Mevr. de Give-Ledelier en de heeren Blauwaert en Vercauteren kweten zich meesterlijk van de solos en werden door den koning en de koningin, die tot aan het einde bleven, geluk gewenscht, terwijl HH. MM. tevens al hunne tevredenheid betuigden over de voortreffelijkheid van de uitvoeringen in 't algemeen.

Des avonds, 't kwart over achten, bevonden zich in de groote ontvangstzaal van het koninklijk paleis ongeveer 150 Hollandsche en Belgische congresleden, benevens de heeren Gerricke van Herwynen, Nederlandsch gezant te Brussel, Delcour, minister van binnenlandsche zaken, de burgemeester van Brussel, ettelijke hooggeplaatste personen van de hofhouding en de dienstdoende opperofficieren. De bewuste zaal is versierd met levensgroots familieportretten, waartusschen eene afbeelding van Leopold I, van vóór hij koning werd.

De genoodigde congresleden werden beurtelings aan Z.M. voorgesteld, die voor allen eenige vriendelijke woorden ten beste had. In de schitterend verlichte balzaal werden den genoodigden ververschingen aangeboden, terwijl de muziek der gidsen in een aanpalend vertrek speelde. Rond 11 ure was de ontvangst ten hove afgeloopen. De avond werd besloten in het *Kunstgenootschap* (Lucashuis), waar mevrouw De Give-Ledelier, juff. Sleeckx en de heeren Blauwaert, Goossens, Maes en anderen liederen zongen en de gulste vroolijkheid heerschte. Ter gelegenheid van het bezoek der congresleden had het genootschap eene fraaie tentoonstelling van kunstgewrochten ingericht.

(Wordt voortgezet.)

Antoon Van Ysendyck.
Vervolg van blz. 127.

Uit het reeds medegedeelde heeft men gezien, dat een persoon, in de brieven van onzen schilder opgegeven als heetende *Van de Vin* en te Parijs woonachtig, den jongen Van Ysendyck vele vriendschappelijke diensten bewees. Wij vermoedden dat de zoogenaamde *Van de Vin* eigenlijk was Van der Ven, de later beroemd geworden beeldhouwer; zekerheid ons ontbrekende, zoo behielden wij de naamspelling, gelijk Van Ysendyck ze schreef. Wij kunnen thans stellig verklaren, dat men hier inderdaad voornoemden beeldhouwer voor heeft. Men gelieve dus Van der Ven te lezen, overal waar Van de Vin staat. Jan Antoon Van der Ven, geboren te 's-Hertogenbosch, in 1800, behaalde te Antwerpen den beeldhouwkundigen prijs van Rome in 1830, werd in 1858 tot bestuurder benoemd der koninklijke school van nuttige en beeldende kunsten in zijne geboortestad en overleed den 12^{n} Juli 1866 op het gehucht de Mortel, bij Gemert. Het Antwerpsch museum is, sedert 1875, in bezit van een schoon marmeren borstbeeld van W.J. Herreyns, door Van der Ven in 1827 uitgevoerd. Dit borstbeeld werd aan het museum geschonken door den heer Constantijn Van Ouwenhuysen, achterneef van den boroemden bestuurder der Antwerpsche academie.

* * *

Zooals Van Ysendyck gemeld had was de Parijsche tentoonstelling den 25^{n} Augustus geopend, met 2000 schilderijen. ‘Laet ze maer praeten by ons (zoo schreef

hij) dat de Franschen het niet kunnen; ik heb leeren *zien en zwygen* en tragt ze maer in 't stil naer te doen.... H. Vernet speelt de grootste rol; die heeft er meer als 40 (schilderijen), veel kleyn jagten, zeegezichten, binnenhuyzen, portraiten en meest batailles, den duc d'Angoulème levensgroot te peerd, alles om ter levendigste; van Gros is er maer een mansportret, zeer schoon; Gerard heeft er ook schoon; wat ieder verwonderd, is een vrouw, die gevlugt zit met haer kind, agter eene ruïne, voor de kindermoord, door Cogniet, en *Marius op de ruïnen van Carthago*, beyde meer als levensgroot; die zyn uytmuntend; men zegt dat die autheur maer 6 of 27 jaer is; Navez heeft hier 5 portraiten, maer hy distingeerd hem zooveel niet als in Amsterdam of Brussel; men ziet byna niet als batailles van Spagnien en koninklyke familiën.'

Meester Van Brée had waarschijnlijk, ter gelegenheid der afzending van het stuk voor Herenthals, aan Van Ysendyck geschreven, want deze antwoordde hem op 22 October 182 met den volgenden brief:

> Mon cher Monsieur Van Brée,
> C'est de la plus vive joie que j'ai reçu votre agréable du 7, parce que j'ai vu votre contentement de mon ouvrage et que je vous connais sincère et sait que vos observations sont très justes; il est vrai que je n'ai pas encore parlé de mon départ pour l'Italie; c'est à cause de ma propre incertitude; vous concevez que je ne le souhaite que trop, mais je viens de faire la connaissance de M. La Rivière, pensionnaire du gouvernement de France, qui m'apprend que son départ, avec 3 ou 6 autres artistes, ne sera que vers le 15 du mois prochain; de l'autre coté, j'attends le retour de M. votre frère Philippe, qui est passé par ici pour venir en Belgique; ainsi que me conseillez-vous? Monsieur votre frère, qui connaît tout ce qu'il y a en route, ne voudra peut-être plus s'arrêter à Milan, Florence etc., etc., et moi, peut-être pour une fois de la vie que je fais cette avantageuse voyage, je ne puis rien oublier. Je serais sans doute charmé d'une si belle occasion pour plusieurs raisons, si cela pouvait lui convenir.
> Je sors d'une petite maladie faite depuis le départ de M. Moons. M. Paelinck m'est venu voir plusieurs fois au Luxembourg et le soir au rendez-vous au Palais Royal.
> Lundi la St. Luc chez Berré, jour que me rappelle le plus heureux de ma vie. Viellevoye vient d'arriver et l'expos^{t}. jusqu'au 1 Janvier a cause des portraits de Gerard, Vernet, de Charles X.
> Adieu, Monsieur Van Bree, je vous écrirai encore avant mon départ; parlez a votre frère et veuillez lui presenter mes respects.
> Croyez que je suis et reste votre tout dévoué.

Den 25^{n} October schreef hij aan zijne moeder en den 4^{n} November aan zijnen vriend De Gratie. De brief aan laatstgenoemde bevat het volgende:

> Reeds heb ik twee brieven van UEd. te beantwoorden en uw hartelijk te bedanken voor uwe gezonden boeken etc. M. Ricquier is haestelyk door Antwerpen geweest en dus de brieven van Mad^{e} Van den Bosch en Van Camp niet kunnen medebrengen zoo vermids ik nu gedecideert ben van 20^{n} dezer hier te vertrekken, zien ik geen ander middel meer als die met

den post te laeten komen, tenzy dat M.Ph. Van Brée er zig wilde mede belasten. Wat aangaet d e n Ital i a e n s c h e n gramm a i r e, moet ik my van uwe goedheid ontho u d e n, w a n t i k heb hier verscheyde boeken gekogt en onzen conducteur wil ze my niet laeten mede nemen.
Zeker zal het my zeer aengenaem zyn UEd. ietsuyt Roomen voor uwe parochie te zenden, maer spreekt er niemand van, want ze laeten my hier ook niet gerust (gelukkiglyk). By ontmoeting, gelieft myn hartelyk compliment te doen aen uwe heeren onderpastoors Dirckx en Verley; ik had den tyd niet om ze adieu te zeggen. My dagt dat ik ook op de feest by Vanden Wyngaert was in het lezen van uw brief; helaes, ik zat alleen.
Edoch ik troost my door myn betrouwen op uwe vrindschap; het zal nu den laetsten keer voor myn vertrek zyn dat ik u schryve, want ik zal hier nog meer adieux als in Antwerpen te zeggen hebben. Vergeef my ook als ik wat lang stil zou blyven; ik heb hier verscheyde vrienden gemaekt in groote famillien die my ook verzoeken van hun wat te zeggen uyt Roomen.
Verzekert u dat ik u altyd in myn geest zien, zoo dat ik uwe vrindschap nooit vergeten zal; nu op 't laest wil ik myn tyd hier nog waernemen gelyk de luyerikken altyd doen.
Nooyt kon ik beter in Parys komen als in den tyd van myn verblyf, terwyl alle die plegtigheden plaets gehad hebben; de gazetten hebben u zeker veel gezegt; maer men kan het u toch niet schilderen gelyk het gebeurt is; verleden Zaterdag ben ik naer St. Denis geweest, waer Louis XVI begraven is; den rykdom van die capelle is onbeschryvelyk; ik zal het u misschien beter kunnen laeten zien na myne terugkomst binnen 3 1/2 jaer.
Adieu, lieve vrind, adieu, leeft gezond en gelukkig; den tyd vliegt om gelyk een droom; 4 jaer schynt lang, maer zy zullen voor myn werk nog te kort zyn, maar zoo veel te haestiger leven wy wederom te saemen.
Intusschen, naer UEd. nogmaels verzogt te hebben de complimenten te doen, omhelze en blyf ik...
Het moest van daeg de feest van Charles X zyn, maer nu 't geheel hof en alle particulieren van Parys zyn nog in rouw, zoo zal het dees jaer niets zyn.
Gelieft het inliggende aen myne moeder te laeten komen.

Den 21^{n} November schreef hij uit Parijs aan zijne moeder en aan Van Brée en den 22^{n} vertrok Van Ysendyck uit Parijs op weg naar Rome; 60 kunstbeoefenaren deden hem met de primussen van Parijs uitgeleide tot Charenton, waar zij te zamen een ontbijt namen.

(Wordt voortgezet.)

Bruxelles-Guide.

HOUTSNEDE VAN A. DOMS-PANNEMAKER.

De heeren Merzbach en Falk, opvolgers van C. Muquardt, te Brussel, hebben een hoogst keurig en over het algemeen zorgvuldig bewerkt boek laten verschijnen, onder den titel: *Bruxelles-Guide.* Men vindt er alles in aangeteekend, wat Brussel merkwaardigs oplevert, en daar de merkwaardigheden der Belgische hoofdstad zeer talrijk zijn, zoo verkrijgt het boek reeds daardoor eene zeer eigenaardige waarde. Het beslaat 128 bladzijden tekst en bevat niet minder dan 28 platen op zink, van H. Bey, en op hout, van A, Doms-Pannemaker. Verscheidene platen zijn zeer fraai. Als proeve geven wij hierboven de keurige gravure, die de Regentstraat en, op den hoek daarvan, de schoone woning voorstelt, waarin de boekhandel C. Muquardt (Merzbach en Falk) is gevestigd. Aldus vindt men in den *Guide* de bijzonderste gebouwen en gedenkteekens der stad Brussel afgebeeld. Hij behelst buitendien eene goede kaart, waarop men al de tramwegen der hoofdstad afgeteekend vindt. Niet minder dan 80 afzonderlijke bladzijden (buiten de 128 blz. eigenlijken tekst) zijn besteed aan aankondigingen betreffende hotels en verdere logementen, winkels en magazijnen, ondernemingen van vervoerdiensten enz., enz., in al de kwartieren der stad. De nieuwe *Guide* kost slechts 1 1/2 fr. Dat hij zeer gretig gekocht worden zal, lijdt dan ook geen twijfel. Na dienst te hebben gedaan als leidsman in de groote stad, blijft het boek voor zijnen bezitter eene van de netste gedenkenissen die men van uit Brussel meedragen kan.

De heeren uitgevers zouden met hunne onderneming zeer waarschijnlijk nog meer winst doen dan zij er thans mogen van verwachten, indien zij van hunnen *Bruxelles-Guide* eene goede Nederlandsche vertaling lieten drukken, ten gerieve van de Nederlandsch- of Vlaamsprekende bezoekers der hoofdstad. Wij veroorloven ons, hun dezen wenk ter overweging aan te bevelen.

Ter loops stippen wij hier aan, dat de firma C. Muquardt, die thans overgegaan is op de heeren Merzbach en Falk, hofleveranciers en boekhandelaars van Z.K.H. den hertog van Brabant, in 1833 gelijktijdig te Brussel en te Leipzig werd gesticht. In den sedert dien verloopen tijd heeft dit huis meer dan 1000 belangrijke werken van allen aard uitgegeven. Van den nieuwen *Guide* mag betuigd worden, dat hij zich op waardige wijze aansluit bij de vroegere uitgaven van het huis C. Muquardt.

Canonik van den Bogaert.

De organist-toonzetter, wiens welgelijkende beeltenis wij hier geven, is de zeer eerw. heer van den Bogaert, canonik der abdij van Tongerloo.

STEENSNEDE VAN C. T' FELT.

Karel-Frederik van den Bogaert werd te Calmpthout geboren op 3 Februari 1829 en trad reeds op zijn achttiende jaar in de orde van Premonstreit of der canoniken-regulier v a n Sint-Norbertus. Hij koos de schoone a b d i j van Tongerloo bij Westerloo uit om er een leven door te brengen dat aan godsdienst en kunst zou gewijd zijn.

Op 1 November 1847, kreeg hij het wit habijt aan, waardoor de canoniken-regulier van Sint-Norbertus hier te lande het meest gekend zijn onder den naam van *witheeren* en werd bij kloostername *Frater Petrus* genoemd. Twee jaren na zijne intrede, op 1 November 1849, sprak hij zijne beloften uit en op 20 Mei 1853 ontving hij de priesterwijding.

Frater van den Bogaert zou waarschijnlijk zijn gansche leven doorgebracht hebben in de abdij van zijne keuze, indien zijne oversten niet besloten hadden zijn buitengewoon talent als organist ten dienste te stellen der zuster-abdij van Averbode, wier kerk was verrijkt geworden met het prachtigste orgel waarop België roemen mag. Dit speeltuig, door den Belgischen orgelmaker Loret[1] vervaardigd, behoeft geenen lof meer; geenen muziekliefhebberen of kunstenaren is het onbekend: beschrijvingen zijn ervan gemaakt die de kenners naar Averbode hebben doen stroomen om er door de heerlijke spelen van het reuzen-orgel in verrukking gebracht te worden.

(1) Zie *de Vlaemsche School* 1859, blz. 95.

In 1859 dan, vertrok Frater van den Bogaert uit Tongerloo naar Averbode en werd er als organist aangesteld. Niet gemakkelijk was de taak over een orgel als dat van Loret meesterschap te krijgen; van den Bogaert stelde zich aan het werk en door de raadgevingen van meesters, zooals Lemmens en Tilborghs, geholpen, werd hij een der bekwaamste en der schitterendste organisten onzes landes.

Hij vormde twee leerlingen, zijne medebroeders in de orde van Premonstreit: de eerste, Frater Leo Goovaerts, mijn broeder, die tweede organist werd van Averbode en den heer van den Bogaert verving bij dezes afwezigheden, is thans pastor te Chanxhe, in der Ourthe vallei, in het land van Luik; de tweede, Frater Vennekens, is organist van A v e r b o d e van af het overlijden zijns meesters.

Sedert zijne verplaatsing en ten gevolge der bezoeken die de grootste organisten en toondichters des lands en uit den vreemde te Averbode brachten, werd het Frater van den Bogaert gemakkelijk zijne kunstopleiding, die veel te wenschen gelaten had, te v o l l e d i g e n . Hij legde zich toe op de muzikale samenstelling en werd in korten tijd zeer ervaren in het vak: ten bewijze daarvan de muziekwerken voor orgel die hij in het licht gaf. Zijn stijl is natuurlijk, tamelijk zwierig en uiterst gemoedelijk: er is niets gezocht in zijne muziek, zoomin voor wat betreft de uitdrukking der gedachten, als om de harmonische verwikkelingen en overgangen. Iets wat men den toonzetter wellicht verwijten mag, is dat hij soms in herhalingen valt die weleens de aandacht doen verlammen.

Van Frater van den Bogaert kwam in het licht: 1° *Sonatine libre*, opgedragen aan Frans Loret, orgelmaker te Mechelen (Schott frères), bestaande uit drie deelen: een *Moderato con grazia*, een *Adagio* en een *Finale.* Om een volkomen gedacht te hebben van 's kunstenaars stijl, hoeft men slechts zijne *Sonatine* te kennen. Een fantasistische of, als men wil, een *vrije* classieke trant, die het middelpunt houdt tusschen den strengen vorm der Duitsche en den gansch romantischen stijl der Fransche or gelscholen, kenschetst de samenstelligen van onzen kunstenaar. Het *Adagio* is voorzeker het beste der drie gedeelten der *Sonatine;* de andere twee lijden zoo ietwat aan de herhalingskwaal waarvan wij hooger gewaagden. - 2° *Deux Chaeurs pour orgue*, opgedragen aan zijnen vriend Tilborghs, na Lemmens den bekwaamsten organist van België (Schott frères). N^{r} 1 van dit werk is weinig karaktervol, doch n^{r} 2 integendeel, met het koraal in het midden, is zeer schoon. - 3° *Trois Chaeurs* (*Réminiscences*), opgedragen aan den vermaarden Lemmens, alstoen

leeraar aan de koninklijke muziekschool van Brussel (Schott frères). N^r^ 1 is een marschstuk, vol zwier en geestdrift; N^r^ 2 is van minder waarde, terwijl N^r^ 3 zoowat tusschen beide ligt[1] - 4° *Neuf pièces pour orgue ou harmonium*, opgedragen aan den gunstig gekenden Frère Julien, muziekleeraar in het koninklijk Instituut voor blinden (Brussel, Katto). Die negen samenstellingen verschenen in twee afleveringen (19 en 20 der 2e reeks) van *L'Aurore musicale;* de meeste zijn in drie partijen geschreven. Onzes dunkens zijn de N^rs^ 7 en 9 de best gelukte. - 5° Zijn laatst uitgekomen werk is getiteld: *Fugirte leicht ausführbare Vor-oder Nachspiele* (Gent, Gevaert). Het verscheen in drie afleveringen, inhoudende zeven gewrochten. De eerste aflevering, opgedragen aan den kundigen Tilborghs, thans leeraar aan de muziekschool van Gent, bevat n^r^ 1, zijnde een *Adagio* met *Fuga;* de tweede aflevering, opgedragen aan zijnen overste, den hoogsteerw. heer Chrysostomus de Swert, prelaat van Tongerloo, bevat n^r^ 2, een *Moderato* met *Canon,* in twee partijen, n^r^ 3, een *Adagio* met *Fughetta* en n^r^ 4, *idem;* de derde aflevering, opgedragen aan den hoogsteerw. heer Leopoldus Nelo, prelaat der abdij van Averbode, bevat n^r^ 5, een *Adagio,* n^r^ 6, een *Adagio* met *Fuga* en n^r^ 7, *idem.*

Frater van den Bogaert's hart klopte warm voor de kunst: wij herinneren ons nog met een waar genoegen de vacantiën die wij bij hem doorbrachten in de abdij van Averbode. Niet altijd waren wij t'accoord toen wij, in de bosschen rond de schoone abdij wandelende, soms uren en uren over kunstaangelegenheden spraken. Hij dacht, dat, na de groote Duitsche symphoniekers der verledene eeuw, het laatste woord in muziek gezegd en er, na Beethoven, geen vooruitgang meer mogelijk was. Ondanks mijn eerbied voor de grootste meesters van Duitschland en bijzonder voor Lodewijk van Beethoven, dien ik niet lang geleden nog *een muziekale reus* noemde[2], dacht ik, en denk ik nog, dat, de kunst steeds voor verbeteringen en verfijningen vatbaar zijnde, het zeer mogelijk is dat er in latere tijden mannen zouden kunnen ontstaan, die, op hunne beurt, zoozeer Beethoven zouden overtreffen als deze Haydn en Mozart overtroffen heeft. Hij had daaromtrent een onwankelbaar gedacht: wij zouden malkaar dan ook niet hebben kunnen bekeeren. Het beste, na zulke samenspraken, was den naam van Bach te noemen. O, alsdan glinsterde zijn gelaat! Bach was voor hem en is ook nog voor ons een muziekale patriark, waarvan de roem slechts vergrooten kan met het toenemen der eeuwen: daarover waren wij het altijd volkomen eens.

Het grootste genoegen, dat men Frater van den Bogaert doen kon, was met een violonist naar Averbode te reizen. Ja, dan was het verboden uit te rusten van de vermoeienissen der reis: men kwam aan en moest maar aanstonds de wapens ter hand nemen, dat is, zich vaardig maken om met hem (op eene piano waaraan hij zelf een pedaal-klavier gemaakt had) sonaten der groote meesters voor dit spleeltuig en de viool te spelen! Mijn vriend Flor. Tillemans, de jonge leeraar aan de muziekschool van Antwerpen,[*] heeft daaraan herhaaldemaal moeten gelooven en zich getroosten soms zonder adem te scheppen eene gansche verzameling sonaten met onzen kunstenaar voor te dragen, terwijl ik de omblader was.

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1867, blz. 139.
(2) Zie: *Goovaerts*, De kerkmuziek.
(*) De *Vlaamsche school* drukte van hem in 1875, het schoon en krachtig lied: *Vlaamsch in Vlaanderland.*

Des avonds kon Frater van den Bogaert niet spelen, uit hoofde der zwakheid zijner oogen: toen trokken wij de bosschen in, om soms zeer heftig over kunstzaken te spreken, doch altijd als goede vrieden naar de abdij terug te keeren.

Na eene langdurige ziekte is Frater van den Bogaert te Averbode overleden op 20 Januari 1874.(1) Zijn dood was een degelijk *verlies* voor zijne talrijke kunstvrienden. Hij had eene zachte inborst en was uitmuntend in zijnen omgang. Zijn weinig gevorderde ouderdom (hij had nog niet de 45 jaren bereikt) en de rijpheid waartoe zijn talent gekomen was, deden nog talrijke werken en uitmuntende leerligen van hem verhopen, doch de meester aller zaken had er anders over beslist en riep hem tot zich om in hoogere sferen zijnen lof te zingen: *Laudate Dominum in chordis et organo!*

ALFONS GOOVAERTS.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Antwerpen. Vervolg van blz. 153.

Eigenaardig en uitmuntend geschilderd is het *Portret van Retha,* door W. GEETS (zie ook blz. 135 en 143).

J. STARCK (Brussel) leverde een welgelijkend portret van kolonel Hayez, oud volksvertegenwoordiger van Antwerpen. Nog zagen wij verdienstelijke portretten van de schilders E. SIBERDT, F. DU MONT en K. FELU, welke laatste, een jongeling zonder armen, met den voet schildert.

Bij de geschiedkundige tafereelen hebben wij verzuimd te vermelden een groot stuk van BLANCHON, van Parijs, de *Dood van Mahomed* voorstellende; dit gewrocht heeft onbetwistbaar schoone hoedanigheden, ofschoon eenigszins decoratief van behandeling.

Over wijlen K. VAN DEN BERGH zie 1874, blz. 72 en 140.

E. Van den Bussche's *Naar Siberië* noemen wij hier eene verdienstelijke schilderij. *In de korenvelden*, van denzelfde, scheen ons wat decoratief.

Ch. COËSSIN DE LA FOSSE (Parijs) stelde ten toon eene *Slapende Bacchante,* zeer goed geschilderd, *de Jaken,* wat al te kleurig en een *Voetknecht op wacht in eene batterij*, zich kenmerkende door kracht van uitdrukking.

A. LESREL (Parijs): een flink geschilderde *Ruiter uit het tijdvak van Lodewijk XIII.*

P.J. NEUCKENS' *Weduwe van Van Artevelde* (zie 1874, blz. 148) vormt eene door gevoel en uitdrukking verdienstelijke schilderij. Des schilders genrestuk scheen ons onvoldoende.

PORTIELJE vader leverde drie stukken, met de hem gewone zorg geschilderd, ofschoon wat conventioneel als kleur. Alle drie vonden koopers: *Ten mijnent*, levensgroote voorstelling van eene naaiende juffer, was voor de verloting aangekocht, en werd herverkocht aan den heer Fop Smit, te Rotterdam; de twee andere stukken zijn getiteld: *de Juweeldoos* en *Het pronkkamertje.*

(1) Zie *de Vlaamsche school* 1874, blz. 8.

G. PORTIELJE zoon belooft veel, met zijn *Consultatie bij den Notaris.*

E. RUMFELS' *Wat er van Alva's moordkuil komen zal,* is als samenstelling een goed stuk te noemen.

J. SALLES (Nimes): *De laatste toevlucht* (eene moeder met een busselkind op den schoot die tuiltjes vlecht om te verkoopen) vormt een zeer gevoelvol stuk en werd voor de verloting aangekocht.

A. SERRURE, een te Brussel gevestigd Antwerpenaar, gaf van groote vorderingen blijk in zijne stukken *Met den kruisboog, De wittebroodsdagen* en *Bij jufrouw Clairon.*

J. STARCK (Schaarbeek): zijne *Jonge Maronietin* halen wij hier aan als een zeer schoon stuk. Het vond eenen kooper.

H. VALKENBURG (Amsterdam): *Na den eten*, twee meisjes die de schotels afwasschen, *Avondzorg* en *Goede zorg te huis* zijn zeer verdienstelijke schilderijen.

J. VAN DE KERCKHOVE (Brugge): loffelijk vermelden wij zijn stuk: *Verschillende typen.*

ERN VAN DEN KERCKHOVE (Brussel): *Een onverwacht bezoek* en de *Bloemenmarkt* schijnen ons al te kleurig; in de schilderij, getiteld: *Bij eene costuumverhuurster,* is het doorzicht gebrekkig; op den afgemaalden planken vloer zou niemand kunnen recht staan.

Wijlen JOS. VAN LERIUS is op de tentoonstelling vertegenwoordigd door zijn portret (in ons tijdschrift op blz. 129 vermeld), en door twee schilderijen, *schoone Rosamunda* (zie blz. 95) en de *schoone Maleische*, welke laatste wij wel zouden willen zien plaats nemen in Antwerpens hedendaagsch museum.

FRANS en JAN VERHAS behooren tot de schilders wier stukken het meest in den smaak van de bezoekers der tentoonstelling vielen en daarmede gaven die bezoekers waarlijk geen bewijs van echten kunstsmaak. Der schilders *Papegaai*, snappende met drie dartele jonge juffrouwen, het stuk dat zich vooral als kleur kenmerkt, werd aangekocht door den heer Bennert, te Antwerpen.

J. WAGNER stelde ons *Herman en Dorothea* met zorg behandeld voor, doch wij zouden wat meer diepte in de schilderij willen zien; des kunstenaars *Geitenwachtster* is mede keurig gepenseeld.

H. WILHELMI (Dusseldorp): *Vermaak* is, behoudens de al te conventioneele schildering, een zeer lief en aardig stuk: een vader, omgeven van een knaap en twee meisjes, die een musschennest hebben geroofd, spijst een van de muschjes met platten kaas, waarbij een dun stokje als lepel dient.

Als verdienstelijke genrestukken moeten wij nog aanteekenen: JOS. ANTHONIS (Antwerpen): *Kleine gulzigaards;* P.J. ANTHONISSEN: *De rookende vodderaper;* L. BECKER (Brussel): *Op jacht*, schoon van kleur, maar wat onvast als schildering; E. BLAIN-GARIN (Brussel): *Lichtteekening van 't kindje,* is wat al te kleurig; L. BRILLOUIN (Parijs): *De roep van den jongste van den huize.*

Uitmuntende landschapschilderingen leverden O. ACHENBACH (Dusseldorp), in zijn *Pausilippus te Napels,* met de vuurbrakende Vesuvius in 't verschiet; het schoone stuk behoor den heere E. Schulte, te Dusseldorp; A. ASSELBERGS: *Zandgronden in de Kempen* en twee gezichten uit het bosch van Fontainebleau; TH. BARON (Elsene): *Zomereinde* en *Herfst*: het eerste is de voorstelling van eene kale boschplek, het tweede eene beek; W. BODE (Dusseldorp): *Avondgezicht in Tyrol;* J. BÜTLER (Dusseldorp): *Zwitsersch landschap aan den St. Gothard;* A. CALAME (Geneve): *Een terras te Capri* en *De bergen van Limbo;* J. COOSEMANS, de groote leidsman

der dusgenaamde school van Tervueren, drie schoone gezichten uit het bosch van Fontainebleau; HUBERTI, *De vijver van Ramée* (verkocht) en een *Gezicht in de Kempen;* J.W. BILDERS (Amsterdam): *Geldersch landschap;* B. BECKER (Brussel): *De Maas te Anhée;* A. BOER (Elsene): *Waterpoel en jonge herders;* J. BOGAERTS (Tervueren): *Vijvers van Vossem* en *De molen van Tervueren;* J. MONTIGNY (Tervueren): *Februarimorgen* en *De weide;* J. BREMRR (Etterbeek): *Landschap in Gelderland* en *Uitkant van een bosch;* L. BULLERKOTTEN: *De molen van Opwyck* en *Gezicht op de Schelde;* J. VOLA: twee gezichten uit Anseremme; A. BOUVIER, JOS. QUINAUX, L. KUHNEN, F. KEELHOFF, P. FONTAINE, J. KRUSEMAN, L. RORCOURT, allen te Brussel of uit den omtrek, prijkten met puike landschappen; wijlen J. KINDERMANS, *Gezicht uit de Ardennen;* DE MARNEFFE, de deken der Vlaamsche landschapschilders, *Stormachtig weder* en *Nevel;* J. ROSSEELS, *Juni* en *Wintergezicht;* A DE BRAEKELEER, *Heide te Calmpthout* (aangekocht voor de verloting), *De veldbloem* en *Vischvangst.* - Het krachtige *Wintergezicht* van den Dusseldorper L. MUNTHE, werd aangekocht voor het Antwerpsch hedendaagsch museum mits 5000 fr. - Mej. L. ROLIN en mev. ROLIN-JAEQUEMEYNS stelden veelbelovende landschappen ten toon. - Met eere waren ook vertegenwoordigd de landschapschilders J. JANSSENS, wiens *Gezicht uit de Ardennen* voor de verloting gekocht werd, L. DERICKX, A. DELATHOUWER, en de liefhebbers H. DE COCK, H. D'OOGE en J. PAREIN.

(Wordt voortgezet.)

De By en de Spin.

Terwijl een by heur honig zocht
In 't roosje, door den dauw bevocht,
Kroop eene spin daar binnen;
Verwonderd sprak de by haar aan:
‘Maar, spinne, waar komt gij vandaan?
Wat denkt gij hier te winnen?’

‘Ik zoek venijn; - zoo sprak de spin, -
Want gif is 't eenigst dat ik min;
Niets anders kan mij smaken.’ -
‘Is 't mogelijk, - zeî de brave by -
De roos, die honig draagt, durft gij
Als giftig onkruid laken!’

Zoo gaat het steeds op aard, mijn kind!
Daar, waar de braafheid deugden vindt
Te prijzen en te roemen,
Daar ziet de boosheid niets dan kwaad;
Heur tonge, die in 't zwadder baadt,
Kan lastren slechts en doemen.

Antwerpen.
PIETER VIERHOUT.

Eclipsen.

Eclips is de tijdelijke verduistering van een hemellichaam. Die verduistering heeft plaats als eenig lichaam tusschen onze aarde en een hemellichaam treedt en dit laatste aldus aan ons oog onttrekt, en ook als een hemellichaam, dat door ontleend of weergekaalst licht schittert, van dat licht beroofd wordt door een ander lichaam, dat zich tusschen hetzelve en de lichtbron plaatst, en zijne schaduw er over verspreidt. Tot de eerste soort van verduistering behooren de zoneclipsen en tot de tweede de maaneclipsen.

Vooralsnu zullen wij slechts over de maanverduisteringen handelen, om misschien later, bij gelegenheid, ook een woord over de zonsverduisteringen te zeggen.

Beginnen wij dus met in korte woorden den gang van de maan om de aarde of Tellus uit te leggen.

De aarde B wentelt

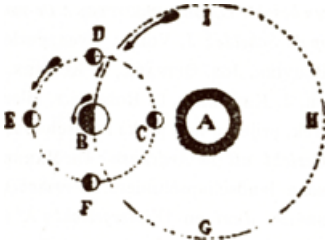

om de zon A langs hare baan BGHI, en wel in de richting door den pijl aangeduid. Zij is vergezeld, op gansch haren weg, door haren wachter de maan, C, die rond haar draait volgens den kring C D E F en ook in de richting van den pijl. Die omwenteling der maan veroorzaakt dezer schijngestalten, want zij is altijd slechts verlicht langs de naar de zon gekeerde zijde. In C heeft men de nieuwe maan, in D haar eerste kwartier, in E volle maan en, eindelijk, in F haar laatste kwartier. Van C tot E wast de maan, van E tot C neemt zij af.

Bij C staat de maan tusschen de zon en de aarde en *kan* dus in dien stand, eene zonsverduistering veroorzaken; bij E staat ze langs de zijde waar de schaduw der aarde valt, en er *kan* dus daar eene maaneclips plaats hebben.

In figuur 1 en 2 veronderstellen wij dat de lezer geplaatst is op de Noord- of bovenvlakte der aardbaan.

Wij noemden daarzooeven

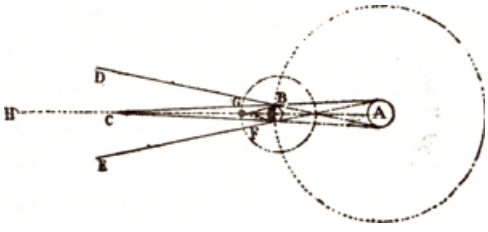

de schaduw der aarde en zullen van de gelegenheid gebruik maken om ze van nabij te leeren kennen.

Werpen wij daarom eenen oogslag op nevenstaande afbeeldsel, A is de zon en B stelt de aarde voor. Deze laatste is, evenals de maan, een van eigen licht beroofd hemellichaam, dat slechts schittert langs de naar de zon gerichte zijde, en donker blijft aan de zijde waar de stralen der zon niet kunnen genaken. Op die wijze wordt de aarde in twee helften verdeeld, eene donkere en eene verlichte, en vermits ze om

hare as draait, in de richting van den pijl (fig. 1), komen beurtelings al hare deelen in die twee toestanden, en hebben dus achtervolgens *dag* en *nacht.* Langs de nachtzijde der aarde, en dus langs den kant die van de zon is afgewend, valt de schaduw der aarde, van B tot C (fig. 2), eenen kegel vormende die met zijne grondvlakte op de aarde rust, en wiens toppunt C zich tot op eenen afstand van meer dan 3 1/2 maal dien der maan tot de aarde uitstrekt, en door denwelken de maan G dus *kan* heengaan.

Op den afstand der maan is de middellijn zijner doorsnede bijna 3 maal zoo groot als de breedte der maan, en vervolgens *kan* deze ook geheel in die schaduw gehuld zijn.

In gansch dien schaduwkegel ziet men de zon in het geheel niet: men noemt hem de kernschaduw. Maar in de ruimte die hem onmiddellijk omringt, zijn plaatsen waar zekere gedeelten der zon zichtbaar zijn en stralen laten vallen, terwijl andere gedeelten der zon er onzichtbaar blijven en er dus geene stralen naar toe zenden; zoo vertoont, bij voorbeeld, de zon zich ringvormig in de verlenging H van de as der kernschaduw, en die ring is des te smaller naarmate het punt H dichter bij het punt C valt. Die plaatsen der ruimte zijn dus minder verlicht dan degene waarin de zon *al* hare stralen kan uitschieten; zij zijn eenigszins duisterachtig. Het is de half- of de bijschaduw der aarde.

Zij vormt eenen kegel E B D, in omgekeerden stand van den kernschaduwkegel, dien hij geheel omringt. In zijn binnenste neemt de duisternis trapsgewijze toe van af den buitenkant tot aan zijne as.

Op den afstand van de maan G is zijne ringvormige doorsnede, van den buiten- tot den binnenkant des rings, even breed als de maan, en dus *kan* deze er geheel van omgeven zijn.

Hoe de twee beschreven kegels gevormd zijn, wordt gemakkelijk uit de teekening van fig. 2 verstaan; wij zullen er dan niet verder over uitweiden.

De kegel der kernschaduw, in welken, zooals hooger gezegd is, men de zon niet kan zien, en in welken hare stralen dus niet rechtstreeks kunnen vallen, is nochtans in geheel zijne uitgestrektheid niet van alle licht ontbloot. Door de breking der zonnestralen in onzen dampkring, kunnen eenige er van tot in zijn binnenste dringen, en terzelfder tijd ook de teruggekaatste, r o o d achtige stralen van het schemerlicht der donkere zijde onzer aarde en derzelver dampkring. Een zwak licht is alzoo in dien kegel verspreid; evenwel niet in al zijne deelen. Volkomen donker, ongenaakbaar voor elke lichtstraal, is het gedeelte er van dat eenen kegel vormt, voor grondvlakte hebbende de aarde B en voor toppunt het punt F, gelegen in de as van den kernschaduwkegel, op eenen afstand van de aarde gelijk aan iets meer dan de 2/3 van den afstand der maan. Die afstand bewijst, dat de maan nooit in dien kegel, zuiverschaduwkegel genoemd, kan treden; en dus is het de kernschaduw *alléén* die

de maaneclipsen veroorzaakt, want de halfschaduw verflauwt slechts een weinig het licht der maan.

Nu kunnen wij over de eigenlijke eclipsen der maan iets zeggen en ons gemakkelijk doen begrijpen.

Die eclipsen hebben plaats als de maan in E (fig. 1), of als de aarde tusschen haar en de zon staat, en dus als het volle maan is. Dan *kan* deze in den kernschaduwkegel der aarde komen, zooals figuur 2 in G aantoont; wij zeggen *kan*, want bij elke volle maan komt zij er niet in; dit gebeurt maar van tijd tot tijd, omdat hare baan helt op die der aarde, zoodat de twee vlakken, waarin die banen liggen, eenen hoek maken van 5°8'40.' Indien die helling niet bestond, dan krege men bij elke volle maan eene maaneclips te zien; maar om die nu te hebben, moet de volle maan op of nabij de punten vallen van een der knoopen van de maanbaan.

Men noemt knoopen of knooppunten, die twee punten der maanbaan, waar de vlakken in welke deze en de aardbaan liggen, elkander snijden.

Elke volle maan moet zich dus in eene der volgende omstandigheden voordoen: zij kan geheel buiten den kernschaduwkegel der aarde blijven en dan heeft er geene verduistering der maan plaats; of zij kan dien schaduwkegel eventjes aanraken en dan bestadigt men eene *Appuls*, aanraking of schaduwaanraking. Zij kan gedeeltelijk in den kernschaduwkegel treden en dan bestaat er eene gedeeltelijke maaneclips; of zij kan er geheel in gaan en dan ziet men eene volledige of gansche maanverduistering; en deze heet middenpuntige of centrale eclips, als wanneer de volle maan juist in een der knooppunten staat, en de as des schaduwkegels door haar middenpunt loopt zooals [i]n G (fig 2) is afgebeeld.

Eene gedeeltelijke maaneclips *moet* plaats hebben telkens de volle maan op 7°47' afstand van een der knooppunten valt, en *kan* zelfs nog plaats hebben als die afstand 13°21' bedraaagt. Eene gansche maaneclips *moeten* wij waarnemen telkens als die afstand hoogstens 3°30' is en *kunnen* wij nog waarnemen met eenen afstand van 7°19'.

Elke maaneclips is zichtbaar, in dezelfde gedaante en op hetzelfde *oogenblik*, maar niet op hetzelfde *uur* nochtans, voor heel het maanwaarts gerichte halfrond der aarde en waar ze dus zichtbaar is. Wij zeggen niet op hetzelfde *uur*, omdat dit verschilt naar evenredigheid van de lengtegraden der aarde; bij voorbeeld: als het te Antwerpen middag is, dan is het later op al de plaatsen ten Oosten van die stad gelegen en vroeger in die welke westwaarts liggen.

De maaneclipsen verschillen van de zoneclipsen hierin, dat, bij de eerste, eene echte verduistering plaats heeft, vermits de verduisterde deelen van alle licht beroofd zijn, met in de schaduw der aarde te komen. Het is ook daarom, dat de maaneclipsen opdezelfde wijze en terzelfder tijd overal zichtbaar zijn op aarde waar de maan zichtbaar is. De zoneclipsen daarentegen hebben slechts hun bestaan te danken aan eene bedekking der zon door de maan, en juist daarom zijn ze niet overal zichtbaar op dezelfde wijze en terzelfder tijd.

De maaneclipsen zijn zeldzamer dan de zoneclipsen, alhoewel deze laatste op eene bepaalde plaats zich minder vertoonen. In sommige jaren had geene enkele maaneclips plaats, als in 1763, 1767, 1788, 1789,.... 1850,... 1875.

Nooit kan eene maaneclips ringvormig zijn; dit wil zeggen nooit kan de schaduw der aarde op het middengedeelte der maan vallen en het verduisteren, er rondom

eenen verlichten ring onbedekt latende; want de schaduwkegel der aarde is breeder dan de maan, gelijk hooger gezegd is, en dus moet hij de maan of wel slechts gedeeltelijk of wel gansch verduisteren.

De maaneclipsen en ook die der zon komen in dezelfde orde terug na een tijdverloop van 6585 dagen of 18 jaar en 10 of 11 dagen, en in dit tijdverloop telt men 70 eclipsen, te weten 29 maan- en 41 zoneclipsen.

Dit tijdperk diende eertijds algemeen om de eclipsen op voorhand aan te kondigen; want had men eenmaal al de eclipsen aangeteekend die zich in zulke tijdruimte voordoen, dan kende men die van de volgende gelijke tijdruimte en zoo voorts van al de opvolgende perioden. Op die wijze kreeg men nochtans geen zeer nauwkeurige uitkomsten; want geringe gedeeltelijke verduisteringen uit de eene periode kunnen wegvallen in eene volgende, en omgekeerd kunnen er in latere tijdvakken kleine gedeeltelijke verduisteringen voorkomen die niet hadden bestaan in eene vorige periode. Ook wordt dit middel om eclipsen te voorspellen maar zelden nog aangewend; de wiskunde is het werktuig dat daar nu voor gebezigd wordt en dit is onfeilbaar in kundige handen. Nooit telt men in één jaar meer dan 7 eclipsen en ook nooit minder dan 2, en in dit geval zijn het 2 zoneclipsen. Die eclipsen van elk jaar, vallen op twee tijdstippen des jaars, door 6 maanden van elkander gescheiden, gelijk de eerste de beste almanak het zal aanwijzen; en die beide tijdstippen verplaatssen zich langzaam over gansch het jaar, zoodat zij in 18 1/2 jaren in al de maanden zijn voorgekomen.

De grootte der verduisterde deelen van zon en maan, of de grootte der eclipsen, wordt uitgedrukt in duimen en 60sten van één duim of minuten. Eén duim is het twaalfde gedeelte van de middellijn van het verduisterd hemellichaam. Men maakt nu ook veel gebruik van de tiendeelige breuken om die grootte uit te drukken, en dan verdeelt men de middellijn in duizend deelen, en men berekent hoeveel van die deelen verduisterd zijn. De grootste maaneclips kan maar 22 duim bedragen, en dan is de maan 10 duim diep in de kernschaduw gedrongen.

Eene gedeeltelijke maaneclips kan hoogstens 2 uren 18 minuten, en eene gansche 4 uren 38 minuten duren.

(Slot volgt.)

J.B. VAN CAMP.

XVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres.
Vervolg van blz. 147.

Ter aanvulling van wat in onze vorige aflevering werd opgenomen stippen wij hier aan, dat de 1^{e} afdeeling op 28 Augustus geene zitting hield.

De 3^{e} afdeeling wijdde het grootste gedeelte harer zitting aan de behandeling, de strekking, het karakler en de opvatting van het geschiedkundig drama, welk veelomvattend onderwerp ingeleid werd door den heer E. VAN DER VEN (Antwerpen), die,

onder andere waarschuwde tegen de gewoonte, welke hij zegde in België te bestaan, om van geschiedkundige meestal staatkundige stukken te maken, terwijl hij het wenschelijk achtte, bij die stukken meer een echt wetenschappelijk doel te beoogen. Aan de bespreking werd deelgenomen door de heeren JACOBSON, CONRADI, SMIT KLEINE, Mev. VAN CALCAR en anderen.

In de 4e afdeeling hield de heer L. DE TAYE (Leuven) eene voordracht over de inrichting der oude kunstgilden en haren invloed op de ontwikkeling der schoone kunsten in hare toepassing op de ambachten, over de oorzaken van den ondergang en het verval der bewuste gilden en over de gevolgen van dit verval ten aanzien van het kunstkarakter in de nijverheidsvoortbrengsels. Aan de bespreking namen deel de heeren GEETS, SLEECKX, VAN DEN BERG, VAN ECK, M. VAN LEE en anderen.

Dinsdag, 29 Augustus.

In de eerste afdeeling handelde de heer DE BEER (Goes) over de kritiek en de aanbeveling van letterkundige werken in nieuwsbladen. Spreker vond hierin veel af te keuren en beweerde namelijk dat de dagbladpers, om zoo te zeggen zonder eenige uitzondering, de kunst en de letterkunde geheel opoffert aan de staatkunde. Als sprekers over deze aangelegenheid kwamen nog aan de beurt de heeren D'ABLAING VAN GIESSENBURG, dr. WIHL, N. BEETS, VAN LEE, ISING, CONRADI en dr. J. TEN BRINK, welke laatste in bedenking gaf een schrijversgenootschap te stichten, ongeveer op denzelfden voet als de Parijsche *Société des gens de lettres.* Dr. VAN VLOTENS voordracht over gebruik en misbruik der aesthetiek op letterkundig gebied, leidde tot eene belangrijke gedachtenwisseling, waaraan werd deelgenomen door de heeren CONRADI, dr. OPPENHEIM, enz. De heer S.A. TORFS (Leuven) betoogde dat de regels der aanvoegende wijze (subjunctif) in onze spraakleeren niet met voldoende nauwkeurigheid en volledigheid zijn opgegeven en dat het aanwenden dezer wijze door onze schrijvers te zeer verwaarloosd wordt. Sprekers: de heeren dr. DE JAGER, BEETS, DE BEER. dr. HEREMANS.

Tweede afdeeling: de heer E. VAN EVEN (Leuven) hield eene geschiedkundige toelichting op de wegvoering uit de Leuvensche hoogeschool, in 1568, van den graaf van Buren, terwijl de heer L.M.N. DERCKSEN (Leiden) eene schets gaf van het verblijf van prins Philip Willem van Oranje aan het hof van Albertus en Isabella te Brussel in 1600. - De heer A. VORSTERMAN VAN OYEN handelde over genealogie en heraldiek, als hulpbronnen bij het beoefenen van de geschiedenis, nopens welk een en ander ook de heeren baron D'ABLAING VAN GIESSENBURG en VAN RAVEN in beschouwingen traden.

De 3e afdeeling hield geene zitting.

In de 4e afdeeling werd de bespreking voortgezet over het onderwerp dat de heer DE TAYE den vorigen dag had ingeleid en werd beslist aan de algemeene vergadering voor te stellen, dat het algemeen bureel aan België's minister van binnenlandsche zaken zou verzoeken, alle mogelijke middelen werkstellig te maken om de inrichting van museums van oudheden te bevorderen, vooral in kleinere steden, en het teekenonderwijs in de lagere scholen verplichtend te maken.

De algemeene vergadering besteedde hare gansche zitting aan de behandeling van een voorstel, ontwikkeld door den heer A. CORNETTE (Antwerpen), strekkende tot het vormen eener nieuwe congresafdeeling, wier taak hoofdzakelijk de 'stoffelijke belangen' van Holland en België ten doel hebben zou: handelsbetrekkingen, handelsverdragen, handelsstaatkunde, gemeenschapswegen, posterijen, eenheid van munten, maten en gewichten enz. Nadat het woord gevoerd was door de heeren FRANQUINET, AUG. MICHIELS, DE JONGE VAN ELLEMEET, LEVY, VAN VLOTEN, PIJLS, DROSSAART, enz., werd het voorstel in handen gegeven van eene commissie, bestaande uit de heeren Cornette, de Jonge van Ellemeet, Levy, Van Vloten, Pijls, Franquinet, Michiels en Drossaart. Hiermede liep de zitting af, die vereerd was met de tegenwoordigheid van den Nederlandschen gezant te Brussel, baron Gericke van Herwijnen.

Des avonds, ten 8 ure, gaf het orkest van den Muntschouwburg een concert in het Park, onder de leiding van den heer Joseph Dupont. De opkomst was zeer druk. Onder andere werden stukken uitgevoerd van H. Waelput, Willem De Mol, G. Huberti, J. Van den Eeden, Ed. Lassen, Peter Benoit, Stadtfelt, A. Gevaert, K. Hanssens en J. Dupont. De muzikanten werden verdiend toegejuicht.

(Wordt voortgezet.)

Kroniek.

Antwerpen. - Het gemeentebestuur heeft aangekocht een schilderijtje van J. Croegaert, dat op de laatste tentoonstelling prijkte, voorstellende den buitenkant van den Antwerpschen koninklijken schouwburg in 1828. Het stuk is gehangen in het stadhuis (wachtkamer van den burgemeester).

- In den zangprijskamp te Amsterdam (23 Sept.) verwierf de *Grisarskring* den 3^{n} prijs.

- Den 14^{n} October heeft de gemeenteraad bericht ontvangen van Karel Verlats benoeming tot leeraar van de schilderkunst bij de koninklijke academie.

- Verschenen: *Vergeet den werkman niet*, woorden van L. Arnouts, muziek van A. Van Haerenburgh, die hiermede zijn eersteling op muzikaal gebied in het licht zendt.

- De *Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek*, door L. Everaert en J. Bouchery, is verschenen. Al wie het werk aankoopt zal daarin een gewetensvol samengesteld geschiedkundig boek bezitten. Exemplaren zijn nog verkrijgbaar bij de schrijvers L. Everaert, te Halle (Brabant) en J. Bouchery, Mercatorstraat 45, te Antwerpen. Wij sporen onze lezers nogmaals aan, zich deze belangrijke geschiedenis aan te schaffen. De prijs bedraagt slechts fr. 1.50.

- Verschenen bij Mees & c^{o}: het vierde deel van de nieuwe uitgaaf der *Volledige werken* van Jakob Karsman; 143 blz.

- Het huis n^{r} 46, genaamd *de Rooster*, in de Keizerstraat, destijds bewoond door de beroemde dichteres Anna Bijns (zie onzen jaargang 1859, blz. 221 en 132), is dezer dagen afgebroken.

- Op 12 December, zal er eene merkwaardige verkooping van boeken, en handschriften plaats hebben bij P. Kockx, Oude-Koornmarkt, 28. Deze verzameling bevat vele zeldzame drukken van de XVe eeuw, schoone plaatwerken enz. De

merkwaardige catalogus, met veel kennis van zaken opgesteld en goed verzorgd, bevat 1340 nummers.

- Onze voortreffelijke Vlaamsche toonzetter, Jan Blockx, zal in den loop van Januari 1817 te Antwerpen een concert inrichten, waarop wij reeds van heden af de aandacht der liefhebbers

inroepen. Onder andere zal op het programma voorkomen de uitvoering van zangpartijen uit de opera waarvan wij gewaagden op blz. 97 en die getiteld is *Vergeten*, woorden van J.A. de la Montagne, muziek van Jan Blockx. Wij behoeven wel niet te zeggen, dat van het werk der twee talentvolle jonge mannen de hoogste verwachtingen mogen gekoesterd worden. Mev. De Give-Ledelier, Mej. Sleeckx, de baryton Blauwaert en de tenor Collin, verleenen hunne medewerking. Het orkest, zal zijn samengesteld uit jonge Antwerpsche muzikanten en de koren zullen een 100tal stemmen sterk zijn.

Brussel. - Op 12 September vereenigde Z.M. de koning in zijn paleis een aantal geleerden uit verschillende landen, waartusschen R. Alcock, Bartle Frere, H. Rawlinson, R. Buxton, Heath. J. Kenneway, Grant, Mackenan, S. Baker, Cameron, de la Roncière, Hoffman, Zichy, von Hochstetter, Lux, Negri, Correnti, Roth, G. Rohlfs, Schweinfurth, Nachtigal, Petermann, Prichthoven, Semenow. Het doel der vergadering was, middelen te beramen om de voortplanting der beschaving in Afrika te bevorderen, langs den weg van handel en wetenschap. Te dien einde wenschte Z.M. aldaar zekere inrichtingen tot stand te brengen, het doen van tochten in de binnenlanden te bevorderen, enz. De beraadslagingen waren niet publiek en de proces-verbalen der zittingen, waarvan het voorzitterschap door Z.M. in persoon werd waargenomen, zijn niet openbaar gemaakt. De vergaderde heeren, allen uitstekende mannen op aardrijkskundig gebied, waren gehuisvest in het koninklijk paleis. Om den koning te gemoet te komen in zijne bedoelingen is eene inschrijving geopend, waaraan een ieder deelnemen kan op den voet van eene jaarlijksche bijdrage van 1 frank. Sommige personen in den lande hebben bereids voor eenige honderde, andere voor eenige duizende frank ingeteekend. Eenige gemeentebesturen en maatschappijen hebben mede inteekenlijsten geopend.

- *Koninklijke academie van België.* 21 Sept. Uitslag van prijskampen. Van de 12 ingekomen partituren voor eene Paaschmis werd niet eene bekronenswaardig geacht. Aan die, welke tot opschrift voert: *Cantabo Domino*, werd eene aanmoediging van 500 fr. toegestaan, wezende de schrijver verzocht, zich te doen kennen. - De bouwkundige prijs van 1000 fr., voor het plan eener monumentale steenen brug, te leggen over eene 100 meters breede rivier, werd toegewezen aan de heeren H. Van de Veld en J. Baes

- In den zangprijskamp te Amsterdam (23 Sept.) behaalden *Union et Fraternité* van Laeken, den 1^{n} prijs (gouden medaille en 500 gl.) en de *Artisans lyriques*, van St.-Joost-ten-Noode, den 4^{n} prijs.

- Karel Geefs, de maker van het beeld van S. Van de Weyer, te Leuven, is benoemd tot ridder van de Leopoldsorde.

- Den 4^{n} October werd het congres voor gezondheidsleer, waarvan wij melding maakten op blz. 106, gesloten met eene mededeeling van den heer voorzitter D. Vervoort, houdende dat Z.M. de koning ter beschikking van het volgende congres voor gezondheidsleer stelt een gouden beker, ter waarde van 5000 fr., om dien toe te wijzen aan de stad, aan de plaatselijke overheid, aan de maatschappij of aan den burger, die, door verbetering te brengen aan de woningen der behoeftige klasse, met de minste kosten, er in geslaagd zal zijn het gemiddeld sterftecijfer het aanzienlijkst te verminderen. H.M. de koningin heeft een gouden eermetaal beschikbaar gesteld om toegewezen te worden aan die openbare of bijzondere instelling, belast met het

onderhoud van weezen, waarin de kans op behoud van het leven der kinderen het hoogst is opgevoerd.

- De *Moniteur* geeft de volgende lijst van Belgische kunstenaars, die medailles bekomen hebben op de wereldtentoonstelling van Philadelphia: mej. Beernaert, de heeren Beernaert, Biot, Bossuet, Bouré, Bouvier, Col, Comein. De Curte, De Keyser, De Pratere, De Schampheleer, Dillens (Ad.). Fassin, Fraikin, Gabriel, Th. Gérard, Godebski, Guffens, Houtmans, Keymeulen, Labaer, Lagye, Mols, Musin, Pauwels, Plumot, Portaels, Robert, Rosseels, Schryvers, Slingeneyer, Stallaert, Tasson en Washer, Tourteau, C. T'Schaggeny, Unterberger, Van Luppen, J. Verhas, Verheyden, Vinck, Weber en Wittkamp.

Leuven. - Den 1^{n} October heeft in het bijwezen van Z.M. den koning, de onthulling plaats gehad van het standbeeld van Sylvain Van de Weyer.

- Aangekondigd bij K. Fonteyn: *Spiegel of geschiedenis der Nederlandsche letteren*, zijnde eene bloemlezing van dichten prozastukken, verzameld door den hoogleeraar P. Alberdingk Thym, die in het prospectus de letterkundigen oproept, om hem exemplaren of afschriften van hunne beste gewrochten te zenden, ook wanneer het stukken betreft die alleen in tijdschriften werden gedrukt. De inzending moet zonder uitstel geschieden aan het adres van den uitgever K. Fonteyn of aan dat des hoogleeraars, beide te Leuven, onder opgaaf van het geboortejaar en de woonplaats der schrijvers en met vermelding van de titels der boeken of tijdschriften waaruit de stukken getrokken, zijn.

Nijvel. - De geleerde dr. Moeller, dezer stad, heeft eene tweede uitgaaf laten verschijnen van zijn zeer geacht werk over ontleedkunde, natuur- en gezondheidsleer. Het bevat een algemeen en zaakrijk overzicht van de geschiedenis der gymnastiek, benevens eene menigte nuttige aanduidingen over algemeene gezondheidsleer, ten dienste van hen, die zich voor eene loopbaan in het onderwijs bestemmen. De titel is: *Notions d'anatomie*, *physiologie et hygiène.* De eerste uitgaaf van het werk van den heer Moeller verscheen in September 1875. Dat nu reeds eene tweede uitgaaf noodig was, pleit voorzeker ten gunste van het boek, welk, versierd met houtsneden, duidelijk gedrukt is, 183 blz. beslaat en slechts 2 1/2 fr. kost.

Gent - Bij E. Todt, Kalanderberg 13, is volledig verschenen het door ons op blz. 113 aangekondigde *Album van den historischen stoet der Pacificatie van Gent*, welke in den loop van Augustus en September, telkens onder een grooten toeloop de Gentsche straten heeft doorkruist. Verscheidene wagens waren merkwaardig. De kleedij van de in den optocht afgebeelde personen onderscheidde zich over het algemeen door groote keurigheid en geschiedkundige getrouwheid. Met het bewuste *Album* vindt de stoet zich vereeuwigd.

- In den zangprijskamp te Amsterdam (23 Sept.) behaalde de *Eendracht* van Ledeberg, den 2^{n} prijs (gouden eermetaal en 250 gl.).

Brugge. - Bij de w^{e} Petit is eene herinneringsplaat aan de *Pacificatie van Gent* verschenen, waarvan, volgens wordt gemeld, reeds 10,000 exemplaren zouden verkocht zijn.

Buitenland.

Amsterdam. - 5 October werd in het sterfhuis W. De Vos J.-Bz. eene kostbare verzameling oud blauw Japansch porselein verkocht. Onder andere betaalde men

voor twee blauwe Japansche schouwvazen ruim 1000 gl. en voor een klein stel van 6 stukken zelfde porselein 1028 gl.

Leiden. - Bij E.J. Brill, gaat door de maatschappij van Nederlandsche letterkunde worden uitgegeven *Enqueste* ende Informatie upt stuck der reformatie van de oude Schiltalen, gedaen in de jare 1494, met eene verklarende woordenlijst en voorbericht door prof. Fruin. Dit boek bevat de oudste statistische beschrijving van Holland. In 1494 reisde eene regeeringscommissie het land rond en stelde overal een onderzoek in naar het aantal woningen, den aard en den toestand der nering en

en de mate van welvaart der ingezetenen. De uitslag van dit onderzoek werd samengevat in het boek, dat thans voor het eerst in druk zal verschijnen.

's - Hertogenbosch. - Tot bestuurder der koninklijke school voor nuttige en beeldende kunsten alhier, is benoemd J.Th. Stracké, beeldhouwer te Trie, op eene jaarwedde van 800 gl. en met genot van vrije woning.

Tienhoven. - In de protestansche kerk dezer Nederlandsche gemeente is eene muurschildering ontdekt, die onder eene kalklaag verborgen was.

Schoonhoven. - Van het archief dezer Nederlandsche gemeente is een volledigen catalogus opgemaakt door Hingman, commies-chartmeester te 's-Hage. Wij melden dit als een navolgenswaardig voorbeeld voor andere gemeenten.

Twijzel. - In deze Nederlandsche gemeente zijn, ongeveer 2 meters onder den beganen grond, twee metalen kannen gevonden, waarvan de eene, zonder deksel, eene hoogte heeft van $0^{m}27$, geheel onbeschadigd is en 2 kil. weegt. Onder, op den bodem, ziet men Jezus aan het kruis. De andere is kleiner, met deksel, heeft eene hoogte van 2 decimeters, is ook geheel onbeschadigd en weegt 1 1/2 kil. Zij is versierd met een wapen, waaronder vreemde letters staan. Beide kannen waren gevuld met eene gele stof, die veel op asch geleek. De vorm duidt aan, dat beide voorwerpen van zeer ouden oorsprong zijn.

Alkmaar. - Den 9^{n} October werd plechtig onthuld het Victoria-beeld, door professor Stracké voor deze stad gebeiteld. Het beeld der stedemaagd, met eikenloof gekroond, houdt in de linkerhand een zwaard omkneld, de rechterhand is uitgestrekt in de richting van Oudorp, waar de Spanjaarden, die Alkmaar bestookten, hun kamp hadden. Het vereeuwigde wapenfeit wordt herinnerd in het volgend opschrift tegen het voetstuk: *Hier werd de storm der Spaansche krijgers driemaal afgeslagen en hield de Genius der Vrijheid stand*, 18 September 1573. Het voetstuk, 3 meters hoog, is van eene steensoort die afkomstig is uit de omstreken van Metz en de eigenaardigheid schijnt te bezitten, dat zij door de werking der lucht steeds harder wordt.

Kampen. - In deze gemeente bestaat er een sierlijk oud stadhuis, dat door het plaatselijk bestuur met zooveel nauwgezetheid als beleid hersteld wordt. Bij het uitvoeren der werken is onder eene kas een nog gaaf zijden vaandel van Willem den Zwijger gevonden, waarop te lezen staat: Libertas tuta Principe duce (de vrijheid is veilig onder aanvoering van den prins).

Parijs. - In den Louvre zijn 21 beeldhouwerken bij gekomen, waartusschen: eene marmeren zinnebeeld, ongeveer één meter hoog, de *Natuur* voorstellende: het bovendeel van het lichaam en de voeten, zijn die eener vrouw, welke hare handen in de hoogte heft om eene vaas, welke zij op het hoofd draagt, recht te houden; onder hare zes boezems lossen verheven gewerkte kinderkens uit, die bloemenkransen dragen; dit beeld werd gemaakt door den Florentijner Nicolo en aan Frans I geschonken, die het in 't paleis van Fontainebleau plaatste; *Onze-Lieve-Vrouw met het kindje Jezus*, levensgroot marmeren Fransch beeld van het begin der XVIe eeuw, afkomstig uit het kasteel van Olivet bij Orleans, waar het verleden jaar voor fr. 12,000 gekocht werd door den kunstschilder Timbal, die het aan den Louvre afstond; eene bronzen *Madona*, gekomen uit het kasteel van Fontainebleau en aan Primatica toegeschreven; eene *Graflegging*, van Andrea Reccio; de *Zegepraal der liefde*, enz.

- Voor 472 fr. 75 c. werd in openbare veiling, den 22n Sept., eene saladekom van Neversch porselein toegewezen, waarop de halsrechting van Lodewijk XVI was afgebeeld; de beul toont het afgehouwen koningshoofd aan het volk, terwijl het lichaam nog op de plank ligt. Rond de voorstelling staat te lezen: *Le* 21 *Janvier* 1793; *le peuple délivré du tyran; Louis Capet passe au damas national.*

- Bij laatste wilsbepaling heeft de weduwe van Jules Janin 20,000 fr. aan de Fransche academie vermaakt voor een driejaarlijkschen prijs, door de academie uit te loven voor de beste vertaling van een Latijnsch werk in het Fransch.

Munchen. - Zekere Burghart is in hechtenis genomen om, in een tijdverloop van eenige jaren, ongeveer 800 zeldzame penningen ontvreemd te hebben uit het koninklijk pennekundig kabinet, waarvan hij een trouw bezoeker was en met welks beambten hij op den gemeenzaamsten voet verkeerde. Burghart bezat, buiten de door hem ontvreemde stukken, eene niet onbelangrijke penningverzameling.

Catania. - Blz. 138 hebben wij melding gemaakt van het overbrengen, naar deze, zijne geboortestad, van 't gebeente des toonzetters Bellini, welk sinds 1835 te Parijs, op Père Lachaise rustte. Des meesters stoffelijk overschot ligt thans in de oude hoofdkerk, waar ook de koningen en prinsen uit het huis van Aragon begraven zijn. Het grafschrift op den zerk luidt als volgt: *Questa basilica In cui dormono dimenticate Le ossa di tanti re Diverrà da questo giorno famosa Per la tomba Di Vincenzo Bellini* (deze kerk, waar vergeten 't gebeente slaapt van zoovele koningen, zal van heden af beroemd zijn om het graf van Vincenzo Bellini).

Nieuw-York. - Den 6n September werd plechtig ingehuldigd het standbeeld van Lafayette, gemaakt door den beeldhouwer Bartholdi en door de Fransche regeering aan de Vereenigde-Staten geschonken, uit erkentelijkheid voor de ondersteuning die zij van Amerika heeft ontvangen na het beleg van Parijs en na de nederlaag der Fransche troepen in de provinciën in den oorlog met Duitschland.

Sterfgevallen.

GUST. HENRIC MELLIN, geboren in 1803 te Revolax, is op 2 Augustus te Narre Wram (waar hij sedert 1851 pastoor was) overleden. Hij is een van Zwedens beroemdste schrijvers. Buiten een groot getal geschiedkundige verhalen, in 1866 gezamenlijk uitgegeven, schreef hij eene *Fäderlandets Historia* en eene schets van de geschiedenis der Zweedsche letterkunde.

JAN-BAPTIST KINDERMANS, landschapschilder, te Antwerpen geboren in 1821, is op 11 Augustus in zijne woning Lensstraat, 22, te Elsene bij Brussel overleden. Hij begon zijne studiën aan de academie van Namen, onder de leiding van F. Marinus; in 1848 behaalden zijne tentoongestelde stukken het gouden eermetaal; in 1863 werd hij ridder van de Leopoldsorde, in 1864 lid van de Rotterdamsche en in 1866 van de Antwerpsche academie. Hij paarde aan inderdaad uitstekende kundigheden eene groote zedigheid en een goed karakter; als mensch werd hij niet minder gewaardeerd dan als kunstenaar. Hij schilderde zijne meeste landschappen aan de oevers van de Ambleve, de Ourthe en de Maas. Z.M. de koning en het rijksmuseum bezitten van hem meesterlijke gewrochten; hij nam aan schier elke tentoonstelling van schoone kunsten in België deel. De tegenwoordige driejaarlijksche tentoonstelling te Antwerpen bevat van hem een *Gezicht uit de Ardennen* en *De Groote Eiken*, *der jagers vergaderplaats.*

A. VAN DER WILLIGEN is te Rhodersteeg (in Holland) overleden op 22 Augustus. Hij verwierf zich eene welverdiende faam door de uitgaaf zijner *Geschiedkundige aanteekeningen over Haarlemsche schilders en andere beoefenaren van de beeldende kunsten*, *voorafgegaan door eene korte geschiedenis van het schilders- of St.-Lucasgilde aldaar;* van dit te Haarlem bij de erven Bohn verschenen werk leverde de schrijver eene Fransche uitgaaf, onder den titel: *Les artistes de Harlem.*

Oudheidkundige ontdekking te Antwerpen.

Het stedelijk bestuur laat al de huizen afbreken, die er staan in het Wisselstraatje, gelegen tusschen de Grootemarkt en de Oude-Beurs. J.F. Willems teekent in zijn *Historisch Onderzoek over den Oorsprong en den waren naem der openbare plaetsen en andere Oudheden van de stad Antwerpen* aan, dat de Wisselstraat in vroegere akten ook Warmoesstraat wordt genoemd. 'Van ouds (zoo schrijft hij) woonden hier vele wisselaren, zilversmeden, en dergelyken.' De Wisselstraat, die nauwelijks 5 meters breed is, gaat op eene breedte van 14 meters worden gebracht. Wij en verschillende oudheidkenners te Antwerpen, maar voornamelijk de heeren P. Genard en ridder L. de Burbure wisten sedert vele jaren, dat onder de huizen, die de twee hoeken van de Wisselstraat op de Grootemarkt uitmaken, dusgenaamde krochten of monumentale kelders bestonden, die thans door de afbraak der huizen gedeeltelijk ontbloot zijn en veel belangstelling in Antwerpen opwekken.

Gelijk men zien kan uit de hier medegedeelde afbeeldingen,

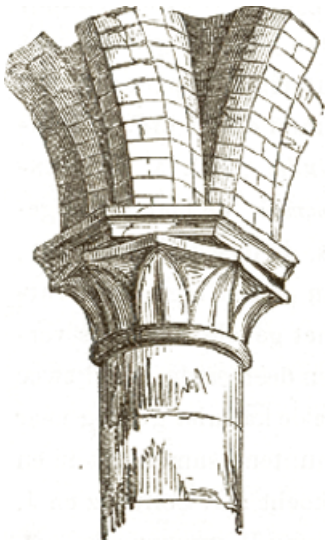

welke in 1861, ten verzoeke van den heer P. Genard, door den heer J. Dero geteekend en door wijlen Jos. Hemeleer op hout gesneden werden, zijn de bewuste kelders in spitsbogigen stijl gebouwd. De gewelven dragen op p i l a r e n met gebeeldhouwde kapiteelen. Deze laatste belmoren naar den bouwtrant te oordeelen, tot de elfde eeuw; misschien zijn zij nog ouder. De spitsbogen schijnen van een later tijdstip te wezen.

Van welke gebouwen mogen die welfsels van rooden baksteen en die arduinen pilaren de overblijfselen zijn?

Aan gissingen is natuurlijk

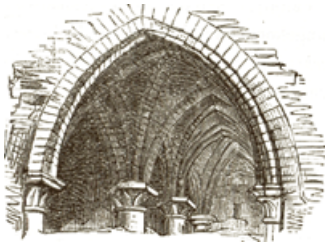

geen gebrek. Sommigen geven als hunne meening te kennen, dat, wat nu onder den grond g e v o n d e n werd, eens met den beganen grond gelijk heeft kunnen staan en in den loop der eeuwen begraven werd, doordien de grond der stad werd verhoogd,

zoowel om de overstroomingen, door de Schelde veroorzaakt, tegen te gaan, als om redenen van gezondheid en door andere oorzaken. Misschien, zeggen zij, behooren die overblijfselen tot een overoud Antwerpsch stadhuis.

Anderen brengen in herinnering, wat door Mertens en Torfs in de *Geschiedenis van Antwerpen* wordt gemeld I, blz. 600, II, blz. 101, over wisselaarskramen waarmede men in de XIIe eeuw in en rond de Antwerpsche hoofdkerk stond; omtrent 1336, verhalen voornoemde schrijvers, werden die wisselbanken uit den tempel en van het kerkhof gebannen, en kort daarna legde de stad de tegenwoordige Wisselstraat aan, waarin zich de wisselaren vestigden. Deze straat werd getrokken op eenen grond. die aan den hertog van Brabant toebehoorde. In verband hiermede, wordt door belangstellenden de vraag gedaan, of op den bewusten grond niet een of ander groot gebouw stond, dat het eigendom des hertogs was en waarvan de afgebeelde welfsels en pilaren zouden voortkomen?

Zijn het, zoo vragen weer anderen, geene oude wijnkelders? Antwerpen was in vroeger eeuwen eene zeer belangrijke markt voor den wijnhandel. Zij, die de laatst aangehaalde vraag stellen, doen tevens opmerken, dat andere naburige huizen, namelijk op de Groote-markt, de woning van den heer Ed. Van der Straten, n^{r} 50, en die van den heer H. Van den Wyngaert, Kaasrui n^{r} 3, kelders of krochten bezitten die in denzelfden aard en als het ware eenigszins volgens hetzelfde plan zijn gebouwd.

Pro memoria, maken wij ook nog gewag van het gevoelen van enkelen, die het niet als onmogelijk beschouwen, dat de ontdekte pilaren en kapiteelen zouden voortgekomen zijn van een belangrijk afgebroken gebouw en aangekocht geworden door personen die in de Wisselstraat (en op de Grootemarkt en de Kaasrui dus ook?) nieuwe huizen bouwden, voor welker kelders zij dezelve zouden hebben benuttigd.

Al de gissingen samenvattende, komt men tot het besluit, dat men hoegenaamd niets weet aangaande den oorsprong van de ontdekte bouwwerken. De stedelijke archieven, waarin nog steeds ieverige opzoekingen worden gedaan, schijnen niets te bevatten, welk over de zaak eenig licht zou kunnen verspreiden. Dit zou wellicht anders geweest zijn, indien de oudste archieven niet verbrand waren, tijdens het woeden der *Spaansche furie* (4 November 1516).

Hoe of het zij, het Antwerpsch stadsbestuur heeft bevolen de raadselachtige oude bouwwerken, die, ook op zich zelve genomen, zeer merkwaardig zijn, niet uit te breken of te schenden. Door den heer burgemeester L. de Wael zijn de heeren L. de Burbure, oudheidkenner, P. Genard, stadsarchivaris, P. Dens, stadsbouwmeester en G. Royers, stadsingenieur, in commissie gesteld, ten einde de nasporingen voort te zetten. Indien het de moeite waard geacht wordt, zal het stadsbestuur de gezegde kelders in goeden staat doen brengen, er een behoorlijken ingang laten aan maken en ze blijvend zichtbaar stellen als overblijfselen van het oude Antwerpen.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Antwerpen. Vervolg van blz. 159.

Van de zeeschilders vermeldden wij tot hiertoe slechts H. Schaefels, R. Mols en L.A. Neetesonne. Als uitmuntende zeestukken teekenen wij nog aan: van L. ARTAN, *Zeegezicht;* R. BAADE (Munchen), *Bedenkelijk oogenblik* en *Maneschijn*, beide aan Noorwegen ontleend; C. BARNABA (Brussel), *Schipbreuk op de Fransche kust* en *In koom der haven van Plymouth;* A. BEAUVAIS (Parijs), *Oevers der Aveu* en *Lage tij* (Finistère); A. BOHNHORST (Antwerpen), *Gezicht op de Schelde bij hooge tij;* P.J. CLAYS, *Gentsche vaart te Brugge* en *Stormachtig weder*

(bij Dordrecht), welk laatste stuk, mits 9000 fr., gekocht werd voor het Antwerpsch hedendaagsch museum; JACOB JACOBS, *Gezicht op de Normandische kusten* en de *Monding der Schelde te Vlissingen* (vooral meesterlijk zijn Jacobs' luchten); laatstgenoemd stuk is gekocht voor de verloting; MARINUS, *Visschers door een windruk verrast* (welk wij verkiezen boven het stuk dat, drie jaren geleden, van hem werd gekocht voor het Antwerpsch museum); K. STORM VAN GRAVESANDE, *De Vecht bij Weesp* en *Zeestrand der Panne;* E. DE SCHAMPHELEER, twee gezichten op de Schelde, te Rupelmonde en te Temsche; A. BOUVIER (Brussel), twee tafereelen waarvan *Oevers der Schelde* het meest bevalt; L. DE BURBURE, *Duinen van Blankenberghe* en *Afvaart met ballast;* J. DE HAAS (Brussel), P.J. NEUMANS (Antwerpen), H.W. MESDAG ('s-Gravenhage) en VERTUNNI (Rome); van laatstgenoemde is vooral de *Adriatische zee* een uitmuntend stuk (het hoort toe aan den heer Raymond Geelhand, te Antwerpen): E.F. LEEMANS (Antwerpen), befaamd om zijne maanlichten, stelde ten toon *De Dauw* en *Avond op den Amstel* (laatstgenoemd stuk aangekocht voor de verloting).

Allereerst, tusschen de zoogenaamde *dierenstukken*, noemen wij, als een stuk voor een museum, G. DE PRATERE'S *Binnengezicht van een pachthof in Veurne ambacht*, op het oogenblik dat de landbouwers zich naar het veld begeven; des schilders *Hondenknecht op de jagersvergaderplaats*, is ook goed uitgevoerd.

JOS. NAUWENS trok verdiend de aandacht met zijn puiken *Schildwacht;* van denzelfden schilder, mag de *Buit van den visscher* bij de goede stillevens worden gerangschikt.

Van V. DE VOS (wijlen), van Kortrijk, was een meesterstuk tentoongesteld, namelijk een *Buffelspan in het Roomsche veld.*

P. DIELMAN (Schaarbeek): flink behandelde *Koeien en schapen in eene weide.*

F. BACKVIS (St.-Jans-Molenbeek): eene uitstekend afgemaalde *Kudde schapen.*

C. CUNOEUS (Amsterdam): *Liefde en trouw*, een goed geschilderde hond en een paar duiven op den voorgrond (aangekocht voor de verloting).

C.F. DEIKER (Dusseldorp): *Vechtende honden*, wat conventioneel van kleur.

H. JOCHAMS (St. Gillis), *Ontsnapt paard* en *Brabantsch voorspan*, breed en keurig bewerkt; het laatste stuk aangekocht voor de verloting.

Tusschen de schilders van *binnengezichten*, munt R. BISSCHOP, van Rotterdam, uit met een prachtig kerkgezicht.

J.F. BRUGMAN (Amsterdam) stelde een *Zuid-Hollandsch binnenhuisje* ten toon, dat waarlijk is om te stelen.

Stillevens, *bloemen- en vruchtenstukken* ontbraken er in de pronkzaal niet. Tusschen de verdienstelijke noemen wij de stukken van J.J. CANNEEL, J.F. DE WIT, E. DWELSHAUWERS, E. EISNAU, A. MERSSEMAN, A. SEEGER, J. THIELENS, A. VAN BOSTRAETEN, A. VAN ANTRO, F. VAN DER WEE, G. VINCK, van Antwerpen; H. BELLIS, CH. DE NAEYER, F. HUYGENS, A. LELONG, ED. NAVEZ, J. RAGOT, CH. RULLENS, K. STORM VAN GRAVESANDE en J. VRANCX, van Brussel; L. BRAET, DE KEGHEL, P. DE PANNEMAKER, juif. E. DE VIGNE, P. DE VOS en J.J. EYERS, van Gent, waartusschen J. CAPEINICKS meesterlijk geschilderde *Rozentuil, bloemen en bijhoorigheden*, herinneren aan werken van beroemde meesters; *Het korfje*, van mev. DE FRANCHIMONT, de *Planten*, van juff. V. DE SARTORIUS en de *Kasbloemen* en *Vergeet-mij-nietjes*, van juff. V. DUBOURG, pleiten voor de vaardigheid der vrouwen in dit moeielijk vak der kunst. Wij noemen verder: CH. DE WITTE (Brussel),

eigenaardig bijeengebrachte voorwerpen, keurig geteekend en goed geschilderd; juff. C. FRIEDLAENDER (Weenen), *Oudheden;* juff. AD. HAANEN van Oosterbeeck, bij Arnhem, *Zomer;* juff. P. JAMAR (Luik), *Studie* en *Bloemen;* A. JERNBERG (Dusseldorp) *De Zeepblaas* en *Stilleven;* L. JOULNI (Parijs), *Madelieven* en *Goudbloemen;* JOS. LEMMENS (Antwerpen), *Bloemfestoen* en *Bloemenkrans*, dit laatste stuk aangekocht voor de verloting; juff. M. MOLIJN (Rotterdam), *Voorjaarsbloemen* en *Leliën;* P.E. NICOLIÉ, uitmuntend *Stilleven*, dat door toon en kleur herinnert aan de beste oude school; juff. A. PETERS (Stuttgard), *Pioenen*, aangekocht voor de verloting; juff. F. PUTZEYS(Luik), *Vruchten* en *Werkmansontbijt*, breed van uitvoering, doch wat decoratief geschilderd; H. ROBBE (Brussel), drie paneelen met bloemen, die zijne faam in het vak gestand doen; juff. H. RONNER (Brussel), eene veelbelovende *Studie;* juff. M. ROOSENBOOM ('s-Gravenhage), *Druiven* en *Bloemen*, de laatste aangekocht voor de verloting; L. SCHAEFELS, de meester in het vak, die dat ook, sedert jaren, kosteloos aan de leerlingen der Antwerpsche academie onderwijst, met het gevolg dat reeds verscheidene eervol aan tentoonstellingen deelnemen, zond twee groote stukken, waarvan op het eene de kat niet genoeg naar de natuur is gezien; het andere, uitmuntend samengesteld en uitgevoerd, is voor de verloting aangekocht; G. SCHULTZ en J. WILMS (Dusseldorp), G.J. VAN DE SANDE-BAKHUYZEN ('s-Gravenhage), juff. E. VAN HOEY (Mechelen) verdienen hoogst eervol vermeld te worden.

VERHOEVEN-BALL munt ditmaal vooral uit met zijn *stilleven*, aangekocht door den heer L. Segers, *Weenix naar de natuur teekenende;* des schilders *Flora* scheen ons over 't algemeen, wat hard van kleur.

H. VERDONCK heeft veel vorderingen gedaan: *Mijn eetmaal* is geestig getoetst en *Fruit en bijhoorigheden* beloven voor de toekomst.

(Wordt voortgezet.)

Eclipsen.
(Vervolg van blz. 161.)

De maansverduisteringen kunnen niet plaats hebben dan na zonsondergang of vóór de opkomst der zon. Nochtans heeft men in 1666, 1668, 1750 en in 1876 den 10^{n} van e[...]temaand, maaneclipsen gezien, terwijl zon en maan tegelijk boven den gezichteinder zich vertoonden en dus schijnbaar geene rechte lijn met de aarde maakten, iets dat voor het ontstaan eener eclips noodzakelijk is. In die gevallen bevinden zich zon en maan wel degelijk *onder* den gezichteinder en schijnen er slechts *boven* te staan, ter oorzaak van de straalbreking in onzen dampkring.

Alvorens in de kernschaduw te treden, moet de maan altijd eerst door de geringe schaduw van onzen dampkring en door de halfschaduw gaan; want, zooals reeds door ons is aangemerkt, omringt deze laatste haar geheel, bij elke verduistering en zelfs ook bij elke Appuls. Men ziet dan ook kort voor het begin eener eclips, het licht der maan trapsgewijze verzwakken, en als de eclips aanvangt, dat gedeelte zwart of donker worden welk in de kernschaduw reeds is gekomen.

Bij eene gedeeltelijke maaneclips is dat donker gedeelte door eenen cirkelboog begrensd, en vormt dus eene ronde insnijding of inham op de maanvlakte. Die afgeronde vorm is een bewijs voor de ronde gedaante van de doorsnede des schaduwkegels en dus van de aarde.

Zooals hooger is gezegd, heeft er eene gansche verduistering plaats, als de maan geheel in de kernschaduw dringt. In dien toestand ontvangt zij geen enkele rechtstreeksche zonnestraal; maar, vermits het gedeelte der kernschaduw waarin de maan gaat, niet volstrekt duister is, en, zooals wij reeds weten, er teruggekaatste en door den dampkring der aarde gebrokene stralen indringen, vallen ook een gedeelte dier stralen op de verduisterde vlakte der maan, en zoo komt het dat deze, bij zulke eclips, toch niet geheel onzichtbaar is.

Zij vertoont zich dan aan ons in een geheel eigenaardig, soms prachtig rood of rozenkleurig licht, dat alle mogelijke schakeeringen aanneemt, en zelfs tot zulk een graad klimmen kan, dat de maan er uitziet alsof zij donkerrood gloeit, en dit is vooral het geval, als de volledige eclips plaats heeft wanneer de maan zich op haren grootsten afstand van de aarde bevindt, en zij dus door een smaller gedeelte van den kernschaduwkegel gaat.

De kleur der maan is rood of ten minste roodachtig, omdat de roode stralen des lichts en zelfs al de stralen van het roode einde van het lichtspectrum, minder teruggehouden worden door den dampkring der aarde dan de andere stralen van het lichtspectrum; en ook nog omdat de kleur van de lichtschemering op het, in 't donker staande, gedeelte der aarde en op dezes dampkring roodachtig of rozenkleurig is. De maan ontvangt dus slechts roode lichtstralen en kan er dan ook geene andere terugkaatsen.

Willem Herschel had bij zekere eclipsen witlichtende punten op de roodverlichte maanschijf zien uitschijnen, en hij schreef die lichten toe aan brandende vuurbergen; maar hoogst waarschijnlijk moet men den oorsprong dier lichtende punten zoeken in een zeer sterk, terugkaatsend vermogen, dat sommige maanbergtoppen zouden bezitten, en waardoor het roode licht dat op hen valt eene buitengewone schittering zou bekomen.

In hoogst zeldzame gevallen is de maan geheel onzichtbaar, en als dat is, vertoont zij ons de bovenbeschreven roode tint niet. Dit verschijnsel werd waargenomen namelijk in 1642 en in 1816. Dit geheel verdwijnen der maan, wordt aan eene, in onzen dampkring liggende, oorzaak toegeschreven, zooals aan misten of dampen; maar de echte oorzaak schijnt er nog niet van bekend te zijn, zoomin als die van de trillende of golvende bewegingen die men meer dan eens in het roode licht der maan waarnam, en die men denkt te kunnen uitleggen door bewegingen of veranderingen in onzen dampkring voorkomende.

Thans een woord over de gedeeltelijke maaneclips van den 3^{n} van Vruchtmaand dezes jaars.

In den voormiddag van dien dag was er sterke reden om te twijfelen of de verduistering der maan, *door de schaduw der aarde*, wel zou kunnen waargenomen worden. Immers, van 's morgens vroeg, hing er eene dikke wolkenlaag in den dampkring, over onze stad verspreid, waaruit, tot 's middags, bestendig een overvloedige regen neerplaste, en het weder meer dan onaangenaam maakte. Menigeen dacht dan ook dat men slechts eene maaneclips, *door wolken veroorzaakt*, zou te bestadigen hebben.

Gelukkiglijk keerde de wind, een weinig vóór den noen, van Zuid-West naar Noord-West; en het weder veranderde kort na middag. De regen hield op, de zon zond hare stralen mild op de aarde neder, een matige wind blies de wolken weg en des avonds schitterde de maan aan eenen helderen bijna wolkloozen hemel.

Men zou dus de maaneclips kunnen zien, en toeschouwers zouden er stellig niet ontbreken; want het was schoon weder geworden en de, niet te laat plaats hebbende eclips, trof op eenen najaarszondagavond; voldoende redenen, om al wie kon, uit te lokken om het voorspelde natuurverschijnsel gade te slaan. Ook is deze eclips in onze stad door eene ontelbare menigte gezien geworden.

Ziehier den gang der maan door de bijschaduw en de kernschaduwe der aarde. De uren zijn uitgedrukt in middelbaren tijd van Antwerpen:

Volle maan ten 9 ure 30 min. 's avonds.

Ingang der maan in de bijschaduwe ten 7 ure 5 min. 's avonds.

Ingang der maan in de kernschaduwe ten 8 ure 33 min. 's avonds.

Midden der verduistering of hare grootste gestalte ten 9 ure 40 min. 's avonds.

Uitgang der maan uit de kernschaduwe ten 10 ure 47 min. 's avonds.

Uitgang der maan uit de bijschaduwe ten 0 ure 15 min. 's morgens.

Grootte der eclips: 4 duim 7 minuten of 0,343.

Duur der eclips: 2 uren 14 minuten.

De volgende figuur geeft nagenoeg een gedacht van deze eclips: S is eene doorsnede van de kernschaduwe der aarde, en M, M' en M" stellen de maan voor, M bij het begin der eclips of het treden in de kernschaduwe M' bij het midden derzelve en M" bij haar einde of bij het uit de kernschaduwe treden.

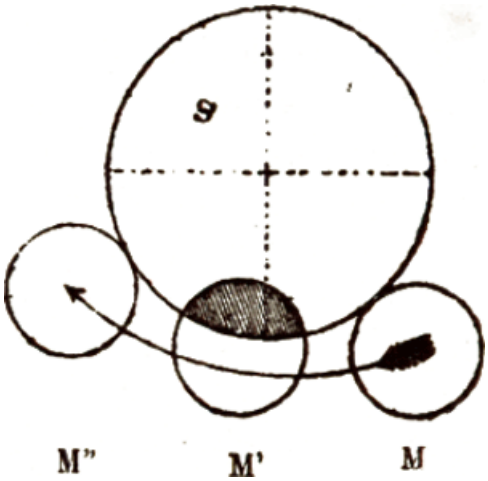

Het geschaduwdegedeelte der maan stelt het verduisterde deel, door de kernschaduw der aarde, voor. De grenslijn, dier verduistering, is nochtans verre van, op de maan, zoo sterk afgeteekend te zijn als de figuur het wel zou kunnen doen veronderstellen. Er heeft daarentegen eene trapsgewijze en bijna onmerkbare ineensmelting plaats, van de halfschaduwe en de kernschaduwe, op hunne gemeen-

zame grenslijn; en de verduistering neemt dan ook langzamerhand toe van aan den buitenrand der halfschaduwe tot aan de as der kernschaduwe.

In 1877 zullen er twee gansche maaneclipsen, in Europa, zichtbaar zijn, die met meer belangstelling verdienen waargenomen te worden dan de beschrevene gedeeltelijke maaneclips, vermits bij zulke eclips geheel eigenaardige verschijnselen te zien zijn, gelijk hiervoren beschreven is. De eerste dier eclipsen valt op den 27*sten* van Sprokkelmaand, ten 5 3/4 ure 's avonds en de tweede op den 23sten van Oogstmaand, ten 9 1/2 ure des avonds.

Even sterk als nu, in bijna alle beschaafde gewesten, de nieuwsgierigheid wordt opgewekt door de eclipsen, waren zij, in de hooge oudheid en in de bijgeloovige middeleeuwen, een voorwerp van schrik en bekommernis: zij voorspelden het begin of het einde van gewichtige gebeurtenissen, zoo zegde men; en als somtijds het louter toeval dat geloof scheen te bevestigen, bracht dit niet weinig bij om die ongerijmde gedachten kracht bij te zetten. Eene eclips, evenals eene komeet, werd nooit welkom geheeten.

Bij halfbeschaafde volkeren, en zelfs in ons hoogst beschaafd Europa, op verscheidene plaatsen ten platten lande, is tot heden bij het verschijnen eener eclips, alle vrees voor 's hemels ‘verbolgenheid’ nog niet geheel verdwenen. Vele aardige, men zou misschien wel mogen zeggen dichterlijke, gedachten heerschen daar ook nog omtrent den oorsprong of de oorzaak dier natuurverschijnsels. Wij herinneren ons, bij voorbeeld, zeer goed, in onze jeugd, op verschillige plaatsen der provinciën Antwerpen, Brabant en Limburg, te hebben hooren vertellen, door ongeletterde landlieden, dat eene zoneclips niets anders is dan eene worsteling, een oorlog, zal ik zeggen, tusschen zon en maan, en dat helaas! het vergaan der wereld moet volgen op eene neerlaag der zon! En over de maaneclipsen sprekende, zeggen ze, dat, vroeg of laat, dit verschijnsel hun van dit geriefelijk hemellichaam zal berooven, daar het licht der maan wel eenmaal zoo verre zal uitgedoofd worden, dat het niet meer kan ontvlammen!

Elders is het een draak, die de verduisterde hemellichamen zoekt te verscheuren, en dien men tracht te verwijderen, met hem schrik aan te jagen, door een hevig geschreeuw of door het maken van eenig ander gedruisch.

In het Hemelsche Rijk. in China, waar de keizer de zoon des hemels wordt genoemd, is eene eclips eene staatkundige gebeurtenis. Dit verschijnsel wordt er aanzien als eene hemelsche waarschuwing aan den vorst wiens regeering niet voorbeeldelijk zou bevonden zijn. Deze spoedt zich dan ook, boetplegingen te doen en zich van zijne misslagen te beteren; voortreffelijk voorbeeld, voorwaar, dat vele Europesche vorsten wél zouden doen te volgen! Tal van plechtigheden gaan dan ook daar nog heden, evenals 4000 jaar geleden, met elke eclips gepaard en het verschijnsel wordt zorgvuldig in de kronieken des rijks geboekstaafd. Schier bij alle wilde of onbeschaafde volksstammen, vindt men ook zekere plechtigheden in acht genomen, tijdens die verschijnsels, en dit alleen om er de ingebeelde verschrikking van te keer te gaan, want ook die menschen vreezen van hunne lieve maan en hunne prachtige zon beroofd te worden, door eene verduistering.

De geschiedenis meldt dat, als Christophorus Columbus, met zijne manschappen, tijdens zijne laatste reis in de nieuwe wereld, aanlandde, hij er goed door de wilde volksstammen werd onthaald en hij van hen al het noodige om te leven ontving; maar

vermits zijn oponthoud er tamelijk lang duurde, werden de inboorlingen het evenwel eindelijk moede, zooveel volk te spijzen, en zij weigerden voortaan iets te geven. De schrandere Christophorus Columbus wist, dat er weldra eene volledige maaneclips moest plaats hebben, en hij vatte onmiddellijk het gedacht op, dit verschijnsel ten zijnen bate te gebruiken, met de inboorlingen schrik aan te jagen. Daarom vergaderde hij de bijzondersten van den volksstam, eenige oogenblikken vóór het begin der eclips, en hij verklaarde hun dat hij de maan ging verduisteren en er hun van berooven, tot straf der weigering van het noodige voor hem en zijne mannen. De maansverduistering volgde kort hierop en de wilden zagen, trapsgewijze, hunne zachtlichtende nachtwaakster verdwijnen. Van schrik en ontzag doordrongen vielen zij op de knieën voor Columbus en beloofden hem alles te geven wat hij zou kunnen vragen of verlangen, als hij hun de maan teruggaf. Colombus liet zich een weinig pramen; dan, als hij zag, dat de eclips ten einde liep, en de maan op het punt was uit de schaduw te komen, gaf hij hun ten antwoord dat hij, voor ditmaal, aan hunne wenschen wilde voldoen, onder voorwaarde, dat hem niets meer zou ontbreken. De wilden beloofden dat hij over niets meer zou te klagen hebben en dat hij over hunne handelwijs meer dan tevreden zou zijn. Dan gebood Columbus de maan weder te voorschijn te komen, en weldra schitterde zij, in al haren luister, aan het hemelgewelf. Christophorus Columbus had zich in het vervolg niet meer over de wilden te beklagen. Dit verhaalde gebeurde den 1^{n} van Lentemaand 1504.

In de geschiedboeken vindt men menig bewijs van den invloed, door eclipsen, in oude tijden, op volkeren en menschen uitgeoefend, en waaruit gewichtige voorvallen zijn voortgesproten. Om maar van de maaneclipsen te gewagen, stippen wij, onder andere, de volgende twee feiten aan. Het was door de vrees, teweeggebracht door zulke eclips, dat, onder Tiberius, oproerige Romeinsche krijgslieden tot bedaren werden gebracht, en dus groote onheilen werden verhinderd. Zoo ook, was het eene dergelijke eclips, die oorzaak was van de neerlaag, geleden door het leger van den Griekschen veldoverste Nicias; want deze had den slag niet willen aanvangen alvorens eene begonnen eclips ten einde was; hij verloor dus een kostbaren tijd, die door zijne vijanden werd te baat genomen, om zijn leger te verrassen. Hij moest zijn onvoorzichtig bijgeloof met den dood bekoopen: hij sneuvelde op het slagveld!

Die twee aanhalingen toonen, dat de eclipsenvrees nu eens goede en dan weder erge gevolgen na zich sleepte, en tevens dat die vrees niet alleen de volksklassen, maar ook de hoogste kringen der maatschappij aantaste, en soms deed dwalen.

Hiermede eindigen wij de beschrijving der maaneclipsen, er nog slechts bijvoegende, dat het in het bereik ligt der hedendaagsche wetenschap bij middel der wiskunde, met de volstrektste nauwkeurigheid, al de toekomende eclipsen te bepalen, en niet alleen de toekomende, maar ook de verledene, en zelfs die, welke, in het allerverste verleden, reeds 's menschen geheugen zijn ontgaan.

Antwerpen.

J.B. VAN CAMP.

Stadhuis van Halle.

STADHUIS VAN HALLE

Dit stadhuis, een lief gebouw dat, te oordeelen naar den bouwtrant en het opschrift dat er op geplaatst is, dagteekent van het jaar 1616, werd gebouwd in vervanging van datgene, hetwelk in 1595 afgebrand was.

Gedurende de verschillige oorlogen, welke ons vaderland vroeger hebben geteisterd, werd het stadhuis herhaaldelijk door de beschieting der stad bijna vernietigd, doch telkenmale gelukkiglijk hersteld.

In 1798 werden door zekere benden, die men hier ter stede de *Brigands* heette, al de belangrijkste archieven van het stadhuis weggenomen, en te midden der merkt verbrand. Terzelfder tijd stak men ook het vuur aan het gebouw zelf, hetwelk echter nog bijtijds gered werd. Overblijfselen van dien gedeeltelijken brand heeft men in 1849 ontdekt, wanneer men de balken der schepenzaal door andere vervangen heeft.

In het begin dezer eeuw dreigde het stadhuis echter geheel in te storten. Het was de bouwkundige Werry, van Brussel welke in 1811 de plans en bestekken voor de herstellingswerken maakte. De onkosten hierdoor veroorzaakt werden op 13,468 fr. geraamd. Het was bij middel eener vrijwillige inschrijving onder de inwoners der stad, dat de noodige gelden tot dit werk werden verzameld. De inschrijvers verbonden zich in 4 jaren tijds de gansche som uit te betalen.

Deze herstelling week ongelukkiglijk geheel af van den oorspronkelijken bouwtrant. Men verloor uit het oog dat dit gebouw in den aanvang

der XVIe eeuw was opgericht geworden, en men ging zelfs zooverre, niet alleen het metselwerk, maar zelfs de arduinsteenen te overschilderen.

Verscheidene zalen, stelden dit gebouw samen.

De *Schepenzaal*, 't is te zeggen, de plaats waar de wetgevers der gemeente vergaderden, was vroeger versierd met het in eikenhout gebeitelde wapenschild van den hertog van Arenberg(1).

Vóór eene der vensters van die zaal was eene *pui* of een balkoen, van waar men de wetten, reglementen, enz. aflas(2).

Bij het stadhuis was eertijds, op de plaats welke men thans de nieuwe merkt noemt, gevoegd: 1° EEN VLEESCHHUIS(3). Zulks blijkt onder andere uit eene rekening, welke wij hieronder mededeelen, waarin bekend wordt dat de beenhouwers der stad het *vleeschhuis van het stadhuis* gehuurd hebben voor 6 jaren, tegen 84 pond het jaar.

(1) Rek. der stad: 1673. '... à G^{me} De Coster, pour ung voiaige à Bruxelles pour cherchez les armoiriez de S.E. le Ducq d'Aremberg, mises sur la chambre eschevinale...' - '... à Barbier, sculpteur à Bruxelles, pour avoir faict les dictes armoiriez, 47 L.' Dit wapenschild ligt nog op den zolder van het stadhuis.

(2) Reken. der stad: 1665 'à Jean Boulengier pour avoir peintre le balcon devant la chambre eschevinale...'

(3) Id. 'Receu des bouchers de la ville de Hal auxquels at esté accordé à louwier pour ung terme de 6 ans la boucherie de la maison de ville au prix de 84 livres tournois l'an.'

Er waren 20 kapblokken, bijgevolg 20 beenhouwers, die hunne eetwaar in het vleeschhuis ter verkoop aanboden. Dit gebouw moet reeds van zeer vroeg bestaan hebben, vermits de ontvanger in zijne rekening van 1634 schrijft, dat '*het aloude vleeschhuis sedert kort* (misschien in 1616) *herbouwd werd.*'

In 1721 wordt het aan de beenhouwers niet meer verhuurd; het is aan de brouwers der stad dat men het afstaat, om hun bier in gereed te maken.

2e EENE GRAANHALLE; deze was gelegen aan de straat welke naar de poort van 't Vondele geleidde(1).

3o EENE OPENBARE BROUWERIJ; deze werd ingericht 'pour la commodité des habitans' (voor het gemak der inwoners) zegt de beslissing tot oprichting. Iedere burger had het recht er een brouwsel te doen voor 40 stuivers tournoois.

4o EEN LOGEERHUIS genaamd 'l'Ecu de Bourgogne' dat sedert het jaar 1600 aan de stad behoorde.

5o EENE VISCHMERKT; deze was vroeger langs den boord der Zenne, op den steenweg gelegen, bij het Vossestraatje(2); maar werd in 1721 achter de graanhalle langs de rivier gemaakt(3). Reeds sedert het jaar 1362 was door Albert van Beieren, regent van Henegouw, de toelating gegeven eene *Halle* te bouwen ten gebruike der lakenwevers. Ziehier wat de oorkonde(4) desaangaande zegt: 'Item, avons nous ordenet et accordet que s'il sanloìt boin as communs drapiers de la ville de Hal, pour commun profit de no chier frère, le conte, et de ce ville dessus dite; et assi pour le dite draperie mieuls valoir et plus grande conìssanche retenir que faire, volsisent une hallc comme nous leur octroions que, par l'accort et ordenanche de le plus grande et saine partie des drapiers, faire le puissent.' Ten einde de bouwkosten te dekken, werd van de nieuwe gildeleden een inkoomgeld geëischt van 2 florentijnsche guldens voor de Hallenaren en 3 voor de vreemden.

Het was in 1848 en volgende jaren, dat eindelijk ernstig de handen aan het werk werden geslagen, om de herstelling van het stadhuis volgens de oorspronkelijke plans ten uitvoer te brengen. Vele jaren zijn noodig geweest om het in zijn eerste pak te steken, zooals het er thans staat. Het waren de bouwmeesters Spaeck en De Curt welke beurtelings met dit werk gelast werden.

Het stadhuis is in roode kareelen en blauwen arduin gebouwd. Het heeft drij verdiepingen: de eerste dient voor stadswaag. policiewacht en bureel van weldadigheid; de tweede, den dienst des gemeentebestuurs en de derde, voor het vredegerecht en de gemeentearchieven. De beide zijdskanten bestaan uit sierlijke trapgevels in Vlaamschen bouwtrant.

De twee marmeren beelden, welke in den voorgevel des gebouws prijken, en de *Rechtvaardigheid* en de *Waarheid* voorstellen, zijn van den gunstig bekenden

(1) Rek. der stad: '... maison et héritage faisant l'entrée pour aller oultre le pond de la Vondele, tenant à icelui pond et à la Halle-au bled...'

(2) Reken. der stad: '.. pour le coing du marché au poisson et y tenant reu du renard et à la reu de steenwech...'

(3) Id. '... à S.E. le ducq d' Aremberg 13 sous comme imposition sur les échoppes à poisson qui sont batties derriere la Halle au bled sur les bords de la Zenne.'

(4) 'Donné eu no ville don Kaisnoit wit jours ou mois de may en l'an mil iijc lxij.' Staatsarchieven te Bergen.

beeldhouwer W. Godebski,[1] schoonzoon van den wereldberoemde Hallenaar A.F. Servais.

In het torentje, dat den voorgevel van het stadhuis bekroont, hangt eene klok, welke vroeger diende om de dekens der neringen en der gilden alsook de schepenen ten rade te roepen. Thans wordt zij enkel gebezigd in tijd van kiezing.

Sedert eenige jaren is er ernstig spraak het stadhuis langs den kant der Nieuwt-Merkt te vergrooten tot aan de Zenne. De onkosten daartoe veroorzaakt zullen genomen worden op de somme, welke de stad aan het gemeente-krediet ontleend heeft. Volgens de opgemaakte plans zou er te dier plaatse eene overdekte merkt met feestzaal enz. er boven gebouwd worden.

L. EVERAERT en JAN BOUCHERY,
De Geschiedenis der stad Halle.

Eene donkere gebeurtenis.
Vervolg van blz. 152.

Met deze bedreiging had de baron al zijne plannen doorgezet en de onervaren, argelooze zusters met een net van laaghartige boosheid omstrikt, waarvan ik te laat kennis kreeg toen iedere redding onmogelijk was. De schuldvordering, om wier wil de goederen der zusters verzegeld zouden worden, bestond uit vervallen interesten van renten, die de hardvochtige schuldeischer gerechtelijk had laten invorderen, om zich voor de verjaring daarvan te vrijwaren. De ongelukkige vrouwen hadden zich tot eenige bekenden en bloedverwanten gewend, om het geld tot delging dier schuld te leenen, maar overal een weigerend antwoord gekregen; de argelooze wezens vermoedden niet, dat de toestand van haar vermogen reeds lang geen geheim meer was voor hare vrienden en bekenden. Slechts tot mij, haren veeljarigen huisgenoot, hadden de arme zusters, uit onbegrijpelijke valsche schaamte, zich niet gewend. Maar nu ik het haar duidelijk moest maken, dat zij geruïneerd waren, had er een hartverscheurend tooneel plaats. De medelijdenswaardige schepsels, die de grijsheid reeds nabij waren, waren nu in ieder geval tot den bedelstaf gebracht, als het niet gelukte, den schuldeischer te vermurwen en tot een accoord over te halen, en hiertoe bood ik mij aan.

Ik wendde mij tot den deurwaarder en zijne beide getuigen die tegenwoordig waren geweest bij het gesprek, dat ik met de zusters had gehad, om den geheelen omvang harer verplichtingen te weten te komen. ‘Gijlie hebt hier gedaan, zegde ik tot de mannen. Gij hebt zelf gehoord, dat deze juffrouwen niet in staat zijn om te betalen, en dat er nu eene bijeenkomst moet plaats hebben. Zeg aan den heer Schuhmann, dat ik hem terstond zal komen bezoeken, om hem de noodige mededeelingen te doen, nadat ik in de zaak dezer dames voor het gerecht ben geweest. Eene verzegeling is nu niet meer geoorloofd, en als er een onderzoek

(1) De beelden, welke er eertijds in prijkten, en naar welker model de tegenwoordige vervaardigd werden, waren van Duquesnoy, gezegd *de Vlaming*.

moet worden ingesteld omtrent het vermogen der juffrouwen von Zittel, verklaar ik bij voorraad de geheele waarde, volgens schatting, van de bezittingen dezer dames, benevens een jaar huur dezer woning te storten, opdat zij vooreerst in het onbetwiste bezit van haar eigendom blijven.' Mijne oude vriendinnen echter sprak ik goeden moed in, hoewel ik duidelijk begreep dat hare zaak verloren was. Toen ging ik naar het stadsgerecht en gaf kennis van het onvermogen der drie zusters, om haar ten minste eenigen tijd tegen alle dringende eischen of daden van geweld te verzekeren, zooals ik uitdrukkelijk verklaarde.

Mijn volgende gang was naar den advocaat Schuhman, die mij steeds als een billijkdenkend en rechtvaardig man was afgeschilderd. Hij ontving mij eenigszins verlegen en liet mij in het geheel niet aan het woord komen. 'Ik weet alles wat gij mij wilt zeggen, mijnheer, dus begon hij, ik ken den toestand van het vermogen der juffrouwen von Zittel nauwkeurig, ik heb onlangs met Walpurga een eerste onderhoud daarover gehad. Ik weet, dat de ongelukkigen bedelaressen zijn, als men haar met hare weinige ouderwetsche meubelen en bezittingen op straat zet, maar ik weet ook, dat zij reeds lang tot over de ooren in schulden zitten. Ik geef u mijn woord, dat mijn hart bloedde, deze arme schepsels leed te moeten berokkenen, des te meer, daar haar dringendste schuldeischer, mijn lastgever, een rijk maar onverbiddelijk man is, die, ondanks al mijne voorstellen ten gunste der schuldenaressen, slechts op zijn recht blijft staan. Ik heb reeds eenige weken geleden juffrouw Walpurga von Zittel geraden, met hare zusters zich onvermogend te laten verklaren en om gerechtelijke tusschenkomst te verzoeken, maar zij konde daartoe niet besluiten en hoopte nog op redding van een anderen kant. Ik zoude mijne lastgeving reeds lang hebben afgestaan, maar wie weet of mijn opvolger zoo goed met de drie ongelukkige vrouwen zal handelen als ik? Wees overtuigd, dat ik het oprechtste medelijden heb met deze ongelukkigen, die uit louter overdreven goede bedoelingen ten onder zijn gebracht en dat ik, als ik kan, haar met al mijne krachten zal helpen.'

- Ik dank u hartelijk uit naam der ongelukkigen, mijnheer Schuhmann, zeide ik, maar wat is er te doen? Zijn de juffrouwen niet in zekere mate met gebonden handen de slachtoffers van uwen lastgever?

Schuhmann haalde de schouders op en zeide: 'Zij waren het, zoolang mijnheer von Schreitberg met de lichtgeloovige vrouwen alleen te doen had, welke hij konde bevreesd maken, die, bij het gezicht van de handteekening haars broeders uit louter liefde en verschooning voor diens aandenken, er niet aan dachten, de geldigheid der aanspraken van den baron Schreitberg nader te onderzoeken. Nemen wij echter het geval aan, dat een aantal zaakgelastigden van de verschillende schuldeischers der dames bij eene bijeenkomst de schuldbekentenissen, waarop de aanspraken van mijnen lastgever gegrond zijn, aan een nauwkeurig onderzoek onderwerpen, dan was het niet onmogelijk, dat zijne eischen gedeeltelijk ongeldig werden verklaard, en zoo konde, bij de tegenwoordige waarde van het stuk grond, de ongelukkige vrouwen von Zittel misschien nog eenig vermogen overblijven.'

Deze woorden vervulden mij met eenige hoop en ik waagde de vraag: 'Mag ik deze papieren eens inzien, mijnheer Schuhmann?'

- Zij zijn niet in mijne handen, uitgezonderd een enkel, namelijk eene schuldbekentenis, welke de drie juffrouwen mijnen lastgever hebben ter hand gesteld, en waarop de rentevordering gegrond is, antwoordde de advocaat. Alle andere papieren zijn in handen van den heer von Schreitberg zelven en werden door den

overleden pleitbezorger bij het geregtshof, de heer Zangerl, opgesteld, die in dergelijke zaken zeer lichtzinnig en nalatig was, en zoo zoude ik bijna vermoeden dat ook hier misschien eene fout in de vormen of eene vergissing plaats heeft, die een uitweg aanbiedt. In ieder geval zoude het noodig zijn, die schuldbekentenissen van den overleden Max von Zittel te onder zoeken, die door de schuldbekentenissen der drie zusters zijn vernietigd, voornamelijk een zekeren wissel.

Mijn moed wakkerde aan. Ik was overtuigd, dat de advocaat het met de ongelukkige zusters goed meende en dat deze wenken eene meer dan algemeene beteekenis hadden. De naam Schreitberg had in mij allerlei oude herinneringen doen ontwaken, die mij smartelijk aandeden. 'Ik zal trachten de papieren onder de oogen te krijgen, die hiertoe betrekking hebben, en dank u voor den wenk, zeide ik; veroorloof mij echter nog eene vraag: wie is eigenlijk die baron Schreitberg, uw lastgever?'

De advocaat Schuhmann trok de schouders op en antwoordde:

- Ik ken hem niet persoonlijk; hij heeft zich omtrent vijftien jaren geleden land gekocht en woont op het slot Spauereck aan den voet van het gebergte. Ik heb voor jaar en dag tegen hem een proces gehad uit naam eener oude vrouw, met name Spittler, die een boerderijtje van hem in pacht had. Mijne lastgeefster verhaalde mij toen iets uit het vroegere leven van dezen man; hij was toen in buitenlandschen dienst en kreeg het majoraat der familiegoederen door den dood zijns broeders, die ergens in een bad was vermoord geworden....

- Aha, baron Joseph von Schreitberg, vroeger majoor in Napelschen dienst, zeide ik onwillekeurig; ik herinner mij, van hem te hebben gehoord. En deze voormalige verkwister is dus nu gierig geworden?

- Zoo hardvochtig, gierig en trotsch, als zoovele anderen van zijnen rang, antwoordde Schuhmann. Hoogmoed en hebzucht zijn de hoofdtrekken van zijn karakter. Hij is van steen; in de jaren van beroering kocht hij hier geheele stukken woest liggende gronden, op welke sedert, geheele straten zijn verrezen, terwijl hij de plaatsen om te bouwen voor fabelachtige sommen verkocht. Op dezelfde wijze is het hem gegaan met landgoederen van allerlei soort. Maar ondanks dat alles bemint en acht niemand hem, en hij is hier, waar hij thans zeer weinig komt, even weinig gezien als op zijne goederen, waar de boeren hem vreeselijk haten. Het proces dat ik tegen hem voerde, nam eene zonderlinge wending. Die weduwe Spittler, een oud moedertje, was door zijnen rentmeester van het boerderijtje verdreven, dat de baron haar ingeruimd of, zooals zij beweerde, geschonken had. Ik vergat u te zeggen, dat die vrouw vroeger op dezelfde badplaats heeft gewoond, waar de broeder van den

baron zoo treurig aan zijn einde kwam, dat zij vroeger bij hem op het majoraatsgoed der familie Schreitberg had gewoond en hem naar ons land was gevolgd, nadat de baron zich met de familie verstaan en het majoraatsgoed als domeinen aan den staat verkocht had. De rentmeester had haar, zooals ik heb gezegd, met geweld verdreven, terwijl de baron eene reis deed naar Italië; de zaak scheen op bevel des barons uitgevoerd te zijn. Bij de tamelijk zwakke bewijsmiddelen der weduwe Spittler drong ik op haar uitdrukkelijk verzoek aan op herstelling in hare boerderij, maar verloor natuurlijk het proces in eersten aanleg. Toen ik mijne lastgeefster liet roepen om haar kennis te geven van het verliezen van het proces en haar te waarschuwen tegen eene voorziening in beroep, glimlachte het moedertje koel, keek mij met hare verstandige oogen moedig aan en zeide: 'Ga maar verder, zoolang gij kunt, de baron zal wel toegeven! Geef mij maar eens een blad papier en een potlood!' Toen legde zij de rechterhand met uitgespreide vingers op het blad, trok den geheelen vorm met het potlood om, krabbelde eenige woorden daarbij, vouwde den brief dicht en gaf hem mij met de woorden: 'Heb de goedheid, dezen brief aan den baron zelven te zenden en hem daarbij te schrijven, dat Katarina Spittler zijn antwoord wacht door uwe tusschenkomst. Ik wed, hij geeft toe!' Zij verzocht mij zoo lang deze opdracht nauwkeurig te volbrengen, tot dat ik het haar beloofde, en ziedaar! hoe raadselachtig het ook moge luiden, acht dagen later had ik de waarde van het boerderijtje, volgens gerechtelijke schatting, in gereed geld in handen, en moest dit de weduwe Spittler ter hand stellen ingeval zij zich verbond niet meer in Spauereck te komen. Dit was het begin van mijne betrekking met den baron Schreitberg, voor wien ik sedert dien tijd andere meestal zeer onaangenaame zaken heb waargenomen.

(Wordt voortgezet.)

Kroniek.

Antwerpen. - De stedelijke prijskamp voor het schrijven der geschiedenis van de Spaansche furie geenen uitslag gehad hebbende zoo zal hij op nieuw geopend worden. Van de 5 ontvangene stukken werd niet een bekronenswaardig geoordeeld. Rechters waren de heeren J. Van Beers, dr. Heremans, M, Rooses, E. Rosseels en N.J. Cuperus.

- Het oud gildehuis, vroeger genaamd *De roode os*, Gildekamerstraat n^{r} 8, is door den heer eigenaar Jos. De Bom voor 56,000 fr. verkocht aan het stadsbestuur, welk dit gebouw als dienstlokaal wil bezigen.

- Ziehier het opschrift van den gedenksteen, dien het stedelijk bestuur, ter gelegenheid van den 300^{n} verjaardag der Spaansche furie (zie blz. 39), den 4^{n} November tegen den muur op den trap van het stadhuis heeft doen plaatsen: 'Den 4^{n} November 1576, onder de regeering van Philips II, overrompelde de Spaansche bezetting van het kasteel, bijgestaan door andere krijgsbenden in Spaanschen dienst en door eenige landverraders, zonder de minste uitdaging van wege de bevolking, de stad Antwerpen; leverde haar, na eenen heldhaftigen wederstand der burgerij, gedurende verscheidene dagen over aan plundering en moord; verbrandde het stadhuis, benevens het aanzienlijkste gedeelte der stad, en bracht meer dan 10,000 inwoners om het leven, onder welke de Schoutet Gozewijn van Varick, de Burgemeester Jan Van der Meeren, de Schepenen Jan van de Werve, Gerard des Pommereaulx en Nicolaas van Bouchout. Het volk en daarna de geschiedenis noemden deze

gruweldaad: de *Spaansche Furie.* Op last van het Gemeentebestuur, is deze gedenksteen, den 4n November 1876, alhier geplaatst.'

- Op 6 November hield de heer advocaat René de Maertelaere, ter openingszitting van de jonge balie, in het paleis van justitie eene voordracht over *kunst- en letterkundigen eigendom*, eene aangelegenheid waarmede het kunstcongres van 1861 zich lang onledig hield. (Zie onzen jaargang 1861, blz. 151.)

- Voor den prijskamp voor oorspronkelijke verhalen, uitgeschreven door de maatschappij *Jan Frans Willems*, zijn niet minder dan 16 stukken ingekomen.

- Door den heer Nic. De Keyser, bestuurder der Antwerpsche academie, is voorgesteld, onder dagteekening van 13 November, dat het stads- en staatsbestuur in eens zooveel geld zouden toestaan als er noodig is, om aan al de academiekers, die in het museum nog niet vertegenwoordigd zijn, een stuk te bestellen. Van wege burgemeester en schepenen is aan de academie gemeld, dat het college geneigd is aan den gemeenteraad voor te stellen, de helft van de benoodigde som toe te staan, indien het rijk zich verbindt de andere helft ook te betalen.

- Van Alfons Goovaerts is onlangs verschenen ter drukkerij van L. dela Montagne: *De kerkmuziek*, *bedenkingen over haren huidigen toestand en beknopte geschiedenis aller scholen Europa's.* Het werk vangt aan met de Romeinsche school, gesticht door Palestrina, die in 1562 onder de regeering van Pius IV, met de hervorming der kerkmuziek gelastwerd. Tusschen de onderscheidene scholen noemt schrijver de Nederlandsche, als de bakermat van al de latere scholen; zij nam haren oorsprong aan de weleer vermaarde muziekkapel der Antwerpsche hoofdkerk. Ingenomen betoont zich schrijver met de XVIe eeuw, die tal van uitmuntende stellers van kerkmuziek heeft opgeleverd, zoo Vlaamsche als Waalsche en Hollandsche. Te recht betreurt schrijver dat de meesterwerken van een Palestrina en zijne volgelingen, dat de boeiende kerkgezangen der oude Nederlandsche toondichters weinig of niet meer in de kerken worden uitgevoerd. De heer Goovaerts is van gedacht, dat de Gregoriaansche stijl de schoonste, de voortreffelijkste vorm is, waarin kerkgezangen kunnen worden weergegeven. 't Is ons een genoegen den ernstigen arbeid van den heer A. Goovaerts, die van grondige studie getuigt, aan te bevelen bij al wie zich met de muziekkunst en vooral met de gewijde muziek onledig houden. Het boek kost slechts f. 2.00. Ook zij die eigenlijk geene muziekkenners zijn zullen het werk met vrucht en voldoening lezen.

- De kunstschilder Ed. Dujardin heeft een portret voltooid van wijlen juff. Loos, moeder overste van het klooster der zusters van liefde op de Paardemarkt.

Mechelen. - De beeldhouwer Jan Van Arendonck heeft voor den gevel der Sint-Pieterskerk een heiligen Petrus voltooid waarvan met den meesten lof gewaagd wordt.

Leuven. - Bij Alex. Tillot is aangekondigd om eerlang te verschijnen: *Histoire de la ville de Hal* enz., zijnde eene door den heer L. Everaert bewerkte Fransche en vermeerderde uitgave van de Geschiedenis der stad Halle, welke hij onder medewerking van Jan Bouchery uitgaf en waarvan wij reeds meermalen gewaagden. Prijs, bij inschrijving: 6 fr. De 200 eerste inschrijvers ontvangen kosteloos een exemplaar van eene *Bibliographie halloise.* welke niet in den handel zal gebracht worden. De prijs van het werk wordt later verhoogd.

Buitenland.

Oxford. - Er bestaat plan aan de hoogeschool een leergang voor Chinesche taal en letterkunde te stichten.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Antwerpen.

REMBRANDT.
HOUTSNEDE VAN ED. VERMORCKEN, LEERAAR AAN DE KONINKLIJKE ACADEMIE VAN ANTWERPEN.

Vervolg van blz. 166.

Beeldhouwkunde. F. BARZAGHI en P. CALVI (Milaan) hebben, evenals verleden jaar te Brussel, uitmuntend schoon bewerkte marmeren beelden. *Een weinig hoovaardig*, zoo betitelde eerstgenoemde zijn beeld van een jong meisje in satijn uitgedoscht en omziende ten einde er zich van te verzekeren of haar slepend kleed goed gaat. Dit uitmuntend stuk werd gekocht, voor 4,000 fr., door den heer L. Keusters, bankier te Antwerpen. Laatstgenoemde der voormelde Milaansche beeldhouwers verdient geroemd om zijn beeld de *Verlaten Ariana* en twee borstbeelden.

A. BIANCHI (Rome): *Pia De' Tolomei* en *Het gebed*, twee stukken in marmer van echt meesterlijken vorm. F. BEER (Parijs): puike bronzen en marmeren portret-borstbeelden en de *Jonge*

Mercurius in gebakken aarde. Van de te Brussel of in de omstreken gevestigde beeldhouwers hebben wij de volgende werken aangeteekend: L. CAMBIER, marmeren borstbeeld, getiteld: *Ons klein Peerke*, en gebronsde plaasteren figuren; L. SAMAIN, een marmeren *Minnegod op loer;* J. DILLENS, *Een raadsel*, zeer eigenaardig beeld; CH. VAN OEMBERG, *De huwelijksgod* (gebakken aarde), *Pas uit de kool gekomen* en een borstbeeld van dr. Hahnemann; P. DE VIGNE'S *Domenica*, in 1875 te Brussel tentoongesteld (zie onzen jaargang blz. 190), thans in marmer; er wordt over den aankoop van dat schoone beeld onderhandeld door het ministerie van binnenlandsche zaken en de stad Antwerpen, ten einde het voor het hedendaagsch museum aan te koopen mits 10,000 fr., waarvan de stad Antwerpen er 4000 zou geven; E. ELIAS, een gebronsd plaasteren *Knaapjeshoofd*, vlak en breed bewerkt; van dezen kunstenaar zagen wij een door hem met MEWIS bewerkt ontwerp van gedenkteeken ter eere van A. Wiertz; E. LEFEVER, *Piocolo en Piccola;* J. NELSON, borstbeeld; de VAN DEN KERCKHOVE'S zijn weer goed vertegenwoordigd: SAIBAS, met een goed gelijkend marmeren borstbeeld van Saville Lumley, de Engelsche minister te Brussel, en een *Slapende slaaf* (plaaster); AUGUSTE, *Vaarwel, tot wederziens*, marmeren borstbeeld, en *de Lente*, in gebakken aarde; GODFRIED, twee marmeren en een plaasteren borstbeeld; LODEWIJK, *Cupido aan den boord des waters.* Onder andere verdienstelijke stukken halen wij loffelijk aan: J. HALKIN (Luik): *Op jacht* en *Schuilhoekje*, met schoone hoedanigheden; G. DE GROOTE (Melle, bij Gent): *De marbollenspeler;* A. DESENFANS (Parijs), in gebakken aarde: *Romeo en Julia* en *Liefde en spel;* J. ROUX (Parijs): de marmeren borstbeelden van prins Gaston van Montmorency en generaal markies de Pimodan, beide toebehoorende aan den baron van de Werve van Schilde; L. VAN BIESBROEK (Gent): *Grietje*, een goed beeldje; H. MOULIN (Parijs): *Het geheim van daarboven*, schoone groep in brons; F. VAN HAVERMAET (St.-Nicolaas): welgelijkend portretje in gebakken aarde. Tusschen de goed getroffene borstbeelden in plaaster hebben wij opgemerkt die van de heeren Bamps, de Corswarem en Thonissen, door J. COURROIT, van Hasselt; A.L. Goetgebuer, door L. DE VRIENDT (Antwerpen); baron van Loo-Malfait, door J.B. MARTENS (Brussel); Capiaumont zoon en G. Mienes, door L. ROBBIJN (Brussel). Flinke bronzen borstbeelden zijn die van Victor Lagye, door J. PECHER (reeds vroeger in ons tijdschrift vermeld), en van Emanuel Hiel, door P. DE VIGNE. De met eere in de pronkzaal vertegenwoordigde Antwerpsche beeldhouwers, buiten de reeds genoemde, zijn: JOS. GEEFS, met het fraaie borstbeeld *Ephigenia*, en het afbeeldsel van wijlen gouverneur Teichmann; R. FABRI, met een uitstekend borstbeeld, *De lacher*, aangekocht voor de verloting; JOS. DUCAJU, goed gelijkend marmeren portret van H. Pecher en een plaasteren *Christushoofd;* J. DE BRAEKELEER, een uitmuntend voor de trekking aangekocht marmeren borstbeeld, *De Tyroler*, en een afbeeldsel van Wappers; L. DUPUIS, een *boer* en eene *boerin* uit de omstreken van Rome; D. DUWAERTS, *Na den dans* en *Vervloekt zij de slavernij;* A. en F. GOEMANS, een portret in marmer en een *Kinderhoofdje* in gebakken aarde; F.J. JORIS, een geestig bewerkt borstbeeld van *Paljas;* J. LAMBEAUX, *Het gedwongen bad* en *De kluchtspeler*, twee zeer goede gewrochten; L. LEURS, *Weten of Jan niet en liegt*, *Vóór het bad* en de *Morgenzoen.* Als veelbelovend noemen wij van J. WEYNS (Merxem) *De jonge modiste* en van K. PALINCK (Borgerhout) een plaasteren meisjesportret.

De pronkzaal gaf ettelijke keurige *koper- en staalgravures* te aanschouwen. Als dusdanig noemen wij die van de heeren J.B. MICHIELS (de éénige van wien de

maatschappij exemplaren kocht); J.B. MEUNIER (Brussel), wiens proeve van een portret van Rubens, gegraveerd naar de oorspronkelijke schilderij uit de galerij Degli Uffici, te Florence, inderdaad bewonderd werd; F. LAUWERS (Antwerpen), die een zeer goed figuur maakte met zijne plaat naar Dyckmans' *Gebed* (zie blz. 7); van denzelfden veelbelovenden plaatsnijder was tentoongesteld eene met zorg afgewerkte teekening naar B. Luini; G. BIOT, *Galatea's zegepraal;* A. DANSE (Bergen), *de Tooverheks*, naar J. PORTAELS, het vroeger door ons vermelde schoone portret van F. Fétis, naar Slingeneyer, benevens eene teekening naar Raphaël; L. LENAIN, leerling van Danse, onderscheidde zich gunstig met eene plaat naar Hennebicq, *Een nieuwe stand.* Wij troffen slechts één Duitsch plaatsnijder aan, G. EILERS (Berlijn), met eene plaat naar Titiaan.

Merkwaardige *sterkwaterplaten* waren tentoongesteld door A. DANSE (voormeld), een *Stier*, naar Troyon; L. LENAIN, *Jodenhoofd*, naar Rembrandt, *Saterskop*, naar Jordaens en *Zicht van Blaton;* J.B. MICHIELS, *De Synagoge*, naar H. Leys; R. MOLS, *Zicht van Antwerpen in* 1875; mev. ROLIN-JAEQUEMEYNS (Gent), *Vijf gezichten uit de Kempen* en een *Stilleven;* A. SCHAEPKENS (St.-Joost-ten-Noode), twee zeer schoone *Veldgezichten.*

De roem der *houtsnede* werd door ED. VERMORCKEN, leeraar in het vak aan de koninklijke academie te Antwerpen, alléén opgehouden. Hij stelde een portret van Rembrandt ten toon, dat wij het genoegen hebben hier mede te deelen; het bewijst dat aan de Antwerpsche houtgraveerschool middel bestaat om het vak grondig aan te leeren; dat het onderwijs er degelijk wordt gegeven, hebben wij reeds vroeger bewezen door de mededeeling van proeven van leerlingen die op één en twee jaren tijds zooveel vorderingen hadden gemaakt dat zij, des noodig, met hunne verworvene kunde hun brood zouden kunnen verdienen.(1) Volharden deze leerlingen in hunne studiën, dan kunnen zij eenmaal naast Brown, Pannemaker, Vermorcken en anderen eene eervolle plaats innemen en zich ook doen schatten in den vreemde, waar gemelde meesters meer dan ten onzent worden gewaardeerd. Hier zij ter loops aangestipt, dat de ondervinding reeds is komen bewijzen dat wij het goed voor hadden, toen wij in 1870 (blz. 15) de herinrichting der houtgraveerklasse bij de koninklijke academie vroegen.

Er was ook slechts ééne steendrukplaat op de tentoonstelling: *De Leeuw*, naar J. Verhas, door F. VAN LOO (Gent). Bedoeld kunstvak diende meer door teekenaars en schilders beoefend en aangemoedigd te worden.

(1) Zie *de Vlaamsche School*, 1875, blz. 71).

Zorgvuldig uitgevoerde *kool-*, *krijt- en penteekeningen* waren tentoongesteld door J. ANTHONIS, B. APPENZELLER, J. CASSIERS, E. SCHEPENS, A. SEGHERS, J.P. STEYNEN (Antwerpen), P. BELLOQUET en A. SCHAEPKENS (Brussel).

Eene bijzondere vermelding zijn wij verschuldigd aan twee merkwaardige samenstellingen des heeren G. GUFFENS, bestemd om in muurschilderingen te worden uitgevoerd ten huize van den heer baron van de Werve van Schilde, te Antwerpen; de eene stelt voor: *Witten-Donderdag in Sint-Julianusgasthuis te Antwerpen* 1304. De aanleggers van dit gesticht, kanunnik Tuclant en Ida Van der List, vergezeld van de leden der familie van de Werve, hunne naaste bloedverwanten, wasschen de voeten der bedevaarders die aan het gastmaal ter herinnering van het laatste avondmaal deel nemen. De tweede samenstelling stelt voor: *Huwelijk van Raymond de Pierrepont*, *stichter van het huis van de Werve*, *met Walburgis*, *burggravin van Antwerpen, ingezegend door Burchardus*, *bisschop van Kamerijk.*

(Wordt voortgezet).

Eene donkere gebeurtenis.
Vervolg van blz. 172.

Het aangehaalde antwoord van mijn heer Schuhmann aangaande zijnen lastgever was zeer weinig bevredigend, maar ik moest toch aan hem schijven, om ten minste alles te beproeven wat in mijn vermogen was, om mijne huisvrouwen te helpen. Daarom liet ik mij door juff. Wally alle papieren geven, die betrekking hadden op de schulden haars broeders, en deed er twee ontdekkingen, die de wenken des advocaats volkomen bevestigden. Vooreerst werd het mij duidelijk, dat de schuldbekentenissen, die de overledene Max von Zittel aan den baron Schreitberg had gegeven, bezwaarlijk rechtsgeldig konden zijn, daar hij ten tijde, toen hij de laatste schikkingen maakte, reeds tot over de ooren in schulden stak en onvermogend was, en dus geen recht meer had over een toekomstig vermogen te beschikken ten nadeele zijner overige schuldeischers. Ten tweede vernam ik, dat de juffrouwen zich onlangs weder bang hadden laten maken en den heer von Schreitberg dien vervalschten wissel hadden gegeven, opdat hij een nieuw dwangmiddel zoude hebben, als zij den vervallen interest niet konden betalen. Mijne verdere onderzoekingen naar de schulden van den overleden Max von Zittel leidden tot den uitslag dat dezelfde officier wiens naam Max op eenen wissel zoude nagemaakt hebben, nog in leven en een der hoofderfgenamen van mevrouw von Ammerang was. Ik bezocht dien heer, zette hem de gronden van mijne handelwijze en mijn plan uiteen, om alle schulden van den overledene gerechtelijk te laten rangschikken en ziften, en bracht hem zoozeer in het nauw, dat hij mij uit vrees voor zijne vrouw en een openlijk schandaal terstond voor notaris en getuigen de schriftelijke verklaring gaf, dat hij zich in den tijd, toen de bedoelde wissel vervallen was, niet in staat had bevonden zijne verbintenissen na te komen, en daarom tegen den zaakwaarnemer van Schreitberg slechts had gezegd, dat hij zich niet meer wist te herinneren, of hij ooit dezen wissel had onderteekend, welke uitvlucht hem ook zoo goed voor verdere vervolging had verzekerd, dat hij sedert menigmaal had getwijfeld of bij daarmede niet de waarheid had gezegd, totdat hij nu door het door mij gevonden notitieboek des ridmeester von Zittel beter was

ingelicht. Daarom verplichtte hij zich ook, de zuster het bedrag des wissels met alle interesten te vergoeden, mits zijn naam in de geheele zaak niet openbaar werd gemaakt. Eene dergelijke verklaring kreeg ik ook van een anderen, vroegeren vriend van Max, die intusschen overste was geworden en de ontdekking van vroegere dingen scheen te vreezen.

De uitslag mijner onderzoekingen kwam hierop neder, dat baron Schreitberg, om in het bezit van het stukgronds te komen, met de drie zusters, die geene de minste kennis van zaken hadden, een wreed en laaghartig spel had gespeeld en daarbij alle mogelijke wettige vormen had in achtgenomen, zoodat hij van het goede gevolg zeker waande te zijn. Ik schreef den baron, bij wien ik mij bekend maakte als den algemeenen zaakgelastigde der drie zusters en verlangde van hem de teruggave van den zoogenaamden valschen wissel, gelijk ook een mondeling onderhoud, om hem in de zaak der drie zusters voorstellen te doen tot een vergelijk, maar kreeg geen antwoord; integendeel gaf von Schreitberg een anderen advocaat de volmacht, om aan te dringen op afzondering van het stuks gronds van de schuldenmassa en dat de baron in het bezit daarvan zoude worden gesteld. Hiertegen verzetten zich de zaakgelastigden der overige schuldeischers, maar het recht scheen op de hand van von Schreitberg, die op verscheidene brieven van mij en anderen geene letter antwoordde. Eindelijk werd er op eene bijeenkomst van schuldeischers, op voorstel van den advocaat Schuhmann, besloten het gerecht te verzoeken, de vervolging tegen de drie zusters vooreerst te staken en de schulden haars broeders vooraf nauwkeurig te onderzoeken en te rangschikken, daar dit eerst aanleiding zoude kunnen geven tot het kennen van den eigenlijken toestand van haar vermogen, en mij op te dragen naar het slot Spauereck te gaan en alle aanspraken des barons op de plaats zelve nauwkeurig te onderzoeken.

Ik maakte terstond toebereidselen om die opdracht te volvoeren, die alleen mijne beschermelingen eenige verlichting beloofde. In den avond vóór mijne afreis zat ik tusschen licht en donker aan mijne schrijftafel en hield mij bezig met uitvoerige aanteekeningen te maken over enkele punten, die ik moest onderzoeken, toen er aan mijne deur werd geklopt en een oud moedertje met grijs haar binnen trad, dat zich aan mij als de weduwe Spittler, die door den advocaat Schuhmann tot mij was gezonden, bekend maakte. Ik gaf haar een stoel en zij zeide: ‘Mijnheer Schuhmann heeft mij gezegd, dat baron Schreitberg drie arme vrouwen uit haar huis wil verdrijven en heeft mij verzocht de ongelukkigen te helpen. En daar ik nu weet dat deze hardvochtige man door geene beden noch verzoeken wordt geroerd en dat hij een hart heeft gelijk steen, zoo wil ik u helpen om den baron te verteederen. Wilt gij mij beloven dat, wat ik u geef, aan niemand te laten zien dan aan den baron zelven, en van datgeen, wat zal gebeuren, als gij het hem hebt getoond tegen niemand te spreken totdat ik u heb wedergezien?’

- Ja, goede vrouw, dat beloof ik u op mijn woord, gaf ik ten antwoord, moet ik u een blad papier en een potlood geven?

- Aha, gij weet het reeds? zeide zij en vestigde hare verstandige blikken op mij. Neen, ik geef u iets dat beter is, ging zij grimlachend voort en reikte mij een klein pakje toe, in grauw papier met een oud lint samengebonden. Ik ken den baron zeer goed; hij zal u met grofheden overladen en zweren dat hij niets laat vallen. Maar wanneer gij hem dat ding onder de oogen houdt, dat in dit papier ligt, en de woorden spreekt, die ik u op een briefje heb geschreven, zal hij in alles bewilligen. Het schamper lachen van het oude moedertje, toen zij mij het pakje ter hand stelde, had iets onaangenaams.

- Ik dank u, juffrouw Spittler, en zal uwe aanwijzingen nauwkeurig volgen; overigens verheug ik mij bij deze gelegenheid, in u eene oude bekende te begroeten. Kent gij mij niet meer? wij woonden immers vroeger in dezelfde stad, toen gij nog werkvrouw waart in het nieuwe badhuis en de arme Frits Krausz bij u woonde?

Vrouw Spittler beefde over alle ledematen en vestigde een vragenden en verschrikten blik op mij. 'God helpe me, ja gij zijt.... gij zijt dezelfde mijnheer Gauthier, die den ongelukkigen badknecht Frits Krausz moest verdedigen.'

- Ja, die ben ik, vrouw Spittler!

- Welk een toeval! mompelde zij en konde in geruimen tijd niet van hare verbazing bekomen. - Toen knoopte ik met haar een gesprek aan, waardoor ik van haar vernam, dat al hare kinderen in Amerika waren, dat zij nu in onze nabuurschap woonde en alleen in de wereld stond. Zij was echter schuw geworden en haaste zich blijkbaar mij te verlaten met de belofte, dat zij mij na mijne terugkomst van Spauereck weder zoude ezoeken, om te hooren wat ik had uitgericht.

Nauwelijks was zij vertrokken, of ik opende ijlings het pak om te zien, waarin die wonderdoende talisman bestond, die zulk een gierigaard zoude vermurwen. Maar mijne verbazing nam nog toe, toen ik uit het papier slechts een ouden smerigen rechterhandschoen van wit leder haalde, waarvan de ringvinger te zamen genaaid en naar binnen ingeslagen was, als hadde de handschoen gediend voor eene hand, die dezen vinger miste. Eene groote donkere bruine vlek als van gedroogd bloed bezoedelde den handschoen. Daarbij lag nog een stukje papier waarop in onduidelijk schrift gekrabbeld was: 'Denk aan den 5^{n} September 184, badkamertje n^{r} 39.'

Het koude zweet brak mij uit, want de 5^{e} September was de dag, waarop de oudste baron Schreitberg toenmaals in de badkuip vermoord was geworden. Welke gedachten verwekten het gezicht van dezen handschoen en van deze regels in mij! Het beeld des verslagenen en dat van mijne zuster Elisa en mijne moeder, de herinneringen aan verloopen tijden kwamen mij voor den geest. Ik kon den ganschen nacht geen oog sluiten, en stond reeds lang vóór het vetrek van den spoortrein aan destandplaats, het kleine pakje in den borstzak van mijnen overjas hebbende gestoken, en vervuld met afschuw, als ik toegaf aan de vermoedens, welke die handschoen in mij opwekte. In H. verliet ik den spoorweg en reed met eene diligence naar het marktvlek M., vanwaar Spauereck eene mijl verwijderd was. Te M. nam ik in het posthuis een rijtuig en liet mij door een ouden knecht naar Spauereck rijden Deze knecht was een trouwhartige, spraakzame vent, die mij op alle mogelijke vragen bereidwillig antwoord gaf, en voornamelijk mij van den heer von Spauereck dingen verhaalde, die meer dan voldoende datgeen schenen te bevestigen, wat ik van dezen man reeds had gehoord, al was ook slechts de helft daarvan waar.

Het slot Spauereck was een oude burg, op eene vooruitspringende rots gelegen. Het oude slot met zijne hooge muren en zwarte torens kwam mij ernstig en somber voor. Aan den voet van den slotberg lag een klein gehucht met eene boerenherberg; hier liet ik mijn rijtuig stilhouden, nam een klein ontbijt en sloeg toen het steile pad van den burg in, door vele elkander doorkruisende gedachten bezig gehouden, met betrekking tot het wederzien van den man dien ik onder zoo veranderde omstandigheden weder ontmoette. Op mijn geklop aan de geslotene poort, klonk er van binnen een luid hondengeblaf en eerst na geruimen tijd opende een oud man de poort en vraagde mij wat ik verlangde Op den toren van een naburig dorp sloeg het juist vier ure. 'Ik wenschte den baron Schreitberg over eene dringende zaak te spreken, zeide ik; meld mij terstond bij hem aan.' De man maakte tegenwerpingen en zeide, dat de baron niemand ontving en dat de zaken met zijnen rentmeester moesten worden afgedaan. 'Dien mij aan! herhaalde ik bepaald; de zaak, die mij hierheen brengt, kan alleen met mijnheer den baron zelven worden afgehandeld!' Dit werkte. Brommende beval de oude dienaar mij binnen te komen en geleidde mij door lange, lage en duistere gangen van het oude gebouw naar eenen wenteltrap, die naar de bovenste verdiepingen voerde. In eene lage, gewelfde kleine kamer welke tot eene soort van wachtvertrek diende, beval hij mij te blijven, totdat hij mij bij zijnen heer had aangediend. Ik gaf hem mijn kaartje en hoorde hem den wenteltrap verder opgaan. 'Mijnheer is onpasselijk en hij kan u niet ontvangen,' luidde zijn bescheid, toen hij na eene poos terugkeerde. 'Louter uitvluchten! gaf ik ten antwoord; gelooft de baron, dat ik mijnen tijd en mijne reiskosten te vergeefs heb verspild om mij zoo te laten afwijzen? Zeg den baron, dat ik niet van hier zal gaan, zonder met hem te hebben gesproken; zeg hem, dat het hem berouwen zoude als hij mij zoo afwees!' De dienaar keek mij vragend aan, schudde het hoofd en ging. 'Kom maar boven!' riep hij na eene poos van boven van den trap. Twee verdiepingen hooger kwam ik in eene grootere en hoogere kamer met ouderwetsche meubelen en een huisaltaar in eene nis. Kleine vensters, meer breed dan hoog, verschaften het oog een heerlijk uitzicht op het gebergte. Vóór eene oude met snijwerk voorziene schrijftafel zat een oud heer, ondanks het warme lenteweder in een met pels gevoederden kamerrok gedoken, en met een fluweelen klakske op het hoofd; hij zag mij met zijne holle, diepliggende oogen aan. 'Wat verlangt gij van mij? sprak hij barsch; gij hebt eene zonderlinge manier om een zieken grijsaard uwe tegenwoordigheid op te dringen.'

- Dan zijt gij baron Joseph von Schreit berg, mijnheer? antwoorde ik, zonder mij aan zijnen toorn te storen; op mijne eer, ik zoude u niet herkend hebben; gij zijt zeer veranderd sedert ik de eer had u te leeren kennen.'

- Gij kendet mij! waar? wanneer? riep hij uit.

- Te N., in den tijd toen gij uwen zaligen broeder in de badplaats bezocht, in Augustus en September 184-.'

De baron sidderde.

- Herinnert mijn naam Gauthier u niet aan dat meisje, dat uw overleden broeder toenmaals wilde huwen? Elisa Gauthier was mijne zuster.

Hij staarde mij eene poos met schuwe, angstige blikken aan, en ik zag, hoe zijn gelaat zich krampachtig vertrok. 'Wat brengt u hier, mijnheer Gauthier?' vraagde hij met zeer luide stem, om het beven te verbergen.

- Ik ben de zaakgelastigde der gezusters Zittel en kom om datgeen te verkrijgen, wat ik u in drie brieven te vergeefs heb verzocht.

De baron braakte eerst eenen stroom van schimpwoorden en verwenschingen over de drie zusters uit. Ik was bedaard op eenen stoel tegenover hem gaan zitten en liet zijnen toorn den vrijen loop. Daarop vraagde ik hem kalm, waarom hij mij niet had geantwoord. 'Omdat ik uwen naam niet konde lezen, omdat ik niet wilde antwoorden, omdat ik die oude wijven nog in het tuchthuis zal brengen,' riep hij woedend, maar moest zijne onstuimigheid boeten door eene zware hoestbui.

- Nu, nu, het komt er ook niet op aan, dat gij niet antwoordt, zeide ik, in het tuchthuis zouden nog andere menschen moeten zitten, dan de slachtoffers van zulk een snood bedrog. Intusschen is het blad omgekeerd en de bijeenkomst der schuldeischers van de zusters Zittel is uitgesteld. Er is een huisboek en eene menigte gewichtige stukken uit de nalatenschap van den ridmeester von Zittel gevonden, en het grootste deel der schuldeischers verlangt, dat de schulden van den overledene eerst gerangschikt en de geldigheid van die schuldvorderingen onderzocht worden, welke de zusters onbezonnen hebben erkend. Om deze reden ben ik hier gekomen, met eene rechterlijke volmacht, om mij alle papieren, waarop uwe aanspraken gegrond zijn, te laten geven, om ingezien en onderzocht te worden en vóór alles den wissel terug te bekomen, dien gij mijne lastgeefsters weder hebt ontnomen. Ik verzoek u dus, eenige getuigen te roepen en mij in hunne tegenwoordigheid alle papieren voor te leggen.

De tandelooze mond van den ouderling beefde, zijne donkere oogen sloegen venijnige blikken op mij. 'En als ik u deze papieren nu eens niet wil overleggen?' vraagde hij woedend.

- Dan moet gij mij dit schriftelijk mededeelen en dan vertrek ik, om ter behoorlijke plaats mijn gevoelen te kennen te geven, dat deze papieren *onwettig*, *niet geldig zijn*, zeide ik koeltjes.

- Mijnheer! riep hij uit, en zijne hand greep naar een zeer schoonen ouden degen, die naast zijnen armstoel stond.

- Gij hebt zeer fraaie oude wapens, mijnheer; laat mij toe, dat ik die eens van dichter bij beschouw - ik ben een vriend van oudheden, zeide ik opstaande, nam snel als de wind een degen van den muur, welken ik stevig in mijne vuist klemde, en wierp een spottenden blik op hem. 'Een zeer fraai stuk, omstreeks uit den tijd van Frans I van Frankrijk, Lyonsch werk, niet waar?'

De baron zweeg en zag mij donker aan. Eene poos kruisten onze blikken elkander, toen zeide ik kortaf: 'Ik wensch nog vóór den avond terug te rijden, om met den nachttrein te vertrekken, mijnheer de baron; wilt gij de papieren laten zien of mij de verklaring geven, dat gij dit niet kunt of niet wilt?'

- Daarover zullen wij later spreken, zeide hij; gij hebt mij geschreven over voorstellen tot minnelijke schikking, die gij mij uit naam der gezusters wildet doon; mag ik u verzoeken, mij die voorstellen te doen kennen?

- Daartoe is het nu te laat, mijnheer de baron. Geef mij vóór alles dien wissel, welken gij voor valsch verklaart, of de schuldbekentenis, welke de juffrouwen u daarvoor hebben gegeven, dan kunnen wij eerst daarover handelen.

Wij twistten een uur lang, zonder tot een besluit te komen; ik wees hem aan, dat alle schuldbekentenissen, welke de overleden ridmeester von Zittel hem voor zijn toekomstig aandeel aan het stuk gronds had gegeven, niet geldig waren voor de wet, daar de gestorvene reeds toen blijkbaar onvermogend was geweest, en dat het stuks gronds nu ten voordeele van de gezamenlijke schuldeischers, aan den meestbiedende zoude worden verkocht.

- En welk accoord willen de zusters mij voorstellen? zeide hij eindelijk.

- De verzekering, dat zij zullen zwijgen over alles, wat tusschen u en haar is voorgevallen, zeide ik. Is dit u niet genoeg? Het is het eenige, wat de juffrouwen u kunnen aanbieden, als gij afstand doet van uwe aanspraken.

- Mijnheer, gij verstout u, mij te beleedigen, stamelde hij bevende van woede. Zeg aan de juffrouwen, dat ik nu onverbiddelijk mijn recht zal doen gelden en niet zal rusten voor ik haar uit haar huis heb verdreven.

- Gij laat dus uwe eischen niet varen en geeft den wissel niet?

- Nimmer!

- Welaan, de juffrouwen hebben nog eene kleinigheid, die zij u in ruil kunnen aanbieden: dit hier! riep ik uit en hield hem den ouden handschoen voor; herinnert gij u den 5^{n} September 184-?'

(Wordt voortgezet.)

De zwaluwen.

Vernietig toch nimmer het nest,
Dat, onder uw dak of uw venster,
Door vogelkens lief werd gemetst,
Zoo mollig gereed voor hun jongen.
Het spreeKt u van kommer en vlijt,
Van lijden, en zorgen, en liefde.
Gedenk wat een moeder toch lijdt,
Wier kroost door de dood wordt ontstolen.

Een prachtig, een vorstlijk kasteel,
Bewoond door een wreeden verdrukker,
Verhief zijne spits en kanteel,
Niet ver van de Maas hare boorden...

Een huisje stond dicht bij dit hof,
Vast tegen de rotsen gemetseld;
De huisraad was schamel en grof,
Toch zindelijk rein, hoewel karig.

De zwaluw had eens met haar nest
Van tedere, piepende jongen,
Zich tegen de muren gevest,
Van 't prachtig gebouw van den wreedaard.
Hij rukte met eigene hand
Het nest van den muur en ten gronde;
Verpletterde verder het pand
Der liefde van 't zwaluwenkoppel.

Het oudste der kleinen, nochtans,
Reeds beter gewiekt dan de jongsten,
Ontsnapte aan de wreedheid diens mans,
En vloog naar het schamele huisken.
Gevoed en gekoesterd aldaar,
Verliet het die streek in den winter;
Doch bouwde er het volgende jaar
Een nestje, voor wijfken en jongen.

Nu heerschen in 't trotsche gevaart
Slechts onheil en ramp en ellende;
Maar welvaart aan vrede zich paart
In 't vroeger zoo schamele huisken,
Waar de ouders genieten den troost
Van liefdrijke en deugdzame kinders...
De wreedaard verloor al zijn kroost;
Zijn gâ kwam de dood hem ontrooven.

Vernietig dus nimmer het nest,
Dat, onder uw dak of uw venster,
Door vogelkens lief werd gemetst,
Zoo mollig gereed voor hun jongen.
Want God, die de vogelen voedt,
En 't minst der geschapene diertjes
Voor nood en gebrek steeds behoedt,
Straft dikwijls die wreedheid der menschen.

Antwerpen.
ALEX. STOOPS.

Jeronimus Van der Voort.

Gingen in de XVIe eeuw een groot getal bewoners van Antwerpen den Roomsch-Katholieken godsdienst af, om de leeringen van Luther en Calvijn te om helzen, zoo deed zich ook het verschijnsel op, dat vele nieuwbekeerden, door gewetenswroeging of andere redenen aangezet, na verloop van eenigen tijd, weer eene schuilplaats in den schoot der moederkerk zochten.

Het was tegen dezulken dat Jeronimus Van der Voort, factor der *Goudbloem* te Antwerpen, over wien wij hier eenige bijzonderheden willen op het papier brengen, zijn *Refereyn van d'omghekeerde rocken binnen Antwerpen* schreef.

Dit gedicht, als het stuk dien naam verdient, vindt men gedrukt achter Van der Voorts zeer zeldzaam geworden boek (ook door Willems aangehaald), getiteld *Het heerlyck bewys van des menschen ellende en miserien onderworpen van het begin der menscheyt totdat hij wederkeert tot den grave*, uitgegeven te Dordrecht, by Peeter Verhaeghen, in 1595.

Om over de gehalte van het bedoelde *Refereyn* te laten oordeelen, halen wij er hier anderhalf dozijn regels uit aan. Meer gelooven wij niet, dat de lezers er zullen van verlangen:

Jy wanckelbaer mensche broos beuende riet /	
Voor d'aenstaende verdriet / al eert v geschiet	
Met den wint ghy draeyt:+	
Om dat Cayphas Dienstmaecht van ver op v siet -+	+Luc. 22.
De waerheyt ghy // vliet kennende Christum niet/+	+Math. 26.
Wee v den Haen die craeyt:+	+Marc. 14.
In plaets van tranen ghy v met leughens begaeyt	+Matt. 17.
Christum ghy versmaeyt / af eer ghy wort ghebracht /	
Ter proeuen pilaer eermen v t Cruys op laeyt+	
Dwoort in v ghesaeyt // ghy moetwillich versmaeyt	+2 Petr. 2.
V herte walcht / den brakenden Hond ghy slacht	
Die zijn wtspousel wacht / en dat weer op-leckt+	
Als een gewasschen Soch soekt ghy de vuyle gracht.+	+Matth. 26.
Met Judas inder nacht // ghy 't verraet cleet aentreckt+	+Genesis 2.
Hebbende Christum ghekust // maer al imperfeckt	+Matth. 27.
Met Vyghebladren bedeckt // v sondich exploot // is	
Waer deur ghy v siel in Judas strop verrecht	
Och wee sulcx mensche / want hy leuende doot // is.	

Op de op 12 December gehoudene boekverkooping van P. Kockx, te Antwerpen, kwam onder n^{r} 880 van *Het heerlyck Bewys* een exemplaar voor, verschenen *tot Rotterdam, by Dierck Mulm*, zonder jaartal, maar waarschijnlijk in 1596 gedrukt. Daarachter volgde *Refereyn van de omgekeerde rocken binnen Antwerpen.* In hetzelfde boekdeel bevindt zich nog:

Het leven en sterven ben ic ghenaemt /
Want wy moeten al sterven om namaels te leven:
Dit beyde te weten elc een wel betaemt /

Wat 't leven en de doot zy, wordt hier beschreven door den zelfden schryver.

Dit exemplaar, werd toegewezen aan den heer Fr. Muller van Amsterdam voor fr. 35.

Wie was Van der Voort? Hooger is zijne hoedanigheid als factor van de *Goudbloem* vermeld. Hij bekleedde dit ambt, toen de bloeddorstige Alva in onze gewesten aankwam. De vervolgingen van den Spaanschen dwingeland noodzaakten Van der Voort te ontvluchten. Te Lier aangehouden, gelukte hij er in uit handen te geraken en te ontsnappen naar Holland, waar hij, volgens aanteekening in zijn *Heerlyck bewys*, zich niet veel heeft kunnen bezighouden met de ‘schoone Konste’ en slechts een werkje heeft kunnen laten opvoeren, dat voor titel draagt: *Van den Benaude Christum*, en in den catalogus van wijlen hoogleeraar Serrure onder n^{r} 651 vermeld voorkomt. Van der Voort, die zich ook ‘schilder’ noemt (als dusdanig kennen wij niets van

hem), moet een avontuurlijk leven hebben geleid. Hij diende onder Willem den Zwijger en woonde de gevechten bij vóór Maastricht, in Frankrijk, vóór Bergen enz. Wie weet iets meer van hem

Antwerpen.

ALFONS DE DECKER.

Kroniek.

Antwerpen. - Een koninklijk besluit van 3 November keurt de benoeming goed van K. Verlat, als werkelijk lid van het korps der Antwerpsche academie van schoone kunsten ter vervanging van wijlen A. Van Ysendyck.

- In ons overzicht der driejarige tentoonstelling, blz 152, maakten wij loffelijk gewag van de godsdienstige schilderij van Ed. Dujardin, voorstellende: *Petrus, een kreupele genezende aan de poort des tempels.* Wij zegden, dat die schilderij, bestemd was om geplaatst te worden in de Jezuskerk te Jeruzalem; zulks heeft thans plaats gehad en als blijk van voldoening over des kunstenaars werk, heeft mgr. Bracco, de tegenwoordige patriark, den heere Dujardin de versierselen gezonden van ridder der orde van het Heilig Graf; het stuk was besteld geworden door wijlen mgr. Valerga.

- Door den heer W. Geefs is een ontwerp van nieuw voetstuk voor Rubens' standbeeld vervaardigd, dat 15 meters hoog zijn zal en omgeven is van 8 beelden, elk 4 meters hoog, voorstellende Rubens' meesters, Van Noort en Otto Venius, en zijne zes beste leerlingen. In steen zouden die beelden kosten fr. 180,000, in brons 300,000 fr.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Op 12, 13 en 14 November waren de volgende kunstwerken tentoongesteld: J. JOORS, goed geschilderd meisjeshoofd, getiteld *Zeepblaasjes;* J. STOBBAERTS, slecht geteekende voorstelling met figuren, getiteld: *Akte van tegenwoordigheid*, *Een vischwijf*, beter gelukt, en nog beter, *Voor mijne honden* (eene meid die honden brood voorsnijdt); G. PORTIELJE zoon, die veel vorderingen maakt, drie geestige en zorgvuldig geschilderde stukjes: *De vioolspeler*, *Een slachtoffer* en *De kleedij van een groot man* (een schilder die een beeldje van Napoleon I vernist); het eerste is aangekocht door den heer Van Gastel en de twee andere door den heer Grisar; E. WOLTERS, *Maasoever* en *Gezicht uit de omstreken van Bouillon;* J. NEUCKENS, een in klein formaat ten voeten uit flink geschilderd portret en een lief stukje, getiteld *Eene boodschap vergeten;* L. COIGNARD, *Rustende ossen;* E. TYCK, *Hoeveel, moederke?* E. CLAUS, een fraai meisjesportret en twee verdienstelijke stukken: *Voor de geit* en *Voor de konijnen,* aangekocht door den heer Ratinckx; P.J. ANTHONISSEN, een portret en *De rookende voddenraper;* E. BOLSIUS (een liefhebber), *Monding der Westerschelde*, een welgelukt stuk; E. SIBERDT, *De bakschool*, zeer schoon van toon en kleur, en *Gezicht in de Ardennen* (verkocht); J. WAGNER, eene uitmuntend geschilderde *Ganzenwachtster;* R. MONTGOMERY, *Morgenstond te Falaise*, aangekocht door den heer De Beunie; J. HEYERMANS, *Eene dorpsnaaister*, zeer verdienstelijk stuk; J. NEUHUYS, *De werkkamer van Ed. Bolsius*, wat te groot gezien, doch overigens zeer goed weergegeven en zorgvuldig geschilderd; F. JORIS. *Meisjesborstbeeld*; J. LAMBEAUX, *Het gedwongen bad,* dat met eere op de laatste Antwerpsche tentoonstelling prijkte.

- Van den heer Ed. Gregoir is een nieuw werk verschenen: *Documents historiques relatifs à l'art musical et aux artistes musiciens*, welk beknoptelijk al de in het boek passende aanteekeningen bevat die de archieven der Antwerpsche hoofdkerk behelzen van 1554 tot 1781. Verder treft men tusschen de geschiedkundige stukken aan zeer belangrijke bijzonderheden over het leven en werken van de Amsterdamsche muziekdrukkers Roger en Le Cène, de Nederlandsche zangers Vennooten, Kauwenberg en vele andere kunstenaars op het gebied der muziek. Wij wenschen den ieverigen geschiedvorscher geluk met zijn nieuwen arbeid. Buitendien heeft de

heer Ed. Gregoir laten verschijnen het 4e deel van zijn aantrekkelijk *Panthéon musical littéraire,* bevattende oude en nieuwe Fransche en Vlaamsche liederen. De muziek der nieuwe liederen is van den heer Ed. Gregoir; over het algemeen mag zij voortreffelijk genoemd worden en uitmuntend passend bij de woorden. De heer Gregoir is, bij het zetten der muziek, ettelijke onzer hedendaagsche dichters indachtig geweest. Men treft in het boek gedichten aan van Th. Sevens, P. Troch, juff. V. Loveling, E. Stroobant, A.J. Cosyn, F. Cremmery, F. De Viver, Em. Hiel, P. Van Duyse, J. Vermetten, J.A. Van Droogenbroeck enz. In het geheel zijn er 61 oude en nieuwe liederen. De prijs is slechts 2 1/2 fr. Wij bevelen het werk aan bij alle huisgezinnen, waar men zich toelegt op muziek, bij zangkringen en schoolbesturen.

- In de steendrukkerij S. Mayer is verschenen eene zeer schoone in kleur gedrukte plaat naar Rubens' tafereel, *De aanbidding der drie koningen*, uit het Antwerpsch museum; teekening en kleur zijn zeer goed nagebootst en kunnen wedieveren met het beste dat wij, in het vak, uit den vreemde hier te zien kregen. Deze plaat versiert ter gelegenheid der 300ste verjaring van Rubens' geboortedag, den kantooralmanak van het huis Mayer; de omlijsting is geheel in den Vlaamschen stijl der kunstherbloeiing samengesteld; van weerskanten prijken Rubens' portret en dat van zijne tweede vrouw, Helena Fourment. benevens toepasselijke opschriften, die echter, evenals de almanak, in de Fransche taal gesteld zijn. Daar de heer S. Mayer het zijne heeft willen bijdragen om den beroemdsten Vlaamschen schilder te verheerlijken, zoo sporen wij hem aan ook eene Vlaamsche uitgaaf van zijnen almanak te maken. 't Is de teekenaar en plaatsnijder C. T' Felt die den heer Mayer in de uitvoering behulpzaam is geweest.

- *O.-L.-Vrouwekerk.* Rubens' tafereel, waarvan wij in 1874, blz. 160, gewaagden, is gereinigd, gestopt, de blazen zijn vastgelegd en het is ook op nieuw geparketteerd. Voor dat het stuk teruggeplaatst werd in het hoog altaar, was het tentoongesteld in de kapel der Sint-Lucas-gilde, waar de verschillende bewerkingen plaats hadden. Er wordt beweerd, door sommigen, dat het stuk wat veel is gekuischt; anderen maken opmerkingen over het parket; wij vertrouwen dat de leden der commissie die in last hadden het werk na te zien, zich niet beneden hunne taak zullen getoond hebben. Wat wij bejammeren, is dat men deze gelegenheid niet heeft te baat genomen om het uitmuntende stuk elders te plaatsen en het hoog altaar dat koor en kerk ontsiert af te breken. Nopens het door ons op blz. 147 aangehaalde artikel van C. Blanc dient te worden opgemerkt, dat gemelde schrijver wellicht niet in aanmerking genomen heeft, dat, sedert een paar jaren, geschilderde glasramen den kruisbeuk versieren en Rubens' meesterstukken daardoor misschien donkerder toonen.

- In de kerk van Berchem is een nieuw geschilderd glasraam geplaatst, uitgevoerd door den heer Pluys, van Mechelen, naar eene teekening van Ed. Dujardin. Er is op voorgesteld O.-L.-Vrouw van den Rozenkrans: Maria met het kindje Jezus in het midden, reikt den rozenkrans uit aan den heiligen Dominicus, links de heilige Brigitta, op den achtergrond een troon met engelen omringd; verder, als bijwerk: de geboorte van Christus, Christus aan het kruis en de Verrijzenis. In het ondergedeelte een stamboom met opschriften enz. betrekkelijk de familie Grenier, die het raam geschonken heeft.

Brussel. - *Koninklijke academie van België.* Afdeeling der schoone kunsten. Programma der prijsvragen voor 1877. Letterkunde: 1. Bepaling der invloeden die de Vlaamsche schilders P.P. Rubens en A. Van Dyck ondergingen gedurende hun verblijf in Italië. - 2. Verhandeling over de Nederlandsche penningen, onder opzicht

van kunst, zeden, geschiedenis en staatkunde, tot aan het einde der XVIIIe eeuw. - 3. Geschie-

denis der bouwkunde in den loop der XVe en het begin der XVIe eeuw, onder aanwijzing van haren oorsprong en haar karakter. - 4. Geschiedenis en bibliographie der muziekdrukkunst in de Nederlanden, en vooral in de provinciën die thans België uitmaken. Prijzen: voor n^r^ 1, fr. 600; voor n^r^ 2, 3 en 4, fr. 1,000. De verhandelingen, duidelijk geschreven, vrachtvrij in te zenden vóór 1 Juni 1877 aan den heer J. Liagre, in het paleis der academie. - Schildering. Teekening van eene fries, te plaatsen in een openbaar gebouw, 5 meters boven den grond 1^m^50 hoog en ten minste 4 1/2 meter in uitbreiding. Onderwerpen: Kinderonderwijs, de wiegschool, de kindertuin. De teekeningen moeten 75 c. hoog en 's minstens 2^m^75 uitbreiding hebben. Beeldhouwkunde. Fries in half verheven beeldwerk op 3 meters hoogte geplaatst; onderwerp: Verpersoonlijking der linnenweverij. De schets moet 1^m^60 lang zijn op 0^m^80. Prijs fr. 1000; de teekeningen of modellen moeten voor 1 September 1877 aan het paleis der academie besteld zijn. De academie aanvaardt slechts voltooide werken, zoowel teekeningen als modellen. Afdeeling letteren, zede- en staatkundige wetenschappen. Programma der prijskampen voor 1878. 1. In breede trekken de letterkundige geschiedenis schetsen van het oude graafschap Henegouwen. De mededingers zullen de schrijvers van eersten rang en dezer invloed op de uitbreiding der Fransche taal nagaan, met aanwijzing van het karakter en de waarde hunner werken. - 2. Geschiedkundige studie over de instellingen van liefdadigheid in België sedert het Carlovingisch tijdvak tot het midden der XVIe eeuw; de bronnen hunner inkomsten, hun beheer, hunne betrekkingen met de kerk en met de wereldlijke macht, hunne gebruiken, hunnen invloed op den stoffelijken en zedelijken toestand der behoeftige standen waardeeren. - 3. Den aard, de uitgebreidheid en de grens der zending van den staat in verhouding tot de verschillende elementen der samenleving. - 4. De regels en den versbouw van de rederijkers in de XVe en in de XVIe eeuw doen kennen. - 5. De geschiedenis der vereeniging aan de Nederlanden der Geldersche. Utrechtsche, Friesche en Groningsche provinciën. De schrijver zal de krijgskundige en de diplomatische feiten die deze vereeniging teweegbracht omvatten, voor uitgangspunt nemende, wat de provincie Gelderland betreft, den afstand van dit hertogdom aan Karel den Stoute. Prijzen voor n^r^ 1 en n^r^ 2, eene medaille van 600 fr., voor n^r^ 3, 4 en 5, elk fr. 1000. De prijs van Stassart (5^e^ tijdvak, 1875-1880), zijnde 600 fr., is te verdienen met een goed letterkundig bewerkt levensbericht van Simon Stevin, in te zenden vóór 1 Februari 1881. De mededingers mogen hunne namen niet op hun werk zetten; het mag slechts een kenteeken dragen, dat in een toegezegeld briefje zal herhaald zijn, welk briefje naam en adres moet inhouden, zullende anders de prijzen niet toegekend worden. De academie voorbehoudt zich het recht de bekroonde stukken uit te geven. De ingezondene handschriften worden het eigendom der academie; de inzenders mogen er evenwel kopij laten van nemen.

- Op voorstel der koninklijke academie heeft de regeering besloten, de wet van 1817 betreffende het kopierecht aan te vullen, en met valschheid in onderhandsch geschrift gelijk te stellen het namaken eener handteekening op eene schilderij of eenig ander kunstwerk.

- Verschenen bij Van Gowpel-Trion, een zeer schoon nieuw kerslied: 'T IS NACHT, getoonzet door C. Lust, op een gedicht van J.B. Van Reeth. De fraai gedrukte muziek bevat ook een Franschen tekst, van V. Van Huffel. Het stuk is verkrijgbaar bij de

schrijvers. Bijstandstraat, 7, en Vredestraat, 17, alsook bij den uitgever. Goed nieuwjaarsgeschenk.

- Z.M. de koning heeft aan het koninklijk conservatorium ten geschenke gezonden eene verzameling van alle hoegenaamde speeltuigen, die in Indië gebezigd worden. De koning had dezelve ontvangen van den radja Sonrindro van Fagora, die zelf een uitstekend muzikant is. Bij de speeltuigen waren gevoegd drie exemplaren van des radja's werken over de muziek, die niet minder dan 20 deelen uitmaken. Van deze drie exemplaren was er een bestemd voor den koning, een voor de academie van België en een voor den heer Gevaert.

- Frans De Mol, de oudste broeder van W. de Mol (zie onzen jaargang 1874, blz. 158), is tot orkestmeester van den nationalen schouwburg benoemd.

- De schilderijen, beeldhouwwerken enz. van het hedendaagsch museum zijn van het hertogelijk paleis overgebracht naar het museum van oude meesters.

- Op 31 December eindigt het 7e tijdvak voor den driejaarlijkschen prijs der Nederlandsche tooneelletterkunde. De letterkundigen welke zich in de vereischte voorwaarden bevinden om naar den prijs te dingen, zijn verzocht aan het departement van binnenlandsche zaken een afdruksel te zenden van elk hunner werken gedurende 1874-76 verschenen.

Gent. - De uitgever Hoste heeft de inschrijving opengesteld op de *Werken* van D. Sleeckx, die zullen verschijnen in 15 of 16 deelen van 300 blz. (vier in het jaar), en bij inschrijving 3 fr. per deel kosten. Buiten de inschrijving wordt de prijs verhoogd. De 1000 eerste inschrijvers ontvangen des schrijvers portret op staal gegraveerd door den Noord-Nederlandschen plaatsnijder C. Ed. Taurel. Wij vestigen gaarne de aandacht op deze belangrijke uitgaaf, die ongetwijfeld zeer gunstig onthaald worden zal, zoo in België als in Holland.

- Alhier is gesticht eene *Provinciale syndicale kamer van nijverheidkunsten*, voor doel hebbende de aanmoediging van op de nijverheid toegepaste kunst, door tentoonstellingen, wedstrijden, het vormen van verzamelingen van teekeningen, modellen enz. Eene eerste provinciale tentoonstelling zal in 1877 te Gent plaats hebben voor meubelen, borduursels, aardewerk, sieraden, schrijnwerk, stoffen, ijzerwerk, goudwerk, behangselen tapijtwerk, enz. Het bestuur bestaat uit de heeren graaf 't Serclaes, gouverneur der provincie, eerevoorzitter, C. Verhaeghe-de Naeyer, voorzitter, K. De Hemptinne en baron Kervyn van Volkaersbeke, ondervoorzitters, O. De Grave, E. Varenbergh, Bourdon De Bruyne, Bureau, Canneel, De Smet-Leirens, Edm. De Busscher, Ad. Pauli en Ferd. Van der Haeghen.

Brugge. - De beeldhouwer J. Pickery heeft het model voltooid van een bronzen standbeeld van Jan Van Eyck; het beeld zal kosten fr, 35,000, het voetstuk 15.000 fr. De staat verleent eene bijdrage van fr. 22,500, de provincie van fr. 6 000; het overige geeft de stad. De levering is bepaald tegen Augustus 1877.

Buitenland.

's-Gravenhage. - De nestor der Nederlandsche kunstschilders, B.J. Van Hove, vierde den 28n October zijn 80sten verjaardag. Deze zeer verdienstelijke kunstenaar is de meester van Bosboom, van wijlen Sam. Verveer, van Stroebel en Weissenbruch van Vertin en anderen.

Rouaan. - De 150 meters hooge toren der hoofdkerk is voltooid.

Londen. - Onder den titel *Mar-âtu. 'l-Ahwal* (tijdspiegel) verschijnt in deze stad een Arabisch blad.

Palermo. - In de bibliotheek van Monreale is een tot nu toe onbekend handschrift van Dante's *Divina Comedia* ontdekt, welk in sommige plaatsen van den gedrukten tekst verschilt.

Athene. - Volgens wordt gemeld, zou dr. Schliemann te Mycenes de graven van Atrea, Cassander, Eurymedon, Agamemnon en anderen teruggevonden hebben, met eenen schat van oude koperen, zilveren en gouden werken.

Aardrijkskundig genootschap van Antwerpen.

Van deze vereeniging is onder dagteekening van 15 November den volgenden omzendbrief uitgegaan:

In 1871 werd te Antwerpen, door eenige vrienden der wetenschap, het eerste aardrijkskundig congres ingericht.(1) De bijval, welken hunne onderneming genoot, overtrof aller verwachting, en, vier jaar later, vereenigden zich te Parijs de voornaamste geleerden van Europa, om de taak voort te zetten, welke zij zoo gelukkig hadden begonnen. Weldra zal een derde congres eene nieuwe kracht geven aan een werk in ons midden ontstaan. De inrichters van het congres van Antwerpen zagen met spijt dat, onder zoovele vereenigingen die in onze stad bestaan, er geene enkele is welke, bijzonderlijk aan de studie der aardrijkskunde toegewijd, ten doel heeft de overleveringen van het congres voort te zetten. Het heeft hun evenwel toegeschenen dat de hoofdstad van België's handel al de wenschelijke middelen bezit, om zulken kring te vormen, waarvan het belang en het nut door niemand zal worden ontkend. Door het verspreiden der kennissen over volken en landen, zou eene maatschappij van aardrijkskunde den ondernemingszin ontwikkelen en tot den vooruitgang des handels bijdragen; door hare buitenlandsche betrekkingen zou zij in staat zijn kostbare inlichtingen te vergaderen over de plaatsen, voordeelig voor den uitvoer gelegen, evenals over de streken ter volkplanting en landverhuizing geschikt. Dergelijke maatschappij zou ook, bij onze landgenooten, het reizen zoowel als de navorschingen rakende handel en aardrijkskunde kunnen aanmoedigen; - de uitgave van goede geographische schriften en van nauwkeurige kaarten bevorderen; - de levens en de werken beschrijven van Belgen, die tot de kennis van den werelbol hebben bijgedragen; - medearbeiden om het onderwijs der geographie op rationele stelsels te vestigen; - voordrachten over deze wetenschap inrichten; - in een woord, zich bezig houden met al wat de verschillende begrippen die met haar in verband staan, zou kunnen uitbreiden en voor het volk bevattelijk en aanschouwelijk maken. Wij verzoeken belangstellenden deel te willen maken van het *Aardrijkskundig Genootschap.*

(1) Zie *de Vlaamsche School*, 1871, blz. 128 en 1872, blz. 163.

Het bestuur is samengesteld uit de heeren H. Wauwermans, voorzitter; P. Genard, algemeene secretaris; dr. L. Delgeur en E.A. Grattan, ondervoorzitters; J. De Bom, 2e secretaris; Jacq. Langlois, schatbewaarder; H. Hertoghe, bibliothecaris; Ad. De Boe, Ch. De Boninge, G. Delcourt, baron J. de Witte, P. Henrard, S.E.V. Le Grand de Reulandt, Jacq. Thielens, E. Van Haverbeke, ridder Gustaaf Van Havre, ridder Jules Van Havre, leden.

Wij vestigen de aandacht op deze poging tot opwekking van de algemeene belangstelling in de aardrijkskunde en drukken den wensch uit, dat zij ruimschoots moge gedijen. De leden betalen jaarlijks 10 fr., de begunstigers 50 fr. Er worden jaarlijks ten minste 12 gewone zittingen gehouden. Bijtredingen worden aangenomen ten huize van den algemeenen secretaris, Van-Leriusstraat nr 37, te Antwerpen.

Philippus Jacobus Van Meerbeeck.

Wij herlazen dezer dagen de levensschets van Philippus Jacobus Van Meerbeeck, rond het einde van 1875 door dr. Paul De Groote uitgegeven bij G. Lebrocquy, te Brussel, onder den titel *Considérations sur la vie médicale et les oeuvres du docteur Philippe Jacques Van Meerbeeck.* Wij hebben er ons door aangespoord gevoeld, om ook de lezers van dit tijdschrift, die den verdienstelijken man gekend hebben, aandachtig te maken op de bewuste verhandeling en hen aan te sporen er zich een exemplaar van te verschaffen, als eene gedenkenis van Van Meerbeeck, wiens portret aan het hoofd van het boek is gedrukt. Dusdoende zullen zij zich een nauwkeurig denkbeeld vormen van Van Meerbeecks welvervuld leven, van den uitgebreiden werkkring waarin hij zich onvermoeibaar bewoog, van al het goede door hem gesticht en van de edele hoedanigheden en de uitstekende kundigheden en gaven waardoor hij zich van der jeugd af aan onderscheidde. Hij werd geboren te Mechelen, op 9 December 1813, genoot er zijne eerste opleiding in het gemeentecollege, studeerde vervolgens aan de Luiksche en Leuvensche hoogescholen, bracht daarna een geruimen tijd te Parijs, in Duitschland en in Holland door, in het belang zijner wetenschappelijke vorming, vestigde zich bij zijnen terugkeer in Brussel, waar hij met dr. C. Van Swygenhove in 1843 de *Gazette médicale belge* stichtte en zette zich eindelijk voor goed te Antwerpen neder, waar hij weldra eene welverdiende faam verwierf. In 1863 werd hij er tot lid van den gemeenteraad gekozen, welke betrekking hij met onderscheiding vervulde tot in het jaar 1872. Den 21n December 1872 verwisselde hij het tijdelijke met het eeuwige. Van Meerbeeck, die zeer vele geneeskundige verhandelingen heeft geschreven in de Fransche taal, gaf in 1847 eene reeks Vlaamsche opstellen in het licht onder den titel *Gezondheidsleer voor het volk.* Hij leverde ook eenige bijdragen aan Vlaamsche tijdschriften.

Eene donkere gebeurtenis.
Vervolg van blz. 177.

De baron was op het zicht van den handschoen als een tiger op mij losgesprongen en had mij den handschoen willen ontrukken, - ik zag, dat aan zijne rechterhand den ringvinger ontbrak. Maar ik had iets dergelijks vermoed en den handschoen ijlings met mijne rechterhand in den borstzak van

mijnen frak gestoken, terwijl ik den baron met de linker afweerde.

- Thomas, Andreas, Xaveer! te hulp! riep de baron aan den trap, en terstond daarop hoorde ik zware voetstapen. Ik omklemde het hecht des degens en begaf mij naar het venster, dat ik opende. De oude dienaar met twee knechts kwamen het vertrek binnen.

- Houdt dien man hier en bindt hem; hij heeft mij een ring van waarde ontstolen! riep de baron uit en wees op mij.

- Geloof hem niet, zeide ik bedaard; zie ik er uit als een dief? Gij, oude, hebt alles mede aanhoord, want gij luisterdet aan de deur! Het is op uw eigen gevaar, als iemand zich aan mij vergrijpt! Het eene schot dezer pistool velt hem neder, het andere roept mijne geleiders, die beneden voor de poort op mij wachten!

De oude kastelein zag mij vragend aan, schudde het hoofd en zeide tot den boschwachter: ‘Kom, Andreas! Deze zaak gaat ons niet aan; dat moet de baron maar alleen afdoen.’ Met deze woorden trok hij de beide andere de deur uit.

- Ik zie, dat gij een man van eer zijt, majoor, zeide ik spottend; ik zal u op eene andere plaats ontmoeten en mijne lastgevers van dit tooneel kennis geven! En mijnen hoed nemende, maakte ik mij gereed om te gaan. Er waren twee kleine deuren naast elkander, en in vergissing drukte ik op den knop der verkeerde; zij was gesloten en een groote grendel er voor geschoven, welken ik spoedig op zijde schoof. Ik had reeds met eene hand de deur geopend en wendde mij nog eens tot den, baron, - toen zag ik in zijn oog een blik, dien ik nooit zal vergeten; het was eene namelooze spanning, gepaard met eene duivelsche vreugde. Instinctmatig trad ik eene schrede terug en zag door de geopende deur; zij verleende toegang tot een rondvormig vertrekje van nauwelijks vier voet middellijn, dat naar eene duistere diepte scheen te voeren, waaruit eene koude, vochtige lucht mij te gemoet kwam. Met nameloozen schrik begreep ik nu de duivelsche vreugde, die ik in het oog des barons had gelezen en die nu plaats maakte voor eene bittere teleurstelling. Een kreet van ontzetting ontsnapte mij onwillekeurig en ik greep den knop der andere deur, die slechts weinig daarvan was verwijderd. Nu viel de baron mij van achteren aan en pakte mij bij de schouders, maar in hetzelfde oogenblik raadde ik zijn doel, slingerde hem met alle macht terug en snelde naar de andere deur, in welke de oude kastelein verscheen, geroepen door mijnen kreet en den val des barons. Ik wilde hem op zijde dringen, maar hij hield mij vast en wij worstelden met elkander, want ik geloof niets anders dan dat Thomas mij in die kloof wilde werpen. Toen knalde er een schot; het bloed spoot mij in het gezicht en de kastelein zonk met den smartelijken uitroep: ‘Jezus, Maria, ik ben getroffen!’ op den grond. Ik stond als verlamd, want in het eerste oogenblik waande ik, dat de pistool met dubbelen loop, die ik nog in de hand hield, was afgegaan. Maar een blik op de hanen overtuigde mij dat beide nog in rust stonden, en toen ik in de kleine voorkamer rondkeek, zag ik den baron Schreitberg met eene lange ruiterpistool in de hand in eene langzaam wegtrekkende rookwolk staan en met een onuitsprekelijken blik van ontzetting den kastelein aanstaren, die met een bebloed gezicht op den grond lag.

- Help! help! moord! riep ik. De beide knechts waren reeds op weg en liepen den wenteltrap op. Ziet daar! riep ik uit, dat heeft de baron gedaan. Grijpt den moordenaar!

- Neen, hij deed het! zeide Schreitberg.

- Thomas, Thomas! riep de boschwachter en trachtte den gewonde van den grond op te heffen. Wie heeft op u geschoten?

De kastelein wees op zijnen heer. ‘Draag mij naar beneden bij mijne vrouw!’ stamelde hij kermende. Ik hielp den gewonde optillen, en de koetsier sloot de deuren van de kamer en de voorkamer. Wij droegen met ons drieën den man den wenteltrap af en waren nauwelijks een dozijn trappen afgeklommen of wij hoorden van boven een vreeselijken, doffen kreet, die als uit de diepte van eene bron kwam - toen een ontzettenden val als of stukken hout tegen rotswanden spleten. Daarna was alles stil. ‘Wat was dat?’ vraagde ik vol afschuw. Maar geen van beide antwoordde.

Toen wij beneden aan den wenteltrap door een zijpoortje op eene duistere plaats kwamen, moesten wij eene met ijzer beslagen deur in de eerste verdieping van een rond torentje voorbij; een kleine roode bloedstroom drong langzaam van onder de deur te voorschijn op den met mos begroeiden drempel.

- God in den hemel, de baron heeft zich in de kloof geworpen, fluisterde Andreas vol ontzetting; dat was de kreet en de val!

Toen wij den kastelein in het kleine huisje naast de stallingen droegen, was zijne vrouw eene onmacht nabij. De gewonde leefde nog en had nog zijne bezinning. Ik poogde het bloed door natte windsels te doen ophouden en zond den koetsier Xaveer naar het dorp, om den schout en een geneesheer te halen. Er werd proces-verbaal opgemaakt en Thomas bevestigde mijne verklaring. De kogel had zijn wangbeen verpletterd en het rechteroog vernield, maar de wond was volstrekt niet doodelijk.

In den vroegen morgen reed ik diep geschokt van Spauereck af naar H., vanwaar ik met den ochtendtrein naar de stad terugkeerde. Ik was te zeer ontroerd om mijne beschermelingen den uitslag mijner reis te kunnen mededeelen, en lag verscheidene dagen met de koorts. Inmiddels hadden zij den dood haars onderdrukkers uit de dagbladen vernomen, die van zeldzame omstandigheden spraken, welke met dien dood gepaard gingen. Op zekeren avond bracht juffrouw Wally de oude vrouw Spittler bij mij, benevens een brief, die voor mij was gekomen. De brief droeg het postmerk M. en ik vermoedde dat hij in verband stond met het voorval op Spauereck. Zoo was het ook; hij kwam van den heelmeester, die mij uit naam van den gewonden kastelein meldde, dat men het verpletterde lijk des barons in die kloof had gevonden, die diende om meubelen en andere voorwerpen naar boven te hijschen, dat Thomas onder heelkundige behandeling was en gered zoude worden, en dat de rentmeester des barons op de eerste tijding van den dood zijns meesters was gevlucht. Ik verhaalde nu aan Wally en vrouw Spittler het voorgevallene op het slot Spauereck, gaf de laatste den handschoen terug, die voor mij bijna zoo noodlottig was geworden, en verzocht haar om opheldering.

- Die wil ik u geven, en gij zult zien, dat onze lieve Heer zichtbaar hierin de hand heeft gehad, zeide zij. De straffende hand Gods heeft den baron bereikt. Denk eens: ongeveer drie dagen nadat ik had vernomen, dat de arme Frits Krausz in het tuchthuis een einde aan zijn leven had gemaakt, reinigde ik in het nieuwe badhuis een klein kamertje, waarin vroeger des winters de tafels, stoelen en andere meubelen uit de badkamers werden bewaard en dat sedert lang met allerlei rommel was gevuld, maar nu tot slaapkamer voor den nieuwen badknecht moest dienen. Ik vond er een pakske op den grond, nam het op, bracht het bij het licht en zag, dat het een rood zijden zakdoek met bloedvlekken was, waarin verscheidene voorwerpen waren geknoopt: een bebloede handschoen met saamgenaaiden ringvinger, een spits dolkmes en een oude onderbroek, die zoo was samengebonden, dat zij eene soort van kussen vormde. Ik nam die dingen in alle stilte naar huis en toonde ze mijnen oudsten zoon, die toen naar Amerika wilde gaan. 'Moeder, zeide hij, dat staat in betrekking met den moord, die verleden jaar in het badhuis is gepleegd. Zwijg daarvan tegen ieder, opdat wij met het gerecht in geene ongelegenheid komen, want Frits Krausz is niet meer te helpen. Wij kunnen misschien nog veel geld daarvan maken. Ik zal op den loer gaan liggen, om te weten te komen door wien dat pakske daar versteken is.' Dit deed hij dan ook en vernam reeds den volgenden dag, dat de majoor Schreitberg geen ringvinger aan de rechterhand had; deze was hem in een tweegevecht afgekapt. De handschoen had hem toebehoord, hij was dus de moordenaar. Met het dolkmes had hij de daad volbracht, met de oude onderbroek had hij zich een bochel gemaakt, om voor den badknecht Frits te worden aangezien. Mijn zoon schreef dus aan den baron Joseph en bood deze dingen voor eene aanzienlijke som gelds te koop aan. Op zekeren nacht kwam dan ook de baron heimelijk en betaalde 5000 gulden voor het mes, de onderbroek en den zakdoek. Den handschoen had mijn zoon ter zijde gelegd - als een appeltje voor den dorst, zooals hij zeide. Daarbij verplichtte de baron zich ook, mij eene kleine boerderij te geven, om mij te onderhouden, want ik konde het niet van mij verkrijgen, met mijne zonen over zee te gaan, zooals de baron had verlangd. Dus vertrokken mijne zonen met hunne bruiden, en hoewel het bloedgeld was, dat zij tot hunnen tocht gebruikten, ging het hun daar ginder goed. Hoe het met mij ging, weet gij. Ik heb dikwijls berouw gehad, dat ik mij met de zaak had bemoeid, maar ik was eene arme vrouw en het gaf mij vreugde, den moordenaar voor mij te zien beven en den armen Krausz te wreken. Voor dezen handschoen heeft de baron mij meer dan 30,000 gulden moeten betalen, en als ik niet bevreesd was geweest voor de zonde, hij zoude nog meer hebben moeten geven. Maar wat ik heb, komt na mijn dood aan den arme.'

Ik nam alle wettige maatregelen, om de schuldbrieven, die de zusters den gestorvene hadden ter hand gesteld, en die in de nalatenschap niet waren gevonden, te laten vernietigen. Zij kwamen binnen den wettigen termijn niet voor den dag en werden dus voor nietig verklaard. Dit verschafte haar nog eenig kapitaal, terwijl de verkoop van het stuk grond haar ook nog eenig vermogen overliet. Het huis kocht ik uit den boedel en veroorloofde de zusters, levenslang de onderste verdieping voor niet te bewonen. Of de rentmeester van den baron Schreitberg, die met eenige duizende guldens naar Amerika was gegaan, de schuldbekentenissen der zusters in handen had gehad, medegenomen en vernietigd had, of dat zij anderhalf jaar later bij eenen brand op het slot Spauereck verloren gingen, is nimmer geweten. De nalatenschap van den baron Joseph von Schreitberg was aan verwijderde bloedverwanten ten deel

gevallen en niet zoo aanzienlijk geweest als men had verwacht. Het kasteel en deszelfs grondgebied werd te koop aangeboden en door iemand gekocht, die het geheel inden stijl der vijftiende eeuw wilde laten verbouwen. Eerst werd het beschadigde dak hersteld, maar toen de loodgieters daaraan werkten, stiet een der gasten het komfoor met kolen om en het latwerk van het dak vatte vuur. Het oude hoofdgebouw werd een prooi der vlammen, en in de zwart geworden muren vond men eene kleine ruimte, waar de overleden baron Schreitberg zijne schatten scheen te hebben versteken, want in de kas vond men eene menigte gesmolten goud en zilver ter waarde van vele duizende gulden. Maar de pandbrieven en fondsen waren natuurlijk tot asch vergaan.

De weduwe Spittler overleefde den brand op Spauerek nog eenige weken, en in hare nalatenschap vond men nog den raadselachtigen bloedigen handschoen, wiens geschiedenis wij hebben verhaald.

W. GNEIST.

De Ombu.

Het Duitsche tijdschrift *Ausland* geeft eene beschrijving van een hoogst merkwaardigen boom, welke aangetroffen wordt in de Argentijnsche republiek. Zijn naam is Ombu. De knoestige wortelen des booms breiden zich boven den grond uit en vormen dikwijls schaduwrijke holen, toevluchtsoorden voor den reiziger. Hij vormt het eenig voorwerp, dat de eentonigheid der grasvlakte afbreekt. In zijne buurt staan meest altijd huizen (leemen hutten van den gastvrijen Argentijnschen boer); op 't land dient hij als wegwijzer; de kustvaarders gebruiken den boom als een baken, om, wanneer zij eene haven binnenloopen, banken en kolken te vermijden. Hij bereikt een zeer hoogen ouderdom en is reusachtig groot. Sommige boomen zijn 90 voet in omtrek bij de wortels en 30 aan den stam. Tegen de zwaarste stormen is hij bestand. Doet de storm hem de kruin verliezen, zoo wast hij met dubbele kracht weder op. Hevige droogten, welke deze landstreek teisteren, kan hij weerstand bieden. De Ombu groeit op de onvruchtbaarste plekken, als de grond maar niet te vochtig is. Hij kan slechts uit zaad gewonnen worden en de jonge planten moeten gedurende het eerste jaar tegen de vorst beschut worden. Wordt hij het tweede of derde jaar verplant, dan behoeft men niet meer naar hem om te zien. Na tien jaar is het reeds een flinke boom. Voor het aanleggen van dreven is de Ombu ongeschikt. Hij wil altijd alleen staan. De Ombu overtreft in grootte, majesteit en schoonheid alle andere boomen. Als zijne kroon door de brandende zon wordt beschenen, als de verkwikking van den dauw ontbreekt, toch valt geen blad af. Als andere boomen zich met verflensde bladeren en gebogen kruin vertoonen, staat hij nog schitterend door 't frissche groen en noodigt den mensch uit om onder zijne schaduw uit te rusten.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Antwerpen. Vervolg van blz. 175.

Bij de nalezing van het reeds vermelde blijkt ons, dat wij vergaten te spreken over de *stadsgezichten*, waartusschen wij als zeer schoon aanhalen die van V. BOSSUET, J. CARABAIN, L. CRÉPIN, V. KUHNEN, L.J. LEBRUN (Brussel); A. DE KEYSER (Antwerpen), drie gezichten van het Zuiderkasteel te Antwerpen (twee door het gemeentebestuur besteld, zie 1875, blz. 53); dezelve zijn goed geschilderd, maar de keus der plaatsen hadde gelukkiger kunnen zijn, iets waaraan de schilder zoo het schijnt geene schuld heeft; C. DOMMERSHUIZEN (Laken), *Kanaal te Utrecht*, *Straat te Groningen* en eene *Vischmarkt te Harlingen;* A.E. EVERSEN (Amsterdam), een *Wintergezicht* in de stad Haarlem; J. HILVERDINCK (Amsterdam), met zorg uitgevoerd *Zicht te Antwerpen;* F. HULK (Amsterdam), gezichten te *Amersfoort* en te *Haarlem;* J. RUYTEN, de twee kapitale stukken, hem besteld door het Antwerpsch gemeentebestuur (zie 1875), benevens een puik *Gezicht op de Merwede.*

Als verdienstelijke *bouwkundige teekeningen* noemen wij die van TH. DE GROOFF (Antwerpen); LUFFIN (Bouvignes); F. HOMPUS (Antwerpen), plannen en gevels van een in de Markgravelei te Antwerpen gebouwd wordend kasteel; H. PARENT (Parijs)(die voor eenige plannen Fuchs en Reboul als medewerkers had), teekeningen van kasteelen, waartusschen het ontwerp voor de herbouwing van 't kasteel van den heer baron van de Werve van Schilde vooral de aandacht boeide; L. RUYTEN, G. VAN HALLE; E. THIELENS, plans voor een oudemannenhuis te Antwerpen (zie blz. 56); J. SCHULZ (Praag), ontwerp voor eene muurschildering in de St-Veitkerk te Praag; F. SMET (Antwerpen), *Voorgevel van een stadhuis;* J.J. WINDERS, twee teekeningen van huisgebouwen reeds te Antwerpen uitgevoerd.

Glasschildering: P. DE CRAENE (Antwerpen), *Het kindje Jezus*, in den stijl der XIIIe eeuw, en twee teekeningen, de heilige Barbara en den heiligen Lodewijk voorstellende; A. DE KEGHEL (St-Joost-ten-Noode), het portret van HH. MM. den koning en de koningin, naar eene lichtteekening van Ghémar; STALINS en JANSSENS (Antwerpen), een gedeelte der verzameling van door P. Van der Ouderaa geschilderde onderwerpen uit de geschiedenis der familie van de Werve, waarvan wij reeds gewaagden op blz. 15; wij zullen kortelings het genoegen hebben er twee van in plaat te geven.

Tusschen de werken, in den catalogus vermeld als uitgevoerd in openbare gebouwen sedert de laatste driejarige tentoonstelling, vermelden wij de muurschilderingen van den heer JOS. BELLEMANS, in de Augustijnenkerk te Antwerpen; de zes eerste statiën, door L. HENDRIX in de Antwerpsche Sint-Josephskerk; de 4 glasramen in Romaanschen stijl der XIIIe eeuw, 36 verschillende onderwerpen ontleend aan het oude testament, van STALINS en JANSSENS, in dezelfde kerk; de 15 glasramen van dezelfde verdienstelijke glasschilders in de Dymphnakerk te Gheel en die door ons verleden jaar blz. 171 medegedeeld.

Op Vrijdag 29 September brachten HH. MM. de koning en de koningin, vergezeld van een Oostenrijkschen prins een bezoek aan de tentoonstelling. De heeren N. De Keyser, E. Geelhand en Th. Smekens leidden de hooge bezoekers in de zalen rond en stelden hun verschillende schilders en beeldhouwers voor Twee dagen later sloot de tentoonstelling.

Van 29 October tot 6 November waren de aangekochte stukken tentoongesteld. De verloting had op 6 November plaats met den volgenden uitslag:

Makers der stukken.	**Nummers van den catalogus.**	**Winners.**
E.J. Boks.	121	Z.M. de koning.
J.B. Michiels, gravure.	843	Jos. Van Stappen.
H. Schaefels.	1095	A. Tillemans.
J.B. Michiels, gravure.	843	C. Vander Essen.
L. Perrault	965	E. Geelhand-Moretus.
J. Janssens.	644	Oscar Dhanis.
J.B. Michiels, gravure.	843	L.G. Gerardts,
E.F. Leemans.	734	Jan Nauts.
A. Plumot.	989	Th. Wauters.
Jos. Lemmens.	749	J.F. Dehert.
R. Fabri, borstbeeld.	461	P.J. Claessens.
C. Van Leemputten.	1319	Herfter-Freal.
J. Geeraerts.	500	L. Van de Walle.
H. Verhaert.	1361	G. Moerincx.
L. Herbo.	592	Juff. Steger.
E. Claus.	210	Z.M. de koning.
Juff. M. Roosenboom.	1066	J.B. Quevauxvillers.
H. Van Soom.	1344	J. Neefs.
A. Robert.	1049	Juff. M. Luyckx.
J.B. Michiels, gravure.	843	Phil. Duprez.
H. Van Seben.	1336	Muscar.
H. Jochams.	649	H. Clement.
J.B. Michiels. gravure.	843	L. Reynwit.
Jacob Jacobs.	637	J. Paschael.
Juff. A. Peters.	966	Jos. De Ruyter.
A. Gilbert.	523	Steens.
G. De Jonghe.	320	Mev. F. Vinck.
Luc. Schaefels.	1096	Mev. P.J. Broeckx.
M. Wylie.	1443	Jos. Van Gestel.
A. Witkamp.	1435	Gust. Stoop.
F. De Bruycker.	286	F. Trompeneers.

Adr. De Braekeleer.	276	M. Steinaert.
R. Montgomery.	859	A. Legrand.
Juff H. Ronner.	1063	Juff. A. Moons.
W. Linnig.	774	J. Hüger.
H. Plathner.	984	Toonder.
J. Heyermans.	600	L. Vanden Broeck.
J.B. Michiels, gravure.	843	V. Robyns.
C. Cunaeus.	249	J. Soetewey.
G. Van Hoorde.	1309	Provincie Antwerpen.
F.A. Ortmans.	920	Jos. Henderickx.
R. Schultze.	1114	P.J. Geeraerts.
F. De Baerdemaecker.	265	Juff. C. Teichmann.
Juff. E. Friedrichsen.	485	M. Vermoelen-Mertens.
J.B. Michiels, gravure.	843	Mev. Legrelle-Dhanis.
J.B. Michiels, gravure.	843	P. Verbert.
J.B. Michiels, gravure.	843	A. Eeckhout.
J.B. Michiels, gravure.	843	J.A. De Vries.
J. De Braekeleer.	243	J. Borgs (Turnhout).
J. Salles.	1089	Mev. Jos. Geefs,
A. De Bergh.	267	Mev. E. De Legh.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		Otto Günther.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		M. Grewel.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		Z.M. de koning.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		A. Moermans.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		J.B. Van Santen.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		Toonder.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		Jos. Van Bellingen.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		Mev. Wappers.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		F. Levoir.
Album met lichtteekeningen van J. Maes.		Mev. w^{e} L. Robert.

Men gaat niet meer in het bosch om te stelen, sinds de steden wouden geworden zijn.
C. DOLFUS.

Internationale maatschappij van aquafortisten, onder het eerevoorzitterschap van H.K.H. de Hertogin van Vlaanderen. Met kenspreuk: *Unguibus et morsu vives.*

In den loop van dit jaar, blz. 78, hadden wij het genoegen bovengenoemde nieuwe maatschappij te doen kennen en aan te halen wat toen reeds van haar verschenen was. Sedert dien liet zij nog de volgende platen, mede behoorende tot den jaargang 1875 verschijnen:

Juli E. VERVEER ('s-Gravenhage): *Visscher;* E. PUTTAERT, *Zoniënbosch,* bij ondergaande zon; T'SCHARNER, *Na den winter*, aan de oevers van de Maas.

Augustus. J.S. LUMLEY, *Een baanstrooper;* F. ROPS, *William Lesly op den buiten aan 't teekenen;* A.D. DE MOL, *Vrouwenhoofd* (fantazij).

September. BEAUVERIE (Frankrijk), *Vallei van Optevos* (Dauphiné); J.S. LUMLEY, *Vischvangst op de Neva;* A. TAEIÉ, *Hof der Tuileriën.*

October. J.S. LUMLEY, zeer schoon portret van den eerw. heer Drury; E.L. MONTEFIORE, *Rotsen van Mainville;* H. SAFFREY (Frankrijk), een eigenaardig plaatje, getiteld: *Een menschenvriend.*

November. BRACQUEMOND (Frankrijk), portret van den heer Edwards; TACÉE, *de twee Sosie* (naar Molière); E. SMITS, *Meisjeshoofd.*

December. H.K.H. DE GRAVIN VAN VLAANDEREN: *Gezicht te Wardenberg* (in Zwitserland); DE GOURCY: *Landschap*; C. VAN GRAVESANDE: *Oevers der Vecht in Holland* eene zeer fraaie plaat, die eene geoefende hand verraadt.

STUDIEPLATEN. **Juli.** G. COINDRE, drie zeer schoone proeven; J. GERARD (Brussel), *Visscher;* ONGENOEMDE, *Huiselijk tooneel;* E. LAMBRICHS, *De blinde,* goede schets; BAES, verschillende schetsen.

Augustus. *Landschap* (schets), door baron J. GOETHALS; 'T SCHARNER, *Zeegezicht;* TAELEMANS, *Oude vrouw* (naar Rops); MARS, *Mijne eerste proef;* HANNON, *De Zwanenberg te Elsene.*

September. E. OUBRY, landschap; DE MOL vader en zoon, studiën naar Verboeckhoven; graaf VAN URSEL, figuurtje naar Madou; mev. A. BELCOUR, *Boerenbinnenhuis* (naar G. Coindre); L. BOUDOT (Frankrijk), '*s Avonds te Mothiers.*

October. Juff. M.F. DANIEL (Engeland), *Herinnering van Stuckeridge;* WILLES JOHNSON (Engeland), *Herinnering aan Stoodleigh;* E. PUTTAERT, *Na het onweder;* J. HIPPERT, eene schets; MARS, *De kleine Paul.*

November. F. ROPS, *Parisina;* E. SMITS, *Gezicht op Ostia;* DE WITTE, eene *Breister* en een *Ouderling;* MARS (België), *Napolitaansche fluitspeler.*

December. E.L. MONTEFIORE: eene breed behandelde plaat, de *Choubragang in Caïro* (naar eene teekening van Makowsky; LENAIN (België): een fraai landschapje; A. TAIÉE, *Gezicht uit het Park van Saint-Cloud:* V. HAMEL (Frankrijk): *Gezicht op Etretat bij lage tij;* BERTHAUT (Frankrijk), *Aan de oevers van de Doubs*, zeer lief.

Hiermede heeft men volledig den eersten jaargang van het *Album* en van het *Studieboek*, die twee inderdaad merkwaardige verzamelingen uitmaken. Wij hopen dat de volgende jaargang weldra het licht zal zien.

De graaf en de gravin van Vlaanderen legden op 3 November een bezoek af in den *Cercle artistique* te Brussel, waar men op hun verzoek de sterkwaterplaten op nieuw had tentoongesteld. De heeren Vervoort, voorzitter, Malou minister, S. Lumley en baron J. Goethals leidden HH. KK. HH. rond. De gravin van Vlaanderen had er de twee door ons reeds vermelde proeven van hare sterkwaterplaten laten tentoonstellen.

De opgravingen te Olympia.

Eene overeenkomst, omtrent 1874 voor een 10-jarig tijdvak gesloten tusschen de Grieksche en Duitsche regeeringen, bevat hoofdzakelijk het volgende: Er zullen opgravingen gedaan worden te Olympia, in Elis, waar de tempel van Jupiter Olympius heeft gestaan; de Grieksche regeering zal zorg dragen voor de verschaffing van arbeiders, voor het politietoezicht bij de werkzaamheden en voor de onteigening van bebouwde landerijen, waarin opgravingen noodig worden geacht, of voor de vergoeding der door de opgravingen aan de eigenaren veroorzaakte schade. Alle opgedolvene voorwerpen komen aan de Grieksche regeering. De Duitsche regeering laat de eigenlijke werkzaamheden besturen en de plaatsen aanwijzen waar opgravingen zullen worden verricht; zij betaalt de werklieden, de opzichters enz. Gedurende 5 jaren, te rekenen van het oogenblik, waarop een voorwerp opgegraven wordt, heeft de Duitsche regeering het uitsluitend recht om daarvan afdruksels of afgietsels te maken.

In September en November 1876 zijn door de Duitsche regeering berichten openbaar gemaakt, waaruit blijkt, dat de opgravingen tot heden den volgenden uitslag hebben gegeven: er zijn uit den grond gehaald 178 marmeren beeldhouwwerken, waartusschen zich bevinden het standbeeld der vredesgodin Nike, in prachtig marmer, welk beeld in zijnen tijd geschonken werd aan Olympia door de vluchtende Messenianen, blijkens een goed bewaard opschrift, en dat een werk moet zijn van

den beeldhouwer Paionios, een tijdgenoot van Phidias; een buitengewoon schoon en merkwaardig bewaard vrouwenhoofd van meer dan natuurlijke grootte; verder 14 groote marmeren lijven van standbeelden, 8 marmeren leeuwenkoppen enz., 685

bronswerken, 242 voorwerpen van gebakken aarde, 174 geldstukken, 800 Byzantynsche koperen geldstukken, 79 voorwerpen met opschriften enz. Al deze stukken bevinden zich te zamen in een lokaal, dat een museum belooft te worden, te Olympia.

Voor het bewerkstelligen der bewuste opgravingen was door de Duitsche regeering eene som van 170,000 mark toegestaan, waarvan er 120,000 verteerd zijn. De overblijvende 50,000 mark zullen gebruikt worden om, na den winter, de opgraving te bekostigen van den grond die eens den tempel van Jupiter droeg. Met dit werk denkt men te beginnen in Januari, om tegen Maart 1879 gedaan te hebben. Het bestuur van de werken te Olympia schat op 340,000 mark de kosten die er, buitendien, voor de opgravingen te Olympia nog zullen te doen blijven.

Voor de onbekrompenheid, waarmede het in deze handelt en den betoonden wetenschappelijken geest, verdient Duitschland den warmen dank van geheel de beschaafde wereld.

Kroniek.

Antwerpen. - *Koninklijke academie.* Tot 17 Maart 's middags kunnen de beeldhouwers die den 2^{n} April 1877 nog jonger dan 30 jaren zullen zijn, zich doen inschrijven om deel te nemen aan den wedstrijd voor het verdienen van den prijs van Rome (eene jaarlijksche studiebeurs van 4000 fr., gedurende 4 jaren). Er zal ook een 2^{e} prijs, van 300 fr., zijn. De prijskamp zal aanvang nemen den 2^{n} April. Er worden zes mededingers toegelaten.

- De heer Nic. De Keyser schildert voor den heer Gambart vier tafereelen van groote afmetingen, in den aard van des meesters muurschilderingen in de trapzaal van het Antwerpsch museum. Hij is naar Nizza vertrokken, om tegenwoordig te zijn bij het plaatsen der twee voltooide tafereelen, in de villa van den heer Gambart, waar ook de twee andere zullen geplaatst worden. De voltooide schilderingen zijn gewijd aan de *Italiaansche en Spaansche scholen* en aan de *Vlaamsche, Duitsche*, *Hollandsche*, *Fransche en Engelsche scholen.* Voor de twee overige zullen de Grieksche en Romeinsche kunst en de beroemdheden onzer eeuw de onderwerpen leveren. Het nieuwe werk van den heer De Keyser is in allen deele op de hoogte van de faam des bestuurders van de Antwerpsche academie.

- Karel Ooms schildert eene *Bijbellezing* (in den aard van zijne *Verboden lezing*, zie blz. 131), voor den heer Fop-Smit, van Rotterdam.

- Victor Lagye heeft een tafereel, zijnde eene monumentale matte schildering, voltooid, met levensgroote figuren, voorstellende personen die *Op weg naar een feest* zijn. 't Is een echt meesterlijk tafereel dat ten huize van den heer Flor. Joostens, Mechelschensteenweg n^{r} 95, reeds is geplaatst. De heer Lagye heeft voor dezelfde zaal nog twee stukken uit te voeren, de *Aankomst op het kasteel* en *Het feestmaal* Wij wenschen den heer Lagye geluk met wat hij leverde, den heer Joostens met wat hij heeft bekomen.

- Van C. Felu, den kunstschilder zonder armen, is in de *Fédération artistique* van 1 December eene Fransche overzetting van Horatius' eersten treurzang verschenen.

- Van de gunstig gekende plaatsbeschrijvers, L. Everaert en Jan Bouchery, is eene *Geschiedenis der gemeente Dworp* aangekondigd, die slechts fr. 1.25 kosten zal.

Volgens wij vernemen zal dit geschiedkundig werk zeer belangrijk zijn. Inschrijvingen worden aangenomen bij de heeren Bouchery, Mercatorstraat 45, te Antwerpen, en Everaert, te Halle (Brussel).

- De uitgevers J.P. Van Dieren en c^{o}, korte-Nieuwstraat n^{r} 34, geven de *Werken* van Aug. Snieders uit, tegen goedkoopen prijs, namelijk 1 1/2 fr. per deel. Zij zullen 20 of 22 deelen vullen. Wij vestigen er de aandacht onzer lezers op. Des schrijvers gevestigde faam maakt alle aanbeveling overbodig, gelijk ten overvloede blijkt uit den inderdaad grooten bijval dien deze uitgaaf ontmoet.

- De maatschappij *de Toekomst*, die, sedert 13 jaren, te Antwerpen eene kostelooze volksbibliotheek openhoudt, thans gevestigd in de Wapperstraat n^{r} 1, heeft haar jaarverslag over 1875-76 laten verschijnen, waaruit, onder andere, blijkt, dat zij in dat jaar 15,945 Nederlandsche en 481 Fransche werken uitleende. In 1875-76 beliepen de inkomsten der maatschappij fr. 1640.35, de uitgaven fr. 1598.69. Giften, aan geld of boeken, worden dankbaar ontvangen door het bestuur, welk zich inderdaad verdienstelijk voor de volksbeschaving maakt, door den onvermoeibaren iever waarvan het bij voortduring blijken geeft. Bestuurleden zijn de heeren C.L. Van Donghen, Jos. Stalins, C. Derosier, Eug. Crabeels en D. Sauvage.

- De *Katholieke Kring* looft eenen prijs van 500 fr. uit voor het schrijven van een *Volksboek over Rubens als christelijk schilder in de lijst van zijnen tijd.* De handschriften in te zenden vóór 1 Juni 1877, aan den kring, op de Meir n^{r} 76, te Antwerpen, waar het omstandig programma verkrijgbaar is. De schrijvers mogen hun werk opstellen in het Nederlandsch, Fransch, Hoogduitsch of Engelsch. Als het in eene dezer laatste talen geschreven werk bekroond werd, zal het vertaald ook in het Vlaamsch verschijnen.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Voordrachten werden gehouden den 6^{n} November, door mev. Amelia Ernst, den 22ste, door den heer Simonin, den 27ste, door den heer P A. Reville. - Op 3, 4 en 5 December waren tentoongesteld van P. VAN HAVERMAET, het uitmuntend geschilderd portret van den Londenschen advocaat Lloyd; J. STOBBAERTS, *Na het noenmaal* (drie honden die eenen ijzeren ketel uitlikken), goed geschilderd; L. DERICKX, *Onweder*, teekening met wit en zwart krijt; L. PULINCKX, een landschap, getiteld eene *Visscherspartij;* A. ELSEN, eene verdienstelijk geschilderde dreef met aanpalend graanveld; J. MOERMAN, zes kleine gezichten op de Schelde, frisch van kleur; E. MOERENHOUT, *Postoponthoud*, goed geteekende paarden; P. NEUCKENS. *Schilderswerkplaats* (een tienjarige jongen, krachtig verlicht, staat in bewondering voor een begonnen tafereel, terwijl al het overige maar half zichtbaar is, zoo ook een heer, die in het half duister eene gazet tracht te lezen); J. RYSSENS, panorama van het afgebroken Zuiderkasteel te Antwerpen. - Op 6 December hield de heer Julius Sabbe, eene verhandeling over *De strijd voor het bestaan.* - Op 9 en 10 December was tentoongesteld eene merkwaardige verzameling prenten, toebehoorende aan den heer Ed. Van Cutsem; veel belangstelling wekten onder andere de portretten van uitstekende of befaamde mannen op het gebied der vaderlandsche geschiedenis, van den tijd van keizer Karel af tot in 1830; de gravures der Antwerpsche plaatsnijders, de gebroeders Jan, Hieronymus en Antoon Wierix; die van J. Callot (de *Rampen van den oorlog*, landloopers enz.); de gekleurde platen, zijnde eene soort van aanschouwelijke geschiedenis der kleederdrachten; de door Fresco geteekende zinnebeeldige figuren van de maanden des jaars, volgens den almanak der eerste Fransche republiek enz.

Brussel. - De vier tafereelen, de jaargetijden voorstellende, door Z.M. den koning aan Alfred Stevens besteld, zijn voltooid en geplaatst in de dusgenaamde roode zaal, alias zaal der afgezanten, in het paleis. Het zijn vier meesterstukken. De *Lente* prijkte op de Brusselsche tentoonstelling van 1872;

de *Zomer* is voorgesteld door eene beelderig schoone vrouw in roosachtig kleedsel, dat het vleesch schitterend doet uitkomen, te midden van een groen landschap met een overvloed van bloemen bezaaid; in het stuk de *Herfst* ziet men, op een met verdorde bladeren bedekten achtergrond, eene peinzende vrouw, het hoofd op de hand geleund, gehuld in een gewaad van afwisselende kleuren; de *Winter*, fijn en zilverachtig van toon, geeft eene jonge maagd in neteldoeksche kleeding en met naakte armen te aanschouwen; zij blikt in eenen spiegel terwijl het licht eener lamp een roodachtig schijnsel op haar afstraalt.

- De kunstschilder J. Carabain heeft met het stuk, dat hij te Duinkerke in de maatschappij van schoone kunsten enz. tentoonstelde, de zilveren medaille behaald. Op de tentoonstelling te Philadelphia werd de *Mainpoort te Wertheim,* van denzelfden schilder, verkocht.

- De *Chrysalide kring* heeft eene verloting van kunststukken gehouden, waarbij ten deele vielen aan n^{r} 136, *de Kantwerkster,* van Van Leemputten; n^{r} 280, *de Heide* (Gilleman); n^{r} 562, landschap (Verhaeren); n^{r} 668, *Ossen* (Wilson); n^{r} 1099, waterverfschildering (Uyterschaut); n^{r} 1925, landschap (Navez); n^{r} 2051, *Bloemen* (Pantazis); n^{r} 2625, *Vlissingen* (Sembach); n^{r} 2629, standbeeldje (Harzé); n^{r} 3947, *Werkplaats* (Meunier); n^{r} 4069, zeestuk (Artan).

Buitenland.

Capelle. - In deze Noord-Brabantsche gemeente werden dezer dagen, op eene veiling, voor 658 gl., vier oude stoelen verkocht, voorstellende de vier jaargetijden. Eenige oogenblikken nadien werd den kooper 500 gl. winst geboden, maar deze wees dit aanbod af.

Grave. - Op het raadhuis dezer Nederlandsche gemeente bevindt zich een zilveren keteltje, met hengsel en tuit ongeveer 0^{m}12 hoog en 0^{m}20 in de doorsnede. Het randschrift luidt als volgt: '*Dit Kleynoet is bij Maximiliaen ionck Greef tot Bueren van der ongelovige in Aphrica gewonen en opte* 28 *Decemb. A* 1536 *der stat Graef gegonen.*' Deze Maximiliaan van Buren volgde zijn vader Floris op in het pandschap van Grave en het land van Cuijk. Hij was ridder van 't Gulden Vlies en beroemd krijgsoverste. Hij vergezelde Karel V op al zijne krijgstochten in Frankrijk, Spanje, en Afrika. Hij stierf te Brussel in 1548. Zijne dochter Anna volgde hem op en huwde in 1551 met Willem prins van Oranje, waardoor het pandschap van Grave en het land van Cuijk aan het huis van Oranje-Nassau kwamen. Het keteltje is in 1535 bij den beroemden tocht van keizer Karel naar Tunis door Maximiliaan op de Saracenen buit gemaakt. Hij gaf dit aan de stad Grave ten geschenke met het verzoek daaruit bij feestelijke gelegenheden de stadsgasten te onthalen. Nederlandsche bladen melden, dat het gemeentebestuur geneigd blijkt te wezen het te.... verkoopen en er reeds 2500 gl. voor aangeboden werd.

's-Gravenhage. - Een lid der koninklijke familie heeft aan den kunstschilder A. Pleysier de vervaardiging opgedragen van twee schilderijen, voorstellende de *Plechtige opening van het nieuwe Noordzeekanaal en van de haven van IJmuiden op* 1 *November ll.*

- Het koninklijk kabinet van schilderijen in het Mauritshuis werd in Juli, Augustus en September jl. door 16,698 personen bezocht, het koninklijk kabinet van zeldzaamheden door 7017, het Nederlandsch museum door 4689, het museum Meermanno-Westreenianum door 44, het koninklijk penningkabinet door 230.

Edam. - In deze kleine Nederlandsche stad werden dezer dagen huis en inboedel van den vroegeren stadsteekenmeester Krumpelman verkocht. Onder meer teekeningen en schilderijen werd ook een stuk verkocht voor 85 gl., voorstellende *De engel bij het graf van Jezus.* Volgens het schijnt is het thans gebleken. dat de gelukkige kooper, de heer W. Tuijn, een echte Rubens heeft gekocht.

Amsterdam. - Op 29 September 's namiddags zijn de eerste palen geslagen voor het rijksmuseum van schilderijen op het aangeplempte stuk grond tusschen de Westeringbarrière en de Peter-Kornelis Hooftstraat. Het gebouw zal worden opgetrokken op 60 meters afstand van de Singelgracht, die zal worden overbrugd, zoodat men van de Spiegelgracht - de brug over de Baangracht is reeds gereed - toegang naar het gebouw zal hebben, ja zelfs, zonder omweg, tot de straten die achter het gebouw zijn ontworpen, daar een overdekte doorrit onder de eerezaal van het museum, 20 meters breed en sierlijk overwelfd, den rit om het museum onnoodig maakt. De hoofdgevel is naar de Singelgracht gericht, doch zoowel naar de zijde der Weteringpoort als naar die van de Peter-Kornelis-Hooftstraat aan de achterzijde zullen monumentale gevels komen. Het geheele gebouw zal hoofdzakelijk van steen, ijzer en glas opgetrokken worden, en geene bergplaats van petroleum zal in de nabijheid worden geduld. Alle de zalen zullen overwelfd worden en in de eerezaal zullenvoor de werken der voornaamste Hollandsche schilders afzonderlijke vakken worden ingericht. 6000 heipalen zijn er noodig om het gebouw te dragen dat ruim een millioen gulden zal kosten, waartoe de gemeente er 100,000 bijdraagt, behalve den grond dien zij kosteloos afstaat. Het zal 135 meters lang zijn op 85 diepte en derhalve het grootste gebouw van Amsterdam zijn. Het zal hebben twee overdekte binnenplaatsen ter uitstalling van gedeelten van vroeger merkwaardige gebouwen en kunstvoortbrengselen of afgietsels; eene boekerij, zalen voor de rijke penning- en prentenverzameling en studieplaatsen. Alles moet binnen de vijf jaren voltrokken wezen. In April 1877 zal Z.M. de koning den eersten steen leggen. De bouwmeester P.J.H. Cuypers zal eerstdaags de keten en loodsen in aanbesteding stellen, waartusschen een om de beeldhouwkundige modellen te vervaardigen.

- J.A. Alberdingk Thijm is benoemd tot leeraar van schoonheidsleer en kunstgeschiedenis aan de academie van beeldende kunsten.

- Op het buitengoed Eykenstein bij Maartensdijk heeft eene verkooping plaats gehad van oudheden, afkomstig uit den Louvre en het Palais Elysée, destijds door den Nederlandschen gezant aan het hof van Lodewijk XVI, baron van Eijck van Zuylichem, in de dagen der omwenteling verzameld. Verscheidene dier voorwerpen voeren familiewapens der Bourbons en waren gebruikt door Lodewijk XVI en Maria-Antoinetta. De kostbaarste stukken werden aangekocht voor het Museé Louis XVI te Amsterdam en de oudheidkundige verzameling van den heer Boasberg. Een paar schoorsteenlichters brachten gl. 1700 op; een Gobelinvuur-schermpje werd, na op de veiling voor ruim ruim gl. 400 te zijn verkocht, later voor gl. 700 herverkocht.

- Het rijksmuseum werd in Juli, Augustus en September jl. door 17150 personen bezocht, het prentenkabinet door 187.

- Door den heer Muller zijn teruggevonden 26 brieven van de Zweedsche Koningin Christina aan Descartes.

- Hendrik Bource, van Antwerpen, heeft aan zijne schilderij, *Daags na eenen storm* (zie blz. 132), tentoongesteld in *Arti et Amicitia*, de groote gouden koningsmedaille zien toewijzen.

Zierikzee. - Er is sprake den toren der kerk te herstellen waarvan de grondvesten gelegd werden in 1454, volgens een aan den ingang van den trap geplaatst opschrift, naar een ontwerp, zoo schrijven Nederlandsche bladen van den bekenden Duitscher Keldermans (is het niet Keldermans, van Mechelen?). Slechts een vierde gedeelte van den toren werd voltooid en dat

kostte 15,761 ponden Vlaamsch of 94,566 gl. Een hoed kalk kostte toen vijf grooten; het daggeld van den meesterknecht bedroeg drie grooten, dat van den opperman een braspenning. Er wordt beweerd, dat de bouw gestaakt werd omdat in één nacht een groot gedeelte der Zierikzeesche vloot door storm verging, waardoor 500 echtgenooten verdronken en in gemelde stad even zooveel vrouwen weduwen werden. Hierdoor, en door andere rampen, verloor men, zoo men meent, den moed om het werk voort te zetten. De plannen bestaan op koper gegraveerd en deze platen berusten bij het kerkbestuur; de toren, met de spits inbegrepen, moest 759 Amsterdamsche voeten hoog zijn en de omtrek met de uitsprogen, 334 voeten. Hij zou de hoogste der wereld zijn geweest. Er hingen vroeger 5 klokken in, die achtereenvolgens verkocht zijn; thans is hij met een plat gedekt en slecht onderhouden; de trotsche ingang zou instorten, als hij niet geschoord ware. Hij wordt gebruikt als bergplaats voor petroleum!

Leiden. - De laatste afstammelingen van oud-Hollands beroemden zeeheld, Jan Cornelis de Witt, hebben aan den kunstkooper Goldschmidt, te Frankfort, voor 50,000 gl., den massief gouden beker verkocht, dien Holland aan de Witt ten geschenke had gegeven na den zeeslag van Chatham en waar die zeeslag is op afgebeeld. De beker had eene waarde van 800 gl. aan goud. De kunstkooper heeft hem herverkocht aan baron Rothschild voor 80,000 gl. De Nederlandsche regeering had geweigerd hem te koopen,

Tienhove. - In deze gemeente, nabij Ameide, zijn muurschilderingen ontdekt, die voor rekening van den staat hersteld worden.

Haarlem. - De rijksverzameling in het Paviljoen *Welgelegen* werd in Juli, Augustus en September ll. door 4619 personen bezocht, het Muiderslot door 1094.

's-Hertogenbosch. - De kunstschilder P.M. Slager, die voor eenigen tijd de oud-strijders van Waterloo, die den 18^{n} Juni nog in leven waren, op een tafereel had afgemaald, heeft dit ten geschenke aangeboden aan Z.K.H. prins Frederik, welke hem, benevens een vleiend schrijven, eene prachtige doekspeld (een gouden leeuw, rustende op een schild, met de naamletters van Z.K.H.) deed toekomen.

Het Loo. - De koning van Holland heeft onlangs ten zijnent genoodigd de heeren Ch. Rochussen, Herman en Mari Ten Kate en jhr. Heemskerk van Beest, alsook uit het buitenland: J. Portaels, G. Koller, Ed Hamman, A. Bouguerau en Ch. Landelle, om de vorderingen zijner pensionarisson der schilderafdeeling te beoordeelen.

Parijs. - De heer Victor Duruy, minister van onderwijs onder het keizerrijk, heeft thans het vijfde en laatste deel voltooid van zijne *Geschiedenis der Romeinen.* De schrijver heeft zich meer dan 20 jaren met dien letterarbeid bezig gehouden.

Berlijn. - Men spreekt met zeer veel lof over een geschilderd Christushoofd door Gabriel Max. Als men er dicht voor staat, ziet men de oogen gesloten; op eenigen afstand, ziet men ze open; deze gedaanteverwisseling zou de kunstschilder verkregen hebben, zoo het schijnt, door de wijze van verdeeling van licht en schaduw.

Lissabon. - De koning van Portugal bewerkt eene Portugesche vertaling van Shakepeare's *Hamlet.*

Gotemburg. - In deze Zweedsche stad bestond, 140 jaren geleden, eene handelmaatschappij, die, onder andere, veel Chineesch goed invoerde. Een rijk beladen schip der maatschappij verging destijds bij het inzeilen der baai van Gotemburg. 't Verleden jaar hebben hiertoe gemachtigde aannemers duikers in de

baai laten afdalen, die geheele kisten Chineesch porselein hebben bovengebracht. Veel daarvan was nog zoo gaaf en versch alsof het pas gemaakt ware. Andere stukken waren begroeid met koraal en zeesterren, zoo namelijk de tellooren die voor den koning van Zweden in China waren besteld en 's vorsten naamcijfer droegen. Deze tellooren zijn voor 1100 fr. verkocht.

Sterfgevallen.

ANTON ALEX. (graaf) VON AUERSPERG, onder den naam *Anastasius Grün* als een der begaafdste Duitsche dichters bekend, is te Gratz (Oostenrijk) op 12 September overleden. Hij werd te Laibach in 1806 geboren. Als staatsman speelde hij in zijn land eene belangrijke rol. Onder den vermelden aangenomen naam gaf hij in 1830 zijn eerste werk, *Blättern der Liebe*, uit. Tot zijne uitstekendste gewrochten behooren *Der letzte Ritter*, *Spaziergänge eines Wiener Poeten*, *Volkslieder aus Krain* enz. Hij laat een aantal onuitgegevene gedichten achter.

RUDOLF HENNEBERG, historieschilder, te Brunswijck in 1826 geboren, is aldaar overleden den 14^{n} September. Bestemd om advocaat te worden, was het slechts na zijne studiën in de rechten te hebben voltrokken, dat hij zich op de kunst ging toeleggen; na aan de Antwerpsche academie te hebben leeren schilderen, trok hij naar Parijs, waar hij een tiental jaren verbleef en namelijk T. Couture tot meester had; hij bracht vervolgens 3 jaren in Italië door. Daarna keerde hij terug naar zijn vaderland en verwierf er door zijne werken eene Europesche faam.

EMILE SINKEL, rustend luitenant ter zee, ridder van de Leopolds- en de Oostenrijksche Frans-Joseph-orde, bestuurder van het weekblad *Le droit*, is op 18 September, oud 53 jaren, te Elsene overleden. Hij gaf meerdere verhandelingen over het zeewezen en over kunstzaken en ook een werk getiteld: *Ma vie de marin* in het licht.

GEORG HEINR. PERTZ, in 1795 te Hannover geboren, is onlangs te Munchen overleden. Hij was opvolgelijk openbaar bibliothecaris te Hannover en te Berlijn. Zijn hoofdwerk is getiteld *Monumenta Germaniae historica.* Buitendien gaf hij, onder andere, nog uit: *Archiv. der Gesellsch. für ältere deutsche Geschichtskunde, Die Geschichtschreiber der deutschen Vorzeit* enz. Hij behoort tot de uitstekendste Duitsche geschiedschrijvers van dezen tijd.

J. DE WITTE VAN CITTERS (zoo wordt uit Rotterdam van 4 October gemeld), die als kundig rechtsgeleerde, als ijverig geschiedvorscher en als geleerde taalkenner, zich in de Nederlandsche letteren een zeer gunstigen naam heeft verworven, is op 60-jarigen leeftijd te Montreux overleden. De overledene heeft zijne belangrijke verzameling van geschilderde portretten van Zeeuwsche waardigheidsbekleeders aan de provincie Zeeland (Zeeuwsch genootschap), zijne geschiedkundige handschriften, vooral afkomstig van den gezant Van Citters, aan het Nederlandsch rijksarchief, en zijne boekerij aan de koninklijke Nederlandsche bibliotheek vermaakt.

JOSEPH GREGOIR, pianist en toonzetter, is op 30 October overleden te Elsene. In Antwerpen geboren op 18 Januari 1817, speelde hij reeds op achtjarigen ouderdom in het publiek een *Concerto* van Dussek. Na 1830 werd hij te Parijs leerling van Herz, en in 1835 leerling van Rummel. Van 1836 tot 1848 woonde Gregoir bij zijne ouders in de Koepoortstraat, in het huis thans n^{r} 17 te Antwerpen; in deze stad liet hij verscheidene zijner werken hooren, zooals een *Lauda Sion*, een muzikaal poëma, *Faust* genaamd, en een opera in drie bedrijven, getiteld: *Le gondolier de Venise.* In

1848 werd hij leeraar van piano te Brugge en sedert 1855 woonde hij te Sint-Joost-ten-Noode. Hij was ridder van de Christus-orde, van de Eikenkroon, van de Italiaansche kroon en van de Ernestinische orde van Saksen.

De schilder P.-J. Verhaghen, zijn leven en zijne werken, door Ed. van Even.
(Leuven, weduwe Karel Fonteyn, 1875.)

Al te vaak worden de verdiensten van kunstenaars eerst na hunnen dood volgens waarde geschat. Het tegenovergestelde had plaats met den kunstschilder Peeter Joseph Verhaghen. Te midden zijner loopbaan

klom hij hier te lande tot den hoogsten trap van onderscheiding en befaamdheid, doch bij het einde zijns levens daalde het licht zijner sterre, de gebeurtenis zijns doods ging schier onopgemerkt voorbij, en na zijn overlijden geraakte zijne gedachtenis bijna geheel in vergetelheid. Ten jare 1839 riep de heer Piot in eenige bladzijden van den *Messager des sciences historiques* de aandacht in op den Aarschotschen schilder. Paul Mantz schreef eene k o r t e levensschets van Verhaghen in de *Histoire des peintres de toutes les écoles*, welke te Parijs, bij de weduwe Jules Renouard, wordt uitgegeven. Eindelijk in 1856 deelde de heer Van Even in de *Eendracht* v a n Gent een levensbericht mede, door den zoon van den schilder, Joris Verhaghen, religieus der abdij van Park, opgesteld. Dank aan den geleerden archivist van Leuven, die geene moeite ongespaard laat om de geschiedenis der Brabantsche kunstenaars en monumenten op te helderen,[1] bezitten wij thans van Verhaghen eene

(1) Getuigen daarvan zijn *Louvain monumental, L'école de peinture de Louvain, Les artistes de l'hôtel de ville de Louvain*, enz., enz.

zoo volledige levensbeschrijving dat menige kunstenaars van grootere waarde hem die zouden kunnen benijden.

Peeter Joseph Verhaghen, zoon van Willem, rentmeester van Aarschot, en van Anna Magdalena Verstreken, den 19n Maart 1728 in genoemde stad geboren, werd door zijne ouders op de Latijnsche studiën toegelegd. Doch van zijne jongste jaren veropenbaarde zich in hem eene ingeborene neiging voor de schilderkunst. De ontmoeting welke hij op dertienjarigen ouderdom deed van den kunstschilder J. Bapt. Van den Kerckhoven, wanneer deze bezig was met het herstellen en opkuischen van de schilderijen der kerk van Aarschot, gaf eene beslissende wending aan de roeping van den jongeling. In 1741 vertrok hij naar Antwerpen om in het werkhuis van Balthasar Beschey (1708†1776) en aan de eerste kunstschool des lands zijne kunststudiën te bevorderen. Uiterst nederig waren de eerste stappen van Verhaghen in het openbaar leven. Tijdens zijn verblijf te Antwerpen teekende hij patronen voor kanten, om daarmede in zijne stoffelijke behoeften te voorzien, en wanneer hij te Leuven, waar hij ten jare 1753 in den echt trad met Johanna Hensmans, zijn woning had gevestigd, waren zijne eerste werkzaamheden meer op het terrein van de sieraden,- dan op dat van de kunstschildering. Het vervaardigen van wapenschilden voor de gegraduëerden der hoogeschool en dergelijke versieringswerken beloofden, wel is waar, een deftig bestaanmiddel, maar voldeden niet aan z i j n e kunstenaarsziel. Gelukkiglijk mocht Verhaghen machtige beschermers op zijne baan aantreffen, die zijne talenten wisten te schatten en hem in de gunst van het keizerlijk hof deden kom e n . Maria-Theresia verschafte hem de middelen tot eene kunstreis door Frankrijk, Italië en Duitschland, terwijl zij in het onderhoud van zijn huisgezin liet voorzien. Na eene afwezigheid van ruim twee jaren (Mei 1771 - Oct. 1773) keerde Verhaghen, overladen met eerbewijzingen, in zijn geboorteland weder, en ontving den eeretitel van schilder harer keizerlijke Majesteit Maria-Theresia. Zijne wederkomst werd met geestdrift, niet alleen te Leuven, maar ook in zijne geboorteplaats en te Antwerpen gevierd. Zijn vruchtbaar penseel bracht nog ontelbare tafereelen voort. Doch de Fransche omwenteling borst los, en kwam zijne schitterende loopbaan stuiten. Na het zijne te hebben bijgebracht tot de oprichting eener kunstschool te Leuven, overleed Verhaghen in zijne woning, bij de vaart, den 3n April 1811, in den ouderdom van 83 jaren.

Het werkje van den heer Van Even is niet alleen nuttig voor de kunstgeschiedenis, maar schijnt ons allergeschiktst om on-

der het volk verspreid te worden. Dergelijke levensbeschrijvingen zijn zeker nuttiger voor de volksbeschaving dan die zoutelooze ingebeelde verhalen en novellen, die dikwijls maar weinig om het lijf hebben, waarmede men onze volksbibliotheken aanvult. Het spijt ons derhalve op de keerzijde van het eerste blad te lezen dat het boek slechts op 100 exemplaren werd getrokken. Verhaghen, met edele gevoelens bezield, steeds gehecht aan godsdienst en vaderland, getrouw aan zijne huiselijke plichten, eenvoudig en oprecht van inborst, standvastig in de eens aangeknoopte vriendschapsbetrekkingen, dankbaar ook voor zijne leermeesters, weldoeners en beschermers, komt ons voor als een toonbeeld van die brave burgers van den ouden, Vlaamschen stempel, die, door taaien arbeid en noeste vlijt, hunne natuurlijke begaafdheden al de vruchten deden dragen, waarvoor zij vatbaar waren. De lijst, schoon onvolledig, van Verhaghen's schilderstukken, door den heer Van Even opgemaakt, levert het bewijs van zijne onverpoosde werkzaamheid. De bijzonderheden van de reis des kunstenaars aan zijne brieven ontleend, geven aan het verhaal eene aantrekkelijkheid die den lezer boeit, en de eentonigheid van een schildersleven door eene aangename afwisseling wegneemt.

Heeft de kritiek niets af te wijzen op het werk van den heer Van Even? Ja toch. In de eerste bladzijden schijnt hij ons al te veel wierook te branden voor den gevierden kunstenaar. Verhaghen's voortbrengselen hebben ongetwijfeld onbetwistbare verdiensten, maar hem ophemelen in bewoordingen die in eene levensbeschrijving van de grootste vorsten onzer kunstschool niet van onpas zouden wezen, dat gaat de schreef eener gematigde beoordeeling te buiten (Z. Voorwoord). Later echter is de schrijver gematigder, en dan ook meer waar in het onderzoek van de behandeling en de werken van den kunstenaar. De stipte waarheid is in deze woorden vervat: ‘Verhaghen, met zijne talrijke voortbrengselen, zijne vindingrijke samenstellingen, zijne krachtige penseelbehandeling en zijn eigenaardig koloriet, is waardig de aandacht te vestigen van al wie in de geschiedenis der kunst in ons land belang stelt. Vast is hij een schilder uit een tijdvak van verval in de kunst. Daarvan getuigen vele zijner werken. Toen hij leiding behoefde vond hij niemand om hem den goeden weg aan te duiden. Het ontbreekt zijnen personages aan onderscheiding, aan adel, aan verheffing. Maar men ziet in zijne gewrochten dat hij de goede overleveringen der oude school had teruggevonden. Hij ging van een goed beginsel uit, en werd een behendig werkman in de kunst. Hij wist het penseel met kracht en zekerheid te behandelen. Zijne ruime doeken zijn vol gloed en leven; zij getuigen van gemakkelijke vinding en hooge verbeeldingskracht (bl. 6).’ - Verder ontmoeten wij eenige onnauwkeurigheden van minder aanbelang. Zoo is er bij voorbeeld op blz. 128 spraak van eene schilderij vertoonende: de *zeven* zaligheden. Zonder twijfel moet men lezen: acht zaligheden. Doch laten wij niet stil blijven bij dergelijke kleinigheden. Op blz. 77 moet er ook eene lichte dwaling in de datums zijn. Danoot schrijft den 23^{n} November aan vrouw Verhaghen dat hij eenen brief heeft ontvangen ‘gedateerd uit Roomen, den 28^{en} November.’ Zou hier geene drukfeil zijn?

Wij verhopen dat de heer Van Even eene nieuwe uitgaaf van zijne levensbeschrijving zal bewerken, en alzoo aan eenen ruimeren kring van lezers de gelegenheid verschaffen om met het edel toonbeeld van den oprecht Vlaamschen schilder kennis te maken. Werd deze hoop verwezenlijkt, dan zouden wij ook verlangen het boek in eenige hoofdstukken verdeeld te zien. Gepaste verdeelingen,

door de verschillige tijdvakken van het leven des schilders natuurlijk aangewezen, zouden den lezer hier en daar een rustpunt geven, en de verscheidene stoffen en gebeurtenissen beter afteekenen.

F.W.

Hubertus Sporckmans.

Onder dagteekening van 27 December schreef de heer Leop. Everaert ons het volgende uit Halle:

> ‘Terwijl ik navorschingen deed voor het opstellen van de geschiedenis der abdij van Cantimpret, te Bellingen-bij-Halle, viel mij, in een rekeningboek des kloosters, de volgende aanteekening onder het oog:
> La maison et abbaye de Cantimpret à Bellinghen doibt une aultre rente à Pierre Anne de cinquante florins créée par monsieur André Le Febvre, abbé de Cantimpret, pour payer les grand pintures de nostre église à monsieur Sporcmans d'Anvers en l'an 1673.’
> ‘Welke waren nu deze schilderijen en welk is later hun lot geweest? Ziedaar vragen welke ik mij meermalen gedaan had, toen ik in 's rijks archieven te Brussel het proces-verbaal vond van de huiszoeking, den 24^{n} Januari 1793, door de commissarissen van de uitvoerende macht der Republiek in het klooster gedaan. Daarin leest men:
> Dans l'eglise:
> .....
> “Trois tableaux: *L'adoration* (?) *de la Vierge*, *Nativité*, *L'adoration des mages*.”
> Thans hangen nog twee dezer gewrochten in het fraaie kerkje van Bellingen; het zijn: 1° *De aanroeping der H. Maagd*, 2° De *aanbidding der herders*. Het eerste dat voor altaarschilderij dient, verbeeldt de Moeder Maagd met het kind Jezus op de knieën. Vóór haar knielt een gemijterde abt, waarschijnlijk Andreas Lefebvre(1), en een ridder in ijzeren harnas die in de eene hand een bloot zwaard en in de andere een kerkje houdt.
> Indien gij iets over den Antwerpschen schilder Sporcmans weet, gij zoudt mij eenen dienst bewijzen het mij mede te deelen.
> LEOP. EVERAERT.’

Dank aan den heer Theodoor Van Lerius, onzen geleerden vriend, kunnen wij hier vermelden dat Hubertus Sporckmans den 14^{n} October 1619 in de Sint-Jacobskerk te Antwerpen werd gedoopt; hij was zoon van Marcellus Sporckmans, licentiaat in beide de rechten, en Cornelia Jacobeus. Hij behoort tot de

(1) Andreas Lefebvre, van Valencyn. De koning van Spanje schonk hem de waardigheid van abt den 9^{n} Juni 1670; de kloosterlingen werden gedwongen hem te kiezen den 27^{n} derzelfde maand en zijne benoeming werd eerst goedgekeurd den 11^{n} Februari 1677. Wanneer het Atrechtsche en het Kamerijksche in de handen van den koning van Frankrijk gevallen waren, zond Andreas een smeekschrift aan dezen vorst om de aangeslagene goederen der abdij te Kamerijk terug te bekomen en terzelfde tijd drukte hij het voornemen uit zich met zijne kloosterlingen te Kamerijk te vestigen. In 1677 bekwam hij het gevraagde. Hij stierf den 23^{n} November 1679 en werd te Premia, abdij van zusters van den H. Augustinus bij Kamerijk, begraven.

schaar van Rubens' uitstekende leerlingen. In de *Liggeren der Sint-Lacas-Gilde* te Antwerpen, uitgegeven door de heeren Th. Van Lerius en Ph. Rombouts, komt H. Sporckmans voor in de jaren 1640-1641; in 1659-1660 was hij gilde-deken

Hij werd in October 1647 gekozen als consultor van de Sodaliteit der bejaarde jonkmans te Antwerpen. Van 1658 tot 1661 was hij kapelmeester in Venerabel-Kapel in Sint-Jacobskerk. Hij trouwde aldaar den 3^{n} Juli 1654 met Maria Catharina Boust, welke overleed in 1686 en in gemelde kerk op 12 November begraven werd.

H. Sporckmans overleed in de Sinte-Annastraat te Antwerpen, in 1690; zijn lijkdienst en zijne begrafenis hadden plaats in de Sint-Jacobskerk den 14^{n} Augustus.

Op het stadhuis te Antwerpen (oude archiefzaal) prijkt van hem eene kapitale schilderij, 2^{m}82 hoog en 7^{m}52 breed, aangekocht in 1859, dank aan wijlen den burgemeester J.Fr. Loos, want het stuk beviel niet aan het bestuur van het Antwerpsch museum. (Zie voor de beschrijving van het tafereel *de Vlaamsche School* van 1859, blz. 160.) Het is afkomstig van het schippers- en vischverkoopers-ambacht. De stad kocht hetzelve voor 700 fr. van den heer H. Stuyck, wiens vader het van gemelde gilde in betaling had aangenomen.

In 1875, liet het gemeentebestuur het tafereel op nieuw verdoeken (zie blz. 187) door den heer C. Van der Haeghen en herstellen door den kunstschilder Félix Sacré. Het merkwaardig fraaie stuk verdient eene plaats in het museum, zooals wij reeds vroeger zegden. Op den zolder van het Antwerpsch museum schijnt een groot stuk, door Sporckmans geschilderd, in slechten staat van onderhoud te berusten, eene *Les van ontleedkunde* voorstellende.

D.V.S.

Engelsche bloemententoonstellingen.

In verscheidene steden van Engeland en namelijk te Londen hebben jaarlijks tentoonstellingen plaats van bloemen, gekweekt door zeer geringe menschen of kinderen van de kostelooze lagere scholen. Zoo werd in den loop van het jaar weer door eenige honderde schoolkinderen eene bloemententoonstelling gehouden in den uitgestrekten hof van Grosvenor House, toebehoorende aan den hertog van Westminster. Voor de best gekweekte planten werden geldprijzen uitgereikt. Vele aanzienlijke mannen en vrouwen van Engelands hoofdstad woonden het feestje bij, waarop redevoeringen werden uitgesproken door lord Shaftesbury en den heer Gladstone. Zij wezen op den verzachtenden en beschavenden invloed van 't aankweeken van bloemen en deden uitschijnen, hoe daardoor, aan menig arm huisgezin, godsdienstigheid, tevredenheid en ook iets van de genoegens van het buitenleven was teruggegeven; in vroeger tijd (zoo sprak Gladstone) was de vrije natuur binnen 't bereik van nagenoeg ieder een; thans worden jaar op jaar duizenden in de groote steden verder en verder verwijderd van aanraking met de natuur; te Londen had men nog zoozeer geen klagen, want Londen is rijk aan fraaie parken en opene plekken; maar hoe treurig was het gesteld in sommige fabriekstеden, waar men uren ver moet gaan om eenig spoor van plantengroei te vinden. Daar en in de achterbuurten van Londen kan 't aankweeken van vensterbloemen een ware zegen worden voor de arme menschen en hun gevoel voor het schoone opwekken. Laat

ons daarom reeds aan de kinderen leeren, hoe zij eenen reigel of eene goot herscheppen kunnen in een bloemenhofken.

XVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres. (Zie blz. 162.)

Bij het naslaan van onze afleveringen voor het opmaken van den bladwijzer over het verloopen jaar, hebben wij met groote verbazing bevonden, dat het slot van ons beknopt overzicht der werkzaamheden van het XVe Nederlandsch taal- en letterkundig congres te zijnen tijd niet in onze kolommen was verschenen. Uit onze navorschingen is gebleken, dat het artikel, na gezet en in proef gegeven te zijn geweest, bij vergissing achtergelaten werd. Dit verzuim, welk ons ten zeerste spijt, herstellen wij zooveel mogelijk door de korte opgaaf van de volgende beslissingen, in algemeene vergadering van 30 Augustus genomen:

1° Den minister van binnenlandsche zaken te verzoeken de inrichting te begunstigen van museums van oudheden in steden van tweeden en derden rang en het onderwijs der teekenkunde verplichtend te maken; 2° de gemeenteraden te verzoeken de oude monumenten in den oorspronkelijken bouwtrant te herstellen en rekenschap te houden van den ouden stijl in de nieuwe openbare gebouwen; 3° benoeming eener commissie voor de Nederlandsche vertaling der kunstwoorden van de bouwkunde; 4° den minister van binnenlandsche zaken te verzoeken, de onderwijzers aan te sporen zuiver Nederlandsch te spreken; 5° de medewerking van het Nederlandsch tooneelverbond te vragen om te geraken tot de oprichting in België eener Nederlandsche tooneelschool; 6° de geestelijke overheden te verzoeken, predikanten en onderwijzende priesters aan te wekken tot het spreken van zuiver Nederlandsch.

Tot het volgende congres werden voorbehouden het voorstel Ten Brink (oprichting eener maatschappij van Nederlandsche letterkundigen), het voorstel ter oprichting eener maatschappij van tooneelschrijvers en tooneelisten en het voorstel Cornette (stichten eener staathuishoudkundige afdeeling).

Uit een verslag van den heer M. van Lee bleek, dat de Nederlandsche regeering een hulpgeld voor de oprichting van een gedenkteeken van Kiliaan (te Duffel) had geweigerd[1].

Met eene redevoering van den heer Van Vloten over Brussel in 1576 en 1876 en het betuigen van dank aan den koning der Belgen, aan het Brusselsch gemeentebestuur en den Nederlandschen gezant, liep het congres af, behoudens dat de leden des avonds ten 9 ure in den dierentuin nog eens genoegelijk samenkwamen rond eenen feestdisch.

Kroniek.

Antwerpen. - *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Op 24, 25, 26 en 27 December waren een vrij groot getal kunstwerken tentoongesteld, te weten: TH. DE GROOF, ontwerp van eenen eereboog ter gelegenheid van Rubens' 300sten geboorteverjaardag; HIRTH (van Gotha), *Hopoogst* en *Allerzielendag*, tamelijk goed geteekend, maar middelmatig als kleur; H. REDIG, goed getypeerde *Huwelijks-aanvraag;* J. HEYERMANS, twee gevoelvolle huiselijke tafereelen; F. VINCK, *Wandeling buiten de muren* en de *Vermaken van de zeekust;*

(1) Reeds sedert lang prijkt een borstbeeld van dezen geleerde op het stadhuis te Duffel.

E. CARPENTIER, eene *Koewachtster*, het landschap en de dieren waren uitmuntend getoetst; E. BOKS, *Ongewenscht bezoek*, rijk van kleur, uitmuntend getypeerd en met de meeste zorg afgewerkt; J. PORTIELJE, twee bevallige maar als kleur conventioneele vrouwenhoofden; J. VAN LUPPEN, twee fraaie landschappen; F. FRAUSTAD, *Borstbeeld van Cicero;* C. CAP, *De gelukkige vader* en *De verloofde*, eenigszins gewijzigde verkleining van het stuk aangekocht door den heer René della Faille op de Antwerpsche tentoonstelling van 1873; E.J. LEEMANS, een prachtig maangezicht. *Vertrekkende vischschuiten;* E. SIBERDT, portretten; L. BULLERKOTTEN en H. DE COCK, L. DERICKX, H. PIERON, L. PULINCKX en J. JANSSENS, J. MEYERS, P.J.C. GABRIEL (Brussel), landschappen; L. MAILLARD, *Kattenontbijt*, verdienstelijk voor een beginneling; R. MONTGOMERY, *Zeegezicht;* van J. STOBBAERTS, E. MOERENHOUT en P. NEUCKENS zagen wij betere stukken dan zij ditmaal leverden; J. MOERMAN, *Hond in het riet* en *Meesjes*, gaven blijk van vooruitgang; JOS. NAUWENS' stilleven is een meesterlijk gewrocht, maar de vergulde lijst der schilderij hinderde aan de puik gepenseelde koperen schotel; Ad. DE BRAEKELEER en A. SERRURE betoonden zich minder verdienstelijk dan op vorige tentoonstellingen; verder schilderstukken van F. DE BEUI, (Berchem-Ste-Agatha), A. DE BERGH, F. VAN KUYCK. F. HENS, W.J. OPPENOORTH, E. CLAUS, J. RUYTEN, L. MOIGNARD, TH. VERSTRAETEN, J. WAGNER en J. RYSSENS; F. VAN HAVERMAET stelde drie goede borstbeelden in gebakken aarde en M. VERMEIREN een fraai in omtrek op koper gegraveerd portret van een Engelschen predikant ten toon. - De heer De Beer, van Amsterdam, hield op 26 December eene verhandeling over Goethe's *Faust.*

- Wijlen de heer Jos. De Bom heeft aan het museum van oude meesters drie schilderijen vermaakt, een *Landschap* van Conrad Decker, een leerling van Hobbema, de schets van Wiertz' *Patrocles* en een aan Rubens toegeschreven *Doop van Christus in de Jordaan*, een stuk van 6^{m}83 breed en 4^{m}20 hoog. Aan de echtheid van het stuk is niet te twijfélen, maar het is slecht verdoekt en grootendeels overschilderd. Er wordt beweerd dat het in 1605 door Rubens geschilderd is voor den hertog van Mantua en tot in 1797 de Drievuldigheidskerk in genoemde stad versierd heeft. In 1797 zou het stuk, door verwaarloosd onderhoud, als onherstelbaar beschouwd en aan Milaansche kunstkoopers afgestaan zijn, die het verkochten aan den heer Schamp van Averschoot, te Gent, wiens verzameling na zijn overlijden verkocht werd op 14 September 1840. Er bevonden zich in dezelve niet minder dan 56 stukken die aan Rubens werden toegeschreven, waarvan alleen 30 op stellige wijze voor echt erkend werden. De erfgenamen van den heer Schamp verkochten den *Doop van Christus* uit der hand aan den heer Georges, alstoen keurmeester voor de Fransche museums; deze liet het stuk verdoeken door P. Kivert, te Parijs, en stond het vervolgens af aan den baron de Laage, volgens de *Fédération artistique.* Anderen beweren dat het stuk door de erfgenamen Schamp verkocht werd aan den heer Tencé, destijds koopman in schilderijen te Rijssel, wiens zoon Achilles na het overlijden zijns vaders zich te Parijs ging vestigen. Zeker schijnt het ook, dat er in 1869 werd onderhandeld om het te verkoopen aan het rijksmuseum te Brussel, maar de onderhandelingen leidden tot geenen uitslag. Sedert dan werden de heeren Jos. De Bom en de griffier Ed. Ter Bruggen (zie blz. 66), te Antwerpen, eigenaren van de schilderij die vervolgens aan den heer De Bom alleen in eigendom overging.

- De aankoop voor stads museum van Paul de Vigne's beeld *Domenica* is gesloten voor 8000 fr. (Zie blz. 174.)

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 14 December zijn de heeren H. Conscience, J. Nolet de Brauwere van Steeland, D. Sleeckx, F. de Cort en E. Stroobant benoemd als leden der jury voor de toewijzing van den prijs van tooneelletterkunde.

- *Koninklijke aeademie van België.* Bij koninklijk besluit van 28 December, is de heer L. Alvin tot voorzitter gedurende 1877 benoemd.

Gent. - Verschenen het *Jaarboek van het Willemsfonds voor* 1877, een lijvig boekdeel van ruim 330 blz., met bijdragen van juff. D.E. Cool, de heeren G. Antheunis, C. Honigh, E. Hiel, Th. Coopman, J. Van Lennep, Eug. Van Oye, F. de Cort, J. Van Droogenbroeck, M.A. Brandts-Buys, C.J. Hansen, Sleeckx, K. Bogaerd, V. Van de Weghe, T. Sevens, J. Stinissen, J. Wap, G.D. Minnaert, L. De Rycker, A.M.N. Prayon-Van Zuylen-Nyevelt, J. Van Vloten, E. Verschaffelt, J. Sabbe enz., en een aantal verslagen over de werkzaamheden van het *Willemsfonds.*

Buitenland.

's-Gravenhage. - Mej. Sarah Bernhardt, de beroemde tooneelspeelster der Parijsche Comédie Française, heeft van Z.M. Willem III de groote medaille voor kunsten ontvangen, die de vorst jaarlijks toekent aan den kunstenaar of de kunstenares die hem toeschijnt deze onderscheiding te verdienen.

Gouda - De heer Goldschmidt, die onlangs den beker van de Witt voor gl. 50,000 kocht, heeft ook getracht den beker van Jacoba van Beieren, die op het museum van oudheden te Gouda geplaatst is en aan deze gemeente toebehoort, te koopen. Hij heeft een bod van gl. 40,000 gedaan.

Bologne. - Een gewezen sergeant, Frederik Russo, heeft uit de bibliotheek, waaraan hij als copist verbonden was, in een 4-jarig tijdverloop onbemerkt ontvreemd ongeveer 2500 boekdeelen. 66 atlassen, verscheidene landkaarten en ettelijke meubelstukken.

Sterfgevallen.

IDA VON DURINGSFELD, barones von Reinsberg, geboren in 1815, te Militsch (Silezië), is rond het einde van October te Canstadt overleden. Zij maakte zich voor Vlaamsch-België beroemd en verdienstelijk door de uitgaaf van haar werk *Von de Schelde bis zur Maas*, waarin beknopte levensschetsen voorkomen van de meeste Vlaamsche schrijvers; de overledene bezocht met haren gemaal in 1856 ons land; het letterlievend echtpaar verbleef meer dan een jaar te Mechelen, van waar uit verschillende uitstapjes werden ondernomen, zoo naar Brussel, Gent, Antwerpen als andere steden Zie over vrijheer von Reinsberg en zijne echtgenoote mev. von Duringsfeld de *Vlaamsche School* van 1856, blz. 39, van 1857, blz. 40, 48, 151, 167 en 181, van 1858, blz. 86, van 1860, blz. 136, 155, van 1862, blz. 233 en 234.

DAVID KONING, in 1820 te Rotterdam geboren, is den 6^{n} November overleden te Amsterdam, waar hij als muziekonderwijzer was gevestigd. Hij behoorde tot Hollands verdienstelijke toonkunstenaars; zijne opleiding, vooral in het piano-spel, genoot hij te Frankfort, waarheen hij zich in 1834 begaf, van den befaamden Aloys Schmitt. David Koning vervaardigde ettelijke openingsstukken, fantazijen en studiën

voor piano, koren, liederen enz.; buitendien schreef hij eenige leerboeken voor muziek.

PAUL VON TIESENHOUZEN, de verdienstelijke zeeschilder, is in de eerste helft van December te Munchen overleden.

G. BEAVINGTON, de befaamde Engelsche kunstcriticus, overleed in het begin van December.

MICHEL FANOLI, plaatsnijder, is te Milaan overleden. Hij is arm gestorven, maar liet zijne teekeningen en schetsen achter aan de academie van Venetië.

Bladwijzer.

Aanteekeningen (Bijzondere). Alberdingk Thym, J.A. 187. - Alvin L., 192. - Bach. J.S., 23. - Bartholdi, 164. - Batta, 106. - Bellini V., 138, 164. - Berlioz, H. 113. - Bienaimé, 15. - Biot, 98. - Byron, 114. - Bogaerts A., 48. - Bource H., 187. - Bouguerau, 188. - Breton J., 67. - Buonarotti (Michel Angiolo) 6, 18, 23, 94. - Bijns A., 162. - Carabain J., 187. - Cameron, 16. - Carbon, 23. - Carpeaux, 138. - Carette-Dobbels D., 137. - Cavaillé-Col A., 122, 137. - Clays P., 22. - Colombus Crist., 24. - Cook, 24. - Cromwell, 24. - Deak F., 23, 83. - De Bom J., 192. - De Boeck en Van Wint, 48. - De Braekeleer F., 7 - Delin J., 88. - De Bleye. 8. - De Haas J., 22. - Dekkers J.F., 147 - De Keyser N., 172, 186. - De Knyff A., 66 - Delcroix D., 50. - Delperee E., 137. - De Mol F., 180 - De Plyn E., 153. - De Schampheleer E., 22. - De Vriendt L., 88. - Dobbelaere H., 15, 16. - Dondorf, 23. - Donizetti G., 147. - Dujardin E., 172, 179. - Faure, 23. - Federow J., 114. - Felu C., 186. - Gachard, 89, 106. - Gallait L., 113. - Geefs K., 163. - Geefs W., 179. - Gevaert, 8. - Godecharles, 22. 49. - Goyers gebr., 15. - Hals F., 4, 12, 19, 74. - Hamman Ed., 188. - Hartog, 106. - Hennebicq A., 73, 113. - Hilgers J., 137. - Heemskerk jhr, 188. - Hobbema M., 37, 56, 57, 66. - Houzeau, 39. - Janin J., 164. - Jordaens J., 7. - Juste T., 82. - Kramm C., 56. - Koen J. Pz., 153. - Koller G., 147, 188. - Lafayette, 164. - Lagye V., 186. - Landelle K., 188. - Langerock, 113. - Laurent, 82, 97. - Lauwers F., 8. - Lebrun L., 39. - Lincoln, 74. - Lies J., 14, 106. - Linnig W., 22. - Livingstone D., 40, 89, 138. - Loveling R., 8. - Loos J.F., 137. - Maelise, 24. - Maris J., 134. - Maris M., 43. - Max G., 8, 188. - Michiels A., 49, 98. - Mingaye A., 15. - Miry K., 8. - Mols R., 98. - Mussely C., 16. - Noble, 24. - Ooms K., 15, 31, 186. - Pannemaker, 98. - Palmerston, 24. - Pauwels F., 88. - Picquery J., 137, 180. - Van Piloty K., 23. - Pecher J., 22. - Pleysier A., 187. - Poe E., 24. - Portaels J., 188. - Regnault, 24. - Reiger E., 106. - Rothschild B., 49. - Renodeyn J., 73. - Rosseels E., 112. - Rooses M., 112. - Rochussen Ch., 188. - Roelofs W., 22. - Rubens P.P., 112. - Samartin J., 24. - Schapen F., 23. - Schiller, 23. - Schoonheijt L.J., 48, 58. - Schumann, 23. - Spinoza, 23. - Spring, 120. - Sanzio R., 114. - Slager P.M., 188. - Spitzer F., 129, - Stalins en Janssens, 15, 73. - Steinkeil, 23. - Steinle, 23. - Stevens A., 22, 186. - Sterck V., 8. - Stracké J.Th., 164. - Sporckmans H., 191. - Thorbecke, 98. - Titiaan, 114. - Teniers D., 46, 107. - Ten Kate H., 188. - Thorwalsen, 8. - Van Arendonck J., 172. - Van Bemmel E., 113. - Van Beers J., 22. - Van Coornhuuse J., 66. - Van den Branden F.J., 31, 56. - Van Loo F., 67. - Van den Bussche E., 113 - Van der Linden J., 22. - Van Hove B.J., 180. - Van der Kellen Jr. D., 74. - Van der Ouderaa P., 15, 31, 49, 83, 113. - Van de Weyer S., 163. - Van Ravenstein J., 8. - Van Straelen 114. - Van de Werve (baron van Schilde), 15. - Van Varenberg, 137. - Verhaert J., 22. - Vieuxtemps, 22, 106. - Vinçotte, 49. - Vogel J.F., 23. - Volxem C., 15. - Verlat K., 147, 162, 179. - Vosmaer C., 4, 12. - Villemain A.F., 66. - Vijlder G., 16. - Unger, W., 4, 12. - Wauters E., 98. - Watteau, 138. - Wagner, 49. - Wagner J., 113. - Winkelmann, 23.

Aard-en landbeschrijving en volksgebruiken. De bergen Sinaï en Horeb, 95. - Indische processie, 145. - Parijs, bebouwde grond, 138. - Reis rond de wereld,

98. - Siberië, 49. - Teheran, paleis van den schach van Perzië, 32. - Zoutland, 101.
Aardrijkskundige genootschappen en ontdekkingsreizen. Afrika, 16, 24, 163. - Amerika, 16. - Antwerpen, 181. - Londen, van luitenant Cameron, 16. - Parijs, geschenk van F. Spitzer, 129. - Rotterdam, 66.
Academie van beeldende kunsten te Antwerpen (Koninklijke). 7, 66, 79, 112, 119, 197, 186.
Academie van België te Brussel (Koninklijke), 15, 22, 113, 120, 163, 179, 180.
Academie van wetenschappen te Amsterdam (Koninklijke), 120.
Academie (Fransche). Wat die kost, 23. - Benoemingen, 98.
Academie te St-Nicolaas (Nieuwe), 15.
Academie 's-Gravenhage, 73.
Afrika (Beschaving van), 163.
Amsterdam. 600e verjaardag zijner opkomst, 8.
Anderlecht. Nieuw stadhuis enz., 49.
Antwerpsch gemeentebestuur. Aankoopen, 22, 31, 39, 137, 147, 162, 172. - Benoemingen, 112. - Onderwijs, 119. - Herstelling van tafereelen, 88, 112, 119, 137.
Apostelinnen te Antwerpen. Nieuw glasraam, 15.
Aquafortisten. Stichting der maatschappij, 78, 137, 185.
Archieven. Antwerpen: geschenk van L. Netesonne, 39. - Bergen, 138. - Brussel, brandgevaar, 120. - Charleroi, 23. - Gent, 56. - Kortrijk 39. - Schoonhoven, 164.
Artisans réunis. 106, 163.
Berchem (kerk). Nieuw glasraam. 179.
Bibliotheek te Antwerpen (Volks). Maatschappij de Toekomst, 186.
Bibliotheek 's-Gravenhage (koninklijke). Oorsponkelijke teekening van het huis van Brederode, 40.
Boekbeoordeelingen en aanbevelingen. Bruxelles-Guide, 156. - De liggeren der St-Lucasgilde, 145. - Frans Hals' galerij, door W. Unger en C. Vosmaer, 4, 12, 19. - Geschiedenis der stad Halle, door L. Everaert en J. Bouchery, 28, 36, 49. - Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek, door dezelfden, 57. - Philippine van Vlaanderen, door D. Delcroix, 71. - Sterkwaterplaten, 78. - P.J. Verhaghen, zijn leven en zijne werken door E. Van Even, 189.
Bouwkunde (Maatschappij tot bevordering der). Zwolle, 82.
Brussel (stadhuis) Tafereelen door J.B. Van Moer, 147.
Congres (Russisch), 114.
Chrysalide kring (De) 187.
Davidsfonds. 8, 73, 163. - Dixmude, 120.
Dichtstukken. Jacoba van Beieren, door Em. Hiel, 1. - Vlaanderens roem, door V.A. dela Montagne, 11. - Hij is dood! door A. Stoops, 40. - Eerste reis, door Edm. Van Herendael, 48. - Het kind en de adder, door P. Vierhout, 53. - Gelegenheidslied ter eere van den burgemeester van Rosendaal, 59. - Troost der ouderlingen, door Edm. Van Herendael, 61 - De kat en de wolf, door L.F. David, 78. - Weelde en armoede, door V.A. dela Montagne, 84. - Schijn bedriegt, door P. Vierhout, 93. - Het kind en de beek, door L.F. David, 112. - De krekel en de mier, door dr. De Bie, 116. - De rat der stad en de rat der velden, door denzelfde, 119. - Een berg die baart, door denzelfde, 145. - De By en de spin, door P. Vierhout, 159. - De zwaluwen, door A. Stoops, 177.

Diefstallen. Schilderijen enz.: Londen, 89. - Bologne, 192. - Luik, 89. - Munchen (penningen), 164. - Rijssel, 57.

Dieren en planten. Dadels, 37. - Mabel, hond van dr. Livingstone, 40, - Giraffe, 94. - Slangen (spijzen van), 98. - De specht, 111 - Schitterende soeroekoes, 152.
Etsingen toegeschreven aan David Teniers, door Ed. Van Even, 46.
Gedenkteeken ter eere van Z.M. Leopold I, te Brussel, 97. - Bergen, 137.
Gedenkteeken van Loos J.F., Inhuldiging, 137.
Geschiedenis. Groote kerk van Halle, door L. Everaert en J. Bouchery, 28. - Doopvont, door dezelfden, 29. - De oude kleedij van het Antwerpsch magistraat, door P. Génard, 30. - Stedewapen van Halle; door L. Everaert en J. Boucherij, 36, 49. - Spaansche Furie 39, 172. - Oude zegels en wapenschilden van het graafschap en de stad Aalst, door De Potter en Broeckaert, 54. - Handschoenen, door S.C.A. Willems, 72. - De boter, door denzelfde, 86. - Pomade en zeep, 127 - Het kasteel van Lembeek, door L. Everaert en J. Bouchery, 57, 127. - Stadhuis van Halle, door dezelfden, 169.
Gevelbeelden van de Halle, te IJper, 52.
Gezondheidsleer (Congres voor), 106, 163.
Glasschilderingen. H. Dobbelaere, 15, 16. - Capronnier, 16. - Pluys, 179. - Stalins en Janssens, 15, 73, 137.
Grafteeken van L. Minard (Gent), 56.
's-Gravenhage. Gezicht op eene achterbuurt, 134. - Mauritshuis enz., 187.
Grisarskring, 162.
Heete en droge zomers, door E.H. Van den Eynden, 139.
Herstellingswerken. Anderlecht: kerk, 49. - Bergen: stadhuis, 73. - Brussel: stadhuis, 49, Broodhuis, 49. - Mechelen: Huis van Busleyden, 15. - Reims: kerk, 8. - Veurne: stadhuis, 73. - Zierikzee: kerktoren, 187.
Hoogescholen. Luik, 16. - (Holland). Verval: Groningen, 32, 120. - Leiden, 120. - Utrecht, 120.
Justitiepaleis te Brussel, 66.
Kunstgenootschap te Gent, 8
Kunstnijverheid. Altaar in de Rochuskerk te Rousselaere, door Carbon, 23. - Doopvont voor Tilburg door A. Bertou, 22. - Franciscus van Assisi, naar Alonzo Cano, 25. - 137.
Laeken. Reusachtige broeikas in het paleis enz. 49.
Levensschetsen en sterfgevallen. d'Agoult (D. Stern), 49. - Ambros A.W., 121. - Bakker J.A., 121. - Bakunin M., 120. - Bardin A., 121. - Beavington G., 192. - Bohl C., 138. - Bosio A.S., 121. - Buma L.A., 120. - Cano A., 25. - David F., 147. - De Baets P., 14. - De Buck V., 106. - De Carné L., 24. - De Coussemaker K.E.H., 27. - De Ridder K.B., 89. - De Vos I., 74. - De Witte J., 188. - Ducpetiaux E., 115. - Ehrenberg C.G., 121. - Erkens K.R., 138. - Esquiros, 90. - Fanoli, M., 192. - Ferrari J., 120. - Firmin-Didot A., 40. - Forster J., 32, 49. - Freiligrath F., 58. - Fromentin E., 147. - Gastineau H. 40. - Gossé P.J. 7. - Grappe O.F. 32. - Groen van Prinsterer, 82, 106. - Gregoir Jos., 188. - Hagenaar R., 138. - Harvey G., 40. - Heije J.P., 104. - Henneberg R., 188. - Kingsley H., 90. - Kindermans J.B., 164. - Koning D., 192. - Latte B., 90. - Laurentie (overleden op 9 Februari 1876), 32. - Le Maitre F., 24. - Lepas A., 147. - Le Sueur, 90. - Lundgren, 24. - Mathieu A.K.G.J., 121, - Martineau H., 121. - Mayer F., 24. - Mellin G.H., 164. - Metdepenningen G., 66. - Nieritz G., 40. - Noble M., 114. - Olivier J.D., 32. - Palacky F., 90. - Patin, 40. - Pauwels J., 58. - Peeters J.F.C.,

114. - Pertz, G.H., 188. - Sand G., 114. - Séguier P.A., 32. - Silvestre T., 121. - Sinkel E., 188. - Swerts W. 147. - Steifensand X., 32. - Sunaert A., 74. - Ter Bruggen, E.G.A., 66. - Titow A., 32. - Van Boeckel G., 24. - Van den Bogaert K.F., 157. - Van Meerbeeck P.J., 181. - Van der Voort, 178. - Van der Wielen F.A., 139. - Van der Willigen A., 164. - Van Lerius J., 50, 75, 88, 95, 112, 129. - Van Ysendyck A., 99, 107, 125, 155. - Verhaghen P.J., 189. - Verveer S.L., 38. - Volkhart W., 74, - Von Auersperg A.A., 188. - Von Duringsfeld, I., 192. - Von Tiesenhouzen, P., 192. - Wüst A., 90. - Zetter F.A., 139.
Loo (Het). Monumentale zaal, 8. - Feesten, 106.
Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, *te Antwerpen*, 7, 130, 143, 152, 158, 184.
Melomanen (De), te Gent, 8.
Moabietische oudheden, 48, 138.
Muurschilderingen. Straatsburg, hoofdkerk, 23.
Museum te Amsterdam 74, (Nieuw rijks-), 187.
Museum van werken van oude meesters te Antwerpen (Nieuw), 15, 22, 48, 56, 57, 66, 192. - Herstelling van tafereelen, 112.
Museum der academiekers te Antwerpen. Bestellingen, 172.
Museum van werken van hedendaagsche meesters te Antwerpen, 15, 22, 31, 129, 174, 192.
Museum van oudheden te Antwerpen, 17, 75.
Museum Britsch, Londen, 24, 89, 98.
Museum te Brussel, 97, 112, 180.
Museum van oudheden te Charleroi, 16, Gent, 73.
Museum te Haarlem, 32, 188. - Kunstnijverheid, 74.
Museum van IJper, 73.
Museum van den Louvre (Parijs), 23, 164.
Museum te Luik, (Stads-) Aanwinsten, 16.
Museum te Mechelen. Herstelling van tafereelen, 22.
Museum South-Kensington, 49.
Muziekschool te Antwerpen. Partituur van het drama *Charlotte Corday* aangekocht, 39.
Muziekschool te Brussel. Inhuldiging, 22. - Geschenken des konings, 180.
Muziekschool te Sint-Nicolaas, 15.
Muziekcongressen, 15, 105.
Naald van Kleopatra. Overbrenging van Egypte naar Engeland, 89.
Novellen, verhalen enz. Het verloren geld, 9, 17, 26. - De vuurbaak van Bell-Rock, 33, 43. - De bruidschat, door L.F. David, 52. - Een verhaal uit China, 62, 68, 80, 84, 91, 102, 109. - Eene donkere gebeurtenis, door W. Gneist, 117, 129, 133, 142, 150, 170, 175, 181.
Nijverheid, *wetenschap enz. te Antwerpen* (Maatschappij ter bevordering van). 15.
Nijverheid en wetenschappen te Gent (Maatschappij ter bevordering van), 15.
O.-L.-Vrouwekerk te Antwerpen. Rubens' Lieve-Vrouws hemelvaart, 106, 179. - Kruisrechting en -afdoening, 147, 179.
Opera te Parijs (Nieuwe), 16.
Oudheidkunde en kunstontdekkingen. Aarschot, schilderij, 32. - Aire: munten, 74. - Amsterdam, 26. - Antwerpen, kelders, 165. - Avignon, schilderij, 113. - Brieven der Zweedsche koningin, 187. - Batavia, massief gouden beeld, 114. -

Capelle, oude stoelen, 187. - Deventer, muurschilderingen, 8. - Dronrijp, 138. - Edam, tafereel van Rubens, 187. - Geeraardsbergen, munten, 23. - Gorinchem, schilderijen, 74. - Grave, zilveren keteltje, 187. - Gotenburg, Chineesch goed, 188. - Kampen, vaandel van Willem den Zwijger, 164. - Nijvel, schilderijen, 147. - Napels, O.-L.-Vrouwebeeld, 32. - Olympia, opgravingen, 185. - Palermo: Handschrift van Dante, 180. - Mycenes: graven en munten, 180. - Portugal,

handschrift, 16. - Parijs, aloud plan, 66. - Rome, verzameling, 24. Boog uit den tijd van Servius Tullius, 49. - Rijssel, Romeinsche tempel, 57. - Twijzel, metalen kannen, 164. - Reijmerstok, munten, 138. - Tienhoven, muurschildering, 164, 188. - Tongeren, grafsteden, 23. - Verton, bidplaats der VIe eeuw, en deel van eene Gallisch-Romeinsche grafstede, 8.
Papierspijsfabriek te Willebroeck. 112, 134.
Plantijnsche drukkerij te Antwerpen. Dienstinrichting, 66, 112.
Prijskampen Amsterdam: tooneel, 97. - Zang, 106, 138. 163. - Antwerpen: Geschiedenis der Antwerpsche schilderschool, 39. - Spaansche furie, 39, 172. - Nieuw te bouwen museum, 48. - Kantonale onderwijzerskring, 48. - Bestiering der godshuizen, uitslag, 56. - Katholieke kring. Volksboek over Rubens, 39, 186. - Tooneelletterkunde, wijziging aan het koninklijk besluit van 10 Juli 1858, 8. - Inzending van verschenen werken 1874-76, 180. - Brussel: Koninklijke academie. Prijs baron de St-Genois, 15. - Programma voor 1877, 179. 1878, 180. - Van Praet, J., 15. - Bergmann W^{e} A., 32. - Prijs van HH. MM. den koning en de koningin, 163. - Vijfjaarlijksche, van wetenschap en staatkunde, 82. - Buda-Pest: Grafgedenkteeken F. Deak, 89. - Dixmude: Maatschappij Scherpdeure, 113. - Deventer: Kunst- en nijverheidsteekeningen, 138. - Gent: Pacificatie, 32. - Willemsfonds, 113. - Leuven: Davidsfond. Liederen, 73. - Journal des beaux-arts, sterkwaterplaten, 23. - Leeuwarden: boekwerken in verschillende talen, 120. - Parijs kinderen en opvoeding, 98. - Valencyn: gedenkteeken, 138.
Rechterlijke zaken over kunst en letterkunde, 39, 97, 113, 172, 180.
Rosendaal. 25-jarig jubelfeest van den burgemeester. 48, 58.
Royal Albertbrug te Montreal, 32.
Rubens' geboorte. 300e verjaardag, 39, 112, 179.
Scandinavisch taalkundig congres, 24.
Schending van openbare gedenkteekens. Luik, 16.
Sint-Jozefskerk te Antwerpen. 15, 48.
Sint Lucasgilde, *te Antwerpen.* 137.
Sint Luitgaarde, *te Antwerpen.* 137.
Sint Salvatorskerk te Brugge, 15.
Société de musique te Antwerpen, 48, 73, 82, 122.
Speelkaarten, 24.
Spreuken, *gedachten en raadgevingen*, 27. Het menschelijk lichaam, 27, - Klimmen, 31. - Predikantsloon. 40. - Wat letterkundige voortbrengselen behoeven te bezitten, door A. Pierson, 46 - Zwaarden en schepters, door A.G. Buttler, 48. - Hoe, Shakespeare, 66. - Wat is de liefde? door A Austin, 85. - Schoolgaan, door M. Leopold, 93. - Wachten, door F. Fern, 116. - Leeren en weten, 119. - Zoek karaktervolle menschen, door Van Vloten, 121. - Trotsch- en ijdelheid, door A Pierson, 143. - De duivel, door G. Van Nievelt, 148.
Stichting van maatschappijen enz. Amsterdam: Geldbezetting voor een tooneelist, 32. - Gent: Provinciale kamer van nijverheidskunst, 180. - 's-Gravenhage: schildersvereeniging, 74. - Haarlem: museum voor kunstnijverheid, 74. - Leuven: Journal des sciences medicales, 23. - Leeuwarden: 100,000 Nederlandsche guldens voor de uitgaaf van verschillende werken, 120. - Oxford: leergang van

Chinesche taal, 172. - Parijs. vertaling van het beste Latijnsche werk, prijs w^e J. Janin, 164.
Studentengenootschap Met tijd en vlijt te Leuven, 47.
Taal- en letterkundig congres (XIVe), 16. (XVe), 77, 87, 146, 154, 161, 191.
Taal is gansch het volk (De). 8.
Tentoonstellingen. Antwerpen: 14, 112, 130, 143, 152, 158, 165, 173, 184. - Bergen: 23. - Brussel: Galerij Ghemar, 22. Reddingstoestellen enz., 106. Waterverfschilders, 66, 73, - Keulen: 89. - Londen: 98, - Lyon: 24, 49. - Luik: 57, 73. - Madrid: 16. - Parijs: 49, 74. Philadelphia: 24, 81, 113, 163. - Reims: 49. - Rotterdam: 98, 43.
Terechtwijzingen, 49, 97, 107, 109, 137.
Tooneel. Terugroeping van overledenen, 35.
Tooneel te 's-Gravenhage: Liederik de rentmeester, 88.
Tooneel te Brussel (Vlaamsch). 15, 22, 56, 82.
Tooneelletterkunde, 8, 97.
Tooneelfestival te Mechelen, 97, 180.
Toonkunstenaarsvereeniging (Amsterdam), 97.
Toonladder (Diapason). Commissie ingesteld om tot eenheid te komen, 8, 22.
Tunnel (Nieuwe te Woolwich). 74.
Uitwijkelingen te Verviers, 49.
Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen, 22, 88, 112, 179, 186, 191.
Verkoopingen van kunstvoorwerpen, gebouwen, boeken, enz. Amsterdam: porselein, 163. - Antwerpen: P. Kockx, 162. - Brugge: Mgr. Weimar, 66. - Brussel: B. du Bus de Gisignies, 39, 49. - Waterverfschilderingen gekocht door Z.M., 73. - Dresden: viool, 66. - Eykenstein: Boasberg, 187. - Kortrijk: archieven aangekocht, 39. - Londen: Levy, 74. - Addington S., brieven, 39. - Cremone: violen, 89. - Hume, A., 98. - Manor C., 98. - Van Jarnac, 113. - Parijs: Vlaamsch getijdenboek der XVe eeuw, 49. - Van Lissingen en Scharf, van Weenen, 57. - P. Tesse, 57. - Schneider, 57. - A. De Knijff, 66. - Van Walcheren van Wadenoyen, 82. - Dejazet P.V., 98. - Porselein, 164. - Keulen: Ruhl, 89. - Utrecht: Van Romondt, 138. - Leiden: beker van J.L. De Witt, 188.
Verschenen werken. De Geuzen in de Kempen, door dr. R. Snieders, 8. - Onze strijd, door V.A. dela Montagne, 11. - Vaderlandsche liederen, door Ed. Gregoir, 15. - Ons vaderland enz., door J. Blockx, 22. - Arabisch nieuwsblad, 23. - Nieuwe novellen van R. en V. Loveling, 32. - Geschiedenis der stad Aalst door De Potter en Broeckaert, 32, 137. - De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders enz., 56. - Volledige werken van Zetternam met levensschets, door F. Jos. Van den Branden, 56. - Jaarboekje van Conscience's taalgenootschap, 57. - Panthéon musical, door Ed. Gregoir, 66, 106. - Ons Dietsch of het Nederduitsch in Duitschland, door C.J. Hansen, 97. - Gerechtigheid van hertog Karel, door H. Conscience, 112. - Menu voor piano door H. Hennen, 112. - Album van den stoet der Pacificatie van Gent, 113, 163. - Geschiedenis van Kortrijk door F. De Potter (3e deel), 120. - Album der fédération artistique, 137. - Handelingen van de Ste-Luitgaardegilde, 137. - Vergeet den werkman niet, door L. Arnouts, 162. - Volledige werken van J. Karsman, 162. - Oude vrijheid Lembeek, door L. Everaert en J. Bouchery, 57, 162. - Notions d'anatomie enz., door dr. Moeller, 163. - De kerkmuziek enz., door A. Goovaerts. - Documents historiques enz., door Ed. Gregoir, 179. -

Arabisch blad te Londen, 180. - 't Is nacht, kerslied, door C. Lust, 180. - Over 't stellen, door C. Dolfus, 184. - Wals door P. Benoit, 82.
Vlaamsch in het bestuur en in de school, 101.
Vlaamsche schrijvers der oude hoogeschool van Leuven, door L.-W. Schuermans, pr.: H. Van Cuyck, 70.

Vlaamsche volk (Het), te Antwerpen, 7.
Vrijheidsboom te Brussel (De), 56, 82, 113, 147.
Wetenschap en nijverheid. Slachting van vogelen, 16. - Over de smelting, door dr. F.J. Matthyssens, 31. - Over het hard en vast worden, door dr. F.J. Matthyssens, 36. - Verdamping, door denzelfde, 43. - Verbinding van Frankrijk aan Engeland door een ijzeren-weg, door Vérard de Sainte-Anne, 49. - Koking, door dr. F.J. Matthyssens, 53, 65, 86. - Gloeiende steen gevallen te Gradgington, 82. - 200ste locomotief gemaakt te Crewe, 89. - Over de uitwaseming, door dr. F.J. Matthyssens, 93. - Gebruik van papier te Brussel enz., 113, 134. - Stoomploeg, 113. - Scheikundige houtkleuring, 24. - Zwarte rozen, 134. - Luchtsteen gevallen te Windsor, 138. - Kokosboom, 144. - Vallende sterren, vuurbollen enz., door M.H. De Graaff, 148. - Eclipsen door J.B. Van Camp, 160, 166, 172, 180. - De ombu, 183. - Maankaart door dr. Schmidt, 98.
Willemsfonds, 8, 32, 113.
Willemsgenootschap, 106.
Willems, *vereeniging* (Jan Frans), 119, 172.

Tafel der platen.

Aardrijkskundig genootschap te Antwerpen, zinnebeeld, 181. door H, Dirckx en C. T' Felt, 59. - Kasteel, 181.
Arabië, Sinaï en Horeb, 95.
Arm huisgezin. Verhaal: Het verloren geld, 9.
Bouwkunde. Teekenschool van Rosendaal, door W. Dorenberg en H. Dirckx, 59. - Kasteel van Lembeek, E. Everaert en C. T' Felt, 127. - Stadhuis van Halle, zincographie door H. Bey, 169.
Brandstapel, houtsnede, 35.
China. De sluis, 91. - Keizerlijke postbode, 110.
Diploma. Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten te Antwerpen, teekening van F. Durlet, houtsnede door E. Vermorcken, 130.
Donkere gebeurtenis (eene), portret, houtsnede, 118.
Doopvont der groote kerk te Halle, teekening van L. Ghemar, 29.
Duivel, 148.
Eclipsen. Toelichtende teekeningen, 160.
Etsingen, (Twee) toegeschreven aan D. Teniers, zincographie door H. Bey, 46, 47.
Franciscus van Assisi, beeld door Alonzo Cano, 25.
Hij is dood! zinnebeeldige hoofdletter, 40.
Internationale maatschappij van aquafortisten. Zinnebeeld, 78.
Koen J.P.-Z., standbeeld door E. De Pleyn, 153.
Kunstnijverheid. Cartels en vaandel der teekenschool van Rosendaal, teekeningen van H. Dirckx, zincographie, 62, 63.
Museum van oudheden te Antwerpen. Isis, 17. - Grafteeken van L. Fabius Rufus, 75.

Natuurkunde. Dadels, 37. - De giraffe, 94. - De specht, 111, - Kokosboom, 114. - Schitterende soeroekoes, 152.
Oudheidkundige ontdekkingen. Kapiteel en welfsel gevonden in het Wisselstraatje te Antwerpen, geteekend door J. Dero, gegraveerd door Jos. Hemeleer.
Portretten. Ducpetiaux E., 115. - Hals F., 13. - Rembrandt, 175. - Van den Bogaert K.F., 157. - Van Lerius J., 51. - Van Ysendyck A., 99. - Verhaghen, P.J., 189.
Sint-Lucasgilde (oude). Beeldletter uit de Liggeren, 45.
Société de musique Programma, muziekfestival, 122.
Tafereelen. Houtsnede naar Frans Hals: Jan Barents, 4.; - Jonge juffer in het museum te Nieuw-York, 5; Guitarspeler, 12; Krijgsman, 20. - Dirk Hals: Dienstmeid, 21. - M. Maris: Ydille, steendrukplaat, 43. - J. Breton: De breister, steendrukplaat door F. Van Loo, 67. - Rafaël, H. Petrus, houtsnede door D. Verest, 79. - P. Van der Ouderaa, Weelde en armoede, sterkwaterplaat door J. Dirks, 83. - J. Maris, zicht te 's-Gravenhage, sterkwaterplaat, 135.
Teniers, D. Titellet ter, 107.
Zegels en wapenschilden. Stad Halle, 36. - Graafschap en stad Aalst, 54. 55. - Rosendaal, 58.

Drukfeilen en verbeteringen.

Op blz. 23, 21^{n} regel verander Tassis in *Taxis.*

Op blz. 24, 15^{n} regel verander Crelman in *Erelman.*

Op blz. 39, 5^{n} regel kroniek, lees: 195.

Op blz. 100, 15^{n} regel staat J.B. Van Roy, lees: J.B. Van Rooy.

Op blz. 137, 2^{e} kolom: sterkwaterplaten sedert 1800, lees 1830,

Op blz. 164, 6^{n} regel, 1^{e} kolom, lees Trier.